

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ХІІІ МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВОГО
КОНГРЕСУ**

21-22 березня 2013 р.

Харків
Видавництво *ХарРІ НАДУ*
«Магістр»
2013

*Друкується за рішенням Вченої ради Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
протокол № 2/179 від 14 лютого 2013 р.*

Голова редакційної колегії: *В. А. Ландсман*, к.пед.н., заслужений працівник освіти України.

Заступник голови редакційної колегії: *О. Ю. Амосов*, д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України.

Відповідальний секретар: *А. О. Кузнецов*, к.держ.упр.

Члени редакційної колегії: *В. В. Нікітін*, к.і.н., доц.; *А. О. Дегтяр*, д.держ.упр., проф.; *В. Б. Дзюндзюк*, д.держ.упр., проф.; *Д. В. Карамішев*, д.держ.упр., проф.; *Ю. О. Куц*, д.держ.упр., проф.; *М. А. Латинін*, д.держ.упр., проф.; *В. М. Мартиненко*, д.держ.упр., проф.; *О. В. Орлов*, к.т.н., доц.; *П. О. Редін*, к.філол.н., доц.; *В. О. Сивоконь*, к.е.н., доц.; *А. А. Стародубцев*, к.ю.н.; *В. М. Шур*, к.пед.н., доц.; *І. Б. Лутовінова*; *М. М. Сорокун*.

Публічне управління: виклики XXI століття : зб. тез XIII Міжнар. наук. конгресу,
Д88 21-22 березня 2013 р. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – 368 с.
ISBN 978-966-390-099-X

Збірник містить тези наукових доповідей, представлених на XIII Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління: виклики XXI століття». Висвітлено питання еволюції публічного управління та визначено орієнтири розвитку громадянського суспільства. Розглянуто досвід, закономірності та особливості публічного управління у XXI ст., в тому числі засади управління у глобалізованому просторі, зважаючи на нові виклики та можливості. Розкрито механізми реалізації державної політики на основі стратегічного партнерства в умовах глобальної кризи, а також ефективність публічного управління та підвищення конкурентоспроможності держави у посткризовий період. Представлено інноваційні технології розвитку сучасної системи публічної служби в умовах інтеграції України до Європейського Союзу.

ISBN 978-966-390-099-X

УДК 35.085
ББК 67

© Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України, 2013

ЗМІСТ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ПРОСТОРИ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	10
<i>Ландсман В. А.</i> Аберації і міфи сучасної політологічної свідомості	10
<i>Толкованов В. В.</i> Нові підходи та механізми розробки національної стратегії реформування і розвитку місцевого самоврядування	12
<i>Бакуменко В. Д., Червякова О. В.</i> Застосування чинника самоорганізаційної спроможності розвитку в теорії та практиці публічного управління	13
<i>Воронкова В. Г.</i> Філософія ноосферного публічного управління: теоретико-методологічний контекст	14
<i>Древаль Ю. Д.</i> Політичні інститути національної держави в умовах глобалізації	15
<i>Рач В. А., Зварич М. М.</i> Інноваційна активність державних службовців у контексті професіоналізації їх діяльності у сфері надання публічних послуг	16
<i>Тумакова С. В.</i> Розвиток ринку робочої сили: публічне управління в умовах глобалізованого простору	18
<i>Андреев С. О.</i> Суперечності розвитку державної системи України з протидії надзвичайним ситуаціям у контексті глобальних викликів і загроз XXI століття	19
<i>Bezuglov A.</i> IT, Mass Comm, and Poli Sci: The future is multi-modal, cross-disciplinary research	21
<i>Аверченко С. І., Ворона П. В.</i> Вплив процесів світової глобалізації на формування державної регіональної політики	22
<i>Gorelik A.</i> The Public Sphere and eSelf: Toward a Theoretical Framework of Networked Democracy	23
<i>Гришко О. В.</i> Використання інноваційних підходів у державному управлінні	25
<i>Кравченко С. Г.</i> Публічне управління як засіб екологічної реабілітації міського середовища	27
<i>Клименко Н. Г.</i> Організація кар'єрного зростання жінок-військовослужбовців у країнах НАТО	28
<i>Лашикіна М. Г.</i> Публічне управління національних держав у контексті розвитку глобальних комунікацій	29
<i>Медведев І. А., Івашина Л. П.</i> Позитивні та негативні складові іміджу України: порівняльний аспект	31
<i>Попов С. А.</i> Щодо предметного поля факторів опору державно-управлінським нововведенням	32
<i>Фурсін О. О.</i> Поняття «публічна сфера» як єдність економічної, соціальної та політичної сфер: теоретико-методологічні виміри	34
<i>Хашиєва Л. В.</i> Урядування – постмодерна форма економічної та політичної організації чи деліберативна модель демократії?	35
<i>Царєв А. С.</i> Социология государственной службы: новый шаг в эпоху глобализации	36
<i>Новак О. Д.</i> Поняття дисциплінарного провадження стосовно державних службовців	37
<i>Степанко О. В.</i> Роль держави у формуванні та реалізації політики в гуманітарній сфері	39
<i>Стрижакова А. Ю.</i> Використання позитивного досвіду міжрегіонального та транскордонного співробітництва в країнах ЄС	40
<i>Твердохлібов Є. О.</i> Роль і місце сучасної держави в глобальному інформаційному просторі	41
<i>Хлебнікова А. А.</i> Концептуалізація комунікаційного процесу в умовах глобалізації	43
<i>Цибенко В. С.</i> Напрями вдосконалення державної політики у сфері обігу та захисту інформації	44
<i>Білоконь М. В.</i> Концептуальна характеристика пост-глобалізаційної цивілізації	45
<i>Полухин О. Н.</i> Краудсорсинговые проекты для внедрения новой модели регионального управления	46
<i>Маматов А. В.</i> Актуальные вопросы регионального управления при развитии трудовых ресурсов	47
<i>Захаров В. М.</i> Профессиональная компетентность кадров регионального управления как основа эффективности власти	48
<i>Сапрыка В. А.</i> Применение социальных технологий для развития еврорегиона «Слобожанщина» в условиях интеграции России и Украины: проблемы и перспективы	49
<i>Бабинцев В. П.</i> Бюрократическая субкультура versus публичное управление	51
<i>Быттин О. В., Гайдукова Г. Н.</i> Актуальные вопросы организации гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления	52
<i>Шмигирилова Л. Н.</i> Проблемы сотрудничества субъектов молодежной политики России и Украины	53
<i>Чанов С. Е.</i> Некоторые вопросы контроля за расходами чиновников в Российской Федерации	55
ЕВОЛЮЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	57
<i>Вацьковські К. С., Гордієнко Л. Ю.</i> Тенденції розвитку територіального самоврядування у Польщі	57
<i>Іваницька О. М., Панченко А. Г.</i> Трансформація системи освіти в напрямку підвищення ефективності державно-громадського контролю	58
<i>Комов В. Г.</i> Власть и ответственность: направления взаимодействия	59
<i>Крюков О. І., Петраков С. І.</i> Публічні інформаційні ресурси та публічна інформація	61
<i>Мельниченко О. А.</i> Соціальний діалог: теоретичні засади	62

<i>Степанов В. Ю.</i> Концепція еволюції управлінської думки	63
<i>Хижняк Л. М.</i> Принцип соціальної відповідальності в реалізації публічного управління у сфері освіти	64
<i>Болдырева Н. Н.</i> Подходы к определению электронного правительства	66
<i>Белозор Ф. И.</i> Расширение открытости и прозрачности государственного управления в Российской Федерации	67
<i>Бельська Т. В.</i> Глобалізація як об'єктивна реальність суспільного розвитку	68
<i>Закоморна К. О.</i> Роль органів місцевого самоврядування в розвитку міжнародних зв'язків (з досвіду роботи Харківської міської ради)	70
<i>Збукар В. П.</i> Деякі аспекти стратегічного планування регіонального розвитку	71
<i>Кармінська-Белоброва М. В.</i> Погляди вчених на поняття «публічне управління»	73
<i>Кулініч О. В.</i> Щодо питання про суспільно-корисні організації	74
<i>Літвінов О. В., Літвінова Н. М.</i> Напрями підвищення ролі бізнес-асоціацій у формуванні сприятливого бізнес-клімату в Україні	75
<i>Лунячек В. Е.</i> Актуальні проблеми призначення керівних кадрів у сфері освіти	77
<i>Макаренко О. М.</i> Формування солідарного суспільства як стратегія регіонального розвитку	78
<i>Наконечний В. В.</i> Управління містом у політико-управлінському процесі	79
<i>Настечко К. О.</i> Питання укладання договору в публічно-приватному партнерстві в земельних правовідносинах	80
<i>Орлов О. В.</i> Державне управління як відповідь на історичні виклики	81
<i>Рогова О. Г.</i> Громадські ради в публічному управлінні охороною здоров'я	82
<i>Савонюк Р. Ю.</i> Організаційні та правові основи розвитку громадянського суспільства в Україні	84
<i>Севостьянова І. Є.</i> Підвищення рівня ефективності діяльності органів державного управління: судова система	85
<i>Селютіна Е. Н.</i> Исторический опыт русской демократии: публичное управление в Новгородской республике	86
<i>Селютіна Н. Ф.</i> Рівні взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з громадськістю	88
<i>Серенок А. О.</i> Від електронного уряду до електронного урядування: трансформація поняття в умовах переходу до інформаційного суспільства	89
<i>Сидора В. С.</i> Еволюція онлайн-комунікації: повернення інституту авторитету на терени мережі Інтернет	90
<i>Халецький А. В.</i> Упровадження комунікативних стратегій розвитку взаємодії органів державного управління з громадськістю	92
<i>Чернышев А. И.</i> Использование современных информационно-коммуникационных технологий в деятельности органов государственной власти	93
<i>Чурсина В. Н.</i> Моральный авторитет власти как условие общественного развити	94
<i>Матвеева Е. С.</i> Взаимоотношения светской и духовной власти в процессе эволюции публичного управления	95
<i>Качалкин В. М.</i> Публичное управление в контексте институционализации демографической политики в России	97
<i>Коняев Є. А.</i> Особливості становлення та еволюції міського самоврядування м. Харкова середини XVII – першої половини XVIII століття	98
<i>Коробов О. І.</i> Публічна влада: виклики в інформаційній сфері	99
<i>Кошкін А. О.</i> Аспекти еволюції державного управління у сфері соціальної безпеки	101
<i>Мотречко В. В.</i> Сучасні напрями державної молодіжної політики на регіональному рівні	101
<i>Олефіренко С. В.</i> Історія становлення Міністерства юстиції в Україні як органу державного управління	103
<i>Олешко О. М.</i> Відображення проблеми конфлікту інтересів на державній службі в нормативно-правових актах України	104
<i>Савченко Б. О.</i> Роль інституту президентства в системі розподілу влад трансформаційного суспільства	105
<i>Сергіна Т. О.</i> Зв'язки з громадськістю як система сучасних комунікаційних зв'язків	106
<i>Смолова Л. М.</i> Відповідальність представницьких органів місцевого самоврядування як важливий чинник розвитку громадянського суспільства	107
<i>Сурнін В. О.</i> Взаємодія держави з громадянським суспільством на основі партнерських відносин	108
<i>Ткаченко О. І.</i> Соціальна політика у сфері освіти людей з інвалідністю	109
<i>Шевченко О. М.</i> Удосконалення державного фінансового контролю, що здійснюється Державною фінансовою інспекцією України	111
<i>Анікеєва С. Є.</i> Використання досвіду європейських країн в організації місцевого самоврядування	112
<i>Бугло О. Л.</i> Розвиток інститутів громадянського суспільства як запорука демократичного розвитку держави	113
<i>Катустін І. В.</i> Моніторинг якості освіти: теоретичні аспекти підвищення кваліфікації керівних кадрів	115

Гук А. С. Публічне врядування: еволюція змісту	116
Кернес Г. А. Концепції еліт у вимірах сучасних соціальних практик	117
Кузнецов А. О. Етичні стандарти в діяльності органів місцевого самоврядування	119
ДОСВІД, ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ХХІ СТОЛІТТІ	122
<i>Кринична І. П.</i> Особливості залучення громадськості у реформуванні системи професійного навчання державних службовців	122
<i>Петрова І. А.</i> Особливості управління конфліктними ситуаціями в органах внутрішніх справ	123
<i>Радченко О. В., Непомнящий О. М.</i> Кадрове забезпечення державного управління як чинник розбудови ефективної держави	125
<i>Лапина С. В.</i> Социальное государство: общие черты и национальные особенности управления	126
<i>Мартиненко В. М.</i> Держава як інститут організації суспільної життєдіяльності громадян у контексті викликів ХХІ століття	127
<i>Юнявичюс Альгис, Матакас Юозас.</i> Политика интеграции лиц с ограниченными возможностями в общественную жизнь в Европейском Союзе	128
<i>Ажажа М. А.</i> Публічне управління в системі міждисциплінарних досліджень	130
<i>Бессонова Ю. А.</i> О некоторых особенностях публичного управления: языковой аспект	131
<i>Білосорочка С. І., Білосорочка О. В.</i> Особливості людських відносин у публічному управлінні	132
<i>Боклаг В. А.</i> Державний контроль за використанням та охороною земель в Україні	133
<i>Гамова Г. І., Загребельна Л. С.</i> Риторичний імідж державного службовця як ознака його професійності	134
<i>Заблоцький В. В.</i> Класифікація факторів та чинників стилю державного управління	136
<i>Ковальчук В. Г.</i> Досвід упровадження регіональної політики в європейських країнах	137
<i>Козюра І. В.</i> Тенденції та завдання розвитку державного управління та місцевого самоврядування у ХХІ столітті	139
<i>Макарова Г. В.</i> Тенденции реформирования системы государственной службы Российской Федерации (опыт практического анализа)	140
<i>Пакулина И. С.</i> Публічне управління устойчивим соціально-економічним розвитком територій	141
<i>Погорелий С. С., Радченко О. О.</i> Формування довіри до органів державної влади як підґрунтя легітимності інститутів держави	142
<i>Прядко С. Н.</i> Основные проблемы управления процессом коммерциализации научных разработок вуза в контексте инновационного развития российской экономики	144
<i>Ревенко Т. В.</i> Сучасні проблеми розвитку соціальної реклами в Україні	145
<i>Редін П. О.</i> Мова державна чи офіційна?	146
<i>Терещенко В. М.</i> Про зміст поняття «володіння мовою в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків»	147
<i>Ткаченко Л. П., Щербакова Н. В.</i> Інтерактивні моделі навчання у процесі підготовки управлінців до публічної комунікації	148
<i>Салієнко О. О.</i> Особливості конфліктного протистояння між органами законодавчої та виконавчої влади в процесі їх взаємодії	149
<i>Березенська О. М.</i> Механізм лобістської діяльності в державному управлінні	150
<i>Закриницька В. О.</i> Молодіжні громадські організації в системі соціального захисту молоді: проблеми правового регулювання	151
<i>Малихіна А. О.</i> До проблеми дисциплінарної відповідальності працівників апарату суду	152
<i>Макєєва Л. М.</i> Європейський досвід державного регулювання раціонального використання земельних ресурсів	153
<i>Поп'юк Л. В.</i> Методи управління персоналом в органах місцевого самоврядування як складова ефективності його діяльності	155
<i>Садовська А. Л.</i> Інформаційно-комунікативна сфера в науці державного управління: до історіографії проблеми	156
<i>Федченко О. В.</i> Використання соціальної реклами в реалізації актуальних завдань державної політики (досвід США та Європи для України)	157
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ	159
<i>Ежа М. М.</i> Пріоритетні напрями трансформації публічного управління в Україні в умовах соціально-економічної та політичної модернізації	159
<i>Barka Zine M.</i> Public Administration in the Global Crisis	162
<i>Бобровська О. Ю.</i> Організаційні стратегії розвитку територіальних громад	164
<i>Гавкалова Н. Л.</i> Трансформація публічного адміністрування в Україні та його особливості	165

<i>Дегтяр А. О., Соболев Р. Г.</i> Методологія зіставлення модернізації та модифікації публічного управління	166
<i>Драгомирецька Н. М.</i> Результативність методів реалізації проектів громадськими організаціями в контексті публічного управління	167
<i>Коротич О. Б., Козуб В. П.</i> Реформування публічного управління на місцевому рівні	169
<i>Лозинська Т. М.</i> Економічні детермінанти розвитку громадянського суспільства в Україні	170
<i>Лутухина Э. А.</i> «Ловушки» инновационной недостаточности и задачи публичного управления	171
<i>Монаєнко А. О.</i> Сучасний стан доходів місцевих бюджетів України	173
<i>Свиридов В. И.</i> Повышение роли органов местного самоуправления в социально-экономическом развитии сельских территорий России	174
<i>Сичова В. В.</i> Соціальний діалог як складова державного управління соціально-трудовими відносинами в умовах постіндустріального суспільства	175
<i>Балдич Н. І.</i> Розвиток інституту саморегулювання фінансових ринків у контексті модернізації системи управління господарськими процесами в Україні	177
<i>Ватковська М. Г.</i> Використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі державного управління	178
<i>Воронянський О. В., Лінецький Л. М.</i> Національний суверенітет як парадигма сучасного українського державотворення	179
<i>Дегтяр О. А.</i> Державне управління соціальною сферою: методологічний аспект	180
<i>Єрмоленко О. А., Мордовець А. В.</i> Аутсорсинг як форма реалізації стратегії екстреналізації адміністративно-управлінських процесів державних органів влади	182
<i>Казюк Я. М.</i> Сучасний стан розвитку середньострокового бюджетного управління в Україні	183
<i>Коваленко М. М.</i> Угрупування корупції у банківському секторі за рівнями розповсюдження	184
<i>Ковальова Т. В.</i> Етичні стандарти як бренд сучасної публічної служби	185
<i>Малик Е. Н.</i> Реализация приоритетных технологий предоставления муниципальных услуг в системе современного публичного управления	186
<i>Мельман В. О.</i> Розвиток комунікативних аспектів державної управлінської діяльності на засадах удосконалення системи зв'язків з громадськістю	188
<i>Мельникова К. І., Терещенко Д. А.</i> Роль зв'язків із громадськістю у забезпеченні трансформації публічного управління	189
<i>Мельтюхова Н. М., Набока Л. В.</i> Сучасні підходи до визначення змісту та суперечностей реалізації й розвитку державноуправлінських відносин в Україні	190
<i>Островський І. А.</i> Про суперечності розвитку публічного управління в умовах модернізації	192
<i>Петрище В. И.</i> Направление развития институтов публичности государственного управления	193
<i>Піддубна Л. П.</i> Напрями вдосконалення роботи з документами в органах публічного управління	194
<i>Солових В. П., Інковська Ю. М.</i> Основні механізми формування бренду держави	196
<i>Степаненко С. В.</i> Суспільне відтворення в результаті соціально-економічних трансформацій	197
<i>Фоміцька Н. В.</i> Місце міських агломерацій в адміністративно-територіальному устрої України	198
<i>Шупик І. І.</i> Публічне управління в контексті економічної модернізації	199
<i>Язлюк Б. О.</i> Регіональний вимір модернізації економіки як напрям підвищення соціально-економічної безпеки регіонів в умовах глобальної кризи	201
<i>Коваленко Н. В.</i> Кореляційне та конвенційне в сучасній економічній теорії інституціоналізму	202
<i>Мілева Т. С.</i> Інвестиційна складова модернізації аграрного сектора економіки	204
<i>Петров О. Г.</i> Корпоративне управління в умовах Світової організації торгівлі	205
<i>Шкромада В. И.</i> Воздействие модернизации государственного управления на формирование региональных инновационных подсистем	206
<i>Глуха В. В.</i> Адаптація закордонного досвіду щодо трансформації управління розвитком депресивних агломерацій	207
<i>Заболотна Н. М.</i> Роль молоді в соціально-економічній та політичній модернізації України	209
<i>Зарицька І. П.</i> Побудова моделі конвенціональної комунікативної стратегії держави в контексті процесів соціально-економічного розвитку як один із шляхів модернізації діяльності органів влади	210
<i>Петренко А. М.</i> Передумови реформування публічного управління на місцевому рівні	211
<i>Помаза-Пономаренко А. Л.</i> Особливості функціонування організаційного механізму державного регулювання земельно-орендних відносин в Україні	212
<i>Прасол В. П.</i> До питання націоналізації системи медичного страхування в США	214
<i>Юрченко Є. О.</i> Концептуальні засади розвитку механізмів державного архітектурно-будівельного контролю в Україні	215
<i>Кіров В. І.</i> Формування здорового способу життя молодого покоління як складова соціально-економічної трансформації України	216
<i>Шеломовська О. М.</i> Розвиток партисипативних структур як засіб удосконалення державного управління вищою освітою	217
<i>Савін С. С.</i> Соціальна політика в Україні: стан та перспективи розвитку	219

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ	221
<i>Бабенко А. Г. Бондаревська К. В. Особливості використання кадрового потенціалу в системі державної служби</i>	<i>221</i>
<i>Колесников Б. П., Подп'ятнікова А. Я. Стратегічне партнерство між Україною та ЄС у напрямку підвищення реалізації транзитного потенціалу</i>	<i>222</i>
<i>Мерзляк А. В., Заїка О. В. Державне управління розвитком кондомініумів в Україні</i>	<i>223</i>
<i>Руденко О. М. Транзитивні механізми та протидія глобальній кризі</i>	<i>224</i>
<i>Халецька А. А., Сікорська І. М. Реалізація програм соціального залучення людей «третього віку» в умовах демографічної кризи в Україні</i>	<i>226</i>
<i>Арсюткина Л. Н. Зарубежный опыт государственно-частного партнерства в финансировании образования</i>	<i>227</i>
<i>Балашов Е. Л. Евразийский союз и Европейский Союз: сходства и различия интеграции</i>	<i>228</i>
<i>Белозор А. Ф. Стратегическое партнерство государства и бизнеса как инструмент реализации культурной политики</i>	<i>229</i>
<i>Белай С. В. До питання протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру в системі забезпечення національної безпеки України</i>	<i>231</i>
<i>Жарикова А. А. Механизм реализации государственно-частного партнерства в сфере культуры</i>	<i>232</i>
<i>Кіктяк О. В. Підтримка фондового ринку за рахунок координації регулюючих органів</i>	<i>233</i>
<i>Михайліченко М. В. Провідні тенденції та актуальні проблеми управління освітою в нових умовах розвитку світової спільноти</i>	<i>235</i>
<i>Парубчак І. О. Соціально-економічні та політичні чинники трансформації публічного управління у гуманітарній політиці держави</i>	<i>236</i>
<i>Решетникова Н. В. Реализация государственной политики в сфере развития молодежного предпринимательства в РФ в условиях глобального кризиса</i>	<i>237</i>
<i>Савченко І. Г., Чулак О. В. Теоретичні аспекти управління ризиками в системі економічної безпеки банків</i>	<i>239</i>
<i>Шамраєва В. М. Проблема інформаційних війн у контексті розвитку українсько-американського стратегічного партнерства</i>	<i>240</i>
<i>Швидун В. М. Щодо модернізації механізмів державного управління післядипломною педагогічною освітою України в умовах інтеграції освітніх систем</i>	<i>241</i>
<i>Гнатенко А. І. Нормативно-правове забезпечення стратегічного планування регіонального розвитку в Україні</i>	<i>242</i>
<i>Домасевич І. В. Информационно-инновационный потенциал лидеров общественного мнения</i>	<i>244</i>
<i>Дука Н. С. Європейсько-правові механізми реалізації державної політики щодо участі громадськості в розвитку співробітництва у сфері міждержавного регіонального управління водними ресурсами</i>	<i>245</i>
<i>Павелко Н. І. Удосконалення державної політики у сфері страхування сільськогосподарської продукції на основі стратегічного партнерства в умовах глобальної кризи</i>	<i>246</i>
<i>Пахомова О. М. Моделирование діяльності органів місцевого самоврядування у сфері виховання соціальності неповнолітніх у місті</i>	<i>247</i>
<i>Хірамагомедов М. Г. Національний ринок зерна в контексті подолання глобальної продовольчої кризи</i>	<i>249</i>
<i>Холодок В. Д. Механізми публічного управління охороною культурної спадщини</i>	<i>250</i>
<i>Хомякова Н. В. Политика социально-экономического развития территорий: принципы и механизмы устранения дисбаланса в развитии локалитетов</i>	<i>251</i>
<i>Юр'єва О. І. Податковий борг як актуальна проблема державного управління</i>	<i>252</i>
<i>Іщенко В. М. Інформаційна безпека як атрибут електронного урядування</i>	<i>254</i>
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД	256
<i>Куц. Ю. О., Фесенко Н. С. Державне управління забезпеченням зовнішньоекономічної безпеки України</i>	<i>256</i>
<i>Майстро С. В., Вітренко-Хрустальова Т. М. Інноваційна складова конкурентоспроможності економіки України</i>	<i>257</i>
<i>Решетило В. П. Інформаційно-ентропійні властивості державної політики в умовах трансформації соціально-економічних систем</i>	<i>258</i>
<i>Терент'єва А. В., Андрієнко В. М., Долгий М. Л. Професійність державних службовців у сфері цивільного захисту</i>	<i>259</i>
<i>Алексеев А. А., Домбровская А. Ю. Регулирование общественного дискурса инвалидности как фактор социального развития российского общества</i>	<i>260</i>
<i>Аксєненко А. В. Финансовая политика на уровне региона: задачи и приоритеты</i>	<i>261</i>

<i>Гончарова М. А.</i> Использование технологии краудсорсинга как необходимое условие эффективного развития системы государственного управления и гражданского общества	262
<i>Єльчанінов Д. Б., Шумаков І. О.</i> Інноваційні інформаційно-аналітичні технології підвищення ефективності публічного управління містом: досвід компанії ІВМ	263
<i>Ігнат'єва Т. В.</i> Геополітичний вектор – базовий імператив української держави	264
<i>Єганов В. В.</i> Підвищення ефективності застосування управлінських стилів	266
<i>Каира Ю. В., Бобровський О. В.</i> Исследование стратификационной структуры в глобализирующемся обществе	267
<i>Калюжний В. В.</i> Коефіцієнт монетизації економіки та швидкість обігу грошей: недосконалість теоретичних засад монетарної політики	268
<i>Карпенко Е. В.</i> Эффективность коммуникаций в публичном управлении: анализ заинтересованных сторон	269
<i>Кудлай А. А.</i> О вызовах социального государства и их последствиях	270
<i>Куліков А. І.</i> Побудова моделі управління державно-приватним партнерством	272
<i>Луговенко Н. В.</i> Роль публічного управління в ефективності процесу накопичення пенсійного капіталу в Україні: помилки та недоліки	272
<i>Мельников О. С.</i> Ефективність функціонування системи державних закупівель в Україні	273
<i>Медякова Е. М.</i> Антикоррупционный потенциал публичного управления: модернизация публичных закупок в РФ	275
<i>Меняйло В. І.</i> Основні напрямки державної політики щодо інноваційного розвитку науки в сучасних соціально-економічних умовах	276
<i>Москалева И. И.</i> Информационно-статистическое обеспечение органов управления территорией ...	277
<i>Настечко О. Д.</i> Запобігати або боротися: прояви корупції та засоби подолання	279
<i>Нестерова М. О.</i> Когнітивне лідерство як запорука ефективного публічного управління	280
<i>Покотило Т. В.</i> Проблеми забезпечення ефективності публічного управління: основні фактори поширення корупції	281
<i>Поступна О. В.</i> Естетичне виховання фахівців у галузі знань «Державне управління» як один із напрямів підготовки управлінських кадрів нової генерації	283
<i>Самофалова Т. О., Коваленко О. М.</i> Роль держави у формуванні соціального капіталу	284
<i>Тарабан С. В.</i> Інституції як складова індексу глобальної конкурентоспроможності	285
<i>Szeczak Marcin.</i> Regional development and public administration in Poland – a look to the future	286
<i>Шур В. М.</i> Володіння іноземною мовою як необхідна умова конкурентоспроможності сучасного фахівця	287
<i>Будецький Р. В.</i> Проблемні питання управління юстицією в Україні	288
<i>Майковська В. І.</i> Управління професійною підготовкою майбутніх маркетологів у вищому економічному навчальному закладі	289
<i>Бараночников В. А.</i> Прогнозирование и регулирование социальной напряженности в глобализирующемся обществе	291
<i>Вишлова-Пилева І. І.</i> Оцінка соціальної ефективності діяльності органів місцевого самоврядування ...	291
<i>Ніколенко А. А.</i> Підвищення ефективності публічного управління шляхом введення проектних підходів і технологій у діяльність публічних службовців	293
<i>Попова О. І.</i> Компетентнісний підхід як методологічна основа управління якістю освіти на місцевому рівні	294
<i>Ракоцило О. М.</i> Інституційна підтримка проектної діяльності у сфері регіонального розвитку	295
<i>Стефанович А. М.</i> Створення курорту місцевого значення як механізм управління причорноморськими адміністративними територіями з наявністю природних лікувальних ресурсів (на прикладі Сакського району АР Крим)	297
<i>Тевелєв Д. М.</i> Аналіз процесу інституціоналізації ринку цінних паперів в Україні	298
<i>Ухорський М. В.</i> Государственное регулирование неравенства как механизм повышения конкурентоспособности современного российского общества	299
<i>Федорчак В. В.</i> Стратегічне проектування як управлінська технологія реалізації політики екологічної безпеки	300
<i>Тимошенко О. В.</i> Державне замовлення як засіб державного регулювання підприємництва	301
<i>Тагаєв А. В.</i> Вопросы оптимизации и повышения качества предоставления государственных и муниципальных услуг по принципу «одного окна»	302
<i>Сергієнко М. Г., Степаненко В. Л., Кривулькін І. М.</i> Страховий фонд документації України: інформаційне забезпечення органів виконавчої влади	304
<i>Д'яченко В. В.</i> Ефективне політико-адміністративного управління – підвищення довіри до владних інституцій	305
<i>Болбас О. М.</i> Нормативне забезпечення Страхового фонду документації України	306
<i>Суханова Н. В.</i> Структурно-функціональне забезпечення діяльності територіальних органів державної влади в галузі фізичної культури та спорту	306

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	309
<i>Газарян С. В.</i> Гідність як складова моделі професійного розвитку осіб, уповноважених на управління кластером	309
<i>Маматова Т. В., Кіреєва О. Б.</i> Розвиток спільнот практики у сфері надання публічних послуг	310
<i>Машкаров Ю. Г., Клімушин П. С.</i> Методологічне забезпечення розвитку електронного урядування	312
<i>Половцев О. В.</i> Системи підтримки прийняття рішень у публічному управлінні	313
<i>Амосова Л. В.</i> Використання інформаційних технологій у професійній підготовці фахівців сфери публічного управління	314
<i>Андрієнко М. В., Барило О. Г., Потеряйко С. П., Тищенко В. О.</i> Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців сфери цивільного захисту	315
<i>Астапова Т. О.</i> Формування навичок іншомовної комунікації при підготовці державних службовців	317
<i>Григорова М. О.</i> Сучасні підходи до управління процесами забезпечення генетичної безпеки в міжнародній практиці	318
<i>Дідок Ю. В.</i> Публічне адміністрування як професійна категорія	319
<i>Мирина Н. В.</i> Трансформація регіональної політики країн Центральної та Східної Європи в умовах інтеграції до Європейського Союзу	320
<i>Мордвинцев М. В.</i> Інформаційно-комунікативні технології розвитку туризму в Україні	321
<i>Плоский К. В.</i> Актуальні завдання розвитку державного управління щодо залучення міжнародної технічної допомоги в Україні	322
<i>Романенко К. М.</i> Світовий досвід маркетингових інновацій у вітчизняному публічному управлінні	324
<i>Федчишин С. А.</i> Місце дипломатичної служби в системі державної служби України	325
<i>Щегорцова В. М., Волик В. С.</i> Навчання державних службовців як необхідна умова підвищення рівня компетентності	326
<i>Гаврилова О. О.</i> Інноваційні технології підготовки державних службовців з іноземної мови в умовах інтеграції України в ЄС	328
<i>Камок Т. В.</i> Тімбілдінг як технологія управління персоналом державної служби	329
<i>Носик О. А.</i> Компетентнісний підхід при підборі кадрів – основна вимога сьогодення щодо раціонального використання кадрового потенціалу суспільства	331
<i>Карнаух Т. І.</i> Діяльність Кабінету Міністрів України в реалізації системної модернізації	332
<i>Коваленко А. В.</i> Інноваційні технології в системі органів місцевого самоврядування щодо захисту прав споживачів в умовах інтеграції України до Європейського Союзу	333
<i>Паянова Л. В.</i> Реформування державної служби України в умовах євроінтеграції	335
<i>Ричкіна Л. В.</i> Концептуальні підходи до розвитку територіальних громад	336
<i>Сердюкова О. Є.</i> Електронне урядування: передумови та сучасний стан упровадження	337
<i>Стельмащук Л. С.</i> Сучасні тенденції реформування державної служби: європейський досвід	339
<i>Трубін М. А.</i> Нормативно-правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні	340
<i>Орел Ю. Л.</i> Механізми інституціоналізації процесу планування кар'єри в системі публічної служби України	341
<i>Решетняк А. О.</i> Проблеми та перспективи державного регулювання освіти в сучасних умовах	342
<i>Ростов І. М.</i> Інноваційні підходи до управління персоналом підприємства в сучасних умовах	344
<i>Разуваєв Д. Г.</i> Шляхи вдосконалення взаємодії організацій різних форм власності з навчальними закладами та центрами підготовки кадрів	346
<i>Труш О. О., Лермонтова Ю. О., Назаренко В. Ю.</i> Підходи до побудови та функціонування систем цивільного захисту закордонних країн	348
<i>Морозова А. І.</i> Краудсорсинг и его роль в развитии системы публичного управления	349
ДИСКУСІЙНИЙ МАЙДАНЧИК ОН-ЛАЙН	352
<i>Никитин В. В.</i> Сильное государство или сильное гражданское общество?	352
<i>Бульба В. Г., Меляков А. В.</i> До питання про «Vox Populi»	353
<i>Карамішев Д. В.</i> Глобальные вызовы и императивы развития гражданского общества в Украине	354
<i>Карамішев Д. В.</i> Ad hominem	355
<i>Латынин Н. А.</i> Парадоксы нашего времени и планы на будущее	357
<i>Матвійшин С. Г.</i> Формування середнього класу – результат співпраці органів публічної влади, бізнес-структур та громадських організацій	359
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	360

В. А. ЛАНДСМАН

АБЕРАЦІЇ МІФИ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Маргышка, в Зеркале увидя образ свой,
Тихохонько Медведя толк ногой:
«Смотри-ка, – говорит, – кум милый мой!
Что это там за рожа?
Какие у неё ужимки и прыжки!
Я удавилась бы с тоски,
Когда бы на нее хоть чуть была похожа».

И. А. Крылов

Конрад Лоренц в пролозі до праці «Зворотна сторона дзеркала» зазначає: «До сьогодні реаліст, дивлячись на зовнішній світ, не усвідомлює, що сам він – його дзеркало. Ще й сьогодні ідеаліст, дивлячись у дзеркало, повертається спиною до реального світу. Як одному, так й іншому це перешкоджає усвідомлювати, що дзеркало має два боки, які разом і є реальністю» [1, с. 331]. Будь-яка концепція буття безумовно пов'язана з онтологією соціальної реальності. Тут ключовим постає питання гносеологічної реконструкції. Щоб подолати емпіричну невизначеність, людина використовує певні абстракції, приймає деяку парадигмальну систему відліку. Утім, вихідні позиції мають інтерсуб'єктивний характер, адже унікальне Я відтворює в собі всесвіт. Виникає замкнуте коло, певні «аберації» свідомості.

Уперше термін «аберація» (від лат. *aberratio* – відхилення) з'являється у фізиці, позначаючи похибку у відображенні, що виникла внаслідок відхилення проміння від того напрямку, яким він мав рухатись в ідеальній оптичній системі [2]. У ХХ ст. Л. Гумільов використовує цей термін в історичному контексті, поділяючи аберації на види: аберація відстані – перебільшення значущості нещодавніх подій відносно тих, які відбулись значно раніше; аберація майбутнього – розпливчатість майбутніх подій, що значно знижує їх значущість; аберація стану – сприйняття спостерігачем тривалого процесу як сукупності статистичних станів внаслідок скривлення тривалості його дії [3, с. 489]. У психології цей термін першим використовує Д. Стівенсон, розглядаючи аберацію як відхилення від раціонального мислення та поведінки. Зокрема, в Оксфордському тлумачному словнику з психології «аберація» вживається для опису поведінки здорової людини (біологічних структур) у випадках відхилення її поведінки від норми [4].

Під аберацією політичної свідомості ми розуміємо викривлення соціальної реальності, що виникає в суспільній свідомості внаслідок невірної гносеологічної реконструкції політичних подій і фактів. При цьому стверджується, що міфи є складовою аберації, ці соціальні феномени знаходяться між собою в каузальному взаємозв'язку, а іноді виступають як тотожні й взаємопоглинаються. Аберація політичної свідомості є початковим проявом відхилення від політичної цілі, що може відбиватись як у духовному вимірі (політичне розчарування, недовіра, насторога та ін.), так і

символічному (закон, указ, розпорядження, декларація і т.п.), при цьому політична помилка є складовою такої аберації. Задля пояснення власної теоретичної позиції наведемо лише декілька яскравих прикладів. У часи перебудови (кінець 80-х рр. ХХ ст.) М. Горбачов діяв за принципом «*Головне розпочати, і процес піде*». Започаткована їм антиалкогольна кампанія супроводжувалась значною медіа-підтримкою – антиалкогольні весілля, дні народження і свята – створювались відповідні гуртки та дружини, знищувались виноградники, але реальність виявилась зовсім іншою. Вживання самогону зросло в 15 разів, розквітла підпільна торгівля спиртними напоями, загострились соціальні проблеми у сім'ях тощо. Наступним прикладом аберації політичної свідомості може бути інформаційна кампанія щодо висвітлення аварії на Чорнобильській АЕС. У перші часи після трагедії населення переконували в тому, що нічого страшного не сталося, є лише незначні проблеми з ремонтом реактора. Якщо внаслідок самої аварії загинуло 30 осіб, то від невірної інформаційного фактора померли тисячі, які не сприйняли загрозу й перебували у звичному для них стані. Сучасна історія України має низку прикладів аберацій політичної свідомості, таких як Конституційна реформа (2004 р.), «Помаранчева революція» (2004 р.), пандемія грипу (2009 р.) та ін. Ці приклади з реального суспільно-політичного життя свідчать про те, що аберації можуть бути наслідком як усвідомлених, так і неусвідомлених дій та вчинків політикуму.

Розглянемо лише декілька найбільш поширених аберацій і міфів політичної свідомості, що притаманні сучасному українському суспільству.

1. *Аберація – процес демократизації супроводжується втратою державою своїх важелів впливу і переходом суспільно-політичних процесів у режим саморегулювання в межах громадянського суспільства.*

Міфи, пов'язані з цією аберацією: *начебто існує чи існувала слабка, але ефективна держава; сильна держава може мати слабого лідера; сильному громадянському суспільству протистоїть слабка держава.*

Чи можна в історії знайти приклади ефективної й одночасно слабкої держави? Чи знайдемо ми таку ідилію, коли слабка держава із невиразним лідером досягла значних результатів? Чи не є примарою такі спроби? Сформулюємо питання інакше: кому вигідний міф про те, що лише за умов слабкої держави можливе розвинене громадянське суспільство?

Створення сильної, ефективної держави не є кінцевою точкою, це – процес, який має розпочинатись з поміркованої, зрозумілої позиції. Зрозумілої кому? Тому, хто читає газети, дивиться телевізор, користується

мережею Internet, обговорює із сусідами не тільки побутові питання. Тому, хто усвідомлено соціалізував власні інтереси та потреби з долею суспільства. Тому, хто вважає себе невід'ємною частиною сучасного соціуму. Це і є саме ті, хто сьогодні закладає підвалини становленню громадянського суспільства в Україні.

Уявлення про те, що еволюція громадянського суспільства розпочинається тоді, коли держава своїми ініціативами та законами стимулює відтворення певних інституцій (громадські організації, суспільно-політичні асоціації, клуби за інтересами), є аберацією і міфом одночасно. Держава ніколи за власної волі не буде ініціювати створення інституцій, які обмежують її свободу. Таке самообмеження можливе лише під час виникнення самої держави, воно полягає в публічності її зародження. Ми вживаємо поняття «публічність держави» і розглядаємо його як налаштованість представницької влади на соціальний діалог, її залежність від цього діалогу, прозорість політичних рішень і їх певну зворотність.

Ще на стадії виникнення держави, під час визначення її провідних (концептуальних) положень в основному документі (конституції) вже є зрозумілим, приречена така держава чи ні на існування громадянського суспільства. Це зрозуміло й тому, чи бере на себе держава відповідальність за свою діяльність, чи запроваджує реальні механізми зворотного зв'язку із суспільством, чи гарантує права людини і громадянина, чи захищає право приватної власності. Саме з цієї точки відліку й починається громадянське суспільство.

Повертаючись до проголошеної аберації, поставимо для себе риторичне запитання: чи зможе слабка держава бути відповідальною, гарантувати права і свободи людини і громадянина, стояти на сторожі прав приватної власності?

2. Аберация – левиця або правиця.

Міфи, пов'язані з цією аберацією: *неможливо об'єднати в межах однієї держави населення з різними архетипами культури; вибір глави держави – це вибір на користь Лівобережжя чи Правобережжя України; в українському суспільстві завжди є позиція та опозиція (де два українці – там три гетьмани).*

Тут ми виходимо з точки зору провідного французького філософа Р. Арона, автора відомого трактату «Міф про левицю». Розмірковуючи про збільшення прибічників лівої ідеології в післявоєнній Франції, вчений наголошує: «На початку 1955 року боротьба думок про правицю та левицю, правицю традиційну й левицю нову, знову ввійшла в моду. То тут, то там запитували себе, чи потрібно приставати на бік колишньої правиці, чи перекидатися до нової? Я відмовляюся від цих категорій. В Асамблеї фронти розмежовуються інакше – залежно від проблем, що обговорюються. У певних випадках розрізняють у кращому разі якусь правицю й якусь левицю: прихильники згоди з націоналістами, туніськими чи марокканськими, репрезентують, якщо ваша ласка, левицю, тоді як прихильники репресій чи статус-кво репрезентують правицю. Але чи захисники цілковитого національного суверенітету є лівими, а прихильники Європи, які перебувають у повній згоді з супернаціональними організаціями, є правими? Унаслідок такого розмірковування можна спотворити терміни» [5, с. 15]. Історія України – це шлях до її незалежності, шлях до порозуміння між її територіями,

це певний геополітичний вибір на користь її населення. Якщо простежити за подіями української історії, можна побачити цікаву особливість: кожен її наступний період відбувається за певним сценарієм. Спочатку українців об'єднує спільна справа чи ідея, переважно – ідея власної держави; вони починають разом її реалізовувати, при цьому творять дива й неймовірні подвиги. Але на певному етапі, коли, здавалося б, перемога вже досягнута, починаються чвари й суперечності. А чи є це особливістю виключно національного характеру? Які сили штовхають українців чубитися між собою? Відповідь на ці запитання проста – це є діалектикою розвитку будь-якої держави. Цивілізований світ уже відходить від ідеологічних протиріч шляхом створення цілісної нації. Саме нація характеризується наміром подолати певні розбіжності – ідеологічні, історичні, економічні, соціальні, релігійні чи культурні. У межах нації громадянин визначається як абстрактна особистість, він стоїть поза будь-якими визначеннями. Універсалізм Кантівської ідеї «громадянського суспільства» в межах республіканської моделі невід'ємний від партикуляризму народностей, на основі яких утворено націю. Саме поняття нації припускає діалог культури і традицій. На думку Д. Шнаппер, «по-справжньому залучити людей можливо, запропонувавши їм певну кількість реальних підстав, цінностей та переваг, які б виправдали неминуче пригнічення з боку колективного життя та їхньої участі у зовнішніх подіях. Залучити їх можливо лише спільними діями соціальних інститутів; у широкому розумінні слова, якого надає цьому терміну Е. Дюркгейм, це форми здійснення певних заходів, завдяки яким покоління переймає звичку жити та співіснувати разом, властиву окремій історичній спільноті» [6, с. 50-51].

Завершуючи роздуми стосовно абераций та міфів сучасної політичної свідомості українського суспільства, варто зазначити, що ці явища є неминучим атрибутом суспільних процесів і трансформацій будь-якої держави. Завдання політикуму і державного управління – вчасно знаходити відповідні рішення на деструктивні прояви певних абераций і міфів, формувати державницьку позицію щодо перспективних напрямів розвитку, завжди стояти на сторожі захисту потреб і інтересів народу України.

Список використаних джерел:

1. *Лоренц К.* Так называемое зло / К. Лоренц; под ред. А. В. Гладкого; сост. А. В. Гладкий, А. И. Федорова; послесл. А. И. Федорова. – М.: Культурная революция, 2008. – 616 с.
2. Аберация. Википедия (свободная энциклопедия) [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>.
3. *Гумилев Л. Н.* Этногенез и биосфера земли / Л. Н. Гумилев. – Л.: Изд. Ленинград. ун-та, 1989. – 496 с.
4. Аберация // Оксфордский толковый словарь по психологии / под ред. А. Ребера, 2002 г. [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/487/word/aberacija>.
5. *Арон Реймон.* Опий інтелектуалів / Реймон Арон; пер. з фр. Г. Філіпчук. – К.: Юніверс, 2006. – 272 с.
6. *Шнаппер Д.* Спільнота громадян. Про модерну концепцію нації / Д. Шнаппер; пер. з фр. Р. В. Мардера. – Х.: Фоліо, 2007. – 223 с.

НОВІ ПІДХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗРОБКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Успішна реалізація реформи місцевого самоврядування, проголошеної Президентом України В. Ф. Януковичем, має сприяти більш ефективній реалізації Україною політики європейської інтеграції, розвитку співробітництва з європейськими інституціями, насамперед з Радою Європи та ЄС [4].

У зв'язку з цим слід зазначити, що під час вступу до Ради Європи, 09.11.1995 р., Україна, з метою дотримання ст. 3 Статуту Ради Європи, взяла на себе низку зобов'язань, внесених до Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (1995), зокрема щодо розвитку місцевої та регіональної демократії.

Одночасно Радою Європи та її Конгресом місцевих та регіональних влад на постійній основі здійснюється моніторинг стану місцевої і регіональної демократії, а також впровадження Європейської хартії місцевого самоврядування у державах-членах РЄ. Одночасно Рада Європи ставить на меті не тільки здійснювати моніторинг, але й надавати практичну допомогу державам-членам, зокрема щодо розвитку місцевої та регіональної демократії.

У рекомендаціях, підготовлених експертами Ради Європи в рамках реалізації згаданої програми, згадується про необхідність комплексного розв'язання питань реформування системи місцевого самоврядування в Україні, що обумовлює необхідність розробки Національної стратегії реформування та розвитку місцевого самоврядування [2], яка має містити відповіді на питання етапності, пріоритетів, основних завдань реалізації реформи місцевого самоврядування, а також інтеграції цієї реформи у більш загальну та комплексну реформу публічної влади в Україні. У зв'язку з цим слід згадати висловлення французького вченого Ж. Марку, який вважає, що «реформа системи місцевого самоврядування має бути частиною глобальної програми модернізації держави» [10].

Як уже було зазначено, формування демократичної та дієздатної системи місцевого самоврядування потребує не лише політичної волі, але й стратегічного бачення реалізації реформи. У зв'язку з цим рекомендації міжнародних організацій (насамперед, рекомендація Комітету міністрів Ради Європи (2004) 12 та Пояснювальна записка з питань підготовки дорожньої карти щодо проведення реформи децентралізації/реформи місцевого самоврядування, підготовлена Департаментом з питань місцевої та регіональної демократії Генерального Секретаріату Ради Європи у 2009 р.) можуть бути корисними при розробленні Національної стратегії реформування та розвитку місцевого самоврядування в Україні [9].

На нашу думку, цей стратегічний документ має також враховувати й відповідні нормативно-правові акти, зокрема розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2009 р. № 1134-р від 29.07.2009 р. № 900, від 02.12.2009 р. № 1456-р, положення Закону України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009–2014 роки», Програму економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка,

ефективна держава» та ін. Згаданий стратегічний документ має визначити такі напрями реформи місцевого самоврядування:

- інституціональна реформа місцевого самоврядування;
- адміністративно-територіальна реформа;
- децентралізація влади та делегування повноважень регіонам (місцевим громадам);
- фінансова децентралізація;
- державний нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування;
- реформа служби в органах місцевого самоврядування;
- інтегрування реформи місцевого самоврядування у більш загальну реформу публічної адміністрації;
- інфраструктура та житлово-комунальні послуги;
- міжмуниципальне та транскордонне співробітництво;
- залучення громадян до участі у суспільно-політичному житті, зокрема й на місцевому рівні;
- підвищення рівня обізнаності та громадська підтримка реалізації реформи місцевого самоврядування.

Успішна реалізація Стратегії обумовлює необхідність належного інституційного забезпечення реалізації реформи місцевого самоврядування, визначення національного координатора її впровадження [5]. На нашу думку, таким координатором на сьогодні має виступити Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, яке має тісно співпрацювати з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та їх асоціаціями, громадськими організаціями тощо.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Президента України // www.president.gov.ua
2. Офіційний сайт Ради Європи // www.coe.int
3. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах / за ред. В. С. Куйбіди, А. Ф. Ткачука, В. В. Толкованова. – К., 2010. – 317 с.
4. Правові інструменти Ради Європи з питань місцевого і регіонального розвитку та проблеми їх імплементації в Україні / за ред. В. В. Толкованова. – К.: Центр досліджень питань місцевого і регіонального розвитку та сприяння адміністративній реформі, 2007. – 349 с.
5. Толкованов В. В. Розвиток місцевого самоврядування в контексті здійснення політики європейської інтеграції: актуальні проблеми та перспективи їх розв'язання (приклад міста Києва) / В. В. Толкованов // Збірник восьмих всеукраїнських муніципальних слухань. – 2003. – С. 309–313.
6. Толкованов В. В. Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні / В. В. Толкованов, А. К. Гук, В. М. Олуйко, В. Я. Прошко. – К.: Крамар, 2011. – 199 с.
7. Marcou Gūrard. Strategies for the local government reform. A comparative approach / Gūrard Marcou. – Strasbourg, Council of Europe, 2010. – 12 p.

ЗАСТОСУВАННЯ ЧИННИКА САМООРГАНІЗАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РОЗВИТКУ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Самоорганізація, за визначенням Г. Хакена, є процесом упорядкування (просторового, тимчасового або просторово-часового) у відкритій системі за рахунок узгодженої взаємодії безлічі її складових елементів [1]. У соціальних системах, які є відкритими, таку безліч складових елементів утворюють цикли управління, що фактично обумовлюють синергетику соціального управління. Безліч та несинхронізованість циклів управління утворює динамічний хаос, а соціальна система внаслідок їх дії перетворюється на дисипативну, тобто таку, що постійно спонтанно змінюється. При досягненні певної узгодженої взаємодії цих циклів (наприклад, шляхом реалізації стратегічного планування, актуалізації національних проектів та державних цільових програм) така самоорганізація, що отримала назву дисипативної, призводить до незворотної, спрямованої, закономірної зміни упорядкованих станів соціальної системи, яку можна охарактеризувати як розвиток.

Враховуючи попередні напрацювання авторів, які виділили наявність закономірності циклічності в управлінні та загальні чинники впливу на процеси самоорганізації в соціальній системі [2], самоорганізаційну спроможність розвитку можна визначити як керуючий параметр (чинник), який є інтеграційним проявом дії загальних чинників впливу на процеси самоорганізації, в тому числі ідей, технологій, ресурсів, менеджменту та виконання, при певному значенні якого соціальна система переходить у новий упорядкований стан. Чинник впливу «Виконання» відображує та характеризує діяльність об'єкта управління, тобто ту суспільну діяльність (сферу, галузь, вид), управління якою здійснюється. Чинник впливу «Менеджмент» відображує та характеризує діяльність суб'єкта управління, тобто управлінську діяльність щодо обраного об'єкта управління. Чинник впливу «Ресурси» відображує та характеризує відновлювальну діяльність щодо суб'єкта та об'єкта управління, тобто фінансову, матеріально-технічну, кадрову та інформаційну діяльність з забезпечення та підтримки процесів самоорганізації. Чинник впливу «Ідеї» забезпечує постановку нових перспективних завдань розвитку соціальної системи, а чинник впливу «Технології» забезпечує діалектичний зв'язок теорії та практики від ідей до їх реалізації, надаючи практичні способи, важелі, засоби та інструменти перетворення задумів у конкретні результати.

Виділення чинника самоорганізаційної спроможності розвитку, на нашу думку, відкриває певні перспективи розвитку теорії та практики публічного управління.

Що стосується теорії публічного управління, то, по-перше, заслуговують на увагу всі можливі підходи, методи та принципи визначення чинника самоорганізаційної спроможності та впливу на його значення, оскільки саме внаслідок цього стає можливим управляти процесом забезпечення умов розвитку. Іншими словами, можна говорити про управління розвитком як досягнення та підтримання самоорганізаційної спроможності розвитку.

По-друге, йдеться про інновацізацію технологічних схем програмно-цільового підходу шляхом введення інноваційно-інформаційного фільтру на етапі структурування головних цілей, елементами якого є вищезазначені чинники (ідеї, технології, ресурси, менеджмент, виконання).

По-третє, маємо певний внесок у розвиток теорії криз через їх класифікацію за ознаками зазначених чинників, а саме: «криза ідей», «криза технологій», «криза ресурсів», «криза менеджменту» та «криза виконання». Ці види криз можуть проявлятися як окремо, так і у поєднанні між собою, створюючи певне кризове поле.

Усі зазначені теоретичні здобутки можуть бути успішно використані у практиці публічного управління, зокрема при розробленні стратегій, концепцій, національних проектів, цільових програм, державному бюджетуванні, аналізі умов виникнення та визначенні шляхів подолання кризових явищ як у суспільстві, так і у самій системі публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Самоорганізація : визначення терміна. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.

2. Бакуменко В. Д. Методологічний підхід до аналізу процесів самоорганізації в соціальних системах / В. Д. Бакуменко, О. В. Червякова // Науковий вісник академії муніципального управління. Серія: Управління. – К. : ВПЦ АМУ, 2012. – Вип. 3 (21) – С. 6–15.

3. Бакуменко В. Д. Концепт «самоорганізаційна спроможність» у дослідженні розвитку соціальних систем / В. Д. Бакуменко, С. В. Штурхецький // Соціально-інформаційні процеси в державному управлінні та місцевому самоврядуванні : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 22 лютого 2012 р., м. Острог. – Острог : ІГСУ ; Вид. Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. – Вип. 3. – С. 80-81. – (Серія «Громадянське суспільство»).

ФІЛОСОФІЯ НООСФЕРНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Філософія ноосферного публічного управління є новою галуззю філософського знання і сприяє підвищенню ефективності розвитку сучасного соціуму в усіх його сферах, поява якої зумовлена визначальною роллю управління у житті суспільства й окремого індивіда в контексті нових викликів глобалізації. Філософія ноосферного публічного управління, будучи синтезом науки і мистецтва, знання і досвіду, філософії та етики представляє собою широке дослідницьке поле для вивчення сучасного соціуму, розуміння його природи у різних ситуаціях, постільки управління пронизує всю систему взаємовідносин у суспільстві. Специфікою філософії ноосферного публічного управління являється його міждисциплінарний характер, наявність сучасних теоретичних концепцій з орієнтацією на вирішення гуманістичних задач соціуму. Філософія ноосферного публічного управління занурюється в культуру, яка детермінує розвиток управлінських начал, аналізується у форматі аксіологічних, гносеологічних і методологічних принципів, що переломлюються через гуманістичні та аксіологічні чинники управління. Філософія ноосферного публічного управління – особливий тип свідомої діяльності людини, вища форма управлінської діяльності, в центрі якої людина. В основі філософії ноосферного публічного управління – суб'єкт-суб'єктне усвідомлене управління (В.Мартиненко), що пов'язане з формуванням суб'єкт-орієнтованого світу, детермінованого засадами гуманістичного менеджменту [1]. В основі філософії ноосферного публічного управління – якісні гуманістичні характеристики управлінського процесу, перехід на вищий щабель, що демонструє загальноцивілізаційний рівень, виражає універсальні зв'язки і явища, що демонструють якісний розвиток сучасного соціуму в усіх сферах життєдіяльності – економічній, політичній, соціальній, духовній. Філософія ноосферного публічного управління розвивається у темпоральному вимірі, що враховує простір і час, детермінованих ментальністю, в основі якого «життєвий світ» народу і людини. Як засвідчує аналіз, в умовах глобальної трансформації людства змінюються мотиви поведінки, ціннісні орієнтації, соціально-психологічні властивості людини та її відношення до людини, соціуму, природи, самого себе. Глобалізація впливає на розпад стійких соціальних зв'язків, в результаті чого посилюються імміграційні тенденції, неадаптованість сучасної людини до викликів сучасності, що приводить до зростаючої дестабілізації сучасного соціуму, падіння життєвих стандартів, соціально-психологічної дезадаптації сучасної людини. Філософія ноосферного публічного управління повинна базуватися на науковому менеджменті і когнітивному управлінні, постільки кожного разу слід відслідковувати, як впливає ноосфера на природні та господарські

процеси управлінські парадигми. Вчені розробили соціальні технології когнітивного управління, що знаходиться в основі філософії публічного управління і включає: 1) рефлексивне управління; 2) управління знаннями; 3) управління через спільноти (мережеві товариства, Інтернет-спільноти); 4) управління через громадянське суспільство (партії і суспільні рухи); 5) інфраструктурне управління (соціальні структури освіти, науки, молоді і спорту); 6) нормативне управління (через законодавство); 7) управління змінами; 8) управління організаційним розвитком; управління інформаційними системами. Адже використання неадекватної інформації (теорії) приводить до неадекватної практики публічного управління і неадекватного прийняття управлінських рішень в умовах інформаційного суспільства і глобалізації [2].

В основі філософії модусів-приймів ноосферного публічного управління – рефлексивне управління, що означає механізм самозапуску організації (соціуму), принципом якої є динамічна рівновага протилежностей, принциповий діалектизм і синергія, направлених на підвищення ефективності діяльності організації за рахунок самоорганізаційних механізмів, самовизначення і професійно-особистісного розвитку співробітників. Рефлексуючий суб'єкт – це професійно зростаючий суб'єкт організації, який стає рушійною силою розвитку в умовах глобалізації. Модель рефлексії (підвищення своєї самосвідомості і самоаналізу) розробляється кожним співробітником у рамках реалізації методологічних принципів єдності свідомості і самосвідомості (саморефлексії), мислення і діяльності особистості. В основі рефлексивного управління – вирішення проблем копінг-поведінки (Р. Лазарус), що розуміється як устремління до вирішення проблем, які виявляє індивід у ситуації, пов'язаних зі стресом, невдачами чи ситуацією успіху, що потребує активізації адаптивних можливостей людини з метою збереження фізичного, особистісного і соціального благополуччя. Філософія ноосферного публічного управління представляє собою високоінтелектуальний продукт діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування, направлений на суб'єкт-суб'єктне управління. Сьогодні зростає інтерес до іншого типу ноосферного публічного адміністрування як «рецептивного», збагаченого теоріями демократичного управління, що трансформують теорії «керівного менеджменту». Публічне адміністрування повинно бути рецептивним, керуватися інтересами і потребами громадянського суспільства, а управлінці повинні мислити стратегічно, діяти демократично, визнати значущість і цінність людини як суб'єкта громадянського суспільства.

Філософія ноосферного публічного адміністрування означає сукупність таких процесів, в яких поєднуються три види еволюції – природна, соціальна і власне діяльнісна, в центрі якої людина як

міра всіх речей. Перш за все ноосферне мислення повинно виходити з синергетичного і нелінійного бачення шляхів подолання загальноцивілізаційних проблем, у контексті яких можливий альтернативний перехід від техногенної моделі розвитку, у якій людина протиставляється природі – до коеволюційної моделі існування соціуму, яка акцентує увагу на формуванні ноосоціогенезу. Отже, філософія ноосферної концепції публічного управління означає те, що політика, влада і управління визначаються сферою розуму (ноосферою), моралі і справедливості, базуються на науково-раціональній і морально-справедливій основі, на ноосферних підходах до розвитку суспільства.. Критерієм рівня розвитку та якості життя людини є гуманістичні цінності і знання людини, яка живе в гармонії з оточуючою природою і природним середовищем. У контексті ноосферних функцій управління соціумом слід виділити: 1) екологічні особливості, потенціал території населення, оцінку стану соціоприродних ресурсів країни в біосфері Землі (еко-); 2) екологічні обмеження (норми) у

способах взаємодії з природою – екологічність території земельного, водного, лісного, містобудівного господарства (техно-); 3) врахування критеріїв безпеки території в оцінці стану середовища життя населення (паспорт території) і функцій інститутів суспільства, що регулюють взаємодію з природою (-поліс). В ноосферному управлінському організмі соціуму повинна сформуватися здоровою кожна клітинка організму, яка повинна бути стійкою до динаміки космічного життя, ментальних вихрів, силового впливу зі сторони інших цивілізацій.

Список використаних джерел:

1. *Воронкова В. Г.* Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри) : моногр. / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2008. – 254 с.

2. *Воронкова В. Г.* Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри : моногр. / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2010. – 272 с.

Ю. Д. ДРЕВАЛЬ

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасне суспільство, а разом з ним і політичні інститути національної держави, швидко змінюються, зазнаючи тиску потужних наднаціональних процесів. Чи не найбільш вагомим чинником сучасної суспільної трансформації слушно вважається глобалізація, яка є відносно новою стадією розвитку вже давно відомого процесу інтернаціоналізації суспільних відносин. Вона відображає об'єктивний процес посилення взаємозалежності соціально-економічних та суспільно-політичних процесів, що долають національні бар'єри та поєднують на перший погляд несхожі явища.

Протягом тривалого часу вважалося, що національна держава є невідмінною основою політичної організації людства, але події останніх десятиріч поставили цей постулат під великий сумнів. Глобальні масштаби взаємозв'язків та взаємозалежностей не лише прискорюють еволюційний розвиток національних політичних інститутів, а й надають їм нових якостей, як консолідуючих, так і руйнівних. З вибудованої дослідниками «п'ятиповерхової піраміди владних відносин», яка формується під тиском глобалізаційних процесів, лише один «поверх» виділено для національної держави [5, с. 229–232]. Частина власних функцій вона передає наверх (міждержавним та міжнародним об'єднанням), частину «вниз (територіальним та муніципальним органам).

Отже, національні політичні інститути підпадають під «магнітне поле» двох основних різновекторних (але, особливо слід підкреслити, не взаємовиключних, не «антагоністичних») тенденцій: гомогенізації та суверенізації.

Відомо, що гомогенізація (чи універсалізація), тяжіючи до однорідності й уніфікації у світовому

масштабі, сприяє розмиванню політичного суверенітету народу і «нації-держави» (як правило, багатонаціональної) «зверху». Саме ця обставина є головним об'єктом критики «антиглобалістів». Наприклад, за деякими оцінками, «у політичному відношенні епоха глобалізації є новим феодалізмом. Вона нищить демократію в її прямому значенні політичного суверенітету народу, який вибирає і контролює свою владу, підмінюючи її владою міжнародних нотаблів» [4, с. 7-8].

Водночас під тиском глобалізації набирають сили процеси суверенізації (чи локалізації, або фрагментаризації), які позначаються тенденцією руйнування інститутів національної держави до рівня складових мовних, національних, релігійних чи етнічних компонентів. Отже, суверенізація свідчить про посилення ролі окремих суб'єктів влади в межах національної держави і тяжіє до її розпорощення «знизу».

Відомо, що після Другої світової війни налічувалось більше 50 націй-держав, на сьогодні – близько 220, а за окремими прогнозами, на середину ХХ ст. їх буде не менше 500 [3, с. 44]. Такі, доволі масштабні прогнозування, інколи вважаються достатнім аргументом на користь «живучості» нації-держави в сучасних умовах. Проте, за нашою оцінкою, у даному відношенні першочергово слід керуватися не кількісними показниками, а загальними тенденціями. Реалізація ідеї суверенізації у повному обсязі була б катастрофічною для людства. Дійсно, за услушним зауваженням Є. Алаєва, якщо Земля роздробиться на 3 тисячі суверенних держав (за кількістю етносів), то «з майбутнім можна розпрощатися» [1, с. 85]. До такої перспективи підштовхували б не лише конфлікти на

національному ґрунті, а й загальна некерованість суспільними процесами світового значення.

Суверенізація, на перший погляд, повністю суперечить гомогенізації. Проте обидві окреслені тенденції є сторонами одного явища, глобалізації. Вона водночас сприяє як уніфікації та централізації влади, так і її розпорощенню. Цей складний процес досить влучено позначається терміном-гібридом «глокалізація», який останнім часом все частіше використовується у науковій літературі [2, с. 12].

Від глобалізаційних процесів зазнають утисків й інститути демократії, адже демократія ідеально співвідноситься лише з національною організацією політики та влади. Будь-яке суспільство може вважатися істинно демократичним і стабільним лише у тому разі, коли виборці знають і відчувають, що враховуються права й інтереси кожного громадянина, а не лише заможних верств населення. Більшість сучасних політичних доктрин базується на принципі рівноваги «влади народу» (у розумінні сучасної представницької демократії) та свободи підприємництва. Але під тиском глобалізації цей баланс зазнає руйнування. Демократії, образно кажучи, все важче стає захищатися від «диктатури ринку».

Але процес поступового розмивання державно-політичних бар'єрів, які в недавні часи ізолювали народи, можна розглядати і під іншим кутом зору. Гомогенізацію та суверенізацію не слід ототожнювати ще з одним процесом, що супроводжує явище глобалізації, процесом посилення взаємозалежності різних суспільств та інститутів. У даному відношенні мова має йти про глобальне розповсюдження загальнолюдських правил співжиття, про інтенсивне міждержавне співробітництво, про взірці і досвід.

**В. А. РАЧ,
М. М. ЗВАРИЧ**

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Кінець ХХ ст. став відправною точкою розвитку нового типу управління – управління, що базується на соціальних новаціях. У зв'язку з цим, перед Україною постає питання щодо впровадження інноваційних технологій у діяльність органів державного управління. Деякі держави вже на власному досвіді довели, що впровадження інновацій здешевлює утримання державного апарату, покращує його роботу [1].

З огляду на сучасний перегляд функцій органів влади в контексті реалізації ідеї сервісної держави, постійного розвитку та інноваційних перетворень відповідно до вимог сьогодення потребує система надання публічних послуг в Україні. В цьому аспекті особливої актуальності набуває питання стимулювання інноваційної активності державних службовців в їх професійній діяльності, яка спрямована передусім на забезпечення якісних послуг населенню.

Питання інноваційної активності державних службовців та методів її стимулювання на сьогоднішній день є досить новим напрямом наукових досліджень

Таким чином, під тиском глобалізаційних процесів національна держава зазнає різновекторних впливів, і не лише однозначно руйнівних. Руйнація загрожує, за нашим визначенням, як структурно-функціональним аспектам національної державності (гомогенізація і суверенізація), так і її системним основам (атака на демократію). Водночас глобалізація приводить до посилення взаємозалежності та взаємозв'язків між національними політичними інститутами, до швидкого розповсюдження ефективних моделей державного владарювання. Звучить певною мірою парадоксально, але в нових умовах роль національної держави має зростати. Адже вона передає між- та наддержавним інституціям лише деякі елементи власних функцій і має проявити більшу ефективність у здійсненні всіх традиційно існуючих функцій, у проведенні чіткої і водночас динамічної політики.

Список використаних джерел:

1. *Алаев Э. Б. Quo vadis? / Э. Б. Алаев // Глобальное сообщество: новая система координат (подходы к проблеме). – СПб., 2000. – С. 81–86.*
2. *Афанасьев М. Время глобализации / М. Афанасьев, Л. Мясникова // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 10. – С. 11–19.*
3. *Біляцький С. Скриньку Пандори – відмичкою Бен-Ладена / С. Біляцький, Н. Ярова // Віче. – 2002. – № 5. – С. 43–45.*
4. *Панарин А. С. Искушение глобализмом / А. С. Панарин. – М. : Рус. нац. фонд, 2000. – 381 с.*
5. *Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю. В. Яковец. – М. : «Экономика», 2001. – 346 с.*

для науки державне управління. Це підтверджує факт відсутності такого сполучення термінів за результатами їх пошуку в мережі Інтернет.

Тому дане дослідження присвячене розгляду ролі інноваційної активності державних службовців в професіоналізації їх діяльності.

На сучасному етапі розвитку в Україні постає необхідність формування нового суспільного статусу професійної діяльності державних службовців, зміни акцентуацій професійної свідомості - від чиновницької, розпорядчо-контролюючої до усвідомленої підпорядкованості потребам замовника/клієнта. У цьому сенсі праця набуває більш виражених професійних ознак, оскільки спрямовується не на процес, а на результат, який оцінюється споживачем [2, с. 14]. Поряд з цим, що зі стрімким розвитком суспільних відносин та сучасних технологій, вимоги споживача до рівня, якості та доступності отримання публічних послуг постійно змінюються. Все в більшій мірі при наданні послуг необхідно враховувати

індивідуальні особливості та потреби конкретної особистості.

У таких умовах одним з центральних показників професіоналізму державного службовця є його інноваційна активність. Здатність найманих працівників до генерації нових ідей, розробки нововведень, тобто інновацій, прояву творчості, розглядається як важлива компонента трудового потенціалу сучасного суспільства. Саме це є перспективним джерелом поліпшення стандартів життя населення [3].

Згідно з чинним Законом України «Про державну службу» серед основних принципів державної служби виділено професіоналізм, компетентність та ініціативність [4]. Ініціатива і творчість у роботі розглядається як один з обов'язків державного службовця. Але питання щодо конкретних заходів стимулювання інноваційної активності державних службовців на сьогоднішній день законодавцем не визначено.

Слід зазначити, що прояв інноваційної активності працівників знаходиться у значній мірі під впливом середовища. Виходячи з цього, відбір на державну службу висококваліфікованих фахівців за існуючою системою не дає гарантії прояву ними високого рівня інноваційної активності в їх професійній діяльності.

У реальній практиці у будь-якому управлінському колективі біля 64 % співробітників ідентифікують себе з «білкою в колесі», 10-17 % з «гвинтиком» у механізмі управління і лише 1,5-2 % вважають себе генераторами ідей та ініціаторами нових починань [5]. Хоча за даними результатів дослідження мотивації державних службовців [6] «творча активність» та «суспільна корисність» є провідними мотивами у їх професійній діяльності. Працівникам державної служби важливо відчувати, що вони приносять користь суспільству, реалізуючи одну з основних функцій держави – задоволення потреб громадян. Спрямованість прагнень творчої самореалізації у праці, суспільної корисності професійної справи є неодмінною умовою професійного розвитку фахівця. Незадоволеність реалізованістю цих прагнень у професійній сфері унеможливує професійне зростання працівників органів державної служби. Це, у свою чергу, викликає розчарування загальним станом справ у професійній сфері, спустошеність, а згодом – виникнення професійних деформацій, стагнацій, криз або й бажання компенсувати свої затрати асоціальними, а можливо, і протиправними діями [6, с. 417].

Заходи, які надали би змогу максимально стимулювати генерування та ініціювання впровадження нових ідей на державній службі повинні мати системний характер та різні рівні впровадження. Базуючись на моделі «Піраміда 3 М» [7], їх можна представити в наступному вигляді:

– на рівні «державна»: розробка, нормативне закріплення та впровадження прогресивних форм матеріального і нематеріального стимулювання інноваційної активності держслужбовців; розробка

системи оцінки інноваційної активності конкретного працівника та відповідного заохочення за результатами професійної діяльності; обов'язкове залучення найбільш активних держслужбовців до відповідних конкурсів, а також тренінгів, семінарів, курсів з підвищення кваліфікації;

– на рівні «державний орган»: впровадження інноваційності в корпоративну культуру; створення структурного підрозділу з реєстрації, аналізу та впровадження ідей;

– на рівні «державні службовці»: забезпечення можливостей обміну ідеями та позитивного досвіду між державними службовцями шляхом створення відповідних спільнот практиків; підтримка інноваційного клімату в колективі.

Подальші дослідження доцільно спрямовувати на обґрунтування кола чинників, методів та важелів, що впливають на інноваційну активність державних службовців у їх професійній діяльності.

Список використаної літератури:

1. *Канчура В. Ю.* Інновації як умова забезпечення ефективності діяльності органів державної влади [Електрон. ресурс] / В. Ю. Канчура. – Режим доступу : www.kds.org.ua/blog/kanchura-vyu-tvorcha-robota-innovatsii-yak-umova-zabezpechennya-efektivnosti-diyalnosti-organiv.

2. Професіоналізація державної служби / авт. кол. : Л. Г. Штика, к.ф.-м.н., с.н.с. (кер.) Н. О. Бондарчук; Л. М. Гогіна, к.і.н., доц. та ін. – К. : НАДУ, 2008. – 36 с.

3. *Збаржевецька Л. Д.* Інноваційна активність найманих працівників: поняття та особливості [Електрон. ресурс] / Л. Д. Збаржевецька // Зб. наук. праць Кіровоград. нац. техн. ун-ту. Економічні науки. – 2009. – Вип. 16 (ч. 1). – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/natural/npkntu_e/2009_16_1/stat_16_1/15.pdf

4. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/page.

5. *Олуйко М. В.* Кадрові процеси у сфері державної служби : можливості регулювання / М. В. Олуйко // Університетські наукові записки. – 2005. – № 3 (15). – С. 354-361.

6. *Павлюк Т. М.* Структурні характеристики мотивації професійної мотивації працівників органів державної влади // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 17. – Кам'янець Подільський : Аксіома, 2012. – С. 408-419.

7. *Рач В. А.* Управление рисками в проектах, реализуемых в условиях переходной экономики: финансовые продукты для реального сектора в Украине / В. А. Рач, Д. В. Рач // Матеріали міжнар. конф., 14-16 червня 2000 р. Семінар «Управління проектами при кредитуванні реального сектора». – К., 2000. – С. 25-26.

РОЗВИТОК РИНКУ РОБОЧОЇ СИЛИ: ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО ПРОСТОРУ

Управління – це необхідний та універсальний елемент існування та розвитку сучасного світу, що оточує людство, в якому воно реалізує всі прояви своєї життєдіяльності, активності. Управління створює для суспільства особливий ресурс його існування не обмеженого у часі – упорядкованість, облаштованість, врівноваженість, гармонізованість інтересів, дій різних суб'єктів соціально-економічної активності. Саме управління дозволяє не довести соціально-економічні процеси до стану анархії, безладу, колапсу.

Особливе значення в загальній системі управління (структурного і безструктурного, природного та створеного людьми, тощо) має публічне (суспільне) управління – управління у суспільному колективі, різновидом якого виступає державно організоване суспільство у межах певної країни. Суспільне управління у розвинутих країнах здійснює від імені суспільства держава, тому воно приймає організаційно-правову, соціально-економічну форму державного управління. З точки зору теорії управління, суспільне управління – це процес вольової дії суб'єкта на об'єкт з наперед осознанною, визначеною, суспільно значущою метою, який підтримує або змінює положення, поведінку, властивості об'єкта та його зв'язки з суб'єктом в сучасному колективі (суспільстві).

Однією з найважливіших сфер сучасної життєдіяльності суспільства, на яку має розповсюджуватися суспільне (публічне) управління, виступає ринок робочої сили. Для визначення його змісту, на нашу думку, необхідно використати науково-методологічні ресурси, що створені теоріями управління, сучасного ринку робочої сили та державного управління розвитком цієї сфери ринкових відносин, які теоретично обґрунтовують суть ринку робочої сили та державного його регулювання.

Для визначення суті публічного управління ринку робочої сили необхідно враховувати його основні види, які досліджені теорією управління. До таких відносяться: по-перше, міжнародне публічне управління (воно здійснюється органами, що створені світовою спільнотою, у сфері відносин суспільної праці – Міжнародна організація праці), воно може мати глобальний або регіональний характер, є похідним від держав, які створюють відповідні світові органи, або тих держав, що домінують в таких об'єднаннях.

По-друге, публічне державне управління, яке здійснюється в межах державно організованих суспільств той або іншої країни (на цей час 200 держав). Публічне державне управління може де-факто мати місце і в таких державних утвореннях, що не визнані світовою спільнотою. По-третє, особливий різновид публічного управління існує в суб'єктах федерації. Публічне управління суб'єкта федерації з питань, що віднесені конституцією (іншими законами) до його ведення, – це публічне недержавне управління.

По-четверте, публічне управління існує в автономних утвореннях. Як правило, автономіям зарезервована достатньо вузька сфера управління (питання сільського господарства, полювання, ринків, кладовищ та інш.). Це автономне публічне недержавне управління. По-п'яте, публічне управління в муніципальних утвореннях. Держава встановлює у своїй конституції і законах сферу муніципального управління як місцевого управління. Це публічне недержавне муніципальне управління.

Для ринку робочої сили особливе значення має шостий вид публічного управління – публічне корпоративне управління.

У процесі реалізації функцій публічного управління ринку робочої сили виникають публічно-управлінські відносини у сфері соціально-трудових відносин, у зв'язку з тим, що ринок робочої сили – це є організаційно-правова, соціально-економічна форма трудових, соціально-трудових відносин в умовах ринкової економіки. Необхідно акцентувати на те, що трудові відносини представляють собою відносини, які виникають у суспільстві з приводу виробничого використання робочої сили людини, у процесі якого вона реалізується як така [1, с. 156]. Трудові відносини є складовою виробничих відносин суспільства (у відповідності до економічної теорії факторів виробництва). Трудові відносини піднімаються до рівня соціально-трудових відносин коли суспільство в особі держави здійснює їх публічне управління.

Основними елементами відносин публічного управління ринку робочої сили є: суб'єкт управління, що має відповідні повноваження, обов'язки, несе відповідальність за свої дії, свій вплив на процеси і явища, які утворюють ринок робочої сили; об'єкт управління, який з точки зору теорії управління, має реагувати на дії суб'єкту. Теорія ринку робочої сили обґрунтовує зміст ринку робочої сили як «систему організаційно-правових, соціально-економічних відносин, що забезпечують розподіл, використання і відтворення робочої сили на основі механізмів її куплі-продажу» [2, с. 81]; суспільно важливий, значущий факт, який обумовлює необхідність публічного втручання, публічного управління.

Таким суспільно важливим фактом, що обумовлює необхідність публічного управління ринку робочої сили, є те, що ринкова економічна форма суспільного виробничого використання, споживання сукупної робочої сили країни порушує суспільне відтворення: у сучасних умовах в розвинутих країнах домінуючим типом відтворення є розширене відтворення, яке охоплює відтворення матеріальних і нематеріальних благ, продуктивних сил (у тому числі робочої сили), виробничих відносин, природного середовища.

На цей час держава переймається проблемами розширеного відтворення матеріальних і

нематеріальних благ, але ж ще не створені відповідні умови для розширеного відтворення робочої сили і природного середовища.

В Україні з початку 90-х рр. ХХ ст. склалася і діє тенденція до звужуючогося відтворення сукупної робочої сили, тому державне регулювання ринку робочої сили має забезпечувати такий вплив держави на явища та процеси ринку робочої сили на підставі врахування паритетності економічних інтересів всіх суб'єктів цього ринку, у відповідності до принципів, придатних для всього суспільства, який би забезпечував розширене відтворення робочої сили, накопичення людського капіталу, підтримання макроекономічної рівноваги ринків товарів, капіталу та робочої сили, ефективне використання трудового потенціалу суспільства.

При цьому необхідно відмітити, що по відношенню до такого об'єкту управління, як ринок робочої сили, публічне управління не може обмежуватися лише державним управлінням. Публічне управління суспільним використанням, сукупної робочої сили національної економіки та створенням необхідних умов щодо її розширеного відтворення мають займатися всі

інститути цивільного суспільства, громадського управління та самоуправління.

Таким чином, подальший розвиток ринку робочої сили, надбання ним рис цивілізованості об'єктивно потребує відповідного вдосконалення всієї сукупності публічного управління цієї сфери ринкових відносин. Державне ж регулювання ринку робочої сили все у більшому ступені повинно враховувати глобалізаційність сучасної сфери зайнятості, економіко-політичну зацікавленість різних країн у залученні до своїх національних економік висококваліфікованої, з розвинутими підприємницькими здібностями робочої сили.

Список використаних джерел:

1. *Тумакова С. В.* Государственное регулирование национального рынка рабочей силы : моногр. / С. В. Тумакова ; НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти. – Донецк, 2008. – 451 с.

2. *Тумакова С. В.* Социально-экономические проблемы рынка рабочей силы: теория, практика: моногр. / С. В. Тумакова. – Донецк : НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти, 2005. – 436 с.

С. О. АНДРЕЄВ

СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ ХХІ СТОЛІТТЯ

Сучасний глобалізований світ вимагає від кожної держави ефективних дій щодо запобігання надзвичайним ситуаціям (далі – НС) техногенного, природного, соціального та воєнного характеру, оскільки такі ситуації останнім часом усе частіше являють собою надто серйозні виклики та загрози як для населення окремих країн, так і всього людства в цілому.

Російською Федерацією, країнами Євросоюзу та НАТО накопичено великий досвід щодо протидії НС, зокрема, створено спеціальні державні системи, спроможні забезпечити достатньо ефективно вирішення відповідних завдань (системи цивільної оборони (далі – ЦО), цивільного захисту (далі – ЦЗ) та їх аналоги).

Натомість в Україні до цього часу не створено дієздатної єдиної державної системи попередження та ліквідації наслідків НС [1]. До того ж, донедавна в нашій країні було юридично закріплено існування трьох державно-управлінських систем, покликаних вирішувати завдання ЦЗ: система ЦО України [2], єдина державна система запобігання й реагування на НС техногенного та природного характеру (далі – ЄДС НС) [3] та єдина державна система ЦЗ населення й територій (далі – ЄДС ЦЗ) [4]. Проте, як засвідчила практика, це не той випадок, коли кількість переходить у якість, оскільки крім дублювання функцій і завдань між зазначеними державними системами, неузгодженістю законів та підзаконних нормативно-правових актів, що визначали правову основу функціонування кожної з них, нічого корисного з точки зору підвищення рівня захищеності населення,

територій матеріальних та культурних цінностей від НС таке розмаїття систем протидії НС нашій країні не принесло.

Ще на початку новітньої історії незалежної України було прийнято Концепцію ЦО України від 28.10.1992 р. № 2746-ХІІ [5] (далі – Концепція), у преамбулі якої закріплено, що зазначена Концепція ґрунтується на законодавстві України з питань оборони й державної безпеки, положеннях міжнародного гуманітарного права, визначених Женевською конвенцією «Про захист жертв війни» [6], а також офіційно прийнятих поглядах на проблеми захисту людей, економіки від впливу наслідків НС.

Згідно з Концепцією, ЦО України – це система спеціально утворюваних державою органів управління, сил і засобів для організації та здійснення заходів щодо забезпечення безпеки населення в разі виникнення НС техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру [5].

Необхідно зазначити, що вказана державна система концептуально створювалась як складова частина загальної оборони України й державної системи попередження НС та дій у разі їх виникнення. Ключовими суб'єктами державного управління у сфері ЦО на всіх адміністративно-територіальних рівнях виступали штаби ЦО, основними її силами були війська ЦО України, а провідні посади в штабах та військах ЦО комплектувались виключно військовослужбовцями [Там же].

Пізніше, з прийняттям законів України «Про Цивільну оборону України» від 03.02.1993 р. № 2974-ХІІ [2], «Про загальну структуру і чисельність військ Цивільної

оборони» від 22.12.1998 р. № 328-XIV [7], «Про війська Цивільної оборони України» від 24.03.1999 р. № 556-XIV [8] та постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Цивільну оборону України» від 10.05.1994 р. № 299 [9], на законодавчому рівні було закріплено організаційно-правові засади функціонування системи ЦО України.

Серед головних недоліків вітчизняної системи ЦО України, на що неодноразово звертали увагу науковці й практики, слід указати її однобокий функціональний характер, адже вона була зорієнтована, передусім, на реагування на НС та ліквідацію їх наслідків, причому здебільшого на НС воєнного характеру, хоча також декларувалось здійснення заходів щодо попередження НС техногенного та природного характеру.

Починаючи з 1996 р. (коли було ліквідовано Штаб ЦО України та створено Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи [10]) по грудень 2012 р. (коли відповідно до Указу Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012 р. № 726/2012 було створено Державну службу України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) шляхом реорганізації Міністерства надзвичайних ситуацій України та Державної інспекції техногенної безпеки України [11]), всі ключові державно-управлінські рішення щодо розбудови правових та інституційних засад національної системи протидії НС були спрямовані, з одного боку, на девоєнізацію системи ЦО України і поетапну ліквідацію її складових елементів, а з іншого – на розширення функціонального спектру діяльності зазначеної системи на НС техногенного та природного характеру (тобто НС мирного часу) та підвищення питомої ваги превентивних заходів стосовно недопущення НС та мінімізації їх наслідків.

Сьогодні на зміну системі ЦО України створено ЄДС ЦЗ, а замість системи штабів ЦО функціонують: ДСНС України, територіальні підрозділи Міністерства надзвичайних ситуацій України (які поки-що не реорганізовані в територіальні органи ДСНС України. – *Прим. авт.*) та структурні підрозділи з питань ЦЗ місцевих держадміністрацій.

Слід звернути увагу на те, що лише рік потому попередній очільник Міністерства надзвичайних ситуацій України В. Балага заявляв про необхідність реформування підпорядкованого йому міністерства шляхом його об'єднання з Міністерством внутрішніх справ України [12], а вже на початку цього року Президентом України видано Указ «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 16.01.2013 р. № 20/2013 [11], відповідно до якого діяльність ДСНС України координуватиметься Кабінетом Міністрів України через Міністра оборони України. Тобто, фактично державна система протидії НС повертається до оборонної моделі радянських часів, що, напевне означатиме посилення уваги до реалізації заходів з протидії НС воєнного характеру.

У той же час, Кодексом цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI [13], який повинен набрати чинність 01.07.2013 р., передбачається скасування дії

всіх зазначених вище законів України, які визначали правову основу функціонування системи ЦО України, що фактично означає ліквідацію цієї системи.

Враховуючи викладене, є підстави говорити про наявність певних концептуальних суперечностей щодо розбудови структурно-функціональних засад національної системи протидії НС, а також про відсутність наступності державної політики у сфері ЦЗ.

Список використаних джерел:

1. Інформація про стан та проблеми функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.mns.gov.ua/content/program_KMU_inform.html.

2. Закон України «Про Цивільну оборону України» від 03.02.1993 р. № 2974-XII // ВВР України. – 1993. – № 14. – Ст. 124.

3. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 08.06.2000 р. № 1809-III // ВВР України. – 2000. – № 40. – Ст. 337.

4. Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004 № 1859-IV // ВВР України. – 2004. – № 39. – Ст. 488.

5. Постанова Верховної Ради України від «Про Концепцію Цивільної оборони України» 28.10.1992 р. № 2746-XII // ВВР. – 1992. – № 47. – Ст. 649.

6. Конвенція о защите гражданского населения во время войны, Женева, 12.08.1949 г., ратифіцирована с оговорками Указом Президиума Верховного Совета УССР от 03.07.1954 р. № 114а-03 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_154.

7. Закон України «Про загальну структуру і чисельність військ Цивільної оборони» від 22.12.1998 р. № 328-XIV // ВВР. – 1999. – № 5. – Ст. 40.

8. Закон України «Про війська Цивільної оборони України» від 24.03.1999 р. № 556-XIV // ВВР України. – 1999. – № 19. – Ст. 172.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Цивільну оборону України» від 10.05.1994 р. № 299 // Зібрання постанов Уряду України. – 1994. – № 9. – Ст. 217.

10. Указ Президента України «Про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи» від 28.10.1996 р. № 1005/96 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1005/96>.

11. Указ Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012 р. № 726/2012 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 99. – Ст. 3998.

12. В. Балага: В об'єднанні МНС і МВС дуже важливо не застрягти десь між СРСР і Європою. – 28.12.2011 р. // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/news/20146.html>.

13. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 89. – Ст. 3589.

IT, MASS COMM, AND POLI SCI: THE FUTURE IS MULTI-MODAL, CROSS-DISCIPLINARY RESEARCH

Knowledge has been and still is one of government's most important resources. Either it is statistics informing sustained- and sustainable- development, or it is «vox populi» processed into an informed and comprehensive public policy, all of these are pillars of the nations' security, sovereignty, and prosperity. The capabilities of knowledge generation, dissemination, and implementation brought about by the recent quantum leap in information technology and the supporting infrastructure are unparalleled in human history. The successful integration of these capabilities into the skillsets, processes, policies, and infrastructure of public service present a new and exciting challenge that will have to be addressed by coordinated multidisciplinary efforts.

The line of research built on the foundations of Wiener's cybernetics, Shannon – Weavers' mathematical theory of communication, McLuhans' technological determinism, and fuelled by the empirical treasure-trove of big data suggests that the most productive strategies and concepts of such multidisciplinary efforts lie on the intersection of public policy, communication, and information technologies (IT) fields (for an engaging, if somewhat aphoristic discussion of that, see [1]).

Semantic Web [<http://www.w3.org/standards/semanticweb/>] includes several conceptual models: *linked data*, an interrelated system of dates, part numbers, titles, chemical properties, and other types of data; *vocabularies and ontologies* or information networks; *queries* to the data; and *inference tools* that implement *reasoning over data* through *rules*. Semantic Web makes it possible to bridge the gap between public datasets of tremendous sizes (big data) and management information systems that facilitate the synthesis and derivation of knowledge and provide a convenient interface for «bottom up» information requests from constituencies on one hand and top down information management by public servants on the other.

Social Computing [2] is another promising concept, which has been successfully implemented by Amazon Corp. and was one of the key elements of corporate value chain that gave the company a critical early advantage over other online retail stores. Essentially, the system of online customer referrals and recommendations approximates the ideal conditions of unrestricted market where the economic benefits for the consumer are explicated by consumer feedback and the economic benefits for the producer are driven by consumer feedback. Every day millions of customers (over 100,000,000 Amazon customers in US) choose, vote, and find the most helpful favorable reviews and the most helpful critical reviews thus saving time both for other customers and Amazon Corp. As such, this IT platform is equally adept at facilitating the free market exchange (exemplified by Amazon Corp.) as it is at facilitating the free public exchange of ideas that constitutes the fabric of democratic discourse.

Examples provided by Google's corporate efforts at integrating big data into public information, health

communication, and public policy initiatives provide an even more direct and dramatic example of the merger of IT, public policy, and NGO's. «Flu Trends uses aggregated Google search data to estimate disease activity in near real-time for a number of countries and regions around the world. Some of these estimates have been validated through comparison with official historic influenza data from the relevant country or region.» as stated on Google.org the non-profit branch of Google Corp. There is no doubt in the mind of this researcher that Data Mining of social networks to facilitate the dynamic public policy response to fluctuations of public sentiment is to follow.

SemanticGov and FIT in European Union, Digital Government Society and Semantic Interoperability Community of Practice (SICoP) in North America demonstrate the increased attention given by governments, government think tanks, educational institutions, and other relevant NGO's to the problem of effective facilitation of public discourse and public policy through big data driven IT and Social Computing.

These views allow us to heuristically derive the vector of development of government's knowledge-related processes: it points to a new, multimodal, cross-disciplinary existence.

One example of highly successful multi-modal, cross-disciplinary study was done to identify possible security threats on US government online resources [3]. In this work the authors propose and empirically test three methods, which differ in their ontological origins and praxis. The first method is essentially information security audit through web content analysis. The second method, (vulnerability assessment) tests whether employee personal information can be obtained from the public resource. The third method in a traditional network analysis fashion (penetration test) attempts to uncover vulnerabilities in IP addresses, ports, and installed software. This is just one of the examples of fruitful implementation of research approaches and heuristic methods that have not been traditionally employed by public policy and public service researchers.

The future of our disciplines is multi-modal, cross-disciplinary research.

Bibliography:

1. *Peristeras V. et al.* Transforming E-government and E-participation through IT, Intelligent Systems, IEEE, vol. 24, no. 5, pg 14-19, 2009.
2. *Erickson Thomas* (2013): Social Computing. In: Soegaard, Mads and Dam, Rikke Friis (eds.). «The Encyclopedia of Human-Computer Interaction, 2nd Ed.». Aarhus, Denmark: The Interaction Design Foundation. Available online at http://www.interaction-design.org/encyclopedia/social_computing.html.
3. *Jensen J. Zhao and Sherry Y. Zhao*, Opportunities and threats: A security assessment of state e-government websites, Government Information Quarterly, vol. 27, no. 1, pg 49-56, 2010.

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Пошук ефективної національної моделі регіонального управління та реалізація регіонів є актуальною темою розвитку державності. Для регіонального розвитку вагомим стає процес переходу від централізованого державного управління до нової якості – самостійних суб'єктів суспільного процесу. Відомий український економіст М. Туган-Барановський бачив майбутнє країни побудоване на двох принципах: централізмі та анархізмі. Централізм забезпечує упорядкованість й стрімкий розвиток продуктивних сил, однак він обмежує свободу особистості. Анархізм надає свободу людині, але створює загрози для суспільства через її егоїстичні інтереси. Централізацію управління вчений вважав необхідним поєднувати з розвитком місцевого самоврядування і всі муніципальні утворення повинні мати свої господарства. Розподіл повноважень між державою та муніципалітетом має бути таким, що муніципалітети беруть на себе всі зобов'язання, які в змозі виконувати, а за державою залишається регулююча дія, яка має забезпечувати виконання загального плану розвитку країни [3, с. 117]. На необхідність врахування світових глобалізаційних тенденцій (інтернаціоналізація) в кінці XIX ст. звертав увагу М. Драгоманов. Він відзначав, що ігнорування закономірностей цього процесу надто небезпечно і може «розчавити» країну [1, с. 13].

Глобалізаційний процес супроводжується регіоналізацією, локалізацією активності певної діяльності в межах окремої території. Ефективність використання та відновлення природних ресурсів (одна з найважливіших складових процесу виробництва) якраз і забезпечується на регіональному рівні. Вплив процесів світової глобалізації на сферу публічного менеджменту спонукало виникнення парадигми нового регіоналізму – новітньої концептуальної основи формування державної регіональної політики в умовах руху країн до інформаційного суспільства. Недостатня обґрунтованість, а інколи й відсутність політики регіонального розвитку держави призвела до суттєвої диспропорції соціально-економічного розвитку та загострення регіональних проблем [2, с. 10–13], тому держава постійно удосконалює засади регіональної політики, які б максимально націлювались на врахування місцевих особливостей соціального - економічного розвитку.

Аналіз європейського досвіду регіональної політики показує, що її ефективність не може бути досягнута лише на основі зусиль держави як єдиного центру прийняття рішень та суто економічних методів регулювання регіональних процесів. Концепція регіонального зростання передбачає мінімальне втручання держави в регулювання регіонального розвитку. Концептуальний підхід, так званий «третій шлях», започаткував формування нової парадигми – регіонального саморозвитку, який здійснюється на основі інтересів регіонів та покладання відповідальності

за місцевий розвиток на місцеві органи влади за умов надання їм максимальної автономії.

А видатний фінансист Дж. Сорос вважає, що поширення «ринкових відносин на всі сфери життя ставить під загрозу майбутнє нашого відкритого демократичного суспільства» [5]. Перехід демократичних процедур політичних процесів у державі під управління великим капіталом призводить до занепаду демократії і встановлення «олігархічної диктатури» - коли група найбагатших людей країни диктує правила життя всій країні. Якразим прикладом цього явища є продаж місць у партійних виборчих списках, так зване «тушкування», голосування чужими картками на пленарних засіданнях Верховної Ради України, лобізм бізнесових інтересів у місцевих радах тощо.

Відповідно Указу Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» державна регіональна політика ґрунтується на принципах: конституційності та законності; субсидіарності повноважень та відповідальності; забезпечення унітарності та цілісності території; поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів; максимального наближення послуг, що надаються органами державної влади та місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів; диференційованості надання державної підтримки регіонам; стимулювання тісної співпраці між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку [4]. А для здійснення ефективної державної регіональної політики потрібне вирішення таких завдань: запровадження глибоких вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання; здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу; поетапне зменшення рівня територіальної диференціації економічного розвитку регіонів та соціального захисту громадян; розвиток підприємництва як фактора соціально-економічного розвитку держави та її регіонів; зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці; забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування вирішувати питання соціально-економічного розвитку; удосконалення фінансових міжбюджетних відносин; досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та поліпшення демографічної ситуації в державі; удосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів; налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства до норм і стандартів Євросоюзу та розвитку трансграничного співробітництва.

Пріоритетними шляхами вирішення є: удосконалення державного регулювання у сфері соціально-економічного розвитку регіонів, відповідних правових, організаційних, економічних та інших механізмів, підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування за вирішення покладених на них повноважень й завдань [4].

Серед багатьох заходів, що поліпшили б державне регулювання у сфері реалізації державної регіональної політики можна, зокрема, виділити:

– удосконалення стратегічного регіонального планування, яке б дозволяло точніше та обгрунтованіше визначати основні довгострокові й поточні пріоритети соціально-економічного розвитку на регіональному та місцевому рівнях;

– удосконалення механізму підтримки держави розвитку регіонів, концентрація державних ресурсів на вирішенні пріоритетних проблем, що мають загальнодержавне значення;

– стимулювання розвитку транскордонних, міжрегіональних економічних зв'язків на основі виробничої кооперації та інтеграції, створення відповідних сучасних форм господарювання;

– розробка пропозицій щодо законодавчого розширення можливостей місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування для розвитку транскордонного та міжрегіонального економічного співробітництва та його впорядкування;

– стимулювання розвитку регіонів (їх частин), у межах яких показники економічного розвитку та соціального забезпечення громадян за критеріями, визначеними законодавством, значно нижчі, ніж відповідні середні показники в державі (депресивні території), через запровадження механізмів бюджетної, податкової, цінової, грошово-кредитної, інноваційної та інвестиційної політики.

Сутність науково-прикладного значення процесів глобалізації для України полягає в такому:

– перегляді методології регіональної політики, що не може бути обмежена уявленням про регіон лише як про адміністративно-територіальну одиницю;

– визначення предметного поля регіоналізації, куди мають увійти інформація, комунікація, розвиток людських та інтелектуальних ресурсів, мобільні фінансові потоки, узгодження міжрегіональних інтересів, формування сучасних соціальних практик та цінностей;

A. GORELIK

THE PUBLIC SPHERE AND ESELF: TOWARD A THEORETICAL FRAMEWORK OF NETWORKED DEMOCRACY

We are standing at the brink of a long, profound and comprehensive change. As journalists, media professionals, educators, media entrepreneurs, legislators and audience members peer into the future trying to discern the nature and consequences of this change, it becomes increasingly evident that it can not be described by «social computing», «media convergence», «Web 2.0» and other terms that have become «the lingua franca of mass communication» [35, p.2]. This change envelopes the

– розробці нової стратегії суспільного розвитку (регіоналізації) на основі формування інституцій інформаційного суспільства, що базуються на прийнятті владних рішень, орієнтованих на горизонтальну взаємодію органів влади з економічними, політичними, освітньо-науковими, громадськими структурами;

– забезпеченні стабільності законів та інституціональних структур, що гарантують демократію, верховенство закону, забезпечення прав людини, наявність діючої ринкової економіки тощо;

– створенні умов для повноцінного використання можливостей регіонів та міст як суб'єктів міжнародного права [3, с. 324].

На сучасному етапі розвитку місцевої демократії в Україні для більш дієвого управління регіонами має зростати роль місцевого самоврядування, різних форм самоорганізації населення, громадських організацій. Характерною рисою місцевого самоврядування в процесі глобалізації є утворення і розвиток міжрегіональної транскордонної співпраці країн-сусідів або країн континентального регіону. Український вибір має враховувати світові тенденції глобалізації, особливості проблем суспільно-політичного та економічного розвитку країн з перехідною економікою, позитивного досвіду їх подолання, внутрішньодержавних можливостей та проблем.

Список використаних джерел:

1. Глобалізація і безпека розвитку: моногр. / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; кер. авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.

2. Косолапов Н. А. Глобализация: Территориально-пространственный аспект / Н. А. Косолапов // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 6. – С. 3–14.

3. Лортиян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины. Эволюция рыночной экономики / Э. Л. Лортиян. – Х. : Консум, 2004. – 360 с.

4. Про Концепцію державної регіональної політики : Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?Nreg=341%2F2001>.

5. Сорос Дж. Кризис глобального капитализма / Дж. Сорос. – М. : Прогресс, 1998. – 340 с.

describe these as «exciting times, akin to the first decades of the written word and the discourse that might have ensued around what it meant to have the new «virtual talk» that text created» [2, p. xi]. I agree. I also believe that the consequences and pains of this shift to «hyper-literacy» will be as profound, comprehensive and universal, as the consequences and pains our civilization endured when it shifted from orality to literacy [4]. The above leads me to put forth several predictions with respect to the nature and scope of this phenomenon, as well as to the scope of the congruent intellectual space: (1) *Social computing is at the core of this shift. The change it brings about will continue to affect public administration and public service.* (2) *Social computing, on one hand, produces «big data» and, on the other - relies on it. So will government institutions and NGOs.* (3) *The subject of the networked e-democracy will be a reactive, rather than reflective, multitasking, rather than deliberative eSelf.* (4) *The discursive space surrounding eSelf will be dominated by several (Habermasian) aspects of deliberative democracy.*

(1) *Social computing is at the core of this shift. The change it brings about will continue to affect public administration and public service.* Grounded in computational as well as social sciences, the cross-disciplinary study of social computing relies on communication; human-computer interaction; sociological, psycho-logical, economic, and anthropological theories; and social network analysis [34]. From the methodological standpoint, this area of enquiry makes extensive use of artificial societies (using agent-enabled parallel modeling techniques), data mining, simulation and dynamic statistical forecasting, opening unique opportunities for experimentation in the social sphere (see Parameswaran & Whinston, 2007; Wang, 2007; Wang & Zeng, 2007).

(2) *Social computing, on one hand, produces «big data» and, on the other - relies on it. So will government institutions and NGOs.* This has direct implications for the democratic order that we serve. How can we hope to approach the study of social computing in a way that produces theory-enhanced, empirically proven, actionable results, informing public administration and public service? The pioneers of this field have looked at it from the social informatics perspective. This techno-centric approach produced a fair share of over-inflated predictions about technology and simplistic visions of the Global Village that, in some sense, diverted the attention of the scholars from the slower, but much more profound societal changes that were actually taking place. Many of the newer trends emphasized the changes in organizational and group communication that social information exchange brings about (see, for example, Golding, 2000; Johnson, 1997; L. Lin, Geng, & Whinston, 2005). This cohort of researchers extended the classic theorizing on the economics of information, produced by Shumpeter [31] and Downs [9] as well as applied the concepts of «consensus» found in the management «theory Z» to online «clans» [26]. The latest wave of research shifts from organizations to informal social space, mediated by the social computing technologies [10]. These studies develop the concepts of the cost of information, information transaction and altruistic information-sharing behavior with respect to

individual socialization, informal social groups, and citizen-government interaction. Examples of such studies may be found in (Benkler, 2006), (Castells, 1996), Johnson (1997), L. Lin et al. (2005) and others. Biology, cultural history, law (see Lessig, 2002) and marketing theories begin to permeate the study of public administration and public service online. «Big data» will permit political entities and elected officials to employ parallel execution of real and simulated social experiments as a control measure, as well as engage in extensive «what if» analysis. At the same time, «big data» will form the basis for individual political and civic engagement (see, for example, Anderson, 2008; Castells, 2007; Coleman & Goetze, 2003; Fuchs, 2010; Kinder, 2002; N. Lin, 2001; Mansell & Silverstone, 1996; Naaman & Becker, 2011; Naaman & Boase, 2010).

(3) *The subject of the networked e-democracy will be a reactive, rather than reflective, multitasking, rather than deliberative eSelf. A discourse between social computing scientists, mass communication and social researchers and public administration scholars is needed that would lead to a new theoretical understanding of the relationship between eSelf and the networked democracy.* Specifically, the intersection of two streams of theoretical thought seems the most productive. Castell's notion of the «mass self-communication» [5; 6] and the concept of public sphere [13 – 15].

In accordance with the Habermasian thought (see Fuchs, 2010; Habermas, 1996, 2006; N. Lin, 2001; Pajnik, 2005; Servaes & Carpentier, 2006; Servon, 2002; van Dijk, 2006), *such discursive space will be dominated by several aspects of deliberative democracy: 1) trust and accountability; 2) legitimacy and understanding; 3) satisfaction («big data» and marketing research expertise to the rescue!); 4) reach and equitable access; 5) effective representation and decision making; 6) participation through input, consultation and communities of thought; 7) engagement and deliberation [7].*

The implications of the societal shift, which we are witnessing, are enormous. The creative tension between the political ideals of open and deliberative public sphere, the concerns of unequal access, digital divide, reproduction of power structure and the considerations of information scarcity, cost and transactional behavior should sustain productive cross-disciplinary scholarship for the foreseeable future.

References:

1. Anderson, C. (2008). *The Long Tail, Revised and Updated Edition: Why the Future of Business is Selling Less of More*. New York: Hyperion.
2. Barab, S., Kling, R., & Gray, J. H. (Eds.). (2004). *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Retrieved from <http://www.benkler.org>
4. Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell.
5. Castells, M. (2007). Communication, Power and Counter-Power in the Network Society. *International Journal of Communications in Information Literacy*, 1(1), 238-266.

6. *Castells, M.* (2009). *Communication Power*. Oxford, New York: Oxford University Press.
7. *Clift, S. L.* (2004). *E-Government and Democracy. Representation and Citizen Engagement in the Information Age*. 40. Retrieved from Publicus.Net website: <http://www.publicus.net>
8. *Coleman, S., & Goetze, J.* (2003). *Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation*. London: Hansard Society.
9. *Downs, A.* (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.
10. *Freeman, C., & Perez, C.* (1988). *Techno-Economic Paradigm*. In G. Dosi (Ed.), *Technical Change and Economic Theory*. London: Pinter Publishers.
11. *Fuchs, C.* (2010). *Theoretical Foundations of Defining the Participatory, Co-Operative, Sustainable Information Society*. *Information, Communication & Society*, 13(1), 23-47.
12. *Golding, P.* (2000). *Forthcoming Features: Information and Communication Technologies and the Sociology of the Future*. *Sociology* 34(1), 165-184.
13. *Habermas, J.* (1974). *The Public Sphere: An Encyclopedia Article*. *New German Critique*(3), 49-55.
14. *Habermas, J.* (1981). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge MA: MIT Press.
15. *Habermas, J.* (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, MA: MIT Press.
16. *Habermas, J.* (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, MA: MIT Press.
17. *Habermas, J.* (2006). *Political Communication in Media Society – Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research*. *Communications Theory*(16), 411-426.
18. *Johnson, S.* (1997). *Interface culture: How new technology transforms the way we create and communicate* (1st ed.). San Francisco: HarperEdge.
19. *Kinder, T.* (2002). *Vote Early, Vote Often? Public Administration*, 80(3), 557-582.
20. *Lessig, L.* (2002). *The Future of Ideas: The Fate of the Commons in a Connected World*. New York: Random House
21. *Lin, L., Geng, X., & Whinston, A. B.* (2005). *A Sender-Receiver Framework for Knowledge Transfer*. *MIS Quarterly*, 29(2), 197-219.
22. *Lin, N.* (2001). *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*. New York: Cambridge University Press.
23. *Mansell, R., & Silverstone, R.* (1996). *Communication by Design: The Politics of Information and Communication Technologies*. Oxford: Oxford University Press.
24. *Naaman, M., & Becker, H.* (2011). *Hip and Trendy: Characterizing Emerging Trends on Twitter*. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(5), 902 - 918.
25. *Naaman, M., & Boase, J.* (2010). *Is it really about me? Message content in social awareness streams*. Paper presented at the 2010 ACM conference on Computer supported cooperative work, Savannah.
26. *Ouchi, W. G.* (1980). *Markets, Bureaucracies and Clans*. *Administrative Science Quarterly*, 25(1), 129-141.
27. *Pajnik, M.* (2005). *Citizenship and Mediated Society*. *Citizenship Studies*, 9(4), 349-367.
28. *Parameswaran, M., & Whinston, A. B.* (2007). *Research Issues in Social Computing*. *Journal of the Association for Information Systems*, 8(6), 336-350.
29. *Servaes, J., & Carpentier, N.* (2006). *Introduction: Steps to Achieve a Sustainable Information Society*. In J. Servaes & N. Carpentier (Eds.), *Towards a Sustainable Information Society. Deconstructing WSIS* (pp. 5-15). Bristol: Intellect.
30. *Servon, L. J.* (2002). *Bridging the digital divide: Technology, community and public policy*. Malden, MA: Blackwell Pub.
31. *Shumpeter, J. A.* (1947). *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York: Harper & Row.
32. *van Dijk, J. A. G. M.* (2006). *Digital Divide Research, Achievements and Shortcomings*. *Poetics*, 34(4-5), 221-235.
33. *Wang, F.-Y.* (2007). *Toward a Paradigm Shift in Social Computing: The ACP Approach*. *Intelligent Systems* (September/October), 65-67.
34. *Wang, F.-Y., & Zeng, D.* (2007). *Social Computing: From Social Informatics to Social Intelligence*. *IEEE Computer Society*(March/April), 79-83.
35. *Zoch, L. M., Collins, E. L., & Gorelik, A. V.* (2002). *Newspapers, Multiple Media and Convergence: A Benchmark Study*. Paper presented at the International Communication Association, Seoul, South Korea.

О. В. ГРИБКО

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

На П'ятій сесії ООН у п. 4 порядку денного було розглянуто питання «Інновації у сфері управління і державно-адміністративної діяльності» як засіб досягнення узгодженої на міжнародному рівні мети розвитку, зокрема йдеться про цілі в галузі розвитку, сформульованих в Декларатії тисячоліття. Відповідно до думки експертів ООН, інновацію у сфері державного управління можна визначити як розробку державними органами нових напрямів діяльності і нових стандартних робочих процедур для вирішення проблем, що виникають в процесі реалізації державної політики [1].

Специфіка інновацій у галузі державного управління потребує розгляду сучасних теорій інновацій. Більшість з них базується на роботах Н. Д. Кондратьєва та Й. Шумпетера. Перший обґрунтував залежність інноваційних процесів у різних сферах, зокрема й управлінській, від динаміки соціального розвитку (перш за все, формування якісно нових засад соціальної організації та виробництва. Розвиваючи ці ідеї, Й. Шумпетер безпосередньо пов'язав стадії соціально-економічного розвитку з хвилями інновацій,

особливо акцентуючи значення не лише технологічних інновацій, а й тих, які визначають соціокультурну специфіку життєдіяльності суспільства. Й. Шумпетер показав принципово важливу системну роль великих комплексних новацій у сучасному суспільстві для його стрімкого і стабільного розвитку, пов'язавши з комплексами новацій типи соціально-економічного устрою [2].

Серед наявних теорій інновацій та інноваційного розвитку варто виділити дві фундаментальні ідеї, які мають принципове значення для розкриття природи інноваційних змін у системі державного управління як наслідку взаємодії суспільства та системи управління.

По-перше, інноваційні зміни стають наслідком внутрішніх закономірностей розвитку безпосередньо об'єкта інновацій. Будь-який з них, включаючи і систему державного управління, має певну автономію розвитку, що стимулює інновації навіть без впливу навколишнього середовища. Низка учених (В. Н. Іванов, Х. В. Хачатурян, Ю. В. Яковець та ін.) вважають саме цю складову детермінант інновацій найсуттєвішою. Сьогодні ця позиція підкріплюється загальносистемною тенденцією до набуття інноваційними процесами самодостатнього характеру як сутнісної особливості сучасних соціальних та управлінських практик [3; 5; 6].

По-друге, будь-які інновації своїм походженням зобов'язані дії різноманітних чинників (економічних, соціальних, політичних, технічних, екологічних тощо) і відтак відображають результат впливу на об'єкт інновацій зовнішнього середовища. У контексті інновацій державного управління це передусім стосується системних трансформаційних процесів, що здійснюються в українському суспільстві: інтеграція у світове співтовариство, становлення власної державності, демократизації системи політичних відносин, формування ринкового суспільства, розбудова засад постіндустріального суспільства тощо. Вважається, що цей аспект детермінуючого впливу формується на основі реалізації такої соціальної характеристики, як кумулятивність щодо накопичення досвіду. Формування суспільної потреби в інноваційній діяльності в управлінській сфері опосередковується економічним законом вартості та його аналогів у різних сферах соціальної життєдіяльності, що примушує соціальні суб'єкти забезпечувати ефективність власної діяльності в контексті співвідношення витрачених ресурсів і результатів. Для системи державного управління прояв цього чинника стосується передусім соціального ефекту відповідно до цілей, поставлених перед суспільством та державою. І з цього боку для інноваційної діяльності пріоритетним чинником є не внутрішня логіка розвитку системи державного управління та її теоретико-методологічні обґрунтування, а соціальний попит на управлінські інновації [5].

У структурному зрізі інновації в галузі управління охоплюють суб'єктів змін, процеси і механізми, а також системи цінностей і нормативні режими, технології і ресурси. Варто зауважити, що новатори зазвичай йдуть на ризик, не маючи впевненості в кінцевому результаті

своїх дій. У деяких випадках вони досягають позитивних результатів, проте в тих випадках, коли цього не відбувається, невдачі можуть призводити до погіршення роботи організацій, установ певного рівня державного управління, а також порушення функціонування системи державного управління в цілому. Вказана обставина зазвичай є найсуттєвішим чинником стримання інновацій в державному секторі.

Також серед чинників, здатних перешкоджати інноваціям у сфері управління, можна назвати: марнослів'я і адміністративний формалізм (впровадження нововведення, тільки тому, що воно виглядає сучасним, наприклад, купівля сучасних персональних комп'ютерів без належного підвищення кваліфікації персоналу); введення зміни в законодавчу базу або ухвалення практики без урахування контекстуальних змінних; інституційні бар'єри (наявність у ланці управління інститутів, що не допускають ризикованих експериментів); ототожнення інновації з особою лідера або інертність державних посадовців, що сприймають тільки ті нововведення, які «спускаються згори» [4]. Цікаво відзначити, що відсутність фінансових ресурсів не входить до числа чинників, стримуючих інновації в управлінській діяльності.

У сфері державного управління основні нововведення пов'язані з розвитком інформаційних і телекомунікаційних технологій. Їх використання не просто підвищує результативність роботи системи державного управління взагалі та її окремих ланок, а й сприяє формуванню нового типу комунікативних взаємин держави з громадянами. Нині інформатизація системи державного управління здійснюється узгоджено з процесами вдосконалення організаційних структур і роботи державного апарату й формування мережевого типу комунікації між державними інституціями і громадянським суспільством.

Найбільший вплив на впровадження інновацій у системі державного управління мають такі інформаційні процеси, як формування національних інформаційних мереж, що поєднують локальні мережі міністерств, відомств і регіонів; розробка міжнародних стандартів використання інформаційних технологій; розвиток інформаційних мереж, що пов'язують державні органи з населенням і полегшують доступ громадян до інформаційних банків даних; використання інформаційних систем для аналізу соціальних проблем і розробки рішень. Вважається, що в перспективі інформаційні мережі забезпечать для кожного громадянина можливість безпосередньої участі в роботі органів державної влади і значно розширять можливості прямої демократії та самоврядування на всіх рівнях державного управління [5].

Отже, необхідність впровадження інновацій в державно управлінську діяльність є реальністю сьогодення, яка дозволить впорядкувати організаційно-розпорядчі, координаційні та координаційні функції, а також відповісти на ті виклики, що породжують науково-технічна та інформаційна революції. Без використання інноваційних підходів органи державного

управління не в змозі будуть повноцінно розробляти та впроваджувати стратегію розвитку суспільства, координувати політику в розрізних сферах життя, співпрацювати у глобалізованому світі.

Список використаних джерел:

1. Доклад Комитета экспертов по государственному управлению о работе его пятой сессии / ООН Экономический и Социальный Совет. – Нью-Йорк, 2006 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan023031.pdf>.

2. Європейські принципи державного управління : [пер. з англ.]. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 52 с.

3. Иванов В. Н. Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления / В. Н. Иванов, В. И. Патрушев. – М. : Экономика, 2001. – 276 с.

4. Орлов О. В. Инновационные процессы в державному управлінні : [моногр.] / О. В. Орлов. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 196 с.

5. Хачатурян Х. В. Теоретико-методологічні засади інновацій у державному управлінні / Х. В. Хачатурян [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://law.kymu.edu.ua/ndgu_st27_ua.htm.

6. Яковец Ю. В. Формирование постиндустриальной парадигмы: истоки и перспективы / Ю. В. Яковец // Вопросы философии. – 1997. – № 1. – С. 3–7.

С. Г. КРАВЧЕНКО

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Екологічна криза урбаністичних просторів за своєю сутністю унеможливує повноцінну відновлювальну діяльність у напрямках екологічної реабілітації, визначених державними програмами соціально-економічного розвитку та пов'язана з рівнем урбанізованості середовища. Аналіз свідчить про те, що такі програми не реалізуються в повному обсязі, саме через недостатню чітку координацію дій центральних та місцевих органів влади. В сучасних умовах найважливішим напрямом перетворень в Україні має стати формування нового бачення мети, завдання та реалізації державної політики стратегічного розвитку інвестиційного потенціалу регіонів, який багато в чому визначається якісними показниками урбаністичного середовища.

Спосіб управління містобудівними процесами в Україні відзначається досить високою централізацією, яка не сумісна з сучасними світовими процесами загальної демократизації. На сьогоднішня країна знаходиться на шляху до нової системи суспільних відносин і політико-державного устрою, і тому потребує новітніх форм управління містобудуванням. Це викликає появи суспільних запитів на зміцнення публічної складової задіяної у процесі розвитку міст. Побудова раціонального суспільства неможлива без ієрархічної центрально-периферійної системи управління. В той же час як, ефективність управління залежить не лише від організації апарату управління, але й від політичної складової – хто і заради чого здійснює це управління. Практика жорсткої централізації, призначення керівників «зверху вниз» майже завжди приводить до однобокого посилення центру за рахунок «периферії», що знижує ефективність всієї управлінської системи. Тому управління розвитком територій повинно поєднувати в одній системі жорстку чиновницьку вертикаль виконавчої влади та засоби публічного управління.

Урбанізовані території є частиною середовища життєдіяльності, їхній розвиток невіддільний від загальних закономірностей, властивих йому. Поняття середовище міцно ввійшло в науковий і повсякденний житок, позначаючи собою різноманіття уявлень про

наше буття. Середовище, що оточує людину, являє собою складне сполучення абіотичних і біотичних середовищ, які одночасно виділяють у межах цих понять інші середовища, як об'єктнопредметні свідчення різноманітності та складності Буття. Важливою обставиною є наявність взаємодії між ними, де людина (суспільство, соціальна сфера) у процесі «управління», «перетворення», «вивчення» і «використання» навколишнього середовища сама на собі відчуває його різносторонній вплив. Зміна фізичних характеристик міста розширення міських просторів і предметного світу, збільшення щільності населення, інтенсифікація внутрішньоміських зв'язків має для мешканців сучасного великого міста важливі психологічні, соціальні та культурні наслідки [1].

Однією з важливих проблем яка має значний вплив на екологічний стан міського середовища та відповідно є результатом якості суспільного управління є питання ущільненої забудови, а відповідно збільшення щільності населення, що з часом виникає у всіх містах та пов'язане з просторовим дефіцитом.

Дослідження цього питання показує, що екологічна рівновага стосовно до Східних областей України забезпечується на територіях із щільністю не більше 60 чол./км². Вважається, що в системі розселення з такою щільністю забезпечується досить збалансоване співвідношення між природою, урбанізованим середовищем і технікою. Однак впливають й інші фактори, наприклад, клімат, гідрологічна й біосферна ситуації. Так, при зазначеній вище щільності, ліси повинні займати не менше 30 % площі. Умовна екологічна рівновага створюється, коли природні ресурси природно відтворюються, але не повною мірою. Це характерно для урбанізованих територій із щільністю населення не вище 100 чол./км² та лісистістю 20-30 %. Відносної екологічної рівноваги в середній смузі країни можна досягти в тих випадках, коли урбанізована територія виявляється навантаженою в межах допустимих впливів, але повне відтворення компонентів природного середовища не забезпечується. Тоді геохімічна і біохімічна рівновага частково порушується, оскільки

ландшафти не здатні повністю нейтралізувати забруднення середовища. Однак, природне середовище не деградує. Зберігається стійка взаємодія елементів екосистеми. Однозначної відповіді на проблему демографічної ємності територій поки немає, і вона в окремих випадках може формуватися в залежності від суспільного впливу. Однак зарубіжний досвід демонструє більш жорсткі умови. Зокрема німецькі плану-вальники вважають, що щільність населення може бути доведена до 100-150 чол./км², а японські прийшли до висновку, що це не межа і її можна збільшити на 30-40% і довести до 140-210 чол./км². У Росії в ЦНДІ містобудування для промислових районів цей норматив пропонується в межах 290-340 чол./км². У гігієністів же існує думка, що щільність в урбанізованих агломераціях не повинна перевищувати 300 чол./км² [2].

Але часто трапляється, що частина місцевої громади не сприймає пропонованих у генеральному плані вирішень щодо об'єктів суспільного призначення або способів регулювання розвитку території. Це повинно відобразитися у певних елементах публічного управління. Сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи (у разі делегування їм таких повноважень) зобов'язані забезпечити:

1) оприлюднення прийнятих рішень щодо розроблення містобудівної документації на місцевому рівні з прогнозованими правовими, економічними та екологічними наслідками;

2) оприлюднення проектів містобудівної документації на місцевому рівні та доступ до цієї інформації громадськості;

3) реєстрацію, розгляд та узагальнення пропозицій громадськості до проектів містобудівної документації на місцевому рівні;

4) узгодження спірних питань між громадськістю і замовниками містобудівної документації на місцевому рівні через погоджувальну комісію;

5) оприлюднення результатів розгляду пропозицій громадськості до проектів містобудівної документації на місцевому рівні.

Для задоволення вимог громади органам місцевого самоврядування необхідно створити умови для виявлення громадської думки і пошуку спільної

«бази впливу» на формування якісного архітектурного середовища. У такій формі міського планування генеральний план є важливим документом, який у графічній формі показує майбутній стан розвитку архітектурного середовища. Але призначення генерального плану двояке:

1) створення підстав для індивідуальних вирішень об'єктів суспільного призначення і регулювання використання території поселення.

2) забезпечення можливостей широкого вибору майбутніх планувальних рішень. У цьому сенсі генеральний план вважається важливим інструментом для систематизації побажань громади та оцінки можливості їх здійснення на даній території [3].

Таким чином, у сучасних умовах екологічна реабілітація урбаністичного середовища стає механізмом регулювання територіального розвитку. Екологічна реабілітація набуває рис ключової ланки механізму державного регулювання. Проте, існують проблеми регулювання розвитку територій, зумовлені складним взаємопроникненням природних, просторових, економічних, політичних і соціальних суперечностей, що пов'язано зі значною забрудненістю та розвинутою урбанізованістю територій країни. Порушення суспільних прав утворює протиріччя та конфлікти інтересів між зацікавленістю місцевої громади і фактичною компетенцією органів виконавчої влади по розміщенню нових стратегічних промислових підприємств, що найбільш ефективно може регулюватися та забезпечити сталий розвиток тільки за умови виваженого залучення засобів публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Шкодовський Ю. М. Екологічна реабілітація урбаністичного середовища як механізм державного регулювання розвитку територій / Ю. М. Шкодовський [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [www. arcvis.com.ua](http://www.arcvis.com.ua)

2. Маслов Н. В. Градостроительная екологія : учеб. пособие для строит. вузов / Н. В. Маслов / под ред. М. С. Шуилова. – М. : Высш. шк., 2003. – 284 с.

3. Посацький Б. В. Сучасна модель міського планування (із зарубіжного досвіду) / Б. В. Посацький [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www. arcvis.com.ua

Н. Г. КЛИМЕНКО

ОРГАНІЗАЦІЯ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КРАЇНАХ НАТО

Питання гендерної політики стосуються соціальних можливостей кожної статі в освіті, професійній діяльності, доступі до влади, сімейній ролі та репродуктивній поведінці й є одним із базових вимірів соціальної структури суспільства.

Процес інтеграції жінок у збройні сили країн-членів НАТО був складним і тривалим. Бажання жінок проходити військову службу було обумовлено різними чинниками, до них дослідники зокрема відносять: історичні умови, соціально економічний стан країни, морально етичні норми та національні традиції. З самого початку цей процес розвивався у трьох основних напрямках. По перше, постійно збільшувалась кількість військових посад, які

заміщувались жінками, по друге, поступово вони займали все більш високий статус у військовій ієрархії, по третє, жінки почали брати участь у бойових діях.

Сучасні збройні сили більшості країн світу важко уявити без представниць прекрасної статі.

Чисельність жінок-військовослужбовців у країнах НАТО зростала поступово. Згідно з даними Організації у справах жінок у збройних силах країн НАТО, за останні 40 років кількість жінок-військовослужбовців зросла у 10 разів та досягла 290 тис. осіб [3]. За їх чисельністю країни поділяють на чотири групи. До першої відносять США, Францію, Велику Британію, в яких у 2000 р. на військовій службі перебувало 198,4 тис., 27,5 тис. й 16,6 тис. жінок відповідно.

До другої групи – Канаду, Іспанію, Грецію та Німеччину, в яких чисельність жінок-військовослужбовців від 5 тис. до 6 тис. чол., а частка у збройних силах становить від 3 до 6%. Особливо місце займає Канада, де висока частка жінок-військовослужбовців (11 %) у відносно невеликих збройних силах (6,6 тис. осіб).

До третьої групи належать Нідерланди, Бельгія, Угорщина та Португалія, де відносно невелика загальна чисельність жінок, але висока їх частка у збройних силах – від 7 до 9,6%.

Четверта група характеризується невеликою загальною кількістю жінок у збройних силах – Чехія (2 тис.), Польща (0,3 тис.) і Люксембург (0,05 тис.), а також невеликою їх часткою в особовому складі [2].

Таким чином, за останні роки практично всі країни-члени НАТО почали залучати жінок до військової служби. Сьогодні, в умовах реформи збройних сил цих країн, актуальність питання про подальшу інтеграцію жінок до їх лав все більше зростає.

Але все ж таки досі у збройних силах більшості держав із значною перевагою домінують чоловіки. Це пов'язано зі стереотипом щодо розподілу ролей чоловіків та жінок у суспільстві. Адже загально визаною є думка, що завдання чоловіків “захищати країну та охороняти слабших – жінок, дітей” [3]. Більшість аргументів базується на тому, що жінки є фізично слабшими і не діють ефективно у бойовій ситуації. Але ця думка помилкова, тому що об'єктивні дані різноманітних досліджень стверджують, що ті фізичні досягнення, які були рекордними для чоловіків 10 – 20 років тому, на цей час є доступними жінкам. Тому за умови однакової підготовки та однакового ставлення до жінок та чоловіків вони так само ефективно виконують свої обов'язки як і чоловіки. Враховуючи зміну характеру сучасних бойових дій гендер не повинен виступати основним чинником під час визначення ролей чоловіків і жінок у військових структурах [1]. Зважаючи, що у сфері оборони зі значною перевагою домінують чоловіки та чоловічі стереотипи, у різний спосіб застосовані гендерні підходи означатимуть визнання цінностей та позитивних вигод від запровадження жіночого погляду на проблему служби жінок у збройних силах [4].

Аналіз проходження військової служби військовослужбовцями-жінками у Збройних Силах України у 2001 – 2012 рр. свідчив, що при зменшенні загальної чисельності військовослужбовців, чисельність військовослужбовців-жінок мала динаміку на збільшення в усіх категоріях.

Сьогодні жінка у військовому однострої – це об'єктивна реальність. Вона реалізує свої можливості фактично в усіх сферах військової діяльності [5].

М. Г. ЛАШКІНА

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Епоха постмодерну, на думку окремих західних науковців, закінчує своє існування та формує підвалини для зародження нового «мережевого суспільства». Цей феномен, завдяки розвитку інформаційних технологій, посилює вплив на національні держави та призводить

за останні роки в Україні прийнято ряд нормативно-правових актів, які регламентують “новий” як для держави в цілому, так і для Збройних Сил України напрямок державної політики – гендерну політику Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”, який набрав чинності з 01.01.2006 р., передбачає застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків у реалізації рівних прав, наданих їм Конституцією і законами України.

Станом на 01.01.2012 р. у Збройних Силах України проходили військову службу 19186 жінок, у тому числі: офіцерів – 1145 осіб; прапорщиків – 2735 осіб; сержантів і солдатів за контрактом – 15 137 осіб; курсантів – 169 осіб. Кількість жінок-працівників у Збройних Силах України складала: 52 307 осіб, з них державних службовців – 4 219 осіб.

Підсумовуючи слід констатувати, що представництво жінок у сфері оборони зростає, що відповідає загальносвітовим тенденціям розвитку держави. Але, на жаль, на зростання чисельності військовослужбовців-жінок особливо служби за контрактом пов'язана не з престижем самої служби, а в першу чергу з небажанням чоловіків займати мало оплачувані посади. На цей час, перші кроки щодо вирішення зазначеної проблематики в Збройних Силах України зроблено. Визначено посадову особу, на яку відповідно до Указу Президента України “Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” від 26.07.2005 р. покладено виконання обов'язків щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, це один із заступників Міністра оборони України.

Список використаних джерел:

1. *Калагін Ю. А.* Адаптація жінки військовослужбовця до умов армійської служби / Ю. А. Калагін // *Філософія виживання. Жінка і сучасний світ: матеріали наук.-практ. конф.* – Х.: ХДМУ. – 2003. – С. 16.
2. *Nielsen V.* Women in uniform / Nielsen V. // *NATO Review.* – Brussels, 2001. – Vol. 49. – P. 30–33.
3. *Модникова И.* Женщины в вооруженных силах США / И. Модникова // *США: экономика, политика, идеология.* – 1992. – № 3. – С. 117–126.
4. *Harris M.* Recognizing the role of women in NATO military forces / M. Harris // *NATO Review.* – Brussels, 1997. – Vol. 45. – № 5. – P. 25–26.
5. *У армии теперь и мужское, и женское лицо // Независимое военное обозрение.* – 2005. – № 28 (437).

Системні суспільні трансформації та їх вплив на процеси державотворення дотепер не повною мірою осмислюються і тому, скоріш за все, виступають середовищем для народження нового соціально-інституціонального порядку. Фактично ми живемо в часі, коли в національних державах, їх політиці й управлінні народжуються та постають нові державно-ціннісні смисли, інституційні форми та інструментальні можливості. Всі ці модернізаційні зміни державності відбуваються в умовах процесів глобалізації та споріднених їм тенденцій мультикультуралізму, конвергенції суспільно-політичних систем, плюралізації політичної свідомості і культури. Виникає феномен нових соціальних відносин, так званого постмодерного суспільства, й нових комунікативних форм, зокрема «конвергентна інтерактивна комунікація» – різновид необмеженого в часі і просторі, багатостороннього інформаційного взаємообміну, в якому відбувається зближення або злиття функцій, каналів, засобів, форм та типів відносин між учасниками комунікації. Цей феномен, на думку автора, може вплинути на відповідальність еліт за економічні та соціальні перетворення в суспільстві, створює нові зв'язки для публічного управління, стимулює розвиток горизонтальних комунікативних відносин. Змінюються канали надходження інформації, її якість та швидкість отримання, що призводить до активізації процесів соціальної мобільності та впливає на систему державного управління, яка змінюється від вертикальної до латеральної комунікативної системи. Ці процеси американський соціолог Елвін Тоффлер назвав крахом ієрархії, що, врешті-решт, призведе до трансформації бюрократичної системи організації [3]. Виникає новий тип організації суспільства з горизонтальними транспарентними відносинами, коли розмивається сакральність влади, посад, іміджів, всі можуть вільно на рівних спілкуватися з всіма.

Водночас, постмодерний світ послаблює звичні для модерного світу традиційні територіальні, соціокультурні й державно-політичні бар'єри (кордони). Натомість він посилює розмаїття духовного складу людини в його соціальному, економічному, інформаційному, культурному чи мовно-ментальному вимірах. Відтепер психологічний зміст та інформаційно-комунікативний простір людини стають системоутворюючим чинником нових суспільних і державно-владних відносин. Саме від них беруть початок нові форми суспільної свідомості, постають нові цінності національно-державного управління. Вони впливають на процеси державотворення (*State Building*) в розумінні стійкості та міцності держави не тільки в своїй здатності контролювати суспільні процеси за допомогою примусу, а і через її здатність надавати послуги населенню і, нарешті, вміння держави виконувати свої функції в умовах плюралістичного, відкритого, мультикультурного світу [4].

Розвиток технологій, глобалізація та інтерактивність комунікації в сучасному світі фактично, як влучно зазначили шведські дослідники О. Бард та Ян Зодерквіст, призводять до зміни парадигми існування, механізмів розподілу влади в суспільстві та зміни класової структури суспільства: «Соціальна й

економічна стабільність, що раніше була нормою життя, тепер стане рідкістю й ознакою стагнації. Сьогодні вже недостатньо просто думати або думати по-іншому. Тепер прийдеться постійно переосмислювати ідеї й відкидати їх. Творче руйнування не знає відпочинку» [1]. Отже, існуюча сьогодні невизначеність у багатьох сферах суспільного життя, свідчить про невідкладність пошуку нових форм державно-владної та владно-суспільної взаємодії, національної та особистісної ідентифікації, як складових певного соціокультурного середовища. Про зменшення державної керованості суспільними процесами в умовах інформаційного й глобально-технологічного світу говорить у своєму дослідженні і Г. Рейнгольд. Він стверджує, що бездротові комп'ютерні технології, розвинений мобільний зв'язок дозволяють людям спільно діяти там, де раніше це було не можливо [2]. Але ефект «розумного натовпу» може використовуватися і як засіб суспільного контролю або діалогу, і як засіб протесту, що ми бачили на прикладі «твітерних революцій».

Крім того, глобальні комунікації впливають на психологічні особливості людини і суспільства. Під впливом інформаційних потоків змінюються не тільки система поглядів (знакова система суспільства), а й руйнуються архетипи, на яких свідомість будувала настанови та стереотипи, що полегшувало сприйняття світу. Становлення нової психологічної структури суспільства «дає старт» змінам в системі управління і в його змісті.

Світові тенденції невпинно позначаються на українських реаліях, всіх сферах життєдіяльності українського суспільства і, передусім, на системі державотворення в Україні. Виникає необхідність осмислення та аналізу сучасних тенденцій та змін у сфері глобальної і національної комунікацій, визначення впливу цих змін на процеси державотворення в контексті становлення національної держави в Україні; прогнозування тенденцій її розвитку з метою модернізації системи публічного управління та збереження національної держави в умовах глобалізації.

Різні аспекти вивчення цієї проблеми постійно розглядаються зарубіжними та вітчизняними науковцями. Водночас, ці напрацювання є здебільшого вузькоспеціалізованими та розглядаються з точки зору «сферичного» наукового пошуку. Автор же переконана, що в сучасному глобалізованому та «конвергентному» середовищі всі явища і процеси, тим більш такі природно складні, як суспільно-політичні, державно-ідеологічні чи інформаційно-комунікативні, треба розглядати комплексно, використовуючи сучасну методологічну базу міждисциплінарного наукового пошуку.

Список використаних джерел:

1. Бард А. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма [Електрон. ресурс] / А. Бард, Я. Зодерквіст. – Режим доступу : http://www.fictionbook.ru/author/bard_aleksandr/netokratiya_novaya_pravyashaya_yelita_i.
2. Рейнгольд Говард. «Умная толпа»: новая социальная революция [Електронний ресурс] / Говард Рейнгольд; пер.

сангл. А. Гарькавого. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 416 с. – Режим доступу : <http://lib.aldebaran.ru>

3. Тоффлер Э. Шок будущего : пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2004. – 557 с. – (Philosophy)

4. Expert consultation on DFID state-building paper: summary of views on state-building (January 2008) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/Expert-feedback.pdf>.

І. А. МЕДВЕДЬ,
Л. П. ІВАШИНА

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ СКЛАДОВІ ІМІДЖУ УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

На початку ХХІ ст. привабливий образ держави стає передумовою соціально-економічного розвитку держави, підвищення рівня життя населення, створення іміджу держави її громадянами, владою, оцінка країни на міжнародній арені суб'єктами міжнародних відносин, політичний режим, стан демократії, економічні позиції, рівень патріотизму.

Слово «імідж» («image») з англійської мови перекладається як «образ»; «imago» з латинської – як «зображення», «відображення», «видимість», що пов'язане з латинським словом imitare – «імітувати» [3].

Відповідно до емоційного спрямування виділяють два види іміджу – позитивний та негативний. Позитивний – який заслуговує схвалення, дає бажані, потрібні результати, ґрунтується на досвіді, фактах, підтверджує наявність сподіваного, передбачуваного, відповідає очікуваному; очікуваний, сподіваний, передбачуваний [4, с. 756]. Негативний – поганий щодо властивостей, якостей, призначення і т. ін.; який не викликає схвалення, а заслуговує на осуд; який не виражає схвалення чи позитивного ставлення до кого, чого-небудь, несприятливий; те, що не викликає схвалення, а заслуговує на осуд [4, с. 276].

На сьогоднішній день спостерігається падіння суспільної моралі, нехтування загальнолюдськими етичними нормами, для нашого суспільства характерними є свавілля, хабарництво чиновників, втрата почуття відповідальності, що позначається на загальному іміджі країни і носить негативний характер.

Щоб держава мала позитивний імідж, потрібно підтримувати стабільність в її межах та у всіх сферах господарювання, дотримуватися загальноприйнятих цінностей. Велике значення мають просування до світового простору інформації про потужності України, її ресурсні, економічні, науково-технічні, освітні можливості і створення сильної позитивної держави. Однак, у різних країнах світу уявлення про Україну є поверхове, а іноді – негативне. Однією з проблем, що сприяє створенню негативного іміджу України, є корупція, що призводить до захворюваності держави, підкупу і продажності посадових осіб, руйнує громадську добротність, суспільні відносини.

Імідж держави – це сукупність емоційних і раціональних уявлень, які впливають із зіставлення всіх ознак країни, власного досвіду і чуток, що впливають на створення певного образу. Імідж країни за визначенням Дж. Ф. Джоунса є набором асоціацій та отриманої інформації, яка пов'язана з певним місцем [2, с. 345]. А. Старостіна дала більш загальне визначення цього явища як «образу, що виникає у суб'єктів сприйняття бренду країни на рівні споживчого сприйняття, суб'єктів

підприємницької діяльності, органів державної влади та сприйняття на рівні наднаціональних інститутів як наслідок усвідомлення її ключових компетенцій, сформованих під впливом системи факторів ринкового середовища, і формує їх ставлення до країни як негативне, нейтральне чи позитивне» [5, с. 63].

Імідж влади: складається на основі оцінок відносин між владою та громадянами, іміджу особистостей, які уособлюють владу. До нього входять такі компоненти як: компетентність влади, її корумпованість. Важливим аспектом іміджу держави є ставлення населення до економічної політики, яка проводиться у країні. Причому, якщо населення держави має оптимістичні очікування з цього приводу, то зберігається ресурс для формування позитивного іміджу економіки. Для створення привабливого зовнішньополітичного образу держави необхідна точно сформована стратегія її позиціонування, яка буде зрозумілою для пересічних громадян. Не менш важливим аспектом формування позитивного іміджу є інформаційна політика. Найважливіші комунікаційні канали, які її здійснюють – ЗМІ, що мають можливість доносити основні політичні ідеї, формувати образ влади та держави.

Існує ще один погляд щодо сукупності факторів, які впливають на формування іміджу держави. Згідно з цією думкою можна виокремити 3 групи факторів, які впливають на формування образу держави. В основі їх поділу лежить оцінка відносної сталості. До першої групи відносяться: природно-ресурсний потенціал, національно-культурний спадок, географічне положення, площа країни, вихід до моря, історичні події, які вплинули на розвиток країни, форма державного устрою – це відносно сталі фактори. Друга група факторів складається з: соціально-психологічних настроїв у суспільстві, морально-етичних аспектів його розвитку; структури, характеру та особливостей діяльності суспільно-політичних об'єднань. Вони складають сукупність відносно динамічних, соціологічних факторів. Остання група складових – відносно динамічних, інституційних – складається з показників економічної стійкості, правового простору, механізмів державного регулювання різних сфер діяльності у державі. Всі три групи можуть характеризуватися з позитивної та негативної точок зору. Історія доводить, що тенденції окремої країни в певний час можуть сприятливо впливати на подальший розвиток, а ті ж самі умови для іншої країни в інший час матимуть негативні наслідки. При цьому не існує країни, яка б не мала негативних процесів, проте в цілому їх імідж значно привабливіший у порівнянні з

іншими. Це пояснюється наявністю продуманої стратегії позиціонування країни.

Імідж країни – різноплановий, інколи штучно створений образ, який складається у свідомості людей. Несприятливий імідж країни формується також внаслідок аномальних природно-кліматичних умов. Часто держава може мати змішаний імідж. Наприклад, проведення музичного конкурсу «Євробачення» відклалося у свідомості людей як позитивна асоціація, пов'язана зі святковими, урочистими подіями. Натомість вибух на Чорнобильській атомній електростанції спричинив появу негативної оцінки та побоювань щодо екологічного стану України.

Позитивний імідж держави визначається системою і структурами органів усіх гілок влади, інтелектуальними можливостями, ефективністю роботи державного апарату. Все вищесказане безпосередньо впливає на авторитет держави в очах її громадян і громадян інших держав.

М. Волянська визначає основні фактори, що негативно впливають на імідж державного службовця, а саме: непослідовність у діях державного службовця; байдужість до людських проблем, до їх потреб, небажання вирішувати їх проблеми; відсутність патріотизму; неетичність по відношенню до людей та своїх колег; неуважність та бюрократизм державних службовців; непрофесійність державних службовців; конфлікти між високо посадовцями; недобросовісне виконання своїх обов'язків [1].

С. А. ПОПОВ

ЩОДО ПРЕДМЕТНОГО ПОЛЯ ФАКТОРІВ ОПОРУ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИМ НОВОВВЕДЕННЯМ

Сучасна державно-управлінська практика передбачає масове імплементація (впровадження, застосування, узвичаєння та поширення, дифузії) широкого кола інноваційних інструментів як на державному, так і регіональному і місцевому рівнях. Стратегічний напрямок реформування державної служби і виконавчої влади визначено Програмою економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», який більш докладно висвітлено у Національних планах дій 2011 та 2012 рр. щодо її виконання [1-2]. Разом із тим, масове імплементація державно-управлінських нововведень (далі – ДУН) стримується більш широким різноманіттям факторів опору ніж у випадку впровадження точкової інновації. У випадку керованого імплементація ДУН в системі органів державного (публічного) управління постають актуальними питання з вивчення та систематизації факторів опору нововведенням (далі – ФОН), а також їх врахування з метою уникнення їх деструктивного впливу на інноваційні зміни.

Зазначена проблематика привертає увагу широке коло дослідників, зокрема у державно-управлінському аспекті – Л. Ю. Гордієнко, В. Б. Дзюндзюка, А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенського, А. Ю. Васіну, М. І. Лахижу, Е. Роджерса. Зазначені вчені досліджують ФОН головним чином в рамках предмету їх досліджень. Пропонується систематизувати ФОН з позицій: процесу імплементація ДУН, системно-

Таким чином, кожна країна намагається створити позитивний імідж, розуміючи його важливість для розширення національних інтересів. Слід зазначити, що імідж України залежить від суспільних відносин, професійної етики державних службовців, їх моральних цінностей. На сучасному етапі змін важливим і складним завданням для України є створення авторитетної державної служби, якою забезпечується стабільність і надійність у державі.

Список використаних джерел:

1. *Волянська М. Р.* Про негативні фактори впливу на імідж державного службовця та заходи щодо його покращення / М. Р. Волянська // Державне управління та місцеве самоврядування : тези X Міжнар. наук. конгресу, 26 березня 2010 р. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2010. – С. 178–180.

2. *Джоунс Дж. Ф.* Роль реклами в створенні сильних брендів / Дж. Ф. Джоунс. – М. : Вільямс. – 2005. – 496 с.

3. *Кирилюк Ф. М.* Політологія : навч.-метод. комплекс / Ф. М. Кирилюк, М. І. Обушний, М. І. Хилько ; за ред. Ф. М. Кирилюка. – К. : Здоров'я. – 2005. – 776 с.

4. *Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / уклад. Василь Яременко, Оксана Сліпушко. – К. : Аконт, 1998. – 910 с.*

5. *Старостіна А.* Міжнародний імідж країни: сутність, фактори формування, рівні сприйняття / А. Старостіна, В. Кравченко, Г. Личова // Маркетинг в Україні. – 2010. – № 4. – С. 61–66.

діяльнісного підходу, а також протиріч, що зумовлені взаємодією нового і узвичаєного в органі влади при проведенні інноваційних змін. У цьому аспекті доцільно використати напрацювання І. Ансоффа, В. Д. Бакуменка, А. І. Пригожина, Е. Роджерса та результати авторських досліджень.

Фундатор теорії дифузії соціальних інновацій Е. Роджерс [3, с. 21–60] основними складовими процесу імплементація нововведень в соціальній системі визначає: інновацію, засоби інформаційної комунікації (далі – ЗІК) та соціальну систему (рис. 1). Час розглядається як критерій успішності здійснення дифузії типового нововведення у визначений термін. Між складовими процесу нововведення виникають протиріччя, які спричиняють фактори опору нововведенню.

І. Ансофф [4, с. 51–53, 73–74, 239–243], А. І. Пригожин [5, с. 105–128] та інші акцентують увагу, зокрема на ФОН як наслідку виникнення протиріч при одночасному здійсненні інноваційної і традиційної (поточної, узвичаєної, головної) діяльностей в організації (рис. 2). Кожну з зазначених діяльностей можна представити взаємопов'язаними складовими: управлінськими, основними (поточний і інноваційний процеси), забезпечувальною і інноваційним потенціалом; відповідними видами та способами їх супроводу. Така практика проведення інноваційних змін притаманна і системі органів державного (публічного) управління. Аналогічні фактори опору нововведенням ендогенно-притаманні і органам влади з врахуванням їх специфіки.

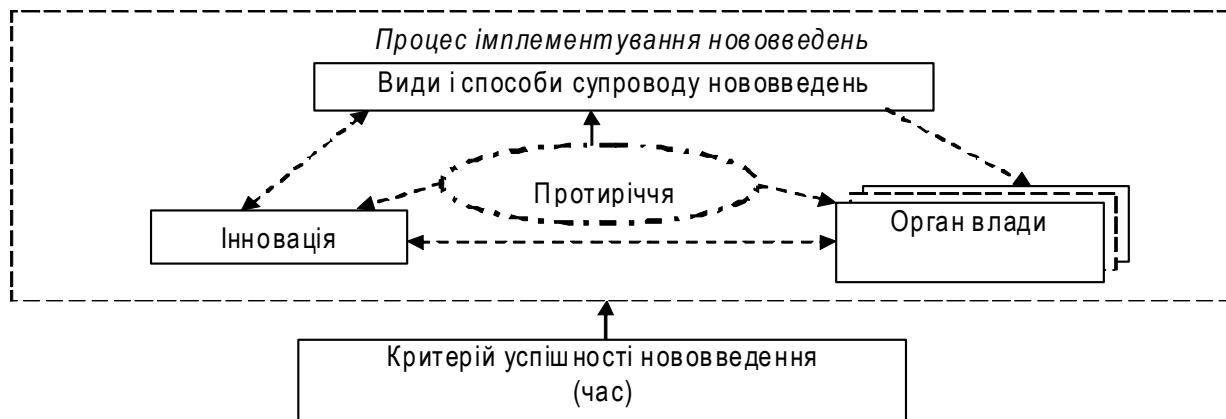

Рис. 1. Складові процесу імплементування нововведень

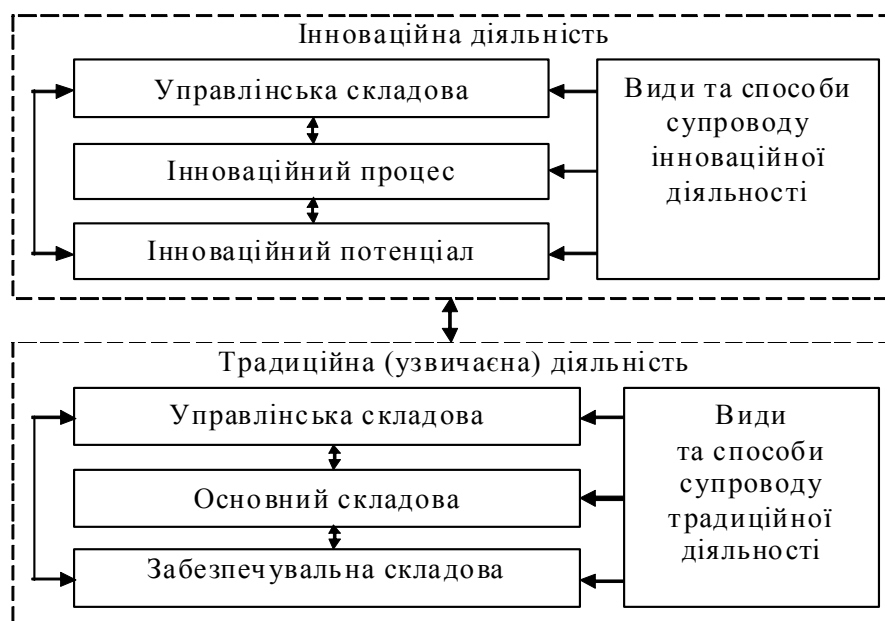

Рис. 2. Взаємодія основних складових інноваційної та традиційної діяльності

Вище наведені твердження надають узагальнене уявлення про протиріччя, що викають як у процесі імплементування масових державно-управлінських нововведень, так і в рамках його ключової складової - органу влади. Суперечності останнього є наслідком спільного здійснення інноваційної і основної діяльності. Виходячи з зазначеного, можна більш докладно розглянути основні ознаки предметного поля ФОН.

Список використаних джерел:

1. Про Національний план дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України № 504 від 27 квітня 2011 р. [чинний] / [Електронний ресурс] – 2011. – (Нормативно-правовий документ Адміністрації Президента України. Указ). – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>

2. Про Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України № 187 від 12.03.2012 р. [чинний] / [Електрон. ресурс]. – 2012. – (Нормативно-правовий документ Адміністрації Президента України. Указ). – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>

3. Роджерс Е. М. Дифузія інновацій / Е. М. Роджерс ; пер. з англ. В. Старка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 591 с.

4. Ансофф І. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.

5. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (Социальные проблемы инноватики) : моногр. / А. И. Пригожин. – М. : Политиздат, 1989. – 271 с.

ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА СФЕРА» ЯК ЄДНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ СФЕР: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Теоретико-методологічні засади аналізу публічної сфери зводяться до пояснення її понятійно-категоріального апарату та застосування методів її аналізу. Публічну сферу слід аналізувати як політичне явище, що являється правовим феноменом. В англійській мові відсутня різниця між словами «державний» і «суспільний», обидва ці терміни виражені терміном «public». Це є показовим, тому що держава – це не тільки чиновники і політики, держава і влада – це суспільство, яке впливає на процеси, які відбуваються у країні. Школа публічної політики ставить своєю метою удосконалення того, що називається «policy», а не «politics». «Public policy» передбачає узгодження суспільних інтересів, а не боротьбу чи конкуренцію і цим вона принципово відрізняється від партійної політики. «Public policy» передбачає сумісну роботу представників уряду, місцевих влад, суспільних організацій, незалежних дослідників, експертів тощо, а не протиставлення їх один одному. «Public policy» здійснюється за рахунок розгортання процесу аналізу державної політики як єдності економічної, соціальної і політичної сфер, направлених на вирішення суспільно-значущих проблем. Усі державні органи влади в країнах розвинутої демократії для вирішення поставлених перед ними задач використовують технологію «Public Policy», яка передбачає використання засобів врахування інтересів різних суспільних груп, спирається на процедури публічних консультацій з групами інтересів, реалізується через посередництво прийнятих у міжнародній спільноті стандартів і форматів. У витоків дослідження публічного управління в США стояв Вудро Вільсон, який ще у 1887 р. в есе під назвою «Вивчення адміністрації» («The Study of Administration») вперше вводить поняття публічне управління (public governance) і публічна адміністрація (public administration). Він розробив чотири принципи публічної сфери, які повинні реалізуватися на практиці: 1) розподіл політичних та адміністративних питань; 2) порівняльний аналіз політичних і бізнес організацій; 3) підвищення ефективності державної служби шляхом упровадження практик ділового адміністрування у роботу державних службовців; 4) підвищення ефективності діяльності державних службовців через підвищення професіоналізму державних службовців у прийнятті рішень та рівня їх кваліфікації. В контексті реалізації задач публічної сфери відбувається розмежування понять «децентралізація» і «деконцентрація». Децентралізація – це повна передача влади і управління, а деконцентрація – вид організаційної техніки у рамках централізованого управління. Для України важливими являються питання демократизації державного управління (як децентралізація і дебіюрократизація), щоб розкрити можливості демократичних начал в управлінні. У рамках публічної сфери формується

потреба у нових моделях і принципах управління: децентралізованих, поліцентричних, мобільних, інноваційних, які поєднують принципи державного і ринкового регулювання, індивідуальної свободи та нових форм колективної та особистої відповідальності. Соціальна держава покликана удосконалювати всі аспекти управлінської діяльності, стимулювати ініціативу та здійснювати контроль з метою реалізації свого призначення і здійснення поставлених задач. Наука публічного управління (адміністрування), яка охоплює багато секторів та інститутів сучасного суспільства, знаходиться у призмі як мінімум трьох глобальних підходів, що оцінюють перспективи розвитку публічного адміністрування: 1) ринково-ліберального, сформульованого в концептуальних моделях нового менеджменту; 2) ліберально-комунітаристського, що розвивається в контексті концепції «політичних мереж» і спирається на розвиток структурних взаємовідносин (договірних) між політичними інститутами держави і суспільства; 3) «рецептивного адміністрування», в контексті якого публічна адміністрація розглядає громадян як активних членів суспільства, для яких відкрита адміністрація для того, щоб дати можливість ввійти у процес вироблення публічної політики. Реалізація завдань публічної сфери направлена на єдність економічної, соціальної і політичної діяльності, що в цілому означає формування єдиного соціального організму, в центрі якого людина як «найвища міра всіх речей». Публічне адміністрування – це суспільно-політична влада, основні види якої: 1) влада народу як безпосереднє народовладдя, безпосередня демократія (вибори, референдуми); 2) державна влада – законодавча, виконавча, судова; 3) місцеве самоврядування – місцева публічна влада, що здійснюється, зокрема, територіальними громадами, представницькими органами місцевого самоврядування. Термін «публічна влада» аналогічний терміну «народовладдя» чи врядування. Оскільки метою органів публічного врядування є соціально-економічний розвиток територіальних громад, то взаємодія органів влади на місцевому рівні визначає ефективність реалізації публічного управління в різних сферах – економічній, соціальній, політичній. На публічне адміністрування великий вплив здійснює зовнішнє середовище (макросередовище), що включає наступні складові: економічне середовище; політичне середовище; соціальне середовище; науково-технічне середовище; правове середовище; культурне середовище; природне середовище; ідеологічне середовище; демографічне середовище; географічне середовище. Існує низка факторів внутрішнього середовища, що впливають на сутність публічного адміністрування: системи; стратегія розвитку (цілі, задачі, зміст); функції управління (склад, зміст, ступінь централізації); методи управління (механізми реалізації); технології процесів

управління; інформація управління; техніка управління; персонал управління (соціально-культурні, психологічні, професійно-кваліфікаційні характеристики); організаційна культура (цінності, стандарти поведінки, традиції, філософія управління); джерела (фінансові, людські, матеріальні ресурси); дослідження і наукові розробки. Великий вплив на формат парадигми публічного адміністрування здійснюють ціннісні орієнтації зі специфічними типами цільових переваг: 1) теоретичні – істина, знання, раціональне мислення; 2) економічні – практичність, корисність, накопичення багатства; 3) політичні – влада, визнання; 4) соціальні – людські відносини, відсутність конфліктів; 5) естетичні – гармонія, форма і симетрія; 6) релігійні (етика, моральні проблеми). Рекомендується включати до аналізу публічного адміністрування: PEST – аналіз (PEST – згідно перших букв англійських термінів Political-legal (політико-правові), Economic (економічні), Sociocultural (соціокультурні), Technological (технологічні). Політико-правові фактори – це урядова стабільність

чи нестабільність, податкова політика і законодавство; антимонопольне законодавство, закони по охороні оточуючого середовища, регулювання зайнятості населення, зовнішньоекономічне законодавство. Економічні фактори – тенденції валового національного продукту; стадії ділового циклу. Соціокультурні фактори – демографічна структура населення; стиль життя; соціальна мобільність населення. Публічному адмініструванню як єдності економічної, соціальної та політичної сфер властивий закон забезпечення оптимального функціонування і самореалізації соціального суб'єкта у відповідності з об'єктивними тенденціями через посередництво свідомого впливу на об'єктивні процеси з метою перетворення існуючих можливостей на реальні [1, 302 с.].

Список використаних джерел:

1. Атаманчук Г. В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы) : учеб. пособие / Г. В. Атаманчук. – М. : ОАО НПО «Экономика», 2000. – 302 с. – (Энциклопедия управленческих знаний).

Л. В. ХАШИЄВА

УРЯДУВАННЯ – ПОСТМОДЕРНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЧИ ДЕЛІБЕРАТИВНА МОДЕЛЬ ДЕМОКРАТІЇ?

Незважаючи на широке визнання, що отримали положення концепції урядування (англ. – *governance*), єдине розуміння цього поняття наразі відсутнє. Цей термін має полівалентне значення й використовується представниками різних соціально-гуманітарних наук, зокрема економічних і політичних. Кількість публікацій, присвячених темі урядування постійно зростає, але їх автори часто демонструють досить різні підходи до трактування даного поняття.

Так, Європейська Комісія пов'язує появу поняття *governance* у науковому та політичному лексиконі з «потребою економічних наук (у сфері управління організацією) і політичних наук (у сфері державного управління) мати у своєму розпорядженні термін, здатний увібрати в себе різні значення, що не можуть бути експліковані в рамках традиційного поняття «управління» (англ. *government*)». Одночасно *урядування* у найбільш широкому сенсі визначається як «постмодерна форма економічної та політичної організації» [1].

При цьому під *Постмодерном* розуміється епоха, що прийшла на зміну європейському Новому часу (Модерну), однією з ознак якого була віра в прогрес і всемогутність розуму. Надлом ціннісної системи Нового часу відбувся у період першої світової війни, в результаті чого європоцентрична картина світу поступилась місцем глобальному поліцентризму (Г. Кюнг), а віра в розум – інтерпретаційному мисленню (Р. Тарнас). Типовою ознакою Постмодерну вважається також глобальне утвердження споконвічних, більш важливих, ніж будь-які інтереси держави, прав людини, і зародження релятивістського, гуманістичного ставлення до науки, техніки, індустрії і демократії. Це нове ставлення

виражається в усвідомленні наукою своєї відповідальності за дотримання основних етичних норм; співвідношення технічних досягнень з ідеалами людини й людськості; розвитку природоохоронної, екологічної промисловості; побудові моделі демократії, спроможної поєднати принципи свободи й справедливості.

Постановка останньої проблеми знайшла своє теоретичне відображення у працях теоретиків постіндустріального суспільства, політичного плюралізму, соціальних філософів, соціологів, політологів тощо. Одна зі спроб її вирішення належить видатному німецькому філософу, представнику Франкфуртської школи Юргену Габермасу. Цікаво, що філософ є одним з найзапекліших критиків «проекту Постмодерн». У контексті своєї «теорії комунікативної дії» Габермас розвиває концепцію, що отримала назву «деліберативної моделі демократії» [2].

Деліберативна демократія, за Ю. Габермасом, – це демократія раціонального дискурсу, обговорення, аргументації, компромісів. В основі цієї моделі лежить переконання, що людина здатна перейти від ролі «клієнта» до громадянина держави, що вона готова до компромісу й навіть відмови від своїх уподобань, якщо останні є перешкодою для компромісу. Проблему запровадження механізмів громадської співучасті Ю. Габермас зводить до комунікативних умов і процедур, за рахунок яких демократична громадська думка легітимізує існуючу владну систему. Основна ідея вченого полягає в наступному: в сучасних суспільствах демократія як політичний порядок не може спиратися на субстанціонально єдину, як би заздалегідь сформовану «волю громадськості». Якщо ідея колективного самовизначення взагалі ще зберігає свій

практичний сенс, то демократична самоорганізація повинна мислитися як процес, як процедура формування думок і волі народу. Легітимне не те рішення, яке виражає нібито вже сформовану волю народу, а те, в обговоренні якого взяла участь якомога більша кількість громадян.

Отже, згідно з Ю. Габермасом, деліберативна модель демократії знаходить своє практичне втілення в інститутах демократичної правової держави у формі інституалізації соціального дискурсу як вищої форми комунікації, причому не лише у вигляді публічного обговорення суспільних проблем, але й за рахунок реалізації права громадськості на участь у процесі прийняття рішень. Вона стає основою для формування раціонально усталеного суспільного консенсусу, що змінив сферу впливу держави.

Згодом, у 2000 р., французькі науковці П'єр Мюллер та Ів Сюрель напишуть про систему правління «в межах якої послідовний процес формування та реалізації публічної політики (визначення суспільних проблем, можливих шляхів їх вирішення і форм практичної реалізації наміченого)

більше не є результатом діяльності відносно однорідної і централізованої політико-адміністративної еліти (яка у цьому разі втрачає монополію на визначення когнітивних і нормативних матриць публічної політики), а відбувається за рахунок створення мультирівневого й мультисуб'єктного координаційного механізму, результат роботи якого, завжди неочевидний, залежить від здатності суспільних акторів визначити спільну точку зору, мобілізувати компетенції різної природи й реалізувати дієві способи розподілу відповідальності та легітимізації прийнятих рішень» [3]. Однак в їх праці йтиметься вже не про деліберативну модель демократії, а про врядування.

Список використаних джерел:

1. Governance in the EU: A White Paper [Electronic resource] / European Commission. – Brussel, 2007. – Access mode : http://ec.europa.eu/governance/index_en.htm.
2. Habermas J. Theorie des kommunikativen Handelns / J. Habermas. – В. I-II. – Frankfurt, 1981. – 524 s.
3. Muller P. L'Analyse des politiques publiques / P. Muller, Y. Surel. – Paris : Montchrestien, 2000. – 156 p.

А. С. ЦАРЁВ

СОЦИОЛОГИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ: НОВЫЙ ШАГ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Социология государственной службы – относительно новая, но очень актуальная в теоретическом и прикладном плане отрасль социологического знания. Исследователи, занимающиеся проблемами, связанными с социологией государственной службы, находятся в поиске и еще не пришли к единому мнению в оценке ее содержания и структуры. Такое положение обусловлено спецификой самого феномена государственной службы в современном обществе.

Социология государственной службы, активно и динамично развиваясь в последние годы, играет существенную роль в процессах социального и государственного управления, так как является необходимым связующим звеном в процессе принятия и реализации управленческих решений. Это актуализирует вопросы, связанные с определением сущности, цели и задач социологии государственной службы, выявлением ее особого места в ряду других дисциплин.

Сегодня в число проблем, связанных с использованием социологических знаний, методологического, теоретического и экспериментально-прикладного потенциала социологии для повышения эффективности работы органов государственной власти, входит слабая выраженность государственного заказа на разработку теоретических и прикладных вопросов государственного управления, в недостаточном уровне социологической подготовки чиновников. Такая ситуация часто приводит к тому, что реальный объект управления – социум – нередко остается для управленческих кадров «вещью в себе», оказывается за рамками интересов деятельности государственной службы. Отрываясь от реальных

проблем общества, государственная служба может превратиться в замкнутую систему с доминированием собственных корпоративных интересов, полным безразличием к потребностям и интересам людей – и в конечном итоге в коррумпированную структуру.

Изменение такой ситуации невозможно без реальной демократизации и открытости государственного управления, без формирования альтернативных структур общественного самоуправления, социального контроля со стороны институтов гражданского общества. Только при реализации перечисленных факторов государственная служба как связующее звено между государством и гражданским обществом будет вынуждена постоянно адаптироваться (функционально и организационно) к потребностям общества, а, следовательно, ориентироваться на реальные нужды людей, изучать и отслеживать социальные процессы, динамику развития социальных групп, общественного мнения [1, с. 24–26].

Государственная служба относится к одним из наиболее значимых институтов государственной власти и управления. По своему положению в структуре государственной власти, государственным и общественным функциям государственная служба является связующим звеном в отношениях государства и гражданского общества. Проблемы государственного развития, эффективности государственной власти, ее приближенности к интересам общества непосредственно зависят от состояния и степени институционального развития государственной службы.

Следует отметить, что формирование гражданского общества в Беларуси проходит в неразрывной связи с коренными изменениями в государственной сфере. Государство создает необходимую субъектную среду

общественных процессов развития, и от степени соответствия этой среды потребностям развития общества зависит успех формирования гражданского общества. Оно призвано создать систему субъектно-объектных отношений, характеризующихся как правовое, социальное, демократическое государство и обеспечивающих правовое поле цивилизованным отношениям в системе «человек – общество – государство», без которых невозможно действие институтов гражданского общества.

Процессы становления гражданского общества и развития государственной службы сопровождаются постоянным возникновением и разрешением противоречий между ними, что обусловлено диалектикой отношений в системе «общество – государство». При этом многие субъектные функции государства переходят в сферу действия институтов гражданского общества, что во многом и определяет характер современных противоречий между государством и обществом.

Совершенствование государственной службы и повышение ее роли в жизни общества являются основой трансформации этой службы в открытую, эффективную и современную по способам организации и функционирования систему государственного управления.

Государственная служба реализует потребности гражданского общества в управлении, оказывает влияние на политический процесс, в основном опосредованно: через участие в политическом процессе самих государственных служащих-членов общества и граждан государства. Поведение такой большой социальной группы имеет большое общественное значение – в соотношении с властными возможностями государственных служащих и потенциальными возможностями формирования у них корпоративного

поведения это имеет стратегическое значение для белорусского общества и государства.

Государственная служба – не просто особый вид профессиональной служебной деятельности по обеспечению полномочий государственных органов, но и определенным образом системно организованный социальный институт, обладающий собственными признаками, функциями, ценностями, нормами и т.д. Как социальный институт государственная служба имеет свою внутреннюю социальную среду и социальную среду внешних межинституциональных взаимодействий. Именно состояние социальной среды государственной службы во многом определяет уровень функциональности органов государственной власти и управления.

Социология государственной службы изучает проблемы становления, функционирования и развития данного института в системе государственной власти и управления, взаимодействие государственной службы с гражданским обществом (институциональный аспект), а также проблемы реализации статусно-ролевого поведения государственных служащих, закономерности формирования их профессиональных качеств, социально ценностного и личностно значимого содержания их деятельности (деятельностный аспект).

Эти проблемы могут получить свое комплексное изучение в рамках целостного теоретического осмысления и прикладного анализа государственной службы в системе государственного управления в структуре социологии государственной службы.

Список использованной литературы:

1. Магомедов К. О. Социология государственной службы : учеб. пособие / К. О. Магомедов. – М. : Изд-во РАГС, 2010.

О. Д. НОВАК

ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У сучасних умовах реформування державної служби, від належної організації якої безпосередньо залежить ефективність виконання державою своїх завдань і функцій, важливим є вдосконалення питань щодо правового регулювання статусу державного службовця і, зокрема, дисциплінарної відповідальності останнього. Актуальним для вказаного інституту є необхідність виокремлення та дослідження питань дисциплінарного провадження, які не знайшли на сьогодні нормативного закріплення у законодавстві. До них відносимо такі поняття, як ознаки, завдання, принципи, стадії такого провадження.

Для повного розуміння та вивчення того чи іншого правового явища або інституту необхідно, насамперед, визначити його сутність. Стосовно дисциплінарного провадження, варто зазначити, що його поняття для українського законодавства не нове, але мало досліджене й не досить чітко визначене у нормативно-правових актах. Зауважимо, що аналіз

наукової та довідкової літератури свідчить про те, що нині питання щодо визначення поняття «дисциплінарного провадження» розглянуті фрагментарно, у межах широкої адміністративно-правової проблематики, і лише окремі визначення наведено в деяких нормативно-правових актах, які, до того ж на сьогодні втратили чинність. Так, наприклад, ст. 97 Закону України «Про судоустрій України» закріплювалося, що дисциплінарне провадження – це процедура розгляду визначеним законом органом офіційного звернення, в якому містяться відомості про порушення суддею вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги [1]. На жаль, чинний Закон України «Про державну службу» не містить визначення поняття дисциплінарного провадження [2], як і Закон України «Про державну службу» від 17.11.2011 р., що набирає чинності 01.01.2014 р [3]. З огляду на це, бачимо за доцільне проаналізувати наявні в правознавчій науці дефініції та сформулювати власне поняття дисциплінарного провадження. На

думку В. Богуцького та В. Мартиновського, провадження – це вид процесуальної діяльності, врегульований законом порядок вирішення певної групи справ [4, с. 5]. Свого часу Ю. Адушкін стосовно дисциплінарного провадження зазначав, що це сукупність юридичних норм, які регулюють суспільні відносини у зв'язку з правозастосовною діяльністю щодо вирішення питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинене (можливе) правопорушення [5, с. 42]. Аналогічної точки зору дотримуються вчені-адміністративісти О. Бандурка та М. Тищенко, які розуміють дисциплінарне провадження як сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини щодо вирішення питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинене правопорушення [6, с. 182]. На відміну від вищезазначеного Є. Додін розуміє під дисциплінарним провадженням встановлений законодавством порядок розгляду і вирішення справ про порушення робітниками і службовцями державної дисципліни, які вчинили дисциплінарний проступок [7, с. 143]. Як правовий порядок застосування компетентними органами або їх посадовими особами дисциплінарних стягнень до порушників службової дисципліни – визначає дисциплінарне провадження С. Гончарук [8, с. 126]. Дещо іншої точки зору дотримується І. Картузова, яка розуміє дисциплінарне провадження як врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на залучення осіб, винних у здійсненні дисциплінарних проступків до дисциплінарної відповідальності [9, с. 238]. Варто зупинитися на вищенаведеному визначенні, так як існує певна дискусійність у вказівці на вину особи у цьому понятті дисциплінарного провадження. Адже не завжди за результатами дисциплінарного провадження встановлюється вина особи. Оскільки дисциплінарне провадження складається із певних стадій, визначимо, що відсутність вини особи може бути встановлена як на стадії розгляду справи, так і на стадії перегляду прийнятого рішення по ній.

Усі наведені визначення мають право на існування, так як характеризують різні аспекти дисциплінарного провадження. Однак, можна стверджувати, що на сьогодні в науці не існує однотайності поглядів на поняття дисциплінарного провадження. Тому вважаємо за необхідне визначити *дисциплінарне провадження* стосовно державних службовців як урегульований законодавством порядок розгляду та вирішення справ про дисциплінарні проступки державних службовців.

Видається, що недосконалістю чинного законодавства, яке регулює дисциплінарне провадження стосовно державних службовців є відсутність нормативного закріплення завдань цього провадження. Перелік завдань, як наголошує Д. Полівчук, можливо навести шляхом проведення аналізу нормативно-правових актів, що закріплюють порядок притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, визначають певні заохочення та стягнення, а також компетенцію посадових осіб щодо їх застосування. Стосовно дисциплінарного

провадження він виділяє такі завдання: стратегічні (загальні завдання); тактичні завдання (завдання окремих стадій дисциплінарного провадження); оперативні (завдання етапів кожної зі стадій дисциплінарного провадження, та окремих процесуальних дій) [10, с. 33]. Дисциплінарне провадження, безперечно націлено на застосування до порушника дисципліни такого впливу, який надасть максимальний виховний ефект у дусі додержання Конституції та законів України. Водночас, дострокове зняття дисциплінарного стягнення можливе тільки тоді, коли досягнуто основне виховне завдання, цілям якого сприяють і правила, що передбачають доведення до відома державного службовця акту про застосування дисциплінарного стягнення. У досягненні найближчих цілей, зауважує Ю. Адушкін, дисциплінарне провадження слугує виключним засобом. Всі інші завдання можуть здійснюватися і поза процесуальними засобами – в результаті контролю, узагальнення практики, щоденних розпоряджень, індивідуальної роботи з підлеглими [5, с. 53].

На нашу думку, завданнями дисциплінарного провадження можна визначити: превенцію дисциплінарних проступків державних службовців; виховання правомірної поведінки державних службовців; покарання державних службовців; відновлення службових відносин і компенсація завданих збитків. Як перспективну (стратегічну) ціль дисциплінарної відповідальності державних службовців пропонуємо розглядати формування високої правової культури державних службовців, високого рівня їх правосвідомості, зниження рівня порушення службової дисципліни. Наведені завдання дисциплінарного провадження взаємообумовлені, кожне із перелічених вище, сприяє удосконаленню системи державної служби, одним із напрямків якого є створення чіткого і прозорого механізму дисциплінарної відповідальності державних службовців.

Очевидно, що на сучасному етапі розвитку й удосконалення законодавства про державну службу, визначення поняття дисциплінарного провадження та його завдань, сприятиме здійсненню ефективних демократичних перетворень у системі державно-службових відносин. Удосконалення вказаного складника інституту дисциплінарної відповідальності державних службовців сприятиме підвищенню ефективності функціонування державних органів та апарату, забезпеченню належної якості надання державними службовцями управлінських послуг громадянам і задоволенні їх законних прав та інтересів.

Список використаної літератури:

1. Про судоустрій України : Закон України від від 07.02.2002 р. № 3018-III.
2. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-XII // Офіц. вісн. України. – ВВР України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
3. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 р. № 4050 – VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 4. – Ст. 115.

4. Провадження у справах про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / В. В. Богущкий, В. В. Мартиновський. – Х. : ФІНН, 2009. – 176.

5. Адушкін Ю. С. Дисциплінарне виробництво в СССР / Ю. С. Адушкін, В. Я. Таций. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1986. – 128 с.

6. Бандурка А. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес : учебник / А. М. Бандурка, М. М. Тищенко. – К. : Литера ЛТД, 2001. – 333 с.

7. Советское административное право. – М., 1977. – С. 143 (автор параграфа Додин Е. В.).

8. Гончарук С. Т. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Т. Гончарук. – К. : НАВСУ, 2000. – 239 с.

9. Картузова И. А. Дисциплінарна відповідальність державних службовців : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / И. А. Картузова. – Одеса : Одес. гос. юрид. акад., 1999. – 196 с.

10. Полівчук Д. П. Дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. П. Полівчук. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. у-т внут. справ, 2011. – 205 с.

О. В. СТЕПАНКО

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Гуманітарна політика України у вузькому її значенні сьогодні розглядається державними службовцями, науковцями, діячами культури і пересічними громадянами через призму відображення гуманітарної сфери у відповідному значенні, тобто сфери освіти, культури, науки, мистецтва, релігії тощо. Саме в такому значенні, як стверджують В. Скуратівський, В. Трошинський і С. Чукут, гуманітарна політика – це система цілеспрямованої діяльності суб'єктів, що має за мету духовний розвиток суспільства, задоволення духовних потреб [8, с. 21]. На думку В. Андрущенко, Л. Губернського та М. Михальченка, за допомогою гуманітарної політики держава реалізує людські пріоритети і цінності в усіх сферах життєдіяльності людини й суспільства [1, с. 487].

М. Жулинський вважає, що гуманітарні цінності та інтелектуальний капітал мають стати для розвитку України головною продуктивною силою, адже без мобілізації всього наукового, освітнього, культурно-духовного потенціалу нам не вдасться гідно відповісти на виклики глобальної економічної гри, в якій козирними картами є розподіл фінансів, інформація та індустрія розваг [4].

Таким чином, сьогодні, коли Україна переходить від постіндустріального до інформаційного суспільства, в якому людина та її інтелект є головним ресурсом конкурентоспроможності держави, роль держави має полягати у створенні гідних умов для розвитку творчості, стимулюванні та гарантуванні престижу інтелектуальної праці. При цьому від людини держава чекає творчості, креативності та інноваційності.

Все це спонукає державу до визначення напрямів щодо організації цілеспрямованої діяльності органів державної влади стосовно розвитку гуманітарної сфери, тобто до формування й реалізації гуманітарної політики. Слід зазначити, що державну політику проголошують тільки певні органи державної влади, як правило, вищі, а здійснює вся система державного управління [2, с. 51-52]. Разом із тим, система управління складається із сукупності взаємопов'язаних або взаємодіючих елементів, які функціонують на засадах ієрархічної побудови, під керівництвом єдиного центру, що дає змогу визначити мету та завдання діяльності, шляхи їх реалізації за посередництвом використання наявних ресурсів та механізмів управління [5, с. 188].

Зауважимо, що ієрархічно побудованими взаємопов'язаними і взаємодіючими елементами в системі управління є система органів державної влади, які представлені на всіх рівнях управління. Отже, державне управління здійснюється за допомогою системи органів державної влади на вищому, центральному, регіональному і місцевому рівнях.

Органами державної влади в Україні вищого рівня є Верховна Рада України (парламент) та Кабінет Міністрів України (уряд). Верховна Рада України, відповідно до Конституції України (стаття 75), – це єдиний орган законодавчої влади в Україні [9]. Серед основних функцій парламенту в державному управлінні є: прийняття законів; визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики; затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля; розгляд і прийняття рішення щодо схвалення діяльності уряду, а також здійснення контролю за його діяльністю [3, с. 241]. Щодо Кабінету Міністрів України, то він є вищим органом у системі органів виконавчої влади. У ст. 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» зазначено, що основні повноваження уряд має: у сфері економіки та фінансів; у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина; в сфері зовнішньої політики; в сфері національної безпеки та обороноздатності; в сфері вдосконалення державного управління [7].

Результати проведеного аналізу нормативно-правових документів щодо цілеспрямованої організації діяльності органів державної влади вищого рівня в гуманітарній сфері у вузькому її значенні дозволяють зробити висновок, що ці органи визначають цілі, завдання, механізми реалізації державної політики в гуманітарній сфері, розробляють законопроекти, нормативно-правову базу функціонування й розвитку цієї сфери. Однак існують певні недоліки, наприклад, гуманітарна сфера не відокремлюється від соціальної сфери та не визначається як єдина цілісна сфера на вищому рівні управління, а розглядаються лише її окремі елементи. Це, на нашу думку, ускладнюють

функціонування і розвиток гуманітарної сфери в державі.

Зауважимо, що Президент України у своєму щорічному Посланні до Верховної Ради України в 2011 р. наголосив, що Українська держава потребує нової гуманітарної політики, орієнтованої на максимальне розкриття потенціалу кожної людини, створення гідних умов для реалізації всіх її інтелектуальних і творчих можливостей [6, с. 27]. Також він зазначив, що першочерговою увагою з боку держави потребує освіта, поліпшення здоров'я громадян, формування здорового способу життя, створення умов для підвищення трудової та творчої активності. Отже, формування нової гуманітарної політики вимагає вироблення сукупності нових сформованих і законодавчо закріплених цілей, завдань, функцій, інтересів, якими мають керуватися органи державної влади при здійсненні управління гуманітарною сферою. У зв'язку з цим важливим є рішення Президента України про створення Громадської гуманітарної ради, яка розпочала свою роботу в 2010 р. та має стати дієвим механізмом об'єднання зусиль органів державної влади і громадськості у вирішенні найважливіших питань гуманітарного розвитку.

Слід зазначити, що органами державної влади, які повинні реалізовувати державну політику в гуманітарній сфері, здійснюючи контроль за її втіленням та дотриманням законодавчих актів у цій сфері, є органи центрального рівня, які очолює Кабінет Міністрів України. Проте, на жаль, єдиного центру в ієрархічній побудові органів влади в гуманітарній сфері України немає, існують лише органи державної влади, що відповідають за функціонування певної сфери діяльності. Такими органами центрального рівня управління є: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство культури України, Міністерство охорони здоров'я України і Міністерство екології та природних ресурсів України. Саме через ці міністерства відбувається формування та забезпечення державної політики в гуманітарній сфері України.

Підсумовуючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що державна політика в гуманітарній сфері

здійснюється за участю практично всіх органів державної влади, а управління цією сферою за умов побудови громадянського суспільства крім системи органів державної влади забезпечується ще і представниками від громадськості, що позитивно впливає на ефективність функціонування всіх елементів гуманітарної сфери. Однак, слід зазначити, що в Україні на сучасному етапі ще й досі немає чітко визначених орієнтирів щодо гуманітарного розвитку, які мають визначити органи державної влади вищого рівня разом із громадськістю.

Список використаних джерел:

1. *Андрущенко В.* Культура. Ідеологія. Особистість : методолого-світогляд. аналіз / В. Андрущенко, Л. Губернський, М. Михальченко. – К. : Знання України, 2002. – 578 с.
2. Державне управління : словн.-довід. / уклад. В. Д. Бакуменко (кер. творчого кол.), Д. О. Безносенко, І. М. Варзар [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
3. Державне управління та державна служба : словн.-довід. / уклад. О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
4. *Жулинський М.* Гуманітарний розвиток України, або Як нам набути духовну ідентичність? [Електрон. ресурс] / М. Жулинський // Image.ua : міжнар. діловий журн. – 18.08.2011. – Режим доступу : <http://image.ua>
5. *Малиновський В. Я.* Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2005. – 240 с.
6. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2011. – 432 с.
7. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 07.10.2010 р. № 2591-VI. – ВВР України. – 2011. – № 9. – Ст. 58.
8. *Скуратівський В.* Гуманітарна політика в Україні : навч. посіб. / В. Скуратівський, В. Троцинський, С. Чукут. – К. : Вид-во УАДУ ; Міленіум, 2002. – 262 с.
9. Україна. Конституція (1996). Конституція України = Конституція України : [із змін. та допов.] станом на квіт. 2012 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

А. Ю. СТРИЖАКОВА

ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ТА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КРАЇНАХ ЄС

Розвиток міжрегіонального і транскордонного співробітництва на рівні органів місцевого самоврядування є однією з важливих і актуальних проблем публічного управління різних країн, що відображає необхідність встановлення більш тісних взаємовигідних економічних, політичних і культурних контактів між географічно близькими регіонами, які історично мають тісні зв'язки та спільні надбання.

Прикладом такого співробітництва є розвиток євро регіонів. Деякі дослідники схиляються до думки, що першим євро регіоном був євро регіон «Єврєгіо», створений у 1958 р. Німеччиною та Нідерландами. За іншими джерелами, першим прикладом

євро регіонального утворення вважають «Регіо-Базелієнсіс», хоча він і був утворений значно пізніше (1963 р.) прикордонними регіонами Німеччини, Франції та Швейцарії [1].

Основним юридичним документом, що регулює створення та функціонування євро регіону, є рамкова Конвенція з транскордонного співробітництва (прийнята Радою Європи 21.05.1980 р. у Мадриді). Згідно з цим документом, суб'єктами співробітництва прикордонних регіонів різних європейських країн є органи місцевого самоврядування та державні адміністрації, що діють в рамках національного внутрішнього законодавства [2].

В основі функціонування єврорегіонів лежать принципи самоврядування, транскордонної кооперації, рівних повноважень сторін, дотримання внутрішнього законодавства. У країнах ЄС єврорегіони існують в умовах відсутності бар'єрних функцій внутрішніх кордонів, надходження значних коштів з бюджетів відносно багатих держав і структурних фондів ЄС.

Наприклад, на даний час накопичено значний досвід регіональної співпраці між трьома новими землями ФРН, Баварією з регіонами Польщі, Чехії. На території Німеччини діє нині понад 25 єврорегіонів різного розміру, в тому числі 14 прикордонних єврорегіонів, що взаємодіють з прикордонними регіонами Франції, Бельгії, Данії, Австрії, Італії.

У 80-ті рр. XX ст. єврорегіони перетворилися на дієвий інструмент адаптації до норм і правил Європейського Союзу держав, що претендують на вступ до нього в найближчій або віддаленій перспективі. Для цього були організовані відбір і фінансування конкретних проектів співробітництва з регіонами таких держав в області культури, екології, науки і т. ін.

У країнах Центральної та Східної Європи єврорегіони створюються з початку 90-х рр. XX ст. і служать важливими ланками розвитку співробітництва як всередині ЄС, так і між ЄС та його новими сусідами, в тому числі Україною, маючи такі форми: безпосереднє співробітництво місцевої влади; підтримка зв'язків між органами центральної влади; діяльність громадських організацій; економічне співробітництво [3].

Інший приклад транскордонного співробітництва – це азіатська (китайська) модель транскордонного регіоналізму що визначає специфіку прикордонного співробітництва для регіонів Росії, прикордонних з Китаєм і Монголією. На даний час на південно-східних кордонах Росії формуються нові просторові форми транскордонної взаємодії, що умовно позначаються транскордонними регіональними парами, центрами яких виступають російські території Далекого Сходу, Східного Сибіру, Забайкалля та Північно-Східного регіону КНР.

Світовий досвід довів ефективність планування розвитку не окремого регіону, району чи міста, а субрегіону – невіддільної частини території регіону, яка володіє певними відмінностями від інших частин його території в географічному, економічному і/або соціальному аспекті і відповідає європейській класифікації NUTS-3.

Є. О. ТВЕРДОХЛІБОВ

РОЛЬ І МІСЦЕ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Як зазначає В. Коган, якісному стрибку в інформатизації суспільства, що нині має місце, передували чотири великі революційні зрушення, безпосередньо пов'язані із специфікою руху інформації між людьми, а саме: поява мови, писемності, книгодрукування та мас-медіа [3, с. 3]. П'ята революція, що й досі триває, пов'язана з створенням надшвидкісних мереж передачі даних, нових баз даних, їх постійне вдосконалення та наповнення. Значне поширення інформації, збільшення каналів донесення її до

Субрегіональний підхід до розвитку території має наступні переваги: розширення території для розміщення інвестицій та ринків збуту; отримання ефекту синергії за рахунок об'єднання трудових, фінансових, земельних, інформаційних, інтелектуальних та інших ресурсів; розвиток усіх видів інфраструктур; економія на масштабах виробництва, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств субрегіону; подовження ланцюга доданої вартості й формування кластерів, що об'єднують в собі бізнес, науку, громадські та професійні об'єднання; можливість конкурувати з аналогічними субрегіональними утвореннями з інших країн.

Використовуючи можливості субрегіонального підходу, в Україні при виконанні проекту міжнародної технічної допомоги Агентства США (USAID) «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність» (ЛІНК) у 2009-2011 рр. розроблено стратегічні плани підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку таких субрегіонів, як Центрально-Волинський, Одеський, Центрально-Луганський, Північно-Донецький, Миколаївсько-Херсонський, Придунайський.

Таким чином, розвиток міжрегіональних зв'язків та транскордонного співробітництва дозволяє пом'якшити вплив глобалізації, сприяє розвитку інтеграції не тільки між державами, але і окремими регіонами. Зростання ефективності публічного управління у цій сфері може бути досягнуто через удосконалення форм, методів та механізмів відповідної діяльності органів місцевого самоврядування, що дозволить оптимізувати процеси взаємовигідного співробітництва України з країнами-сусідами.

Список використаних джерел:

1. *Короп Б. М.* Українська практика та світовий досвід реалізації транскордонних ініціатив / Б. М. Короп // Прометей : регіон зб. наук. праць з економіки. – 2009. – Вип. 2 (29). – С. 31–36.
2. *Трансграничное сотрудничество: формы, методы, перспективы: монография / под. общ. ред. В. И. Дубницкого.* – Донецк : Юго-Восток, 2010. – 419 с.
3. *Шарий В. І.* Становлення в Україні європейської моделі організації самоврядних структур: проблеми та перспективи / Вячеслав Іванович Шарий // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3. – С. 22–26.

інформаційного суспільства є досить реальною і суттєвою, а також вона матиме такий сильний вплив на людство, що значною мірою змінить звичні концепції світу, а також мислення й спосіб поведінки людей [5]. Так, загальна інформатизація суспільства, з одного боку, відкриває широкі можливості для більш зваженого вибору суспільством самої інформації, її аналізу та порівняння, з іншого - зростають також і обсяги дезінформації, подання неповної інформації чи інформації надлишкової. Подібний характер доступу до джерел інформації та можливість швидко і кардинально змінювати ситуацію вимагає адекватного і вчасного реагування з боку владних інститутів.

Головним джерелом інформації в розвинутих країнах вже майже десятиліття є Інтернет. Українська Інтернет-аудиторія поступово наздоганяє європейські країни за кількістю користувачів та їх активністю.

За даними Аналізу Інтернет-аудиторії України, у березні 2012 р. доступ до Інтернету мало 48 % мешканців України віком від 15 років і старше. Користуються Інтернетом:

- 42 % (16,9 млн) – раз на місяць і частіше;
- 39 % (17,7 млн) – раз на тиждень і частіше;
- 31 % (12,4 млн) – щодня або майже щодня.

Кількість абонентів Інтернет в Україні в II кв. 2012 р. у порівнянні з II кв. 2011 р. збільшилась на 30 % і склала 4,64 млн. осіб, при цьому понад 4,2 млн з них склали домашні абоненти. [1]

Глобалізація інформаційного простору передбачає неможливість держав ізольовати свій інформаційний простір від надходження інформації ззовні, а також ускладнює запобігання витоку за межі країни інформації з обмеженим доступом (від державної таємниці до подробиць здійснення політики, укладання ділових і політичних угод тощо). Результатом першого є вихід суспільних відносин людей поза рамки національних держав. Зокрема, У. Бек підкреслює, що «...разом з глобалізацією руйнується структура основних принципів, на яких досі організовувалися і жили суспільства та держави, які представляли собою територіальні, ізольовані один від одного єдності...» [6, с. 44]. Вплив чиниться як через зміст інформації, так і через її форму (мову, форму подання, стиль викладу, апеляцію до значимих фактів і подій тощо). Увесь цей комплекс впливів творить спільну систему вірувань, світоглядних настанов, мовних конструкцій, стереотипів, способів пов'язання форми і змісту та інших категорій, що визначають особливості мислення і комунікації в певному суспільстві. Актуальним постає питання наскільки пропоновані цінності, що утверджуються в сучасному світі, відповідають традиційним, етнокультурним цінностям української держави, її національним інтересам, сприяють її стабільному економічному, соціальному та політичному розвитку.

На перший погляд глобалізація несе в собі широкі можливості економічного зростання, зближує світові культури завдяки динаміці торгових і науково-технічних зв'язків, розвитку комунікацій, інформаційних мереж та технологій.

У той же час глобалізація з її такими викликами, як зростання взаємозалежності держав, загострення нетрадиційних загроз міжнародної та регіональної

безпеки, наростаючий вал регіональних конфліктів і багато чого іншого, стає серйозним випробуванням для існуючих механізмів багатосторонньої співпраці і для тих, хто є учасниками цих механізмів [2].

Тому перед державою постають безпрецедентні за значимістю та складністю завдання, пов'язані в тому числі із врегулюванням та модернізацією власної правової системи. Проблема полягає не в тому, що інші країни здійснюють на Україну інформаційний вплив – у глобалізованому інформаційному суспільстві це невідворотно. Проблемою є також те, що українське суспільство припинило продукувати та пропагувати власні позитивні «суспільні мрії», що відповідали б рівню його розвитку й пропонували громадянам реальні перспективи в майбутньому.

Відсутність вітчизняних, культивованих суспільством, конструктивних прагнень й позитивних очікувань від майбутнього має значний негативний економічний наслідок - підриває основу довгострокових заощаджень та масових внутрішніх інвестицій. Найбільше від цього потерпає молоде покоління, яке опинилося під впливом західної культури, що формує його життєві інтереси та мрії, не даючи ніяких рецептів та шансів з їх реалізації, як наслідок відбувається деморалізація суспільства [7, с. 132].

Отже, відносини, що виникають у держави, як владної інституції, та інформаційного суспільства можна охарактеризувати як суб'єкт – суб'єктні відносини. А тому держава вже не є головним чинником формування інформаційного простору суспільства, вона стає членом цього простору. Сучасна держава займає місце організатора простору, в якому відбувається взаємодія між усіма суб'єктами інформаційного суспільства

Список використаних джерел:

1. Аналіз Інтернет аудиторії України в 2012 році [Електрон. ресурс] // Сайт ГО «Інтернет Асоціація України». – Режим доступу : <http://www.inau.org.ua/252.3286.0.0.1.0.phtml>.
2. *Гурковський В. І.* Сутність і феноменологія глобалізації в контексті формування глобального інформаційного суспільства [Електрон. ресурс] / В. І. Гурковський // Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. наук. фах. вид. – 2010. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=108>.
3. *Коган В. Б.* Теория информационного воздействия. Философско-социологические очерки / В. Б. Коган. – Новосибирск, 1991. – 132 с.
4. *Тоффлер Е.* Третья хвиля / Е. Тоффлер ; пер. з англ. А. Євса. – К., 2000. – 214 с.
5. *Брыжко В. М.* Е-будущее информационное право / В. М. Брыжко, А. А. Орехов, О. Н. Гальченко и др. ; под ред. Р. А. Калужного, М. Я. Швеца. – К. : Интеграл, 2002. – 264 с.
6. *Литвиненко О. В.* Спеціальні інформаційні операції / О. В. Литвиненко. – К., 1999. – 169 с.
7. *Максименко Ю. С.* Проблеми правового забезпечення інформаційної безпеки України / Ю. С. Максименко // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Спецвипуск. – К., 2005. – С. 130–137.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність концептуального осмислення комунікаційного процесу, що розвивається в умовах глобалізації, зростає у зв'язку з тим, що, по-перше, в сучасних умовах глобалізація як фактор цивілізаційного розвитку спирається на якісно новий рівень розвитку інформаційних технологій, яка відкриває нові можливості для комунікації. По-друге, іншим фактором, що актуалізує питання про специфіку комунікативного процесу в умовах глобалізації є необхідність адекватного розуміння соціальних наслідків розвитку нових комунікаційних мереж та інформаційних потоків. Фундаментальна значущість глобалізованих комунікаційних мереж пов'язана з тим, що вони трансформують не тільки просторову, але й часову організацію соціального буття, викликають до життя нові форми взаємодії індивідів. Формується принципово новий соціокультурний простір, у якому людина має доступ до всіх часів і просторів одночасно. По-третє, даний фактор у значній мірі визначає універсалізацію та уніфікацію комунікативного простору, який здійснює вплив на сприйняття загальних культурних кодів, символів і цінностей, що забезпечують участь індивіда у глобальній комунікації. З'явився Інтернет як нова комунікативна система глобального світу, його культура та віртуальні технології, які стали невід'ємною стороною життя сучасної людини. Ці нові реалії потребують свого концептуального осмислення, оскільки вони у значній мірі трансформують світовідчуття і соціальні аспекти буття людини і суспільства. У той же час питання сутності цих феноменів і ролі комунікації в умовах глобалізації набувають важливого онтологічного та гносеологічного осмислення. Новий комунікаційний простір ще знаходиться на стадії формування і не до кінця не виявлені можливості цього процесу. Разом із тим, безумовно, що Інтернет і віртуальна реальність, як базові елементи нового світу комунікації, являють собою концептуальний зсув парадигми не тільки сприйняття, але й розуміння світу. По-четверте, актуальність зумовлена необхідністю аналізу моделей функціонування суспільства в нових умовах, що є логічним розвитком теорій «мережевого суспільства», «нетократії», в основі яких володарі інформаційних мереж, що пронизують постіндустріальні цивілізації (А. Бард та Я. Зодерквіст). Принципова соціокультурна значущість цивілізаційних трансформацій на основі нових інформаційних технологій відбувається у зв'язку з тим, що ці трансформації змінюють не тільки соціальну структуру суспільства, але й менталітет людей. Це новий істотний фактор, який якісно змінить у недалекому майбутньому не тільки соціальну структуру суспільства, але й базові цінності й моральні норми. Згідно з А. Бардом і Я. Зодерквістом, сьогодні в інформаційному суспільстві формується нова соціальна верства суспільства, яку слід назвати нетократами, основою яких є вміння «створювати зв'язки», контролювати інформаційну мережу, управляти новими формами комунікацій. Стрімкий

розвиток інформації, глобалізація комунікативного простору, перехід до нової екранної культури впливають на специфіку спілкування, форми зв'язку, характер ціннісно-світоглядних установок. Тим самим в умовах глобалізації і розвитку інформаційного суспільства відбувається зміна комунікативної парадигми як нового явища загальноцивілізаційного масштабу. Нові комунікаційні форми створюють якісно інше соціокультурне середовище, яке пред'являє нові вимоги до людини. Тому з концептуально-філософської точки зору, устремління до глобальності сполучається з формуванням нових вимог до особистості, яка повинна бути цілісною, і в той же час бути частиною мережевого суспільства, мати доступ до інформації, вміти розкодувати інформацію найбільш адекватним чином, приймати участь у виробництві інформації. Розвиток комунікацій в епоху глобалізації створює умови для нової диференціації суспільства, що пов'язано з сегментацією отримувачів інформації в аудіо-візуально-друкованій формі. Складність полягає в тому, що сучасний процес глобалізації являється відкритим і незавершеним, а комунікація і технології удосконалюється з великою швидкістю, що утруднює розуміння фундаментальної значущості комунікативних процесів, їх зв'язок з глобалізацією. Наслідки фундаментальних зсувів у соціальному житті і ментальності людей не усвідомлюються у повній мірі після того, як людина починає користуватися новими технологіями, практикувати нові види взаємодії у глобальній комунікаційній мережі. У той же час не можна зрозуміти суть трансформацій у сучасній культурі без врахування нових комунікаційних технологій.

До першого блоку робіт, присвячених питанням розвитку комунікації в цілому, і сучасним комунікаціям, зокрема, слід віднести дослідження А. Гідденса, Г. Лассвела, Н. Лумана, М. Маклюєна, Ю. Габермаса, російських вчених М. Бахтіна, В. Біблера, В. Махліна, Г. Почепцова, В. Шнейдера. До другого блоку відносяться дослідження, спрямовані на осмислення різних сторін процесу глобалізації, у тому числі роботи Д. Хелда, Д. Гольдблатта, Е. Макгрю, Д. Перратана, Б. Бербера. До третього блоку слід віднести праці, присвячені вивченню істотних характеристик інформаційного суспільства, а саме М. Кастельса, Д. Тапскогта, Е. Тоффлера, Ф. Уєбстера, А. Каптерева. До доробків, що аналізують істотні характеристики Інтернет з позицій нелінійно-синергетичного підходу, відносяться роботи В. Аршинова, В. Беха, В. Буданова, В. Василькової, В. Воронкової, К. Делокарова. Комунікація – це найскладніше поняття, трактується як передача соціальної та індивідуально значущої інформації за допомогою різних комунікативних засобів та процесів. У результаті впливу глобалізації відбувається розширення понять «простір», «час», «реальність», що відбувається під впливом нових комп'ютерних технологій та Інтернет, що привело до «смерті простору», змінило характер сприйняття часу і реальності у результаті появи нового поняття «віртуальна реальність». В результаті

глобалізаційних процесів відбулася трансформація не тільки просторової, а й часової організації соціального життя, що здійснило вплив як на контекст сприйняття, так і на інтерпретацію і розуміння змісту комунікації. Поява комп'ютерів і глобальної мережі Інтернет не тільки якісно перетворили характер комунікаційного впливу, але й весь контекст цієї взаємодії, що мало рішучий вплив на формування відкритого глобального світу. Поява нової парадигми Інтернет як нової нелінійної комунікативної системи дозволила людині практикувати «паралельне існування» у реальному і віртуальному світах, показати складність і суперечливість ситуації, яка сприяє формуванню одновимірної культури, що базарується на цінностях техногенної цивілізації. Все це розширяє уявлення про сутність і моделі комунікації в суспільстві, Інтернет як нову нелінійну комунікативну систему, дозволяє зрозуміти соціальні наслідки глобалізації комунікативного процесу і потребу, направлену на діалог (полілог) культур. В той же час концептуалізація

комунікаційного процесу в умовах глобалізації повинна розумітися як аутопоетична (самоорганізаційна) система, яка породжує не тільки свої структури, але й свої елементи. Культура сучасного суспільства використовує інформаційно-телекомунікаційні технології як новий канал відтворення того ж символічного світу, так як комунікація здійснюється через посередництво образів чи на основі образів. В глобальному інформаційно-комунікативному просторі світ і суспільство розгортаються через призму комунікації, що привело до виникнення нового явища у світовому розвитку, що отримало назву «глобальна революція у спілкуванні» [1].

Список використаних джерел:

1. *Воронкова В. Г.* Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри : моногр. / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2010. – 272 с.

В. С. ЦИБЕНКО

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРИ ОБІГУ ТА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Формування інформаційного суспільства наприкінці ХХ ст. спричинило значне підвищення ролі інформації та інформаційних технологій. Інформаційні технології (далі – ІТ) відіграють все важливішу роль у розвитку особистості, суспільства і держави в цілому.

Але треба наголосити, що входження України у світовий інформаційний простір взагалі і впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» [1] зокрема матиме позитивні наслідки лише за умов забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки, збереження національної самобутності. Тому трансформаційні перетворення належить організувати таким чином, щоб досягти максимальних результатів з найменшими соціальними та культурними втратами. Державна інформаційна політика має сприяти культурно-освітньому піднесенню, духовній і моральній інтеграції українського суспільства. У цьому контексті визначальну роль відіграють засоби масової інформації, що є важливим інструментом інформування суспільства, його розвитку і соціальної згуртованості.

Владні структури мають посилити свій вплив на процеси розвитку інформаційного суспільства, в тому числі шляхом прийняття відповідних нормативних документів та запровадження заходів, що створюють необхідні умови реалізації права на інформацію.

Для проведення ефективної законотворчої роботи в Україні в сфері інтернету з дотриманням та повною реалізацією права людини на інформацію необхідно ретельно вивчати міжнародний досвід і на його основі розробляти власну ефективну законодавчу базу в цій сфері. Тут дуже актуальними є питання розробки та впровадження нових законодавчих актів, спрямованих на врегулювання, зокрема, статусу суб'єктів інформаційних відносин у мережі інтернет. Крім того,

задля досягнення максимальної адекватності норм необхідно враховувати темпи та результати розвитку ІТ технологій в Україні, адже цей напрям сьогодні має входити у п'ятірку головних пріоритетних напрямів державної політики. Важливим аспектом правотворчого процесу в цьому контексті є розуміння предметно-функціональних ознак ІТ як об'єктів правового регулювання і, відповідно до стратегії та практики розвитку областей, виникнення правових відносин, а саме: ІТ як галузь економіки країни; ІТ як система, тобто локалізація їх функціонування відповідно до інтересів певних суб'єктів, що формують своє інформаційне середовище; ІТ як процес – діяльність власників мереж у процесі експлуатації останніх і використання доступних ресурсів у певних соціальних сферах, для надання публічних і приватних послуг тощо.

Разом із тим, перспективи інформаційного розвитку вимагають обов'язково враховувати не лише внутрішні, а й зовнішні фактори впливу, ґрунтуватися на відповідних міжнародно-правових стандартах в процесі правотворчості та правозастосування.

На сучасному етапі стратегічний характер та міжгалузєва природа державної інформаційної політики обумовлюють необхідність формування відповідного механізму державного управління. Діяльність органів виконавчої влади щодо розбудови інформаційного суспільства має ґрунтуватися на принципах функціонального управління, забезпечення участі громадськості та бізнес-структур у процесі ухвалення та реалізації рішень, раціонального поєднання централізації та децентралізації.

Для забезпечення реалізації ефективної державної інформаційної політики, зокрема виконання Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства [2], доцільно було б у перспективі

сконцентрувати повноваження та ресурси державного управління інформаційною сферою в межах єдиного спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади.

З метою інтенсифікації інформаційного розвитку країни необхідно створити національну мережу науково-технічних та освітніх центрів, діяльність яких зосереджуватиметься на пріоритетних напрямках формування інформаційного суспільства, а також систему комп'ютеризованих баз даних і знань науково-технологічного спрямування.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що основним напрямом державної інформаційної політики має стати реалізація стратегії формування інформаційного суспільства. Поширення інформаційно-комунікативних технологій в усіх сегментах українського

суспільства складатиме підґрунтя для становлення інвестиційно-інноваційної моделі економічного зростання, інтеграції України у глобальне співтовариство, утвердження демократичних цінностей та прав людини, відкритості діяльності влади, зміцнення добробуту громадян України.

Список використаних джерел:

1. Open Government Declaration [Електрон. ресурс] : декларація «Відкритий Уряд» від 20 вересня 2011 р. – Режим доступу : <http://www.opengovpartnership.org/open-government-declaration>.

2. Про Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні [Електрон. ресурс] : проект Указу Президента України від 29 серпня 2012 р. – Режим доступу : <http://www.dkni.gov.ua/images/stories/03.08.2012.doc>.

М. В. БЛОКОНЬ

КОНЦЕПТУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОСТ-ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Ще 1767 р. шотландський філософ Адам Фергюсон у своєму творі «Нарис історії громадянського суспільства» (An Essay on the History of Civil Society) зазначав: «Шлях від дитинства до зрілості минає не тільки кожен окремих індивід, а й сам рід людський, рухомий від дикості до цивілізації» [2].

Цивілізація, як визначає О. В. Радченко, – самостійне цілісне соціально-історичне утворення, локалізоване в часі та просторі, найвища культурна спільність людей і найширший рівень культурної ідентифікації, крім того, те що відрізняє людину від інших біологічних видів. Це синонім культури, сукупність духовних і матеріальних досягнень суспільства [1, с. 753].

Сучасний світ можна охарактеризувати процесом поступового злиття соціально-політичних утворень, що створює нову, хоч і диференційну, соціокультурну економіко-правову систему. Таку систему можна назвати – сучасною світовою інтеграційною цивілізацією.

Локальні цивілізації є цілісними системами, що представляють собою комплекс економічної, політичної, соціальної і духовної підсистем і розвиваються за законами вітальних циклів [3, с. 28].

Світова соціально-політична над-система, ще двадцять років тому була біполярною, тобто такою що формувалась під впливом двох конкуруючих геополітичних центрів впливу. «Західний світ», з одного боку та «Соцтабір» – з іншого певним чином розділяли Землю, що, у свою чергу, було одним із чинників гальмування природного процесу глобалізації. Звичайно, не можна сприймати такий стан речей ні з позитивного, ні з негативного боків. Це був важіль, такої собі, стабілізації світових трансформаційних процесів.

Після розпаду СРСР світ став «моно полярним», що не могло не прискорити взаємопроникнення соціально-культурних та соціально-політичних систем, та відповідно процесу глобалізації.

Сучасний світ, звичайно, теж має певні геополітичні центри сили такі як європейська спільнота, Сполучені

Штати Америки, Російська Федерація, Китай, та ін. Але, звичайно, «західний світ» консолідував максимально можливі фінансово-економічні, військово-політичні, та соціокультурні ресурси, відповідно глобалізація більшою мірою стає не процесом взаємопроникнення, а процесом поглинання одних соціально-культурних утворень іншими. Такий стан речей є об'єктивним, але, звичайно, зовсім не абсолютним. Будь яка система, поглинаюча іншу, буде сама піддаватись трансформаційним процесам, але порівняно меншим, ніж система що поглинається.

Можна виокремити декілька узагальнених аспектів, що здатні охарактеризувати пост-глобалізаційну цивілізацію: етико-культурний, науково-технічний, соціально-політичний, фінансово економічний та морально-правовий.

З точки зору етико-культурного аспекту розвитку сучасного світу можна помітити дві точки опору, а точніше два боки розвитку цивілізації. Перший, перевірений часом, релігійний шлях формування соціально-моральних принципів взаємодії суб'єктів та об'єктів цивілізаційного розвитку. Другий, такий собі, атеїстично-солідарний. Такий шлях формування принципів дещо складніший необхідністю солідаризації соціуму при повному або частковому ігноруванні морально-культурних досягнень певної конфесії.

Науково-технічний аспект розвитку сучасного суспільства, на шляху до пост-глобалізаційної цивілізації немає прямого впливу на трансформаційні процеси суміжних соціально-політичних систем. Але інтенсифікація розвитку цифрових технологій в останні десятиліття, певним чином, «стирає» кордони між різними соціально-культурними утвореннями та, відповідно, зближує різні соціально-політичні системи.

Соціально-політичний аспект розвитку сучасного світу характеризується процесом взаємопроникнення та, відповідної, трансформації суміжних соціально-політичних систем. У сучасному світі існують тенденції до підвищення ступеню усвідомлення потреби у

стабільності таких систем, за умов того, що гуманістичні ідеї стали константою у етико-моральному сприйнятті зовнішнього середовища кожною людиною.

Фінансово-економічний аспект формується під впливом сукупності відносин, пов'язаних зі створенням і використанням грошових коштів, необхідних для здійснення зовнішньоекономічної діяльності державами, фірмами, іншими юридичними та фізичними особами [5], іншими словами – міжнародних фінансів.

Морально-правовий аспект формується під впливом розвитку міжнародного права, яке існує як система юридичних принципів і норм договірної і звичаєвого характеру, що виникають у результаті погодження між державою та іншими суб'єктами міжнародного спів-товариства і регулює відносини з метою мирного співіснування[4].

Звичайно існує ще й релігійно-конфесіональний аспект, який подекуди не зближує, а скоріше, роз'єднує соціально-політичні системи. Але тут важливо розуміти що більшість світу сприймає, як аксіому, гуманістичну будову міжлюдських, а відповідно міждержавних стосунків.

На нашу думку, проблема розвитку соціально-політичних конфліктів як у сучасному світі, так і в Україні,

полягає в концептуальному нерозумінні кінцевої площини розвитку людства, до якої ведуть глобалізаційні процеси. Виходячи з вищезазначеного, вважаємо за необхідне інтенсифікувати роботу щодо вироблення державної стратегії забезпечення довгострокових інтересів України в плані світових інтеграційних процесів

Список використаних джерел:

1. *Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.*

2. *Опыт истории гражданского общества = An Essay on the History of Civil Society / А. Фергюсон – М. : РОССПЭН, 2000. – 391 с.*

3. *Новая и новейшая история стран Европы и Америки : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений : в 3 ч. / М. В. Пономарёв, С. Ю. Смирнова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 288 с.*

4. *Міжнародне право / Матіас Гердеген ; пер. з нім. – К. : К.І.С., 2011. – 516 с.*

5. *Міжнародні фінанси : підруч. / О. І. Рогач, А. С. Філіпченко, Т. С. Шемет та ін. ; за ред. О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2003. – 784 с.*

О. Н. ПОЛУХИН

КРАУДСОРСИНГОВЫЕ ПРОЕКТЫ ДЛЯ ВНЕДРЕНИЯ НОВОЙ МОДЕЛИ РЕГИОНАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Участие граждан в делах государства является необходимым условием формирования прозрачной и открытой системы регионального управления, обеспечивающей динамичное социально-экономическое развитие субъекта РФ. Проблема участия граждан в управлении государством достаточно разработана как в отечественной, так и в западной научной практике. В связи с новым пониманием роли гражданина, а также его участия в процессе управления государством, возникает реальная необходимость поиска новых методов и способов гражданского участия. Одним из них является гражданская экспертиза, которая дает возможность каждому гражданину участвовать в управлении развитием региона, влиять на процессы разработки, принятия и реализации управленческих решений.

В тоже время остаются недостаточно изученными технологии гражданской экспертизы, применительно к условиям Российской Федерации, мотивации к участию в ней институтов гражданского общества, отдельных граждан.

Проблема гражданского диалога между обществом и государством стала одной из наиболее актуальных проблем современного развития России. Это обусловлено несколькими обстоятельствами, определяющими специфику российского социума как нестабильной, нелинейной системы, не прошедшей в своей эволюции точку бифуркации. Во-первых, модернизация социума, без которой невозможно его

обеспечение конкурентоспособности, неосуществима средствами одного лишь административного управления. Она требует актуализации инновационного потенциала работников на всех уровнях, их участия в модернизационных программах не только на стадии их осуществления, но и разработки. Во-вторых, поскольку гражданский диалог является нормой в странах, ассоциируемых с западной цивилизацией, к которой все более тяготеет постсоветская Россия, ее руководству, вне зависимости от своего желания, приходится вести его, или, по крайней мере, имитировать в политической повседневности.

Оптимальный вариант исследования гражданской экспертизы в условиях становления новой модели регионального управления может быть реализован только на базе системного подхода, который позволяет выявить механизм и закономерности этого процесса. Изучение социальных объектов, проблем, ситуаций требует объединения информации из различных областей не только гуманитарного, но и иного, «непрофильного» знания. В этих случаях для выяснения причинно-следственных связей и зависимостей активно прибегают к системному подходу как общенаучной методологии, используют его принципы и методы.

Наиболее перспективной формой гражданского диалога, на наш взгляд, является гражданская экспертиза управления, представляющая собой независимую от

государства общественную оценку комплекса управленческих практик. Она может реализоваться по нескольким направлениям и включает в себя:

- оценку проектов нормативных актов, принимаемых органами государственного и муниципального управления;
- оценку проектов управленческих решений;
- оценку практики реализации государственных и муниципальных функций и оказания услуг населению;
- оценку процедур осуществления кадровой политики.

Гражданская экспертиза выполняет несколько важных функций:

- во-первых, она служит одним из важных каналов участия граждан в управлении обществом и защиты индивидуальных и групповых интересов;
- во-вторых, экспертиза позволяет осуществить коррекцию управленческих решений, минимизирует возникающие при этом риски;
- в-третьих, она служит фактором формирования гражданской и политической культуры, гражданского и политического воспитания населения.

Сегодня исследователи отмечают новый вектор в совершающейся ныне трансформации общества – его «виртуализацию», понимая под ней переход

основных видов деятельности в виртуальное пространство сети Интернет, что и открывает, на наш взгляд, новые возможности для гражданской экспертизы деятельности государственной власти.

Процессы информатизации в контексте построения в России гражданского общества потребовали поиска новых идей и форм организации жизни социального организма, которые обеспечивали бы ему устойчивое существование и развитие. Значимым событием в этом ряду стал созданный сайт «Народная экспертиза» <http://narod-expert.ru>, задача которого – собрать инициативы от граждан «Народная экспертиза» – краудсорсинговый проект, инициированный региональными властями.

Развитие регионального управления посредством общественных инициатив через проект «Народная экспертиза» – одна из ключевых задач региональных властей. Развитие подобных самоуправленческих практик, основанных на ценностно-ориентированном подходе, является исключительно важным для России, где ожидания населения от правительства чрезмерно велики, тогда как решение вопросов развития государства, региона, поселения зависит не только от органов власти, но и от существующих на данной территории групп интересов, в том числе простых граждан.

А. В. МАМАТОВ

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РЕГИОНАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРИ РАЗВИТИИ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ

Анализ направлений и этапов реализации Концепции развития трудовых ресурсов и их сопоставление с направлениями и этапами реализации Стратегии социально-экономического развития Белгородской области позволяет утверждать о возможности решения данной задачи.

Первый этап Стратегии (2008 – 2012 гг.) был направлен на создание институциональных условий, подготовки и апробации проектов и программ. На данном этапе реализуются конкурентные преимущества экономики области в «традиционных» сферах – горно-металлургическом, агропромышленном комплексе, строительстве. Вместе с тем проводятся институциональные преобразования, создается инновационная инфраструктура и технологические заделы, обеспечивающие на следующем этапе системный перевод экономики области в режим инновационного развития.

Второй этап (2013 – 2020 гг.) представляет собой стремительное наращивание инновационной составляющей экономики. В этот период должен быть совершен рывок в развитии области на основе структурной диверсификации экономики, ее перехода на новую технологическую базу, стремительного накопления человеческого капитала и улучшения качества социальной среды, значительного повышения эффективности использования всех видов ресурсов и в особенности трудового потенциала области.

Третий этап (2021 – 2025 гг.) – этап формирования экономики и социальной среды области нового качества. На третьем этапе будет осуществляться выход на проектную мощность инновационных проектов, завершится формирование на территории области значимых центров инновационного развития, реализация намеченных программ, проектов, будет осуществляться подготовка проектов следующей стадии развития Белгородской области. На основе территориально-производственных кластеров и зон опережающего развития будет сформирован эффективный территориальный экономический каркас области, органично встроенный в российскую и мировую экономическую систему, что позволит достигнуть уровня развития экономики и уровня жизни населения области, соизмеримого с уровнем развитых зарубежных стран.

Концепция развития трудовых ресурсов Белгородской области на период до 2025 г. по сути направлена на решение трех основных задач:

1. Обеспечение сбалансированности предложения на рынке труда и спроса на рабочую силу.
2. Повышение эффективности регулирования процессов формирования и использования трудовых ресурсов.
3. Сохранение существующих и привлечение дополнительных трудовых ресурсов на территорию области.

Эти задачи в полной мере согласуются с формулой благополучия, предложенной Е.С. Савченко, согласно которой благополучие территории определяется количеством талантливых людей, проживающих на данной территории и эффективностью их использования.

При этом очень важно отметить следующее. Обеспечение сбалансированности на рынке труда в условиях инновационного развития должно осуществляться с использованием двух механизмов:

Первый – работающий в настоящее время механизм удовлетворения спроса на рабочую силу, в соответствии с которым социальная сфера должна обеспечивать формирование и развитие трудовых ресурсов в соответствии с потребностями социально-экономического развития.

Второй – удовлетворение потребностей личности в реализации своего потенциала, в соответствии с

которым экономика и социальная сфера должны обеспечить условия для наиболее полного развития и реализации общественно полезных творческих способностей человека.

Реализация второго механизма является гораздо более сложной задачей. Но без ее решения невозможно обеспечить закрепление и привлечение в регион наиболее креативной части человеческих ресурсов. Функционирование данного механизма должно обеспечиваться на основе взаимодействия органов власти, бизнеса, университетов и инфраструктурных элементов региональной инновационной системы.

В случае успешного функционирования двух указанных механизмов мы сможем обеспечить выход экономики и социальной сферы на новый качественный уровень, характеризующийся существенным увеличением производительности труда и высоким уровнем качества жизни.

В. М. ЗАХАРОВ

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАДРОВ РЕГИОНАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВЛАСТИ

Ключевым фактором, обеспечивающим решение задач по совершенствованию системы государственной службы РФ, реформированию и развитию муниципальной службы, является профессиональный потенциал кадров государственной и муниципальной службы. Именно от его состояния во многом зависит успех реализации программных мероприятий по повышению эффективности государственного и муниципального управления, развитию солидарного гражданского общества и инновационной экономики.

Очевидно, что эффективная деятельность по исполнению государственных полномочий – почти синоним эффективного государства. Если чиновники неэффективны и плохо мотивированы, провалы в государственном управлении становятся практически неизбежными. Однако высокое качество государственного управления не возникает само собой. Не в последнюю очередь это зависит от того, насколько чиновники профессиональны и компетентны в вопросах государственного и муниципального управления. Профессионализм и компетентность выступают как основные принципы построения и функционирования всей системы государственной и муниципальной службы. На необходимость повышения профессиональной компетентности государственных и муниципальных служащих также обращено особое внимание в федеральной программе «Реформирование и развитие системы государственной службы Российской Федерации (2009 – 2013 гг.)».

Однако здесь стоит сказать о различии между понятиями профессионализма и компетентности. Под профессионализмом следует понимать «приобретенное качество способностей личности, соответствующее профессиональным требованиям или превосходящее их». Компетентность –

«способность преобразовывать свои знания и опыт таким образом, чтобы решать поставленные задачи со стабильной гарантированной успешностью». Из этого следует, что понятие профессиональной компетентности помимо общей совокупности профессиональных представлений, включает в себя еще и предвидение последствий применения конкретного способа воздействия, уровень умений и достижений в практическом применении знаний.

На профессиональную компетентность работника государственной и муниципальной службы накладывает отпечаток специфика самой службы, состоящая в том, что она, во-первых, по природе своей призвана гарантировать стабильность в государстве, согласовывая интересы людей; во-вторых, применять для поддержания порядка власть, выполнять властные функции; в-третьих, она носит публичный характер, то есть стоит между государством и человеком; в-четвертых, ее специфика – в строгой иерархичности самой службы, в ее расчленении, разделении на категории, группы, чины, должности и т.д.; в-пятых, в ее сословности и корпоративности, то есть объединении людей по сугубо профессиональным интересам; в-шестых, в политическом характере деятельности, который обнаруживается в ее связи с властными отношениями, в умении управлять интересами людей, вырабатывая взаимоприемлемые решения между чаще всего контрастными интересами граждан.

Компетентность государственных и муниципальных служащих характеризуется следующими общими признаками: знание ими дела, наличие необходимого профессионального образования, навыков в работе, изучение и освоение передового опыта; систематическое качественное выполнение служащими различных операций, принятие решений, стабильность служебных отношений, ощущение

устойчивости служебной деятельности, пользы и качества выполняемой работы; сменяемость работников аппарата, что обеспечивает динамизм в системе органов власти и управления, приток в нее новых идей, совершенствование методов управления, более широкую связь с населением, пресечение застоя, консерватизма, бюрократизма, снижения чувства ответственности; сочетание сменяемости управленческого персонала с устойчивостью квалифицированных, добросовестных, инициативных работников, своевременным повышением их в должности либо перемещением на иные ответственные участки управленческой деятельности с учетом желания, квалификации и имеющегося опыта.

Апробация модели профессиональных компетентностей осуществлялась в ходе реализации пилотного проекта, реализованного по заказу аппарата губернатора Белгородской области.

Целью данного проекта было создание системы оценки профессиональных компетенций управленческих кадров органов государственного управления, основанной на современной методологической основе, настроенной на специфику деятельности основных профессиональных категорий управленцев и направленной на повышение эффективности использования профессионального потенциала.

Для оценки профессиональных компетенций была отобрана группа специалистов, составляющая основу резерва развития на базовые руководящие должности органов регионального управления.

Участники проекта оценки были сформированы в две группы по 10 человек по должностному признаку, что позволило в итоге сравнить результаты оценки высшей и главной групп должностей.

В рамках проекта апробировалась опытная модель профессиональной компетентности управленца и технология Assessment Centre как наиболее оптимальная для решения данной задачи.

При разработке проекта эмпирическим путем был определен оптимальный перечень профессиональных компетенций, который можно считать базовым для формирования модели профессиональных компетенций специалистов регионального управления.

В ходе проекта выявлены зоны профессиональных компетенций, имеющих наибольшую степень развития у двух групп: – ориентация на результат (организационный блок) и нормативность, настойчивость, адаптивность (личностный блок). Кроме этого выделены зоны профессиональных компетенций, где в ходе оценочных процедур выявлены наиболее «проблемные» места (системные патологии): руководство группой и планирование.

Выработанные, в ходе проекта, предложения реализуются в практической деятельности кадров регионального управления, обеспечивая совершенствование системы государственного управления в целом.

Требования профессионализма и компетентности государственных и муниципальных служащих вытекают из существа государственной службы как особого вида профессиональной деятельности. Обеспечение достаточного уровня профессионализма служащих предполагает наличие, отвечающих современным требованиям условий, для их системного профессионально-квалификационного развития.

Степень проявления профессиональной компетентности выступает базисным критерием оценки эффективности деятельности государственных и муниципальных служащих. Компетентность оттачивается в деятельности и всегда проявляется в органичном единстве с ценностями человека, так как только при условии ценностного отношения к деятельности, публичной заинтересованности достигается высокий профессиональный результат.

В. А. САПРЫКА

ПРИМЕНЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЕВРОРЕГИОНА «СЛОБОЖАНЩИНА» В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ РОССИИ И УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Объективная возможность использования потенциала российско-украинского сотрудничества может быть обеспечена внедрением социальных технологий для развития еврорегионов. В настоящее время на границе Российской Федерации и Украины созданы и функционируют четыре еврорегиона – «Днепр» и «Слобожанщина» (2003 г.), «Ярославна» (2007 г.), «Донбасс» (2010 г.). Однако применение европейских форм и моделей приграничного межрегионального сотрудничества на постсоветском пространстве нуждается в существенной проработке и переосмыслении. В первую очередь, вновь созданные еврорегионы являются не формой или моделью трансграничного сотрудничества, а попыткой вернуть существовавшие социально-экономические связи между соседними областями. Такой подход ведет к

комплексу неразрешимых проблем таких, как излишняя бюрократизация процессов, отсутствие включения населения в данные модели приграничной кооперации, малая заинтересованность бизнес-сообществ в экономическом взаимодействии.

В процессе внедрения модели еврорегиона противоречивым является не только и столько нормативно-правовое закрепление сотрудничества приграничных территорий, но само понимание необходимости реализации приграничного взаимодействия.

С одной стороны, граница стала реальным барьером для населения, бизнес-структур, мешая полноценному развитию регионов. С другой, проекты и программы приграничного сотрудничества фактически не дают преимуществ для развития

приграничных территорий, являясь декларативными и имитационными. Наблюдается недостаток применения социальных технологий в процессе внедрения моделей приграничного сотрудничества России и Украины.

Актуальным представляется выделить комплекс проблем, затрудняющих внедрение еврорегионов, как моделей межрегионального приграничного сотрудничества на территории России и Украины. На наш взгляд, это связано в первую очередь с отсутствием реальной государственной поддержки, в том числе финансовой. Принятая Программа межрегионального и приграничного сотрудничества Российской Федерации и Украины на 2011 – 2016 гг. определяет общие направления для развития, но не исполняет той роли, которую должен исполнять реальный инструмент для приграничного сотрудничества. К примеру, подобная программа «Европейский Инструмент Соседства и Партнёрства», которая действует в граничащих с ЕС регионах Украины и России, не только предоставляет финансирование, но и формирует правовое, проектное и информационное поле для разработки и реализации совместных проектов и программ на территории еврорегионов.

Еврорегион как форма приграничного сотрудничества позволяет использовать уже наработанный опыт трансграничного взаимодействия и сделать попытку объединить интеллектуальные ресурсы соседей для оптимального сочетания их конкурентных преимуществ, т.е. еврорегион – это своеобразный проект, в рамках которого реализуются международные инициативы [1].

В целях эффективной и скоординированной реализации данных направлений особую значимость приобретает задача определения механизмов управления развитием приграничных территорий в условиях трансформации социальной среды, которые необходимы как на региональном, так и федеральном уровнях.

Наряду с необходимостью сместить акценты в теоретическом исследовании важно также преодолеть отрыв теории от практики. В этом отношении в рамках проведенного социологического исследования выделяется особо значимый круг вопросов методологического плана, связанных с адаптацией общетеоретических выводов к конкретным задачам развития приграничного региона (2011 г., Харьковская и Белгородская обл.). По мнению экспертов, наиболее оптимальными инновационными технологиями являются социальные технологии (31,17%), в результате внедрения которых создаются и материализуются нововведения общества, инициативы, вызывающие качественные изменения в разных сферах жизни, в том числе в сфере приграничного сотрудничества, рациональное использование материальных, экономических и социальных ресурсов. Вторая позиция в иерархии внедрения инновационных технологий была отведена Интернет-технологиям (27,27 %), которые действительно способны объединять информационные потоки от большого количества действующих лиц в области межрегиональных приграничных отношений для достижения большей согласованности своих действий в данном направлении, оптимизировать

информационные процессы и информационное взаимодействие между людьми. Отметим, что внедрение Интернет-технологий для оптимизации работы по реализации проектов и программ межрегионального сотрудничества во «внутренне пространство» приграничного региона является достаточно сложным процессом. Как нам видится, связано это в первую очередь с тем, что сами по себе Интернет-технологии являются комплексной системой и не должны рассматривать как отдельно внедряемые инновационные технологии в процесс интеграции регионов. Методы проектного управления заняли третью позицию в иерархии внедрения инновационных технологий (18,18 %). Применение методов проектного управления определяет наличие четкого плана, минимизации рисков и отклонений от него, эффективного управления проектами и программами межрегионального сотрудничества. Однако необходимо рационально сформировать «арсенал» методов, и затем эффективно им управлять. Это позволит повысить эффективность приграничного взаимодействия, достичь слаженности в этой работе, создать единого понимания всеми участниками процесса приграничного сотрудничества задач и содержания реализуемых проектов и пр.

Политические технологии как искусство политического управления в ситуации межрегионального приграничного сотрудничества, возможно, не срабатывают (9,09 % экспертов), поскольку они являются прерогативой политической деятельности, а не социально-экономического преобразования «приграничного пространства».

Проведенные исследования позволили сформировать следующие рекомендации

- целесообразно обеспечение подготовки административного персонала для разработки и реализации программ и проектов межрегионального приграничного сотрудничества;
- создание условий для функционирования постоянных офисов и центров для обеспечения деятельности еврорегионов;
- использование методов проектного управления при развитии еврорегионов;
- обеспечение поддержки местных и локальных инициатив в сфере развития еврорегионов, в том числе и финансовой;
- необходимо привлечение бизнеса и населения для реализации конкретных проектов межрегионального приграничного сотрудничества.

Использование социальных технологий для развития еврорегиона, позволит региональным и местным администрациям осознать, что граница может быть не только барьером, но и источником инвестиций и экономической привлекательности, сотрудничеством в сфере социальной политики, управления окружающей средой и т.д.

Список использованных источников:

1. Александров А. А. Приграничное сотрудничество России и Финляндии в контексте интеграционных процессов на современном этапе / А. А. Александров // Вестник Бурятского государственного университета. – 2011. – № 6. – С. 179–183.

БЮРОКРАТИЧЕСКАЯ СУБКУЛЬТУРА VERSUS ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

Проблема неэффективной бюрократии относится к числу глобальных проблем развития цивилизации. В условиях глобализации она не только обострилась, но приняла отчетливо выраженный социокультурный характер. Это выразилось в том, что бюрократия отныне представляет собой не просто систему управления, основанную на формальных правилах, или специфическую профессиональную группу, но и субкультурное явление, не только претендующее на превращение в культурный мейнстрим, а в единственно возможную культурно-цивилизационную реальность, агрессивную (хотя и в различной степени) по отношению к любым контрагентам. Более того, именно вне государственных (и муниципальных) рамок бюрократия в последнее время наиболее полно и последовательно раскрывается как особый ценностно-смысловой комплекс, в рамках которого административные практики являются внешней формой мировоззренческих установок и ориентаций. Современное государство представляет собой всего лишь один из механизмов реализации бюрократической идентичности, который уже нельзя рассматривать в качестве единственно возможного пространства ее самовыражения.

Субкультура современной бюрократии представляет собой ценностный локальный мир чиновников, отличающийся от базовой – «большой», «материнской» – культуры и находящий свое выражение в индивидуальных и коллективных стереотипах поведения и их деятельности, воплощенных в специфических знаково-символических манифестациях, социокодах, формах сознания и структурах личностной идентичности; подсистемах стилей и стилевого поведения; групповых формах культурных стандартов и специфических продуктов духовного производства. При этом субкультурные особенности в настоящее время в гораздо большей степени, чем социально-статусные факторы, выделяют бюрократию из общей массы населения как сверхгосударственную и трансгосударственную корпорацию, своего рода квазисубкультурный орден. Бюрократия в свое время перехватила эту роль у интеллигенции, воплотила претензию на специфическое культурное творчество в систему реальных практик и сделала своим *modus vivendi*.

В кризисных условиях интенсифицируется процесс диффузии бюрократической субкультуры, определяющийся, прежде всего, стремлением ее носителей обеспечить сохранение своих статусов за счет расширения «зоны идентичности», включения в ее новых сфер и занятых в них сотрудников. Культурная идентичность в данном случае является основой для интенсивной мобильности и обеспечивает высокую степень адаптации в новой профессиональной среде в случае добровольной или вынужденной смены сферы деятельности.

В условиях глобализации субкультура бюрократии становится: а) все более однородной; б) агрессивной; в) ориентированной на универсализацию собственных ценностей и смыслов.

Эта субкультура формулирует ряд ценностей, которые нивелируют саму идею публичного администрирования. В числе наиболее существенных из них выделим следующие:

1. Установка на упрощение (примитивизацию) социальных явлений и процессов. В самой бюрократической среде она имеет существенное оправдание, поскольку эта система управления базируется на комплексе унифицированных практик, а компетентным менеджером становится чаще всего тот, кто лучше других умеет применять такие практики в стандартных ситуациях. Однако за пределами государственного и муниципального управления эффективность унификации и упрощения неоднозначна, а иногда и вредна. Но, очевидно, что упрощенные, унифицированные модели будут все интенсивнее внедряться в социальные процессы, несмотря на заявления об усилении многообразия современного мира. В силу диффузии субкультурных образцов шаблонность (стандартность) мышления возвышается до уровня универсальной ценности. И это относится, прежде всего, к сфере менеджмента, наиболее тесно соприкасающейся с областью государственного и муниципального управления.

2. Деформированный корпоративизм. В самой идее корпоративизма (и даже чиновничьего корпоративизма) нет однозначно негативного содержания, поскольку групповая солидарность является одним из условий достижения коллективных целей, защиты профессиональных интересов и самореализации личности. Проблемы возникают тогда, когда: а) корпоративные интересы гипертрофируются; б) их достижение связывается с неправовыми и аморальными способами; в) другие формы корпоративизма рассматриваются в качестве недостаточно легитимных и потенциально опасных. Именно такие представления все более распространяются в чиновничьей среде. Бюрократический «деформированный корпоративизм» существенно подпитывает нелегитимные корпоративные отношения в общей массе населения, хотя, разумеется, не является их единственным источником.

3. Имитационный характер социальных практик. Они составляют важнейший ценностно-смысловой комплекс бюрократической субкультуры, все более распространяющийся на управленческие отношения. Имитации, как правило, проявляются в искажении социальной определенности, то есть в результате их происходит подмена предметно-смысловой реальности путем конструирования реальности символической, создания видимости, «кажимости». В основе имитации, как процесса лежит интенциональность социального действия, способствующего: а) символической легитимизации властных субъектов посредством реализации имитационных практик; б) выявлению отношения «массового человека» к власти (если он принимает «квазипарламент», «квазимодернизацию», «квазिवыборы», следовательно, доверяет власти и не считает все эти «артефакты» иллюзорными).

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ ГРАЖДАНСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ В УСЛОВИЯХ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Одной из ведущих целей развития современного общества является дальнейшее развитие и совершенствование его параметров, характеризующих уровень самоорганизации граждан, способности населения выражать свою волю и давать оценку властным решениям независимо от прямого вмешательства и произвольной регламентации со стороны государственной власти.

Важнейшим условием осуществления не формального, а реального участия граждан в управлении делами государства является гражданский контроль власти, который должен рассматриваться не как дополнение, а как необходимый составной элемент системы современной демократии.

Ограничением деятельности власти, не учитывающей приоритеты граждан или нарушающей их права, могут стать различные формы гражданского контроля власти, в том числе институт гражданской экспертизы.

Ведущими субъектами гражданской экспертизы выступают специалисты, профессионалы – члены экспертного сообщества, которые могут по заказу общественных или некоммерческих организаций профессионально оценить принципы, методы реализации, привлекаемые ресурсы и последствия предполагаемых или уже принятых органами власти и управления решений, то есть проводить экспертизу решений проблем на соответствие интересам общества и на обоснованность, а также на возможность реализации принимаемых решений.

Однако реальные механизмы привлечения как непосредственно граждан, так и их представителей – экспертов – к оценке принимаемых решений разработаны недостаточно, присутствует ряд барьеров организации гражданской экспертизы.

Во-первых, отсутствует законодательная база для проведения подобной экспертизы. Имеющиеся проекты федеральных законов «Об общественной экспертизе», «Об общественной экспертизе нормативных правовых актов и проектов нормативных правовых актов» существуют лишь на бумаге.

Во-вторых, даже несмотря на наличие ряда механизмов, обеспечивающих возможность оценки гражданами определенных решений органов власти и управления на местах, к которым относятся общественные приемные, общественные палаты, взаимодействие органов власти с партиями, общественными и профессиональными организациями, проведение опросов общественного мнения, мониторингов, существуют разнообразные социальные барьеры, затрудняющие использование населением данных каналов реализации контроля за деятельностью власти и оценки ее действий.

Источниками организации гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления является присущее большинству граждан желание

защитить собственные интересы, реализовать свои потребности в получении качественных муниципальных услуг, осознании ответственности власти, реализации своих прав.

Условиями, необходимыми для проведения эффективной гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления выступают:

- нормативно-правовое обеспечение проведения подобной экспертизы;

- опыт (позитивный или негативный) проведения общественной экспертизы в муниципальном образовании;

- наличие объекта общественной экспертизы, то есть выявленных социально-экономических проблем, затрагивающих широкие слои населения.

- наличие гражданского актора, заинтересованного в проведении такой экспертизы. Предпочтительнее «профильная» услуга общественная некоммерческая организация, в крайнем случае, гражданская инициативная группа с высоким мотивационным и ресурсным потенциалом. Наличие успешно работающих региональных общественных организаций является важным компонентом данного условия;

- наличие у гражданского актора экспертного потенциала, адекватного задачам экспертизы или ресурсов, достаточных для привлечения внешних экспертов и обеспечения их независимости;

- информационная доступность относительно решений, принимаемыми органами местного самоуправления, оказываемых услуг;

- лояльность со стороны органов МСУ организации экспертизы, готовность власти к сотрудничеству с общественными организациями по проведению общественной экспертизы – условие скорее не обязательное, но желательное.

Факторами организации гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления выступают различные явления и процессы, оказывающие стимулирующее или, наоборот, сдерживающее влияние на ход экспертизы. В настоящее время преобладают сдерживающие факторы, которые можно оценить как социальные барьеры организации гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления.

Ключевыми барьерами организации гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления являются корпоративно-бюрократические, социально-психологические, технологические, профессионально-образовательные, политико-идеологические, коммуникативно-информационные. Динамическая модель социального процесса характеризует его изменение во времени.

Значимое место в системе изучения общественного мнения должны занимать опросные методы: массовые и экспертные опросы, интервью граждан, постоянный мониторинг мнения населения по важным социальным вопросам.

Таким образом, наиболее существенными барьерами организации гражданской экспертизы в муниципальном управлении являются отсутствие у населения ясного понимания сущности, роли, значения данной гражданской технологии, недостаточно разработанная нормативно-правовая база, пассивность населения, низкий уровень доверия органам власти, противодействие чиновников, отсутствие традиций.

Теоретический и эмпирический анализ проблемы социальных барьеров организации гражданской экспертизы в условиях местного самоуправления позволил сформулировать рекомендации по совершенствованию организации общественной экспертизы в условиях местного самоуправления, способствующие снижению социальных барьеров и росту участия граждан и их объединений в экспертизе принимаемых местными органами власти решений и оказываемых органами МСУ услуг. К ним относятся:

1. Активная пропаганда, правовое и финансовое обеспечение идеи общественных слушаний, как модели привлечения общественности к решению вопросов местного самоуправления и участия в принятии стратегических решений (в том числе, по формированию и оценке эффективности социальной политики) и сотрудничества с представительным органом МСУ. Стимулирование активности адресных групп по созданию института публичных слушаний предполагает: пропаганду его идеи; прямое включение

лидеров некоммерческих организаций и депутатов городской Думы в разработку концепции (в рамках тренинговых заданий и в деятельности созданной инициативной группы) и проведение общественной дискуссии о целесообразности общественных слушаний как элемента процесса принятия решений.

2. Организация и проведения цикла специальных семинаров-тренингов для основных субъектов гражданской экспертизы: членов некоммерческих организаций, представителей ТОСов, экспертов. Кроме этого, консультационная, организационная и методическая поддержка всех форм сотрудничества некоммерческих организаций с органами местного самоуправления и проведение совместных мероприятий с участием представителей всех фактических и потенциальных субъектов гражданской экспертизы.

3. Организация интернет-форумов с обсуждением проектов решений и нормативных актов.

4. Организация социологического мониторинга оценки населением решений органов власти с регулярным оповещением населения о его результатах в СМИ.

5. Распространение передового опыта разработки и внедрения технологий преодоления барьеров организации гражданской экспертизы в на уровне МО в другие МО и регионы, проведение межрегиональных и всероссийских научно-практических конференций на базе ведущих вузов по данной проблеме.

Л. Н. ШМИГИРИЛОВА

ПРОБЛЕМЫ СОТРУДНИЧЕСТВА СУБЪЕКТОВ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ РОССИИ И УКРАИНЫ

Активное участие молодежи в процессе принятия решений и деятельности в сфере приграничного сотрудничества имеет важнейшее значение, если приграничные территории действительно намерены построить солидарное и процветающее сообщество. Поддерживая и стимулируя участие молодежи в общественной жизни, местные и региональные власти могут способствовать не только социальной интеграции молодежи приграничья, но и сыграть очень важную роль в деле привлечения молодых людей к разработке проектов и программ приграничного сотрудничества. И в первую очередь, как нам видится, эта роль должна быть отведена субъектам молодежной политики. Эффективная молодежная политика, направленная на преодоление существующих препятствий развития, является важной составляющей сотрудничества приграничных регионов в долгосрочной перспективе.

Так, перспективным направлением в молодежной политике становится вовлечение молодежи в международные культурные, экономические, научные и образовательные процессы посредством дальнейшего развития программ международного молодежного сотрудничества, обменов в сфере работы с молодежью; создание благоприятных условий для развития молодежного сотрудничества как фактора сохранения и углубления дружественных отношений; расширение и совершенствование международного молодежного сотрудничества на принципах равноправия и

налаживание в этих целях широкого взаимодействия между государственными органами, молодежными общественными объединениями и иными организациями (объединениями), участвующими в реализации государственной молодежной политики.

Сотрудничество субъектов молодежной политики – государственных органов власти, молодежи как активной составляющей молодежной политики, органов местного самоуправления, СМИ, социальных служб для молодежи, молодежных и детских общественных объединений приграничных территорий – представляет собой их согласованное взаимодействие, включающее в себя не только укрепление и поощрение добрососедских отношений между приграничными территориями, но и взаимную поддержку, взаимопомощь, взаимную ответственность в молодежной сфере, сопровождающиеся взаимными услугами и положительными эмоциями.

Однако, как показывает практика, острейшими проблемами сотрудничества субъектов молодежной политики приграничных территорий являются недостаточный объем нормативно-правового и финансового обеспечения на всех направлениях и уровнях реализации взаимодействия; дефицит кадров, обладающих необходимым уровнем профессиональной квалификации для работы с молодежью и оптимальными для этого возрастными характеристиками; ограниченный объем и глубина

теоретического и эмпирического научного знания о молодежной среде и процессах реализации молодежной политики, недостаточность прикладных научных исследований, проводимых в данной сфере; неразработанность научных основ и ограниченность применения в молодежной сфере организационных форм и технологий сотрудничества и социального партнерства; неразработанность механизмов координации и интеграции действий субъектов молодежной политики на постсоветском пространстве.

В настоящее время крайне важно понять, каким образом и насколько эффективно развивается и расширяется взаимодействие субъектов молодежной политики стран на постсоветском пространстве. В этой связи поиск новых путей региональной интеграции постсоветских государств по вопросам молодежной политики приобретает особую значимость, и в первую очередь приграничных регионов.

В последнее время в Белгородской области предпринято ряд мер по совершенствованию договорно-правовой базы взаимодействия с зарубежными странами. Разработано и подписано 20 международных соглашений о сотрудничестве в области науки и образования, как на многосторонней, так и на двусторонней основе. В частности, в мае 2010 г. с целью развития сотрудничества приграничных территорий был подписан Договор о реализации Соглашения между Белгородской областью РФ и Харьковской областью Украины «О создании Еврорегиона «Слобожанщина» в области науки, образования, культуры, спорта, туризма и молодежной политики».

Согласно социологическому опросу, проведенному в 2012 г. среди студентов вузов еврорегиона «Слобожанщина», было определено, что академическая мобильность и молодежный обмен как одна из распространенных форм сотрудничества способствует повышению качества высшего образования, повышению эффективности научных исследований, совершенствованию системы управления, установлению внешних и внутренних интеграционных связей, а также имеет важное значение для развития личности студента и его конкурентоспособности на рынке труда, формирует уважение к многообразию, способность понимать другие культуры, побуждает к языковому плюрализму, расширяет сотрудничество и конкуренцию между вузами. В ходе исследования было установлено, что уровень академической мобильности студенческой молодежи еврорегиона «Слобожанщина» невысок. Фактически в программах академической мобильности участвовали только 26,67 % опрошенных, причем 20,00 % из них – студенты Харьковской области, и только 6,67 % белгородских студентов принимали участие в подобных программах. При этом подавляющее большинство опрошенных студентов (81,25 %) принимали участие в школе «Межрегионального приграничного сотрудничества», 25,00 % студентов участвовали в городских, всероссийских и международных конференциях и 6,25 % – в школе историков.

Осведомленность о конкретных программах академической мобильности, реализуемых в еврорегионе «Слобожанщина» у респондентов крайне низка. В полной мере о школе «Межрегионального приграничного сотрудничества» информированы, по самооценке, 35,00 % молодых людей, из них 21,67 % –

студенты вузов Харьковской области, 13,33 % – Белгородской области. О программах стажировок знают 13,33 % респондентов, о конференциях различного уровня и трансграничных стратегических дебатах – 31,67 % соответственно. Меньше всего студенты информированы о школе историков (6,67 %). Следует отметить, что подавляющее большинство респондентов при ответе на вопрос «Знаете ли Вы о программах академической мобильности еврорегиона «Слобожанщина»?» ответили отрицательно или утверждали, что только слышали об их существовании.

Для приграничных регионов молодежные обмены означают существенный прирост образовательного потенциала учебных заведений, их превращение в научно-образовательные центры, важный шаг на пути развития инновационного потенциала молодежного сотрудничества. Как нам видится, необходимо сосредоточиться не только на совершенствовании существующих форм молодежного сотрудничества, но и на создании молодежных объединений нового типа, учитывая специфические интересы различных групп молодежи: студенчества, сельской и рабочей молодежи; молодых специалистов и ученых; органов государственного и муниципального управления как субъектов сотрудничества в молодежной политике.

Следует более активно сосредоточиться на создании структур, ориентированных на развитие активного взаимодействия молодых ученых гуманитарного и технического профиля, осуществления ими совместных научных проектов. Представляется целесообразным разработать комплексную систему грантов и квот для предоставления образовательных услуг, потенциально формируя группы поддержки России в среде научной и политической элиты соответствующих стран. Кроме того, необходимо совершенствовать действующие и разрабатывать и: новые механизмы международных молодежных обменов, стажировок, программ. Важную роль в деятельности международных молодежных объединений занимают национальные молодежные лидеры. Они являются частью будущей элиты, которая спустя некоторое время будет определять векторы внутреннего развития и внешней политики своих государств. Поэтому налаживание конструктивных, дружественных взаимоотношений является важнейшим показателем эффективности молодежных структур и залогом успешного развития сотрудничества между странами.

Список использованных источников:

1. Академическая мобильность в условиях интернационализации образования / В. А. Галичин, Е. А. Карпущина, В. В. Матвеев, А. П. Сугакова. – М. : Университетская книга, 2009. – 460 с.
2. Чумаченко А. И. Академическая мобильность – важнейшая составляющая интернационализации и модернизации высшего образования [Электрон. ресурс] / А. И. Чумаченко. – Режим доступа : <http://e-magazine.meli.ru/vipusk17.htm>.
3. Артамонова Ю. Д. Совместные образовательные программы вузов: состояние, проблемы, перспективы / Ю. Д. Артамонова, А. Л. Демчук, Е. В. Караваева. – М. : КДУ, 2011. – 56 с.

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ КОНТРОЛЯ ЗА РАСХОДАМИ ЧИНОВНИКОВ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Одним из наиболее важных механизмов противодействия коррупции в сфере публичного управления в мировой практике признается установление контроля как за доходами, так и за расходами чиновников «всех уровней власти и членов их семей, а также широкой системы информирования общественности через средства массовой информации, а через них и правоохранительных и контрольных органов о фактах явного несоответствия «статей» доходов и расходов «домашних бюджетов» должностных лиц. Именно эти два неотъемлемых друг от друга направления деятельности общества и государства составляют стороны «антикоррупционной медали» в развитых странах Запада.

В Российской Федерации в течение достаточно длительного времени действовала только одна часть этого механизма – контроль за доходами, что при отсутствии возможности контролировать расходы являлось явно недостаточным. На заполнение данного пробела был направлен недавно принятый законодательный акт – Федеральный закон «О контроле за соответствием расходов лиц, замещающих государственные должности, и иных лиц их доходам» от 03.12.2012 г. № 230-ФЗ (далее – Закон).

Данный Закон распространяется на очень широкий круг лиц: помимо собственно государственных и муниципальных служащих к ним относятся лица, замещающие государственные должности Российской Федерации, должности в Банке России, государственных корпорациях, Пенсионном фонде Российской Федерации, Фонде социального страхования Российской Федерации, Федеральном фонде обязательного медицинского страхования и др. Кроме того, контроль за расходами предполагается осуществлять не только непосредственно в отношении этих лиц, но и членов их семей – супругов и несовершеннолетних детей. При этом под контроль подпадают только три вида объектов, сделки с которыми совершали в течение отчетного года вышеуказанные лица (недвижимое имущество, транспортные средства, ценные бумаги).

Такой подход сам по себе не может не вызвать удивления. В рамках получившего широкий общественный резонанс деле о хищениях в Министерстве обороны Российской Федерации и «Оборонсервисе», при обыске у одной из главных его фигуранток Е. Васильевой было изъято более 1,5 тыс. ювелирных изделий на общую сумму около 3 млн дол., а также большое количество картин таких художников, как Айвазовский, Репин, Васнецов, Шишкин [2-3]. Вполне очевидно, что приобретение драгоценностей, предметов антиквариата и т.п. является одним из наиболее эффективных путей вложения денежных средств коррупционеров. Однако под действие нового Закона все эти объекты гражданских прав не подпадают. Соответственно, контроль за таким направлением расходования

денежных средств, полученных преступным путем, по-прежнему невозможен.

Кроме того, контроль за расходами различных категорий должностных лиц будет осуществляться только при приобретении ими определенного выше имущества. Это значит, что подпадающие под действие Закона лица и в дальнейшем смогут расходовать любые суммы на получение услуг, не опасаясь, что с них потребуют отчета об источниках получения потраченных средств.

Выявление несоответствия расходов подконтрольного лица, его доходам и доходам членов его семьи влечет, согласно статьям 16 и 17 Закона, достаточно серьезные последствия. По замыслу авторов Закона, основной мерой воздействия на коррупционеров должно стать изъятие у них имущества, приобретенного – предположительно – на полученные незаконным путем доходы. Кроме того, в случае, если в ходе осуществления контроля за расходами выявлены признаки преступления, административного или иного правонарушения, материалы, полученные в результате осуществления контроля за расходами, в трехдневный срок после его завершения направляются лицом, принявшим решение об осуществлении контроля за расходами, в государственные органы в соответствии с их компетенцией.

Однако Закон в действующей редакции оставляет, на наш взгляд, слишком много вопросов по его применению и даже очевидных «лазеек», что ставит под сомнение широкомасштабную реализацию указанных выше грозных санкций на практике. Так, помимо уже вышеуказанных, несложно предсказать и другие способы обхода недобросовестными чиновниками требований Закона.

Например, при приобретении подконтрольным лицом либо его супругом (супругой) объекта недвижимости на сумму, превышающую установленную Законом, данное лицо имеет возможность пояснить, что дополнительные средства были подарены его родителями или родителями супруги. Ситуации, когда родители помогают детям в приобретении жилья, являются в настоящее время нередкими. В то же время, если указанные родители сами не относятся к лицам, доходы и расходы которых контролируются, спросить их об источнике денежных средств будет невозможно.

Конечно, проверяющие органы и должностные лица могут усомниться в действительности факта такой «помощи», поскольку, как правило, подобного рода передача денежных средств между близкими людьми документально не оформляется. Однако ничто не препятствует подконтрольному лицу, желающему легализовать полученные незаконным путем денежные средства, оформить фиктивный договор дарения с кем-либо из своих близких родственников на необходимую сумму. Такой договор может быть

заключен в письменной форме (хотя ст. 574 ГК РФ это и не требует), однако не будет требовать ни нотариального удостоверения, ни государственной регистрации, в силу чего вполне может быть заключен между родственниками и «задним числом» и, при этом, согласно ст. 217 НК РФ доходы, полученные по такому договору, освобождаются от налогообложения.

Еще одним общим концептуальным недостатком Закона видится его распространение лишь на лиц, замещающих определенные коррупционно опасные должности непосредственно в период осуществления ими служебной (трудовой) деятельности. Соответственно, чиновник, получающий доходы за счет совершения коррупционных действий может в течение определенного времени не приобретать какое-либо недвижимое имущество, транспортные средства и ценные бумаги, с целью избежать слишком пристального к себе внимания со стороны контролирующих органов, выйдя на «заслуженный отдых» или просто сменив род деятельности получит возможность пользоваться полученными преступным путем денежными средствами в полном объеме и без каких-либо опасений. Решение данной проблемы видится в расширении временного интервала действия Закона, таким образом, чтобы обязанность отчитываться за доходы и расходы действовала в отношении

подконтрольных лиц не только в период замещения ими коррупционно опасных должностей, но и какое-то время (как минимум, несколько лет) после их оставления.

Таким образом, подводя итоги, отметим, что Закон о контроле за расходами производит в настоящее время впечатление достаточно сырого и непродуманного акта, принятого не для того, чтобы действительно поставить под контроль чиновников, а скорее, для того, чтобы в очередной раз имитировать усилия государства по борьбе с коррупцией.

Список использованных источников:

1. *Бахарев Д. В.* Основные направления совершенствования законодательной базы в области организации противодействия коррупции в органах местного самоуправления (на примере некоторых муниципальных образований Ханты-Мансийского автономного округа – Югры) / Д. В. Бахарев // Административное и муниципальное право. – 2010. – № 10. – С. 49.

2. Любовница Сердюкова получала 5 млн рублей в месяц [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://fed.sibnovosti.ru/society/213774>.

3. Драгоценности пассии министра Сердюкова [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lenpravda.ru/digest/federal/276129.html>.

*К. С. ВАЦЬКОВСЬКІ,
Л. Ю. ГОРДІЄНКО*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПОЛЬЩІ

Саме поняття самоврядування, незважаючи на давні традиції у Польщі, науковці та суспільно-політичні діячі часто визначають у різний спосіб. Як зазначається у роботі [1, с. 230], самоврядування – це місцева влада, а відповідно до ратифікованої Польщею Європейської Карти Місцевого Самоврядування територіальне самоврядування означає право і спроможність місцевої громади до керування й управління в межах, окреслених правом, головними частинами публічних справ на власну відповідальність та в інтересах їх мешканців.

На сьогодні територіальне самоврядування в Польщі є важливою частиною публічної адміністрації. Воно поділяється на місцеве (рівень гміни та повіту) і регіональне (рівень воєводства), які не мають ієрархічної залежності. Український дослідник модернізації публічної адміністрації, в тому числі з урахуванням досвіду Польщі, М. І. Лахижа в роботі [2, с. 122] звертає увагу на наявність діалектичної єдності діяльності у Польщі урядової та самоврядної адміністрацій. Якщо для органів державної виконавчої влади характерне вертикальне підпорядкування, то органи територіального самоврядування всіх рівнів є незалежними як між собою, так і від органів державної виконавчої влади. Але ця незалежність поєднується із необхідністю спільно вирішувати проблеми територій, що неминуче веде до співпраці.

Отже, самоврядування – це право і спроможність місцевої громади. Тому сьогодні теоретичні дискусії навколо самоврядування в Польщі проводяться у двох площинах: за устроєм та суспільством. Ці дискусії точаться у зв'язку з визначенням бачення майбутнього Польщі, яке передусє відповідній стратегії її розвитку.

На думку Єжи Регульського [1, с. 231], перша площина дискусії має бути присвячена питанню, чи буде устрій Польщі розвиватися в напрямі, який забезпечить територіальним громадам право на необхідну свободу. А друга – чи розвиток громадської свідомості і можливості приведе до того, що громади будуть спроможні до самоврядування.

Слід зазначити, що процеси, які притаманні цим двом площинам, тісно пов'язані між собою. Якщо устрій не дозволяє локальним громадам самоврядування, то вони ніколи не здобудуть необхідних навичок. Тому навчитися самоврядуванню не можна на основі книг, досвіди інших країн, а тільки через практичну діяльність. З іншого боку, найліпший устрій не призведе до розвитку самоврядування, якщо

громади не будуть спроможні до її реалізації. Отже, майбутнє розвитку самоврядування буде залежати від поєднання багатьох, незалежних чинників.

Теоретики вважають, що не можна спрогнозувати, яким буде устрій Польщі через десятиліття, але те, що це буде демократія, за якої громадяни будуть брати істотну участь у здійсненні влади, не викликає сумнівів [1]. У той же час важливим для розвитку самоврядування є характер держави і ступінь її децентралізації.

Вибір моделі держави є складною проблемою, яка пов'язана не тільки з політичною орієнтацією, а перш за все з боротьбою за владу і особисті інтереси. Підтвердженням цього є те, що останні 20 років існувала постійна конфронтація між централізованою моделлю Польщі на основі адміністративної влади міністерств і децентралізованою моделлю, яка базується на територіальній організації держави і суспільства. Ці моделі різняться між собою тим, що поділ влади і впливів поміж різними середовищами і групами інтересів є різним. Сьогодні опір децентралізованій моделі є великим і, перш за все, з боку професійних спілок і деяких політичних груп, які хотіли б правити державою централізовано.

Більшість теоретиків вважають, що децентралізація в Польщі буде поширюватися і устрій Польщі буде еволюціонувати у напрямку територіальної моделі децентралізованої держави. При цьому буде зростати політична сила локальних і регіональних влад. Але на сьогодні у Сеймі Польщі ще немає депутатського комітету зі справ самоврядування, що свідчить про опір центральної влади цьому процесові.

Слід зауважити, що Польща є членом Європейського Союзу (ЄС), тому розвиток її устрою буде проходити під впливом європейської політики і директив. ЄС сприяє самоврядуванню регіонів, які мають можливість самостійного розвитку, незалежно від державної влади. Існує тенденція, що і в подальшому ЄС буде сприяти розвитку самоврядуванню.

У той же час сьогодні існують механізми, що виникають з процедур розподілу структурних фондів, які рішуче підтримують централізацію у сферах, які відносяться до регіональної і локальної влади. З часом планується зменшити вплив цих механізмів, що створить позитивні умови для розвитку самоврядування.

Розвиток самоврядування значною мірою залежить від спроможності суспільства до управління власними справами. Теоретики вважають, що існують дві важливі справи стосовно майбутньої еволюції самоврядування. Перша – динаміка розвитку технології, яка має істотне значення для суспільної комунікації і управління публічними справами, а друга – відсутність навичок співпраці. Це пояснюється польським індивідуалізмом, який є суттєвим бар'єром на шляху розвитку самоврядування [1].

Ключем до розвитку самоврядування, на думку теоретиків [1], є громадянська свідомість, що лежить в основі суспільної еволюції, яка може піти двома шляхами. Перший шлях – це укріплення громадської свідомості й значення спільної відповідальності за спільні справи, що приведе до все більшої участі людей в публічних справах. Другий – зростаюче небажання людей брати участь у публічних справах, що приведе до поглиблення розділу влади і суспільства, зростання адміністрування і зменшення ролі самоврядування. Тому, щоб люди хотіли брати участь у публічних

справах, вони мають бути певними, що їх зусилля принесуть ефект.

Таким чином, можна стверджувати, що розвиток самоврядування необхідний як для подальшого розвитку держави, так і суспільства. Регіон розвивається в результаті праці громадян, а не діяльності адміністрації та політиків, тому він буде розвиватися тоді, коли люди матимуть можливість і хотітимуть активно працювати. Завдання публічної влади – облегшити їм це, а розвиток самоврядування є одним із ефективних інструментів усього, що пов'язано зі змінами у суспільній свідомості.

Список використаних джерел:

1. *Regulski J.* Rozwoj samorządności w Polsce. Proba przewidywania / J. Regulski // *Wizja przyszłości Polski. Studia i analizy. Tom III – Ekspertyzy; redakcja naukowa B. Galwas, L. Kuznicki.* – W-wa : Komitet Prognoz «Polska 2000 Plus» przy Prezydium PAN, 2011. – S. 229–235.

2. *Лахижа М. І.* Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Польща / М. І. Лахижа. – Полтава : ПолтНТУ, 2012. – 242 с.

**О. М. ІВАНИЦЬКА,
А. Г. ПАНЧЕНКО**

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В НАПРЯМКУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

У країнах з розвинутою економікою соціальна система суспільства націлена на надання певних соціальних і фінансових привілеїв особі, яка має більш високий освітній рівень. Це робить особливо важливим контроль за якістю надання освітніх послуг. Державний контроль у цих країнах доповнюється контролем за ефективністю діяльності освітніх закладів з боку корпорацій, населення, акціонерів. Характерним є те, що в розвинених економіках, на відміну від України, громадський контроль не послаблюється, а посилюється при переході на вищий рівень освіти.

Питання управління закладами освіти як складової соціального управління розглядалися такими відомими вченими, як В. Авер'янов, Г. Агаманчук, В. Афанасєв, В. Бакуменко, В. Луговий, Н. Надолішній, Н. Нижник, В. Присяжнюк, І. Розпутенко та ін. Водночас невичерпність тематики удосконалення системи освіти робить актуальним дослідження нових аспектів організації державно-публічного контролю за діяльністю навчальних закладів.

Підхід, за яким більш освічена людина отримує більш високий рівень оплати праці, вважається справедливим у більшості країн, що знаходить відображення не тільки в державній освітній політиці, а й в системі розподілу благ. Водночас контроль за якістю освіти передбачає наявність добре функціонуючого бюрократичного апарату, централізацію функцій встановлення стандартів освіти, досконалу систему заохочення до підвищення рівня кваліфікації як тих, хто вчить, так і тих, хто вчиться відповідно до концепції навчання впродовж всього життя. Однак саме ринок дає вичерпні відповіді на те, яка якість навчання є прийнятною для існуючого рівня розвитку суспільства. Суб'єктно потреби ринку праці виражають корпорації, які залучені в пошук «мозків» і талантів.

У процесах контролю за належним рівнем освіти у деяких країнах важлива роль відводиться органам місцевого (районного) рівня управління. Зокрема, в США діють дві основні моделі побудови шкільної освіти. У першій моделі (моделі Нової Англії) формуються шкільні райони, в яких школи можуть бути міськими або муніципальними. Система управління представлена спеціальними (як правило, непрофесійними) органами, повноваження яких обмежуються майже виключно питаннями освіти і які фактично здійснюють функцію публічного контролю. Друга модель (названа Південною) формувалась під впливом англіканської церкви. Згідно з принципами її побудови було створено освітні округи, які мали більше повноважень у питаннях розвитку громади, загалом, та її просвіти, зокрема.

У США кожний штат має достатньо сильну інституційну структуру, що відповідає за освіту, які мають свої виконавчі, законодавчі та юридичні гілки, рівно як і освітні департаменти. Звіти департаменту надходять губернатору. Деякі штати мають державні органи, що наглядають за державним освітнім департаментом, деякі вводять спеціальну посаду суперінтенданта, який призначається або вибирається демократичним шляхом.

Щодо системи вищої освіти, то виокремлюється спеціальна структура, яка здійснює нагляд і контроль за діяльністю вищих навчальних закладів (ВНЗ), хоча і цей орган інтегровано в загальну систему контролю. Багато штатів мають дві системи контролю за закладами вищої освіти. В одній коледжі підпорядковані державному органу (правлінню), що займається питанням вищої освіти. У другій, більш елітарній, діяльність закладів зазвичай носить дослідницький характер. Ці заклади мають такий великий вплив і престиж, що напряду

взаємодіють з губернатором і законодавчими органами штату. Водночас, прийнятий курс урядом країни щодо наближення системи освіти до народних мас в останні часи розмиває границі між указаними двома типами закладів. Однак громадський контроль при цьому посилюється [1].

Система освіти в Україні переживає часи, коли підвищенням рівня освіти публічний контроль слабшає. Високий рівень залучення громадськості на рівні загальноосвітніх навчальних закладів нівелюється у вищих навчальних закладах. На цьому рівні, як правило включаються органи самоуправління на рівні студентської громади, які не завжди діють ефективно.

Отже, між централізованими і децентралізованими формами управління системою освіти існують суперечності, які потребують вирішення за складних умов сучасності, а також постійного контролю та моніторингу. При цьому потрібно враховувати специфіку, культуру, особливості як конкретних регіонів, так і окремих навчальних закладів. На кожному рівні освітньої системи мають місце власні проблеми та обмеження.

На рівні загальноосвітнього навчального закладу процесуальним і коригуючим компонентом процесу управління є оцінювання, що здійснюється за результатами контролю. Для проведення оцінювання необхідна достовірна інформація про даний об'єкт. Джерелами такої інформації традиційно виступають матеріали спеціальних перевірок, статистичні дані, звіти. Внаслідок того, що не існує чітких критеріїв оцінювання функціонування освітніх систем та їх підсистем, інспекторські служби інколи оцінюють окремого педагога та діяльність ЗНЗ загалом за результатами навчальних досягнень учнів.

Останнім часом для отримання необхідної інформації використовуються результати спеціальних кваліметричних досліджень, здійснення незалежного

аудиту (зовнішній контроль інспекторської служби районного відділу освіти) діяльності ЗНЗ, експертна оцінка висококваліфікованих спеціалістів, порівняльні дані моніторингових досліджень, тестувань, рейтинги виступів учнів на олімпіадах, конкурсах, матеріали проведення державної атестації та акредитації ЗНЗ тощо. Водночас має місце слабкий рівень оприлюднення оцінок і висновків.

На рівні вищої школи в країні помітним є слабкий зв'язок із ринком праці, що вкрай необхідно в умовах ринкової економіки. Корпоративний контроль за якістю освіти в Україні фактично відсутній, зокрема, немає дієвих механізмів впливу майбутніх роботодавців на зміст навчальних дисциплін, розподіл годин тощо [2].

Найгірша ситуація спостерігається в системі післядипломної освіти та підготовки наукових кадрів. Де-юре декларується публічний характер захисту кандидатських і докторських дисертацій, однак громадськість практично відсторонена від експертизи наукових робіт.

Отже, інститути громадського контролю та експертизи системи навчання та її результатів мають бути впроваджені на всіх рівнях освітньої системи. Це є неодмінною умовою переходу до інноваційного розвитку української держави.

Список використаних джерел:

1. State Educational Systems – The Legal Basis for State Control of Education, School Organization Models, The School District Consolidation Movement [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://education.stateuniversity.com/pages/2448/State-Educational-Systems.html>.

2. Вікторов В. Г. Педагогічний контроль у вищій школі : навч. посіб. / В. Г. Вікторов, В. В. Приходько / заг. ред. і передмова В. В. Приходька. – Д. : Національний гірничий ун-т, 2009. – С. 15–25.

В. Г. КОМОВ

ВЛАСТЬ И ОТВЕТСТВЕННОСТЬ: НАПРАВЛЕНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Россия почти четверть века находится в фазе радикальных преобразований социально-экономической системы. Сама протяжённость реформ, их противоречивые результаты, а также отсутствие ясности, куда движется страна, беспокоят общество. Нерешёнными остаются фундаментальные задачи, необходимостью решения которых обосновывались реформы. Речь идёт об источниках и темпах экономического роста, качестве отраслевой структуры, росте производительности труда, уровне заработной платы и дифференциации доходов населения, эффективности и качестве государственного управления, уровне социально-политической стабильности, масштабах криминализации и коррупции.

Всё это в значительной мере обусловлено низкой ответственностью власти за результаты её

функционирования. Более того, предпринимаются активные усилия по ослаблению и затруднению контроля общественности за деятельностью властных структур. Процедуры выборов и отстранения от работы глав регионов и муниципальных образований – наглядное тому подтверждение.

Однако власть использует и более изощрённые методы ослабления контроля за эффективностью её работы. Например, общеизвестно, что планирование является одной из важнейших функций управления, которые обеспечивает выработку целей и задач управления, определение путей реализации планов, возможность контроля эффективности управленческой деятельности. Но в современной России планирование базируется на разработке множества неувязанных между собой целевых программ с неодинаковыми целями, задачами и

сроками осуществления. Вследствие этого затрудняется контроль и оценка работы должностных лиц в конкретные календарные периоды, так как упущения и провалы в реализации одних программ, они могут оправдать большими заделами под другие программы, с более поздними сроками осуществления. И это может продолжаться бесконечно, так как в Курской области ежегодно принимается 17-20 новых региональных целевых программ, а есть ещё и федеральные.

В то же время жизнь показала значимость комплексного подхода, необходимость формирования и реализации единой общей национальной программы соци-ально-экономического развития страны. В ней должны быть увязаны научно-техническая, инновационная, промышленная, аграрная, энергетическая и транспортная стратегии России, а также найти отражение все социальные вопросы развития общества, включая миграционную политику, занятость населения, размещение производительных сил страны и т. д. Оптимальный срок осуществления такой программы – четыре-пять лет – это средний срок воспроизводственного цикла в высокотехнологичных отраслях. Календарные сроки осуществления комплексных программ развития страны, регионов и муниципальных образований должны быть совмещены со сроками полномочий выборных органов власти соответствующего уровня. По итогам выполнения программ можно будет объективно судить об эффективности работы властных структур, а избирателям будет легче определиться, за кого голосовать.

При этом необходимо устранить практику, в соответствии с которой Правительство РФ само себе устанавливает задачи и само же оценивает их выполнение. Общенациональную программу социально-экономического развития в качестве самостоятельных вариантов должны на конкурсной основе разрабатывать несколько научных учреждений. Используя их, Совет безопасности России, при участии Президента и широком обсуждении общественностью, должны определить единую стратегию и показатель развития страны, под выполнение которых должно быть сформировано Правительство. Если его члены не добились планируемых результатов, они должны нести дисциплинарную ответственность, а не замещать должности помощников или советников первых лиц страны.

Важная роль в повышении ответственности власти принадлежит объективной оценке результатов её деятельности, так как сокрытие имеющихся проблем не способствует их решению, а только усугубляет ситуацию. Наглядным подтверждением этому

является проблема безработицы, наиболее остро ощущаемая сельским населением.

В соответствии с официальными данными, сельская безработица в Курской области в 2012 г. составила 8,4 % (оценка по методологии МОТ). Однако, наши расчёты показали, что из общей численности сельского населения в трудоспособном возрасте – 210 тыс. чел., работу имеют не более 135,5 тыс. чел. При этом учтены работники, занятые в сельскохозяйственных организациях – 34,2 тыс. чел., в крестьянских (фермерских) хозяйствах – 5,1 тыс. чел., занятые индивидуальной предпринимательской деятельностью – 25 тыс. чел., а также работающие в социальной сфере, органах управления и др. – 71,2 тыс. чел. Таким образом, 74,5 тыс. чел. трудоспособного населения региона не имеют работы. Реально их больше, так как среди работающих очень много пенсионеров. Следовательно, уровень сельской безработицы в Курской области составляет на 8,4, а 35,5%:

$$(74,5 \text{ тыс. чел.} : 210 \text{ тыс. чел.} \cdot 100).$$

Подобная ситуация имеет место в других регионах страны и её нельзя исправить до тех пор, пока на всех уровнях власти будут руководствоваться заниженными оценочными показателями безработицы, которые не мобилизуют власть на решение проблемы повышения занятости населения.

Кроме того, в такой ситуации становятся противоречивыми отдельные целевые установки органов власти. В частности, Президент России поставил задачу создать к 2020 г. 25 млн новых рабочих мест при численности безработных в стране в 2012 г. только 4,3 млн чел. На первый взгляд, здесь отсутствует логика. Однако, эксперты, готовившие информацию Президенту о занятости населения страны, исходили из реальной оценки безработицы, которая совпадает с нашей.

Действительно, 25 млн новых рабочих мест соответствуют 32,9 % общей численности активного населения страны, это, по нашим оценкам, как раз и есть безработные.

Только объективная оценка деятельности всех управленческих структур повысит их ответственность за результаты работы и обеспечит развитие страны.

Список использованных источников:

1. Сельское хозяйство Курской области (2006 – 2011 гг.). Статистический сборник / Территориальный орган федеральной службы государственной статистики по Курской области. – Курск, 2012. – 197 с.
2. Занятость и безработица. Социально-экономическое положение России. Январь-октябрь 2012 г. / Федеральная служба государственной статистики [Электрон. ресурс]. – URL: <http://www.gks.ru>

ПУБЛІЧНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ТА ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ

Попри зростання нормативно-правового поля, що регулює відносини з приводу набуття, доступу, а також використання інформації, наразі залишається недостатньо врегульованим питання публічних інформаційних ресурсів. Полегшення доступу та створення можливостей для безперешкодного використання знань, напрацьованих в публічному секторі, є неодмінним атрибутом розвитку інформаційного суспільства. Для національної економіки – це ключовий капітал, а для суспільства – це передусім якість навчання, досліджень та зростання на засадах інноваційності.

Сьогодні, на жаль, не існує чітких рамок для відкриття інформаційних ресурсів, а також для їх використання. Але громадянин має мати доступ до широкого кола інформації з найбільшим ступенем відкритості та можливість швидкого доступу на зрозумілих засадах.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» створив певні рамки лише для надання інформації, що продукується в публічній сфері, не повною мірою зачіпає проблему використання інформації. Відносини в рамках цього закону базуються в основному на обов'язку органу влади надати відповідну інформацію на запит зацікавленої особи. Яку інформацію найчастіше запитують? Зазвичай, це напрями використання бюджетних коштів з детальним розписом аж до кошторисів окремих заходів. Роль цього законодавчого акту полягає, передусім, у створенні засад для подальшого відкриття публічної інформації, що вимагає нових поведінкових настанов та практик діяльності публічних організацій, що тісно пов'язано із фінансуванням. Проте не підлягає сумніву доцільність законодавчого врегулювання цих питань в рамках проекту Закону України «Про відкриті публічні інформаційні ресурси», що дало б змогу стимулювати надання систематичного доступу до інформаційних ресурсів публічного сектора.

Невідмінно слід розрізняти публічні інформаційні ресурси та публічну інформацію. Є доречним визначити чіткі критерії та умови використання цих ресурсів. У відповідності до ст. 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації»: «публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом» [1]. Головне її покликання – забезпечити прозорість діяльності органів публічної влади. У той же час згідно із ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації», «інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо)» [2]. Існує цілий пласт, що не відноситься до публічної інформації, скажімо мапи, плани, фотографії, фільми та мікрофільми, відео- та аудіо запис,

звіти, пропозиції, бази даних, а також інші твори, що є об'єктом регулювання Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3]. Цікавим прикладом була б судова справа, яка б стосувалась надання доступу до експертиз та пропозицій, підготовлених для Адміністрації Президента України, що були підставою для накладення вето на якийсь законодавчий акт або навпаки внесення змін до пенсійного законодавства. Напевно було б визначено, що це публічна інформація з обмеженим доступом, хоча авторські права на неї можуть належати тому, хто виконував це замовлення.

Тобто, інформаційний ресурс є особливою категорією публічної інформації. Він також постійно створюється публічними інституціями, але не в процесі виконання ними владних повноважень. У класифікації, запропонованій І. Бачило, це відноситься до спеціальної та загальної інформаційної діяльності [4, с. 167–168]. Прикладом таких інформаційних ресурсів можуть бути бази даних, навчальні видання, наукові звіти, дисертаційні дослідження тощо. На жаль, у Законі України «Про доступ до публічної інформації» немає жодної згадки про такого роду інформацію. Одним з прикладів є постанова Кабінету Міністрів України «Про містобудівний кадастр», яка визначає поняття «публічні інформаційні ресурси містобудівного кадастру» як відкрити електронну топографічну основу та частину відкритих інформаційних ресурсів містобудівного кадастру, до якої відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» забезпечується загальна доступність шляхом розміщення на веб-сайтах органу місцевого самоврядування та у місцевих періодичних друкованих засобах масової інформації [5].

Зазвичай публічні інформаційні ресурси стосуються таких сфер як наука, освіта та культура. На сьогодні більшість видань наукового та освітнього характеру не розміщені в мережі Інтернет. Тим не менш їх цінність як ресурсу створеного на публічні кошти, вимагає вільного доступу до нього, що сприятиме створенню доданої цінності для розвитку науки та сектору послуг, підвищенню ефективності функціонування органів публічної влади через збільшення активності громадськості, вирівнюванню шансів на доступ до матеріалів навчального та культурного характеру. Передусім, йдеться про зростання вартості людського капіталу шляхом інтелектуального та культурного збагачення. Відповідно необхідно забезпечити подібні умови, як і у випадку з публічною інформацією, для доступу і використання цих ресурсів. Слід зазначити, що відкриття публічних інформаційних ресурсів реалізує право громадян на отримання знань, а не на доступ до публічної інформації, що є необхідною умовою розвитку інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI // ВВР України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.

2. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР // ВВР України. – 1998. – № 27-28. – Ст. 181.

3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ // ВВР України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

4. *Бачило И. Л.* Информационное право: основы практической информатики : учеб. пособие / И. Л. Бачило. – М. : Юринформцентр, 2001. – 352 с.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про містобудівний кадастр» від 25.05.2011 р. № 559 // ВВР України. – 2011. – № 41. – Ст. 1673.

О. А. МЕЛЬНИЧЕНКО

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Сучасна соціально-економічна і політична ситуація в Україні передбачає «необхідність узгодження інтересів різних соціальних груп та органів влади цивілізованим, безконфліктним шляхом. Саме це завдання актуалізує необхідність формування механізмів поєднання різних суспільних інтересів з метою запобігання соціально-політичним потрясінням, зниження соціальної напруги та досягнення сприятливого соціального клімату в суспільстві» [2, с. 155]. І хоча «на зміну конфронтації між працею і капіталом прийшло розуміння необхідності соціального діалогу» [3], але через низку методологічних і організаційних проблем він не набув належного поширення.

Проблематика сутності та особливостей застосування соціального діалогу знайшла своє відображення в публікаціях таких науковців: С. Багрич, Н. Громадська, В. Давиденко, І. Довгаль, С. Дубенко, В. Єлагін, Ю. Захарчук, І. Лосиця, Н. Нечитайло, Н. Нижник, Л. Пашко, О. Трюхан, Г. Чанишева, Л. Яровая та ін.

Попри це на сьогодні в Україні соціальний діалог не набув достатнього поширення та не виконує у повній мірі покладених на нього функцій.

Проведені дослідження дозволили дійти таких висновків:

1. Поняттю «соціальний діалог» притаманні такі характеристики: ідеологія суспільства; процес визначення та зближення позицій; механізм узгодження інтересів; інституціональний спосіб спілкування; співпраця представників держави, роботодавців і робітників; інструмент державної соціальної та економічної політики; регулювання трудових, соціальних, економічних відносин; створення й стабільне функціонування систем освіти, охорони здоров'я, культури, соціального забезпечення, досягнення високого рівня життя громадян; вирішення соціальних проблем; сприяння прогресу; забезпечення соціальної стабільності; запобігання суспільним конфліктам; розвиток громадянського суспільства.

2. На підставі результатів дослідження сутнісних характеристик вживаного поняттєвого апарату дістало подальшого розвитку поняття «соціальний діалог», яке слід тлумачити як демократичний механізм узгодження інтересів членів соціуму задля збалансованого його розвитку.

3. Феномен «соціальний діалог» має такі складові:

– механізм – застосування усіх доступних методів і засобів регуляторного впливу на досягнення певної мети;

– мета – узгодження інтересів його учасників, тоді як решта (зокрема, сприяння прогресу, забезпечення соціальної стабільності, соціальний захист населення тощо) – похідні цілі, на досягнення яких спрямована не лише державна політика, а і зусилля бізнесу та населення;

– предмет – урегулювання відносин не лише у трудовій, а і у соціальній, економічній, екологічній та політичній сфері;

– суб'єкти – представники органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, роботодавців та найманих працівників, а також тристоронніх органів (Національна тристороння соціально-економічна рада, Український координаційний комітет сприяння зайнятості населення, Національна служба посередництва і примирення тощо) та «третього сектору» – об'єднань громадян і інститутів, що представляють інтереси значних соціальних груп;

– фази – формалізація, інституціоналізація, поширення;

– моделі – «за рівнем переговорних процесів (державна, галузь, підприємство); за рівнем участі працівників («чисте», профспілкове, змішане представництво)» [4, с. 20-21];

– форми – «обмін інформацією без бажання впливати на позиції один одного; консультування один одного задля зближення своїх позицій; переговори з метою досягнення домовленості, найчастіше компромісу, прийнятного для усіх сторін» [1, с. 3; 2, с. 156].

4. Проблеми, що стримують дієве застосування соціального діалогу:

– нівелювання ролі держави як гаранта прав громадян через зрощення влади та бізнесу;

– незавершеність інституціоналізації;

– формальний характер чинних угод;

– відсутність спільних інтересів суб'єктів діалогу.

5. Умови поширення соціального діалогу:

– удосконалення чинного законодавства;

– підвищення правової та соціальної відповідальності;

– зменшення впливу державних і політичних інституцій;

– забезпечення громадського контролю;

– уникнення формалізму;

– удосконалення методологічного забезпечення.

6. Продовження наукових розвідок за даною проблематикою сприятиме подальшому поліпшенню соціального діалогу у ланцюгу «державна – бізнес – населення», а з тим – і соціально-економічної ситуації в країні.

Список використаних джерел:

1. Активізація розвитку соціального діалогу в Україні / Фонд ім. Фрідріха Еберта: представництво в Україні. – К., 2010. – 23 с.

2. Громадська Н. А. Сутність соціального діалогу та його роль у соціальній політиці держави / Н. А. Громадська // Наукові праці. – 2010. – Т. 130. – Вип. 116. – С. 155–159. – (Серія «Державне управління. Політологія»).

3. Давиденко В. Соціальний діалог у формуванні політики Міжнародної організації праці [Електрон. ресурс] / В. Давиденко. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=67&c=1540>.

4. Лутохіна Э. Социальное партнерство и его модели в зарубежных странах (опит и уроки) / Э. Лутохіна // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2003. – № 1. – С. 10–14.

В. Ю. СТЕПАНОВ

КОНЦЕПЦІЯ ЕВОЛЮЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДУМКИ

Перші, найпростіші, зародкові форми упорядкування й організації спільної праці існували на стадії первіснообщинного ладу. У цей час керування здійснювалося спільно, усіма членами роду, племені або громади. Старійшини і вожді родів і племен уособлювали собою керівний центр усіх видів діяльності того періоду. Перехід до виробничої економіки і став початком відліку в еволюції мистецтва керування, віхою в нагромадженні людьми знань у цій області.

Як соціальне явище і сфера людської практики управління виникло задовго до того, як воно стало предметом наукового дослідження. Людям властиві здатність і потреба до спільної роботи, а це вимагає координації їх дій, узгодження, кооперації, тобто управління спільною діяльністю.

У Давньому Єгипті за тисячі років до нашої ери визнавалася необхідність планування, організації, контролю, централізації процесів управління. Без цього було б неможливе створення таких грандіозних архітектурних споруд, як єгипетські піраміди, стародавні ацтекські міста, успішне функціонування таких складних і розгалужених релігійних організацій, як, наприклад, римсько-католицька церква.

Поступово починають складатися передумови для виникнення теоретичних уявлень про форми і методи організації управління. Як самостійна наукова дисципліна теорія управління оформилася лише на початку ХХ ст., повторивши долю розвитку психології.

Загальну картину еволюції управлінської думки і її основні етапи ілюструє поняття «управлінський континуум» яке сформульоване істориком Клодом-Стюартом Джорджем-молодшим. У ньому виділяються події, що вносили революційні зміни в уявлення про управління [2]. Такими подіями вважаються: 1) утворення особливого роду «жерців-бізнесменів», які займалися торговими операціями; 2) видання царем Хаммурапі (XXVIII ст. до н. е.) зводу законів, що регулюють відносини між соціальними групами населення; 3) об'єднання Навуходносором II (VII ст. до н. е.) методів державного управління та контролю за сферами будівництва і виробництва; 4) індустріальний прогрес європейської цивілізації в руслі зародження капіталізму (XVII-XVIII ст.), в результаті якого виникає професійний менеджмент; 5) «бюрократична революція», що відбулася на рубежі XIX і XX ст. В цей же час виникає теорія управління як самостійна дисципліна.

Розвиток теорії управління – процес насамперед еволюційний, незважаючи на всю важливість зазначених революційних перетворень. Він неперервний і впливає на всі зміни суспільства: соціально-політичні, виробничі, економічні та багато інших. Один із прикладів такого впливу – виникнення камералістики, своєрідної описової адміністративної дисципліни, регулюючої практику управління. Вона сприяла відділенню адміністративного управління від судочинства, надалі розділившись на науку адміністративного управління та науку адміністративного права.

Процес розвитку науки про управління супроводжується внутрішніми протиріччями, що стримують розвиток теорії управління. Фактори, що сприяють цьому розвитку, пов'язані з інтенсивним розвитком виробництва, з пошуком шляхів його вдосконалення та інтенсифікації як основи збільшення прибутку. Знання всіх цих причин необхідно для правильного уявлення про історію розвитку управлінської науки. Лише останні десятиліття стали найбільш плідним етапом розвитку її теорії, хоча цього можна було б очікувати багато років тому, враховуючи важливість даного питання.

Комерційна діяльність на протязі століть не користувалася повагою, вважалася заняттям принизливим. Аристотель називав купівлю-продаж «протиприродним робленням грошей». Негативне ставлення до такої діяльності виявилось дуже стійким, дійшовши до нашого часу. Це одна з причин гальмування прогресу управлінської думки. Інша причина полягає в тому, що вчені, що займалися економічними і соціальними науками, у своїх дослідженнях нехтували вивченням питань адміністративного управління, обмежуючись економічними питаннями виробництва та політичними аспектами. Існують також труднощі у використанні даних інших наук, зокрема психології, для поліпшення управління.

Тривалий час керування вважалось тільки мистецтвом, але ніяк не наукою. Увага самих управлінців було направлено на такі поняття, як «технологія», «ціна», «прибуток». Поява фахівців в області теорії управління та визнання за ними важливою і самостійною ролі в організації виробництва означало б обмеження влади господарів цих організацій, підприємців лей, що їх, звичайно, не влаштувало.

Система управління, яка базувалася в основному на емпіричних даних, не забезпечувала вимог часу: були відсутні наукові знання про закономірності організації виробничих процесів; оптимальній послідовності здійснення операцій і режимах роботи устаткування; технічних стандартах; особистих можливостях працюючих, а і самі робітники теж не були достатньо підготовленими. Безпосереднім поштовхом для розвитку і формування наукового менеджменту, який би відповідав вимогам того часу, стали масові експерименти на промислових підприємствах. В процесі еволюції склалося декілька наукових шкіл менеджменту, якими були розроблені концепції управління.

Проривом до оформлення теорії управління стала Концепція наукового управління яка одержала розвиток у США на початку XX ст. Концепція була переломним етапом, завдяки якому управління стало визнаватися як самостійна галузь наукових досліджень [1].

Засновником школи наукового управління був американський інженер-дослідник Ф. Тейлор (1856–1915), книгу якого «Принципи наукового управління» (1911) визнають початком науки менеджменту і самостійною галуззю досліджень.

Автори школи вперше звернули увагу на значимість людського фактора в процесі виробництва. Ф. Тейлор своїми експериментами і науковими працями прагнув довести, що розроблені ним методи наукової організації праці і сформульовані на їхній

підставі «принципи наукового менеджменту» замінять авторитарні методи управління на більш раціональні наукові підходи. Одне з найбільших відкриттів Тейлора полягало в тому, що він розумів необхідність стандартизованого, прийнятого підходу до справедливого денного виробітку. Він відзначав, що справедливий денний виробіток не повинен залежати від суб'єктивних оцінок майстрів, а повинен ґрунтуватися на ретельному, формально-науковому спостереженні й інспектуванні. Тобто виникла необхідність оцінити науково кожен роботу, що привело до виникнення руху наукового менеджменту.

Значний внесок у розвиток школи зробив король автомобілебудування США Г. Форд, який сформулював організаційно-технічні принципи управління і застосовував їх на практиці. Школу також удосконалювали Г. Емерсон, Г. Гант, А. Холф.

Поява управління як науки було відповіддю на потреби великого бізнесу, спробою використання переваг сучасної техніки і досягненням невеликої групи допитливих людей, що прагнули відкрити найефективніші способи виконання роботи.

Список використаних джерел:

1. Друкер П. Ф. Практика менеджмента : учеб. пособие / П. Ф. Друкер ; пер. с англ. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2000. – 272 с.

2. Кредисов А. И. История учений менеджмента / А. И. Кредисов. – К. : ВИРА-Р, 2000. – 336 с.

Л. М. ХИЖНЯК

ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

Необхідність дотримання етичних стандартів в управлінні будь-якою системою особливо актуалізується тоді, коли не виправдовуються очікування з боку суспільства щодо якості, стану, напрямків розвитку тієї чи іншої сфери. Повною мірою це відноситься до сфери освіти, яка є не тільки багатофункціональною, але й визначальною в сучасному «суспільстві знань». Адже інтелектуалізація різних сфер суспільного життя знаходиться в прямій залежності від освітньої діяльності. Однак «стан і потенціал існуючих систем управління вузами на регіональному та організаційному рівнях слабо вивчені. Крім цього, більшість досліджень спрямовані виключно на проектування процесу управління за відсутності доказових матеріалів досліджень вже існуючої системи, її опису і пояснення. Виникає питання про ефективність існуючої системи управління та про здатність самого управління бути ефективним в конкретному вищому навчальному закладі або на рівні регіональної системи освіти в нових умовах» [1, с. 258].

В Україні в процесі соціальної модернізації набуло особливої ваги публічне управління, у т. ч. сферою освіти. Трансляція соціального замовлення на освітні послуги все менш пов'язана з державними інституціями і цілеспрямованим державним впливом

на сферу освіти. сл: Ресурсна, економічна, ідеологічна залежність освіти від держави зменшується, що вимагає розробки нових моделей управління, зокрема, публічного. При цьому пошуки ціннісної основи публічного управління не можуть не враховувати метапарадигмальні зрушення, які відбулися в соціальних науках сьогодення, а саме: перехід від концепції усталеності соціальних систем до концепції їх рухливості, коли соціальний порядок представляється продуктом конструювання суб'єктами. Світ організацій, у т. ч. сфери освіти, конструюється багатьма зацікавленими суб'єктами, які можуть розділяти різні цінності, мати різне бачення місця і ролі конкретного виду освітніх організацій в суспільстві (особливо наочно це проявляється при порівнянні соціальної відповідальності комерційних та некомерційних організацій).

Тема соціальної відповідальності в публічному управлінні актуалізується з низки причин. По-перше, невизначеність повноважень і обов'язків суб'єктів управління в публічній сфері за умов модернізації суспільних відносин призводить до абсолютизації юридичного аспекту відповідальності і недооцінки соціальної її складової. По-друге, принцип відповідальності в ієрархічній соціальній системі діє за іншими законами, ніж в соціальній системі, що

побудована на демократичних засадах і є гнучкою. По-третє, за умов турбулентності зовнішнього середовища освітніх організацій принцип соціальної відповідальності стає системоутворюючим завдяки його здатності встановлювати соціальний порядок, що відповідає основним суспільним цінностям. По-четверте, інституціоналізація соціальної відповідальності відбувається за іншими підставами, ніж відповідальність юридична. Ще Г. Йонас довів, що відповідальність базується на певних етичних засадах, а не лише правових [2].

Існує широкий розкид думок щодо того, в чому має полягати соціальна відповідальність тих, хто зацікавлений в освіті, хоча її необхідність, як правило, не заперечується. Відмічається різноманіття існуючих інтерпретацій відповідальності. Так, В. Канке розглянув у дзеркалі основних метатеорій і виділив підходи, виходячи з чільних конструктивів, представлених у філософських теоріях різних епох, що дозволило визначити основні концепції відповідальності: античну («пофарбований у тони етики чеснот космоцентризм»), середньовічну («теоцентризм»), класичну або нововременну («егоцентризм»), сучасну або неокласичну («соціолінгвоцентризм») [3, с. 287]. У постмодерністських трактуваннях відповідальності найбільших метаморфоз зазнають об'єкти відповідальності. Які об'єкти відповідальності сучасних освітніх організацій – це питання також залишається дискусійним. Гостроти цій проблемі додає невизначеність моделей розвитку освітніх організацій за умов ринкової економіки. Адже якщо розбудовувати модель так званого «підприємницького університету», то його діяльність, як правило, пропонують оцінювати за схемою оцінки будь-якої бізнесової структури. Історична еволюція взаємовідносин бізнес-структур і суспільства в західній науковій традиції описується у вигляді тричленної схеми: благодійність – етика служіння – етика відповідальності, причому остання оцінюється як вища з форм етичної свідомості сучасних виробників товарів та послуг (у т.ч. освітніх). Хоча сьогодні етика відповідальності розвивається паралельно з індивідуалістичною етикою успіху, орієнтує суб'єктів на рух до мети (в першу чергу, економічної) всіма доступними засобами, вони починають взаємно доповнювати один одного, так як розвиваються в певному соціокультурному контексті. Однак вчені визнають, що симбіоз етики відповідальності та етики успіху породжує безліч проблем [4, с. 96].

Соціальна відповідальність передбачає добровільність участі у вирішенні соціальних проблем, вихід за межі нормативних вимог щодо поведінки різноманітних організацій. В якості прикладу Р. Фалмер [5, с. 31] наводить наступну ієрархію соціальної

відповідальності, що складається з чотирьох рівнів: на першому рівні організація демонструє підпорядкування прийнятим і чинним законам; другий рівень характеризується наявністю визнання очікувань громадськості; на третьому рівні відбувається передбачення організацією нових вимог і, нарешті, четвертий рівень передбачає перехід організації до стратегії лідирування в суспільстві.

Подальший розвиток публічного управління вимагає переходу до добровільної та активної соціальної відповідальності усіх зацікавлених у розвитку освіти суб'єктів. Соціальна відповідальність виступає як їх іміджевої характеристикою, так і фактором успіху. Через принцип соціальної відповідальності в публічному управлінні сферою освіти установи освіти мають можливість перейти від розвитку в логіці виживання, до інтеграції у суспільство через стратегію розділеної відповідальності. Так, в освітніх установах формуються піклувальні ради, які є втіленням демократизації навчального закладу, його відкритості. У внз виникають сервісні служби, переважною орієнтацією яких стає зосередженість на гармонізації відносин між ринком освітніх послуг і ринком праці. Успішна реалізація цих та інших модернізаційних ініціатив у сфері освіти вимагає співпраці держави, адміністрації внз, бізнесових структур і громадських організацій на засадах розділеної відповідальності.

Висновки. Сучасним викликом відповідає стратегія розділеної відповідальності тих суб'єктів, які задіяні у сфері освіти або користуються результатами діяльності цієї сфери. При цьому соціально відповідальну поведінку мають демонструвати, розділяючи повноваження, ресурсну базу, всі зацікавлені в конкретному освітянському проекті сторони.

Список використаних джерел:

1. Елисеєва А. М. Проблемы управления локальным образовательным пространством в контексте политики модернизации / А. М. Елисеєва // Вестник Института социологии. – 2010. – № 1. – С. 255–274.
2. Йонас Г. Принцип ответственности. Опыт этики для технологической цивилизации / Г. Йонас ; пер. с нем. – М. : Айрис-пресс, 2004. – 480 с.
3. Канке В. А. Этика ответственности. Теория морали будущего / В. А. Канке. – М. : Логос, 2003. – 352 с.
4. Зарубина Н. Н. Этика служения и этика ответственности в культуре русского предпринимательства / Н. Н. Зарубина // Общественные науки и современность. – 2004. – № 1. – С. 96–105.
5. Фалмер Р. М. Энциклопедия современного управления / Р. М. Фалмер. – М. : ВИПЭнерго, 1992. – Т. 5 – С. 28–52.

ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА

В рамках стратегии развития информационного общества в Российской Федерации к 2015 г. планируется перевести все государственные услуги в электронный вид. Целью формирования и развития информационного общества в Российской Федерации является повышение качества жизни граждан и развитие экономической, социально – политической, культурной и духовной сфер жизни общества; совершенствование системы государственного управления на использования информационных и телекоммуникационных технологий. Для достижения поставленной цели необходимо формирование современной информационной и телекоммуникационной инфраструктуры, предоставление на ее основе качественных услуг, обеспечение высокого уровня доступности для населения информации и технологий.

В последнее время термины «электронное правительство», «электронное государство», «информационное общество» широко распространены. В России отсутствуют нормативные правовые акты, которыми регулируется данное правовое поле и которые устанавливали бы единые требования в отношении электронного правительства. Нет общепринятого определения понятия электронного государства и в остальном мире.

Электронное правительство (англ. e-government) — способ предоставления информации и сформировавшегося набора государственных услуг гражданам, бизнесу, другим ветвям государственной власти и государственным чиновникам, при котором личное взаимодействие между государством и заявителем минимизировано и максимально возможно используются информационные технологии.

В мировой практике для обозначения целевого состояния деятельности органов власти, опирающейся на возможности информационно-коммуникационных технологий, используется понятие «электронное государство», относящееся к государству и государственному управлению в целом, а не только к органам исполнительной власти. Понятие «e-government» означает «электронное государственное управление» и характеризует применение информационно-коммуникационных технологий в исполнительной, законодательной и судебной ветвях власти.

Общим во всех определениях является следующее: применение во внутренней работе органов власти и при взаимодействии с гражданами информационных технологий; взаимодействие между государством и бизнесом; взаимодействие между различными ветвями государственной власти; взаимодействие между государством и государственными служащими.

Повсеместное использование информационных технологий является требованием времени, но для государства соответствовать современным тенденциям

– не главная цель. Главной целью формирования электронного правительства в Российской Федерации является повышение качества предоставления государственных услуг гражданам, организациям и представителям бизнеса, а также повышение качества исполнения государственных функций.

Основные инструменты формирования в России электронного правительства: а) перевод государственных, муниципальных и бюджетных услуг в электронный вид и б) перевод исполнения соответствующих государственных, муниципальных и бюджетных функций в электронный вид.

В ходе формирования электронного правительства должны быть достигнуты следующие цели: повышение качества и доступности государственных и муниципальных услуг; снижение административных барьеров; уменьшение бюджетных расходов на предоставление государственных и муниципальных услуг (исполнение функций).

Параметрами, определяющими качество предоставления государственных услуг, считаются:

– доступность государственной услуги – возможность получить доступ к соответствующему сервису в удобное время в удобном месте;

– прозрачность процедуры предоставления услуги – наличие доступного для ознакомления регламента, однозначно и понятно определяющего процедуру и условия получения услуги;

– скорость предоставления услуги — минимальное время ожидания решения или ответа;

– временные затраты получателя услуги – минимальное время, затрачиваемое получателем услуги на ожидание в очереди, заполнение анкет, сбор виз на документ и т.д.;

– коррупционная емкость услуги — четкая регламентация действий государственных служащих, а также уменьшение числа личных контактов между служащими и получателями услуг.

Электронное правительство, определяемое как система государственного управления, использующая электронные средства обработки, передачи и распространения информации, при правильной реализации является мощным инструментом повышения качества государственного управления, так как позволяет:

– предоставлять государственные услуги дистанционно (например, через сеть Интернет), что делает услуги более доступными и сокращает число личных контактов между государственными служащими и получателями услуг;

– предоставлять государственные услуги быстрее и за меньшее количество итераций благодаря автоматизации отдельных элементов административных процессов.

Перечисленные выше характеристики качества государственного управления могут быть объективно измерены. В разных странах уровень развития электронного правительства различен. Интересным

представляется масштабное исследование, посвященное оценке развития электронного правительства и проведенное специалистами ООН, – United Nations E-Government Survey 2012 (до этого исследования проводились в 2005, 2008 и 2010 гг.).

По данной методике основной индекс – это показатель развития электронного правительства (E-government development index) в том или ином государстве. Это комплексный индекс, базирующийся на следующих трех компонентах: индекс веб-услуг, индекс телекоммуникационной инфраструктуры, индекс человеческого «капитала». В 2012 г. исследование охватывало 190 стран. В рейтинге страны выстраиваются на основе взвешенного индекса оценок по трем основным составляющим. Страна с наиболее высоким индексом

занимает в рейтинге первое место. В Восточной Европе Россия является лидером по уровню развития электронного правительства.

Список использованной литературы:

1. Обзор ООН Электронное правительство в 2012: Электронное правительство для людей. RIW-2012. Трансляция из Белого зала // Электронная версия газеты «Российская газета». – Режим доступа : <http://www.rg.ru>. – 17.10.2012.

2. Стратегия развития информационного общества в Российской Федерации от 07.02.2008 г. № Пр-212 // Электронная версия газеты «Российская газета» – Режим доступа : <http://www.rg.ru>. – 16.02.2008/-«РГ». – Федеральный выпуск №4591.

3. <http://www.glossary.ru>

Ф. И. БЕЛОЗОР

РАСШИРЕНИЕ ОТКРЫТОСТИ И ПРОЗРАЧНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

На протяжении длительного времени принятие важных для общества государственных решений было уделом только органов государственной власти. Решения формировались под воздействием тех или иных обстоятельств, политической конъюнктуры, иногда спонтанно, процедуры их принятия носили закрытый для населения характер [1]. Анализ социальных и экономических рисков от реализации таких решений отодвигался на второстепенный план и не являлся обязательным элементом их проектирования. Контроль исполнения осуществлялся преимущественно органами управления. Все это негативно сказывалось на качестве государственного управления.

Ответственность за неэффективные, а иногда и неверные решения ложилась на плечи не тех, кто их принимал, а на граждан, что выражалось в замораживании или снижении качества их жизни населения. Все это не согласовывалось с положениями конституции демократического, социального, правового государства.

В управленческой практике любое решение опирается на достаточные или односторонние (ограниченные), собственные знания их авторов, знания состояния объекта воздействия и внешней среды, наличия ресурсных возможностей и умение рационально распоряжаться ими. В таких случаях оценка экспертным профессиональным сообществом и общественная экспертиза проекта способствуют устранению тех или иных ошибок авторов, да и в целом, даёт возможность определить ценность социальной значимости предложения или реформы.

Начало XXI в. ознаменовалось интенсивным развитием глобального информационного общества, характеризующегося становлением нового социального порядка, в котором основным ресурсом является информация. В соответствии с «духом времени» происходит трансформация и модернизация многих общественных и

государственных институтов в сторону формирования их информационной открытости и прозрачности (транспарентности).

С 2003 г. в России начали предприниматься конструктивные шаги, направленные на повышение качества публичного управления. Существенное место в повышении его эффективности отводилось расширению открытости и прозрачности государственного управления – участию граждан, как в выработке решений, так и в контроле их исполнения, беспрепятственному получению информации о деятельности органов власти [2].

Понятие открытости многопланово трактуется в научных исследованиях и художественной литературе [3]. Обобщенную интерпретацию приобретает понятие открытости в публичном управлении. Открытость публичного управления рассматривается как демократическая форма взаимодействия государства и общества, суть которого заключается в наличии правовой и фактической возможности у граждан и их объединений участвовать в формировании государственной политики, государственных и муниципальных управленческих решений и в контроле их исполнения.

Прозрачность – это максимально возможная, законодательно закреплённая и гарантированная доступность для граждан и их объединений достоверной информации о деятельности институтов государственного и муниципального управления.

Демократизация государственных институтов, движение страны в фарватере открытости и прозрачности публичного управления прослеживается в последовательности действий органов власти.

В 2005 г. в концепции административной реформы в России были заложены такие элементы как повышение эффективности взаимодействия органов исполнительной власти и гражданского общества, а также повышение открытости деятельности государственных органов и органов местного самоуправления [1].

Была поставлена задача по созданию действенных каналов влияния гражданского общества на подготовку и принятие решений, затрагивающих права и законные интересы граждан, организаций и делового сообщества.

В 2009 г. обеспечение доступа к информации о деятельности публичной власти закреплено законом на принципах открытости, доступности, достоверности, своевременности предоставления, свободы ее поиска, получения, передачи и распространения [4].

Основными источниками получения информации стали официальные сайты органов государственной власти и местного самоуправления, а также официальный сайт информации о деятельности государственных и муниципальных учреждений.

В 2010 г. принят следующий важный государственный акт, обеспечивающий регулирование отношений в сфере предоставления государственных и муниципальных услуг. В основу закона заложены механизмы открытости деятельности органов и организаций предоставляющих услуги, доступности обращения, возможности их получения в электронной форме. Вся информация об услугах, порядок их предоставления размещены на портале государственных услуг. Здесь можно получить услуги в электронной форме [5].

В последние годы в России активизировано развитие электронного правительства. В основу электронного правительства заложены две формы электронного взаимодействия в системе отношений – с одной стороны между органами публичной власти, а с другой – между гражданами и этими органами. Если в 2011 г. Российская Федерация в рейтинге ООН занимала 59 место в мире по развитию электронного правительства, то в 2012 г. переместилась на 27. Это высокая оценка международным сообществом расширения прозрачности государственного управления в нашей стране.

Т. В. БЕЛЬСЬКА

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТИВНА РЕАЛЬНОСТЬ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сучасний світовий простір відзначається глобалізацією, яка є об'єктивним процесом суспільного розвитку з усіма притаманними будь-якому історичному процесу позитивними і негативними тенденціями. Проблема глобалізації та перспектив суспільного розвитку в нових умовах досліджується такими вченими, як В. Бебик, О. Полтораков, Ю. Резник, В. Співак, Х. Булл, Е. Гідденс, Дж. Кін, М. Едвардс та ін. У той же час потребують більш детальної уваги структурні компоненти глобалізованого світу такі як глобальне громадянське суспільство, глобальна держава, які стають провідними акторами міжнародного політичного процесу.

Громадянське суспільство поряд з національною державою і транснаціональними бізнес-корпораціями відіграє важливу роль у соціально-економічному та політичному розвитку як окремих країн, так і глобального співтовариства в цілому, тому його можна назвати потужним соціально-політичним актором сучасних міжнародних відносин.

В Российской Федерации в рамках административной реформы формируется среда широкого участия гражданского общества в выработке государственных решений и программ, а также механизмы общественного контроля за их реализацией. Создана система информированности граждан о деятельности публичной власти. В указах Президента Российской Федерации от 7 мая 2012 года заложены механизмы, направленные на дальнейшее развитие открытости и прозрачности публичного управления [6].

Список использованной литературы:

1. Распоряжение Правительства Российской Федерации от 25 октября 2005 г. № 1789-р.

2. Указ Президента Российской Федерации «О мерах по проведению административной реформы в 2003-2004 годах» от 23.07.2003 г. № 824.

3. Бибихин В. В. Новая философская энциклопедия / В. В. Бибихин ; под ред. В. С. Стёпина : в 4 т. – М. : Мысль, 2001.

4. Федеральный закон Российской Федерации «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления» от 09.02.2009 г. № 8-ФЗ.

5. Федеральный закон Российской Федерации «Об организации предоставления государственных и муниципальных услуг» от 27.07.2010 г. № 210-ФЗ.

6. Указ Президента Российской Федерации «Об основных направлениях совершенствования системы государственного управления» от 07.05.2012 г. № 601; Указ Президента Российской Федерации «Об оценке эффективности деятельности органов исполнительной власти субъектов Российской Федерации» от 21.08.2012 г. № 1199; Федеральный закон Российской Федерации «О закупках товаров, работ, услуг отдельными видами юридических лиц» от 18.07.2011 г. №223-ФЗ.

Вважається, що останнім часом громадянське суспільство втрачає свої національні та територіальні кордони і стає все більш глобальним і крос-культурним. Виходячи з цього, слід виділити основні ознаки глобального громадянського суспільства. Перш за все, це глобальність, трансперсональність, крос-культурність, віртуальна комунікабельність.

Глобальність суспільства означає, що не може існувати локального соціуму поза світової спільноти, тобто самодостатнє, замкнуте існування неможливе ні для наймогутніших націй, ні для маленьких держав. У той же час відсутній єдиний нормативний соціальний еталон глобального суспільства або модель, прийнята для всіх товариств, що підтверджує різноманітність існуючих у світі соціумів. Глобальне суспільство – не особливий соціальний лад, а всепланетна система співпраці і співіснування різних соціумів і культур. Вона означає існування світової спільноти як глибоко диференційованого цілого [6, с. 1].

Глобальне суспільство протистоїть державі, і не тільки їй, але і приватним інтересам, індивідуалізму, універсалізму, воно не має чітко вираженого особистісного забарвлення, воно трансперсональне. Трансперсональне має своїм джерелом структури колективного несвідомого [5, с. 68]. Трансперсональність означає інтерсуб'єктивність, безсуб'єктивність, «прихильність» скоріше до груп та інших соціальних утворень, ніж до особистості, вираження не чітких конкретних інтересів, а інтересів членів даної групи або спільноти, які наповнюють змістом їх спільне життя. При цьому створюються дані спільноти незалежно від кордонів національних держав.

Отже, ще однією ознакою глобального громадянського суспільства є крос-культурність (Cross Culture), що в перекладі з англійської – перетин культур, спілкування і взаємодія представників різних культур, що створюють якусь самостійну культуру, інтернаціональність, міжнародність, міжкультурних, межетнічність, міжнаціональної.

При цьому інструментом соціального обміну виступає комунікативна діяльність як потреба, або як результат розвитку відносин між суб'єктами глобального суспільства. У ХХ ст. з'явилися нові інформаційні технології, виникли незалежні інформаційні комунікації, відбулося масове залучення до цього процесу громадянського суспільства, розширилися можливості мережі Інтернет, що перевело комунікації в іншу площину – віртуальну. Віртуальна комунікабельність (Virtual Sociability) – ще одна ознака глобального громадянського суспільства, яка означає використання учасниками інтерактивних можливостей комп'ютера та Інтернету, комп'ютеризованої інтеракції. Американський учений Уолтер Андерсен в книзі «All Connected Now. Life in the First Global Civilization» так описує комунікаційні можливості сучасного світу: «Велика інформаційна магістраль на зразок давньогрецької агори дає можливість кожному оглянути весь світ і поспілкуватися з усіма жителями планети» [7]. Сфера комунікації в умовах глобалізації зазнала змін, що стало причиною виникнення віртуальної масової комунікації, при якій кожен учасник мережі має можливість спілкуватися з великою кількістю людей, впливати на них. Він може також змінювати свої ролі від комуніканта до комуніката. Віртуальна комунікація нівелює проблему нерівноправності, що існує в масовій комунікації між елітою і масою, у віртуальній комунікації всі рівноправні.

Глобальне громадянське суспільство має певні можливості. Визнаючи роль громадянського суспільства, розвинені країни і міжнародні організації країн систематично залучають громадян та їх об'єднання до вирішення проблемних питань у всіх сферах життєдіяльності людства. Так, у Німеччині залучення громадських організацій дозволяє економити 30-37 % вартості таких послуг для держави, по-друге, підвищувати якість політичних і публічно-правових рішень. Інститути громадянського суспільства створюють 3-9 % ВВП розвинених країн (5 % в Бельгії, 7,9 % в Канаді). У громадському секторі

країн Європейського Союзу працевлаштовано від 4,4 до 14 % працездатного населення. У громадському секторі країн Європейського Союзу працює в 10 разів більше людей, ніж у легкій промисловості, і в 5 разів більше, ніж у харчовій промисловості. У країнах Центрально-Східної Європи громадські організації залучають втричі більше внутрішніх і зовнішніх інвестицій в соціальну сферу, ніж державні та муніципальні установи соціального спрямування. Громадянське суспільство в загальному – це сьома економіка світу за ВВП (1,3 трлн у.е, дорівнює ВВП Франції або Великобританії). Громадянське суспільство створило в світі більше 25 млн оплачуваних робочих місць (для порівняння, транснаціональна корпорація створює 3,5 млн робочих місць). 60 % представників громадянського суспільства, включаючи волонтерів, зайняті в наданні послуг, з них 40 % зосереджені на соціальних, медичних і освітніх послугах [4, с. 3-4].

Отже, можна стверджувати, що глобалізація сприяє створенню глобального громадянського суспільства, глобального управління, розвитку інститутів демократії, економічної стабільності у світі.

Відзначаючи неперевершені можливості глобального суспільства, слід звернути увагу на певні загрози, які виникли в сучасних умовах. Зокрема, Дж. Арквілл, застерігає людство від негативного впливу соціальних рухів на основі нових інформаційних технологій – мережевих воєн. Мережеві війни перетворюються на нову «столітню війну», напевно, найтяжчу в світі за всю історію, тому що нападник вперше став невидимим [2, с. 87-88]. «Кольорові» революції в Європі та Північній Африці були черговим етапом світових віртуальних і ціннісних конфліктів. Таким чином, новітня війна – це «війна ідей», це змагання інтелекту, які потребують не танків, не важкої артилерії, а навичок роботи з Інтернет-ресурсами.

Друга загроза пов'язана із захистом (державної, банківської, комерційної таємниці) інформації, тобто проблемою інформаційної безпеки. Важливим для інформаційної безпеки є досягнення стану захищеності, що стає можливим за умови створення відповідних інженерно-технічних організацій, які можуть захистити населення світу від реальних і потенційних загроз.

Третя загроза пов'язана з поняттям цифрової нерівності - різницею в доступі громадян до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших послуг за допомогою інформаційних комп'ютерних технологій. Доступ до інформаційних послуг, в умовах стрімкої світової глобалізації відрізняється між молодим і старшим поколінням, між фахівцями різних професій, між організаціями в залежності від їх фінансового стану, між індустріальними і менш розвиненими країнами і навіть між регіонами однієї країни. Така розрізненість може стимулювати різні інформаційні небезпеки, починаючи від хакерських атак на приватні сайти і закінчуючи викраденням або оприлюдненням стратегічно важливих відомостей національного характеру [3, с. 1]. У той же час в сучасних умовах глобалізації інформаційних систем без підключення до

світового інформаційного простору країну очікує економічне руйнування. Слід розуміти, що участь у міжнародних системах інформаційного обміну передбачає вироблення комунікаційної політики, яка послідовно впроваджується органами публічної влади глобального і національного рівня і спрямована на попередження суспільних проблем і нейтралізацію загроз.

Таким чином, структурні компоненти глобалізованого світу - глобальне громадянське суспільство, глобальна держава, хоча й перебувають на початковій стадії формування, все більш впевнено стають провідними акторами міжнародного політичного процесу. Глибоке вивчення, аналіз і осмислення всіх складових глобалізованого світу, пом'якшення його негативних сторін є об'єктивною необхідністю для успішного функціонування і розвитку окремих держав і світової системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. *Арзуманян Р.* Кромка Хаоса. Сложное мышление и сеть : парадигма нелинейности и среда безопасности XXI века / Р. Арзуманян. – М. : Изд. дом «Регнум», 2012. – 600 с.

2. *Арквілл Дж.* Мережі і мережеві війни : майбутнє терору, злочинності та бойових дій / Дж. Арквілл, Д. Ронфельдт ; [пер. з англ. А. Іщенко ; ред. Д. Арквілл, Д. Ронфельдт]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 352 с.

3. *Городенко Л.* Глобальність: ознака мережевої комунікації [Електрон. ресурс] / Л. Городенко // Держава та регіони. – 2011. – № 3. – (Серія: Соціальні комунікації). – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2011_3/files/SC311_01.pdf.

4. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : доповідь / авт. кол. : Кулик В. О., Яблонський В. М., Розумний М. М. та ін. [Електрон. ресурс] / Нац. ін-т стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2012. – 56 с. – Режим доступу : http://www.politika.org.ua/stan_poz_gp_sus.pdf.

5. *Резник Ю. М.* Постгражданская общественность: понятие и перспективы становления / Ю. М. Резник / Гуманитарный вектор. – 2012. – № 3 (31). – С. 63–71.

6. *Співак В. М.* Глобальне громадянське суспільство: реалії та майбутнє [Електрон. ресурс] / Віктор Миколайович Співак – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2010_1/34.pdf.

7. *Walter Truett Anderson.* All Connected Now Life in the First Global Civilization. – Westview Press. – 320 с.

К. О. ЗАКОМОРНА

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

В Україні інститут місцевого самоврядування відіграє важливу роль у конституційному механізмі політичної інституціоналізації громадянського суспільства, зміцненні конституційного ладу та реальному забезпеченні й гарантуванні прав та свобод людини і громадянина. Таке місце у вітчизняному конституційному процесі зумовлено автономністю системи місцевого самоврядування щодо органів державної влади, відсутністю ієрархічної підпорядкованості й існуванням відповідальності тільки перед територіальними громадами [2, с. 27, 31]. Важливість діяльності органів місцевого самоврядування обґрунтовано доведена в наукових працях вітчизняних правників (Ю. Битяка, М. Воронова, М. Добкіна, В. Кампо, П. Любченка, М. Селівона, К. Солянініка, Ю. Тодики, О. Фріцького, Ю. Шемшученка та ін.). Разом із тим в умовах інтеграції України до Європейського Союзу особливої актуальності набуває вивчення такої суттєвої функції органів місцевого самоврядування як участь у розвитку міжнародних відносин. Зважаючи на це метою статті є висвітлення практики роботи Харківської міської ради щодо розвинення зовнішньоекономічних, науково-технічних, культурних, спортивних та інших зв'язків із зарубіжними країнами, зокрема членами Європейського Союзу.

Суттєвим проявом демократизації і децентралізації публічного управління в Україні є встановлення в Законі України «Про місцеве самоврядування» вагомих прав муніципалітетів у галузі зовнішньоекономічної діяльності [3]. Надання вагомих повноважень у цій сфері сприяє реалізації принципу взаємовигідного

співробітництва між державами, проголошеному в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [4]. На виконання цих завдань територіальна громада приймає власний статут, в якому більш наближено до локальних проблем визначаються компетенція та форми реалізації прав первинного суб'єкта місцевого самоврядування. Так, ст. 50 Статуту територіальної громади м. Харкова визначає право територіальної громади, її органів і посадових осіб в межах своєї компетенції брати участь у розвитку міжнародних відносин територіальної громади м. Харкова і територіальних громад міст-побратимів з інших країн [5].

Водночас складність управління та неможливістю забезпечення ефективності управління лише представницьким органом викликає необхідність створення ними виконавчих інституцій [6, с. 54]. Неможна не погодитися з точкою зору, що існування в системі місцевого самоврядування виконавчих органів створює умови для життєздатності й ефективної діяльності територіальної громади, оскільки її проблеми вирішуються у власних інтересах завдяки використанню своїх відповідних структур [7, с. 11]. Одним із таких виконавчих органів Харківської міської ради є Департамент міжнародного співробітництва, на якого покладаються такі завдання: а) сприяння розвитку міжнародного співробітництва у галузі економіки, торгівлі, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, туризму, фізкультури і спорту та інших сфер суспільного життя;

б) здійснення постійних контактів з міжнародними організаціями (урядовими та неурядовими), дипломатичними і консульськими установами з метою подальшого розвитку міжнародного співробітництва та участі у міжнародних програмах; в) формування позитивного міжнародного іміджу міста; г) сприяння реалізації стратегії територіальної громади міста Харкова і національної стратегії з питань європейської інтеграції; д) ініціювання встановлення партнерських і побратимських зв'язків з містами зарубіжних країн та сприяння розвитку інформаційного, економічного та культурного співробітництва, обміну делегаціями у галузі освіти, науки, спорту, туризму та ін. [8].

На сучасному етапі Харківська міська рада уклала близько 50 договорів щодо співробітництва в торговельно-економічній, науково-технічній і гуманітарно-культурній сферах між містом Харків і містами Нюрнберг, Познань, Порту тощо. Про успішність функціонування Харківської міської ради на поприщі міжнародного співробітництва та інтеграції до ЄС свідчить те, що Харківська міська рада є єдиним органом місцевого самоврядування в Україні та другим в СНД після Калінінграду, який за міжнародну діяльність і поширення ідей європейської єдності удостоєний всіх чотирьох почесних нагород Ради Європи: Диплома Європи (2003), Почесного Прапора (2004), Почесною Таблиці (2008) і Призу [9]. Більш того, за версією газети «Financial Times» у рейтингу «Європейські міста та регіони майбутнього, 2012/13» Харків очолив Топ-10 великих міст в номінації «Найбільша ефективність ведення бізнесу». Перше місце в даній категорії свідчить про визнання Харкова на міжнародному рівні, як міста з найкращими перспективами для залучення іноземного інвестування місцевого економічного розвитку [10].

Список використаних джерел:

1. Муниципальное право зарубежных стран (сравнительно-правовой анализ) : учеб. пособие для

вузов / отв. ред. В. В. Еремян. – М. : Академ. проект ; Фонд «Мир», 2006. – 752 с.

2. Любченко П. М. Місцеве самоврядування в системі інститутів громадянського суспільства: конституційно-правовий аспект. : автореф. дис. д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / П. М. Любченко. – Х., 2007. – 42 с.

3. Закон України «Про місцеве самоврядування» 1997 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

4. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

5. Статут територіальної громади міста Харкова [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/ru/article/statut-teritorialnoyi-gromadi-mista-harkova-49.html>.

6. Соляник К. Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи / К. Є. Соляник. – Х. : Крок, 2004. – 255 с.

7. Добкін М. М. Адміністративно-правовий статус виконавчих органів міських рад : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М. М. Добкін. – К., 2009. – 26 с.

8. Положення про Департамент міжнародного співробітництва Харківської міської ради // Додаток 46 до рішення 1 сесії Харківської міської ради 6 скликання «Про затвердження положень виконавчих органів Харківської міської ради 6 скликання» від 24.11.2010 р. № 07/10 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://doc.citynet.kharkov.ua/ru/profile>.

9. Нагороди Совета Европы [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/ru/article/view/id/78>.

10. Основні показники економічного і соціального розвитку м. Харкова за 9 місяців 2012 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/ru/document/osnovni-pokazniki-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-rozvitku-m-harkova-za-9-misyatsiv-2012-44076.html>.

В. П. ЗБУКАР

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стратегічне планування розвитку територій, констатує В. Мамонова, – це процес передбачення майбутнього та його досягнення, який включає розробку, затвердження та реалізацію стратегії та стратегічного плану розвитку території, охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм [2, с. 361]. Стратегічне планування – це систематизовані та певною мірою формалізовані зусилля всієї організації, спрямовані на розроблення стратегій, оформлення її у вигляді планових документів різного типу [1, с. 22].

Успішне стратегічне планування припускає ухвалення рішень, які ефективні і результативні. Результативність означає, що дія привела до запланованого кінцевого результату. Концепція ефективності припускає отримання результату з якнайменшими витратами обмежених ресурсів і часу.

В теорії можна бути результативним, не будучи ефективним, наприклад, проект може бути реалізований з перевищенням лімітів витрат і пізніше призначеного терміну. Результативність зачіпає управлінські аспекти стратегічного планування – операційні і тактичні аспекти процесу стратегічного планування. Ресурси використовуються найбільш результативно, коли вони роблять внесок в досягнення стратегічних намірів.

Головне – правильно співвіднести ресурси, цілі і задачі. Щоб використання ресурсів було результативним, необхідна стратегія впровадження, яка полегшує необхідний перехід від наряду до дій. Стратегія: визначає ключові (стратегічні) проекти; визначає необхідні ресурси для підтримки проекту; призначає відповідальних за реалізацію і розмежує ролі; встановлює терміновість проекту (наприклад, негайний, середньостроковий або довгостроковий).

Ресурси регіону використовуватимуться найбільш дієво, коли управлінці й населення чітко обізнані про стратегічні прями та результати дій. Обидві групи повинні брати участь в ухваленні рішень про стратегічні напрями і стратегії впровадження. Чим частіше здійснюється ця взаємодія, тим більша вірогідність творчих та інноваційних стратегій в управлінні ресурсами і менше шансів виникнення плутанини в намірах або дублюванні дій. Можуть бути дуже ефективні комісії, створювані за проектним принципом. Також вигідно створювати міжгалузеві та міждисциплінарні комісії.

Оскільки практично всі регіони мають обмежені ресурси, то найбільш раціонально використовувати існуючі ресурси стратегічним чином. Це може означати перерозподіл і переорієнтацію ресурсів в підтримку місії і стратегічних рішень. Традиційне розміщення ресурсів може бути замінено більш відповідними проектами. Слід зазначити, що регіон з добре визначеним стратегічним напрямом і стратегією реалізації може залучити і вигідно використовувати ресурси із зовнішніх джерел (наприклад, державні кошти, бізнесу і населення).

Моніторинг і оцінка відіграють важливу роль в досягненні результативності. Вони допомагають визначити, наскільки добре реалізовані цілі, задачі і стратегії. Вони показують, що слід посилити або виправити. Про це буде мова йти нижче. Ресурси повинні давати мультиплікаційний ефект і генерувати процеси, що розвиваються, а не приносити тільки якийсь один результат.

Інформація, одержана в процесі проведення стратегічного аналізу повинна використовуватись для визначення так званих «точок зростання» регіону. Точкою зростання можуть бути галузь, підприємство, проект, дозволяючи задовольнити потребу, що зростає, і здатні ініціювати довгостроковий розвиток регіональної інфраструктури (дороги, освіта, теле- і інформкомунікації), суміжних галузей і малого підприємництва, дати додаткові доходи до бюджету, створити нові робочі місця.

При цьому «точка зростання» визначає спрямованість, галузеву орієнтацію можливих сценаріїв розвитку регіону. При цьому можливі сценарії двох типів.

Сценарії розвитку зовнішніх умов. Будуються на основі гіпотез про полярний розвиток ряду зовнішніх чинників, що знаходяться зовні контролю регіону. Наприклад, падіння цін на вугілля, прокладка нафтопроводу або центральної дороги, введення протекціоністської державної політики, зміни відносин з прикордонною країною тощо. Такі сценарії дозволяють: а) більш продуктивно сформулювати уявлення про поле можливостей і загроз для розвитку території; б) перевіряти проекти і пріоритети, що далі висуваються, на стійкість і ризик при різних варіантах розвитку зовнішніх умов.

Сценарії розвитку регіону при переважанні тієї або іншої функції або галузі. Такі сценарії дозволяють краще зрозуміти соціально-економічні наслідки реалізації проектів, націлених на розвиток певних видів діяльності. Для кожного сценарію повинні бути вказані переваги, недоліки, ризики.

Одна з ключових проблем будь-якого планування – уміння створити міцні зв'язки між стадією розробки

плану і стадією реалізації. У ході сканування середовища визначилися стратегічні проблеми і основні рішення про відповідні реакції. Стратегічні напрями зумовлюють рішення про ресурси і стратегії реалізації. Під час планування потрібно відстежити чіткий зв'язок між проблемами і можливостями, виявленими в ході планування середовища, і подальшими рішеннями (реакціями).

Стратегічні напрями повинні спиратися на реальний ґрунт, наприклад, організаційні потужності, доступні ресурси і відповідати місії. Іншими словами, дії повинні підтримувати і розвивати далі місію регіону і стратегічні напрями. В успішних стратегічних планах стратегічний напрям і рішення про реалізацію пов'язані прямими і зворотними зв'язками. Результатом повинен бути інтегрований, здійснений і підтриманий набір стратегій.

Реалізація стратегічних пріоритетів вимагає вирішення низки стратегічних проблем. Зона стратегічної відповідальності органу управління територією, за Ю. Шаровим [3, с. 185], – це певна сфера його діяльності, яка відповідає частині місії управління території (субмісії) і являє собою комплекс однорідних потреб населення регіону у певних товарах чи послугах, а рівень задоволення якими визначає стратегічну відповідальність місцевих органів влади перед населенням території у відповідності до призначення цього органу та законодавства України.

Після систематизації кола проблем опорної стратегії (за необхідністю – з застосуванням дерева цілей) та їх первинного формулювання кожна проблема розглядається на кшталт коректного формулювання. Доцільно уявити собі проблему як таку, що складається з двох «половин»: 1 – існуючий стан справ, 2 – бажаний. Розрив між цими «половинами» являє собою проблему.

Після переконання у тому, що проблема сформульована коректно, перевіряється якість формулювання цілі вирішення даної проблеми. Добре визначена ціль повинна відповідати певним вимогам: конкретність, значущість, реалістичність, досяжність, зорієнтованість на результат, вимірюваність, прив'язка до часу. Це ще один засіб перевірки коректності визначення і формулювання проблеми і тому можливе повернення команди планування знову до цього кроку.

Список використаних джерел:

1. Латинін М. А. Стратегічне планування : навч. посіб. / М. А. Латинін, Т. М. Лозинська, І. В. Дунаєв ; за ред. д.е.н., проф. О. Ю. Амосова. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 248 с.

2. Мамонова В. В. Стратегічне планування розвитку територій // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. колегія: О. Ю. Амосов (спів гол.), О. С. Ігнатенко (спів гол.) та ін. ; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – С. 361.

3. Шаров Ю. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті : концептуальні аспекти : моногр. / Ю. Шаров. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 302 с.

ПОГЛЯДИ ВЧЕНИХ НА ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ»

Управління – універсальний і необхідний елемент навколишнього нас світу. Публічне управління (англ. – public management) – це діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування системи органів державної влади, регіонального врядування, органів місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики у найрізноманітніших сферах суспільного життя.

Термін «публічне управління» вперше використовує англійський державний службовець Десмонд Кілінг у 1972 р. [: «Публічне управління – це пошук використання ресурсів для досягнення пріоритетних цілей державної політики» [1, с. 15].

У даний час низку вчених розглядають поняття «публічне регулювання» через публічне управління [2, с. 38–41]. Так, В. Е. Чиркин пише: «Публічне управління – це нормотворча, розпорядча, контрольна, організаційна та інша діяльність. Вона здійснюється на основі встановлених норм, правил, процедур». Владні відносини реалізуються в публічній сфері держави. «Простір дотику і перехреснування устремлень інститутів влади, з одного боку, та інтересів і очікувань громадянського суспільства – з іншого, утворює те, що можна вважати публічною сферою» [2, с. 41].

На думку сучасного філософа і соціального теоретика Ю. Хабермаса публічна сфера – це та область соціального життя, в якій може сформуватися громадська думка, тобто область, в якій інтерес громадян спрямований на діяльність держави. «Держава – не частина публічної сфери, на відміну від самої держави державна влада – це публічна влада. У даному випадку термін «публічна сфера» використовується «в контексті турботи про публіку», тобто для забезпечення суспільства суспільними благами [3, с. 160].

У підходах до вивчення публічного управління в західних країнах існує два напрямки. Перше – це економічний підхід. Він вимагає застосовувати в управлінні ринкові механізми для покращення адміністрування і його здешевлення. Частина прихильників економічного підходу, такі ідеологи «нового публічного менеджменту», як В. Нисканен і В. Остром вважають, що управлінська робота може бути поліпшена, якщо адміністратору не платити посадовий оклад, а оплачувати кожну його дію (зауважимо, що на практиці це досить важко) [4, с. 275]. Іншу позицію з питання про відносини громадян і управління займають прихильники політичного підходу (теорії колективних дій). Їх позиція виражена тезою «голос і лояльність». Це – соціальний контроль за управлінням громадян в управлінні, а також добровільне слідування громадян правилам, оскільки ці правила вироблені за їх участю. Прихильники політичного підходу вимагають демократизації управління, більшої відкритості.

У науці про публічне управління є різні методологічні підходи, які істотно поділяють багатьох

дослідників. Це тоталітарний, демократичний і державно-релігійний методологічні підходи.

При тоталітарному підході до публічного управління акценти робляться на необхідності сильної державної влади (в деяких випадках – диктатури певного соціального шару в суспільстві або персональної диктатури вождя), здійснюється фактичне злиття органів держави, правлячої партії (зазвичай комуністичної, але бувають і інші), громадські об'єднання підпорядковані правлячій партії і органам держави, місцеве самоврядування скасовується. Це адміністративно-командна система управління. У тоталітаризмі бачать силу й ефективність публічного управління.

Демократичні концепції державного і муніципального управління представлені величезною кількістю різних шкіл, учислі шкіл, пов'язаних з ідеями «держави – зла» і «держави – добра», «держави – нічного сторожа» і держави – всесильного регулятора шкіл, які відстоюють пріоритет економічних або політичних методів управління, концепціями держави загального благоденства і держави, що створює лише сприятливі умови для діяльності індивіда, ідеями «раціональної бюрократії», технократії та іншими концепціями, вимагають, з одного боку поділу державного і муніципального управління громадська концепція муніципального самоврядування, з іншого – з уявленнями про муніципальних органах як «агентів держави» (державна концепція місцевого самоврядування). При всіх відмінностях демократичні концепції спираються на громадські постулати управління – загальнолюдські цінності, принципи демократії, політичного та ідеологічного плюралізму, поділу влади, верховенства права, визнання місцевого самоврядування. Вони відкидають тоталітаризм і авторитаризм, стверджують підконтрольність чиновника населенню, ставлять його на службу загальним інтересам.

Державно-релігійні, теократичні (наприклад, в Саудівській Аравії) або клерикальні (в Ірані) підходи до публічного управління типові для багатьох мусульманських країн. Вони включають в публічне управління релігійні елементи.

За визначеннями А. Мельника та О. Оболенського, у сучасних умовах виокремлюють поняття «публічне управління». Воно зорієнтоване на реалізацію публічних інтересів і включає такі складові, як державне управління і громадське управління. Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють, взаємодоповнюють одне одного, виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості. У системі публічного управління визначальну роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя [5, с. 19].

Система публічного управління охоплює багато підсистем, а саме: політичну, економічну, соціальну, адміністративну, правову, гуманітарну тощо.

У подальших дослідженнях необхідне осучаснення смислового наповнення поняття «публічне управління» крізь призму усвідомлення його ролі у житті кожної людини та держави.

Список використаних джерел:

1. *Keeling D. Management in Government / D. Keeling.* – London : Allen & Unwin, 1972.
2. *Чиркин В. Е. Публичное управление / В. Чиркин.* – М. : Юристъ, 2004. – 475 с.
3. *Сморгунов Л. В. Политические сети, информационные технологии и публичное управление: переход от концепции «e-Government» к «e-Governance»*

/ Л. В. Сморгун // Технологии информационного общества – Интернет и современное общество : труды VIII Всерос. объединенной конф., Санкт-Петербург, 8–11 ноября 2005 г. – СПб., 2005. – С. 160–161.

4. *Капогузов Е. А. Институциональная структура производства государственных услуг: от вебериянской бюрократии – к современным реформам государственного управления : моногр.* – Омск : Изд-во ОмГУ, 2012 – 400 с.

5. *Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2004. – 342 с.*

О. В. КУЛІНІЧ

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СУСПІЛЬНО-КОРИСНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

У сучасних умовах у багатьох демократичних країнах визнається, що недержавні організації (далі НДО), які здійснюють суспільно корисну діяльність, повинні мати більш привілейоване положення, ніж інші НДО. При цьому в більшості випадків держава не зацікавлена в тому, щоб давати пільги всім організаціям без різниці – замість цього вона, як правило, надає пільги лише певній категорії таких організацій на підставі цілей і видів діяльності НДО. Для позначення організацій, що займаються такою діяльністю, використовуються різні назви – наприклад, благодійні або суспільно-корисні організації (далі СКО).

Українське законодавство, поряд з громадськими організаціями, які визначаються, як «об'єднання громадян, що створюються для задоволення та захисту їхніх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів», виділяє благодійні організації, «головною метою діяльності яких є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб». При цьому благодійність трактується як діяльність, завдяки якій громадські та приватні ресурси добровільно спрямовуються їхніми власниками для допомоги окремим соціально незахищеним групам людей, вирішення суспільних проблем, а також поліпшення умов громадського життя [1].

Зважаючи на те, що поняття «благодійність» є лише окремим випадком суспільно-корисної діяльності, такий підхід, на наш погляд, значно звужує можливості державної підтримки для більшості НДО і не сприяє розвитку громадянського суспільства в Україні. В контексті цього вважаємо за доцільно розглянути світовий досвід державного регулювання організацій з суспільно-корисним статусом.

Існує ціла низка причин, які можуть спонукати державу прийняти окремі закони відносно суспільно-корисних організацій. Серед них намагання: підвищити роль певних НДО в суспільстві; сприяти певним установленим видам діяльності, які пов'язані із суспільною користю; зробити роботу НДО більш прозорою та фінансово підзвітною; узгодити наявність суспільно-корисного статусу з можливістю пільгового оподаткування та інших форм державної підтримки.

Суспільно-корисний статус може бути наданий організації явно – шляхом включення відповідного положення в рамкові законодавство про громадські об'єднання або прийняття окремого закону про суспільно-корисну діяльність. У багатьох країнах наприклад, у Німеччині та Нідерландах, перелік видів суспільно-корисної діяльності та опис пільг для НДО, що займаються такою діяльністю, наводиться в податковому законодавстві. В інших країнах положення, що встановлюють суспільно-корисний статус, містяться в рамковому законодавстві про громадські об'єднання. Так прийнято, наприклад, у Боснії та Герцеговині, Болгарії, Румунії тощо.

Останнім часом багато країн (Угорщина, Литва, Польща та ін.) для забезпечення єдиного підходу до регулювання суспільно-корисної діяльності все частіше приймають окремі закони, які містять визначення та критерії одержання суспільно-корисного статусу, додаткові можливості та обов'язки СКО.

Зазвичай, суспільно-корисною вважається будь-яка не заборонена законом діяльність, що підтримує або просуває одну або кілька цілей, перерахованих у відповідному законі.

Зрозуміло, що єдиного підходу до визначення суспільної користі не існує, тим більше перелік видів суспільно-корисної діяльності неминуче буде різним у різних країнах, відображаючи потреби, цінності та традиції кожної конкретної країни. Наприклад, у законодавстві Німеччини до суспільно-корисної відноситься діяльність у сфері охорони здоров'я, загального добробуту, захисту навколишнього середовища, освіти, культури, аматорського спорту, науки, підтримки осіб, нездатних самостійно доглядати за собою, а також спрямована на церковні та релігійні цілі. У Франції крім іншого – допомога нужденним, наукові або медичні дослідження, а також сприяння аматорському спорту, мистецтвам і охороні художньої спадщини, захисту навколишнього середовища і культури Франції [2].

У різних країнах розроблений цілий спектр підходів до того, хто має ухвалювати рішення щодо наданні суспільно-корисного статусу. Наприклад, у Данії, Фінляндії та Німеччині таке рішення вповноважене

приймати податковий орган. Потенційним недоліком такого підходу є можливість конфлікту інтересів між обов'язком податкового органа забезпечити збирання податків (максимізувати оподатковувану базу) та його обов'язком надавати статус СКО, що звільняє від оподаткування. В інших країнах статус СКО надається за рішенням Міністерства юстиції (Болгарія) Щоб уникнути прийняття рішень за політичними мотивами, в деяких країнах (Греція, Угорщина, Польща) рішення про статус СКО вповноважені приймати судові органи (Франція). У ряді країн це питання вирішують незалежні комісії [3].

Право надавати статус СКО, як правило, включає й повноваження оцінювати діяльність організацій, а при відповідних обставинах і позбавляти організацію цього статусу. Хоча в більшості країн СКО повинні публікуватися звіти щорічно, нерідко цей статус залишається за організацією протягом більш тривалого часу. Наприклад, у Бельгії та Німеччині він зберігається протягом трьох років, після чого потрібна ререєстрація або перекваліфікація для поновлення статусу СКО. У Фінляндії Національна податкова комісія надає статус ОПО на п'ятирічний строк.

Державна підтримка СКП, яка має сприяти їх діяльності та забезпечити їм фінансову стабільність, може приймати різноманітні форми: звільнення прибутків організації від оподаткування; створення податкових стимулів для тих, хто робить пожертви на користь СКО (звільнення від ПДВ); субсидії (пряме фінансування), гранти та режим сприяння при одержанні певних державних замовлень.

Крім цього, влада може надавати СКО інші види допомоги, як то [4]: тільки СКО можуть одержувати

пожертвування, що дають право на податкове відрахування (Франція, Германия); багато джерел грантів, у т.ч. Національна лотерея, доступні більшою мірою або винятково благодійним організаціям і СКО (Великобританія); СКО може отримати право користування нерухомим майном, що перебуває у власності Державного казначейства або органів місцевого самоврядування, і доходами від нього (Польща); СКО може бути місцем проходження альтернативної цивільної служби (Угорщина).

Зрозуміло, що СКО як одержувачі прямих і непрямих преференцій від держави, піддаються більш ретельному державному контролю, ніж інші НДО. Мета такого контролю попередження можливих махінацій і зловживань з боку СКО та забезпечення підзвітності СКО своїм членам, бенефіціарам та суспільству.

Список використаних джерел:

1. Донік О. М. Благодійність в Україні (XIX - початок ХХ ст.) / О. М. Донік // Український історичний журнал. – 2005. – № 4. – С. 160.

2. Мур Девід. Общественно-полезные организации. Определения понятия и обзор международных практик / Дэвид Мур. – М. : Международный центр некоммерческого права, 2004. – 24 с.

3. Сравнительный анализ нормативно-правового толкования понятия «общественно-полезная организация» / НКО Законы развития [Электрон. ресурс], 2005. – Режим доступа : <http://www.nkozakon.ru/expert/8/>

4. Survey of Tax Laws Affecting NGOs in Central and Eastern Europe, ICNL, Second ed., 2003. – 10 p.

**О. В. ЛИТВИНОВ,
Н. М. ЛИТВИНОВА**

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЙ У ФОРМУВАННІ СПРИЯТЛИВОГО БІЗНЕС-КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Проведення регуляторних реформ, зазвичай, призводить до поліпшення бізнес-клімату в країні та сприяє створенню позитивного інвестиційного іміджу. Певним чином проведення регуляторних реформ стало стандартом як для країн із розвинутою економікою, так і для країн, що розвиваються та намагаються зайняти своє місце на одному шаблі із найбільш розвинутих країнами світу [5, с. 85]. ОЕСР розробила відповідні рекомендації та щорічно звітує про кількість і якість регуляторних реформ, яких протягом 2011 р. було проведено понад 250. Найбільш успішними країнами у проведенні регуляторних реформ 2011 р. стали: Марокко, Молдова, колишня Югославська Республіка Македонія, Сан-Томе та Принсіпі, Латвія, Кабо-Верде, Сьєрра-Леоне, Бурунді, Соломонові Острови, Республіка Корея, Вірменія та Колумбія. Важливим є те, що переважна більшість із перелічених країн є країнами із низьким або нижче середнього рівнем доходу. Така популярність подібних реформ у країнах, що розвиваються, свідчить про значний потенціал для створення сприятливих умов для бізнесу й зростання національної економіки за умови успішної реалізації подібних реформ.

Прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування, став основною складовою, широко анонсованої, реформи дерегулювання в Україні у 2011 р. Подібний метод в Україні вже застосовувався у 2005 р. та 2008 р. для перегляду регуляторних актів, прийнятих центральними та місцевими органами виконавчої влади [1–5]. На відміну від закордонного досвіду застосування «регуляторної гільйотини», в Україні не були забезпечені системність та узгодженість даної реформи, яка розтяглася на 6 років та не призвела до покращення якості державних регулювань і поліпшення бізнес-клімату та формування позитивного інвестиційного іміджу [5, с. 52–58].

Характерною рисою українського досвіду проведення реформи дерегулювання із застосуванням методу «регуляторної гільйотини» є погіршення умов ведення бізнесу, що суперечить усталеній світовій практиці. Українська влада не забезпечила виконання завдання визначеного у підрозділі «Дерегуляція та розвиток підприємництва» Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна

економіка, ефективна держава», а саме: поліпшення бізнес-клімату в Україні. Індикатором успіху у досягненні Україною цієї амбітної мети було підвищення позиції України в міжнародному рейтингу Світового банку «Ведення бізнесу – 2012» за простотою ведення бізнесу на 40 позицій, зі 142-го на 102-е місце зі 183 країн [5, с. 85]. Однак, згідно із звітом Світового банку за 2012 р. Україна зайняла 152 позицію у рейтингу. За цим міжнародним рейтингом Україна порівняно з 2006 р. втратила 28 позицій. На даний час ми за цим показником поступаємося Алжиру (148), Гамбії (149), Буркіна-Фасо (150), Ліберії (151).

Однією з головних причин, що не дозволили Україні виконати завдання з покращення бізнес-клімату є низький рівень участі бізнес-асоціацій та інститутів громадянського суспільства у процесах формування сприятливого клімату для розвитку малого і середнього бізнесу. Потягом 2011 р. лише незначна кількість бізнес-асоціацій та інститутів громадянського суспільства брали участь у прискореному перегляді, що проводився відповідно до Закону України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» від 14.12.2010 р. № 2784-IV.

Ураховуючи позитивний закордонний досвід застосування «регуляторної гільйотини» для покращення бізнес-клімату та формування позитивного інвестиційного іміджу країни, було б цілком доцільним зробити припущення, що проведення «регуляторної гільйотини» дозволить не лише покращити регуляторний клімат або регуляторну базу шляхом скасування неефективних регулювань, внесення змін або приведення у відповідність до принципів державної регуляторної політики, але й створить передумови для того, щоб у майбутньому не виникали подібні ситуації із прийняттям безсистемних, неузгоджених регуляторних актів та таких, що не відповідають принципам державної регуляторної політики або приймаються із порушенням встановленої чинним законодавством процедури. Однак усі переваги та позитивні результати від проведення регуляторних реформ можливі виключно за активної участі бізнес-асоціацій.

За умови активної участі бізнес-асоціацій та інститутів громадянського суспільства прискорений перегляд, дозволив би:

- зменшити кількість державних регулювань у сфері господарської діяльності;
- забезпечити узгодженість та послідовність нормативно-правових актів, прийнятих усіма органами влади у різних сферах;
- створити єдиний та вичерпний реєстр чинних регуляторних актів;
- створити систему, що не дозволить включати до єдиного реєстру регуляторні акти, прийняті з порушеннями або таких, які не відповідають принципам державної регуляторної політики;
- створити передумови для неухильного виконання органами влади Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;
- створити реальні приклади взаємодії бізнесу, влади та громадськості у розв'язанні актуальних проблем;

– налагодити системну співпрацю бізнес-асоціацій з органами влади на етапі розробки проектів регуляторних актів;

– змінити існуючий формальний підхід до виконання процедур державної регуляторної політики державними службовцями;

– акцентувати увагу розробників регуляторних актів на першочерговому та неухильному дотриманні принципів державної регуляторної політики;

– інституалізувати механізми громадського контролю за регуляторною діяльністю органів влади;

– покращити бізнес-клімат у країні;

– сформувати прозору та передбачувану регуляторну базу;

– створити передумови для формування позитивного інвестиційного іміджу України.

На жаль, навіть той нетиповий факт, що, на відміну від усіх інших країн, в Україні «регуляторну гільйотину» застосовують утретє, це не вплинуло на суттєве покращення бізнес-клімату. Узагалі вистачає й одного разу, коли за результатами реформи створюється спеціальна система. У нашому випадку ані у 2005 р., ані у 2008 р., ані у 2011 р. подібної системи створено не було. Зокрема, в Україні відсутній єдиний реєстр регуляторних актів. Тобто, без створення подібної системи існуюча ситуація буде повторюватися постійно й вимагатиме проведення кожного разу нової «регуляторної гільйотини».

Таким чином, не усунуто причину, яка призводить до «захаращення» регуляторної бази непотрібними, дублюючими, неузгодженими, суперечливими регуляторними актами. А українські бізнес-асоціації виступають у ролі «пожежників» кожного разу мобілізуючи значні ресурси на боротьбу із наслідками, а не їх причинами. Більш ефективною є участь бізнес-асоціацій на етапі розробки та громадського обговорення проектів регуляторних актів, що дозволяє усунути причини виникнення проблем.

Список використаних джерел:

1. *Літвінов О.* Регуляторна гільйотина: недоліки та переваги / Олексій Літвінов // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / [редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 3 (21). – С. 27–35.

2. *Літвінов О. В.* Досвід упровадження «регуляторної гільйотини» в Україні / О. В. Літвінов // Державне управління: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. – К. : НАДУ, 2005. – № 2. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-2.

3. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160–IV // ВВР України. – 2004. – № 9. – Ст. 79.

4. Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування : Закон України від 14.12.2010 р. № 2784–VI. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

5. Реформа дерегулювання в Україні: втрачені можливості : аналіт. звіт / О. В. Літвінов, Н. М. Літвінова, Н. В. Стаднічук [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Літвінова. – Д. : МОНОЛІТ, 2012. – 100 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ У СФЕРІ ОСВІТИ

Існуюча сьогодні в Україні система призначення керівних кадрів у сфері освіти передбачає проведення циклу співбесід кандидата з керівниками органу управління, що здійснює призначення, та представниками окремих служб. Процедура ця недостатньо нормативно обумовлена, більше того, вона не передбачає визначення рівня фахової компетентності претендента зайняти ту чи іншу посаду, з'ясування його комунікаційних, психологічних, менеджерських та інших особливостей і здібностей, наявність спеціальної освіти та ін. Крім того, на призначення керівника не впливає громадськість, що вже на початковому етапі робить неможливою саму ідею державно-громадського управління освітою.

У сучасних умовах має бути розроблений чіткий алгоритм цієї роботи, який потрібно відобразити у відповідних нормативних документах. Кандидати у майбутні керівники мають добре розуміти, якими професійними компетенціями вони повинні оволодіти для того, щоб обійняти ту чи іншу посаду, і як ці компетенції будуть вимірюватися. Ідучи цим шляхом, крім удосконалення нормативної бази, необхідно розробити відповідні методичні матеріали для використання відповідними органами управління освітою і місцевими громадами.

Сьогодні нагальною потребою є усунення протиріч між процедурою призначення керівних кадрів у сфері освіти і вимогами до їх професійної підготовки.

Обов'язковим, з нашої точки зору, є посилення вимог до освітнього рівня претендентів на керівні посади. Перш

за все, це наявність магістерського ступеня. Керівники регіонального рівня повинні мати учений ступінь. Жорсткішими пропонується зробити і вимоги до наявності педагогічного і управлінського стажу, що буде унеможлилювати обіймання керівних посад у сфері освіти особами, що не пройшли певні шаблі у освітянській ієрархії. Для керівників регіонального рівня важливою є також наявність певного стажу державної служби. Відповідні вимоги ми відобразили в таблиці.

Окремо слід зупинитися на професійному тестуванні претендентів на керівні посади в системі освіти. Сьогодні така процедура в нормативно обумовленому переліку відсутня, що веде у багатьох випадках до призначення на керівні посади осіб, що не володіють елементарними компетенціями. Бажано б було, щоб тест з професійної компетентності керівника включав завдання за такими напрямками: законодавство України з питань освіти, теорія освітнього менеджменту, теорія якості освіти, основи фінансово-економічної діяльності, основи теорії оцінювання та ін.

Матеріали проведених нами досліджень свідчать, що 44,4% керівників загальноосвітніх навчальних закладів і 63,2% керівників районних (міських) управлінь освіти вважають, що політичні чинники є основними при зміні керівників освіти, в той же час низький професійний рівень вони вказали як причину відповідно тільки в 11,1 і 21,1 % випадків.

Виходячи із викладеного, ми маємо на меті в подальшому розробити проект типового положення про призначення керівних кадрів в системі освіти України.

Таблиця

Пропозиції щодо вимог до призначення керівних кадрів у сфері освіти України

<i>Рівень управління</i>	<i>Вимоги до керівника</i>	<i>Особа, яка призначає на посаду</i>
Регіональний рівень	Повна вища педагогічна освіта Наявність магістерського ступеня за спеціальністю «Державне управління» Наявність ученого ступеня Загальний педагогічний стаж – 15 років; Стаж роботи на керівних посадах в системі освіти – 5 років; Стаж державної служби 3 роки; Проходження професійного тестування з проблем менеджменту освіти	Міністр освіти і науки, молоді та спорту України за поданням голови ОДА
Районний (міський) рівень	Повна вища педагогічна освіта Наявність магістерського ступеня за спеціальністю «Державне управління» або «Управління навчальним закладом» Загальний педагогічний стаж – 10 років Стаж роботи на керівних посадах в системі освіти – 3 роки Проходження професійного тестування з проблем менеджменту освіти	Начальник Головного управління освіти і науки ОДА за поданням голови РДА або міського голови
Рівень навчального закладу	Повна вища педагогічна освіта Наявність магістерського ступеня за спеціальністю «Державне управління» або «Управління навчальним закладом» Загальний педагогічний стаж – 5 років Проходження професійного тестування з проблем менеджменту освіти	Начальник районного (міського) управління освіти

ФОРМУВАННЯ СОЛІДАРНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК СТРАТЕГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розв'язання соціально-економічних проблем на регіональному рівні все частіше розглядається сьогодні у безпосередньому зв'язку з завданням забезпечення суспільної консолідації. Вирішення цього завдання вбачається можливим шляхом використання існуючого потенціалу регіонального соціального капіталу та ідеї соціальної солідарності.

П. Бурдье зазначає, що соціальний капітал – це реальні й потенційні можливості людей, які вони можуть використати для підвищення якості власного життя й життя усього суспільства, і які є результатом їх міжособистісної взаємодії. Найбільш істотним у соціальному капіталі є те, що він створюється зусиллями не окремих відособлених одне від одного людей, а формується й накопичується під впливом їх включення в колективні відносини і виконання взаємних обов'язків, відповідальності й солідарності. Об'єм соціального капіталу суспільства прямо залежить від ступеня взаємної підтримки, співробітництва й довіри його громадян одне до одного. Чим він вищий, тим більшими ресурсами володіє країна й держава [2].

Одна з проблем регіонального (і національного) розвитку сьогодення полягає в тому, що умови розвитку соціального капіталу стають у край несприятливими внаслідок фрагментації регіонального соціокультурного простору і, більше того, втрати цілісності людського існування. Наприклад, втрачається зв'язок між рівнем економічного розвитку суспільства та його соціальною стабільністю, а також позитивним сприйняттям людиною свого місця в житті.

Для регіонального простору типовою є ситуація дискредитації суспільно значимих, консолідуючих ідей, орієнтації кожної статусної групи на свою «особливу правду»; аномальної композиції індивідуальної й суспільної свідомості, де одночасно уживаються протилежні за своєю спрямованістю установки, орієнтації й ідеї; знижена реакція на зовнішні чинники, в тому числі й на те, що безпосередньо впливає на якість життя, масова суспільна апатія й байдужість.

Унаслідок цих змін руйнуються суспільні зв'язки, приналежність людей до соціальних інститутів стає формальною, а громадяни не тільки відмовляються відповідати на виклики, адресовані їм від імені держави й суспільства, але й конструктивно співпрацювати одне з одним. Низький рівень взаємної довіри й відповідальності у відносинах між людьми не тільки руйнівню впливає на духовно-моральну атмосферу в суспільстві, на відносини між громадянами і владою, але й створює істотні перепони для реалізації соціально-економічних проектів і програм, які не можна успішно здійснити в дезінтегрованому середовищі, де кожна соціальна група переслідує свої корпоративні інтереси, а людина залишається наодинці зі своїми проблемами.

У даному контексті надзвичайно актуальною стає ідея соціальної солідарності, яка останнім часом усе

частіше розглядається представниками різних суспільних сил. І це цілком логічно, оскільки солідарність – ніщо інше, як такий рівень згоди, без якого в межах суспільства неможливі ефективні міжособистісні й інституційні комунікації.

Цілком назріла ідея формування регіонального солідарного суспільства як системи міжособистісних і міжгрупових відносин, заснованої на усвідомленні їх учасниками спільності фундаментальних інтересів, цінностей та життєвих сенсів, взаємної підтримки, лояльності й співробітництва в досягненні позитивних суспільно значимих цілей.

Ідея солідарності корелює з концепцією соціальної спільноти Т. Парсонса, заснованою на уявленні про те, що особисті мотиви ефективно каналізуються в соціальну систему через лояльність і членство в різних по відношенню до них колективах. Лояльність, згідно з Т. Парсонсом, являє собою готовність відгукнутись на відповідним чином обґрунтований заклик, зроблений від колективу або в ім'я суспільного інтересу чи потреби [1]. Тобто, функція соціальної спільноти полягає у визначенні обов'язків для членів колективу, похідних від принципу їх лояльності.

З урахуванням розробок Т. Парсонса, зміст стратегії формування регіональної солідарної спільноти полягає в утвердженні в суспільстві принципів соціальної солідарності, що істотно змінює якість людських відносин.

До числа цих принципів належать:

– довіра, що полягає в орієнтації в міжособистісних і соціальних відносинах на відкриті, конструктивні взаємовідносини;

– взаємоповага, яка передбачає, що громадяни не тільки мають уявлення про цінності, смисли та мотиви поведінки кожного з них, але визнають їх важливими й не піддають будь-яким формам деструкції, якщо ці феномени не антисоціальні;

– солідарність, що являє собою дієве співчуття інтересам, думкам співгромадян, колег, близьких людей;

– відповідальність, яка полягає в готовності й здатності людини взяти на себе обов'язки перед співгромадянами і виконати їх, навіть всупереч обставинам;

– субкультурна інтеграція, яка передбачає реальну приналежність до колективних утворень, починаючи з сім'ї і закінчуючи етносом (етнічною групою), що спирається на прийняття культурних стандартів та стилів поведінки. Субкультурна інтеграція означає формування міцних міжособистісних і групових зв'язків на якісній основі – досягнення ціннісно-сміслової єдності.

Вважаємо, що установка на соціальної солідарності повинна стати домінантою державної політики в регіоні, а стратегія формування регіонального солідарного суспільства – реальним, а не імітаційним проектом.

Першочерговими задачами при цьому є:

- формулювання цінностей і смислів, які є безумовними для абсолютної більшості населення регіону та сприймаються молоддю;
- утвердження ідеї соціальної справедливості як головного принципу взаємовідносин між людьми;
- реальна боротьба з корупцією, яка є головною причиною взаємного відчуження між громадянами і владою;
- наявність чітких кордонів у взаємовідносинах між людьми й соціальними інститутами, які не можуть порушуватись за жодних умов;
- акцент на взаємну відповідальність (влади і молоді, молодих людей по відношенню одне од одного);

- постійний і конструктивний діалог держави й молоді;
- консенсусна мова спілкування, в основі якої лежить намагання знайти спільні смисли, зрозуміти одне одного.

Список використаної літератури:

1. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс; под ред. М. С. Ковалевой; пер. с англ. Л. А. Седова и А.Д. Ковалева. – М. : АспектПресс, 1998. – С. 26.
2. Бурдьё П. Формы капитала / П. Бурдьё // Западная экономическая социология. Хрестоматия современной классики. – М. : РОССПЭН, 2004. – 533 с.

В. В. НАКОНЕЧНИЙ

УПРАВЛІННЯ МІСТОМ У ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Динаміка суспільно-політичної реальності детермінує перегляд методологічних засобів у осмисленні управлінських стратегій на рівні міста. Проблема управління містом насамперед корелює з суспільно-політичною сферою, оскільки виступає ареною, де переплітаються владні інтереси державних інституцій та структур місцевої влади. Відповідно, звернемось до виявлення тих методологічних підходів,

які саме у сучасну епоху є найбільш прийнятними для аналізу управління містом.

Існує велике розмаїття підходів щодо аналізу суспільно-політичних явищ. Разом з тим, наявні підходи можна певним чином згрупувати, виділяючи ключові критерії для їхньої типологізації.

Так, В. Парсонс виділяє шість методологічних підходів, за допомогою яких можна здійснити аналіз політико-управлінського процесу (див. табл. 1).

Таблиця 1

Базові методологічні підходи щодо пояснення політико-управлінського процесу (концепція В. Парсонса) [2, с. 53]

№ з/п	Назва методологічного підходу	Сутність методологічного підходу	Теоретики
1.	Етапний підхід	Розглядається процес розробки і здійснення політики як такий, що складається з низки етапів чи послідовних дій. Політика аналізується з точки зору процесу, що починається зі “встановлення порядку денного” й закінчується оцінюванням і завершенням політики	Лассвелл, Саймон, Істон, Алмонд, Jones, Anderson, Hogwood, Gunn та ін.
2.	Плюралістично-елітистський підхід	Аналіз зосереджується на владі та її розподілі між групами та елітами (залізними трикутниками) й тому способі, яким вони формують процес розробки і здійснення політики	Dahl, Lindblom, Woodhouse, Shattschneider, Cobb, Elder, Bachrach, Baratz, Lukes, Crenson, Gaventa та ін.
3.	Неомарксистський підхід	Застосовуються марксистські ідеї щодо пояснення процесу розробки і здійснення політики в капіталістичному суспільстві	Miliband, O’Connor, Poulanzas, Cockburn, O’ffe, Dunleavy, O’Leary та ін.
4.	Субсистемний підхід	Аналізується розробка і здійснення політики з точки зору нових метафор, приміром, “мережі”, “спільноти” і “субсистеми”	Hecllo, Richardson, Jordan, Rhodes, Atkinson, Coleman, Smith, Baumgartner, Sabatier, Jenkins-Smith та ін.
5.	Підхід дискурсу політики	Розглядається процес здійснення політики з точки зору мови та спілкування. Він базується на працях французьких і німецьких прихильників критичної теорії	Фуко, Габермас, Тульмен, Вітгенштайн, Fisher, Forester, Edelman та ін.
6.	Інституціоналізм	Включає набір таких підходів до процесу здійснення політики, що перекриваються між собою: “економічний” інституціоналізм; соціологічний інституціоналізм, “політичний” інституціоналізм	Almond, Skocpol, Hall, Weaver, Rockman та ін.

Цікаву типологію існуючих методологічних стратегій запропонували М. Говлет і М. Рамеш (див. табл. 2.) [1, с. 27–52]. Вони виокремили шість основоположних груп теорій як загальних методологічних підходів щодо аналізу суспільно-політичних реалій, застосувавши два наступних критерії: перший напрямок логічної побудови (або дедуктивний, або індуктивний); другий – основний елемент аналізу як об’єкт спрямування аналізу (або окремі індивіди, або суспільні групи, або організації).

На наш погляд, група теорій, що об’єднана у позицію «державництва», є найбільш адекватною

методологічною стратегією для дослідження управління містом. Теорія «державництва» співвідноситься, з одного боку, з індуктивним методом конструювання теорій, а з іншого – з організаціями як базовими одиницями аналізу. Якщо у контексті дедуктивних теорій застосовуються універсальні принципи в дослідженні явищ суспільно-політичного простору (вони побудовані «згори вниз»), то індуктивні теорії формуються «знизу вгору». Тобто, індуктивні теорії оперують великим масивом емпіричних даних, синтезуючи їх.

Таблиця 2

Систематизація загальних методологічних підходів до суспільно-політичних явищ [1, с. 28]

		Базова одиниця аналізу		
		Особистість	Група	Організація
Метод побудови теорії	Дедуктивний	Суспільний вибір	Марксизм	Неоінституціоналізм
	Індуктивний	Економіка достатку	Плюралізм/ Корпоратизм	Державництво

Але, в той же час, ми пропонуємо дотримуватися більш «м’якої» інтерпретації державницького підходу, згідно якого акценти зосереджуються на зв’язках між державою і суспільством із розумінням того, що держава є первинною; пріоритетним методологічним підходом в управлінні містом є методологія «встановлення порядку денного» (для країн ліберальної демократії притаманна модель зовнішнього ініціювання; для тоталітарних політичних режимів є притаманною модель мобілізації; модель внутрішнього ініціювання притаманна найчастіше авторитарним бюрократичним режимам, але у взаємодії органів влади із суспільством вагомим

значення набуває консолідація у визначенні пріоритетних проблемних питань, що потребують нагального вирішення).

Список використаних джерел:

1. Говлет М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Міхаель Говлет, Магадеван Рамеш ; [пер. з англ. О. Рябова]. – Львів : Кальварія, 2004. – 264 с.
2. Парсонс В. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики / Вейн Парсонс ; [пер. з англ. О. П. Дем’янчук]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 549 с.

К. О. НАСТЕЧКО

ПИТАННЯ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ В ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОМУ ПАРТНЕРСТВІ В ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI (далі – Закон), державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами [1].

Питання врегулювання відносин із державно-приватного партнерства ґрунтується на твердженні, що земля є не лише природним ресурсом, але й майном, тому у земельному праві має відбутися поєднання начал як публічного так і приватного права.

Основним суб’єктом у системі забезпечення земельних публічних інтересів є держава. Управляючи і розпоряджаючись землями, держава встановлює дозвільний характер землекористування, спеціальний правовий режим використання і охорони земель, здійснює контроль за використанням та охороною земель і накладає санкції за порушення земельного законодавства. Специфічним галузевим способом регулювання земельних відносин є публічно-правові обмеження, що формулюються шляхом комбінування приписів забороняючого, зобов’язуючого та уповноважуючого характеру і виконують регулятивну роль.

Ступінь публічного і приватного у правовому регулюванні земельних відносин знаходить своє вираження в їх взаємозв’язку і взаємному впливі один на одного. Динаміка сучасного рівня розвитку суспільства зумовлює необхідність збільшення

ступеня публічності у правовому регулюванні земельних відносин [2, с. 57–62].

При цьому П. Ф. Кулинич вважає, що ефективний правовий механізм забезпечення певного балансу приватних і публічних інтересів у земельних відносинах може бути запроваджений на основі правової концепції «землі як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави (суспільства)».

Вважаємо, що даний принцип потребує більш системного втілення в інших актах земельного законодавства, які стосуються державно-приватного партнерства, в тому числі шляхом внесення відповідних доповнень до Закону України «Про державно-приватне партнерство».

Слід звернути увагу, що питання укладення договору про встановлення публічно-приватного партнерства регулюється нормами цивільного права з урахуванням положень земельного законодавства, а саме враховує процедуру надання земельних ділянок, користування ними, і, на нашу думку, має бути удосконалено шляхом прийняття нормативно-правового акта, який буде регулювати процедуру повернення земельної ділянки державі після реалізації проекту у сфері державно-приватного партнерства.

Особливо актуальним на даний час є те, що існують істотні перешкоди для розвитку «складних» договорів для яких законодавство встановлює спеціальні вимоги (щодо порядку укладення, форми, змісту тощо) і які за певних умов можуть опосередковувати земельно-орендні відносини. Йдеться, наприклад, про концесійні договори, угоди про розподіл продукції, інші договори, що можна розглядати як «договори, що укладаються в рамках державно-приватного партнерства», в розумінні закону України «Про державно-приватне партнерство» тощо. Існування різних, часто надмірних вимог, з одного боку, до таких договорів (концесійних, угоди про розподіл продукції та ін.), а з іншого – до договорів оренди землі призводить до того, що об'єднати ці договори в одному складному договорі практично неможливо (насамперед неможливо поєднати процедури укладення цих видів договорів). При цьому щодо концесійних договорів законодавець позитивно вимагає укладення окремого договору оренди поряд з концесійним договором (ч. 6 ст. 3 та ін. Закону України «Про концесії»), а щодо угод

про розподіл продукції – вказує на необхідність окремого «документа, що посвідчує право користування землею (ч. 3 ст. 4 ЗУ «Про розподіл продукції»). І лише у випадку з іншими договорами, що укладаються в рамках державно-приватного партнерства, зберігається можливість тлумачення правил ст. 8 Закону України «Про державно-приватне партнерство» як таких, що будучи спеціальними, дозволяють використовувати земельну ділянку безпосередньо на підставі договору, що укладається в рамках державно-приватного партнерства, а отже, дозволяє відступити при опосередкуванні орендних відносин, які можуть мати місце, від правил Закону України «Про оренду землі». Утім таке тлумачення ст. 8 Закону України «Про державно-приватне партнерство» поділяється далеко не всіма, крім того, через невідале підзаконне регулювання відносин із здійснення державно-приватного партнерства цей механізм поки що так і не запровадив [3, с. 40–49].

На завершення слід відмітити, що держава, надаючи приватному партнеру можливість реалізувати інвестиційний проект в межах публічно-приватного партнерства, повинна, зі свого боку, надати компанії, яка працює за проектом, гарантію, що інший аналогічний або схожий проект не буде здійснюватися в період визначеного часу і на конкретній території, про що, на нашу думку, слід вносити окрему статтю в текст договору про встановлення публічно-приватного партнерства. В той же час, приватний партнер повинен дотримуватися вимог антимонопольного законодавства, міжнародних та регіональних угод, а також норми законодавства про цільове призначення земельної ділянки і положення про охорону навколишнього природного середовища під час реалізації вищевказаного проекту.

Список використаних джерел:

1. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI// Голос України. – 2010. – 30 липня. – № 140.
2. Семчик В. І. Пріоритет публічно-правових інтересів у земельному законодавстві України / В. І. Семчик, В. Сидор // Право України. – 2012. – № 7. – С. 57–62.
3. Мірошніченко А. Зобов'язальні права користування земельною ділянкою / А. Мірошніченко, А. Ріпенко // Право України. – 2012. – № 7. – С. 40–49.

О. В. ОРЛОВ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ІСТОРИЧНІ ВИКЛИКИ

У середині минулого ХХ ст. Ф. Бродель вийшов за рамки традиційної історичної науки і поклав початок «геоісторії». По суті він змінив сам предмет історичної науки та запропонував вивчати історію з точки зору економіки, демографії, географії ... При такому підході предметом дослідження вже виявляються не окремі країни, люди і ланцюжки політичних подій, а зовсім інші реальності – якісь стійкі економіко-географічні «організми».

Історія, за Броделем, – не «подієва», а «процесуальна». З точки зору розуміння історичних процесів виявилось важливішим вивчати

впровадження винаходів, розвиток промислової бази і природно-географічні умови. На думку Броделя, історія є ні що інше, як накладення взаємообумовлених інноваційних, економічних, кліматичних та демографічних циклів [1].

Саме інновації та розвиток економіки на тлі змін геофізичних умов визначають як зростання народонаселення, так і розвиток суспільні відносин, з можливими варіаціями «в межах геоісторичного русла». З цього випливає глибинний сенс висловлювання про політику як «про мистецтво можливого». Отже, в рамках запропонованої моделі сенс державного

управління полягає в оптимізації параметрів проходження державою руслу історичної річки.п.

Для того, щоб усвідомлено формувати державну політику розвитку суспільства, необхідно, щонайменше, виділити основні фактори, які визначають цей розвиток.

Наприклад, теорія історичного матеріалізму основною рушійною силою соціального розвитку вважала боротьбу класів. При цьому метою такої боротьби, що зумовлена протилежністю класових інтересів і ведеться саме за ці інтереси, було приведення виробничих відносин у відповідність до рівня розвитку продуктивних сил суспільства, що постійно змінювалися. На думку К. Маркса, саме так відбувалась і відбувається зміна самих суспільно-економічних формацій (перехід від первіснообщинного ладу до рабовласницького, а далі – до феодального і капіталістичного).

Та якщо поставити питання про причини зміни рівня розвитку продуктивних сил, то дійдемо очевидного висновку про те, що рушійною силою соціального розвитку упродовж усієї історії існування світової цивілізації є інновації. Саме вони були тим механізмом, який сприяв підвищенню конкурентоспроможності як окремих соціальних груп, народів, так і людства в цілому. Ще А. Сміт у своїй відомій праці «Дослідження про природу та причини багатства народів» («Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations»), виданій у 1776 р., стверджував, що основним механізмом капіталізму послуговує не стільки ринкова система (відповідність між попитом і пропозицією), скільки конкуренція, яка змушує не тільки задовольняти все більш високі потреби, але й робити це якнайефективніше – за допомогою переходу на нові технології, тобто шляхом інновацій [2]. Ця думка, сформульована в термінах ринкової економіки, насправді має універсальне відношення до всіх періодів розвитку людства, проте тільки під час становлення капіталізму використання інновацій стає визначальним фактором прискореного розвитку.

Отже, інновація – це не лише загальноекономічна, а й загальносоціальна закономірність, двигун і спонукальний мотив прогресу суспільства, який забезпечує підвищення якості його існування за рахунок виникнення нової ідеї та її матеріального чи

соціального втілення. Щобільше, в інформаційному суспільстві, коли проблеми матеріального виробництва відходять на другий план, саме соціальні інновації даватимуть найбільший соціально-економічний ефект, тобто інновації в соціальній сфері створюватимуть підґрунтя для відповідних інновацій в економічній сфері. Але якщо техніко-економічні інновації з'являються завдяки «духу підприємництва» як необхідна умова для ефективної економічної діяльності, то для створення й упровадження відповідних їм соціальних інновацій необхідна наявність і відповідних соціальних акторів. Такими акторами сьогодні стають держава, з одного боку, і громадянське суспільство «з іншого. Така кооперація дозволяє вирішити дуже складну проблему, пов'язану, насамперед, із тим, що держава за своєю суттю є досить консервативною та інерційною системою. Тому на громадянське суспільство має бути покладено завдання виявлення, артикуляції та спонукання держави до прийняття найбільш прийнятних соціальних інновацій, а на державу – розвиток і закріплення цих інновацій у житті суспільства. Це стає однією з основних функцій і завдань держави у постіндустріальному суспільстві. Саме така кооперація створює механізм, що забезпечує умови для планомірного й еволюційного упровадження тих чи інших соціальних інновацій. Завдання держави – закріпляти на економічному і політичному рівні саме ті соціальні інновації, які забезпечують конкурентні переваги як державі, так і суспільству в цілому. Тільки такі випереджувальні дії створять умови, для того щоб соціальні перетворення проходили на консенсусних засадах, а не в результаті класової боротьби, війн чи революцій.

Список використаних джерел:

1. *Бродель Ф.* Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. XV-XVIII вв. – Т. 1 : Структури повсякденності. Возможное и невозможное / Ф. Бродель. – М. : Весь Мир, 2007. – 592 с.
2. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.

О. Г. РОГОВА

ГРОМАДСЬКІ РАДИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

З початку 2000-х рр. відбувається інституалізація публічної сфери, що характеризується як процес створення нових видів діяльності у взаємодії громадськості та держави, які забезпечують їх зв'язок у сфері обміну інформацією та контролю [5, с. 191-192].

Формування публічного управління у сфері охорони здоров'я (надалі – ОЗ) пов'язане з процесами активізації органів місцевого самоврядування, створенням нових організаційно-правових форм господарювання (некомерційних медичних підприємств), залученням інститутів громадянського суспільства (надалі – ГС) до обговорення та прийняття юридично-значущих

рішень. Відповідно до «Основ законодавства України про охорону здоров'я» (надалі – «Основи»), для вирішення питань формування державної політики ОЗ при Верховній Раді України можуть створюватися дорадчі та експертні органи з провідних фахівців у сфері ОЗ та представників громадськості (ч. 2 Ст. 13), а органи та заклади ОЗ зобов'язані сприяти реалізації права громадян на участь в управлінні ОЗ і проведенні громадської експертизи з цих питань. При органах та закладах ОЗ можуть створюватися громадські консультативні або наглядові ради, які сприятимуть їх діяльності та забезпечуватимуть інформованість населення і громадський контроль у сфері ОЗ (Ст. 24) [3].

Процес залучення громадськості до управління публічними справами у сфері ОЗ охоплює дві самостійні, але взаємопов'язані тенденції: поступове формування цілісної системи нормативно-правових актів, які опосередковують участь громадськості у реалізації публічної політики (в тому числі – у сфері ОЗ) та інституалізації різних форм взаємодії держави та інститутів ГС (державно-приватне партнерство, громадські ради тощо). Інституційним виразом взаємодії державної влади та громадськості у сфері ОЗ стало створення Громадської Ради при МОЗ України, установчі збори для формування складу якої відбулися 02.09.2011 р.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р. № 996 (надалі – Постанова № 996) було ухвалено новий порядок створення громадських рад при органах виконавчої влади. Постанова № 996 об'єднує два важливі документи: Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики (надалі – Порядок) та Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації (надалі – Типове положення) [4].

Порядок визначає основні організаційно-правові вимоги щодо проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів. Типове положення є базовим документом для розробки відповідних положень – установчих документів громадських рад, які у своїй діяльності мають керуватися в тому числі власним Положенням, розробленим на основі Типового положення, спеціально створеною робочою групою, до складу якої входять члени громадської ради та представники органу виконавчої влади.

Процес створення та функціонування громадських рад базується на наступних принципах: системного діалогу органів влади з громадськістю; урахування громадської думки з важливих питань державного і суспільного життя; створення умов для участі громадян у розробленні проектів рішень з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Важливо підкреслити, що Постановою № 996 рекомендовано органам місцевого самоврядування (надалі – ОМС) під час проведення консультацій з громадськістю та утворення громадських рад при ОМС керуватися затвердженими цією постановою

Порядком і Типовим положенням [4]. Таким чином, хоча Постанова № 966 не має на меті регламентувати процес створення громадських рад при ОМС, вона створює правове підґрунтя для формування відповідних рад не тільки в системі органів державної влади, а в цілому – у сфері публічного управління.

Постанова № 996 принципово змінила процедури формування громадських рад. Віднині кількісний та персональний склад рад визначається не рішенням керівника органу влади, а самими представниками інститутів ГС під час установчих зборів шляхом відкритого голосування. Із початком формування громадських рад інститути ГС та органи виконавчої влади України увійшли у найбільш інтенсивний та масовий період своєї співпраці [2].

Громадські ради у сфері ОЗ створюються як дорадчі органи. Відповідно до європейських рекомендацій, основне призначення дорадчих громадських рад – це бути посередниками між владою і «зацікавленими сторонами» [1]. Хоча процеси оформлення громадських рад у сфері ОЗ тільки «набирають обертів», можна сподіватися, що спільна зацікавленість інститутів ГС, що долучилися до створення рад, та органів публічної влади (як державних, так і самоврядних) щодо продовження діалогу стане каталізатором цих процесів.

Список використаних джерел:

1. Громадські ради в охороні здоров'я: створення і робота [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://communityhealth.com.ua/documents/brochure_r_3.pdf.
2. Громадські ради в цифрах. Результати моніторингу формування громадських рад при центральних та місцевих органах виконавчої влади [Електрон. ресурс] / Портал громадських рад України. – Режим доступу : <http://gromrady.org.ua/2011/08/hromadski-rady-v-tsyfrakh-rezultaty-monitorynhu-formuvannya-hromadskiyh-rad-pry-tsentralnyh-ta-mistsevyh-orhanah-vykonavchoji-vlady/#more-7920>.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон від 19.11.1992 № 2801-ХП (з наступними змінами) [Електрон. ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
4. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова КМУ від 03.11.2010 р. № 996 (у редакції від 01.11.2011 р.) [Електрон. ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-p>.
5. Третяк О. Публічна сфера як чинник розвитку системи державного управління / О. Третяк // Удосконалення правового забезпечення державно-службових відносин в Україні: європейський контекст : матеріали наук.-практ. конф. 10-11 груд. 2010 р., м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 191-192.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Визнаючи важливість громадянського суспільства для утвердження демократії в Україні та розбудови правової держави, разом із тим необхідно константувати, що його розвиток все ще перебуває в зародковому стані. Після здобуття Україною незалежності, в першу чергу, актуальності набули питання державності. Але й через п'ять років, при прийнятті Основного Закону, в ньому, на жаль, не знайшлося рядка для означення чи визначення громадянського суспільства в молодій незалежній державі.

Сьогодні, обравши європейські орієнтири розвитку, неможливо ігнорувати значення безпосередньої участі народу та інститутів громадянського суспільства в публічному управлінні. Доречно згадати, що західна модель державного управління у своєму розвитку пройшла шлях від державного адміністрування через публічне управління до нового (сучасного) публічного управління. В Україні ж й досі є усталеним використання терміна «державне управління», який не є точним відповідником терміна «публічне управління» та складовою саме якого, а не «державного», мають стати інститути громадянського суспільства. Адже головна їх відмінність полягає в тому, що саме при публічному управлінні суспільними процесами активну участь бере народ, який за Конституцією є єдиним джерелом влади в Україні [1]. Поки що конституційна норма (ст. 5) про те, що народ здійснює владу безпосередньо, певною мірою, залишається декларативною. Практична проблема громадянського суспільства в Україні, на нашу думку, полягає у відсутності достатньої зрілості, здібності та відповідальності його інститутів у справі реального здійснення народовладдя, надійного захисту законних прав та інтересів людини, зокрема, й від безпідставного втручання органів держави в її життя. Сучасний розвиток інститутів громадянського суспільства в Україні подекуди носить стихійно-емоційний характер, має місце створення організацій «одноднівок» чи псевдоорганізацій. Деякі політичні сили їх створюють спеціально під певні політичні події в країні. Яскравим прикладом цього, під час останніх виборів до Верховної Ради України, були дії в Криму окремих осіб таких організацій, як «Гражданский актив Крыма» і «Крымские партизаны». Для людей такі «громадські організації» нічого корисного не роблять, скоріше навпаки – дискредитують саму ідею громадянського суспільства. А отже, потрібен певний час, а головне – належна організаційна та правова основа розвитку, вітчизняного за змістом і європейського за формою, громадянського суспільства.

В основу розроблення державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні покладено такі загальновизнані світовою спільнотою Міжнародні правові акти як Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний

пакт про економічні, соціальні та культурні права, а також міжнародні документи, що стосуються інших сфер людського життя чи діяльності.

До національних законів, які мають сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні, як правило, відносять значну кількість законів, а саме: «Про об'єднання громадян», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про соціальний діалог в Україні», «Про інформацію», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про організації самоорганізації населення», «Про організації роботодавців», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про соціальні послуги», «Про волонтерську діяльність», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про доступ до публічної інформації», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про безоплатну правову допомогу» та ін. Разом з тим, усі ці закони об'єднує те, що вони лише фрагментарно чи дотично визначають ті чи інші положення або ж окремі елементи громадянського суспільства і не є законами тематичними, спеціальними.

Свого часу розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства, яка визначала мету, основні завдання, а також принципи та форми взаємодії. Серед основних, визначалося й таке важливе завдання як сприяння вдосконаленню нормативно-правової бази з питань розвитку громадянського суспільства, діяльності інститутів громадянського суспільства, доступу громадян до інформації [2]. На сьогодні є чинною постанова Уряду «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р., якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю та Типове положення про громадську раду при органах виконавчої влади [3]. Своїм розпорядженням від 25.04.2012 р. № 236-р Уряд затвердив план заходів щодо формування громадянської культури та підвищення рівня толерантності у суспільстві, протокольним рішенням від 14.11.2012 р. № 88 доручив керівникам органів виконавчої влади посилити взаємодію з громадськістю, зокрема регулярно проводити публічні заходи за участю представників інститутів громадянського суспільства.

Чи не першим комплексним документом у цьому контексті є Указ Президента України від 24.03.2012 р., яким затверджено Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації [4]. Крім загальних положень, Стратегія визначає мету та стратегічні пріоритети, принципи, завдання державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. Вірно констатовано, що недосконалість

чинного (вітчизняного. – *Р.С.*) законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства і зауважено, що для повноцінного законодавчого забезпечення їх розвитку є обов'язковим урахування міжнародних стандартів, зокрема, Рекомендацій Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій і кращих європейських практик. Серед завдань державної політики, Стратегія визначає необхідність приведення національного законодавства щодо діяльності інститутів громадянського суспільства у відповідність з європейськими стандартами та його адаптацію до законодавства Європейського Союзу. В Указі також визначено механізми, фінансове забезпечення реалізації Стратегії, очікувані результати до 2015 р. і до 2020 р. та затверджено План першочергових заходів щодо реалізації Стратегії. Нібито теоретична основа вагома. Але чи можна вважати цього достатнім для досягнення позитивних результатів? Звичайно, що ні. Адже зрозуміло, що наявність навіть багатьох якісних Законів не може гарантувати ефективного розвитку громадянського суспільства. Для успішного виконання заходів, визначених Стратегією, суспільство та держава

мають сформувати дієві інститути громадянського суспільства, які будуть спроможні брати участь в управлінні державою, виконувати інші управлінські функції, а також здійснювати контроль за діяльністю органів влади. Не менш, якщо не більш, важливими у цій справі будуть правосвідомість, ініціативність, а також активна позиція громадян України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
2. Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 р. № 1035-р (із змінами від 22.07.2009 р.).
3. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996.
4. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації : Указ Президента України від 24.03.2012 р. № 212/2012.

І. Є. СЕВОСТЬЯНОВА

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: СУДОВА СИСТЕМА

Необхідність усебічного дослідження питання ефективності державного управління та критеріїв його оцінки не викликає сумнівів, тому що будь-яка дія на суспільні відносини, цілеспрямовано і буде піддаватися оцінюванню з боку суспільства. Коли ж мова йде про таке складне суспільне явище як державне управління, зростає значущість оцінки державного управління, з точки зору ефективності або неефективності, тому що саме оцінка ефективності державного управління дозволяє пізнавати ступінь реального задоволення в цілому населенні, організації і регулювання суспільних потреб, а в подальшому - на підставі отриманих даних, розробляти заходи і пропозиції щодо підвищення рівня ефективності державного управління [1, с. 102].

Багатьох учасників процесу державного управління цікавлять дослідження судової влади. Механізми влади – найкоштовніші продукти, що виробляються суспільством, яке є її проєктувальником і її будівельником. Наукове вдосконалення судової системи значною мірою визначає долю всієї держави.

Оцінка ефективності державного управління необхідна, як для органів державної влади, так і для суспільства. Суспільству вона дозволяє контролювати якість діяльності державних інститутів.

Особливо важливе на шляху розвитку України як правової, демократичної та соціальної держави формування незалежної та ефективної судової системи. Критерії ефективності діяльності судової системи є завданням актуальним, однак остаточно не реалізованим в практичній площині. Це пояснюється тим, що в дослідженнях про судову систему домінує

розгляд питань її структури та механізмів функціонування, залишаючи проблему результатів діяльності судів.

Завдання оцінки ефективності державного управління у сфері судової діяльності полягає в тому, щоб оцінити: управлінську діяльність судових органів влади; проведену державою судову політику; реалізацію державних програм розвитку судової влади; а також наслідки проведеної судової політики і реалізації державних програм. Вибір типу оцінки і методів оцінювання залежить від цілей управління, завдань судової системи, соціально політичних умов, наявності необхідних ресурсів та інших факторів.

До оцінювання якості роботи суду в міжнародній практиці існують декілька підходів. При цьому, завжди визначаються такі питання: хто здійснює оцінку, які при цьому застосовуються стандарти та виміри, які при цьому використовуються методи збору інформації, а також шляхи подальшого використання такої оцінки. Така оцінка може мати дві основні процедури, кожна з яких, у свою чергу, може передбачати використання різних методів. По-перше, внутрішня оцінка (як «самооцінка судів»), що відбувається в межах судової системи та використовує методи, релевантні системі організації та координації судової системи. По-друге, зовнішня оцінка, що передбачає оцінку діяльності судів державою чи громадянським суспільством.

До оцінювання якості роботи суду в міжнародній практиці існують декілька підходів. При цьому, завжди визначаються такі питання: хто здійснює оцінку, які при цьому застосовуються стандарти та виміри, які

при цьому використовуються методи збору інформації, а також шляхи подальшого використання такої оцінки. Така оцінка може мати дві основні процедури, кожна з яких, у свою чергу, може передбачати використання різних методів. По-перше, внутрішня оцінка (як «самооцінка судів»), що відбувається в межах судової системи та використовує методи, релевантні системі організації та координації судової системи. По-друге, зовнішня оцінка, що передбачає оцінку діяльності судів державою чи громадянським суспільством [2, с. 17].

Критеріями розвитку ефективної судової системи є ряд ціннісно-орієнтованих показників: доступність судового вирішення спорів, незалежність судової влади, відкритість і прозорість судів, якість судового процесу, довіра суспільства до судової влади, розвиток суспільних протиріч, досягнення соціального компромісу на основі застосування норм чинного законодавства.

Дані ціннісно-орієнтовані показники забезпечують відповідний процес та рівний законний захист для усіх, хто звертається до суду. Вони також скеровують суди у їх діяльності та пропонують парадигму принципів ефективного функціонування судів.

Такі цінності, як справедливість та безсторонність, встановлюють стандарти поведінки судів. Такі цінності, як незалежність та компетентність, перш за все пов'язані із здатністю судді приймати рішення виключно на основі ґрунтовного розуміння застосовного законодавства та фактів у справі. Чесність включає прозорість та відповідність процесу, рішення та особу, що таке рішення приймає. Правосуддя не лише має бути відправлене, але й безсумнівно виглядати як таке, що було відправлене.

Доступність включає: легкість доступу до судового процесу (включаючи помірковані збори за подання заяви до суду та інші затрати, можливість скористатись послугами адвоката та, за необхідності, перекладача),

ефективне використання приміщення суду та отримання точної, повної інформації про судовий процес та результати окремих справ. Своєчасність є наслідком балансу між часом, необхідним для своєчасного отримання, презентації та виваження доказів, закону та аргументів та необґрунтованих зволікань в результаті неефективності процесів та недостатніх ресурсів. Не менш важливим є гарантування певності, коли рішення на певному етапі буде вважатись «кінцевим», будь то перша чи апеляційна інстанція [3, с. 6].

Для підвищення рівня ефективності діяльності судової системи необхідно застосування наступних заходів: впровадження автоматизованої системи в діяльність органів судової влади з метою досягнення скорочення термінів розгляду судових справ та спорів, скорочення кількості незавершених справ, забезпечення зручного і швидкого доступу до інформації; інформованість громадян про стан розгляду справ, про порядок прийому заяв і інших справ, необхідних їм відомостей; вільне отримання інформації у сфері правосуддя, наявність необхідної інформації в мережі Інтернет; формування інформаційних ресурсів правової бази та банків даних судових рішень і судової практики органів судової влади і забезпечення відкритого доступу; моніторинг судових процесів.

Список використаних джерел:

1. *Седаков В. Г.* Теоретические проблемы оценки эффективности государственного управления / В. Г. Седаков, М. М. Нарбинова // Вестник КАСУ. – 2005. – № 3. – С. 101–104.
2. Дослідження якості роботи судів з використанням методології карток громадянського звітування : навч. посіб. / Проект USAID «Україна: верховенство права». – К., 2010. – 128 с.
3. Міжнародні засади судової досконалості. – Режим доступу : <http://www.ukrainerol.org.ua>

Е. Н. СЕЛЮТИНА

ИСТОРИЧЕСКИЙ ОПЫТ РУССКОЙ ДЕМОКРАТИИ: ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В НОВГОРОДСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Движение по пути к либеральной демократии, в основном завершившееся в наиболее развитых западно-европейских странах, не могло не затронуть и Россию, провозгласившую приоритет общечеловеческих демократических ценностей, что повлекло трансформацию публично-правовых институтов.

На процессы модернизации политической системы России оказывает влияние ряд объективных факторов, немаловажным из которых следует признать историческое наследие, характеризующееся недостатком опыта представительной демократии. Вместе с тем, в истории российской государственности, на первый взгляд тяготеющей к авторитарным режимам порой с элементами тоталитарных форм властвования, существовали периоды, когда народное самосознание вопреки патерналистским традициям одерживало верх

и народный суверенитет реализовывался в наиболее демократичных институтах из возможных на соответствующем этапе развития.

Таким ярким примером является Новгородская республика в XII-XV вв., изучение организации и функционирования публичного управления при наличии активного, действенного гражданского общества в которой, на наш взгляд, может быть использовано в современных условиях в региональном и муниципальном управлении. В свою очередь, научный и практический интерес вызывает исследование причин кризиса и падения Новгородской республики, среди которых кроме внешних, объективных факторов, существовали внутренние, обусловленные эволюционным развитием демократических институтов, что также полезно при выработке прогнозов кризисных

ситуаций, в которых могут оказаться и современные государства. В настоящее время можно выявить достаточно фактов, свидетельствующих о кризисном состоянии государственных институтов демократических государств, происходящих вследствие неспособности их снять противоречия между свободой добиваться личных благ и общественными интересами.

Новгородская республика, возникшая в XII в. и просуществовавшая три с половиной столетия, представляла собой типичное средневековое государственно-подобное образование. Форма правления, установившаяся там, получила название феодальной боярской республики. Республики при феодализме носили городской характер. Они создавались по мере роста могущества и независимости наиболее крупных, развитых городов, устанавливающих господство не только над прилегающей сельской территорией, но и над некоторыми мелкими городами, а порой и колониями (Новгород, Псков, Венеция, Генуя, Флоренция).

Условиями появления Новгородской феодальной республики были:

1. Удачное географическое расположение на важнейшем торговом пути Средневековья, обусловившее высокий уровень экономического развития, процветание торговли и ремесла при незначительной роли земледелия.

2. Разделение общества на слои, нетипичные для феодальных государств, при наличии довольно развитого экономически состоятельного среднего класса, основой благосостояния которого стал преимущественно капитал, а не землевладения.

3. Особая историческая роль Новгорода в становлении государственности Древней Руси, что нашло отражение в осознании своей исключительности, активной гражданской позиции новгородцев, их стремлении к вольности.

Сущность республиканского правления проявлялась в системе органов власти и публичного управления, порядке их формирования и функционирования. Органами власти и высшими должностными лицами Новгородской республики являлись: вече, посадник, князь, Совет Господ, архиепископ, тысяцкий. Кроме высших органов и должностных лиц существовали и низшие звенья в системе власти и управления, формирование которых, аналогично высшим, носило выборный характер. Новгород обладал уникальным административно-территориальным делением (принципы которого сохранились до сих пор) и включал пять самоуправляющихся районов – концов, к которым были приписаны области Новгородской земли – пятины, делившиеся в свою очередь на волости и погосты. Концы в свою очередь состояли из двух сотен каждый и делились на улицы. И концы и сотни имели своих представителей (старост) в Совете Господ. В каждой из этих административно-территориальных единиц действовало вечевое самоуправление. Такая организация власти и управления была достаточно эффективна и впоследствии использована в Псковской республике.

Формирование системы органов публичного управления и их функционирование было основано на демократических процедурах; подконтрольно и подотчетно вече – общенародному представительному органу или выбираемым им должностным лицам. Разделения властей в полном понимании не было, частично можно говорить о наличии органов законосовещательной, исполнительной и контрольно-надзорной власти. Судебные функции были распределены между всеми органами власти и управления.

Прекращение существования Новгородской республики обусловлено как внешними, так и внутренними причинами. Важнейшей объективной внешней причиной было завершение периода феодальной раздробленности и формирование новых государств на основе объединения земель, что вызвало необходимость выбора новгородцами одного из двух наиболее вероятных альтернативных путей дальнейшего существования – Московское или Литовское государство. Как известно, гражданам такого права выбора дано не было.

Основной же внутренней причиной кризиса республиканского правления в Новгороде является перерождение ее демократической вечевой формы в боярскую олигархию. Пытаясь отстоять свою «старину», а по сути, защищая свои имущественные интересы, большая часть Совета Господ, отвернувшись от формирующегося Московского государства в сторону Литовского княжества, но была полностью разгромлена Иваном III и утратила свой социальный статус. В некоторой степени на присоединение Новгородских земель именно к Московскому государству повлияла и Православная Церковь. Активная католизация западных земель, вошедших в состав Литовского государства, окончательно отвернула население Новгорода от такой перспективы и переориентировала на Москву, как «защитницу православных».

После падения феодальных Новгородской и Псковской республик Российское государство долгие столетия просуществовало при монархических режимах и лишь в начале XX в. было готово перейти к демократической республике.

Список использованных источников:

1. *Котляр Н. Ф.* Древнерусская государственность / Н. Ф. Котляр. – СПб., 1998.
2. *Мартышин О. В.* Вольный Новгород: общественно-политический строй и право феодальной республики / О. В. Мартышин. – М., 1992.
3. Новгородская летопись по списку П. П. Дубровского // Полное собрание русских летописей по списку П. П. Дубровского. – Т. XLIII. – М. : Языки славянской культуры, 2004.
4. *Сергеевич В. М.* Вече и князь. Русское государственное устройство и управление во времени Рюриковичей / В. М. Сергеевич. – М., 1867.
5. *Соловьев С. М.* История России с древнейших времен / Соловьев С. М. Сочинения : в 18 кн. – Кн. I. – Т. 1-2. – М. : Мысль, 1988.

РІВНІ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Держава та громадянське суспільство тісно пов'язані, проте громадянське суспільство не запроваджується законом, воно формується спонтанно у суспільній історії мірою суверенізації життя особистостей та громад. Держава певним чином регламентує діяльність інституцій громадянського суспільства, підтримуючи їхній розвиток або гальмуючи його. Громадянське суспільство неможливе без демократичної держави, вільного ринку і, найголовніше, без культурно-духовної потреби та готовності до його виникнення та ефективного функціонування.

Проблеми та перспективи практичної взаємодії держави та громадянського суспільства стали в кінці двадцятого століття особливо актуальними для країн Східної Європи та країн, які стали незалежними після розпаду СРСР, для яких особливо гостро спостерігається відсутність традиції громадянського суспільства (сутнісний зміст якого історично сформувався на американському та західноєвропейському ґрунті), що помітно гальмує процес демократизації у цих суспільствах.

Демократія співучасті (або демократія участі чи партисипативна демократія передбачає налагодження взаємодії органів влади з громадськістю, вдосконалення інформування громадян про стан справ та активізацію широкої участі громадян під час прийняття рішень на всіх рівнях. На такий рівень взаємодії із органами влади українська громадськість ще не вийшла, хоча останнім часом співпраця державного, громадського та комерційного секторів почала формуватись на якісно новому рівні і стала проявлятися у формі соціального партнерства.

Сьогодні є потреба ефективного об'єднання зусиль та запровадження нових механізмів залучення громадськості до процесу створення стратегії розвитку держави, оскільки саме відсутність громадської участі та контролю за процесом вироблення політики є однією з нагальних проблем українського суспільства, що, в свою чергу, породжує недовіру до органів державної влади та їх рішень. Хоча у багатьох регіонах України спостерігається поява різних форм добровільних об'єднань громадян, але, на жаль, утворення значної частини або санкціоновано місцевою владою, а значить робота цих об'єднань повністю їй підпорядкована, або має короткостроковий характер через створення під вирішення конкретних проблем за кошти певних грантів без перспективи подальшої роботи, тобто «організацій-грантоїди».

Отже, для реалізації соціального партнерства необхідне залучення громадськості, яке забезпечить відкритість процесу прийняття рішень і можливість для громадян висловити свої думки та вплинути на результати, додасть легітимності прийнятим рішенням та позитивно вплине на розвиток громадянської свідомості. Тому розглянемо різні підходи до визначення форм участі громадськості в процесі прийняття рішень.

1. *Шеррі Арнстейн* запропонувала типологію восьми рівнів участі громадян в управлінні громадою: неучасть (маніпуляція, терапія, поінформування), рівні зворотного зв'язку (консультації, заспокоєння партнерство), рівні громадської влади (делеговані повноваження, громадський контроль) [1]. Кожний рівень позначає свій ступінь корисності і реальної можливості участі населення в діяльності влади. Перший визначає найбільш слабкий вплив населення на хід прийняття рішень – «маніпуляція», у той час як найбільш високий – «громадський контроль» – це реальна влада населення і реальний контроль.

2. *Девід Вілкокс* пропонує розглядати п'ять рівнів контролю учасників, який постійно зростає: інформація, консультація, спільне прийняття рішень, спільні дії, підтримка незалежних дій громадськості [2, с. 179-180].

Таким чином, «нижчі рівні» участі зберігають контроль спільно з ініціатором, але призводять до менших зобов'язань з боку інших. Партнерство функціонує на рівнях «спільних рішень» та «спільних дій». Інформація має ключове значення для участі, але сама по собі не є основою участі.

3. Одним з найпоширеніших і широко вживаних сьогодні є підхід, сформульований Організацією з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), згідно з яким виділяють три основні рівні налагодження взаємодії влади з громадськістю: інформування, консультування та активна участь [3].

У такому розумінні участь громадськості – це стосунки, що ґрунтуються на партнерстві з органами влади, коли громадяни активно долучаються до визначення процесу і складових формування і розробки політики, а їх пропозиції враховані в ухвалених рішеннях.

4. Експерти ДОО ВГО «Комітет виборців України» в своєму дослідженні обрали такі рівні взаємодії влади і громадськості: поінформування, комунікація, консультування, залучення (участь), партнерство [4, с. 8–10].

5. Деякі сучасні науковці визначають 5 основних типів взаємодії влади з громадськістю: інформування; консультування; партнерство; делегування; контроль [5, с. 97–100].

Вітчизняний й особливо західний досвід взаємодії місцевої влади з представниками громадськості демонструє наявність суттєвої допомоги органам влади у організації та функціонуванні дієвого зворотного зв'язку, у експертній підтримці при розробці місцевих стратегій, програм тощо; у можливості заручитися підтримкою для виконання певних рішень, реалізації певних програм; у виконанні дій у соціальній сфері в межах делегованих владою повноважень; у створенні позитивного іміджу та формуванні довіри до органів влади.

Отже, лише завдяки співпраці місцевої влади та громадськості є можливість розвиватися, покращувати рівень життя мешканців, вирішувати нагальні проблеми.

Але на українських теренах можна констатувати той факт, що взаємодія місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування з населенням відповідно до вищенаведених класифікацій знаходиться на перших рівнях з формальним застосуванням вищих рівнів без жодного використання взаємодії найвищих рівнів. Тобто взаємодія відбувається на рівнях маніпуляції й терапії, а інформування, консультація й заспокоєння – здійснюються частково, вибірково; вищі рівні – партнерство, делеговані повноваження, спільне прийняття рішень, залучення громадськості – певним чином декларуються, і виконуються лише формально; найвищі рівні взаємодії місцевої влади та населення – контроль з боку громадськості, спільні дії, залучення громадськості – залишаються недосяжними.

Список використаних джерел:

1. *Arnstein S. A ladder of citizen participation in the USA / S. Arnstein // Journal of the Royal Town Planning Institute. – Vol. 57. – №. 4. – P. 176–182.*

2. *Ткачук М. Держава та громадянське суспільство. Динаміка їхньої взаємодії в Україні [Електрон. ресурс] / Марія Ткачук. – Режим доступу : <http://www.spa.ukma.kiev.ua/article.php?story=20080229164910728>.*

3. *Доля А. Співпраця неурядових організацій та органів місцевого самоврядування в програмі «Прозора Україна» Прозора Україна Інформація для ЗМІ та НУО [Електрон. ресурс] / Альона Доля / за ред. Олени Газізової та Пшемислава Фенриха. – 2011. – Режим доступу : file.php/1/KNIGA_2011_22-11-2011.pdf.*

4. *Ткаченко С Громадськість та місцева влада Донеччини – ефективні механізми взаємодії. / Сергій Ткаченко, Володимир Присяжнюк, Оксана Єрьоміна, Альона Доля, Олександр Ключев ; Донецька обласна організація ВГО «Комітет виборців України», 2011. – С. 8–10*

5. *Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг : [укр. пер.]. – Л. : Львівск. філіал УАДУ, 2000. – 293 с.*

A. O. СЕРЕНОК

ВИДЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ ДО ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОНЯТТЯ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасному світі відбувається поступовий перехід від індустріального до інформаційного суспільства. Йде структурна перебудова економічної сфери. Так, індустріальному суспільству був притаманний перерозподіл робочої сили на користь виробництва та видобування. У сучасному світі цей перерозподіл зміщується в бік сфери інформаційних послуг. Головними ресурсами стають інформація та знання.

Теоретичні основи розвитку інформаційного суспільства та електронної демократії аналізуються в роботах зарубіжних учених: Д. Белла, М. Бонема, Л. Гросмана, Д. Зейферта, М. Кастельса, С. Кліфта, Й. Масуди, П. Норіс, Е. Тофлера, К. Хілла та ін.

Різні підходи до інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів влади та впровадження системи електронного уряду в державне управління обґрунтовуються окремими українськими дослідниками (О. Баранов, О. Голобуцький, М. Демкова, А. Дегтяр, Д. Дубов, С. Дубова, О. Ємельяненко, П. Клімушин, І. Клименко, І. Коліушко, Н. Коритнікова, І. Крюков, К. Линьов, Ю. Машкаров, О. Орлов, В. Пархоменко, Г. Почепцов, С. Чукут, О. Шевчук та ін.).

У науковому середовищі існують різні визначення поняття «електронний уряд». Але ще більше визначень дається поняттю «електронне урядування». Це пов'язано із відсутністю узгодженості у трактуванні понять «електронний уряд» та «електронне урядування» в різних офіційних документах у різних країнах світу.

Саме поняття «електронний уряд» (з англ. e-government) почали активно вживати у 90-х рр. ХХ ст. Саме в цей час з'явилася нова парадигма використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) для підвищення ефективності державного управління. Зокрема, М. Форман під електронним урядом розуміє використання цифрових технологій для перетворення

державного управління з метою підвищення ефективності, результативності та обслуговування [6].

При визначенні поняття «електронний уряд» М. Бонем та Д. Зейферт, акцентують увагу на конкретних діях, таких як використання державного пункту зв'язку для перегляду вакансій при пошуку роботи, надання заяв про пільги через веб-сайт або створення загальних баз даних для декількох відомств [1].

Фахівцями з Європейської комісії електронний уряд визначається як застосування ІКТ в державному управлінні у поєднанні з організаційними змінами і новими навиками державних службовців з метою підвищення якості державних послуг і демократичних процесів, зміцнення підтримки політики держави.

Взагалі, дослідження американського і європейського підходів до створення електронного уряду дозволяє зробити висновок про їхні особливості: перший заснований на економічних критеріях, другий – на соціальних критеріях. Європейський підхід надає великого значення комунікаційній складовій електронного уряду.

Що ж до подальшого трактування поняття «електронний уряд» то, наприклад, консалтингова компанія Gartner Group дає своє визначення електронного уряду. Під електронним урядом розуміють безперервну оптимізацію процесу надання послуг, політичної участі громадян в управлінні за допомогою ІКТ, Інтернету та сучасних засобів масової інформації (ЗМІ).

Отже, у сучасному розумінні англomовний термін «e-government» тлумачиться не лише як електронний уряд, а як електронне управління державою, тобто використання в органах державного управління сучасних технологій, у тому числі Інтернет-технологій. А якщо ми говоримо вже про електронне управління,

як про певну технологію, то виникає нове поняття «електронне урядування».

І. Коліушко та М. Демкова визначають, що серед інститутів та елементів функціонування і розвитку інформаційного суспільства важливе місце відводиться саме електронному урядуванню. Яке можна визначити як ефективну технологію, яка спрощує та полегшує спілкування громадян, бізнес-структур і органів влади на будь-яких рівнях і в усіх сферах [4].

Застосування технологій електронного урядування принципово змінює атмосферу взаємодії держави і громадян. Кожен отримує можливість відстежувати події у діяльності органів влади, знати про їх плани роботи, безпосередньо вступати у взаємодію з ними без черг та зайвої бюрократії. Так, І. Клименко та К. Линьов визначають, що електронне урядування «...це автоматизація роботи з документами, із заявами громадян, довідками, ліцензіями, іншими актами, які легалізують певну діяльність особи» [3, с. 181]. Як зазначають Г. Почепцов і С. Чукут, «...сама концепція електронного урядування складається з двох взаємозалежних (і водночас самостійних) проєктів. Це внутрішня урядова інформаційна інфраструктура, аналог корпоративної мережі та зовнішня інформаційна інфраструктура, що взаємодіє з громадянами й організаціями» [5, с. 480].

У той же час О. Голобуцький визначає поняття «електронне урядування» як технологію організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних органів в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадянина з органами влади [2, с. 6].

Отже, треба визнати, що електронний уряд варто розглядати не тільки в технологічному аспекті, а також і в соціокультурному та соціотехнічному аспектах.

Ще однією важливою тезою є те, що широке розповсюдження ІКТ надало органам влади всіх рівнів широкі можливості для переходу до нових форм управління та нових принципів взаємодії зі своїми громадянами. Такою формою є і електронне урядування. Однією з основних ідей впровадження електронного урядування є те, що воно виступає як інструмент розвитку демократії, розглядається як реальний шлях до розвитку демократичних процесів в суспільстві, що знайшло своє відображення в появі поняття «електронна демократія».

Список використаних джерел:

1. *Бонэм М.* Потенциал «электронного правительства» / М. Бонэм, Д. Сейферт // Государственное управление. Электронный вестник [Електрон. вид.]. – 2003. – № 2. – Режим доступу: <http://www.e-journal.spa.msu.ru/images/File/2003/bonham.pdf>.

2. *Голобуцький О. П.* E-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути / О. П. Голобуцький, О. Б. Шевчук. – К. : ЗАТ «Атлант UMS», 2001. – 180 с.

3. *Клименко І. В.* Технології електронного урядування / І. В. Клименко, К. О. Линьов. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 192 с.

4. *Коліушко І. Б.* Електронне урядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління / І. Б. Коліушко, М. С. Демкова // Інформаційне суспільство. Шлях України. – К. : Бібліотека інформаційного суспільства, 2004. – С. 138 – 143.

5. *Почепцов Г. Г.* Інформаційна політика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К. : Знання, 2008. – 663 с.

6. *Forman M.* E-Government: Using IT to transform the effectiveness and efficiency of government. – World Bank, 2006.

В. С. СИДОРА

ЕВОЛЮЦІЯ ОНЛАЙН-КОМУНІКАЦІЇ: ПОВЕРНЕННЯ ІНСТИТУТУ АВТОРИТЕТА НА ТЕРЕНИ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Сьогодні, як ніколи раніше, світ став взаємопов'язаним та взаємозалежним. Очевидним є факт кореляції розвитку засобів електронної комунікації та зростання швидкості поширення інформації. Наслідком цього, з одного боку, є зростання «вартості» інформації, а, з іншого, інформація застаріває значно швидше та, відповідно, втрачає цінність. Зайвим підтвердженням стали суспільно-політичні події в країнах Магриба, які можливі лише за сучасного рівня розвитку ІКТ, про це опосередковано свідчать їх прізвиська: «інтернет-революції», «революції блогерів», «twitter-революції». Дійсно координація дій «революціонерів» відбувалась в мережі Інтернет (далі мережа) і більшою мірою саме така мережева координація забезпечила перевагу над ієрархічною владою (що користується традиційними засобами поширення інформації). Неefективні, бюрократичні форми організації не здатні

впорядкувати не тільки зовнішні інформаційні потоки але й власні, на відповідних сучасності швидкостях. Успіх нових форм комунікації, на тлі невдачі традиційних, спричинив цілу хвилю спроб контролю мережі – спроб позбавити «ворожу систему поширення інформації» конкурентних переваг. Останнім прикладом став Китай, де 8 листопада 2012 р. було заблоковано пошукач Google та його сервіси (Gmail, Google Maps, Google Docs, Google Drive та ін.) – цю подію пов'язували із надважливим пленумом Комуністичної партії Китаю, де обирали нове політбюро.

Зворотна тенденція спостерігається у демократичних країнах, де політичні сили навпаки посилюють свою присутність у мережі Інтернет. Наприклад, за даними агенції iProspect [1] під час останніх президентських виборів у США до 12 % передвиборчих бюджетів було витрачено на кампанію

в мережі. Порівнюючи із минулими виборами ми отримуємо вражаючу динаміку – зростання на 616 %. Такі факти примушують звернути пильну увагу на онлайн-комунікацію та підтверджують тезу, що була висунута три роки тому – суспільні відносини зазнають значних змін, у майбутньому саме мережа стане головним засобом комунікації між владою і громадськістю, а блоги та онлайн-спільноти – головними інструментами комунікації [2]. Тому метою публікації є дослідження еволюції форм поширення інформації в мережі.

Виникає не тривіальне питання – чому нові засоби електронної комунікації набрали такої надзвичайної ваги, що змінилось за останні декілька років? Певно, перша відповідь, яка спадає на думку – технічний прогрес, поширення засобів комунікації та доручення до мережі більшої кількості користувачів. Однак, це лише кількісна характеристика значно складнішого процесу, тому імовірнішим здається думка, про зміну самого способу використання мережі та онлайн-ресурсів. Серед сучасних дослідників, та одночасно творців мережі, не має однастайності, проте вони погоджуються в одному – дійсно, практика використання мережі кардинально змінилась. Якщо на початку контент (наповнення сайтів) та формат його подання суттєво не відрізнявся від паперових журналів та газет, а користувачі відігравали роль пасивних споживачів, цей етап отримав назву Веб 1.0, то згодом все змінилось.

Наприкінці минулого сторіччя, користувачі перестали тільки споживати інформацію, а, навпроти, стали активними творцями та за сумарними показниками в разі перевершили професійних журналістів в кількості оприлюднених публікації. Природа цієї зміни, як майже все що пов'язано із мережею Інтернет, достеменно не відома, інколи це пов'язують із крахом доткомів (інтернет-компаній). Ця подія, на деякий час спричинила втрату інтересу «великого бізнесу» до онлайн-проектів: інтернет-спільноти почали еволюціонувати в природному середовищі – без штучного відбору з боку інвесторів. Проте довести пряму кореляцію між двома подіями не здається можливим, тому це є лише гіпотезою. Не піддається сумніву лише один факт – мережа змінилась: втратили популярність статичні сайти із класичними журналістськими текстами, сайти набули динаміки, а автором, за бажанням, може стати кожен відвідувач. Зворотнім боком стало хаотичне нагромадження надзвичайних обсягів різних за якістю матеріалів. Саме нестримна колективна творчість (crowd forcing) стала визначною характеристикою другого етапу розвитку – Веб 2.0, ідеологом якого визнано Тіма О'Рейлі [3].

Наступна ітерація розвитку мережі Веб 3.0, визначена як створення високоякісного контенту та надання послуг кваліфікованими й талановитими особами, з використанням засобів та технологій

попереднього етапу Веб 2.0 [4] – за думкою Джейсона Калаканіса, керівника «Netscape.com». Навпроти, Джон Марков – один із провідних авторів технологічного розділу «The New York Times» – порівняв перехід до Веб 3.0 із перевтіленням нескінченного каталогу інформації в щось на зразок путівника або дорадника та передбачив, що головним механізмом вирішення проблем має стати штучний інтелект [5]. Остаточно термін «Веб 3.0» не визначено, проте існує розуміння про головну відмінність – створення нового інформаційного шару, покликаною впорядкувати неосяжні та не структурувані данні. Ми спостерігаємо щось на зразок діалектичного повернення до першого етапу розвитку мережі – до потреби в достовірній інформації, з достовірного джерела. Таким чином в мережу повертається інститут авторитету, звичайно, на етапі Веб 2.0 користувачі зважали на авторитетність, впливовість, репутацію автора, але це не було пріоритетом, оскільки найбільше захоплення викликало різноманіття думок та ідей.

Виникає питання хто в майбутнім отримає найбільший авторитет в мережі? Відповідь не така очевидна. По-перше, це лідери спільнот, що виокремились на попередньому етапі розвитку мережі, але варто пам'ятати, що ці лідери користуюся повагою в невеликих та закритих спільнотах, а перспективи їх загального визнання неоднозначні. По-друге, лідери «реального світу» – загалом, це публічні особи та моральні авторитети, які на відміну від лідерів онлайн-спільнот (не таких вже численних), користуються повагою широких верст населення. Отже можна передбачити, що неформальна ієрархія онлайн мережі та «реального світу» з плином часу буде інтегруватись, та згодом навряд можна буде відокремити одну від іншої, зараз про це можна говорити з більшою впевненістю ніж будь-коли раніше.

Список використаних джерел:

1. Zencka D. The Digital Election of 2012 / D. Zencka. – Режим доступу : <http://www.iprospect.com/blog/featured/the-digital-election-of-2012.html>.
2. Сидора В. С. Нові форми комунікації в політичній сфері. Світовий досвід застосування блогів / В. С. Сидора // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 2 (25). – С. 359–366.
3. O'Reilly. T. What Is Web 2.0 / T. O'Reilly. – Режим доступу : <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>.
4. Calacanis J. Web 3.0, the “official” definition / J. Calacanis. – Режим доступу : <http://calacanis.com/2007/10/03/web-3-0-the-official-definition>.
5. Markoff J. Entrepreneurs See a Web Guided by Common Sense / J. Markoff. – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2006/11/12/business/12web.html?pagewanted=all&_r=0.

УПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Управління комунікативним процесом із громадськістю на рівні органів державної влади порушує питання про застосування можливостей та здатність відповідних управлінців адекватно сприймати і реалізовувати комунікативний потенціал. Проте практика останніх років в Україні демонструє, що подібні дії наштовкуються на повторення одних і тих самих управлінських помилок при застосуванні і типових практик впровадження інноваційних технологій комунікацій, і нових підходів стратегічної комунікації. Таким чином, залишається відкритою проблема впровадження комунікативних стратегій розвитку взаємодії органів державного управління з громадськістю. Без активного залучення громадськості до керівництва суспільними процесами важко розмежувати й збалансувати функції та обов'язки центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, забезпечити їх ефективну діяльність.

Для налагодження соціального партнерства держави і громадських організацій, самих громадян, для активізації участі громадськості в державному управлінні потрібні кардинально нові підходи та ефективні механізми. Серед них першочерговими є, насамперед, законодавче закріплення прав і визначення механізмів проведення консультацій з громадськими організаціями в процесі вироблення й реалізації політики захисту прав людини, а також проведення громадських експертиз нормативних актів та проєктів рішень. Одним з таких механізмів може бути оперативне реагування органу влади на прийнятні пропозиції або рекомендації громадян, опубліковані в засобах масової інформації. Органи державного управління у своїй діяльності повинні всіма засобами демонструвати налаштування на об'єктивне висвітлення процесів суспільного життя, на взаємодію влади й суспільства, можливість обговорення й заохочення пропозицій нових ідей з боку громадськості.

Основними недоліками чинних нормативно-правових актів, що мають забезпечувати ефективну взаємодію органів державної влади з громадськістю, є фрагментарність і несистемний підхід в реалізації відповідних заходів. Значним недоліком комунікаційної сфери України є високий рівень утаємниченості й прихованості інформації щодо діяльності її як державних, так і недержавних суб'єктів.

Перешкоди у впровадженні комунікативних стратегій розвитку взаємодії органів державного управління з громадськістю призводять до гальмування подальшого розвитку інститутів громадянського суспільства, стримують процеси співпраці місцевих органів влади та громадських інституцій. Так, станом на 2012 р. у Донецькій області було зареєстровано 1580 громадських організацій різної спрямованості. З них 1265 зареєстровані як юридичні особи, 315 легалізовані шляхом повідомлення, 365 – благодійні об'єднання.

Водночас, кількість громадських об'єднань, котрі здійснюють активну діяльність зростала повільніше, ніж кількість зареєстрованих. З загальної кількості громадських організацій близько 80 % за останній рік не здійснювали жодної діяльності. Близько 55 % козацьких об'єднань існували виключно на папері. З молодіжних – 60 %, екологічних – 65 %, жіночих та дитячих 60 і 70 % відповідно.

Серед причин виникнення проблем у впровадженні комунікативних стратегій розвитку взаємодії органів державного управління з громадськістю можна назвати наступні: низький рівень усвідомлення громадянами механізмів участі та самоорганізації у процесі вирішення місцевих проблем; недосконалість механізмів сприяння розвитку громадянського суспільства; самоізолюваність, слабка координованість та інституційна слабкість інститутів громадянського суспільства Донецької області; відсутність стабільного фінансування інститутів громадянського суспільства. Відсутність чіткої управлінської вертикалі, часті зміни в структурі та штатах органів влади не додають діяльності щодо створення інституційних та правових умов для забезпечення демократизації державотворчого процесу прозорості у взаємовідносинах з громадянами, не сприяють переосмисленню політики рівності як у державі, так і на рівні регіонів, забирають довіру суспільства до влади та владних інститутів.

Взаємодія влади з громадськістю через інформаційні ресурси є важливим інструментом налагодження партнерських стосунків між ними, покращення діяльності самої влади. Це передбачає не тільки надання, а й обмін інформацією. Для реалізації цього необхідний відповідний рівень інформаційних технологій та забезпечення ними усіх задіяних сторін, тобто як органів влади так і широкого кола громадськості. Суспільство, яке відповідає цим вимогам називається «інформаційним суспільством».

Обмін інформацією між владою та громадськістю є важливим показником прозорості та відкритості діяльності влади, її демократизації, це також є поштовхом для розвитку та зміцненню громадянського суспільства.

Вирішення завдань щодо включення громадської проблематики до пріоритетів соціально-економічного розвитку; створення цілісної системи реалізації спільних заходів між місцевими органами влади та інститутами громадянського суспільства регіону; визначення і втілення довгострокових принципів взаємодії органів місцевої влади із структурами громадянського суспільства; реформування функцій управлінських структур, відповідальних за взаємодію із інститутами громадянського суспільства регіону; розширення участі із інститутами громадянського суспільства регіону у процесі прийняття та реалізації управлінських рішень; реформування консультативно-

дорадчих механізмів; вироблення прозорих механізмів підтримки місцевими органами влади діяльності із інститутами громадянського суспільства у процесі реалізації соціально-значущих ініціатив; розробка та втілення освітньої політики, спрямованої на підвищення громадянської та правової культури мешканців регіону; започаткування та інфраструктурне забезпечення спільних ініціатив органів влади та регіону щодо залучення позабюджетних ресурсів для вирішення місцевих проблем; розробка та впровадження регіональної політики, спрямованої на залучення громадян, великого, малого та середнього бізнесу до реалізації соціально значущих ініціатив є першочерговими у побудові ефективної моделі сприяння місцевими органами влади розвитку громадянського суспільства в Донецькій області.

А. И. ЧЕРНЫШЕВ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ

В современном обществе умение работать с информацией, ее источниками и каналами связи является одним из показателей эффективности деятельности организации. Причем, это относится не только к частным фирмам, но и к государственным структурам. Для последних особенно важной представляется возможность быстро доносить актуальную информацию до ее потребителей, т.е. населения конкретного территориального образования. Поэтому в деятельности органов государственной власти, органов местного самоуправления, а также в практике деятельности отдельных чиновников и депутатов все большее развитие получает использование современных электронных коммуникаций и интернета, которые значительно облегчают и ускоряют связь этих органов с населением, а также позволяют им выглядеть более современными в глазах общественности.

Безусловно, наиболее известным и масштабным шагом в этом направлении в России стало создание так называемого электронного правительства. Электронное правительство представляет собой интернет-портал, который является единой точкой доступа к информационным системам различных государственных органов. Данная система функционирует как на федеральном, так и на региональном уровнях. С помощью данного портала можно:

- получить информацию об услуге из государственного реестра, в том числе место получения, стоимость, сроки оказания и образцы документов;
- подать заявление в электронном виде;
- узнать информацию об органах власти и их территориальных подразделениях [1].

В то же время к средствам электронной коммуникации можно отнести следующие технологии: создание интернет-сайтов с широким набором опций; ведение блогов; проведение онлайн-конференций; использование различных социальных

Список використаних джерел:

1. *Дегтяр А. О.* Взаємодія органів державної влади з громадськістю: теорія та практика державного управління : моногр. / А. О. Дегтяр, А. В. Халецький, С. В. Белай. – Донецьк : Донбас ; ООО «РА Ваш імідж», 2012. – 415 с.

2. Основні засади діяльності прес-служб органів державної влади та місцевого самоврядування: світовий та український досвід : довідник / за наук. керівн. О. С. Поважного. – ДонДУУ, 2011. – 107 с.

3. *Халецький А. В.* Проблеми та перспективи становлення інститутів громадянського суспільства на регіональному рівні / А. В. Халецький // Західноукраїнський наук. вісн. : наук. журн. з питань права, економіки, державного управління. – 2012. – № 4. – С. 49–52.

сетей и видеохостингов для распространения необходимой информации.

Еще 20 декабря 2002 г. Генеральной Ассамблеей ООН была принята резолюция озаглавленная следующим образом: «Использование информационно-коммуникационных технологий в целях развития». Тем не менее, в России органы публичного управления долгое время не уделяли этой сфере деятельности должного внимания.

Одним из первых политиков, начавших активно использовать в своей деятельности современные информационные технологии и интернет, стал нынешний Председатель Правительства РФ Дмитрий Анатольевич Медведев. В 2008 г. на официальном сайте Кремля появился его собственный видео-блог, который изначально представлял собой набор короткометражных видеороликов, в которых тогдашний президент страны обращался к гражданам с небольшой речью на какую-либо актуальную тему. Пусть и в несколько измененном формате, блог существует до сих пор и регулярно обновляется. Помимо этого, Д. А. Медведев имеет свой собственный официальный интернет-сайт, он зарегистрирован в таких сетях как «Фейсбук» («Facebook»), «Живой Журнал» («Live journal»), «Твиттер» («Twitter»).

Принято считать, что активная работа в интернет-среде повысила рейтинг Медведева в годы его президентства, особенно среди молодежи и студентов. Можно сказать, что данная деятельность создала ему имидж современного и «продвинутого» руководителя.

Говоря о федеральных органах государственной власти, следует отметить, что Правительство РФ, Государственная Дума РФ также имеют свои официальные twitter-аккаунты, которые ежедневно обновляются и содержат в себе, как правило, новостные ссылки на официальные сайты этих учреждений. Помимо этого, у Государственной Думы, также как и у Президента РФ, есть свой собственный канал на крупнейшем видеохостинге «You tube». Видеоканал

транслирует комментарии и обращения руководства Государственной Думы, а так же информационно-просветительскую телепрограмму [2].

Необходимо отметить, что практически все официальные интернет-сайты федеральных органов государственной власти имеют свои мобильные версии, спецверсии для слабовидящих, отдельные версии на иностранных языках. Также в них имеются разнообразные системы обратной связи: электронные приемные и т.п. Причем все это касается не только высших органов государственной власти, но и подведомственных им федеральных агентств, служб и фондов.

Что же касается региональных органов власти и органов местного самоуправления, то на начало 2013 года эта сфера деятельности пока еще не получила широкого развития. Например, на официальном сайте Администрации Курской области, в категории «контакты» имеется только телефон канцелярии и адрес электронной почты. Никаких других инструментов обратной связи с населением не предусмотрено. Оформление самого сайта также нуждается в улучшении и обновлении [3].

При этом, на официальном сайте губернатора Курской области есть своя интернет-приемная, в рамках которой каждый может написать свое обращение к главе региона. Здесь же губернатор ведет свой собственный блог, в котором он высказывает свою точку зрения по самым разным вопросам. Сайт имеет отдельную версию на английском языке и специальную версию для слабовидящих, «мобильная» версия отсутствует [4].

В целом можно сказать, что использование информационно-коммуникационных интернет-технологий является дополнительным ресурсом для власти, они позволяют органам публичного управления: во-первых, быть более интегрированными в современное информационное пространство; во-вторых, быстро реагировать на изменения внешней среды, в том числе – общественного мнения; в-третьих, создают этим учреждениям имидж современных и технологичных организаций.

В то же время можно сделать вывод, что в российских органах публичного управления, особенно на региональном и местном уровнях, значение этой сферы деятельности пока еще до конца не оценено, и она до сих пор находится в стадии становления.

Список использованных источников:

1. Портал государственных услуг Российской Федерации [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gosuslugi.ru/>

2. Официальный сайт Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.duma.gov.ru/>

3. Официальный сайт Администрации Курской области [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://adm.rkursk.ru/>

4. Официальный сайт губернатора Курской области [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://gub.rkursk.ru/>

В. Н. ЧУРСИНА

МОРАЛЬНЫЙ АВТОРИТЕТ ВЛАСТИ КАК УСЛОВИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ

Власть в обществе выступает одним из социально значимых способов поддержания моральных норм, в то же время господствующие в обществе моральные нормы накладывают на власть определенные ограничения.

Лица, занимающие государственные должности, реализуют властные и управленческие полномочия государства, обеспечивают сохранение и укрепление существующего строя как главного фактора безопасности страны, ее граждан.

Кадры государственного аппарата находятся в точке концентрации власти и ответственности за принятие общественно-значимых решений; от них в значительной степени зависит восприятие населением морального облика власти.

На сегодняшний день управленческие кадры во многом утратили главный двигатель успешного управления – доверие народа.

Недоверие населения к государственной власти, падение ее морального авторитета во многом вызвано неспособностью, по мнению части населения, государственных структур решать реальные проблемы общества и граждан, ее непоследовательностью и часто бессилием. Способствует этому широкое распространение в

сфере государственной службы таких негативных явлений, как коррупция, бюрократизм, закрытость в работе, неуважение к людям, пренебрежение к законам и т.д.

В соответствии с п. 1 ст. 3 действующей Конституции РФ, именно народ является единственным источником власти.

Вплоть до последнего времени в России не существовало политических институтов, реально противостоящих власти. Пришло время их создавать.

Русский философ Иван Ильин полагал, что цель власти – путём воздействия на людей противостоять деструкции, упадку, всевозможным кризисам и конфликтам, а также совершенствование общества и упрочение его. Легитимность власти держится на справедливости.

Наполеон говорил, что к власти можно прийти на штыках, но усидеть на них невозможно.

Отсутствие обратной связи объектов управления с субъектами обуславливает практически полное отсутствие контроля за результатом управляющего воздействия.

Современная теория управления должна строиться на полном исключении из системы

общественных и экономических отношений возможности человека быть объектом управления.

Отсутствие механизмов влияния на власть создает в обществе разброд, хаос. Необходимы реальные, а не продекларированные на бумаге общественные формы объединения. Разнообразные, многочисленные общественные формы объединения граждан способны определять путь развития страны, формировать требования к власти, осуществлять контроль за реализацией своих предложений. Сегодня вся страна погружена в эпидемию подделок и обмана. В погоне за прибылью забывают о совести и тех последствиях, которые приносит это обществу.

Общество обязано анализировать каждый крупный промах, каждое невыполнение своих профессиональных обязанностей, находить виноватых, наказывать, снимать с должностей и запрещать занимать эти должности до конца жизни, если они совершили профессиональное преступление.

Более того, общество просто обязано рассматривать примеры обратные, положительные, когда в результате именно высокого профессионализма удается спасти от катастрофы или неприятностей сотни и тысячи людей. Нужны положительные примеры.

Пример жизни России в постперестроечное время – грандиозная историческая иллюстрация того, как безнравственность уничтожает все функциональные системы общества.

В современном обществе каждый человек встраивается в грандиозный социальный организм. Растет зависимость каждого человека от всех остальных людей. В обществе высокого профессионализма и высокой нравственности любой человек будет чувствовать себя ответственным за происходящее вокруг него.

В своей работе «О сущности правосознания» И. А. Ильин сформулировал так называемые «аксиомы власти», которые, с его точки зрения, составляют необходимые основы права и государства и являются условием обеспечения морального

авторитета власти. Важнейшими из них в современный период, на наш взгляд, являются следующие:

– властью может быть только та социальная сила, которая обладает правовыми полномочиями на это;
– субъектом власти (т.е. носителем власти) должны быть лучшие люди государства, т.е. люди прошедшие этический и политический ценз;

– в основу политической программы может быть положен только общесоциальный, внеклассовый, внегрупповой интерес, учитывающий реальные нужды народа.

– выдвижение властью только осуществимых мер и реформ.

Даже неполное перечисление этих подходов может обеспечить выбор правильного вектора развития современной управленческой парадигмы в России.

Таким образом, исходя из вышесказанного, одним из главных условий повышения морального авторитета власти является выработка новой идеологии, способной сплотить общество на едином ценностном фундаменте. Такой новой идеологией может стать идея сильного социального государства, обладающего правовой легитимностью и высоким нравственным авторитетом.

Список использованной литературы:

1. *Бердяев Н. А.* Истоки и смысл русского коммунизма / Н. А. Бердяев. – М. : Мир, 1997.

2. *Ильин И. А.* О сущности правосознания // Ильин И. А. Собрание сочинений : в 10 т. – М. : Русская книга, 1994. – Т.

3. *Кердан А. Б.* Социальная престижность государственной службы в России : монография / А. Б. Кердан. – Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 2007. – С. 43–45.

4. *Коростень А. В.* Теоретические аспекты моделирования системы развития нравственных качеств у будущих государственных служащих / А. В. Коростень // Вопросы современной науки и практики. Ун-т им. В. И. Вернадского. – 2009. – № 7 (21). – С. 107–116.

Е. С. МАТВЕЕВА

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ СВЕТСКОЙ И ДУХОВНОЙ ВЛАСТИ В ПРОЦЕССЕ ЭВОЛЮЦИИ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Взаимоотношения светской и духовной властей в любом государстве является ключевым элементом в государственном и общественном развитии, который во многом определяет его характер и результаты. Различное соотношение государства и церкви определяет «лицо» власти, образ его правителя, а следовательно и общую обстановку в стране, легитимность государственных институтов, устойчивость развития всех сфер общества и т.д. Историко-правовой опыт нашей страны свидетельствует, что Русская Православная Церковь всегда была тесно связана с развитием государства, являясь важным фактором в единении российского народа. Хотя не всегда

её границы соответствовали пределам Российского государства. Развитие государственно-церковных взаимоотношений в исторической ретроспективе были достаточно разнообразны, поэтому в современный период возникают проблемы с определением «правильной» периодизации.

Взаимодействие церкви и государства в науке рассматривается через «государственно-конфессиональные (церковные) отношения», в основе которых находятся законодательно закреплённые представления о месте самой религии и религиозных организаций в жизни общества, их функции, сферы компетенций и деятельности всех субъектов этих

правоотношений. Переняв от Византии христианство, Россия начала впитывать в себя новые элементы религиозной культуры и мировоззрения Восточной Церкви. Влияние Византии сказалось на всех сторонах жизни молодого государства и формирующейся Поместной Церкви. Церковь восприняла церковные установления и каноны, которые сказались на национальных чертах русского народа, особенно на религиозных воззрениях и народной религиозности. При этом необходимо отметить, что в России за достаточно долгую историю взаимоотношений Церкви и государства сформировались религиозные особенности русского Православия, которые не противоречили общим религиозным принципам и канонам Христианской Церкви, но не были присущи Церкви христианского Востока.

Периодизация взаимоотношений светской и духовной власти тесно связана с историей российского государства и историей самой Церкви. В зависимости от выбранных критериев, возможны различные периодизации. Например Филарет (Гумилевский) (середина XIX века) – Епископ Православной Российской Церкви рассматривает церковную историю на основании исторических явлений, которые происходили исключительно внутри русской церковной жизни, поэтому он выделяет периоды: 1) нашествие монголов (с 1237 г.); 2) разделение Русской Митрополии на две части (с 1410 г.); 3) учреждение Московского Патриархата (с 1589 г.) и 4) учреждение Святейшего Синода (с 1721 г.). В работах Макария (Булгакова) (II половина XIX в.) – Митрополита Московского и Коломенского более целюно рассматривается история Русской Церкви во взаимосвязи с внешними историческими явлениями. Он выделяет: 1) период зависимости Русской Церкви от Константинопольской Церкви (988 – 1240); 2) переходный период от подчиненности к самостоятельности (1240 – 1589) и 3) самостоятельный период (1589 – 1867), при этом он не учитывает внутрицерковные изменения, и были ли они в указанные периоды.

Е. Е. Голубинский являющийся академиком Императорской академии наук, автор ряда фундаментальных исследований по истории Русской Церкви в качестве критерия периодизации избрал топографическую привязанность. Исходя из места нахождения церковного руководства, он выделяет следующие периоды: 1) Киевский (до 1240 г.); 2) Московский (1240 – 1700 г.); 3) Петербургский (с 1700 г.). Данная периодизация достаточно условна, так как автор не принимает во внимание изменения, которые проходили и в государстве, и в самой Церкви. Существует также периодизация И. Смолитча, который в качестве критерия использовал тип отношений Церкви и государства в России, поэтому он выделял: 1) всеобщую христианизацию и национализацию Русской Церкви (до XIII в.); 2) соединение интересов Русской Церкви и государства (до XX в.); 3) переходный период (до XVII в.); 4) Синодальный период и появление Православной Церкви в России (с XVIII в.); 5) Борьба за христианское существование Восточно-Православной Церкви в СССР (с 1917 г.). Среди современных периодизаций, удачной и наиболее востребованной является периодизация И. Смолитча. Здесь автор постарался выявить наиболее значимые

исторические периоды в развитии Русской Церкви во взаимосвязи со всей Восточной Церковью.

В настоящее время многие авторы, исследующие историю взаимоотношений светской и духовной власти в России ограничиваются анализом политически обособленных периодов. Наибольший интерес вызывает советский период, который в силу многих политико-правовых явлений, рассматривают (М. Шкаровский, Ю. Гераськин, О. Молодов и др. более подробно).

Таким образом, при рассмотрении государственно-церковных отношений в определённой исторической ретроспективе, можно констатировать, что они не всегда были однозначными. Церковь являлась важным элементом в формировании государственности на Руси, многие церковные деятели принимали активное участие в государственном управлении, но известные и многочисленные примеры грубого вмешательства государства, во внутренние церковные дела.

При рассмотрении взаимоотношений светской и духовной власти в России возможны различные периодизации, в зависимости от избранных критериев, например:

- деятельность исторических личностей;
- принятие внутренних или локальных нормативных правовых актов;
- характерные особенности в развитии государственных и общественных институтов;
- определение общих тенденций и закономерностей, которые присущи только конкретным историческим периодам;

Мо:– рассмотрение внешних и внутренних факторов: политических, экономических, социальных позиций государства и религиозных организаций;

- учёт внутренних закономерностей развития и церкви, и государства и т.д.

При этом все периодизации, связанные с взаимоотношением светской и духовной власти в России будут носить узкий характер, дополняя, углубляя эти отношения.

Список использованных источников:

1. *Смолитч И.* К вопросу периодизации истории Русской Церкви / И. Смолитч ; пер. с нем. архимандрита Макария (Веретенникова) // Альфа и Омега. – 1998. – № 3 (17).
2. *Smolitsch I.* Zur Frage der Periodisierung der Geschichte der Russischen Kirche / I. Smolitsch // Kyrios. Vierteljahresschrift für Kirchen- und Geistesgeschichte Osteuropas / Hrsg. von Hans Koch. 1940-41. Jahrgang 5. Heft 1-2. – S. 66–81.
3. *Гераськин Ю. В.* Проблема периодизации истории отношений советского государства и Русской Православной Церкви / Ю. В. Гераськин, А. Ю. Михайловский // Вестник Томского гос. ун-та. – 2010. – № 3 (11). – С. 110–122.
4. История Русской православной церкви. От восстановления патриаршества до наших дней. – Т. 1. 1917–1970. – СПб. : Воскресенье, 1997. – 1020 с.
5. Обзор литературы по истории Русской церкви / Исторический вестник. – 2001. – № 1 (12).
6. Священник Т. Хорошунов Филарет Гумилевский, архиепископ Черниговский // Русская старина. – 1881. – Т.30. – С. 781–798.

ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В КОНТЕКСТЕ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИИ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ В РОССИИ

Как показывает практика публичного управления развитых стран, значительную роль в решении социальных проблем (наряду с базовыми политическими структурами) играют институты гражданского общества, что в целом положительно сказывается на развитии государства. Это объясняется тем, что именно на институциональном уровне могут объединяться усилия людей в поисках действенных средств решения жизненно важных проблем.

Одной из наиболее острых социальных проблем России в XXI в. является депопуляция населения. Отличительная особенность этой проблемы состоит в том, что она носит комплексный характер. Уменьшается доля трудоспособного населения России, сокращается научно-технический и военный потенциал российского общества, что является серьезным препятствием для успешного развития экономики страны ее обороноспособности и др. Все это требует от руководства страны проведения высокоэффективной не только демографической, но и социальной, экономической, национальной политики, приоритетом которых будет выступать сбережение российского народа. Поэтому так важно создавать и регулярно поддерживать необходимые условия (политические, экономические, социальные, правовые) для развития институтов гражданского общества, которые при активном участии в решении социальных проблем могут способствовать оптимизации деятельности государства в борьбе с демографическим кризисом. Ведь демографические проблемы это, прежде всего, проблемы общественные. Поэтому именно при объединении усилий государства и общества можно наиболее эффективно решать задачи в области демографии. В этой связи актуализируется задача по развитию публичного управления социальными процессами в современной России, которое основывается на активном взаимодействии государственного аппарата, общественных институтов и граждан. Этому может способствовать применение институционального подхода, направленного на поддержку, развитие и объединение общественной инициативы. Важным условием в этом подходе является соответствующая политическая ориентация на децентрализацию власти в самоуправление, на развитие институтов гражданского общества.

Функции публичного управления, как известно, конкретизируются реальной политикой. Анализ практики российской демографической политики свидетельствует об отсутствии в большинстве регионов конкретных институциональных форм публичного управления в этой области. В большинстве регионов России демографическая политика не имеет конкретного, специализированного институционального обеспечения [1]. В практическом смысле демографическая политика России имеет узкую направленность и слабую институциональную

поддержку. Между тем, именно при развитии публичного управления на институциональном уровне возможно наиболее эффективное противодействие угрозам демографического кризиса и его последствиям и это подтверждается международным опытом.

Примером развития публичного управления в сфере регулирования социальных процессов является Франция, где во второй половине XX в. для борьбы с демографическим кризисом были активно задействованы институциональные механизмы. По инициативе высшей власти был создан крупный общественный институт – «Национальная родительская ассоциация». На его развитие из государственного бюджета выделялось соответствующее финансирование. Он был наделен полномочиями регулирующего воздействия на демографические процессы при обсуждении законов, принимаемых властью. Так же во Франции был создан «Национальный институт демографических исследований», который работает на государственном уровне. Такой подход позволил сформировать и провести эффективные меры государственной демографической политики. В результате в середине 80-х годов Франция имела один из самых высоких суммарных коэффициентов рождаемости среди стран Западной Европы. Население увеличивалось ежегодно на 0,3-0,4 % [2, с. 209].

Есть и другие примеры. В Ирландии улучшению демографической ситуации значительно способствует развитие публичного управления, путем налаживания каналов институционализации политических и общественных интересов в решении семейных и демографических проблем. Таким образом, в этой стране были созданы 107 ресурсных семейных центров, 16 центров семейной медиации, организована целая сеть консультаций по профилактике абортотв. Эти учреждения решают практические задачи управления демографическими процессами, способствуют укреплению социального статуса института семьи, противодействию абортотв и др. Как результат, в настоящее время в Ирландии один из самых низких уровней разводов в мире и самый высокий показатель рождаемости в Европе.

Очевидно, что в демократическом государстве эффективное решение демографических проблем возможно именно при объединении усилий государства, общественных институтов и граждан. Наиболее демократичной моделью подобного взаимодействия является развитие публичного управления с помощью институциональных механизмов самого широкого спектра. Имеется в виду налаживание и развитие институционализации российской демографической политики.

Чем глубже выражен процесс институционализации, тем более развиты формы публичного управления. Так как институциональные

механізми дозволяють розвивати і координувати громадську ініціативу, організовувати групові інтереси в процесі формування системи публічного управління соціальних процесів.

Достиження позитивних результатів при такому підході залежить не тільки від демократизації державного управління, але і від рівня розвитку громадянського суспільства, яке формується в Росії на сучасному етапі. А це означає, що потрібно прагнути до збереження і нарощуванню інтелектуального капіталу російського суспільства. Вже принципово важливим умовою розвитку публічного управління на сучасному етапі є формування колективних початків громадянськості, коли члени суспільства усвідомлюють свою належність до загальної культури, визнають єдиність національного і громадянського. Тому підвищення якості населення його духовне оздоровлення є ключовим орієнтиром розвитку громадянського суспільства.

Є. А. КОНЯЄВ

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЇ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ м. ХАРКОВА СЕРЕДИНИ XVII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТТЯ

Науковий аналіз, класифікація та вирішення сучасних проблем українського міста неможливе без ґрунтовного вивчення його історії з точки зору еволюції управління та самоврядування. Історія місцевого самоврядування, виходячи з досвіду розвитку країн Європи XIII – XVI ст., засвідчує неабияке значення міської автономії для їх розвитку, бо саме в містах суспільне право виділилось в окрему галузь із права приватного та оформилась єдністю влади і управління, спільного для усіх закону та поняття про державу взагалі [1].

Під місцевим самоврядуванням слід розуміти правовий інститут народовладдя, через який здійснюється управління шляхом самоорганізації певної територіальної громади.

В основу місцевого самоврядування в період його виникнення було покладено прагнення закріпити давні права на виборне самоврядування, привілеї міської громади, особистої свободи і майнових прав її членів, системи управління міст, структури, повноважень та порядку формування органів міського самоврядування [2].

Історія становлення та розвитку Харківського міського самоврядування типова для усіх українських міст XVII-XVIII ст., через те, що переселенці із міст Західної України та Гетьманщини переносили із собою головні принципи міського самоврядування на нові поселення. Головною формою управління перших громад була традиційна «українська», в основі якої лежали козацькі звичаї, охарактеризовані як «старочеркаська обикність». Заснування міста Харкова велось у середині XVII ст. за традиційною «старочеркаською» системою: заселення території

Вот почему мы считаем, что демографическая политика в современной России способна усиливать воздействие на процессы формирования качественной структуры населения. В этом случае институциональные механизмы выступают организационным инструментом по формированию системы базовых ценностей гражданского общества.

Таким образом, демографическая политика в современной России – это общенациональное дело, а его осуществление возможно через развитие системы публичного управления на уровне конкретных форм институционализации.

Список использованных источников:

1. *Белобородов И. И.* Демографическая политика в Российской Федерации / И. И. Белобородов. – Режим доступа : <http://www.demography.ru/> 23.12.2010.

2. Государственная политика вывода России из демографического кризиса : моногр. / В. И. Якунин, С. С. Сулакшин, В. Э. Багдасарян и др. ; под общей ред. С. С. Сулакшина. – М. : Экономика Научный эксперт, 2007. С. 209.

майбутнього міста ватагою переселенців на чолі з осадчим та формування перших управлінських інституцій на чолі з отаманом. Відомі і імена першого харківського осадчого (Іван Каркач) та отамана (Іван Кривошилик) [3]. Характерною рисою управління містом в цей час є спроба російського уряду одразу поставити харківське населення під свій контроль, призначивши 28 березня 1656 р. у Харків воеводу. Та харківці мабуть зовсім ігнорували цей факт, судячи з їх поведінки [4]. За переписом населення 1655-1656 рр. харківські мешканці розділені на шість сотень, населення яких несло козацьку службу. На чолі усіх сотень стояв отаман, якому підпорядковувались відповідні сотники. Про особливу категорію міського населення – міщан переписи ніяких даних не містять, а отже і самоврядування в Харкові носило типово козацький військово – адміністративний характер.

Черговим етапом у розвитку самоврядних традицій м. Харкова слід визнати період, розпочатий переписом населення 1660 р. Значне збільшення чисельності населення міста, феномен «покозачення», викликаний Хмельниччиною, призвели до появи численного прошарку населення, який користувався правами та пільгами козацького стану, але козацьку службу не ніс. Разом із процесом соціального розшарування змінюється самоуправління містом [5]. Місцеві мешканці склали три стани – козаки полкової служби, міщани та «лавочные люди», а також «пашенные мужики» тобто селяни. Козаки полкової служби очолювалися полково – сотенною адміністрацією на чолі з полковником. Міщан очолював міський отаман. Ця категорія населення отримала назву «черкаси городової служби» і була

розділена на чотири міщанських сотні з власними сотниками на чолі. Відповідно селянська сотня управлялася своїм окремим сотником. В цей час вперше в офіційних джерелах згадується така посада як війт [6]. Його поява свідчить про розвиток у Харкові власне міщанського демократичного управління. Подібні явища простежуються й в інших містах та містечках Харківського полку – Печенігах, Балаклії, Лимані, Золочеві, Зміїві, Андріївці. Типовим для міста стає цехова організація зі своїми законами цехового самоврядування – «артикулами», привнесеними на Слобідчину із інших регіонів України. Розвиток ринкових відносин та «торгового діла» у другій половині XVII ст. в Харкові змушували місцеву адміністрацію зайнятися організацією цієї справи, що викликало появу нової управлінської посади – «ларешного головы» та очільника митної справи – «митного головы». Загалом Харків другої половини XVII ст. перетворюється на типовий український адміністративний центр з розвинутими формами міського самоврядування.

Проте «слобідські традиції» продовжують обмежувати функції міського самоврядування та гальмують його подальший розвиток. В першу чергу це пояснюється переважанням серед міського населення козацького елемента, несталістю соціального устрою, високою мобільністю населення. Подібні фактори викликали появу такого управлінського явища, як перебирання козацькою адміністрацією на себе функцій міського самоуправління [7]. Місто стає осередком полкової адміністрації в якому розміщувалася полкова ратуша. Крім того завдяки реформі Я. Долгорукова у правління полковника Ф. Донця міщанський стан у Харкові на початку XVIII ст. був штучно ліквідований. Контроль над містом, цеховими організаціями, усіма станами міського населення перейшов до рук козацької адміністрації.

Разом з посадами попереднього періоду в місті починає роботу «новий міський чин»: городничий, що відав «проблемами» торгівлі, тюрем, санітарії міста, ремонтом та будівництвом нових укріплень тощо. Слобідські козацькі уряди поступово усуваються від управління регіоном, починається процес «бюрократизації» влади, призначення російських чиновників та урядові перевірки діяльності місцевих органів управління. Полкові ратуші замінюються канцеляріями, а виборність старшин –

призначенням. (реформи Шаховського). За правління імператриці Катерини II у 1764-1765 рр. відбувається ліквідація козацького устрою у Слобідських полках. Полкові канцелярії трансформуються в провінційні, полки – у провінції, козаки – у гусарів, а компаніїці та підпомошники – у «військових обивателів». Замість сотенного заводилося комісарське правління. Харків став центром нового адміністративно-територіального утворення – Слобідсько-української губернії.

Звернення сьогодні до давніх інститутів міського самоуправління може допомогти в осмисленні та вирішенні сучасних проблем зміцнення незалежності міста як важливої ланки в системі територіального самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Антонов А. Л. История Харьковского городского самоуправления. 1654 – 1917 гг. / А. Л. Антонов, В. Л. Маслийчук, А. Ф. Парамонов. – Х. : Регион-информ, 2004. – 200 с.
2. Дробот І. М. Передумови виникнення міського самоврядування / І. Дробот, М. Саморовайло // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 2. – С. 246–258.
3. Багалеї Д. І. История города Харькова за 250 лет его существования (1655 – 1905) : ист. моногр. : в 2 / Д. И. Багалеї, Д. П. Миллер. – Т. 1. – Репринт. изд. – Х., 1993. – 572 с.
4. Багалеї Д. І. Материали для истории колонизации и быта Харьковской и отчасти Курской и Воронежской губерний / Д. И. Багалеї // Сборник Харьковского историко-филологического общества. – 1890. – Т. 11. – Вып. 1. – С. 21.
5. Юркевич В. Харківський перепис р. 1660 / В. Юркевич // Записки історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. – Кн. XX. – К., 1928. – С. 131–145.
6. Филарет. Историко-статистическое описание Харьковской епархии. – Т. 1. – Х. : Изд. дом «Райдер», 2004. – 328 с.
7. Черкасова С. А. Особливості формування міщанського та купецького станів Слобідської України в II пол. XVII – XVIII ст. / С. А. Черкасова // Вісник Харківського ун-ту. – 1999. – Вип. 3. – С. 10. – (Історія України).

О. І. КОРОБОВ

ПУБЛІЧНА ВЛАДА: ВИКЛИКИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Основою постіндустріального суспільства є розвинутий інформаційний простір для взаємодії між людьми, вільний доступ до інформації органів влади, яка не містить таємниці, задоволення потреб в інформаційному продукті, розвинута інформаційна інфраструктура, технократичний підхід до формування кадрової політики, домінування технічних знань, доступність Інтернету та пов'язаних з ним технологій.

Стрімке глобальне розповсюдження ІТ, популярність інтерактивної взаємодії, зростаюча практика запитів на інформацію межують сьогодні з чітко вираженою залежністю громадян від інформаційного середовища і комп'ютерної компетентності і, що дуже важливо, від політичної волі замкнутого на собі бюрократичного апарату.

Відношення держави до процесів інформатизації й переходу на сервіс-орієнтовані засади має

амбівалентний характер. Двоїстість же полягає в тому, що переваги, які пов'язані зі швидкістю обробки запитів на послугу, скороченням виконавчого апарату і витрат фінансового характеру, знаходяться в антагоністичному стані з можливістю втрати державою статусу «левіафана», з виникненням груп тиску на владу. Варто сказати, що сьогодні вже існують технології здатні надати можливість участі в соціальному процесі всім без виключення громадянам.

Традиційні форми діалогу влади з громадськістю вже не можуть задовольнити зростаючі потреби в інформації. Громадські слухання, збори активу, колегіальні органи при владних інститутах не здатні стати тим зручним інструментом для впливу на владу, який потрібен громадянину в інформаційну добу. Створюючи з традиційними формами діалогу дуальну опозицію, електронна участь виходить на якісно-новий рівень взаємодії учасників політичного, економічного і соціального процесів.

Учені, політики та громадські організації шукають відповідь на питання про ступінь готовності громадянина стати частиною інформаційного суспільства, про виклики та загрози, що містить в собі Інтернет. До переваг можна віднести:

- захист основ суспільства демократичного типу – прав і свобод громадянина;
- можливість реалізації громадянином свого творчого і наукового потенціалу;
- поява ефективних інструментів для діалогу і впливу на владу;
- розвиток ІТ переводять в іншу площину поняття відстань, час, доступність;
- інтеракції в суспільстві й з державою характеризуються плюралізмом думок;
- трансформація по всім напрямкам діяльності суспільства і в першу чергу в медицині, освіті, муніципальному та державному управлінні;

Проте суб'єкту запиту на інформацію сьогодні, не можуть бути гарантовані її достовірність і захист від маніпулятивного впливу. Більше того, інформація ще не значить знання. Інформаційне суспільство декларує серед загальних своїх засад принципи компетентності громадян, розвиток їх інтелектуального потенціалу і плюралізм думок. Водночас результати вітчизняних й іноземних досліджень констатують такі невтішні тенденції як: зниження освіченості громадян, політична апатія, поглинання ЗМІ глобальною індустрією розваг та інше.

Дослідженням проблем розвитку інформаційного суспільства в Україні займаються знані вчені, політики і громадські діячі, серед яких О. Баранов, В. Богуш, А. Голобуцький, Д. Дубов, С. Дубова, О. Кузнецова, Ю. Опалько, А. Сіленко, Л. Скокова, О. Шевчук, А. Юдин, Я. Павловський та ін.

Багато зроблено і на державному рівні. Прийняті важливі за своєю суттю закони: «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про Концепцію національної програми інформатизації», «Про національну програму інформатизації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки». Здійснена перша спроба створення засад електронного урядування, яка знайшла своє відображення в постанові КМУ «Питання

реалізації пілотного проекту впровадження технологій електронного урядування» від 01.03.2010 р. № 360-р.

Але сьогодні залишається очевидним той факт, що рівень імплементації в сфері високих технологій в Україні обернено пропорційний рівню і темпам освоєння ІКТ суспільством.

Водночас з великими труднощами, дуже повільно відбувається впровадження новітніх інформаційних технологій в органах влади. Основними причинами цього є недостатнє забезпечення комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет працівників державних адміністрацій. Райдержадміністрації лише на 65 % забезпечені комп'ютерною технікою, близько 55 % цієї техніки є морально застарілою. Працівники облдержадміністрацій на 72 % забезпечені доступом до мережі Інтернет. За цими показниками Україна знаходиться позаду Нігерії та Алжиру. Лише 14 % посадовців пройшли перепідготовку та підвищення кваліфікації в галузі ІТ.

Ця проблема актуальна для всіх областей, вона охоплює всі владні структури, особливо в районах. Застаріла техніка і неможливість її оновлення, постійний брак коштів на програмне та технічне забезпечення, недостатня серверна адмінпідтримка та безсистемна побудова структурованих кабельних систем (СКС), комплекс невіршених питань пов'язаний із системою захисту інформації – прояви цієї проблеми.

При обласних державних адміністраціях створені Науково-технічні ради, на які покладені функції контролю за виконанням регіональних програм інформатизації. Але в даний час в областях не здійснюється достатніх заходів по впровадженню новітніх та перспективних інформаційних технологій в роботі державних органів. Робота в цьому напрямку є безсистемною.

Причиною цього є те, що кожен бачить цю роботу по своєму, адже чітко не визначена структура на яку покладаються функції по організації відповідної роботи. Проблемним питанням досі залишається недостатність в органах державної влади на місцях структурних підрозділів або хоча б відповідальних працівників з функціями виконання програм інформатизації. В той же час ресурси, що направляються на заходи інформатизації незначні і розпорознені по структурах. Організація виконання регіональної Програми інформатизації покладаються на відділи, які позиціонують себе як суто технічні відділи апарату ОДА.

Сьогодні для отримання інформації важливими є такі критерії як швидкість, об'єм, якість та доступність. Пріоритетність задоволення громадян в органах державної влади піднімається від рівня «було б непогано» до рівня «важливіше за все», в свою чергу місцевим державним адміністраціям необхідний підхід до управління орієнтований на тотальну якість. Тож потреба у створенні е-урядування з'явилась із запитом українського суспільства на практичне використання усіх можливостей, що надають нові інформаційні технології, насамперед в інтересах рядових громадян, малого та середнього бізнесу, інститутів громадянського суспільства.

У найближчий час саме реальне використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій разом з якістю надання адмінпослуг будуть визначати обличчя державних адміністрацій.

АСПЕКТИ ЕВОЛЮЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Конвергенція публічного управління передбачає одним з акторів цього процесу громадянське суспільство. Ця складова частина має чисельні визначення, але в будь-якому з них в якості основних цінностей завжди фігурують життя та здоров'я людини, як складові соціальної безпеки.

На сьогодні в Україні питання попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відносяться майже повністю до зони відповідальності органів державної влади. З одного боку, це пов'язано із значущістю та загрозовим характером таких явищ, але з іншого, як показує досвід минулого, зростають показники темпоральності та локальності вказаних подій, що потребує пошуку різноманітних підходів до їх вирішення.

Одним з шляхів диверсифікації реагування на загрози виникнення потенційно екстремальних ситуацій автор вбачає в делегуванні деяких повноважень та ресурсів інституціям громадянського суспільства, для чого і пропонує до дискурсу визначення:

Екстремальна ситуація (лат. *extremum* – вкрай особливе, граничне) – поняття, за допомогою якого дається інтегрована характеристика обставин, що раптово чи радикально змінилися, пов'язаних з цим особливо неприпустимих (що загрожують) факторів для життєдіяльності людини а також значною проблемністю, напруженістю та ризиками в реалізації доцільної діяльності в цих умовах.

Екстремальність вказує на граничний стан існування речей. Екстремуми утворюють межі, за якими речі втрачають самототожність і отримують іншу сутність.

Як визначальна універсальна ознака екстремальної ситуації розглядається фактор небезпеки – перш за все безпосередньої загрози здоров'ю та життю людей,

або зриву їх життєважливої діяльності.

Таким чином поняття екстремальної ситуації відображає не тільки надзвичайну а саме виключно загрозову подію або сукупність таких подій, обов'язково у взаємозв'язку з діяльністю людей, їх існуванням.

Екстремальні ситуації, незважаючи на розбіжності у характеристиках, завжди мають низку загальних сутнісних ознак :

- раптовість виникнення, яка вимагає спеціальної готовності;
- різкий вихід за межі норми звичайних дій та станів;
- насиченість ситуації протиріччями, що потребують негайного вирішення;
- прогресуючи зміни стану й обставин, умов діяльності, зв'язків, відносин;
- ускладнення процесів перебігу подій через новизну ситуативних протиріч й станів;
- невизначеність змін, їх стохастичність і непередбачуваність;
- породження змінами нових небезпек і загроз;
- зростання напруженості для суб'єктів екстремальної ситуації, з точки зору осмислення, реагування, прийняття рішень [1].

Саме через швидкоплинність, локальність та необхідність термінових дій проблематика екстремальних ситуацій може вирішуватися на місцевому рівні.

Тільки ми самі – наше оточення, громадські інституції – зможемо першими зреагувати на небезпеки за умови наявності повноважень на прийняття негайного рішення.

Список використаних джерел:

1. Новый философский словарь. – Режим доступа : <http://www.phl.freecopy.ru/words.php>

В. В. МОТРЕЧКО

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу. Від здатності молоді бути активною творчою силою значною мірою залежить процес державотворення.

Основними пріоритетами в реалізації державної молодіжної політики у Сумській області впродовж останніх років були формування національної свідомості, правової культури, патріотичне виховання молоді, профілактика протиправної поведінки молоді, підтримка діяльності молодіжних громадських об'єднань та студентського самоврядування, формування здорового способу життя серед молоді та підлітків, підтримка творчої та обдарованої молоді, сприяння розвитку дозвілля молоді, науково-

методичне та інформаційне сприяння здійсненню державної молодіжної політики, поліпшення становища молоді сім'ї, зайнятості молоді, захист її від безробіття, розвиток трудової активності та міжнародні молодіжні контакти.

У напрямку підтримки творчої та обдарованої молоді та сприяння розвитку дозвілля молоді в області значно активізувалась робота з проведення різноманітних молодіжних культурно-мистецьких заходів.

Особливої уваги на сьогодні набуває проблема зайнятості молоді. В умовах реформування системи економічних відносин та відносин власності молоді є однією з найменш конкурентоспроможних і найбільш уразливих у соціальному відношенні груп населення. Економіка ще не в змозі забезпечити потреби сучасної молоді, яка прагне працювати за гідну зарплатню.

Відповідно різняться й проблеми та побоювання молодих людей. Для різних вікових, соціальних статевих груп вони є різними. Тому при реалізації Програми найкраща альтернатива – проектна діяльність, що передбачає собою в кожному конкретному випадку звуження як цільової групи, так і проблеми, на вирішення якої спрямовано проект. Світовий досвід говорить, що ефективним методом роботи з цільовими групами є їх залучення до спільної діяльності.

Виходячи з цього, єдиною парадигмою при визначенні мети Програми може бути залучення громадських організацій та місцевих громад до реалізації державної політики і спільна з ними реалізація проектів, направлених на виконання Програми.

Програма відповідає Концепції Стратегії розвитку Сумської області на період до 2015 р. «Нова Сумщина – 2015».

Метою Програми є створення системи всебічної підтримки громадянської активності молоді, спрямованої на самовизначення і самореалізацію, формування необхідних для цього правових, гуманітарних та економічних передумов, надання соціальних гарантій шляхом консолідації зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, бізнес сектору для проведення серії спільних заходів, направлених на самореалізацію молоді.

Цільова група Програми – молодь від 14 до 35 років.

14-літні підлітки за своїми психофізіологічними особливостями відрізняються від 35-літніх працюючих молодих людей, що мають вже певні життєві досягнення та досвід. Молодь різниться за віком, статтю, соціальним положенням своїм та своїх батьків, регіональними відмінностями тощо. Для якісної роботи з молоддю необхідно дуже чітко диференціювати та систематизувати різні групи молоді. Під час планування завдань та заходів чітко уявляти, з якою саме групою молоді треба працювати в той або інший час, при реалізації того або іншого проекту.

Програма передбачає виокремлення наступних груп молоді: старшокласники; студенти; працююча молодь; непрацююча молодь; дев'янтна молодь; наркозалежні; молодь, яка живе з ВІЛ; талановита молодь; лідери середовищ; молодь з активною громадською позицією; сільська молодь; молодь, що опинилася в складних життєвих ситуаціях; молодь, що знаходиться в місцях позбавлення волі; молодь з обмеженими фізичними можливостями.

Реалізація Програми буде здійснюватись на засадах відкритості, прозорості та дієвості.

Розв'язання проблеми можливе шляхом здійснення систематичних заходів виключно установами за рахунок наявних ресурсів, у тому числі бюджетних коштів. Такий варіант є недостатньо ефективним, оскільки потребує концентрації бюджетних коштів у значному обсязі та запровадження державних пільг для молоді, що може викликати незадоволення інших категорій населення.

Інший варіант передбачає відхід від загальноприйнятої моделі державної політики щодо молоді та залучення до реалізації державної

політики відповідно до чинного законодавства громадських і благодійних організацій. Це дасть змогу запровадити ефективний механізм партнерства та взаємодії.

Крім того, досвід європейських країн свідчить, що активна взаємодія органів державної влади з недержавними установами та організаціями стосовно реалізації державної молодіжної політики дає позитивні результати.

Отже, оптимальним варіантом розв'язання проблеми є налагодження співпраці органів влади з громадськими і благодійними організаціями.

Програма реалізується в два етапи. Термін дії Програми 2011-2015 роки.

На першому етапі (2011-2012 рр.) передбачається розроблення і апробація нових форм та методів роботи з різними цільовими аудиторіями молоді.

На другому етапі (2013-2015 рр.) передбачається впровадження та закріплення апробованих форм, методів та механізмів реалізації молодіжної політики в області.

Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених у галузі рішенням обласної ради про обласний бюджет на відповідний рік, та інших, передбачених законодавством, джерел. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для виконання Програми, становить 6 808,20 тис. гривень, з них кошти обласного бюджету - 6 733,70 тис. гривень та кошти фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття - 74,50 тис. гривень. Координацію та контроль за реалізацією Програми здійснює управління у справах сім'ї, дітей і молоді Сумської обласної державної адміністрації.

Список використаних джерел:

1. *Васильєв А.* Аналіз державної молодіжної політики в Україні: проблеми та перспективи / А. Васильєв // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 3. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-3/index.html>.

2. Концепція національного виховання студентської молоді. – Режим доступу : zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.2285.0.

3. *Кулініч О. В.* Типологія молодіжних громадських організацій / О. В. Кулініч // Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. ХарПІ НАДУ. – 2008. – № 1. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/index.html>.

4. Обласна комплексна програма «Молодь Сумщини» на 2011–2015 роки // Рішення Сумської обласної ради шостого скликання від 25.02.2011 р.

5. *Сторожук Р. П.* Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики / Р. П. Сторожук // Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. ХарПІ НАДУ. – 2007. – № 1. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2006-1/index.html>.

6. Територіальна громада: заневість, дієвість : [моногр.] / Ю. О. Куц, В. М. Сінченко, В. В. Мамонова, С. В. Газарян / за заг. ред. Ю. О. Куца. – Х. : Віровець А.П. «Апостроф», 2011. – 340 с.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Історія української юстиції, як органу державного управління бере свій початок з червня 1917 р., коли Центральною Радою було створено Генеральне секретарство судових справ (юстиції) на чолі з В. Садовським. Передбачалось, що основними завданнями новоствореного державного органу будуть: формування нормативно-правової бази судочинства в УНР і виконання судових рішень та нагляд за їх виконанням. Однак, у зв'язку з виходом Четвертого Універсалу Центральної Ради від 11.01.1918 р., в якому Україна проголошувалася «самостійною, ні від кого не залежною Вільною Суверенною Державою Українського Народу», було прийнято рішення перейменувати Генеральне секретарство судових справ на Міністерство судових справ, яке очолив С. Шелухін. З приходом до влади гетьмана П. Скоропадського Міністерство судових справ здійснювало практично всю правову політику.

15.07.1918 р. через необхідність розширення системи органів державного управління УНР та збільшення кола повноважень Міністерства судових справ виникла потреба трансформації останнього в Міністерство юстиції.

Головними завданнями тогочасного Міністерства юстиції були: здійснення управління судовими органами та пенітенціарною системою, вдосконалення судочинства в умовах перехідного етапу української державності, кодифікація законодавства, підготовка проектів кримінальних, кримінально-процесуальних та інших нормативних актів [1].

У грудні 1918 р. влада в Україні перейшла до Директорії. Саме тоді було закладено основу українізації судової системи. Міністерство юстиції розробило закон «Про відновлення гарантій недоторканності особи на території Української Народної Республіки», що свідчить про перші кроки на шляху до забезпечення основних прав людини та громадянина.

Радянський період української юстиції розпочався 28.11.1918 р. утворенням відділу юстиції при Тимчасовому робітничо-селянському уряді України, функції якого пізніше перейшли до Комітету юстиції при Всеукраїнському революційному комітеті, згодом також реорганізованого в Народний комісаріат юстиції УРСР.

У цей період судова система потребувала не тільки реформування, а й трансформації під вирішення завдань, які були поставлені новою владою. Зокрема, потребували розробки нові законопроекти, які б регулювали діяльність новоствореної правової системи в Україні, як складової частини УРСР. У цей період Нарком'юсту також довелось займатися виконанням деяких не властивих органам юстиції функцій, таких як: перевірка скарг на незаконність арештів, розгляд скарг на вироки революційних трибуналів, керівництво усіма в'язничними установами,

здійснення активного впливу на організацію захисту та підтримку обвинувачення в судах по кримінальних справах, здійснення нагляду за законністю дій місцевих органів влади, а також проведення розслідування деяких категорій кримінальних справ.

З вищенаведеного простежується певна підпорядкованість судових органів органам юстиції, тому в ході судової реформи 1922 – 1924 рр. відбувся чіткий розподіл функцій між ними. Як наслідок Декретом ВЦВК від 01.02.1923 р. було прийнято Положення про Народний комісаріат юстиції. Цим декретом Наркомат юстиції уповноважувався виконувати функції з контролю за судовими виконавцями, діяльністю прокуратури, но-таріату, органів дізнання та слідства, земельними та арбітражними комісіями, третейськими судами, а також нагляд за діяльністю колегій адвокатів та організацій, що надавали юридичну допомогу населенню [2].

Розбудова системи державного управління УРСР потребувала змінення нормативно-правових актів, що регулювали діяльність органів юстиції. Так 08.12.1936 р. було прийнято нове Положення про Народний комісаріат юстиції УРСР. Цим Положенням Наркомат юстиції та його місцеві органи були наділені досить широкими повноваженнями відносно судів. Так, місцеві органи юстиції отримали право давати їм вказівки обов'язкові для виконання з метою забезпечення правильності та єдності судової практики, керувати виборами суддів, давати обов'язкові настанови з питань застосування законів тощо. У 1946 р. Наркомат юстиції Української РСР було перетворено на Міністерство юстиції Української РСР.

Процеси централізації влади в СРСР в 60-х рр. ХХ ст. призвели до ліквідації Міністерства юстиції в УРСР, як органу державного управління. Його функції передано новоствореній Юридичній комісії при Раді Міністрів УРСР та Верховному суду УРСР. Практика роботи вказаної комісії, яка не мала управлінських повноважень, що притаманні Міністерству призвела до виникнення проблем в діяльності правової сфери, у тому числі й судів. Тому 1970 р. діяльність Міністерства юстиції УРСР було поновлено.

Зі здобуттям незалежності, Україна стала на шлях побудови демократичної правової держави. У зв'язку з цим створене у 1991 р. Міністерство юстиції отримало повноваження та функції, які в значній мірі різнилися від його попередника Міністерства юстиції УРСР.

У цей час законодавчо були закладені основи трансформації та публічності в діяльності Міністерства юстиції України, як органу державного управління до правових засад, що в 90-х роках впроваджувались в країнах Західної Європи. Відповідно у зв'язку з розвитком українського суспільства компетенція, структура, функціональні повноваження та завдання Міністерства юстиції постійно розширюються і вдосконалюються.

Нормативно-правовим актом, який закріплює статус Мін'юсту був Указ Президента України від 06.04.2011 р., яким затверджено Положення про Міністерство юстиції України.

Основними завданнями Мін'юсту України є: формування і забезпечення реалізації державної правової політики, політики у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС, політики з питань банкрутства; формування і забезпечення реалізації політики у сфері архівної справи, у сфері виконання кримінальних покарань, у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), з питань державної реєстрації актів цивільного стану, з питань державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, з питань державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань, статутів, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності; забезпечення представництва інтересів

держави у судах України, здійснення захисту інтересів України у Європейському суді з прав людини, під час урегулювання спорів і розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземних суб'єктів та України; експертне забезпечення правосуддя; організація роботи нотаріату; здійснення міжнародно-правового співробітництва [3].

Історія розвитку органів юстиції відображає її трансформацію від авторитаризму влади до демократії та публічності.

Список використаних джерел:

1. З історії органів юстиції // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2004. – № 9. – С. 37–46.

2. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. – К. : МАУП, 2004. – 272 с.

3. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Указ Президента України від 06.04.2011 р. / Президент України. – Офіц. вид. – К. : Офіц. вісн. України. – 2011. – № 28.

О. М. ОЛЕШКО

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ УКРАЇНИ

Конфлікт інтересів є однією з важливих проблем державної служби. Наявність цієї проблеми ускладнює ефективне функціонування управлінських структур та підриває авторитет влади серед громадян. Присутність цього явища є значною перешкодою на шляху конструктивної трансформації державної служби у інститут, через який реалізується демократична сутність держави.

Конфлікт (від лат. *conflictus* – зіткнення протилежних інтересів, поглядів) – суперечності, які виникають між людьми, колективами в процесі їх взаємодії [1, с. 225]. Конфлікти відносин властиві й інституціям публічної служби, набуваючи однієї з форм у вигляді конфлікту інтересів. У Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 р. № 3206-VI наведено наступне визначення цього явища: конфлікт інтересів – суперечність між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень [2].

У більшості випадків наслідком конфлікту інтересів є прояв корупції, котра виражається через використання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, наданих їй службових повноважень з корисливою метою.

Відомо, що Україна входить до числа країн світу з досить високим рівнем корупції. За даними досліджень, зроблених авторитетною неурядовою міжнародною організацією Transparency International, яка займається боротьбою з корупцією та дослідженням рівня корупції по всьому світу, серед 176 країн наша країна посідає 144 місце за рівнем прояву цього явища, поділяючи його з такими державами як Бангладеш, Камерун та Сирія [3]. Такі показники є чинником зниження

авторитету нашої країни на європейському та світовому рівні, і мають вважатися одними з найбільш суттєвих стримуючих чинників на шляху інтеграції України до світової спільноти.

З метою вдосконалення організаційно-правових засад запобігання та протидії корупції, Указом Президента України від 21.10.2011 р. №1001/2011 схвалено «Національну антикорупційну стратегію на 2011 – 2015 роки». У розділі V цього документа під назвою «Основні напрями реалізації Національної антикорупційної стратегії» є пункт наступного змісту: визначення на законодавчому рівні засад етичної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та механізму врегулювання конфлікту інтересів в їх діяльності, що мають базуватися на положеннях Модельного кодексу поведінки державних службовців країн Ради Європи та враховувати інші міжнародно-правові стандарти в цій сфері [4].

Слід також зазначити, що у Стратегії державної кадрової політики на 2012 – 2020 рр., яку схвалено Указом Президента України від 01.02.2012 р. № 45/2012, в ряді цілей та завдань вказується на посилення вимог до моральних якостей осіб, які залучаються до управлінської діяльності, з метою уникнення можливих проявів корупції, запобігання виникненню конфлікту інтересів, удосконалення процедури дисциплінарного провадження [5].

У ст. 15 Закону України «Про правила етичної поведінки» від 17.05.2012 р. № 4722-VI зазначено, що: особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, незважаючи на особисті інтереси, вживають вичерпних заходів щодо недопущення конфлікту інтересів, а також не допускають вчинення дій чи бездіяльності, що можуть спричинити виникнення конфлікту інтересів або створити враження його наявності; не можуть прямо чи опосередковано

спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчиняти дії або бездіяльність на користь своїх особистих інтересів та/або інтересів третіх осіб [6].

Відтак проблема конфлікту інтересів на державній службі знаходиться не лише в юридичній площині, але і в площині морально-етичних норм суспільства. Іншими словами – посилення вимог до особистісних якостей державних службовців, в тому числі і до морально-етичних, може бути ефективним важелем для зменшення кількості проявів зловживання службовим становищем на публічній службі.

Отже, ефективне впровадження науково обґрунтованих механізмів запобігання виникненню та врегулювання конфлікту інтересів на державній службі призведе до зниження рівня корупції у нашій країні, що в свою чергу має сприяти підняттю іміджу України та закладе фундамент налагодження взаємовигідних відносин з іншими державами.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (гол.) та ін. – К. : НАДУ, 2011. Т. 6 :

Державна служба / наук.-ред. колегія : Ю. М. Серьогін (співгол.), В. М. Сороко (співгол.) та ін. – 2011. – 524 с.

2. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 05.07.2012 р. № 3206-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

3. Corruption Perceptions Index 2012 // Офіційний сайт організації Transparency international [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/#myAnchor2>.

4. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011 – 2015 роки : Указ Президента України від 21.10.2011 р. № 1001/2011 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011>.

5. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки : Указ Президента України від 01.02.2012 р. № 45/2012 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.

6. Про правила етичної поведінки : Закон України від 17.05.2012 р. № 4722-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4722-17>.

Б. О. САВЧЕНКО

РОЛЬ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В СИСТЕМІ РОЗПОДІЛУ ВЛАД ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Зараз Україна знаходиться на шляху розвитку демократичної держави і формує правові засади громадянського суспільства. Це довгостроковий та дуже складний процес, який обумовлює зміну старої правової та політичної системи, та створення якісно нового інституту влади.

Введення президентства обумовлене розвитком України та свідчить про розвиток та втілення досвіду правових інститутів розвинених демократичних країн. Назрілою проблемою є роль інституту президентства у системі розподілу владних повноважень, та противаги гілок влади [1, с. 79]. У сучасному політичному світі президентство є дуже неоднозначним і багатограним. Якщо брати до уваги тільки західні країни, такі як президентські США, або напівпрезидентську Францію, а також парламентську ФРН, то вони різняться за обсягом посадових повноважень голів держави, функціями та роллю їх у суспільних справах. В Європі та Північній Америці дуже сильна президентська влада, яка також врівноважена парламентом та судами, проте на інших континентах це є не обов'язковим. Наприклад, у Латинській Америці президент домінує в політичному житті країни. Афро-азіатській моделі президентства притаманний авторитаризм, та диктатура (батько нації) один у трьох особах: президент, глава уряду, лідер правлячої партії [2, с. 58].

Незважаючи на те, що інституту президентства присвячено багато праць сучасних вчених, на сьогодні не можна виділити не вирішені раніше питання щодо проблем президентури. Вивчення науковцями інституту президента відбувалося переважно в рамках конституційно-правового підходу.

Процес формування даного інституту приваблює дослідників тому, що саме він є зосередженням гострих проблем суспільства. Отже, важливим завданням є визначення місця та ролі інституту президентства, в сучасному світі, його роль у державотворчих процесах, вплив на процеси регулювання політичної та соціальної атмосфери в країні.

Відтак, постійне вивчення світового досвіду та його втілення і вдосконалення, є важливим і має приносити свої результати.

Як правило інститут президентства досліджується головним чином у правовій (ідеальній) моделі політичної системи, хоча в умовах демократичної трансформації реального посттоталітарного суспільства рамки об'єкта дослідження повинні бути значно ширшими. Неправильний вибір моделі державного устрою знижує ефективність політичного управління та несе загрозу демократичному розвитку.

Виходячи з цього, необхідно шукати критерії ефективності державної влади, які зв'язали б рівень задоволення реальних потреб суспільства з вибраною моделлю конституційного устрою. Одним із найважливіших аспектів діяльності інституту президента є адаптація обраної моделі політичного устрою до реальних умов розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Мельник А. Ф. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко. – К. : Знання, 2004. – 342 с.

2. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн : навч. посіб. / В. М. Шаповал. – К. : АртЕк ; Вища шк., 2007. – 264 с.

ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК СИСТЕМА СУЧАСНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Демократичний розвиток незалежного українського суспільства створив нову ситуацію у взаєминах громадян із владою, коли їхні формування стають менш залежними від держави. Водночас органи державної влади й місцевого самоврядування дедалі більшою мірою залежать від громадян та їхніх об'єднань. За цих умов владні структури вже не можуть ефективно виконувати свої функції без взаємодії з суспільством. Колишні примус і диктат сьогодні поступаються місцем публічним формам роботи владних органів, їх більшій прозорості, координації дій з різними групами населення. В умовах демократії від держави, крім суто управлінських зусиль, вимагається цілеспрямоване формування громадської думки, опора на неї, вміння систематично здійснювати постійний, двосторонній зв'язок з громадськістю [1].

Усе це спричинило створення в органах державної влади й місцевого самоврядування спеціальних структур зі зв'язків із громадськістю (паблік рілейшнз, PR), які мають забезпечувати не просто інформування, а постійний діалог із громадськістю, стимулюючи при цьому проведення нових за своїми цілями соціологічних досліджень.

Взаємодія з громадськістю в органах державного управління містить комплекс функцій, необхідних для досягнення стратегічної мети організації та розв'язання тактичних завдань. Комунікаційні підрозділи міністерств (департаментів) у багатьох демократичних країнах виконують чотири основні функції:

– комунікаційні дослідження та аналіз. Ця функція повинна включати аналіз суспільної обстановки через дослідження громадської думки, моніторинг преси, кореспонденції чи телефонних дзвінків;

– надання комунікаційних порад. Такі поради можуть надаватися інформаційними службами як працівникам організації, так і керівникові стосовно питань: як ефективно надати інформацію про уряд, як діяти в кризовій ситуації, як той чи інший курс дій може бути прийнятий суспільством тощо;

– комунікаційне планування. Комунікаційне планування є невід'ємною частиною процесу вироблення і впровадження політики в усьому світі;

– управління щоденними комунікаційними операціями. Ця функція включає організацію і проведення брифінгів, прес-конференцій, виступів у ЗМІ тощо [2].

Іншими словами, система налагодження відносин між органами управління та громадськістю повинна будуватися навколо чотирьох таких функцій: аналітико-прогностичної, інформаційно-комунікативної, організаційно-технологічної та консультативно-методичної.

У розвинених країнах світу, таких як США, Велика Британія, Канада, країни Західної Європи, вже склалася десятиліттями відпрацьована система основних видів діяльності з формування громадської думки. Ця

система включає: взаємодію і співробітництво з ЗМІ; роботу з іміджем; пропаганду суспільної місії організації; лобіювання; моніторинг правового поля, політичної, економічної, соціально-культурної ситуації; проведення політичних кампаній; роботу в умовах кризи і надзвичайних ситуацій; громадські консультації; роботу зі зверненнями (запитами) громадян; зв'язки з громадськістю всередині організації (внутрішній або корпоративний PR) [4].

Таким чином, в умовах демократії зв'язки з громадськістю є багатофункціональною системою налагодження відносин з громадськістю, яка виявляється, з одного боку, як теоретична й аналітична робота з послідовним наданням інформаційних послуг для вищого керівництва, з іншого – як практична робота з оцінки двостороннього потоку інформації, здійснення впливу на масову свідомість та поведінку людей, соціальних груп, об'єднань та інститутів.

Посилення відкритості й прозорості діяльності органів виконавчої влади шляхом запровадження обов'язкових громадських обговорень найбільш значущих управлінських рішень, врахування думки громадськості та оприлюднення таких документів на веб-сайтах та в ЗМІ є необхідною умовою для ефективної взаємодії влади та громадськості. Сьогодні в Україні назріла потреба у виробленні системи заходів і механізмів ефективного комунікативного зв'язку держави та громадського суспільства, тому взаємодія держави з громадським суспільством на основі партнерства необхідна для розвитку України як правової, демократичної і соціальної держави. Органи влади визнають, що соціальний прогрес, демократичний розвиток, економічне піднесення важко реалізовувати без активної участі з боку суспільства [3].

Саме прозорість, відкритість та відповідальність органів державного управління та місцевого самоврядування є тією базою, на основі якої налагоджується співпраця громадян та представників органів місцевого самоврядування, що допомагає в розбудові громадянського суспільства та підвищує спроможність громадськості брати участь у прийнятті рішень на місцевому рівні. Адже втілення цих принципів є одним із головних елементів у формуванні ефективного місцевого самоврядування [2].

Для запровадження єдиних стандартів у процесах комунікацій корисною є практика взаємного консультування населення і органів влади, залучення громадян до вироблення управлінських рішень, що як правило значно знижує рівень соціальної напруги в суспільстві, створює систему зворотнього зв'язку та підвищує громадську активність.

Список використаних джерел:

1. *Водолазский В.* К вопросу о паблік рилейшнз в структуре органов местного самоуправления / *В. Водолазский* // Соціальні виміри суспільства :

зб. наук. праць. – Вип. 4. – К. : І-нт соціології НАН України, 2001. – С. 154–165.

2. Органи державної влади в Україні: структура, функції та перспективи розвитку : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. – 288 с.

3. *Попроцький О.* Роль громадської думки у прийнятті державно-управлінських рішень щодо суспільних проблем / О. Попроцький // Вісник

державної служби України. – К. : УкрНДІСВД, 2009. – № 1. – С. 72–76.

4. *Білоцерковець І.М.* Забезпечення взаємодії органів державної влади з громадськістю як умова здійснення демократичного врядування [Електрон. ресурс] / І. М. Білоцерковець. – Режим доступу : <http://www.kds.org.ua/blog/zabezpechennya-zaemodii-organiv-derzhavnoi-vladi-z-gromadskisty-umova-zdijsnennya-demokratii>.

Л. М. СМОЛОВА

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні наша держава впевнено взяла курс на інтеграцію до Європейського Союзу, який найбільше відповідає життєво важливим інтересам українського народу та здатен забезпечити розвиток в Україні громадянського суспільства, гарантії верховенства права, плюралістичної демократії

Указом Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012 було затверджено Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, в якій запровадження ефективного механізму відповідальності органів місцевого самоврядування перед територіальними громадами визначено одним з основних орієнтирів розвитку та зміцнення громадянського суспільства в Україні.

У сучасних умовах набула значущості проблема відповідальності представницьких органів місцевого самоврядування (*далі – ПОМС*) та їх основних суб'єктів, депутатів. Питання малодосліджене, однак є дуже важливим для створення дієвої системи місцевого самоврядування в Україні та подальшого розвитку і зміцнення громадянського суспільства в державі.

1. У національному законодавстві на сьогодні відсутній документ, який би давав чітке визначення поняття «відповідальність». Будь-яка невизначеність, як правило, веде до зловживань у тій чи іншій сфері. Феномен відповідальності – явище надзвичайно складне і багатогранне, в демократичному суспільстві привертає увагу дослідників майже всіх наук та має різне трактування. А тому в преамбулі до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» необхідно дати визначення терміну «відповідальність», розмежувавши відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування і відповідальність ПОМС. Такий розподіл можна пояснити тим, що ПОМС, окрім ознак, притаманних будь-яким органам публічної влади чи місцевого самоврядування, мають ще й особливі ознаки, які є характерними винятково для них.

Для означення відповідальності ПОМС варто використовувати термін «публічна відповідальність» як такий вид відповідальності, що регулює публічну сферу життя та виникає між особами, територіальними громадами, органами державної влади з одної сторони, і представницькими органами місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх

повноважень з іншої та поєднує в собі політичний, моральний і правовий аспекти.

2. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» вказує лише на три підстави, які можуть слугувати причинами дострокового відкликання депутата місцевої ради. Але, як показує практика, їх може бути набагато більше. Зокрема: не проведення депутатом особистих прийомів з виборцями, не звітування перед виборцями, ненадання відповідей на їх звернення, не голосування на пленарних засіданнях сесій, недотримання правил депутатської етики тощо. Логічним видається, якби законодавець, вводячи у текст Закону перелік обов'язків для депутата, передбачив би й відповідальність за їх невиконання. На жаль, до сьогодні цього не зроблено, а депутат, дії якого прямо суперечать вимогам Закону, залишається непокараним.

Процедури відкликання Ради і депутатів, що прописані в чинних законах та виступають як форми притягнення Ради і депутатів до відповідальності, носять більш декларативний характер, оскільки є дуже громіздкими і фінансово затратними для самих же територіальних громад, і через це не діють на практиці.

Для внесення змін до Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» необхідно підготувати розширений перелік порушень ПОМС, згідно яких настає публічна відповідальність як для Ради загалом, так і для окремо взятого депутата зокрема та розробити спрощений механізм відкликання Ради і депутатів.

3. Прикро, але сьогодні ми все частіше стаємо свідками пасивності зі сторони територіальних громад сіл, селищ, міст, районів, областей. Цей факт можна пояснити, в першу чергу, втратою довіри до представницьких органів місцевого самоврядування, глибоким розчаруванням людей в післявиборчій поведінці депутатів та у спроможності чергової політичної сили змінити їх життя на краще.

У контексті вирішення цих питань основоположну роль повинні відіграти зміни, що мають бути внесені у виборче законодавство України. Вибори до представницьких органів місцевого самоврядування в Україні пройшли декілька етапів модернізації виборчої системи. При розгляді питання про відповідальність ПОМС мажоритарна виборча система видається найбільш дієвою. Разом з тим,

розуміючи складність внесення будь-яких змін у законодавства України, у сучасних умовах розвитку громадянського суспільства в Україні можливим є варіант використання, поряд з мажоритарною системою, пропорційної виборчої система, але з відкритими виборчими списками, за якої виборці мають можливість голосувати за конкретних кандидатів із виборчого списку, що дасть змогу поєднувати персоналізовану і партійну відповідальність.

Необхідно також запровадити правовий механізм юридичної фіксації передвиборчої програми кандидата у депутати, який обирається за мажоритарною виборчою системою, що виключав би політичне шахрайство, маніпулювання думкою більшості в інтересах однієї людини та передбачав би правову відповідальність за зраду інтересів виборців.

Важливо законодавчо переглянути віковий ценз для реалізації пасивного виборчого права на місцевих виборах, збільшивши його до 21-річного віку на день голосування, як це пропонують зробити деякі науковці. Адже, сумнівно, що людина у 18 років, яка може бути обрана депутатом, зможе кваліфіковано вирішувати долю свого населеного пункту, голосуючи на сесіях за такі важливі документи як проекти програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з розвитку самоврядування,

місцевого бюджету тощо. Адже, для цього у неї немає ні відповідної кваліфікації, ні життєвого досвіду.

4. Важливу роль у вирішенні порушених питань повинні відіграти Статути відповідних місцевих рад, які на місцевому рівні могли б закріпити відповідні норми відповідальності як органів і посадових осіб місцевого самоврядування так і ПОМС.

Ідея локальної демократії неможлива без ідеї відповідальної муніципальної влади. Запропоновані заходи будуть сприяти підвищенню відповідальності ПОМС перед територіальними громадами, державою, фізичними та юридичними особами, що, в свою чергу, дасть можливість вийти на новий рівень розвитку демократії в Україні та зміцнити позиції громадянського суспільства, яке не може існувати там, де відсутня відповідальність влади.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про всеукраїнський та місцевий референдуми»// Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 33. – С. 443.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С. 170.

3. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 р. №93-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – С. 290.

В. О. СУРНИН

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ НА ОСНОВІ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН

У вирішенні ключових завдань побудови в Україні громадянського суспільства, захисту прав і свобод громадян все більш значущу роль відіграють недержавні громадські організації, які стають помітними завдяки їх внеску у вирішенні загальнонаціональних і регіональних задач на основі партнерства між державою та громадянським суспільством.

Взаємодія держави з громадянським суспільством на основі партнерства необхідна для розвитку України як правової, демократичної і соціальної держави. Органи влади повинні визнати, що соціальний прогрес, демократичний розвиток, економічний підйом важко реалізувати без активної участі з боку суспільства.

Досвід демократичних держав світу засвідчує, що саме суспільна участь дозволяє домогтися більшої ефективності в багатьох сферах суспільного життя – від реалізації соціальної політики до сфери державного управління.

Сьогодні в Україні назріла потреба у виробленні системи заходів і механізмів ефективного партнерства держави та громадянського суспільства, оскільки органи влади, що співробітничать з інститутами громадянського суспільства, повинні постійно підвищувати результативність своєї діяльності і підсилити її правомірність в очах громадян.

Основними завданнями сприяння взаємодії органів влади та громадянського суспільства є: розвиток

громадянської ініціативи; зміцнення правопорядку; створення умов для запобігання корупції; усвідомлення цінностей і принципів, що лежать в основі співробітництва між органами влади та громадянського суспільства; створення сприятливого середовища для функціонування і зміцнення громадянського суспільства як неодмінної умови розвитку демократії.

Держава повинна всіляко підтримувати виконання конкретних спільних завдань органів влади та громадянського суспільства у відповідних сферах шляхом укладення довгострокових стратегій та угод. Взаємодія держави з громадянським суспільством повинна бути спрямована на посилення процесу демократизації органів державної влади, розвитку і зміцнення інститутів громадянського суспільства, налагодження співробітництва громадянського суспільства і органів влади з метою подальшого удосконалення і розвитку партнерських відносин. Поштовхом для становлення громадянського суспільства в Україні стало прагнення до створення демократичного суспільства, потреба у всебічному забезпеченні прав і свобод людини, визнання необхідності створення правової держави.

Протягом останніх років Україна проголосила одним із своїх пріоритетів відданість загально прийнятим європейським цінностям та прагнення вступу до Європейського Союзу. Але наша держава має бути готовою, взяти на себе обов'язки членства й

відповідати необхідним економічним та політичним вимогам, встановленим Європейською Радою і прийнятим у Копенгагені 22 червня 1993 р. (Копенгагенські критерії) [4].

Відносно громадянського суспільства, ці вимоги передбачають стабільність законів та інституційних структур, що гарантують демократію, верховенство закону, забезпечення прав людини, повагу та захист прав національних меншин. В Україні залишаються питання, які потребують законодавчого порозуміння між державою та громадськими організаціями.

Пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань діяльності громадянського суспільства на сучасному етапі:

- прийняття законодавства щодо врегулювання статусу та діяльності недержавних організацій;

- прийняття законодавства, яке врегулює питання волонтерського руху;

- внесення змін до законодавства України, яким регулюються питання об'єднань громадян, соціальних послуг, благодійництва та благодійних організацій, політичних партій в Україні;

- спрощення процедур реєстрації та встановлення прозорих і простих процедур легалізації недержавних організацій;

- мінімізації державного контролю за діяльністю громадських організацій;

- імплементації в законодавстві України положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, а також Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якими закріплено право на свободу асоціацій за кожною людиною, зокрема іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, у створенні та участі в об'єднаннях громадян, а також з урахуванням можливості їхньої участі у суспільному житті відповідно до європейських стандартів;

Але, незважаючи на все це, було зроблено значні кроки просування України до демократичного суспільства. Законодавчо закладено солідну основу регулювання діяльності громадянського суспільства є: Цивільний кодекс України, закони України «Про

об'єднання громадян», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про політичні партії в Україні», «Про звернення громадян», «Про органи самоорганізації населення», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про соціальні послуги»; укази Президента України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні»; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» тощо [4].

Отже, можна констатувати, що на сьогодні в Україні існують передумови для якісного покращення партнерських відносин органів державного управління та організацій громадянського суспільства. Для цього потрібно в першу чергу вдосконалити правові підстави зазначеної взаємодії, узагальнити вітчизняний та адаптувати до сучасних соціально-економічних та громадсько-політичних умов закордонний досвід соціального партнерства.

Список використаних джерел:

1. Відкритий форум: обмін досвідом із розвитку громад // Наша громада. – 2007. – № 1.

2. Громадський простір. – Режим доступу : <http://doktryna.civicua.org/news/81.html>

3. Ковалевський В. Інформаційна демократія як політична категорія : наук. зап. // Ковалевський В. Збірник. – К. : ІПіЕНД, 2003. – Вип. 22. – С. 214–222. – (Сер. «Політологія і етнологія»).

4. Проект Концепції взаємодії держави з громадянським суспільством [Електрон. ресурс] / Сайт Міністерства юстиції України. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/33679>.

5. Федоренко В. Л. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні : теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти [Електрон. ресурс] / В. Л. Федоренко, Я. О. Кагляк / Сайт Міністерства юстиції України : роз'яснення, юридичні консультації. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/20126>.

О. І. ТКАЧЕНКО

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОСВІТИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Освіта є важливим чинником соціальної інтеграції та автономії всіх людей, в тому числі і людей з інвалідністю. Вона має охоплювати всі періоди життя людини.

Проведені дослідження у країнах, які розвиваються, констатують, що приблизно 98 % дітей з інвалідністю не відвідують школи, не вміють писати, а це в свою чергу свідчить, що одна з Цілей розвитку тисячоліття – забезпечення початкової освіти у всьому світі – залишається недосяжною. Існує суспільна, практично доведена думка, згідно з якою людей (дітей) з інвалідністю, наскільки це можливо, поважаючи інтереси та вподобання кожної окремої дитини чи молодшої особи, потрібно інтегрувати в сферу

загальноосвітньої системи. Інтеграція та участь мають важливе значення для людської гідності, а також для утвердження та реалізації прав людини.

Освіту дітей з інвалідністю слід розглядати і як своєрідний засіб, який сприяє визнанню в людях відмінностей та складає частину виховання громадянських почуттів. Однак такий досвід одержання освіти цією групою дітей та молоді залежить від багатьох чинників, насамперед від доступності транспорту, шкільних приміщень, обладнання, програмного забезпечення і надання, у випадку необхідності, відповідної технічної допомоги тощо.

Водночас факти доводять, що діти, навіть з серйозними функціональними порушеннями, які

регулярно навчаються, закінчивши школу мають більше шансів, продовжити далі навчання та отримати спеціальність, влаштуватись на роботу, стати активним членом суспільства. На вирішені цих проблем неодноразово акцентували увагу міжнародно-правові акти, дослідження.

На підставі проведеного аналізу в багатьох країнах було запропоновано два універсальні напрямки розв'язання цієї проблеми.

По-перше, з метою протидії соціальної дискримінації та для впровадження принципів «школи для всіх» рекомендувалося в центр навчального процесу поставити індивідуальні потреби дитини з інвалідністю, зосередивши при цьому увагу передусім на визнанні потенціалу учня, а не на оцінці ступеню його інвалідності. По-друге, пропонувалося досягти тісної співпраці всіх зацікавлених інституцій, що мають відношення до освітнього процесу.

Рух за підтримку інтеграційних процесів в освіті має тривалу історію в різних країнах світу.

В Італії (Рамковий закон № 142 від 1992 р.) утверджується принцип повної поваги до людей з інвалідністю та необхідність ліквідації ситуацій, які ставлять їх в не вигідне становище, а також запроваджуються заходи з попередження всіх форм дискримінації: особа з інвалідністю може поступити в будь-яку школу, університет. Спеціалізовані класи та школи для дітей з інвалідністю у країні були скасовані ще в 1970 р. Сьогодні практично всі діти з інвалідністю навчаються в загальноосвітніх закладах, із наданням відповідних структур та ресурсів для підтримки індивідуального викладання.

У Данії біля 50 % молодих людей з інвалідністю вступають до вищих навчальних закладів після закінчення школи. Після зарахування до навчального закладу студент подає заяву до керівного органу ВНЗ на компенсацію фінансових витрат на навчання. Навчальний заклад несе відповідальність за своєчасну та адекватну відповідь на запит студента, забезпечуючи йому можливість навчання відповідно до обраної спеціальності.

В Іспанії в 1999 р. був змінений закон про доступ до університетів. Нині три відсотки місць в університетах зарезервовані за студентами, в яких рівень інвалідності становить або перевищує 33⁷%, або тих, хто є повністю незрячим або нечуючим.

У Швеції система вищої освіти заснована на принципі рівних прав та обов'язків всіх студентів. Законодавство ґрунтується на антидискримінаційній концепції. Закон є обов'язковим для всіх студентів.

У Канаді було анульовано Закон «Про допоміжні класи», який дозволяв шкільним правлінням відмовляти деяким дітям у прийомі до школи. Діти з особливими потребами мають спеціальні освітні програми, водночас беручи участь і в загальних заняттях, призначених для всіх дітей.

В Угорщині Акт про освіту від 2002 р. затверджує рівні права для студентів з особливими : проблемами, які навчаються у вищих навчальних закладах. У Польщі спеціалізована освіта є невід'ємною частиною системи освіти країни. Таке положення застосовано в Акті про шкільну освіту від 1991 р.

Конвенція ООН про права інвалідів, яка декларує принцип важливості, безперервності навчання осіб з інвалідністю, визнає заохочення дітей з інвалідністю здобувати освіту на всіх рівнях і пріоритетним напрямком соціальної політики.

Підхід до освіти, який пропонується Конвенцією, ґрунтується на тому, що інклюзивна освіта діє та забезпечує найкраще середовище для навчання, включаючи осіб з розумовими вадами, але вимагає усунути бар'єри та зруйнувати деякі стереотипи їхньої поведінки на користь успішної інтеграції у суспільному житті. Така концепція сприяє створенню суспільства, яке готове прийняти з інвалідністю замість того, щоб сторонитися їх.

Зрозуміло, що зміни в одній сфері життєдіяльності суспільства призводять до змін в іншій: наприклад, якщо освітньою політикою передбачено, що діти з особливими потребами мають вчитися в своїх місцевих школах, то втілення цієї політики вимагає забезпечення доступності їх шкільних приміщень і житлових будівель, транспортних засобів, змоги користуватися послугами закладів спорту і відпочинку, інформаційними технологіями. Види діяльності мають бути відкритими (інклюзивними) і сприяти участі в них всіх дітей. Необхідно також надавати допомогу родинам у догляді за їхніми дітьми з особливими потребами.

Тому важливо, щоб політика у сфері освіти осіб з інвалідністю розроблялася на засадах партнерства. У процесі її формування необхідно застосовувати «лінію інвалідності», тобто керуватися принципами соціальної свідомості. У цій ситуації не може бути місця для всіх сегментів різної політики.

Здобуття освіти є важливою передумовою соціальної участі всіх громадян. Тому кожна людина з інвалідністю повинна мати можливість пройти курс навчання в загальноосвітній системі, коли діти з інвалідністю та без неї зростають і навчаються разом, вони краще розуміють та сприяють один на одного. Подібним шляхом потрібно йти, коли ми хочемо забезпечити наступність поступової, середньої і вищої освіти.

Державна політика в сфері освіти повинна формуватися з урахуванням освітніх підстав людей з інвалідністю, сприяти розвитку освітніх систем і разом з тим, стати складовою часткою нової соціальної та економічної політики. А це, у свою чергу, вимагає формування нової лінії державної політики щодо осіб з інвалідністю, проведення кардинальних реформ в існуючій системі освіти, які б гарантували рівність можливостей для всіх дітей та молодих людей на доступність дошкільної, шкільної, професійної та вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня програма дій ООН щодо інвалідів, прийнята Генеральною Асамблеєю в резолюції № 37/52 від 03.12.1982 р. // Офіц. вісн. України. – 1983. – № 1. – С. 27–39.

2. Закон України «Право осіб з фізичними та розумовими вадами на професійне навчання, перекваліфікацію та соціальну реабілітацію» // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 3. – С. 15–20.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНОЮ ФІНАНСОВОЮ ІНСПЕКЦІЄЮ УКРАЇНИ

Ефективність використання державних фінансів, має вирішальне значення для економічного стану країни її розвитку та суспільного добробуту. Це питання є ключовим для сфери державного фінансового контролю. Безліч проблем виходить на поверхню в результаті діяльності контролюючих органів. Подолання негативних проявів можливо досягти шляхом системного вдосконалення діяльності органів державного і комунального сектору, підвищення рівня культури державного управління.

23.04.2011 р. Указом Президента було підписано положення про Державну фінансову інспекцію України [2], а також 03.10.2011 р. видано Указ «Про затвердження положень про територіальні органи Державної фінансової інспекції України та їх підрозділи» [3]. Що ж в результаті змінилось і яким чином? Державна контрольно-ревізійна служба перетворилась на Державну фінансову інспекцію, тобто контрольна служба почала називатись інспекцією, що є цілком логічно. Зважаючи на те, що орган здійснює подальший або наступний (тобто після факту здійснення фінансової операції) контроль, то така діяльність називається інспектуванням.

Інспектування – подальший контроль за використанням і збереженням фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, станом і достовірністю бухгалтерського обліку та фінансової звітності органів державного і комунального сектору з метою виявлення недоліків і порушень. Інспектування здійснюється у формі ревізій і перевірок та повинно забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових та матеріально відповідальних осіб [1].

Змінивши свій статус орган повинен був упорядкувати нормативно-правове забезпечення діяльності і це також було здійснено. Але постають нові питання: що змінилось, яким чином, чи ці зміни на краще, або ж у результаті виникли нові труднощі діяльності цих органів.

Дослідивши перелік змін, що внесені в нормативно-правову базу встановлено, що основний документ, яким керувались ревізори в ході здійснення своїх функціональних обов'язків, був порядок проведення інспектування державною контрольно-ревізійною службою, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550. На сьогодні стан документу майже не змінився, він був адаптований під новий орган і використовується так само.

Багато хто досліджував питання діяльності саме цього органу державного фінансового контролю. Так, В. Ю. Стрельцов розглядав специфіку завдань і функцій контрольно-ревізійної служби [5]. В. М. Зайцев вказує на недоліки правової бази, що не повною мірою визначає конкретний механізм

здійснення координації дій контрольних органів [4, с. 8]. Але мало хто звернув увагу на кількісне забезпечення кадрами для виконання своїх обов'язків, що передбачено вищевказаною постановою.

Здійснення однієї ревізії передбачає 30 робочих днів для перевірки фінансових документів, 5 робочих днів для оформлення результатів, 3 дні для ознайомлення з результатами ревізії підконтрольним об'єктом і 10 робочих днів для реалізації матеріалів. Таким чином в середньому на один контрольний захід необхідно 48 робочих днів. Один рік складає 251 робочий день: $251/48=5$ ревізій на рік. Загальна кількість підконтрольних об'єктів приблизно становить 112 тис.: $112000/5=22400$ ревизорів для виконання контрольних функцій, відповідно до встановлених норм проведення ревізій. Зрозуміло, що цей підрахунок доволі усереднений і не відображає дійсності у повній мірі достовірно, однак він вказує на можливі суперечності у кадровому забезпеченні контролюючих органів.

Існує низка факторів, які впливають на тривалість роботи ревизорів та проведення контрольної діяльності, а саме:

- є об'єкти з невеликим бюджетом і тому не потребують використання всіх тридцяти днів відведених на контрольний захід;
- існують об'єкти доволі масштабні за об'ємом бюджетних фінансувань, які потребують роботи не одного контролера, а цілої бригади;
- існують ситуації коли за рішенням суду строки проведення ревізії подовжено;
- виникають потреби призупинення ревізії для проведення зустрічних звірок, які не можуть бути здійснені в ході основного строку ревізії;
- існують ситуації, коли підконтрольна установа не згодна з результатами ревізії і це потребує значно більше часу для закінчення процесу;
- існують ситуації, коли результати контролюючої діяльності оскаржують у суді, це також потребує використання робочого часу ревизором;
- крім того структура контролюючих органів має бути забезпечена такими структурними підрозділами, які б сприяли більш оперативному проведенню ревізій і перевірок та оформленню документації за їх результатами: бухгалтерією, організаційним відділом, відділом узагальнення та аналітики результатів.

Якщо порівняти навіть приблизну потребу кадрового забезпечення для проведення інспектування з реальною чисельністю штатних одиниць, а їх на сьогодні приблизно 7 тис., стає зрозуміло, що для ефективного функціонування органу і для забезпечення нормальних умов роботи працівників, потреба у фахівцях є значно більшою. Але сказати, що просте збільшення фахівців є виходом з даної ситуації буде неправильним. Для вирішення цього питання необхідно розглядати систему фінансового контролю в Україні в цілому, що

допоможе виявити додаткові можливості та знайти вихід із цієї ситуації.

Таким чином, можна зробити висновки, що на шляху вдосконалення діяльності органів державного фінансового контролю була здійснена реорганізація органу контрольно-ревізійної служби в Державну фінансову інспекцію, що стало логічним відображенням її сутності. Встановлено, що нормативно правове забезпечення було адаптовано для новоствореного органу. Але деякі недоліки все-таки мають місце. Проаналізовано вимоги, щодо тривалості здійснення контрольного заходу і виявлено недостатню кількість кадрів для процедурного виконання поставлених завдань. Крім того вказано на фактори, що впливають на тривалість робочого часу.

Для підвищення ефективності діяльності органу необхідно звернути увагу на ряд невідповідностей між вимогами до проведення ревізій та строками їх виконання. Урегулювати кількість працівників у відповідності до термінів виконання ними своїх завдань. Встановити норми використання робочого часу до підконтрольного об'єкту у відповідності до масштабу бюджетного фінансування та обсягу матеріальних цінностей на балансі. Передбачити можливість втрати часу ревізором у разі виникнення потреби для розв'язання проблемних питань після закінчення основного терміну проведення ревізії. І найголовніше виявити основні проблеми значної

кількості виконавців, що здійснюють фінансовий контроль в державі в цілому.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року» від 24.05.2005 р № 158-р [Електрон. ресурс] / Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-p>.

2. Указ Президента України «Про Положення про Державну фінансову інспекцію України» від 23.04.2011 р. № 499 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/499/2011>.

3. Указ Президента України «Про затвердження положень про територіальні органи Державної фінансової інспекції України та їх підрозділи» від 03.10.2011 р. №1236 [Електрон. ресурс] / Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1212-11>.

4. Зайцев В. М. Удосконалення фінансового контролю в системі державного управління : дис. ... к.держ.упр. : 25.00.02 / В. М. Зайцев. – К., 2009. – 20 с.

5. Стрельцов В. Ю. Державний фінансовий контроль діяльності органів місцевого самоврядування : дис. ... к.держ.упр. : 25.00.02 / В. Ю. Стрельцов. – Х., 2005. – 16 с.

С. Є. АНИКЄВА

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У більшості сучасних держав управління всіма справами на місцях здійснюють спеціальні органи – органи місцевого самоврядування, сила та вплив яких відображають ступінь демократизму існуючого політичного режиму. Використання досвіду країн, що мають давні традиції місцевого самоврядування, пройшли шлях перетворення, кінцевою метою якого є ефективне вирішення проблем місцевого самоврядування, що дуже актуально для сучасної України у зв'язку з необхідністю врахування позитивних і негативних наслідків трансформації під час проведення адміністративно-територіальної реформи.

Нині світова практика пропонує величезну різноманітність моделей і типів організації місцевого самоврядування. Найбільш часто зустрічається класифікація, в основі якої лежать відносини між органами місцевого самоврядування та органами центральної влади. Відповідно до цього підходу виділено чотири базові моделі місцевого самоврядування: англосаксонську, континентальну, змішану та радянську. Англосаксонська (класична) модель місцевого самоврядування характеризується тим, що на всіх рівнях управління функціонують органи місцевого самоврядування, а місцеві органи

виконавчої влади загальної компетенції не створюються.

Помітно відрізняється від англосаксонської моделі континентальна модель місцевого самоврядування, яка набула поширення не тільки в країнах континентальної Європи (Франція, Італія, Іспанія, Бельгія), а й у більшості країн Латинської Америки, Близького Сходу, франкомовної Африки.

Класичною країною континентальної моделі є Франція, для якої висока ступінь централізації місцевого управління та самоврядування є історично традиційною. Тут досить довго існувала система багаторівневої організації влади на місцях, при якій діяльність нижчих ланок значною мірою визначалася і залежала (перш за все в адміністративному та фінансовому сенсі) від вищих органів управління. На сьогодні Франція серед більшості демократичних країн Європи й досі залишається найбільш централізованою державою [1].

Територіальний устрій сучасної Франції є трирівневим: комуни, департаменти, регіони. Комуни є основним базовим рівнем самоврядування. На цьому рівні відсутні органи державної влади. Органом місцевого самоврядування є муніципальна рада, яка формує виконавчий орган – муніципалітет. Рада шляхом таємного голосування у два тури обирає зі свого складу мера, його заступників та формує комісії.

На ухвалення рішень ради вагомий вплив має мер. Він, як представник комуни, має повноваження представляти інтереси комуни у відносинах з іншими органами та державою, укладати угоди, керувати муніципальними службами та здійснювати інші повноваження, необхідні для забезпечення правопорядку в комуні. Також, до кола його функцій входить виконання деяких обов'язків представника державної влади: реєстрація актів громадянського стану, оприлюднення законів та інших нормативних актів на території комуни, надання свідоцтв та ліцензій тощо. Закон визначає засоби контролю держави над діяльністю мера та встановлює заходи впливу на нього. Так, у разі порушень мером своїх повноважень чи допущення ним грубих проступків, міністр внутрішніх справ за поданням префекта може призупинити його діяльність на строк до 1-го місяця.

Другим після комуни рівнем адміністративно-територіального устрою Франції є департамент, на якому паралельно працюють два органи влади: генеральна рада, як орган самоврядування та префект, як орган державної влади. Генеральна рада зі свого складу обирає голову ради, який є і керівником виконавчого органу департаменту. До повноважень ради належить: затвердження бюджету та звіту про його виконання, встановлення внутрішніх податків, створення громадських служб, прийняття рішень щодо всього майна департаменту [2]. Поряд із генеральною радою та її виконавчим органом функціонує й орган державної влади – префектура на чолі з префектом. Префект призначається указом Президента та має багатогранну компетенцію. Як представник держави, він дбає про національні інтереси, додержання законів, громадський порядок та виконує відомчий контроль.

З розвитком держави, для забезпечення координації роботи комун та департаментів у здійсненні важливих для регіону спільних проєктів, стали з'являтися адміністративно-територіальні одиниці третього рівня – регіони. Саме регіони призначені бути інструментом економічного, соціального та культурного розвитку певної території [3]. Відповідно до цього визначається і компетенція регіону: опікування зайнятістю і професійною підготовкою населення, забезпечення житлом, облаштування річкових портів. Представницьким органом тут є регіональна рада. Регіональні радники обираються прямими виборами за партійними списками. Регіональна рада обирає

голову і бюро ради, яке складається з голови та його заступників. Голова регіональної ради є одночасно виконавчою владою регіону. Повноваження голови досить великі: він готує проєкти рішень регіональної ради, в тому числі і проєкт бюджету регіону, скликає раду і головує на її засіданнях, виконує рішення ради, розпоряджається фінансовими ресурсами регіону, керує роботою регіональних служб і є адміністративним головою всього персоналу адміністративних органів регіону. Контроль за законністю рішень регіональної ради здійснює регіональний префект. Він також здійснює контроль за законністю рішень голови регіональної ради. Найважливіші рішення голови (передусім це рішення нормативного характеру) мусять передаватись префекту ще до вступу їх в силу. Регіональний префект поєднує в собі функцію представника держави в регіоні та представника держави у департаменті. Він безпосередньо представляє в регіоні прем'єр-міністра і кожного міністра окремо, є провідником державної політики на цьому рівні і єдиним органом адміністративної влади в регіоні, який може приймати рішення від імені держави.

Приклад організації місцевого самоврядування в такій країні, як Франція є досить важливим і повчальним для України. Наскрізь централізована, з стрункою вертикаллю державної виконавчої влади, ця країна, що за територією, кількістю населення і адміністративно-територіальним устроєм дуже подібна до України, у 80-х рр. XX ст. зробила великий крок у реформуванні своєї адміністративної системи і провела широку децентралізацію влади. Завдяки їй місцеве самоврядування одержало новий поштовх для розвитку. Обрані населенням органи влади не тільки не привели до розладу системи влади, а поліпшили надання послуг населенню, вивільнили високий потенціал місцевої активності населення і дозволили державі зменшити опіку над місцевими проблемами.

Список використаних джерел:

1. Регионализм во Франции / отв. ред. Е. В. Алферова. – М. : ЮНИОН, 1994. – 102 с.
2. Вакуленко В. М. Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях : навч. посіб. / В. М. Вакуленко, В. В. Мамонова, Ю. П. Шаров. – Ужгород : Патент, 2004. – 65 с.
3. Евдокимов Е. Б. Местные органы власти зарубежных стран: правовые аспекты / Е. Б. Евдокимов, Я. Ю. Старцев. – М. : Спартак, 2001. – 251 с.

О. Л. БУГЛО

РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ЗАПОРУКА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Україна перебуває у пошуку оптимальної системи організації роботи виконавчої гілки влади, яка має стати більш ефективною і відкритою для громадян. Сучасні процеси демократизації та активного залучення населення до процесів підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень

вимагають змін в індивідуальній і колективній психології, перебудови системи ціннісних орієнтацій як органів влади, так і широких верств громадськості.

Кризові явища у різних сферах суспільного життя, загострення протистоянь між владою та населенням обумовили потребу у перегляді існуючих моделей

відносин «влада – громадськість - бізнес» та вжити світовою і європейською спільнотами низку заходів, у тому числі, прийняти ряд важливих документів. Одним із таких документів є Утрехтська декларація «Добре місце та регіональне врядування в неспокійний час: проблеми змін», ухвалена 16-17 листопада 2009 р. [1]. Реалізація положень, зафіксованих в Декларації, передбачає розбудову громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави, проведення регулярних консультацій органів влади з громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави, забезпечення незалежної діяльності об'єднань громадян, посилення їх впливу на прийняття суспільно-важливих рішень.

Загальний зміст перетворень полягає в тому, що публічне управління втрачає колишню жорсткість, бюрократизм та регламентованість; воно базується скоріше на горизонтальних, ніж на вертикальних зв'язках між органами влади, інститутами громадянського суспільства та бізнесом. На передній план виходять питання співвідношення управління і політики, відповідальності і підзвітності публічних службовців населенню.

Основні засади внутрішньої політики визначено Президентом України В. Ф. Януковичем у відповідному Законі [2]. Розвитку інститутів громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави приділено одне з провідних місць. Розбудова тісних комунікацій між державними органами та громадськістю покликана позбавити від деструктивних тенденцій у суспільстві, некерованості на місцях, розвитку асоціальних процесів. Влада, поважаючи та визнаючи інститути громадянського суспільства рівноправними партнерами, робить кроки назустріч громадськості, прагнучи консолідувати зусилля всіх суб'єктів для подальшого розвитку.

Президентом України Віктором Януковичем послідовно впроваджено комплекс заходів щодо розвитку взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства. Зокрема, у 2012 р. створено відповідну Координаційну раду (до складу ради увійшов голова Харківської обласної ради Сергій Чернов), затверджено Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та визначено першочергові заходи щодо її реалізації.

Одним з кроків на цьому шляху є утворення на демократичних засадах громадських рад при органах виконавчої влади. Президентом України В. Ф. Януковичем було ініційовано вдосконалення засад створення та діяльності громадських рад. Після громадського обговорення було прийнято відповідну постанову Кабінету Міністрів «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р. № 996 [3].

Усього у 2012 р. органи виконавчої влади провели більше трьох тисяч консультацій з громадськістю. На засіданні нового Кабінету Міністрів України 09.01.2013 р. Прем'єр-міністр України М. Я. Азаров відзначив активізацію роботи громадських рад, що діють при органах виконавчої влади, та позитивний досвід традиційних зустрічей Ради голів громадських рад з керівництвом Уряду і з міністрами.

За два роки роботи Громадської ради при Харківській обласній державній адміністрації було проведено сім публічних обговорень проектів законів, програм та нормативних актів і підготовлено рекомендації, зокрема щодо законів України «Про громадські організації», «Про особливості державної підтримки забезпечення молоді житлом», «Про вищу освіту», постанови Кабміну № 996 тощо. Напрацьовані пропозиції були направлені до Секретаріату Кабінету Міністрів України.

З метою забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади Україна розпочала активну реалізацію міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд». У Харківській області на виконання загальнонаціонального Плану заходів щодо впровадження Ініціативи вже створено систему обліку (реєстр) документів, що містять публічну інформацію. За 2012 р. в систему обліку документів на офіційному сайті ХОДА внесено більше 6000 документів; за участю громадськості розроблено проект Програми по запобіганню і протидії корупції в Харківській області на 2013 – 2015 рр.; створено робочий орган Харківської міської ради – Центр надання адміністративних послуг м. Харкова. Оприлюднення інформації щодо виконання обласною державною адміністрацією своїх обов'язків здійснюється постійно за принципами прозорості та відкритості діяльності органу виконавчої влади та вільного отримання та поширення інформації, крім обмежень, встановлених законодавством.

15.11.2012 р. рішенням Харківської обласної ради затверджено Обласну цільову програму сприяння розвитку громадянського суспільства на 2012 – 2015 рр. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, становить 3,825 млн грн.

Сучасна публічна політика і сучасне державне управління жодним чином не стануть ефективними та продуктивними без довіри населення, без підтримки громадянського суспільства. Держави в усьому світі поступово крок за кроком приходять до розуміння необхідності трансформації застарілої системи управління, інтеграції в інформаційне суспільство і стають більш доступними, більш відкритими, більш щирими зі своїми громадянами.

Історія переконливо доводить: успішний розвиток суспільства можливий лише при консолідації зусиль і державних, і недержавних суб'єктів. Влада і громадськість мають нести солідарну відповідальність за долю країни, тому питання пошуку оптимальних шляхів їх взаємодії є надзвичайно актуальним. У цьому контексті на громадські ради покладається велика надія як на осередки громадської активності, що зможуть донести громадську думку стосовно ефективних шляхів вирішення складних проблем державного управління, реалізації системних соціально-економічних реформ.

Список використаних джерел:

1. Утрехтська декларація про добре місце та регіональне врядування в неспокійний час: проблеми змін / Рада Європи. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» // ВВР України. – 2010. – № 40. – ст. 527.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р. № 996 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2945. – С. 36.

4. Корженко В. Методологічні та евристичні інтенції сучасної концепції Governance / В. Корженко, В. Нікітін // Державне будівництво : [Електрон. фахове вид. ХарPI НАДУ]. – 2007. – № 1. – Режим доступу : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/doc/1/01.pdf>.

І. В. КАПУСТІН

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ

Одним із пріоритетних завдань розвитку освіти в Україні є підвищення її якості. Національна доктрина розвитку освіти визначає її національним пріоритетом та передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту [2].

Інструментом забезпечення якості освіти є моніторинг. Саме він надає можливість на основі збору, обробки та розповсюдження інформації приймати ефективні управлінські рішення на всіх рівнях управління освітою. Тому проблемі моніторингу якості освіти сьогодні приділяється належна увага.

Питання впровадження моніторингу в освітню діяльність висвітлено в наукових працях В. Аванесова, Д. Вілмса, А. Дахіна, В. Кальней, А. Майорова, Д. Матроса, В. Попова, С. Силіна, О. Севрука, О. Субетто, Ю. Сурміна, Т. Послтвейт Невіла, А. Тайджмана, А. Талих, С. Шишова, О. Юніної та ін. Проблему моніторингу якості освіти в Україні досліджували Г. Єльнікова, О. Касьянова, Т. Лукіна, О. Локшина, О. Ляшенко, С. Подмазін, З. Рябова та ін.

А. Шаталов та ін. звертають увагу на те, що моніторингові дослідження, які почалися з точкових замірів, набувають останнім часом системний характер та дозволяють впливати на оптимізацію, удосконалення роботи освітніх структур [4].

Дієвим засобом менеджменту освіти, управління її якістю називає моніторинг якості освіти О. Локшина. Вона підкреслює, що в умовах кардинальної модернізації національної освіти моніторинг як засіб отримання інформації про функціонування освітньої системи та її компонентів є надзвичайно важливим, оскільки надає змогу вчасно усунути можливі прорахунки та розробити стратегію подальшого розвитку освіти та порівняти національну систему освіти з іншими країнами, оскільки узгодження різних параметрів сприятиме скорішому входженню України в єдиний освітній простір [1].

Здійснення моніторингу якості освіти на різних рівнях її функціонування розглядають Г. Єльнікова, Т. Лукіна, А. Майоров, О. Ляшенко та ін.

Зокрема, О. Ляшенко зазначає, що оскільки система моніторингу якості освіти підпорядкована ієрархічним зв'язкам освітньої системи, тому її можна розглядати на різних рівнях її функціонування, а саме: індивідуальному, локальному, муніципальному, регіональному, державному [1].

Запровадження моніторингу якості освіти на національному рівні знайшло відображення і в

нормативних документах. Так, одним із завдань модернізації управління освітою, визначених Національною доктриною розвитку освіти, є створення систем моніторингу ефективності управлінських рішень, її вплив на якість освітніх послуг [2]. Постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2011 р. № 1283 затверджено Порядок проведення моніторингових досліджень. У Державній цільовій програмі підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 р. одним із завдань її реалізації визначено проведення моніторингу якості природничо-математичної підготовки (постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 561). Крім того, у галузі загальної середньої та дошкільної освіти запроваджено низку національних моніторингових досліджень.

Усе вищезазначене висуває вимоги до керівних кадрів щодо удосконалення управлінських функцій, що виявляється в оволодінні ними необхідним обсягом знань із теорії моніторингу, а також набутті умінь використовувати отримані знання для розв'язування прикладних педагогічних завдань. Тому особливого значення набуває підвищення кваліфікації керівників у питаннях моніторингу якості освіти.

Питання якості підготовки фахівців висвітлені в праці О. Воронової, підготовки керівників шкіл до управлінської діяльності – Т. Сорочан, створення системи підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності – Н. Василенко, підвищення фахової компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти – Г. Єльнікової та В. Мельник. Підготовку фахівців з державного управління до забезпечення якості освіти розглядає В. Лунячек.

Проблемі підготовки керівних кадрів в освіті присвячені роботи В. Береки, О. Бойко, Т. Борової, М. Гриньової, С. Калашникової та ін.

Водночас, слід зазначити, що в науковій літературі переважають наукові матеріали з теорії та практики моніторингу, технології його проведення, підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів у здійсненні управлінської діяльності, тоді як недостатньо висвітлені питання підвищення кваліфікації керівних кадрів до моніторингу якості освіти.

Між тим, здійснення моніторингових досліджень потребує наявності у керівників певних компетентностей, відсутність яких може призвести до отримання недостовірних результатів моніторингу, і

як наслідок, – до ухвалення помилкових рішень. Тому актуальним на сьогодні є підвищення їх кваліфікації у питаннях забезпечення якісного проведення моніторингу, а саме:

- технології моніторингу якості освіти;
- розробки валідного та якісного інструментарію;
- використання методів математичної статистики для розв'язування прикладних педагогічних завдань;
- аналізу та інтерпретації даних;
- проектуванню управлінських рішень.

На наш погляд, здійснення системної підготовки керівних кадрів за вищезазначеними напрямками дозволить, по-перше, підвищити рівень їх аналітичної діяльності, а, по-друге, допоможе у прийнятті науково-обґрунтованих рішень на основі створення за результатами моніторингу широкої інформаційної бази.

Вільне володіння керівниками питаннями теорії та практики моніторингових досліджень сприятиме

А. С. ГУК

ПУБЛІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ: ЕВОЛЮЦІЯ ЗМІСТУ

Управлінські реформи означають трансформацію не тільки форм і методів управління, але і взаємозв'язків між ринком та урядом, урядом і державною владою, урядом і громадянами, державною владою і громадянами. Управління в публічному секторі змінюється, і вже ніколи не повернеться до тих моделей, яким воно було впродовж більшої частини ХХ ст.

Однією з концепцій державного управління, що отримала широке застосування з початку ХХІ ст., є переважно економічне сприйняття публічного врядування. Тобто, з точки зору вартісної парадигми, панівним виявляється утилітаризм – споживче сприйняття. Однак у середовищі багатьох вчених такий підхід зустрічає певну критику. Економіка має лише один критерій – вартісної оцінки). Вчені висловлюють побоювання, що особливу пристрасть до економіки підміняє і забирає в публічного сектора все багатство цінностей, домінування в ньому псевдо-економістів може призвести до сумних наслідків у майбутньому.

Розстановка пріоритетів у публічному врядуванні може ґрунтуватися на різних системах цінностей, які поділяє правляча еліта. Останнім часом у практиці переважає тенденція розгляду основних державних завдань через призму економічної діяльності, включення ринкових механізмів в управління громадськими справами. Вважається, що економічна сфера є найбільш важливою. У зв'язку з подібними поглядами державні установи піддаються комерціалізації, переводяться на самофінансування і наділяються широкими повноваженнями з надання платних послуг. Навіть за установами освіти та охорони здоров'я закріплюється лише обов'язковий мінімум послуг, як правило, низької якості. Більш високий стандарт обслуговування доступний лише за умови оплати. При цьому потрібно враховувати низку факторів. По-перше, діяльність держави здійснюється відповідно до суспільних договорів, фінансується населенням через систему

розвитку їх здатності самостійно виконувати завдання, розв'язувати проблеми та відповідати за результати своєї діяльності, про що зазначається в Національній рамці кваліфікації [3].

Список використаних джерел:

1. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні : рекомендації з освітньої політики / за заг. ред. О. І. Локшиної – К. : К.І.С., 2004. – 160 с.

2. Національна доктрина розвитку освіти [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>

3. Про затвердження Національної рамки кваліфікації : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua>

4. Шаталов А. А. Мониторинг и диагностика качества образования : моногр. / А. А. Шаталов, В. В. Афанасьев, И. В. Афанасьева [та ін.]. – М. : НИИ школьных технологий, 2008. – 322 с.

оподаткування. По-друге, цілі та завдання держави в основному пов'язані з некомерційним сектором. Більш того, суспільні інтереси, які повинні знаходитися в центрі уваги держави, як правило, пов'язані з «провалами» ринкової економіки, а тому, за визначенням, мають реалізовуватися на безкоштовній основі.

Економічна парадигма публічного врядування наштовхується на внутрішнє протиріччя, оскільки з точки зору сучасної економічної теорії втручання держави повинно бути мінімізованим, усі основні функції повинні, за можливістю, виконуватися на конкурентних засадах, регулюватися переважно ринковими силами. Публічне врядування, здійснюване на ринкових принципах, взагалі не може розглядатися серйозно, оскільки в силу свого монопольного становища та владних повноважень впровадження в державне управління комерційних принципів таїть у собі величезні небезпеки зловживання монопольним становищем на користь осіб, наділених владою, що неодноразово траплялося в історії.

Крім того, необхідно відзначити, що економіку держава повинна більшою мірою розглядати через призму добробуту громадян. Однак ця ідеальна мета, як правило, підміняється валовими показниками, що не враховують якість і рівень життя окремих категорій і основної маси населення, при цьому беруться до уваги можливості соціальної мобільності, такі гострі питання як безробіття, неефективний розподіл ресурсів, особливо трудових, застосування знань і талантів людей.

Концепція держави загального добробуту (welfare state (з системою соціального забезпечення, безкоштовним навчанням і т. п.) була популярна з другої половини ХХ ст., але останнім часом її рідко згадують. Її розвиток було частково обумовлено загрозою комунізму і економічними кризами, не раз вражали світову економіку. Кейнсіанська традиція є одним з основних виразників даного підходу.

Концепція мінімальної держави (The minimal state) полягає як можна менше державного втручання в економіку і приватне життя. Концепція мінімальної держави відповідає ліберальній ідеології та тенденціям демократизації. Ця концепція виходить з припущення, що приватний сектор здатний надати велику частину суспільних послуг. Інструменти вже стали звичними: дерегулювання, роздержавлення і приватизація.

Теорія суспільного вибору, сформульована в економічній теорії в рамках неоінституціональної парадигми, зводиться до гіпотези, що люди використовують державні установи в своїх власних цілях, використовуючи при цьому різні способи і методи, в тому числі нелегальні і аморальні. В рамках цієї теорії розглядаються механізми і наслідки таких суспільних явищ як лобіювання, опортуністична поведінка державних службовців, зловживання посадовими повноваженнями, корупційне поведіння. Вибори, відповідно до даної теорії ґрунтуються не на таких політичних програмах, які сприяють найкращому вирішенню суспільних інтересів, а на таких, які

сприяють зростанню престижу та рейтингу «раціональних політиків» і підвищують шанси отримати перемогу на чергових виборах. Прихильники теорії суспільного вибору розглядають політичний ринок за аналогією з товарним. Держава – це арена конкуренції людей за вплив на прийняття рішень, за доступ до розподілу ресурсів, за місця в ієрархічній драбині.

Концепція корпоративного управління (Corporate governance) зародилася в менеджменті стосовно проблем управління корпораціями. Вона охоплює широке коло проблем, таких як відносини між власниками (акціонерами) і менеджментом, радою директорів та іншими носіями корпоративних інтересів (shareholders). Стосовно публічного врядування проекція даної концепції зачіпає низку найважливіших проблем, пов'язаних з відносинами народу або суспільства (акціонерів) та органами представницької влади (boards), які повинні діяти в інтересах народу. У рамках даного напрямку виробляються рішення щодо спостереження, контролю, оцінки діяльності, підзвітності керуючих.

Г. А. КЕРНЕС

КОНЦЕПЦІЇ ЕЛІТ У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК

Ідея елітаризму, ймовірно, завжди була присутня в тій чи іншій формі в соціально-філософському дискурсі, проте елітарність стала впізнаваною і чітко визначеною частиною західної політичної думки з кінця XIX – початку XX ст. Вагомий внесок у теорію еліт був зроблений такими видатними мисливцями, як Гаetano Моска, Вільфредо Парето, Роберт Міхельс та ін. Ключовою ідеєю їх праць стало доведення причин, чому саме соціальні спільноти поділяються на тих, хто керує, і тих, хто підкорюється, при цьому домінуюча частина становить лише незначну меншість будь-якого суспільства.

Історичні ретроспективи щодо онтології теорії еліт можуть слугувати лише певним підґрунтям для наступних розвідок. У соціальних науках дотримання принципу взаємозв'язку логічного й історичного є аксіоматичним. Уявляється некоректним, якщо ідеї та думки провідних класиків, якими би ґрунтовними вони не були, накладати без відповідної ретроспективи на сучасні реалії. Так, класифікація Аристотеля, який поділяв політичні системи на три типи (правління одного, правління небагатьох і правління мас), сьогодні не відображає тих суспільно-політичних реалій, в яких ми існуємо, оскільки ніхто не здатен правити сам по собі, і правління мас є лише прагненням і мрією. І теоретичні надбання Карла Маркса, з його акцентом на класову боротьбу, що врешті-решт після перемоги робітничого класу призводить до соціальної гармонії та зародження безкласового суспільства, залишається лише теорією. Історія розвитку суспільно-політичних формацій доводить, що якою б не була політична система і правовий режим, завжди існують протиріччя між соціальними стратами. Ці протиріччя, напевно, ніколи не будуть розв'язані остаточно, і безкласове суспільство в найближчій перспективі навряд чи буде сформоване.

Термін «владна еліта» був запроваджений Чарльзом Райтом Міллзом. За його теорією владною елітою вважають невелику групу людей, які контролюють непропорційно велику кількість багатств, привілеїв і доступ до прийняття рішень, що мають глобальні наслідки. Міллс описує взаємозв'язок між політичними, військовими та економічними елітами: владні еліти завжди поділяють загальну думку про фундаментальні норми соціальної системи, вони домовляються про «правила гри», що забезпечують збереження цієї системи; тільки ті еліти, які поділяють консенсус за цими основними цінностями соціальної системи, можуть бути залучені до влади; еліти конкурують одна з одною за перевагу, але ця конкуренція має місце лише з вузького кола питань, розбіжності зазвичай стосуються засобів реалізації, а не загальних цінностей.

Наукові дискусії сучасних представників теорії еліт переважно стосуються меж розвитку ліберальної демократії, засобів обмеження впливу з боку правлячої верхівки, надання переваг діалоговій взаємодії. На противагу дослідженням апологетів теорії еліт йдеться про залучення до процесів формування політики широких верств населення, при цьому наголошується, що вибори, конкуренція партій і груп лобістів вже сформували свої власні спеціалізовані еліти. Засоби масової інформації, лідери політичних партій і рухів, представники громадськості, бізнес-середовища сьогодні є тими суб'єктами, що в сукупності являють собою владний істеблішмент. Сьогоднішні елітаристи переважно обговорюють питання створення великих наднаціональних елітарних лож, з точки зору домінації розглядають питання глобалізації та урбанізації, на теоретичному рівні з'ясовують роль і місце фундаментальних політичних одиниць у сучасному світі.

Щодо останніх досліджень з проблематики теорії еліт, то тут особливої уваги заслуговує робота Петри Перссон і Катерини Журавської «Вплив еліт на трансформацію місцевої демократії: на прикладах діяльності китайських провінційних лідерів» (серпень 2012 р.). У ній авторки намагаються виявити закономірності у функціонуванні місцевих еліт сучасного Китаю. Таке дослідження видається цікавим саме з тих позицій, що в державі, яка на сьогодні демонструє значні темпи соціально-економічного розвитку, виявляється стійкий взаємозв'язок між трьома соціальними феноменами: розвитком території, прагненням місцевого лідера до кар'єрного зростання та позицією місцевих еліт (вигоди та привілеї).

На думку дослідниць, існують два ключових періоди у використанні коштів місцевих бюджетів: перший – у межах якого ресурси місцевого бюджету спрямовуються на розвиток інфраструктури та соціальної сфери; другий – інвестування здійснюється в структури, афілійовані до місцевого лідера.

Державні інвестиції, спрямовані на будівництво або розвиток інфраструктури, дають значний поштовх місцевому розвитку. Такі інвестиції позначаються через «с». Формально вважається, що в перший період інвестиції розміром в 1 юань у сферу «с» формують підвалини для місцевого розвитку $y_1^c = f_c(c) + \varepsilon$, таким чином забезпечуючи економічне зростання у другому періоді $y_2^c = f_c(c)$, $\varepsilon \approx N(0, \sigma^2)$, де « ε » відображає ефект від інвестицій у першому періоді.

Соціальні витрати, такі як витрати на освіту та охорону здоров'я, не дають відчутного зростання в короткостроковій перспективі, але можуть стимулювати економічне зростання у довгостроковій. Ці соціальні витрати позначаються через «s». Тут 1 юань, інвестований у соціальну сферу, додає ефекту $y_2^s = f_s(s)$. Основним припущенням є те, що соціальні витрати не призводять до значного зростання в короткостроковій перспективі, і, якщо значні витрати будуть спрямовані на соціальну сферу, це буде стримувати темпи економічного зростання міста.

Місцеві ресурси, які вилучаються із зазначених вище сфер (с і s) і спрямовуються на задоволення особистих потреб місцевого лідера (або афілійованих до нього структур), позначаються через літеру «e». Звісно, що вилучення цих ресурсів призводить до зменшення темпів економічного зростання і розвитку соціальної сфери, натомість спричиняє зростання особистої вигоди місцевого лідера (або осіб причетних до нього).

У сучасному Китаї вважається, що розподіл відбувається між цими сферами, тобто 1 юань інвестицій спрямовується на с, s і e.

Місцевий лідер (секретар партії) призначається на один термін, і його кар'єра може відбуватись шляхом продовження терміну повноважень (не більше двох), зняття з посади або підвищення по службових щаблях. Саме в перший період він має прийняти рішення яким чином перерозподілити місцевий бюджет між трьома сферами с, s і e. Наприкінці першого періоду місцевий секретар партії оцінюється Центральним урядом, на підставі чого приймається рішення щодо нього. Для оцінки роботи місцевого секретаря Центральний уряд переважно

орієнтується на економічні досягнення (с), таким чином стимулюючи його, щоб у першій термін своїх повноважень секретар партії переважно займався інвестуванням в економічний розвиток. Отже, існує декілька моделей поведінки місцевого лідера (секретаря партії).

У разі, якщо секретар партії не є представником місцевої еліти, він буде обирати між двома сферами (с і e), орієнтуючись на кар'єрне підвищення та особисту вигоду:

$$U^{Outsider} = \Pr(f_c(c) + \varepsilon > \bar{y})P + g(e_1).$$

Дослідники вважають, що населення очікує максимізацію економічного зростання протягом двох періодів, вважаючи, що в першому періоді інвестиції 1 юаня у сферу с призведе до $y_1^c + \delta y_2^c = (1 + \delta)f_c(c)$, і відповідні вигоди для s складуть $\delta y_2^s = \delta f_s(s)$, де δ є дисонуючим фактором, який пов'язує ці сфери. У разі відсутності розвитку соціальної сфери та економічного зростання, населення в цілому буде вимагати усунення такого місцевого лідера, таким чином прагнучи до максимізації власної вигоди:

$$U^{Population} = y_1^c + y_2^c + y_2^s = 2f_c(c) + f_s(s).$$

Поведінка секретаря партії змінюється, якщо він є вихідцем із місцевих еліт:

$$U^{Elite} = g(e_2) + \alpha U^{Population}.$$

Така концепція розкриває два важливі аспекти для життєдіяльності міста. По-перше, еліти будуть здійснювати певні трансферти в соціальну сферу e_2 , оскільки вони зацікавлені в продовженні терміну повноважень власного представника. По-друге, потрібно враховувати ступень тотожності між місцевою елітою та населенням. Якщо $\alpha = 0$, то місцеві еліти піклуються виключно про власні інтереси й не мають нічого спільного з населенням. Якщо $\alpha = 1$, еліти розраховують на приватні трансфери, але вони готові вкладати власні кошти в соціальну сферу міста.

Авторки моделюють ситуацію, коли секретар партії знаходиться під впливом місцевих еліт:

$$U^{Local} = U^{Outsider} + pU^{Elite}.$$

У такому випадку секретар партії має балансувати між власною кар'єрою та інтересами місцевих еліт, тобто він повинен опікуватись двома сферами одночасно (с і s), при цьому частину власної вигоди спрямовувати на задоволення інтересів місцевих еліт.

Зрозуміло, що досвід сучасного Китаю стосовно узгодження інтересів населення та місцевих еліт жодним чином неможна адаптувати до умов України, але цікавим тут видається той факт, що вибудовано такий механізм стримувань і противаг на місцевому рівні, завдяки якому місцева громада завжди буде мати інвестиції з бюджету як в економічну, так і соціальну сфери. Дуже тонко підібрані формальні й неформальні процедури дозволяють у будь-який час змінити місцевого лідера, якщо він порушує правила Центрального уряду, не опікується соціальним розвитком міста або не знайшов порозуміння з місцевою елітою.

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Питання етики в роботі органів місцевого самоврядування – це не данина моді чи бажання виглядати краще ніж ми є на сьогодні, це розкриття змісту, самої природи місцевого самоврядування, адже право територіальної громади на реалізацію власних інтересів і задоволення власних потреб можливе лише за умов порозуміння між представницькими структурами місцевого самоврядування та територіальною громадою.

Дійсно, піонерами в питаннях запровадження стандартів етики у діяльність представницьких структур місцевого самоврядування стали європейські інституції. Так, Радою Європи ще в середині 1990-х рр. було розпочато серйозну роботу з узагальнення, популяризації та розповсюдження стандартів публічної етики. Так, у 1999 р. Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи було ухвалено Рекомендацію 60 (1999) щодо політичної етики обраних представників на місцевому і регіональному рівнях. У 2006 р. Центром експертизи з питань реформування системи місцевого самоврядування Ради Європи було підготовлено до друку підручник кращих європейських практик громадської етики на місцевому рівні.

Експерти Ради Європи рекомендують органам місцевого самоврядування України розробити та ухвалити місцеві кодекси поведінки для службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Після ухвалення цей кодекс має стати правомочним документом, обов'язковим для виконання всіма посадовими особами місцевого самоврядування. Місцевій владі також рекомендується: чітко визначити випадки конфлікту інтересів; вирішити як слід поводитись посадовим особам у випадку конфлікту інтересів; чітко передбачити випадки звільнення з посади службовців, зокрема при виявленні серйозних порушень публічної етики чи інших випадків, які суперечать закону, кодексу поведінки чи умовам контракту про прийняття на роботу; шукати шляхи для забезпечення певного рівня стабільності в управлінні персоналом, а також вирішення проблеми плинності кадрів.

У січні 2007 р. Центр експертизи та реформування місцевого самоврядування Ради Європи розпочав в Україні реалізацію проекту «Моделювання та механізм розвитку громадської етики на місцевому рівні», який впроваджується у співпраці з Всеукраїнським громадським об'єднанням «Клуб мерів», Центром досліджень питань регіонального і місцевого розвитку та сприяння адміністративній реформі. Метою цього проекту є сприяння покращанню громадської етики на місцевому рівні шляхом: розробки методології та національних стандартів щодо покращення стандартів публічної етики на місцевому рівні; організації навчання посадових осіб органів місцевого самоврядування з питань публічної етики; допомоги українським громадам у розробці кодексів етики посадових осіб органів місцевого самоврядування.

До участі в проекті було відібрано п'ять пілотних громад (Артемівськ, Вінниця, Кам'янець-Подільський, Славутич і Тростянець), представники яких разом з експертами Ради Європи та вітчизняними фахівцями провели власні дослідження щодо покращання етики, а також розробили пропозиції щодо підготовки та впровадження муніципальних стратегій з питань боротьби з корупцією та впровадження стандартів публічної етики.

15-16 березня 2007 р. у Києві відбулось перше засідання робочої групи з упровадження цього проекту, учасники якого обговорили механізми, запропоновані європейськими та українськими експертами. Ці механізми включають дві частини – методологію та шкалу балів. Методологія пояснює, яким чином, використовуючи запропоновану модель, можливо дуже швидко досягти якісно нових результатів у покращенні стандартів публічної етики. Шкала балів містить структурований перелік критеріїв з питань громадської етики і надає стартовий матеріал для розробки національної моделі. Після опрацювання, національна модель включатиме результати муніципалітетів-учасників і стане стандартом, на основі якого кожна громада зможе визначити власні критерії самооцінки чи експертні оцінки.

Шкала балів надає можливість визначити головні засади з питань публічної етики на місцевому рівні відповідно до пропозицій, визначених у підручнику. Вона також допомагає муніципалітетам у визначенні своїх переваг і недоліків. Інформацію про переваги слід розповсюджувати, тоді як інформація про недоліки повинна бути використана при розробці та реалізації стратегій покращення роботи. Слід окреслити наступні цілі роботи, спрямованої на моделювання механізму покращення громадської етики: визначити національний рівень (стандарт) громадської етики, відповідно до якого місцеві влади можуть проводити порівняння власного досвіду; допомогти місцевій владі досягати кращих стандартів питань етики по відношенню до національного рівня; допомагати місцевій владі проводити оцінювання власної політики, спрямованої на покращення громадської етики; допомагати національним асоціаціям місцевих влад здійснювати керівну роль у реалізації процесу вдосконалення стандартів публічної етики.

Пілотними громадами було також проведено (само)оцінювання, відповідно до методики (шкали оцінювання), підготовленої Центром експертизи та реформування місцевого самоврядування Ради Європи. Відповідно до результатів цього дослідження, проведеного у п'яти українських громадах, було отримано наступний результат: 626 з можливих 1086 балів (тобто 57 %). Для порівняння слід зазначити, що в Іспанії під час аналогічного дослідження, проведеного з використанням тієї ж самої методики Ради Європи, було набрано 73 %.

Було також визначено групу волонтерів у складі 25 осіб, які взяли участь в експертних візитах у пілотні

громади з метою надання практичної допомоги в розробці муніципальних кодексів етики та впровадженні етичних стандартів. Ці особи або самі працюють в органах місцевого самоврядування, або є експертами з питань публічної етики та муніципального менеджменту.

Конкретним результатом реалізації згаданого проекту стала підготовка п'ятьма пілотними громадами власних кодексів етичної поведінки посадових осіб органів місцевого самоврядування, які є несхожими один на одного. Вони відображають специфіку кожної громади і є продуктом роботи кожної окремої робочої групи. У рамках реалізації проекту було також підготовлено рекомендації щодо підготовки національного (типового) кодексу етичної поведінки посадових осіб органів місцевого самоврядування, а також муніципальної стратегії щодо запобігання корупції та впровадження стандартів публічної етики.

Слід зазначити, що підготовка згаданої стратегії є комплексним завданням, яке має не тільки допомогти громадам розробляти та ефективно реалізовувати заходи щодо боротьби з корупцією, впровадження стандартів доброчесної поведінки посадових осіб органів місцевого самоврядування, але й сприяти наданню більш якісних послуг населенню, покращенню роботи відповідних органів місцевого самоврядування, налагодженню більш ефективного діалогу між владою та громадою, а також збільшенню громадської довіри до діяльності місцевих органів влади.

У зв'язку з цим слід зазначити, що підготовка муніципальної стратегії щодо запобігання корупції та впровадження стандартів публічної етики є комплексним завданням, яке має не тільки допомогти громадам розробляти та ефективно впроваджувати заходи щодо боротьби з корупцією, впровадження стандартів доброчесної поведінки посадових осіб органів місцевого самоврядування, але й сприяти наданню більш якісних послуг населенню, покращенню роботи відповідних органів місцевого самоврядування, налагодженню більш ефективного діалогу між владою та громадою, а також збільшенню громадської довіри до діяльності місцевих органів влади.

Така стратегія повинна передбачити:

I. Одним з основних елементів муніципального плану заходів щодо боротьби з корупцією має стати розробка Муніципального кодексу етики (Кодексу доброчесної поведінки посадових осіб, уповноважених на виконання функцій територіальної громади). Рекомендується, щоб підготовлений Кодекс був структурований чітким юридичним документом, який би складався з основної та загальної частин, що у свою чергу мають поділятися на розділи (підрозділи), а також статті (якщо це необхідно). Кодекс не повинен бути перевантаженим, а досить стислим, зрозумілим і лаконічним документом. Рекомендується також:

а) розробити (як додаток до Кодексу) перелік (гlossарій) найбільш вживаних термінів, в якому дати тлумачення (пояснення) найбільш вживаних (або дискусійних) понять та термінів;

б) підготувати (як додаток до Кодексу) інструкцію щодо впровадження єдиних стандартів в одязі для

муніципальних службовців («*Dress Code*»). Одяг має допомагати діловому спілкуванню, а не ускладнювати його;

в) висвітити в Кодексі наступні поняття та «проблемні» питання:

– «конфлікт інтересів»;

– подарунки, права посадових осіб щодо відмови в отриманні подарунків;

– відповідальність посадових осіб за порушення Кодексу, санкції;

– інструменти практичного впровадження Кодексу;

– як муніципальний службовець може відмовитись від виконання незаконних (неетичних) наказів керівництва;

– межі застосування кодексу (коло посадових осіб, на яких поширюється дія кодексу).

II. Важливим елементом у реалізації стратегії є політичне лідерство в розробці та впровадженні зазначеної стратегії. Необхідно, щоб ідею щодо розробки та впровадження стратегії було ініційовано (або підтримано) особисто керівниками органів місцевого самоврядування. Рекомендується, щоб це питання було розглянуто на засіданні місцевої ради, яка має утворити робочу групу з підготовки та впровадження стратегії.

III. Реалізація стратегії тісно пов'язана з упровадженням стандартів якості в роботу органів місцевого самоврядування, що зумовлює необхідність залучення відповідних органів місцевої влади до здійснення сертифікації якості за системою ISO.

IV. Пропонується також утворити Комісію з питань етики (з питань упровадження етичних стандартів та Кодексу етики), до якої на паритетних засадах мають увійти депутати місцевої ради, службовці (працівники міськвиконкому), представники громадськості (громадських організацій). Необхідно розробити Положення про Комісію з питань етики, яка може бути затверджена місцевою радою або як окремий документ, або як додаток до Кодексу етики.

V. Окрему увагу під час упровадження стратегії слід приділити реалізації інформаційних заходів, серед яких слід виділити такі:

– розміщення проекту Кодексу етики та інших документів з питань упровадження етичних стандартів у місцевих ЗМІ (у тому числі електронних), на сайті ради;

– видання спеціалізованої друкованої продукції (буклети, брошури та ін.) з питань упровадження етичних стандартів на місцевому рівні;

– проведення опитувань громадської думки, анкетування (в тому числі й анонімного) з питань можливих шляхів подолання корупції, оцінки діяльності місцевої влади та впровадження етичних стандартів на місцевому рівні;

– створення «телефону довіри»;

– проведення регулярних прийомів громадян відповідними керівниками органів місцевого самоврядування (у тому числі проведення спілкування по телефону та в режимі on line);

– розміщення окремого стенду (анонімної скриньки) з питань впровадження етичних стандартів та боротьби з корупцією в приміщенні міської ради.

VI. Важливим елементом у реалізації стратегії є робота з громадськістю, що зумовлює необхідність здійснення наступних кроків:

- утворення та підтримка діяльності громадської ради при міській раді;
- проведення громадських слухань;
- проведення за участю громадських організацій тематичних конференцій, круглих столів, семінарів;
- утворення молодіжної ради, проведення системної роботи щодо залучення талановитої молоді до роботи в органах місцевого самоврядування;
- проведення спільних засідань органів місцевого самоврядування та громадської (молодіжної) ради, запрошення представників громадськості до участі у засіданнях місцевої ради (її виконавчого комітету).

VII. Просвітницька діяльність, організація навчання посадових осіб органів місцевого самоврядування, представників громадських організацій щодо

стандартів публічної етики та інструментів їх впровадження, а також підвищення професійного рівня посадових осіб та проведення регулярного оцінювання (самооцінки) їх діяльності.

VIII. Реалізація в рамках впровадження стратегії концепції соціального партнерства між владою, громадськими організаціями та приватним сектором (у тому числі шляхом впровадження «соціальних контрактів»).

На думку багатьох українських і зарубіжних експертів, реалізація цих завдань сприятиме покращенню роботи органів місцевого самоврядування, забезпеченню більш повної підтримки дій влади з боку населення, становленню громадянського суспільства, більш ефективному здійсненню ринкових перетворень та реалізації стратегічного курсу європейської інтеграції України.

І. П. КРИНИЧНА

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ У РЕФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

На сучасному етапі розвитку державності України суттєво зростають роль і значення професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, тому що саме на них покладено виконання повноважень органів державного управління у сфері життєдіяльності суспільства, що в свою чергу потребує від них знань, умінь та навичок. Зазначене актуалізує потребу залучення громадськості до використання можливих технологій у реформуванні системи професійного навчання державних службовців, тільки у цьому разі система може бути спрямована на забезпечення суб'єктів владних повноважень кваліфікованими кадрами, здатними до ефективного управління, впровадження в практику новітніх технологій відповідно до провідних світових стандартів.

Вивченням участі громадськості в системі професійного навчання державних службовців займалися такі вчені, як К. Мельникова, С. Рязанова, С. Серьогін, В. Скоблик та ін. Між тим у вітчизняній науковій літературі недостатньо уваги приділяється ролі громадськості в реформуванні системи професійного навчання державних службовців.

В Україні існують певні причини неефективності системи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, які зазначені у Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на 2012 – 2016 роки [1]. Тому, актуальним питанням сьогодення постає проблема залучення громадськості до здійснення реформування системи професійного навчання державних службовців, в контексті якого зустрічається нове поняття «технологія».

Не випадково з'явився термін «сучасні технології», що має на увазі найбільш ефективні й швидкі способи отримання результатів на цьому рівні розвитку суспільства [2].

У здійсненні реформування системи професійного навчання державних службовців існують технології, які розрізняються по цілях, завданнях, структурі, методології прискореного навчання, дистанційне навчання і таке інше, але, ще не розроблена технологія навчання державних службовців, яка б відповідала запитам громадськості. Тобто, це повинна бути така універсальна технологія навчання, спираючись на яку можна було б сформулювати ідеальну особу державного службовця, тому можна говорити тільки про її, які б могли технологізувати навчання і використання яких зробить процес ефективнішим.

На нашу думку, «технології залучення громадськості до здійснення реформування системи професійного навчання державних службовців» – це сукупність і послідовність усіх використаних в конкретній системі (державне управління) способів навчання, методів, а також форм організації навчання, які відповідають вимогам технологічності процесу, дозволяють отримати продукт із заданими властивостями («ідеальний державний службовець») і включає наступні основні компоненти: 1) попередня діагностика рівня знань і відбір осіб, які претендують на державну службу або на підвищення рангу державного службовця в групі з однорідним рівнем вже наявних знань і досвіду; 2) мотивація і організація професійного навчання державних службовців із залученням їх до зайняття пізнавальною діяльністю і підтримкою цього інтересу; 3) технологія процесу контролю якості засвоєння матеріалу.

Отже, залучення громадськості до здійснення реформування системи професійного навчання державних службовців повинно містити значний елемент спілкування і взаємодії людей: громадськість – викладач – державний службовець – громадськість – ідеальний державний службовець – ефективне державне управління – розвинута держава, тільки тоді цей процес можна назвати технологічним, тобто стає можливим віднести засоби навчання, а саме спілкування і взаємодія людей, до провідної ролі у навчанні державних службовців, а мету професійного навчання ставити 1) *діагностично*, а саме: а) встановлення громадськістю діагнозу ненормального стану функціонування державного управління; б) розпізнавання громадськістю проблеми навчання державних службовців; 2) *результативно*: позначення і використання технологій для залучення громадськості до здійснення реформування системи професійного навчання державних службовців; 3) оцінювання якості професійного навчання державних службовців у сфері державної служби з подальшим прогнозом на кар'єрний зріст.

Діяльність будь-якого органу влади має бути ефективною та прозорою, тому одним із шляхів, що забезпечує досягнення вказаних цілей, є запровадження критеріїв оцінки діяльності органів влади всіх рівнів, в тому числі й органів місцевого самоврядування. Вони вказують на результативність роботи влади, наскільки економічно вона використала державні кошти та на які потреби тощо. Завдяки цим

критеріям громадськість має право та можливість контролювати діяльність влади.

Також, одним із основних напрямів діяльності органів державної влади демократичних країн світу є проведення консультацій з громадськістю з питань розроблення та прийняття важливих рішень. Цей інструмент останніми роками активно використовується в Україні.

У свою чергу, в умовах освітніх реформ особливого значення в професійній освіті державних службовців набуває інноваційна діяльність, спрямована на введення різних нововведень. До інноваційних технологій навчання державних службовців можна віднести: інтерактивні технології навчання, технологію проектного навчання і комп'ютерні технології.

На нашу думку, необхідно залучати в процес реформування системи професійного навчання державних службовців технології випереджаючої професійної освіти, в якій проявляється діалектика глобального і загальнонаціонального, державного і регіонального, державного і громадського, керованого і спонтанного та передбачається модульна система навчання і включає нелінійний підхід до придбання знань, умінь, навичок, можливість вибору дисциплін і форм навчання.

У проблемі вибору технологій залучення громадськості до здійснення реформування системи професійного навчання державних службовців неможна обійти й таку, як паблік рилейшнз. Сьогодні паблік рилейшнз виокремилась у самостійний вид

діяльності, який, на жаль, і досі недооцінений і не впроваджений в систему державного управління взагалі, та в систему менеджмент-освіти зокрема, попри виняткову важливість і дієвість цього стратегічного ресурсу [3-4].

Таким чином, висвітлення ролі громадськості у використанні можливих технологій її залучення у реформуванні системи професійного навчання державних службовців дозволив з'ясувати, що особливості залучення громадськості у реформуванні системи професійного навчання державних службовців полягають у сукупності і послідовності усіх використаних в конкретній системі способів навчання, методів, а також форм організації навчання, які відповідають вимогам технологічності процесу і дозволяють отримати «ідеального державного службовця».

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.06.2012р. №411-р «Про схвалення Концепції державної цільової програми розвитку служби на період до 2016 року». – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

2. *Симоненко В. Д.* Общая и профессиональная педагогика / В. Д. Симоненко. – М. : Вентана-граф, 2006.

3. *Шишкіна М. А.* Паблік рилейшнз в системі соціального управління / М. А. Шишкіна. – СПб., 2002. – 428 с.

4. *Орлова Т. М.* Коммуникационный менеджмент в управлении экономическими системами / Т. М. Орлова // Государственная служба, 2002. – Режим доступу : <http://www.rags.ru>

І. А. ПЕТРОВА

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТНИМИ СИТУАЦІЯМИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Ефективне управління працівниками, в тому числі й в органах внутрішніх справ (ОВС), неможливе без знання основних форм прояву конфліктів, їх причин і процесу вирішення [1–3]. Традиційно в суспільстві панує думка, що конфлікти в організації небажані. Конфліктні ситуації, які виникають у підрозділах ОВС можна умовно поділити на внутрішні (між начальниками та підлеглими або між підлеглими) та зовнішні (виникають між працівниками міліції та громадянами, або між працівниками ОВС і представниками влади, представниками господарських або суспільних організацій). Конфліктні ситуації в ОВС також можна поділити на дві групи: штучні та натуральні.

При виконанні службових обов'язків з охорони правопорядку та боротьбі зі злочинністю виникають штучні конфлікти, тому що особи, які скоїли правопорушення okazують протидію працівникам ОВС у встановленні істини, коли здійснюють спроби уникнути відповідальності або зменшити її, використовуючи різні засоби. До створення штучних конфліктних ситуацій звертаються злочинці під час затримання. Вони провокують громадян закликами про допомогу або симулюючи припадки тощо. Коли

громадяни приходять їм на допомогу, тим самим відволікаючи увагу працівника міліції, злочинець робить спробу втекти. Для попередження конфлікту треба правильно вибрати час, місце та спосіб затримання і враховувати особистість злочинця.

Дуже часто причиною конфліктної ситуації можуть бути психологічні обставини. Основними джерелами натуральної конфліктної ситуації є: необхідність правоохоронцям використовувати заходи примусу; вимоги постійної двобічної боротьби із порушниками; інші антагоністичні вимоги діяльності ОВС. В залежності від того, у якій сфері професійної діяльності працівників міліції виникають конфлікти, вони пов'язані з діяльністю щодо розкриття злочинів або процесом проведення попереджувальної роботи [2]. Конфліктні ситуації, які пов'язані з розкриттям злочинів характеризуються великим емоційним напруженням, значними витратами часу, широким діапазоном можливих наслідків результату конфлікту, вимогами суворого дотримання закону. Сьогодні основними причинами внутрішніх конфліктних ситуацій в діяльності колективу працівників ОВС є недоліки організації праці, які обумовлені специфікою діяльності в ОВС; невміння розподілити працівників

відповідно до їх кваліфікації та психологічних особливостей, а також надлишок адміністрування з боку керівництва; причини, які пов'язані з міжособистісними відносинами у колективі, психологічна несумісність людей, недостатня вихованість, слабка підготовка працівників до виконання своїх функціональних обов'язків; нечітке уявлення про свої службові обов'язки тощо. Причиною конфліктних ситуацій також може служити матеріальний фактор, коли у працівника виникає протиріччя між самооцінюванням витрат часу і праці та винагородою, яку він отримує за роботу. Такого роду конфлікт обмежує ініціативу, гальмує пильність у службі. Причиною конфлікту може бути і не зовсім правильна практика використання заходів заохочення та покарання. Окрім того, конфлікт може виникнути також при нетактовному поведінні працівників або як реакція на образливий відгук про роботу з боку керівництва чи колег.

У правоохоронних органах для попередження конфліктної ситуації необхідно уникати психологічної несумісності між працівниками. Причиною психологічної несумісності може бути різниця індивідуально-психологічних властивостей працівників. Тому дуже важливим є правильний підбір працівників за допомогою психологічних обстежень. Головними причинами конфліктів, які витікають із властивостей особистості та стилю керівництва в ОВС є недостатній досвід керівника у роботі з людьми та у вирішенні оперативно-розшукових завдань; вади виховання, що проявляються у грубості, черствості, нечесності; риси характеру, які виявляються у невірноваженості, що призводить до сполохів, різкості у спілкуванні з підлеглими, а також надмірна власність; неадекватність стилю управління підготовкою колективу. Такі конфлікти призводять до зниження ефективності управління, нерозумінням між підрозділами. Все це приводить до того, що замість погодженості у груповій роботі та довіри у працівників підрозділів ОВС спостерігається активний або пасивний опір та підозра.

До загальних заходів попередження конфліктів в ОВС відноситься зосередження уваги особового складу на стані оперативної обстановки, охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень та боротьбі зі злочинністю; підвищення авторитету рядового складу та керівництва ОВС серед населення. При виборі шляхів вирішення конфліктних ситуацій спочатку треба проаналізувати процес та характер конфлікту [4-5]. Для цього необхідний наступний порядок дій: визначити проблеми, які треба вирішити; виявити головні діючі особи конфлікту; з'ясувати їх позиції, інтереси, цілі; ліквідувати конфліктну ситуацію; провести порівняльний аналіз конфліктної ситуації; виробити альтернативне рішення з урахуванням інтересів діючих осіб.

Особливістю вирішення конфліктних ситуацій в органах внутрішніх справ є те, що будь-яке рішення повинно ґрунтуватись на законах та інших нормативних актах, які регламентують діяльність ОВС. Конкретними засобами вирішення конфліктів є: рішення проблеми, що лежить в основі конфлікту;

компроміс, який пов'язаний з розумними взаємними поступками; поступове погодження протиріч; усунення однієї або всіх конфліктних сторін. При вирішенні конфліктних ситуацій, які відбуваються в діяльності ОВС треба враховувати низку факторів, а саме: учасниками конфлікту є люди, які мають велику владу, і які можуть її невірно використовувати, що приведе до порушення законності; працівники ОВС, які є учасниками конфлікту мають різнобічну інформацією, в тому числі і специфічну, яка складає службу або державну таємницю; працівники ОВС мають у своєму розпорядженні спеціальні технічні засоби захисту, в тому числі і вогнепальну зброю; діяльність працівників ОВС відбувається в агресивному, недобррозичливому середовищі, що накладає визначений відбиток на їх поведінці. До адміністративних методів вирішення конфліктів в ОВС можна віднести: покарання, примушування, переміщення. При їх використанні необхідно керуватись Дисциплінарним статутом ОВС, положенням про проходження служби рядового та начальницького складу, законами України та іншими нормативними актами.

Профілактика конфлікту в ОВС може проводитись на різних рівнях. Первинна профілактика конфлікту пов'язана з психологічним навчанням працівників. Вона полягає в ознайомленні працівників із сутністю конфлікту, причинами, які викликають ці конфлікти, їх наслідками. В процесі цієї роботи даються рекомендації з безконфліктного спілкування, засвоюються правила поведінки у конфліктних ситуаціях, надаються консультації, як окремим працівникам, так і групам; аналізується поведінка працівників у конфліктних ситуаціях [2]. На більш високому рівні профілактики використовуються активні методи навчання: групова дискусія, ділові і рольові ігри. Здійснюється тренінг спілкування.

Таким чином, ефективне управління конфліктами в ОВС передбачає встановлення його типу та причин, а також використання відповідних структурних і міжособистісних способів розв'язання конфліктної ситуації. На практиці керівник має визначати набір методів, використовуючи їх у різних комбінаціях – залежно від характеру конфлікту, його розвитку, власних здібностей, досвіду тощо.

Список використаних джерел:

1. Искусство управления людьми / Ф. Хансейкер, Э. Алессандра : пер. с англ. В. Кашникова. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004.
2. Бандурка О. М. Теорія та методи роботи з персоналом ОВС / О. М. Бандурка, В. О. Соколов. – Х. : Ун-т внутрішніх справ, 2000. – 400 с.
3. Управление персоналом в современных организациях/ Дж. Коул. ; пер. с англ. Н. Владимировой. – М. : ООО «Вершина», 2004.
4. Шопша О. Соціально-психологічні особливості керівництва колективом / О. Шопша // Соціальна психологія. – 2004. № 5 (7). – С. 141–147.
5. Кабаченко Т. С. Психология в управлении человеческими ресурсами / Т. С. Кабаченко. – СПб. : Питер, 2003. – 399 с.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЧИННИК РОЗБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВИ

Розвиток якісного і різнопрофільного кадрового потенціалу держави є питанням міжнародного іміджу України, її національної безпеки. У кризові моменти в людській спільноті завжди знаходяться особистості, здатні взяти на себе прийняття доленосних рішень та їх втілення в життя. Саме їх здібності, розум, передбачливість, рішучість допомагають суспільству долати негаразди. Традиційно такі завдання покладаються на політичну еліту, яка покликана професійно управляти суспільним розвитком, врегульовувати конфлікти, розв'язувати суперечності. До того ж, в інформаційних (постіндустріальних) суспільствах самостійність і значущість елітарних кіл стає все більшою [1].

В сучасних умовах постає необхідність підвищення ефективності функціонування державного апарату, забезпечення професіоналізму державних службовців, дослідження нових аспектів і проблем державної служби загалом [2]. Серед усіх кадрів управління провідна роль належить керівникам. Вони фактично є провідниками і організаторами політики держави, особливо в сфері добору, розстановки і виховання працівників, основними генераторами на шляху постійного вдосконалення управління персоналом, підвищення ефективності використання кадрового потенціалу держави.

Для України в умовах переходу до демократичної системи управління якісно змінюється механізм функціонування держави. Не є таємницею, що в Україні в органах виконавчої влади є певне протистояння поколінь. Одне, виховане за часів командно-адміністративної системи, ввібрало в себе методи та стилі керівництва того періоду, інше – молодь – прагне швидких та радикальних змін і часто, не маючи досвіду управлінської діяльності, робить помилки. Тому процес формування кадрової політики держави вимагає, з одного боку, залучення на державну службу енергійних, якісно підготовлених та перспективних молодих кадрів, а з іншого – вибору правильної системи підготовки, підвищення кваліфікації професійного рівня теперішнього складу державних службовців

Крім того, тривала політична історія українського суспільства досить наочно продемонструвала, що у свідомості більшості представників керівних кіл такі важливі механізми управлінського впливу, як право і закон, не лише втрачають своє ціннісне значення, а й будь-яку соціальну предметність і визначеність. Їх замінюють політична та економічна прагматичність, яка не зважає ані на права громадян, ані на національні інтереси тощо. В результаті політична культура влади українського керівного класу виявляється історично спрямованою на постійне й переважне використання адміністративних важелів влади незалежно від ступеня їх легітимізованості та опосередкованості законом [3].

При цьому у сформований вже, по суті, керівний прошарок суспільства намагаються не допустити нових лідерів. На базі союзу влади й капіталу склалася внутрішньо однорідна, закрита для зовнішнього впливу каста, склад якої міняється досить незначно, та й то переважно за рахунок перерозподілу сил різних кланів у самому керівному прошарку. Таким чином, в українському суспільстві склалася досить унікальна система професійного добору правлячого класу, за якої система циркуляції керівних кадрів в формує два паралельних елітарних потоки, що по черзі «грають» перед народом ролі влади та опозиції.

Як відомо, основним суб'єктом розробки й реалізації державної кадрової політики виступає держава. Вона визначає місце і роль кадрів в суспільстві, ставить перед ними завдання, виробляє критерії оцінки їх діяльності. Першим етапом розробки кадрової політики є теоретичне обґрунтування та визначення її концепції, яка має стати філософією кадрової політики, її науково-теоретичним фундаментом. Це є класичною формою при виробленні політики. Основними принципами кадрової політики є комплексність та послідовність її проведення; збалансованість суспільних інтересів та інтересів окремих суспільних груп; професіоналізм; збалансованість представництва досвідчених та молодих працівників з урахуванням гендерної рівності; відповідальність держави за створення передумов для реалізації життєво важливих інтересів людини, реалізації громадянами права на освіту і працю; соціальна справедливість; партнерство держави і недержавного сектора; безперервність навчання [4].

Як зазначає Ю. В. Ковбасюк, метою кадрової політики в державному управлінні є уникнення надмірної політизованості кадрових призначень, квотних принципів та традиційної лояльності, що призводить до відвертого обслуговування посадовцями корпоративних інтересів, ослаблення кадрового потенціалу владних структур, корупційних проявів і, як наслідок, дискредитації інститутів державної служби [5].

Таким чином, однією з найбільш значущих складових реформування державного управління в Україні є формування нової філософії кадрової політики, розроблення та впровадження науково обґрунтованої державної кадрової політики як найважливішої передумови успішної реалізації інноваційної стратегії розвитку держави, спрямованої на забезпечення високих темпів економічного зростання країни та досягнення високих стандартів, сприяння успішному розв'язанню проблемних питань у сфері забезпечення національної безпеки, зокрема здійснення завдань економічного, політичного й культурного розвитку суспільства, інституціональної спроможності національного кадрового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. *Кальниш Ю.* Етика влади й розвиток культури державного управління в Україні / Ю. Г. Кальниш // *Розвиток культурного потенціалу державних службовців в Україні* : наук. пр. / за заг. ред. В. А. Ребкала. – К. ; Житомир : Полісся, 2002. – С. 190–205.

2. *Федчун Н.* Становлення кадрової політики в органах державного управління / Н. Федчун // *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.* – 2005. – № 1. – С. 412–421.

3. *Козаков В.* Політична еліта: особливості суб'єкт-об'єктної взаємодії механізмів формування системи цінностей державного управління в Україні [Електрон. ресурс] / В. Козаков – Режим доступу : www.ji.lviv.ua/n45texts/kozakov.htm.

4. *Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку* : наук. доп. – К., 2012 – 72 с.

5. *Ковбасюк Ю.* Державна кадрова політика: проблеми та шляхи реалізації [Електрон. ресурс] / Ю. М. Ковбасюк. – Режим доступу : www.academy.gov.ua/.../koment.../d_3.pdf.

С. В. ЛАПИНА

СОЦИАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВО: ОБЩИЕ ЧЕРТЫ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ

Анализ государственного управления (Public Administration) в современных общественных системах выводит на исследование таких процессов, которые обладают общими характеристиками, присущими всем сферам социальной жизни. Говоря словами классика современной социологии Э. Гидденса, «при изучении общественной жизни социолог сталкивается с действиями, **значимыми** (выделено Э. Гидденсом. – прим. С. Л.) для людей, их совершающих. В отличие от объектов природы (которыми тоже можно управлять. – прим. С. Л.), люди обладают самопознанием, они видят смысл и цель в том, что они делают. Точно описать общественную жизнь невозможно, если мы, прежде всего, не уловим смысл, который люди вкладывают в свою деятельность» [1, с. 36].

Для изучения ценностных ориентаций, мотивов, мнений, личностных смыслов деятельности социология располагает достаточно обширным инструментарием, базирующимся на соответствующих теоретических построениях. Только изучение общественного мнения имеет целую историю фундаментального и прикладного плана.

Как показал исторический опыт, наиболее эффективным является такое управление, методы, средства и технологии которого основаны на точных сведениях о тех, кем управляют, а не базируются лишь на определении целей управления, пусть и позитивно значимых. Именно такого рода управленческие принципы, основанные на изучении интересов, ценностей, установок всех взаимодействующих субъектов (управляющих и управляемых), реализуясь в общественно-политической практике, приводят к созданию социального государства. «...Социальное государство представляет собой особый тип высокоразвитого государства, в котором обеспечивается высокий уровень социальной защищенности всех граждан посредством активной деятельности государства по регулированию социальной, экономической и других сфер жизнедеятельности общества, установлению в нем социальной справедливости и солидарности. Социальное государство знаменует высокий уровень сближения целей и гармонизации отношений государственных институтов и общества».[2, с. 46; 4].

Таким образом, социальное государство предстает в виде особого качественного состояния социально-

политического управления, основанного на учете интересов всех представителей гражданского общества и их социальной защите. В современном обществе государство является главным социально-политическим институтом, обладающим властными полномочиями. И хотя формы государственного устройства демонстрируют чрезвычайное разнообразие, каждое государство ориентировано на использование важнейшего социального ресурса – поддержки народа.

Говоря словами Конфуция, к идеям которого в последнее время обращаются очень часто, «...если будет поддержка народа, будет и все остальное». Такой вывод великого мудреца цитируют многие современные исследователи феномена власти, анализируя знаменитую беседу Конфуция со своими учениками. В ней он дал определение искусства управления страной, которое заключается «в приближении народа к тем, кто управляет» и кратко выразил содержание понятия «власть» – это «обеспечение безопасности народа, забота о его сытости и поддержка народа». При этом последний названный фактор – «поддержка народа» был поставлен во главу угла. И первое – «безопасность», и второе – «сытость», по мнению Конфуция, зависят от третьего – «поддержки народа» [3, с. 29].

Слова Конфуция – метафора, в которой прослеживается значимость информационной базы для принятия социально ориентированных управленческих решений. Изучение мнений и предпочтений, ценностных ориентаций и оценок различных слоев населения, разных социальных групп составляет эмпирическую базу для принятия управленческих решений; социологические данные используются в ходе организации управления, а также в ходе контроля и подведения итогов. Анализ практики управления социальными явлениями и процессами в современном обществе, позволяет сделать вывод, что все развитие государства сегодня де-факто активно используют методы «публичного управления».

Развитие социального государства в его разных национальных моделях, и это подтверждает исторический опыт, также зависит от того, насколько глубоко учитываются в государственном управлении интересы всех социальных групп, общностей, социальных институтов и социальных организаций – всех элементов социальной структуры.

Для белорусской модели социального государства характерна ориентация на создание благоприятной социальной среды, способствующей реализации конституционно закрепленного положения о том, что высшей ценностью в нашей стране является человек. Это является приоритетным направлением государственной политики Республики Беларусь, суть которой выражается в принципе: «государство – для народа» [5–7].

Социология – это такая общественная наука, которая способна на фундаментальном и прикладном уровнях обеспечить дальнейшее развитие социального государства, обосновывая выбор инновационных управленческих стратегий и разрабатывая социальные технологии их внедрения. Социологическое образование управленческих кадров в этом плане может решить очень важную государственную задачу – оптимизировать процессы государственного управления за счет расширения его научной базы. Социология, в частности – социология управления – в лице тех, кто овладел ее основными положениями, может и должна стать «научным посредником», который обеспечивает практическую реализацию научных разработок, сближая тех, кто их создает, с теми, кто их реализует. В этом видятся общие черты современного государственного (публичного) управления так же, как и специфические особенности управления в белорусской модели социального государства.

Список использованных источников:

1. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс. – М. : Эдиториал УРСС, 1999. – С. 36.
2. Гончаров П. К. Социальное государство: сущность и принципы // Вестник Российского университета дружбы народов. – Сер. : Политология. – 2000. – № 2. – С. 46–59.
3. Мильнер Б. Фактор доверия при проведении реформ / Б. Мильнер // Вопросы экономики. – 1998. – № 4. – С. 29.
4. Основы социального государства / под ред. проф. С. В. Лапиной. – Минск : МГПУ им. М. Танка, 2008.
5. Лапина С. В. Социальное государство: белорусский опыт / С. В. Лапина // Социальное государство и инновационное развитие : междунар. науч.-практ. конф., 21 апреля 2010 г. – М. : МГУ, 2010.
6. Лапина С. В. Управление в социальном государстве: социологический подход / С. В. Лапина // Модернизация экономики и эффективность управления социально-экономическим развитием : междунар. науч.-практ. конф., 14-15 мая 2010 г. – Новочеркасск, РФ : ЮРГТУ, 2010.
7. Лапина С. В. Социальное государство как воплощение идеи социальной справедливости / С. В. Лапина // Проблемы управления. – 2012. – № 2. – С. 106–109.

В. М. МАРТИНЕНКО

ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДЯН У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

Цілком очевидно, що за ХХІ ст. людство пройде шлях довший і насиченіший, аніж за всю попередню історію свого становлення та розвитку і це супроводжуватиметься докорінними цивілізаційними змінами.

Виклики ХХІ ст. і будуть пов'язані, перш за все, саме з цивілізаційними змінами, в основі яких лежать трансформації держави як владного інституту організації суспільної (публічної) життєдіяльності людей. Тому головним викликом ХХІ ст. буде подальша трансформація держави як інституту в демократію, державного авторитарно-бюрократичного управління в демократичне публічно-партнерське управління і, врешті-решт, встановлення панування демократії в глобалізованому світі. Глобалізований світ – це результат багатотисячолітньої історії становлення та розвитку людської цивілізації. При цьому практика значно випереджає теорію, яка формувалася й розвивалася впродовж розвитку людської цивілізації на імперативах обмеження соціально-економічних систем, а не їх розширення.

Людська цивілізація є соціальним продуктом діяльності саме держав як інститутів створення обмежень в організації суспільної життєдіяльності людей. Саме держави є творцями національних соціально-економічних і соціокультурних систем, розвиток і взаємодія яких сформували і розвивають людську цивілізацію за заданим ще на зорі її становлення

алгоритмом. А цією «зорею» була епоха розпаду первісно-общинного і зародження рабовласницького ладу (більше 3 тис. років до н. е.).

Держава первинно виникла і розвивалася впродовж перших тисячоліть становлення людської цивілізації як інститут, який узаконював людську нерівноправність і сприяв розвитку рабовласництва – вищої форми нерівноправ'я і несправедливості. Рабовласницька держава – це держава рабовласників – заможних громадян. А вся історія подальшого розвитку держави як інституту є історією дрейфування її у напрямку рівноправ'я і справедливості. На цьому шляху формувалися держави епохи становлення та розвитку феодалізму і капіталізму як певних історичних епох розвитку людської цивілізації. Ці держави не виникали на «голому місці» – вони базувалися на інституційній пам'яті держав попередніх епох – держав, які узаконювали й розвивали нерівноправність і несправедливість у суспільстві. Це теж були держави феодалів і капіталістів – держави заможних громадян. Так було завжди. Так відбувається і зараз. І скільки б ми не намагалися зробити так, щоб держава стала «інститутом торжества рівноправ'я і справедливості» і рівною мірою захищала права та інтереси усіх громадян, не змінивши авторитарно-бюрократичної сутності держави побудованої згори донизу, – вона такою не стала і не стане. Необхідно формувати і реалізовувати на практиці альтернативну модель територіальної

організації публічної влади знизу вгору. І хоч альтернатива державі як інституту організації суспільної життєдіяльності – демократія, виникла ще в період розквіту античного світу (зразок – Афіньська демократія – V – III ст. до н. е.) вона не була доведена до логічного завершення, не набула належного розвитку і, врешті-решт, була знищена і похована майже на XX століть (до XVII ст., коли відбулося становлення парламентаризму в Англії і повернення людства до відновлення демократії, але вже не на рівні окремого поселення (міста), а на рівні не зрівняно великого територіального об'єднання багатьох поселень, що значно ускладнило становлення та розвиток демократії як народовладдя).

Отже, держава – це завжди влада частини суспільства – заможних громадян, з її різноманітними тиранічними, деспотичними, авторитарними формами і методами державного управління. Публічність державного управління завжди детермінувалася лише тим, що державне управління не було і не є приватною справою – це справа публічна (суспільна), так як спрямовується на все суспільство. Здійснюється ж державне управління і контролюється державою – спеціальним чиновним апаратом державних службовців. Тому державне управління завжди було публічним лише за своєю формою, а за своєю сутністю воно було і залишається не публічним.

Демократія – це народовладдя – влада всього народу, з її партнерськими формами і методами публічного управління. Публічність цього управління не обмежується лише тим, що воно є не приватною справою, а публічною (суспільною) і спрямовується на все суспільство – воно ще й здійснюється всім суспільством і контролюється всім суспільством. Тому

публічне управління за умов демократії, побудованої знизу вгору, є і за формою, і за своєю сутністю публічним.

Держава формує і розвиває інституції авторитарно-бюрократичного впливу влади на громадян і суспільство в цілому. І держава реалізує себе через державну владу, державну політику і державне управління.

Демократія формує і розвиває інституції публічно-партнерського впливу влади на громадян і суспільство в цілому. Демократія реалізує себе через суспільну (публічну) владу, суспільну (публічну) політику і суспільне (публічне) управління.

Держава і демократія – дві протилежності. Як не може бути демократія державною, так не може бути й держава демократичною. У чистому вигляді є одне або інше. Все, що знаходиться між державою і демократією, є перехідними формами (моделями) від авторитарно-бюрократичної держави до публічно-партнерської демократії.

Усі держави, які стали на шлях демократизації, – це не «демократичні держави», це «держави демократичного спрямування». Весь світ нині знаходиться в трансформаційному процесі переходу від держави як інституту організації суспільної (публічної) життєдіяльності де-юре рівноправних, а де-факто не рівноправних громадян до демократії як інституту самоорганізації суспільної (публічної) життєдіяльності де-юре і де-факто рівноправних членів суспільства на всіх рівнях його соціальної структуризації. У цьому напрямку і мають розвиватися суспільні науки в цілому і наука «Державне управління», зокрема у XXI ст.

**А. ЮНЯВИЧУС,
Ю. МАТАКАС**

ПОЛИТИКА ИНТЕГРАЦИИ ЛИЦ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ В ОБЩЕСТВЕННУЮ ЖИЗНЬ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

В последнее десятилетие прошлого века социальная политика Европейского Союза стало самостоятельной ветвью политики и включает в себя не только новые аспекты политики, но и новых социальных групп (пожилых людей, инвалидов, женщин). Эти социальные группы только на 9-м десятилетии признаны законными реципиентами социальной политики Европейского Союза [2, с. 203].

Статья 26 Хартии основных прав Европейского Союза гласит: «Союз признает и уважает право инвалидов пользоваться мерами, которые гарантируют их независимость, социальную и профессиональную интеграцию и участие в жизни общества» [4].

Статья 15 Хартии предусматривает, что государство в целях обеспечения эффективного осуществления прав инвалидов на независимость, социальную интеграцию и участие в жизни общества должно:

1) принять необходимые меры для обеспечения лицам с ограниченными возможностями консультации, образование, профессиональную подготовку в общей

системе учреждений, и если нет таких возможностей, в случае необходимости, использовать систему специализированных государственных и частных институтов поддержки;

2) создать условия доступа им к занятости с помощью любых мер, поощряющих предпринимателей к найму и удержанию на работе лиц с ограниченными возможностями в нормальные условия работы или адаптации условий труда к потребностям людей с ограниченными возможностями, или, если это не представляется возможным в связи с инвалидностью и в соответствии с уровнем инвалидности, путем организации или создания защищенной занятости. В некоторых случаях такие меры могут потребовать обращения к специализированным службам трудоустройства и поддержки;

3) способствовать полной социальной интеграции и участия в общественной жизни, в частности посредством мер, в том числе технических средств, позволяющих преодолевать барьеры для общения,

мобильности и создать условия, позволяющие иметь доступ к транспорту, жилью, культурной деятельности и досуга [4, с. 281].

Л. Дромантене утверждает, что политику в соответствии с социальной и экономической интеграцией лиц с ограниченными возможностями определяют два фактора: гуманистический подход и тот факт, что постоянная работа или стремление работать рассматриваются как активы Союза: маргинализация людей с ограниченными возможностями в рынке труда и в социальной жизни означает не использование талантов, потерю человеческих ресурсов. Политика Европейского Союза, включающая в себя новые социальные группы, такие как престарелые, инвалиды, молодежь и женщины, достигла прогресса, так как они были упомянуты в принятых правовых актах и программах. Эти социальные группы были упомянуты в Соглашениях Маастрихта (1992 г.) и Амстердама (1997 г.) [2, с. 181-182].

Социальная политика является одним из направлений политики Европейского Союза, содержание которой, в отличие от национального уровня, является не столько перераспределение средств на социальные нужды, но как социальное регулирование – в тех областях, которые связаны с функционированием общего рынка, в частности, трудового права, охраны здоровья и безопасности труда, социальных прав трудящихся, мигрантов, равных прав женщин и мужчин. Таким образом, Европейский Союз осуществляет лишь небольшую часть деятельности, которая обычно рассматривается как социальная политика [4, с. 280-281].

Это определение социальной политики показывает, что политика интеграции людей с ограниченными возможностями не выделяется как отдельная часть социальной политики. Это говорит о том, что реализация прав лиц с ограниченными возможностями, их благосостояние и интеграция не обделены пристальным вниманием.

Р. Адомайтене и Л. Самсонене отмечают, что в течение длительного времени даже в развитых демократиях социальная система лиц с ограниченными возможностями опиралась на культурные элементы модели, основой которой были традиционные индивидуальные лечебно-реабилитационные меры, при этом, сравнивая людей с ограниченными возможностями со слабыми, больными, которые не в состоянии адаптироваться в обществе, принимать решения и управлять своей жизнью, такие социально бесполезные люди заслуживают только жалость, милосердие, социальную и медицинскую помощь и государственные пособия. Таким образом, они были отделены от социального и семейного окружения и помещались в специальные учреждения образования и ухода [1, с. 17–23].

Л. Дромантене утверждает, что наблюдаемая корреляция между возрастом и инвалидностью: старение населения, число инвалидов в Европейском Союзе растет и будет расти дальше. Поэтому важным подходом Европейского Союза к инвалидности является то, что отдельные категории людей не обособляются, но признается, что люди с ограниченными возможностями имеют индивидуальные потребности. Такой подход

является более социально интеграционным и представляет собой наиболее существенные изменения в социальной политике, т. е. является точкой поворота с специальных программ для инвалидов к созданию равных возможностей для них [2, с. 204].

Страны-члены, осуществляя социальную политику Европейского Союза, стараются достичь решения проблем, связанных с инвалидностью, во всех сферах жизни. Цель состоит в том, чтобы предотвратить исключение людей с ограниченными возможностями и содействовать их социальной интеграции. Однако, только некоторые государства-члены предприняли конкретные шаги, чтобы изменить государственную политику и преодолеть отчуждение от общества лиц с ограниченными возможностями. Для достижения этих целей важно перейти от медико-реабилитационной модели к интеграционной социально-образовательной модели инвалидности, где инвалидам предоставлены равные права и возможности, и их интеграция является определенным приоритетом.

В научной литературе инвалидность определяется не только как нарушения здоровья, ограничивающие возможности лиц участвовать в общественной жизни, но и как результат социального изображения и взаимодействия. Таким образом, социальная интеграция людей с ограниченными возможностями связывается не только с компенсациями при преодолении препятствий, возникающих связи с инвалидностью, но и с интеграцией в общество, при этом формируя позитивные общественные положения к лицам с ограниченными возможностями.

Как правило, социальная интеграция людей с ограниченными возможностями осуществляется на основе национальных программ и законодательств в соответствии с законодательством Европейского Союза. Процесс интеграции осуществляется в соответствии с принципом децентрализации, используя стратегическое планирование, комплексное сотрудничество исполнительной и местной власти с участием неправительственного сектора, методы нового государственного управления.

Список использованной литературы:

1. *Адомайтене Р.* Европейская социальная политика инвалидов и национальный идентитет / Р. Адомайтене, Л. Самсонене // Вызовы, процессы и Европейские исследования : материалы междунар. научн. конф. – Каунас : Технология, 2007. – С. 17–23. – (На литовском языке).
2. *Дромантене Л.* Формирование социальной политики Европейского Союза и перспективы перемен управления / Л. Дромантене // Новый публичный менеджмент. – Каунас : Технология, 2007. – С. 195–211. – (На литовском языке).
3. *Дромантене Л.* Создание социальной Европы / Л. Дромантене. Вильнюс : УМР, 2008. – (На литовском языке).
4. *Дарялис Т.* Право Европейского Союза / Т. Дарялис, Ю. Усонис. – Вильнюс : Центр правовой информации, 2004. – (На литовском языке).
5. Европейский Союз. Энциклопедический словарь. – Вильнюс : Еугримас, 2002. – С. 280-281. – (На литовском языке).

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Публічне управління – це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження або перетворення, спираючись на владну силу, яку обмежує дієвий суспільний контроль як основний чинник планування верховенства права [1, с. 53]. Публічне управління – це нормотворча, розпорядницька, контрольна, організаційна та інша діяльність. Вона здійснюється на основі встановлених норм, правил, процедур [2, с. 41].

Публічне управління ґрунтується на методах: *соціології* (різні види польових досліджень, від елементарних опитувань суспільної думки та спостережень – до лонгitudних досліджень або використання методу фокус-груп); *права* (формальний і змістовний аналіз правових актів і прецедентів, виявлення логіки правових систем); *історії* (при виявленні національних традицій управління, його стійких характеристик); *економічних і фінансових дисциплін* тощо.

У наукових публікаціях спостерігається математизування публічного управління. У більшості країн Заходу вивчення публічного управління, як з теоретичної, так і з практичної точки зору, вимагає усе більше ґрунтовної математичної підготовки. У сучасних дослідженнях до інтерпретації різних явищ публічного управління застосовують методологічні підходи філософських, соціологічних, політологічних, економічних та інших концепцій. Наявність різноманіття міждисциплінарних зв'язків дослідження публічного управління сприяє функціонуванню та розвитку науки, яка використовує організаційну базу: відповідну структуру науково-дослідних та навчальних установ; номенклатуру наукових та навчальних спеціальностей; спеціалізовані періодичні видання; сукупність професійних знань фахівців, що формують наукове співтовариство.

Зарубіжний досвід дозволяє сформувати п'ять основних теоретико-методологічних напрямків аналізу публічного управління в системі міждисциплінарних досліджень:

– теорія складних організацій. В рамках цієї теорії політологи прагнуть виявити вплив особливостей структур політико-державних організацій та їх функціонування на розробку та прийняття управлінських рішень і курсу політики;

– виявлення причин невдач реалізації рішень. Особлива увага при цьому приділяється контролю, критеріям оцінки, взаєминам керівників із громадськістю, а також відносинам між вищестоящими органами та органами нижчого підпорядкування управління;

– інституціональний напрямок, який інтенсивно використовується соціологічною теорією організацій. Представники цього напрямку приділяють увагу питанням координації між різними рівнями та одиницями управлінських організацій; оптимальної централізації та децентралізації управління; організаційним умовам ефективного управління;

– політико-економічний, основою якого є марксистська теорія, теорії політичного розвитку, залежності, корпоративізму, розподілу ресурсів тощо. Особлива увага приділяється політиці та публічному управлінню в різних сферах суспільної діяльності, використовуючи такі показники, як характер пануючої в суспільстві політичної ідеології, цінності правлячих політичних партій, результати виборів, особливості форми правління, діяльності державних органів, розподіл доходів, структурі національного бюджету тощо;

– вивчення бюрократії та політики бюрократів. Представники цього напрямку досліджують як і чому бюрократи приймають рішення, у тому числі з використанням концепції раціонального вибору. Вони також вивчають взаємини бюрократів і політиків (тобто виборних посадових осіб); більше того, вони виявляють місце бюрократів у всій системі політичних чинностей та інтересів, ступінь незалежності бюрократів від політиків та політичного контролю та навіть їх політичну роль.

Публічне управління в системі різноманіття міждисциплінарних зв'язків, тісніше всього пов'язане з наступними сферами пізнання: *право, політологія, соціологія, економіка та менеджмент*. Істотний вплив на становлення та проблематику публічного управління зробили *військова справа та дисципліни, пов'язані із зовнішньою політикою та міжнародними відносинами*.

Публічно-правові дисципліни розглядають діяльність держави в контексті конституційного, адміністративного, муніципального, фінансового, податкового, службового та процесуального права.

Політологія (політичні науки) є підґрунтям дисципліни публічного управління, яка вивчає проблеми влади, легітимності, керованості, політичної участі, панівної еліти, політичних партій, громадських організацій, груп тиску, парламенту, уряду та інших державних інститутів.

Економічні науки (включаючи фінансові дисципліни) пов'язані із явним або прихованим станом управління суспільством, вирішенням суспільних проблем, пов'язаних з економічними.

Менеджмент як наука про управління підприємством починає істотно впливати на державно-управлінські відносини оперуючись базовими поняттями ефективності та мотивації; аналізу організації як основного діючого суб'єкта; управління цілям та результатами; окупністю адміністрації, управління людськими ресурсами тощо.

Військова справа та міжнародні відносини вплинули на публічно-управлінські дисципліни насамперед через адаптацію до внутрішньої політики різних дослідницьких і оперативних технологій, заснованих на стратегічному підході. У багатьох відносинах можна говорити про те, що дослідження операцій – це провідна форма математизації та раціоналізації управлінських впливів, яка розроблена в рамках військової науки та зовнішньополітичного аналізу, а потім перенесена на

управління внутрішньодержавними справами. У публічному управлінні необхідний досвід з питань: конфліктності, варіативності і непередбачуваності поведінки різних учасників, необхідності швидкого реагування, ситуаційного менеджменту.

Таким чином, публічне управління в системі міждисциплінарних досліджень дозволяє проаналізувати впливи публічно-управлінських дисциплін, які дозволяють віднести публічне управління до макродисциплін, оскільки об'єднує всі соціальні науки, які розкривають теоретичні проблеми з погляду їхнього практичного вирішення.

Список використаних джерел:

1. *Оболенський О. Ю.* Опорний конспект лекцій з начальної дисципліни «Публічне управління»: наук.

розробка / *О. Ю. Оболенський, С. О. Борисевич, С. М. Коник.* – К.: НАДУ, 2011. – С. 53.

2. *Чиркин В. Е.* Публичное управление: учебник / В. Е. Чиркин. – М.: Юристъ, 2004. – 475 с.

3. *Старцев Я. Ю.* Система государственного управления: политический анализ: учеб. пособие / Я. Ю. Старцев. – Екатеринбург, 2001. – 288 с.

4. *Дзюндзюк В. Б.* Публічне адміністрування в Україні: навч. посіб. / В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтохова, Н. В. Фоміцька та ін.; за заг. ред. д. філос. н., проф. В. В. Корженка, к. е. н., доц. Н. М. Мельтохової. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – 306 с.

5. *Воронкова В. Г.* Філософія розвитку сучасного українського суспільства: теоретико-методологічний контекст: монографія / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя: ЗДІА, 2012. – 286 с.

Ю. А. БЕССОНОВА

О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ: ЯЗЫКОВОЙ АСПЕКТ

Эффективность публичного управления в современном мире зависит от ряда факторов: профессиональной компетентности менеджера, проявляющейся в наличии его организационно-управленческой культуры; умении использовать управленческий инструментарий; наличии психологической культуры, безусловно, связанной с возможностями формирования команды, способной целесообразно и эффективно осуществлять социальные действия и взаимодействия и т.д. [2]

Однако думается, что публичное управление неразрывно связано также с профессиональной коммуникацией, которая подразумевает владение управленческой информацией и способность ее передачи, транслирования в речевой практике менеджера, поскольку «управленческая информация становится стратегически важным ресурсом государственного управления» [1, с. 4].

В этом смысле языковой аспект публичного управления является важным объектом научного исследования, а язык приобретает дополнительный статус значимого инструмента управленческой деятельности.

Осознавая данный факт как объективную реальность, управленческая элита стремится к упрочению роли родного языка посредством различных законодательных актов. Институциональное обеспечение языковой политики реализуется через государственные органы надзора в средствах массовой информации, в сфере образования, в системе социальной адаптации мигрантов (например, введение экзамена на знание русского языка для переселенцев и гастарбайтеров).

В современном публичном управлении возрастает роль иностранных языков (особенно английского), что объясняется в достаточной степени интеграционными стремлениями власти, а также повышением роли ее профессиональной компетентности, языковой и речевой мобильности, желанием быть включенной в коммуникативные

процессы в социальной и политической сфере различных этносов.

В этой связи язык начинает расцениваться как средство несомненного влияния, а порой и давления на политические элиты и население страны.

Публичное управление становится немыслимым без использования разнообразных языковых технологий. Например, суггестивное воздействие представителя публичного управления проявляется в его демонстрации себя в качестве лидера, своего превосходства, оно содержит информацию о существующих серьезных проблемах у слушающих, что вызывает растерянность и замешательство последних, а также указание на возможности выхода из сложившейся ситуации. Все это позволяет суггестору (политическому лидеру) выступить в глазах слушателей (населения страны, отдельных индивидов) в качестве гаранта надежности, сформировать веру в собственную значимость, правильность, непоколебимость.

Информационное поражение осуществляется представителями публичного управления путем непрерывной «промывки мозгов», использования психологических уловок («гибкой терминологии», «птичьего языка» и пр.), что позволяет сделать многие факты невидимыми.

Демонстрирование языковой агрессии или языковой «солидарности» способно вызвать крайне противоположные эффекты в публичном управлении. Следствием языковой солидарности является признание политика «за своего», что происходит, в частности, после внедрения в его активный лексикон разговорно-просторечных слов (типа «мочить в сортире» и т.д.). Яркие варианты языковой агрессии может демонстрировать политик, стремящийся привлечь к своей персоне общественное внимание. В его речи появляются значительные языковые вольности, вплоть до речевой бесцеремонности, публичных оскорблений в адрес политических и иных противников (например,

многочисленные высказывания лидера ЛДПР В. Жириновского).

Таким образом, эффективность публичного управления находится в прямой зависимости от степени владения языком (языками) представителя политической элиты и неразрывно с ней связана. Интеграционные мировые процессы XXI века диктуют публичной власти жесткие требования, направленные на развитие коммуникативной культуры управленца.

**С. І. БЛОСОРОЧКА,
О. В. БЛОСОРОЧКА**

ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДСЬКИХ ВІДНОСИН У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В якому б органі влади не працював посадовець, організаційна структура та відносини в ній побудовані таким чином, що необхідно перебувати в стані суб'єктно-об'єктної взаємодії, дотримуватися субординації, спілкуватися зі співробітниками, з якими в процесі виконання посадових обов'язків потрібно вирішувати спільні завдання. Поряд з колегами проходить більша частина активного життєвого часу. Значна частка публічних службовців, крім того, постійно працює з населенням.

Виникає питання, які при цьому відносини по вертикалі й по горизонталі найбільш сприятливі для того, щоб досягти управлінської мети, зберегти імідж керівника (службовця) й порядної людини?

Діяльність є змістом відносин й визначає їх специфіку та характер зв'язків між сторонами взаємодії. Соціальні відносини охоплюють як зв'язки соціальних інститутів, так і безпосередні людські взаємини. Тому людські відносини характеризують безпосередню діяльність індивідів та спільнот у соціальному просторі й торкаються психічних регуляторів існування соціуму.

При вдосконаленні людських відносин у публічному управлінні, слід враховувати, що життя суспільства в основних своїх параметрах розгортається на рівні, далекому від безпосередньо усвідомлених інтересів і розуміння більшості його індивідів.

К. Юнг розрізняв три рівні психіки: свідомість, індивідуальне несвідоме, колективне несвідоме. Колективне несвідоме зосереджує досвід усього людства, тому є провідним рівнем, який регулює поведінку. Колективне несвідоме складають архетипи, якими є типи мислення, поведінки; закономірності відносин, що виникають у процесі взаємодії; способи сприйняття й переробки інформації, на основі яких формуються поведінкові настанови [1, с. 81].

Тісно переплітаються поняття «потреби», «мотиви» й «настанови». Потреби в міру їх усвідомлення виступають як сили, що спонукають до діяльності, тобто як мотиви діяльності. Мотиви виникають при прийнятті рішення щодо способу дії задоволення тієї чи іншої потреби [2, с. 38]. Вони також є складовими настанов, які виникають у момент, коли для задоволення потреби виникає відповідна ситуація.

Між настановою й умовним рефлексом існує відмінність. Настава є рефлексом з відстроченою відповіддю. Ця відстроченість між стимулом та

Список использованной литературы:

1. *Киселев А. Г.* Управленческая информация в системе государственного регионального управления: социологический аспект : дисс. ... д-ра соц. наук / А. Г. Киселев. – М., 2003.

2. *Сибиряков С.* Коммуникативные практики в государственном управлении в контексте развития информационного общества [Электрон. ресурс] / С. Сибиряков. – Режим доступа : <http://maxpark.com/community/677/content/539922>.

реакцією дає змогу охопити певний період часу, що проходить після дії фактора й врахувати додаткові обставини. Крім того, настава може утворюватися як умовний рефлекс не лише на зовнішні подразники, а й на процеси, що проходять у психіці.

Теорія настанов, розроблена Д. Узнадзе, включає три їх види за рівнями регулювання діяльності – змістовні, цільові, операційні, які звільняють суб'єкта в стандартних уже відомих умовах від необхідності приймати рішення й контролювати діяльність, забезпечуючи стійкий і цілеспрямований характер перебігу процесів [3, с. 205]. Акти поведінки відбуваються внаслідок того, що змістовні настанови, виступивши в ролі цензорів операційним настановам, блокують ті з них, які не відповідають структурі й змісту об'єктивної ситуації й вивільнюють із минулого досвіду релевантні їй настанови й стереотипи поведінки [1, с. 112]. Для того, щоб здійснити рух (операційна настава) вперед і вгору (цільова настава), відбувається підсвідомий вибір варіантів, в залежності від змісту ситуації (змістовні настанови), й блокування тих, що не ведуть до досягнення цілі.

Таким чином впливають на міжперсональні або міжгрупові відносини психічні регулятори життя суспільства, якими є світогляд, переконання, уявлення, оцінки, цінності, настанови, інтереси, мотиви, потреби, цілі, почуття, настрої, стереотипи, впливи, відносини, діяльність, поведінка, норми, громадська думка тощо. У разі вміння визначати причинно-наслідкові зв'язки між людськими відносинами та впливом на них зазначених категорій керівники органів влади отримують дійові інструменти удосконалення людських відносин у ввірених їм структурних підрозділах, або органах влади.

В основі людських відносин покладена необхідність індивіда або групи адаптуватися (від лат. *adapto* – пристосовую) до умов середовища. Найчастіше адаптація має вимушений характер. Е. Дюркгейм, беручи за основу соціальні факти дійшов висновку, що індивідуальне не відіграє аніякої ролі в соціальних групах, у яких поведінка індивіда повністю підпорядковується соціуму. Він увів у науку поняття аномії (франц. *anomie* – відсутність закону, організації) як такий стан соціальної групи, за якого для її членів утрачається значимість соціальних норм, розпоряджень, результатом чого є зростання частоти

проявів таких форм поведінки, які відхиляються від норми й мають саморуйнівний характер [5, с. 54].

Ще однією з форм вимушеної адаптації є відчуження – об'єктивний соціальний процес, що характеризується перетворенням діяльності людини та її результатів у самостійну, пануючу над нею силу, що знаходить своє відображення в свідомості індивіда (сприйняття соціальних норм як чужих і ворожих, відчуття самотності, апатії тощо).

Яка ж різниця між аномією та відчуженням? Аномія проявляється переважно в культурній сфері й охоплює комплекс моральних норм. Аномію викликає не свобода вибору, а неможливість працівників дотримуватися правил організації, хоча вони їх повністю сприймають. Р. Мертон вважав головною причиною аномії дисгармонію між культурними цілями й легальними засобами, за допомогою яких ці цілі досягаються.

Які ж шляхи подолання відчуження в організації? Їх запропонував американський соціолог Р. Блаунер [4], який дійшов висновку, що вплив відчуження на діяльність організації можна оцінити за допомогою чотирьох базових змінних. Кожну із змінних він представив як певний континуум, який був визначений і вимірний за допомогою анкетного опитування. Отже, відчуження виникає тоді, коли працівники не здатні:

- контролювати робочі процеси;
- прагнути до загальної мети і відчувати власне призначення в організації;
- інтегруватися в спільноту (не бути ізольованими);
- відноситися до роботи як до засобу самовираження.

Розвиток технологій і зміна людських відносин дає можливість рухатися за континуумами зліва направо, щоб уникнути стану відчуження працівників в

організації (наприклад, безвладність – контроль). Але, на жаль, можливі й протилежні процеси, коли до добре адаптованого до умов організації працівника застосувати відносини, де прослідковується рух по континууму справа наліво, створюються сприятливі умови для відчуження працівника, що може стати причиною його звільнення з посади.

Таким чином, можемо констатувати, що в основі людських відносин в публічному управлінні закладена потреба індивіда або групи адаптуватися до умов середовища. Вони можуть мати відкритий та маніпулятивний характер. Рівень відкритості людських відносин залежить від психічних регуляторів життя суспільства, серед яких є стереотипи, настанови, норми, цінності, потреби, мотиви тощо. Враховуючи їх керівництвом органів влади можливо удосконалювати людські відносини в публічному управлінні в напрямку формування цивілізованої відкритої партнерської взаємодії на основі загальнолюдських принципів співіснування.

Список використаних джерел:

1. *Донченко Е. А.* Социетальная психика / Е. А. Донченко. – К. : Наук. думка, 1994. – 208 с.
2. *Кузин В. С.* Психология / В. С. Кузин. – 2-е изд., перер. и доп. – М. : Высшая шк., 1982. – 256 с.
3. *Узнадзе Д. Н.* Психологические исследования / Д. Н. Узнадзе. – М. : Наука, 1966. – 451 с.
4. *Blauner R.* Alienation and Freedom: The Factory Worker and his Industry / R. Blauner. – Chicago : University of Chicago Press, 1964. – 222 p.
5. *Durkheim E.* Les règles de la méthode sociologique / E. Durkheim. – Vendôme : Quardrige /PUF, 1995. – 149 p.

В. А. БОКЛАГ

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Державне управління в галузі охорони та використання земель є важливою складовою державного управління в галузі раціонального використання та охорони довкілля. Однак оскільки земля не лише є елементом навколишнього природного середовища, а й використовується як засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві і просторово-територіальний базис в інших сферах господарювання, то державне управління в галузі охорони та використання земель враховує як екологічне значення земельних ресурсів, так і їх виробничу та соціально-економічну функцію.

Проведення в Україні земельної реформи, одним із результатів якої є приватизація значної частини земельного фонду країни та застосування ринкових механізмів до регулювання земельних відносин, зумовило істотну трансформацію адміністративних методів управління земельними ресурсами, застосуванням поряд з ними цивільно-правових та інших засобів регулювання земельних відносин, які зазвичай застосовуються в умовах ринкової економіки. Водночас реформування земельних відносин в нашій країні не призвело до зниження, а навпаки – зумовило необхідність підвищення ролі держави як учасника

земельних відносин. Така роль держави виконується, зокрема, шляхом здійснення відповідними органами влади функцій державного управління у сфері охорони та використання земель [4].

Саме завдяки державному, а також самоврядному та громадському контролю за використанням та охороною земель здійснюється моніторинг виконання положень чинного законодавства, забезпечується попередження земельних правопорушень, виявляються відхилення від норм чинного законодавства при використанні земельних ділянок громадянами та юридичними особами, а також надаються вказівки щодо усунення земельних правопорушень та за необхідності приймаються рішення щодо притягнення осіб, які допускають зазначенні порушення, до юридичної відповідальності.

За час реформування земельних відносин з'ясувалося, що із збільшенням кількості власників землі, землекористувачів пропорційно зростає кількість правопорушень у цій сфері. Крім того, протягом останніх років продовжує зростати кількість порушених та деградованих земель. Кількість земель в Україні, пошкоджених водною ерозією, сягає 32 %

загальної площі, або 13,3 млн га. Із них 4,5 млн га із середньо- і сильно змитими ґрунтами, у тому числі 68 тис. га повністю втратили гумусовий горизонт [3].

Вищенаведені процеси мають місце, незважаючи на наявність у державі основних законодавчих актів (Земельний кодекс України, Закони України «Про охорону земель», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про землеустрій», а також ряду постанов Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України), які спрямовані на реалізацію положень екологобезпечного землекористування.

За результатами роботи Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель, що діяла у складі Держкомзему України з 2003 по 2011 рр., із загальної кількості порушень, які були виявлені, факти псування сільськогосподарських земель становили лише від 1 до 3,5 %. Це в основному порушення, пов'язані із засміченням і забрудненням земель відходами та хімічними речовинами. Жодного факту зниження родючості ґрунтів інспекцією за вказаний період не зафіксовано [4].

Однією з головних причин такого стану є те, що за останні 20 років система контролю за використанням та охороною земель була зосереджена на регулюванні земельно-правових відносин, зокрема на правильності роздержавлення і приватизації земель, паювання земель сільськогосподарських підприємств, зміни цільового призначення деяких категорій земель, видачі правостановлюючих документів та ін. Нині держава не має важелів впливу на запобігання процесам деградації основного національного багатства – землі.

Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 459/2011 затверджено положення про Державну інспекцію сільськогосподарства України. Відповідно до цього положення інспекція організовує та здійснює державний нагляд (контроль) у частині дотримання земельного законодавства, використання й охорони земель усіх категорій і форм власності. Отже, функції, які раніше виконувала Дерземінспекція, що діяла у складі Держкомзему, тепер у процесі адміністративної реформи передано до Держсільгоспінспекції – центрального органу виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду за використанням земель [1].

Також згідно зі статтями 9, 12 Земельного кодексу України і ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до повноважень міських, у тому числі Київської та Севастопольської, сільських, селищних рад віднесено здійснення контролю за використанням і охороною земель комунальної власності [2]. Разом із тим до повноважень

адміністративних комісій, що утворюються відповідними органами місцевого самоврядування згідно зі ст. 215 КУпАП, не віднесено розгляд справ про притягнення до відповідальності порушників земельного законодавства за статтями 52 і 53-5, 54-56 цього Кодексу. Таким чином, органи місцевого самоврядування фактично позбавлені важелів впливу на порушників земельного законодавства на землях комунальної власності.

На нашу думку, у правовому полі створено певні передумови для запровадження контролю за використанням та охороною земель в Україні. Водночас потребують суттєвого вдосконалення законодавчі та нормативні документи, які визначають порядок здійснення контролю за використанням земель.

Із метою організації дійового контролю за використанням та охороною земель на етапі запровадження ринку земель у державі слід здійснити заходи організаційного характеру внесенням відповідних змін до законодавства, серед яких: розмежування повноважень між відомствами й органами влади щодо здійснення контролю за використанням та охороною земель; визначення статусу громадських інспекторів із контролю за використанням та охороною земель (призначення, повноваження тощо); встановлення адміністративної відповідальності землевласників та землекористувачів за погіршення якісного стану ґрунту; встановлення критеріїв оцінки погіршення якості ґрунтів і методологію здійснення контролю їх родючості. Запровадження зазначених удосконалень нормативно-правової бази та вжиття організаційних заходів дадуть змогу створити економічні важелі впливу на стан збереження й відтворення якісних характеристик основного національного багатства нашої держави – землі.

Список використаних джерел:

1. Веб-джерело / Офіц. сайт Держземагенства України. – Режим доступу : http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/publish/category?cat_id=37208.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97 – ВР // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 25. – С. 20.

3. Управління відтворенням і збереженням родючості ґрунту в контексті сталого розвитку природокористування / [А. С. Даниленко, В. В. Горлачук, В. П. Янчук та ін.]. – Миколаїв : Іліон, 2004. – С. 11.

4. Бредихін О. О. Актуальні організаційно-економічні проблеми здійснення державного нагляду (контролю) сільськогосподарського землекористування // Землеустрій і кадастр. – 2012. – № 3. – С. 13–23.

**Г. І. ГАМОВА,
Л. С. ЗАГРЕБЕЛЬНА**

РИТОРИЧНИЙ ІМІДЖ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ОЗНАКА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОСТІ

Розвиток українського суспільства на сучасному етапі відзначається великою увагою до підготовки управлінської, політичної та інтелектуальної еліти. Утвердження принципів демократії в сучасних умовах України неможливе без розв'язання

актуальної проблеми державного управління – підготовки нових управлінських кадрів, які б відповідали вимогам сьогодення як у плані професійної компетентності, так і своїм загальнокультурним рівнем.

Однією з важливих складових у виробленні професійних компетенцій державного службовця нової генерації є культура ділової комунікації, яка передбачає високу майстерність спілкування, вміння будувати й структурувати ділові відносини так, щоб досягти ефективності й мети в усіх видах і формах управлінської діяльності: вести конструктивний діалог, виробничі бесіди й наради, передбачати, а в разі необхідності, розв'язувати конфліктні ситуації, мотивувати управлінські рішення тощо. Для того, щоб змістовно, аргументовано й переконливо подати інформацію, обстояти свою думку, відстояти свою позицію, за необхідності спростувати думку учасників комунікації тощо, державному службовцеві необхідно бути обізнаним з основними мовними нормами, вміло використовувати все багатство виражальних, граматичних, стилістичних засобів української мови, досконало володіти фонаційно-кінетично-проксемічними засобами усного мовлення, оволодіти культурою ведення спору, що якісно позначиться на емоційному стані й поведінці комунікантів. Щоб мовлення комуніканта було виразним і образним, логічним, змістовним, зрозумілим і переконливим, йому необхідно володіти всім арсеналом фасцинації, тобто вербальними засобами «зачарування» слухача, а саме риторичними фігурами і тропами, мати уявлення про форми мовленнєвого впливу на слухача. Досконале володіння лексичним багатством української мови, а також виражальними засобами мови допоможе управлінцеві організувати такий вербальний вплив на слухача, який збудить його емоційний стан, переконає, і в такий спосіб оратор досягне своєї комунікативної мети. Для того щоб зробити своє мовлення виразним і образним, чітким і зрозумілим, необхідно володіти **лексичним багатством мови**, зважаючи на багатозначні слова, синоніми, пароніми, омоніми, авторські неологізми (окказіоналізми), фразеологізми, прислів'я, крилаті вислови тощо; **художніми засобами: тропами** – словами з переносним значенням (*епітети, порівняння, метафори, метонімія, гіпербола* тощо), **мовними фігурами** (*риторичні оклики, запитання; звертання, повтори, антитези, ампліфікації, градації, паралелізм, матамова*).

Використання **синонімів** як слів, що позначають одне і те ж поняття, але відрізняються відтінками у значенні і стилістичним уживанням та емоційним забарвленням, дозволяє передати різне ставлення промовця до явищ, подій, надає промові додаткового смислу й робить мовлення багатшим: *недостовірна, викривлена інформація; гучний, сильний, громогласний; неправда, брехня*.

Фразеологізми (образні висловлювання, які за будовою становлять стійкі, відтворювані словосполучення, значення яких не мотивується словами-компонентами) допомагають обіграти буквальний смисл сказаного, що робить їх активним мовним засобом. Складність семантики фразеологізмів відрізняє їх від однослівних синонімів. За допомогою них можна дати позитивну чи негативну оцінку явищу, предмету, висловити схвалення чи осуд, іронічне ставлення більш експресивно. Особливо яскраво це виявляється у фразеологізмах-

характеристиках, оцінках: *біла ворона, блудний син, собака на сні, дари данайців (підступність); прокрустове ложе, гомеричний сміх, дамоклів меч, сізифова праця, ахіллесова п'ята* тощо. Античні фразеологізми є прекрасним засобом для передачі авторської іронії: *подвиги Геракла, троянський кінь, ящик Пандорри, піррова перемога, езопова мова, вавилонське стовпотворіння*. **Фразеологічні сполучення суспільно-політичної, офіційно-ділової сфери** становлять собою «застиглі мовні формули», мовні кліше, що позбавлені образності, емоційності: *осінньо-зимовий період, вживати заходів, брати (взяти) участь, запобігати поширенню інфекції, здобувати освіту, набути досвіду, доводити до відома, обіймати посаду, плинність кадрів, порушити питання, накласти стягнення, оскаржити рішення суду* тощо.

В основі **тропів** лежить образ, порівняння. Це *порівняння, епітети, метафори, уособлення, персоніфікація, алегорія, символ, метонімія, синекдоха, гіпербола* тощо.

Епітет – це образне визначення, що передає ставлення промовця до предмета: *гарячий, розпечений час, гаряча підтримка, гарячий лід, холодне серце, блакитна кров, хвилююча зустріч, голуба мрія, залізна воля, дешевий авторитет*.

Метафору теж можна назвати прихованим порівнянням. Це перенесення значення (ознаки) слова як знака предмета на інший за принципом подібності. Вдалі метафори дозволяють краще зрозуміти суть явища, зробити їх зримими: *наріжений камінь, камінь спотикання, своя рука владика, пекторалі поета (прекрасна поезія), чаша терпіння, печать мовчання, випити гірку чашу*.

Метонімія – слово чи словосполучення, що замінює назву предмета на основі суміжності (певного зв'язку між ними) у просторі і часі: *активна аудиторія (студенти, слухачі), все вирішує гаманець (тобто гроші)*.

Алегорія – це зображення абстрактного поняття чи явища через конкретний образ. Алегорія однозначна, вона схожа на емблему: *тартюф – алегорія лицемірства; донкіхот – алегорія лицарства; донжуан – алегорія сластолюбця*.

Стилістичні (мовні) фігури: риторичний оклик – емоційне твердження чи заперечення з метою привернення уваги: *Простий крок простої мужньої людини: не брати участі в неправді, не підтримувати неправедних дій!* (О. Солженіцин); *О часу! О звичаї!* (Цицерон); **риторичне запитання; інверсія** – розміщення слів в особливому порядку, що порушує прямий порядок: *Працювати вони не хочуть, а жити хочуть добре; Легко вірити в Бога, а в людину повірити ви пробували?* **Ампліфікація** – перелік з метою емоційного нагнітання: *Я стверджую, що в усій Сицилії, такій багатій, такій давній провінції, в якій так багато міст і таких багатих домів, не було жодної срібної, жодної коринфської або делонської вази, ні одного дорогоцінного каменя чи перлини..., яких би Гай Веррес не розшукав, не роздивився і, якщо вони подобалися йому, не забрав собі* (Цицерон); **аналогії (паралелізм)** – однакова синтаксична

побудова сусідніх речень. Ця фігура посилює емоційний вплив: *Є книги, які читаються; є книги, які вивчаються терплячими людьми; є книги, які зберігаються в серці нації* (К.Леонов); *Усі ці порушення було розглянуто Регіональним управлінням НБУ – Регіональне управління НБУ розглянуло всі ці порушення; етичні антитези* – зіставлення протилежних явищ, образів для посилення враження: *Адже на нашій стороні бореться почуття честі, на тій – нахабство; тут сором'язливість, там – розбещеність; тут – вірність, там – злочин; тут – чесне ім'я, там ганьба...* (Цицерон).

Крім того, знання законів спілкування, психологічних основ комунікації, знання ділового й мовного етикету, основ морально-етичного кодексу державного

службовця – ознака і показник професійної і громадянської зрілості державного управління.

Отже, риторична майстерність державного службовця – це не просто абстрактна інтенція, а практична необхідність й ознака високої управлінської культури, елемент його іміджу.

Список використаних джерел:

1. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.

2. *Гриценко Т. Б.* Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко та ін. – К., 2007. – 344 с.

3. *Хміль Ф. І.* Ділове спілкування : навч. посіб. / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2004. – 279 с.

В. В. ЗАБЛОЦЬКИЙ

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ТА ЧИННИКІВ СТИЛЮ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Спираючись на методологію Вольфганга Моммсена, викладену в роботі «Вік бюрократії» [6, с. 76-77], можна виокремити найбільш принципові (універсальні) фактори та чинники державотворення, характер наповнення яких і формує в різні історичні періоди той чи інший тип держави, той чи інший державний лад та державно-владний режим. Такі чинники пропонують класифікувати на фундаментальні, інституційні, операційні та інструментальні.

Фундаментальні чинники державотворення є найбільш стійкими та незмінними впродовж тривалого історичного часу. Вони носять ціннісний характер, відображають ментально-психологічні архетипи суспільства і обумовлюють національну специфіку державотворення та державного управління в кожній країні. Саме до них належить феномен «стиль державного управління».

Слід зазначити, що уніфіковане розуміння поняття стилю державного управління відсутнє. Інколи стиль державного управління ототожнюється з політичним режимом, хоча це різні, але взаємопов'язані речі. Спробуємо визначитися в поняттях. В. Даль у тлумачному словнику визначає стиль як рід, спосіб, смак, манера [1, с. 171]. В. Малиновський визначає стиль управління як сукупність найбільш характерних і стійких методів вирішення завдань, що використовуються в практичній діяльності керівником [3, с. 198].

Найбільш повна характеристика стилю державного управління представлена в Енциклопедії з державного управління, де стиль державного управління визначено як засновану на певних принципах систему засобів, форм і методів взаємодії державних органів та посадових осіб, а також їх впливу на суспільні процеси. У загальному стилі державного управління відображаються офіційна стратегія суспільного розвитку, переважні способи розв'язання проблем суспільства, професійні та особистісні якості переважної більшості працівників державного апарату тощо [2, с. 605-606].

Інституційні чинники державотворення є довготривалими (піддаються змінам в періоди формаційних перетворень, революцій або

масштабних реформ) та системоутворюючими. Вони обумовлюють структурно-функціональну побудову державно-управлінського апарату, територіальну організацію влади та інституційний дизайн державної влади. Провідним інституційним чинником є система територіальної організації влади з її принципами та особливостями розподілу гілок та інституцій влади, їх компетенцій та повноважень, особливостями владно-інституційної взаємодії в середовищі державного апарату тощо.

Операціональні чинники державотворення змінюються з кожною новою хвилею модернізації держави й суспільства. Вони сприяють операціоналізації та оптимізації державотворення, формують триєдину систему владних відносин: власне владних відносин між рівнями, гілками та інституціями державної влади; суспільно-владних відносин між державою, її органами та суспільством; індивідуально-владних відносин між громадянином і державою.

Насамперед, до таких чинників відноситься організаційна культура публічної установи – унікальна система цінностей, норм і правил поведінки, що склалася в органі публічної влади та поділяється її колективом, визначає як внутрішні відносини в публічній установі, так і її взаємовідносини із зовнішнім середовищем. Організаційна культура публічної служби безпосередньо пов'язана з національною культурою, що постає як середовище розвитку першої. З іншого боку, організаційна культура публічної служби суттєво впливає на цінності та настанови національної культури [4, с. 186]. Національна управлінська культура, маючи за головну мету забезпечення добробуту громадян, формує власний, національний стиль у сфері державного управління, переводячи його від спрощеної категорії «керівництво» до більш складної за змістом категорії «державно-управлінська діяльність». Науковці запропонували низку методик, які б допомогли визначити особливості типології управлінської культури і відповідно запропонувати найбільш оптимальні стилі управління.

Найбільш популярною є методика Г. Хофстеді, згідно якої організаційна культура органів державної влади визначається п'ятьма основними вимірами, які впливають на стиль управління. Цими вимірами є: дистанція влади; індивідуалізм – колективізм; маскуліність – жіночність; прагнення уникнути невизначеності; довготривалість орієнтації [5]. Згідно цієї методики Україна має: досить низьку дистанцію влади; середній ступінь індивідуалізму поряд з колективізмом; низький показник маскуліності, а отже – жіночність; середній ступінь прагнення уникнути невизначеності та середній показник довготривалості орієнтацій.

Інструментальні чинники (засади) державотворення є поточно-плинними, змінюються під кожного домінуючого суб'єкта влади (напр. очільника держави, губернатора тощо) обумовлюють національно-регіональну специфіку державно-управлінської діяльності та стиль державного управління. До інструментальних чинників, насамперед, віднесемо індивідуальний стиль державного управління – загальний стиль державного управління сприйнятий відповідно до конкретних умов управлінської діяльності та рис політичного лідера, державного діяча, персоналу певного державного органу і його апарату. Індивідуальний стиль державного управління ще називають стилем керівництва. Серед індивідуальних стилів державного управління (стилів керівництва) найчастіше виділяють авторитарний (авторитарний), демократичний і ліберальний стилі [2, с. 605-606].

Сьогодні, на наш погляд, виникає необхідність підвищення якості та ефективності державно-управлінської діяльності, підготовки державних службовців, які б мали достатньо високий інтелектуальний та творчий потенціал щодо вирішення складних проблем соціального розвитку суспільства. Тому існує необхідність у формуванні кардинально нового стилю управлінського мислення, що дасть змогу підвищити ефективність

державно-управлінської діяльності, а також більш повніше й якісніше реалізовувати потенціал державних службовців, створити сприятливі умови щодо реалізації кадрової політики, підвищення її ефективності тощо.

Таким чином, на формування стилю державного управління впливає низка фундаментальних, інституційних, операціональних та інструментальних факторів, в тому числі історичні традиції, рівень економічного, політичного, культурного розвитку, міжнародне становище, рівень психологічного розвитку та професійної культури державних службовців.

Список використаних джерел:

1. *Даль В. І.* Толковий словарь живого великорусского языка / В. І. Даль. – М. : ОЛМАМедиагруп, 2007. – Т. IV – 171 с.
2. *Енциклопедія державного управління.* – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-редкол. : В. М. Князєв (співгол.), І. В. Розпугенко (співгол.) та ін. – К., 2011. – 748 с.
3. *Малиновський В. Я.* Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 198 с.
4. *Пермякова Л. Д.* Впливи національної культури на організаційну культуру державної служби [Електрон. ресурс] / Л. Д. Пермякова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології – 2012. – № 1. – С. 178–186. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdup/2012_1/1-6-32.pdf.
5. *Hofstede G.* Culture and organizations: software of the mind / G. Hofstede. – London ; New York : Mc Graw-Hill, 1991. – 219 p.
6. *Mommsen W. J.* The Age of Bureaucracy. Perspectives on the Political Sociology of Max Weber / W. J. Mommsen. – Oxford : Hamish Hamilton, 1974. – 124 p.

В. Г. КОВАЛЬЧУК

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Питання проведення регіональної політики в країнах Європейського Союзу мають певний інтерес для вітчизняних науковців [1, 3], що обґрунтовано вивченням можливості використання її досвіду в Україні.

Якщо проаналізувати положення в країнах Європейського Союзу, то можна помітити, що регіональна політика практично в усіх країнах спрямована на створення умов, які дають змогу регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал і тим самим збільшити їх внесок у розвиток національної економіки. Можна сказати, що це і є головним завданням регіональної політики країн-членів ЄС. Важливою відмінністю між цими країнами є існування яскраво вираженого зобов'язання, що дозволяє забезпечити рівність регіонів.

Становленню української системи управління регіональним розвитком може сприяти застосування наступних принципів, які вироблені у країнах ЄС та

необхідні для досягнення поставлених цілей щодо регіональної політики.

Перш за все, це розробка надійної законодавчої бази для досягнення послідовності та прозорості політики, що здійснюється. Регіональна політика неминує включати в себе вибір слабозрозумитих районів для виділення необхідних фінансових ресурсів. Даний вибір повинен здійснюватися відповідно до існуючого законодавства. Для проведення політики в галузі розвитку регіонів виробляються основні законодавчі норми, підкріплені більш докладними робочими директивами, створюючи тим самим законодавчі рамки для прийняття і обґрунтування політичних рішень.

В якості одного з основоположних принципів можна визначити виділення необхідної допомоги регіонам, які зазнають структурні зміни. Також найбільший акцент робиться на залучення додаткових інвестицій, аніж на довгострокове субсидування.

Регіональна економіка передбачає активний розвиток ринкових відносин, вдосконалення структури яких виділяється як окремий напрямок регіональної політики та знаходить підтримку в Директораті з політики ринкових відносин в країнах ЄС. Його метою є створення надійних і привабливих можливостей отримання роботи, нових робочих місць. Необхідно підкреслити, що існує невеликий ряд винятків, які не підкоряються правилам ринкової орієнтації. До подібних виключень можна віднести випадки, де проведення регіональної політики має позаекономічну мотивацію.

Наступний принцип регіональної політики характеризує її просторову спрямованість. Обмеженість бюджетних джерел фінансування вимагає необхідність вибору Європейською Комісією між районами, які потребували допомоги на основі об'єктивних, суттєвих, підкріплених надійними статистичними джерелами показників. Для отримання фінансової підтримки необхідно чітко обґрунтувати критерії вибору району відповідно до чіткої і об'єктивної методології, що відображена у «Директивах ЄС з надання допомоги національним регіонам». При цьому політика повинна проводитися щодо цілісних територіальних одиниць, що відповідають визначеним критеріям.

Регіональна політика припускає наявність скоординованого політичного підходу. У країнах Європейського Союзу у вирішенні цих проблем бере участь Європейська Комісія. Для забезпечення ефективного розвитку економіки певного регіону потрібна фінансова підтримка не тільки державних органів, що займаються регіональною політикою, але і допомога широкого спектра осіб та організацій, зацікавлених у такому розвитку.

Існує ціла низка інструментів регіональної політики, які мають різне значення для різних країн. З точки зору історичного розвитку виділяють п'ять великих класів політичних інструментів, а саме: кошти, що йдуть на стримування розміщення нових підприємств у перенаселених регіонах; просторовий розподіл діяльності держави в області економічного розвитку; стимулювання діяльності компаній шляхом фінансової підтримки; формування інфраструктури; «м'які» заходи щодо стимулювання розвитку.

У даний час роль коштів, що йдуть на стримування і просторовий розподіл діяльності держави в галузі економічного розвитку, істотно скоротилася. Приватизація в області виробництва позбавила уряд можливості впливати шляхом прийняття рішень про інвестиції в зазначені виробництва.

Більшість країн-членів ЄС в якості інструментів регіональної політики використовують три останні групи. Фінансове стимулювання включає в себе дотації на певні суми інвестицій, кредити, субсидії у зв'язку із створенням робочих місць і т.п. Дані методи покликані зацікавити фірми розміщувати виробництво чи інвестувати кошти в проблемні регіони. Дані інструменти знаходять широке застосування практично у всіх країнах ЄС. До «м'яких» елементів інфраструктури відносяться підтримка

інформаційних мереж, консалтингова діяльність, наукові дослідження і т.д.

В «інтегрованих» країнах (Ірландія, Греція, Португалія та Іспанія) набір політичних інструментів істотно ширше, що відображає велику глибину регіональних проблем. Для стимулювання розвитку регіональної політики створено фонди: Структурні Фонди та Інтеграційний. Структурні фонди займаються питаннями, які виходять за рамки інвестування у виробництво, а саме надання підтримки у розвитку інфраструктури та створення сприятливого середовища для ефективного розвитку бізнесу [2]. Інтеграційний Фонд працює з великими проектами відносно розвитку інфраструктури, які перебувають у прямому зв'язку з транспортом і навколишнім середовищем.

Аналізуючи політику в сфері регіонального розвитку країн-членів ЄС, можна сказати, що стимулювання регіонального розвитку складає ядро регіональної політики, за винятком Данії. Це можна пояснити тим фактом, що правила надання підтримки Директоратом з політики ринкових відносин в країнах ЄС передбачають надання допомоги крупномасштабним проектам і тільки в певних проблемних районах. У північних країнах одним з елементів політики можна назвати надання допомоги в розвитку сприятливого бізнес-середовища, але ця політика здійснюється в більшій мірі на загальнонаціональному рівні, ніж на регіональному.

У Західній Європі широке розповсюдження отримали механізми програмного підходу і планування. До них можна віднести: програмний підхід Структурного Фонду, що сприяє розвитку економічної та соціальної інтеграції всередині Європейського Союзу; німецьку систему Спільного Вирішення Завдань, створену для вдосконалення регіональних економічних структур GA (Gemeinschaftsaufgabe), яка є результатом узгодження між федеральним урядом і землями; Французькі Контракти Планування між державою і регіонами (CPERs).

Усі вищевказані організації мають різні цілі та механізми, в них є спільна головна особливість: вони організують участь різних елементів управління в регіональному розвитку та об'єднують їхні зусилля.

Великий досвід впровадження програмного підходу для зниження відмінностей у розвитку регіонів у Співтоваристві також може бути рекомендований для використання в Україні.

Список використаних джерел:

1. *Баян А. В.* Пріоритетні напрями регіональної політики Європейського Союзу / А. В. Баян // Вісник аграрної науки. – 2005. – № 3. – С. 59–61.

2. *Никитюк Т. Л.* Структурні фонди Євросоюзу: механізм фінансування регіонального розвитку / [Електрон. ресурс] / Т. Л. Никитюк. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_2/zbirnuk_O_FN_5_%D0%A7_2_56.pdf.

3. *Чужиков В. І.* Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : [моногр.] / В. І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2008. – С. 184.

ТЕНДЕНЦІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ХХІ СТОЛІТТІ

Порівняльний аналіз питання становлення і розвитку місцевого самоврядування як складової частини глобального процесу «перевинайдення» державного й муніципального управління, осмислення результатів організаційних, структурних і функціональних реформ систем територіальної організації влади наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. дають підстави стверджувати про переваги системи відповідального уряду, відкритої, прозорої, соціально орієнтованої системи державного управління й місцевого самоврядування, спрямованої на задоволення людських потреб, системи підзвітної населенню, що передбачає вирішальну роль громадської думки в ухваленні рішень [1].

У ХХІ ст. об'єктивною необхідністю стає реформування місцевих органів виконавчої влади та системи місцевого самоврядування в Україні, подальшого просування в напрямках досягнення визнаних світовим співтовариством стандартів рівня і якості життя, що вимагає змін державно-управлінських підходів до здійснення політики у сфері регіональної політики та розвитку місцевого самоврядування.

На основі вивчення досвіду функціонування місцевого самоврядування в розвинених країнах (зокрема, Канаді), було визначено провідні донедавна тенденції розвитку муніципального управління. Серед основних:

– прагнення передової частини муніципалітетів до активізації своєї ролі в процесах державного управління, законодавчого затвердження нових принципів взаємовідносин між органами влади різних рівнів;

– суттєві зміни функцій органів місцевого самоврядування, викликаних такими чинниками, як: а) поява функцій, потреби в реалізації яких раніше не існувало і які сьогодні делегуються органом місцевого самоврядування державою; б) передача функцій, які раніше традиційно виконувались органами самоврядування, приватним компаніям, або громадським об'єднанням, органом самоорганізації населення; в) зменшення ролі органів місцевого самоврядування у вирішенні соціальних питань;

– активний пошук нових організаційно-правових форм місцевого самоврядування, які поєднували б у собі елементи трьох ключових форм – «сильний мер-рада», «рада-менеджер» та комісійної;

– посилення ролі виконавчих органів та впливу муніципальних чиновників у вирішенні справ, що свідчать про зміцнення професіоналізму місцевого самоврядування;

– зміцнення матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування, застосування економічних методів управління, спрямованих на зміцнення доходної частини бюджетів, розвитку комунального господарства та стимулюванню підприємницької діяльності;

– прагнення до забезпечення громадян рівними можливостями доступу до отримання мінімальних стандартів обслуговування, незалежно від фінансових ресурсів місцевості;

– поширення міжмуніципальної кооперації як одного з головних факторів підвищенню рівня якості життя територіальних громад; створення міжмуніципальних органів спеціального призначення;

– скорочення кількості сільських поселень і зростання кількості міських, поглиблення кризи міст як наслідок активізації процесів урбанізації та демографічних змін;

– укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, скорочення кількості місцевих органів влади, створення різних регіональних форм управління;

– сприяння діяльності громадських асоціацій з метою забезпечення співучасті громадян в управлінні, репрезентації інтересів у муніципальних структурах;

– вирішення проблем місцевого самоврядування на договірних засадах на основі всебічного вивчення, обговорення і узгодження можливих шляхів розв'язання проблеми, взаємний пошук компромісу [2].

На наступне десятиріччя як найважливіші завдання державної політики визначено потенційні проблеми та виклики публічного управління:

1. Розумна фіскальна (бюджетно-податкова) політика – реформування державних програм у сфері охорони здоров'я і соціального захисту з урахуванням поточних економічних і бюджетних припущень (прогнозів).

2. Криза компетентності – управління інтелектуальним пулом сектору громадських послуг, що швидко змінюється.

3. Інформаційне «перевантаження» – впровадження нових систем для управління і добування з інформаційних масивів даних, необхідних для ухвалення важливих рішень і реалізації стратегічних програм.

4. Управління без кордонів – допомога організаційним і управлінським структурам в об'єднанні наявних знань і досвіду для досягнення гнучкості у вирішенні завдань, що постійно змінюються.

5. «Електронний уряд» все ще знаходиться на етапі становлення – реструктуризація послуг з орієнтуванням на клієнтів, а не на програми урядових агентств, формування нових ролей для управлінських кадрів щз надання послуг населенню.

6. Функції управління контракторами – здійснення перетворень, що дозволяють сконцентрувати зусилля на забезпеченні балансу між основними можливостями, необхідними уряду для поліпшення управління внутрішніми й зовнішніми (відданими на аутсорсинг) процесами.

7. Орієнтованість на результат – перетворення діяльності органів влади і агентств, формування атмосфери співпраці і націленості на результат.

8. «Екологічно доброзичливе» керівництво – поєднання різних методів і засобів державної політики для стимулювання інноваційних процесів у сфері технологій і управління, спрямованих на вирішення завдань охорони довкілля і запобігання глобальним кризам.

9. Інформаційна безпека і конфіденційність у «Плоскому світі» – концепція, відповідно до якої в ХХІ

столітті в процес глобалізації включаються не лише держави і транснаціональні корпорації, але й невеликі групи людей і навіть окремі індивідууми. Таким чином, при ухваленні усіх масштабних технологічних рішень слід враховувати чинники інформаційної безпеки і конфіденційності персональних даних, у т.ч. пов'язані з ними ризики й отримувані переваги.

10. Очікування «сюрпризів» – далекоглядним лідерам потрібна надійна інформація прогностичного характеру про відомі і виникаючі глобальні погрози для ухвалення адекватних управлінських рішень та вибору ефективних заходів [3].

Г. В. МАКАРОВА

ТЕНДЕНЦИИ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ (ОПЫТ ПРАКТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА)

Детерминация государственной службы как социального института связана с реализацией ее сервисной функции. Эта функция госслужбы в развитом демократическом обществе служит удовлетворению потребностей населения. Сервисная функция государственной службы заключается в упорядочении социальной жизни, с первостепенным значением социально – сервисной миссии, облегчающей жизнь людей. Бюрократия профессионально решает проблемы общественной жизни на основе детального распределения должностных обязанностей, регулярного отчета нижестоящих перед вышестоящими администраторами, документального отчета об исполнении данной функции по результатам собственной деятельности.

В российском законодательстве государственная гражданская служба определяется и формулируется следующим образом: «Государственная гражданская служба Российской Федерации – вид государственной службы, представляющий собой профессиональную служебную деятельность граждан Российской Федерации на должностях гражданской службы Российской Федерации по обеспечению исполнения полномочий федеральных государственных органов, государственных органов субъектов Российской Федерации, лиц замещающих государственные должности Российской Федерации, и лиц, замещающих государственные должности субъекта Российской Федерации».

В «Концепции реформирования системы государственной службы Российской Федерации» и в Федеральной целевой программе «Реформирование государственной службы Российской Федерации» определены основные принципы функционирования системы и деятельности государственных служащих. Первая тенденция, обозначенная в реформационной перспективе, определяет государственную службу как институт управления, который функционирует в интересах граждан России и объединений гражданского общества. Система должна быть эффективной, открытой, подконтрольной государству и гражданам. Подчеркивается, что «целями реформирования государственной службы являются кардинальное

Список використаних джерел:

1. Козюра И. В. Становления і розвиток місцевого самоврядування в Канаді / И. В. Козюра. – К. : НАДУ, 2004. – 332 с.

2. Козюра И. Местное управление в Канаде / И. Козюра. – К. : УАДУ, 2001. – 156 с.

3. Ten Challenges Facing Public Managers: Improving Public Management Through Research / IBM Center for The Business of Government [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.businessofgovernment.org/report/ten-challenges-facing-public-manager>.

повышение ее эффективности в интересах развития гражданского общества и укрепления государства, создание целостной системы государственной службы с учетом исторических, культурных, национальных и иных особенностей Российской Федерации».

Другая важная функция государственной службы – это предоставление государственных услуг, оказываемых населению государством в лице его конкретных органов, что в немалой степени порождено ожиданиями эффекта от осуществляемой в стране административной реформы и, особенно, в части качества предоставляемых услуг. Названные требования и формируют отношение населения к властным структурам, государственной службе в том числе. В своей основе они вполне соответствуют замыслу реформы

государственной службы, что говорит об объективном совпадении интересов граждан и идеологии реформы.

Прохождение государственной гражданской службы предполагает:

– соблюдение законности при верховенстве Конституции Российской Федерации;

– служение интересам гражданского общества и государства, обеспечение приоритета прав и свобод человека и гражданина;

Федеральным законом о гражданской службе установлено, что поступление гражданина на гражданскую службу или замещение другой должности гражданской службы осуществляется по результатам конкурса. По итогам конкурсных процедур оценивается профессиональный уровень претендентов на замещение должности гражданской службы, их соответствие установленным квалификационным требованиям к должностному регламенту гражданской службы, претенденты на должность отбираются на основе принципа состязательности.

В Брянской области в 2006 г. по результатам конкурсов на замещение вакантных должностей государственной гражданской службы области на должности категории «руководители» назначено 6 человек, которые ранее не являлись госслужащими, на должности категории «специалисты» – 23 человека, которые ранее не являлись

государственными гражданскими служащими, на должности категории «обеспечивающие специалисты» назначено 78 человек из числа граждан, не являвшихся госслужащими. Всего назначено 123 человека, из них являлись госслужащими – 26 человек. 17 государственных гражданских служащих назначены на должности государственной гражданской службы в порядке должностного роста, 9 – назначены на равнозначные должности. Эти данные служат свидетельством того, что, с одной стороны, государственные гражданские служащие не готовы к должностному росту на конкурсной основе, с другой – государственная гражданская служба стала открытой и доступной. Изменяются принципы профессионального роста, обеспеченные мотивированными требованиями административной реформы.

В итоге, наиболее опытные работники считают социальную ответственность одним из важных качеств для службы в органах власти.

Качество государственного управления во многом определяют профессиональные качества работников аппарата государственного управления, их

квалификация и ответственность. В проекции на социальную организацию государственной службы качество государственного управления усваивается социальными субъектами – госслужащими посредством профессиональной деятельности.

Вместе с тем идеология реформы не до конца осознана. Не исследована зависимость демократической перспективы реформирования от внедрения в административную деятельность правового управления и социального менеджмента. Процесс дифференциации полномочий федеральных, исполнительных органов государственной власти субъектов Российской Федерации и органов местного самоуправления диктует новые принципы работы государственных служащих, необходимость сменяемости кадров. Завершено оформление общественной, политической, экономической и культурно – духовной целей реформы российского общества. На этом фоне изменение функций института государственной службы направлено на достижение основной цели административной реформы – обеспечение интересов граждан.

И. С. ПАКУЛИНА

ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ УСТОЙЧИВЫМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ ТЕРРИТОРИЙ

Публичное управление устойчивым социально-экономическим развитием территорий представляет собой постоянное воздействие государства на самостоятельно хозяйствующие субъекты в целях обеспечения экономического роста и нормальных условий хозяйствования, эффективной реализации государственной и региональной социально-экономической политики, обеспечения стабильности, национальной безопасности. Это воздействие осуществляется различными методами, достаточно отработанными отечественной и мировой практикой. Конкретный набор их и роль определяются моделью публичного управления, которая избрана тем или иным государством.

В XXI в. в современных экономических условиях демократии и гражданского общества, помимо государственной власти, различается муниципальная власть, институты прямой демократии, политические партии и общественные объединения, которые выполняют возложенные на них публичные функции. В публичном управлении осуществляется практическое и прямое регулирование, при котором та или иная социальная норма не только провозглашается, признается и утверждается, но и на самом деле претворяется в жизнь, применяется при решении обозначенных целей, как бы опредмечивается. При публичном управлении оказывается воздействие, и специфика такого воздействия в целеполагающих, организующих, регулирующих свойствах публичной власти. Воздействие может выражаться в предписаниях определенных действий. Эти предписания могут быть более общими или менее общими, но все они имеют

одну общую черту: предписания заключают в себе момент принудительности. Одни действия они запрещают, другие провозглашают обязательными, третьи позволяют или разрешают, но все они регламентируют социальные связи.

Все явления общественной жизни требуют регулирования, именно в регулировании проявляется свойство управления как особой ее функции. Важной характеристикой управления и регулирования выступает то, что с помощью определенных усилий прямо или косвенно регулируемые процессы направляются в русло имеющихся норм.

Задачи публичного управления социально-экономическим развитием в конкретной стране исходят, во-первых, из самой концепции государства, его экономической роли, из господствующей экономической и социальной идеологии. Они определяются спецификой и объективными условиями функционирования национального хозяйства, традициями, менталитетом населения, типом его хозяйственного поведения, характером экономической ситуации и конкретным набором экономических, социальных, экологических проблем. В числе наиболее важных задач, стоящих перед государством в настоящее время, необходимо выделить следующие: устойчивое развитие социального комплекса; содействие созданию эффективной рыночной инфраструктуры, работающей на реальный сектор экономики; комплексное проведение экономической реформы, содействие нахождению эффективных собственников и их поддержка, внедрение передовых форм и методов организации бизнеса; последовательное создание законодательной и нормативно-правовой базы

хозяйствования в новых условиях; постепенная структурная перестройка всего народного хозяйства, региональных экономик, отдельных видов деятельности, сфер экономики, предприятий; содействие демонополизации и развитию конкуренции при одновременной защите внутреннего национального и региональных рынков, обеспечении экономической безопасности; развитие сектора социальных услуг; социальная защита населения.

Задачи публичного управления экономикой в условиях сложившихся стабильных социально-экономических систем, с преобладанием рыночных факторов достаточно ясны из практики зарубежных стран, если говорить о них в общем плане. В их числе: обеспечение максимально полной занятости населения; постоянное повышение минимального уровня доходов; обеспечение стабильности цен на основные товары и услуги в течение возможно более длительных периодов; стабилизация денежного обращения и финансовых рынков; создание благоприятных макроэкономических и инфраструктурных условий для хозяйствующих субъектов, ориентирование их в стратегической конъюнктуре; постоянное стимулирование инвестиционной активности; обеспечение равновесия и экономической безопасности внешнеэкономического обмена, защита внутреннего рынка; ограничение монополистических проявлений в хозяйстве, элиминирование их негативных последствий; развитие территориальных социальных комплексов; создание и поддержание систем социальной защиты граждан, особенно социально уязвимых слоев и групп.

Территориальная специфика задач публичного управления социально-экономического развития следующая. Региональный уровень публичного управления – вопрос не менее сложный, чем публичное управление на национальном уровне. Между тем, и зарубежный, и отечественный опыт говорят о том, что регулирование со стороны территориальных органов, региональная экономическая политика часто дают больший эффект, чем централизованное воздействие. Наиболее удачным вариантом признается сочетание централизованного и регионального воздействия на хозяйствующие субъекты. При этом централизованное воздействие играет стратегическую роль, но основной объем задач регулирования экономики, осуществляется на региональном уровне.

**С. С. ПОГОРЕЛИЙ,
О. О. РАДЧЕНКО**

ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ПІДґРУНТЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВИ

Передумовою успішного функціонування політичної системи будь-якого суспільства є легітимність органів публічної влади – один із вкрай важливих для існування демократії факторів. Легітимність виступає одночасно і чинником, і результатом довіри пересічних громадян до політичних

Регіональні органи публичного управління об'єктивно були поставлені в такі умови, коли вони відповідали за головне і найбільш складне – соціальне розвиток території, підвищення рівня життя населення.

Задачі публичного управління соціально-економічного розвитку на регіональному рівні конкретизуються і набувають певну специфіку. Традиційно в зарубіжних країнах в регіонах і великих містах звертається особливу увагу на рішення наступних завдань: пропорційне розвиток місцевої економіки; збереження місцевих підприємств і робочих місць; розвиток територіального соціального комплексу; забезпечення доходної бази місцевих бюджетів; раціональне землекористування; структурна перестройка старих промислових районів; покращення екологічної ситуації і благоустрою; цілеспрямоване професійне навчання в відповідності з потребами регіону, перепідготовка і перекваліфікація кадрів; допомога бідним територіям.

Застосовуючи до російських умов на регіональному рівні загальні задачі публичного управління соціально-економічним розвитком можна сформулювати наступним чином: підтримання необхідних рівнів виробництва стратегічних товарів, забезпечення регіональної економічної безпеки; зміцнення матеріально-технічної бази і ресурсного потенціалу всіх видів економічної діяльності територіального соціального комплексу; підтримання найважливіших регіональних макроекономічних пропорцій (між попитом і пропозицією, експортної і внутрішньої економіки); підтримання необхідного співвідношення між кількістю і якістю робочих місць і пропозицією робочої сили (по окремим контингентам населення, містам і району); розвиток соціальної інфраструктури і створення загальних умов господарювання для всіх секторів економіки; забезпечення можливостей користування в регіоні енергетичними і транспортними системами; компенсація для соціально значимих видів економічної діяльності і підприємств об'єктивно існуючих негативних факторів їх діяльності; комплексне рішення проблем в народному господарстві регіону (на основі реалізації взаємопов'язаної системи регіональних цільових програм).

інститутів суспільства. Легітимність обумовлює стабільність цих інститутів, їх ефективність та демократичність, що забезпечує, на думку Б. Міццелла стійкість соціального порядку в сучасних суспільствах, де «зміни в модерному соціумі роблять формування довіри одночасно і важливим, і важким» [1, с. 7].

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю подолання в умовах політичної системи України процесів делегітимізації державної влади, які стрімко розгортаються впродовж останніх років.

Характер взаємостосунків між представниками влади й громадянами може бути різним. Влада припускає не тільки власне владні взаємостосунки, керівництво й підкорення між представниками влади та громадянами. Це також довіра до владних структур, надія на захист, допомогу, підтримку в складних життєвих ситуаціях громадян по відношенню до влади й здатність влади (або її нездатність) відповідати цим очікуванням. Кредит довіри до влади залежить від характеру реальних взаємодій, які складаються між владою і громадянами.

Характер таких взаємодій, за Д. Істоном, обумовлює три основні моделі легітимності: ідеологічну, структурну та персональну [2, с. 143]. Чинником ідеологічної легітимності є суспільний ціннісний консенсус, переконання громадян у вірності цінностей, на яких засновано політичний режим. Як зазначає П. Штомпка, лише на основі спільних цінностей може виникнути довіра громадян до влади і, як наслідок – їхня легітимність [3, с. 23]. Вона є результатом мобілізації соціального капіталу як сукупності актуальних чи потенційних ресурсів, що пов'язані з наявністю міцних розгалужених зв'язків, інституціоналізованих відносинами взаємного знайомства і визнання [4, с. 48].

Структурна легітимність заснована на переконаннях громадян у тому, що існуюча структура інститутів політичної системи є оптимальною, а їх функціонування забезпечене правильним розподілом повноважень. Структура політичної системи має ключове значення у прийнятті та реалізації владних рішень, вона зумовлює ефективність діяльності політичної влади, а сама ефективність є одним з важливих показників, на підставі якого громадяни формують думку про режим у цілому. Структурна легітимність, за П. Бурд'є, тримається на феномені «позикового політичного капіталу» [4, с. 81], що ґрунтується на кредиті довіри, який суспільство, незадоволене ситуацією, що склалася, і глибоко розчароване в чинній владі (але не в самій структурі політичної системи), надає політичним силам, котрі виступають її найрішучішими опонентами.

Політична система, що склалася в Україні на початку 1990-х рр. виникла в результаті відторгнення суспільством колишнього суспільно-політичного ладу, що розгубив кредит довіри, одержаний 1917 р. Політичний капітал, який опинився у розпорядженні нових владних інститутів та еліти, що очолила їх, спочатку був вельми значним. Про це свідчили результати проведених одночасно референдуму про підтримку Акту проголошення незалежності України і виборів першого Президента України. Проте цей капітал був, за своєю суттю, позиковим, який нова влада сприйняла як «карт-бланш» на проведення посткомуністичної трансформації, що поєднувала одночасний перехід до демократії та ринку, створення державних структур і формування української політичної нації. Але досить швидко еліта держави розгубила позику народної довіри, що вилилося спочатку в Майдан (як ще одна спроба довірити альтернативній політичній еліті позиковий

політичний капітал на позитивні зрушення), а зараз – в нове падіння легітимності державної влади, що в черговий раз не виправдала сподівань народу.

Звичайно, розмивання політичного капіталу не обов'язково викликає негайні політичні дії – масові акції протесту, заколоти, повстання. Насправді політичні наслідки падіння довіри до влади далеко не однозначні. Саме по собі зниження довіри ще не народжує політичної активності. Така активність з'являється тоді, коли влада вичерпує кредит політичної довіри і її легітимність падає за критичну межу. На початковому етапі така втрата викликає, передусім, персональне відчуження від політики. Потім наростає соціальне роздратування, яке супроводжується настроями смутку, безвиході, апатії. Одночасно відбувається свого роду заміщення об'єкта незадоволення, і соціальне роздратування сублімується в підвищену агресивність, спрямовану не стільки проти владних структур, скільки на штучно сконструйований образ ворога, втілюваного, частіш за все, якоюсь етнічною, політичною, соціальною групою.

Персональна легітимність заснована на вірі громадян у персональні якості правлячих суб'єктів та здатність цих суб'єктів максимально ефективно використовувати наявну у них владу. Логічно, що персональна легітимність передбачає наявність системи постійних оцінок діяльності політичної особи з боку громадян, яка проводиться на основі базових цінностей і норм, які поділяють громадяни і які поєднують їх з існуючим політичним режимом. Політична влада зазвичай персоніфікована, тому авторитет влади дорівнює авторитетові політичного лідера, що представляє її. В авторитарних режимах персональна легітимність може перетворюватись на культ особистості, проте і демократичних режимах, як свідчить практика правління В. Ющенка, може виникати ефект «месіанства», що як практично, так і теоретично ніколи не здатен виправдати народних сподівань і тоді величезний позиковий політичний капітал, наданий народом такому політичному лідерові дуже швидко делегітимізує його і перетворює з народного улюбленця на всенародне посьмиховисько.

Таким чином, в сучасних умовах українського суспільства саме довіра й легітимність стають визначальною умовою ефективності влади, її здатності консолідувати суспільство у вирішенні проблем його розвитку. При цьому домінуючими світовими тенденціями вдосконалення публічного управління є перехід від ієрархічних систем управління до моделі політичної мережі, яка базується саме на політичній довірі й дозволяє «пом'якшити» недоліки ринку, контролювати публічно-управлінський апарат та його контрагентів з виробництва суспільних благ, активізувати соціальний капітал як фактор соціально-політичного розвитку та, як результат – підвищити рівень легітимності державної влади й політичної системи в цілому.

Формування демократичного процесу прийняття політичних рішень за моделлю політичної мережі може відбутись за певних інституціональних умов, які з позицій нової інституціональної теорії трактуються не тільки як наявність формальних демократичних інститутів влади (інституціонального дизайну), але й

відповідні традиції, звичаї, відношення до правових норм, які виконують роль регуляторів відносин та формування довіри між людьми як основного компонента ефективності функціонування політичної мережі територіального розвитку.

Список використаних джерел:

1. *Misztal B. A. Trust in Modern Societies: the search for the bases of social order / B. A. Misztal – Cambridge (U.K.) : Polity Press, 1995.*

2. *Easton D. Regime and Discipline: Democracy and the Development of Political Science / David Easton, John G. Gunnell, Michael B. Stein. – Michigan : University of Michigan Press, 1995 – 296 p.*

3. *Sztompka P. Trust: a sociological theory / P. Sztompka. – Cambridge : Cambridge university press, 1999. – 214 p.*

4. *Bourdieu P. The Forms of Capital / P. Bourdieu // Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education / Ed. by J. G. Richardson. – N.-Y. : Greenwood, 1985. – 248 p.*

С. Н. ПРЯДКО

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЦЕССОМ КОММЕРЦИАЛИЗАЦИИ НАУЧНЫХ РАЗРАБОТОК ВУЗА В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РОССИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ

В настоящее время одним из важнейших приоритетов государственной политики Российской Федерации является перевод экономики на принципиально новый путь развития – инновационный, предполагающий переход от экспортно-сырьевой модели экономики к экономике знаний и инноваций. При этом в основе формирования национальной инновационной экономической системы лежит институциональный по своей природе процесс, эффективность которого зависит от деятельности государственных, частных и общественных институтов, ускоряющих процесс коммерциализации инноваций за счет снижения транзакционных издержек.

Особенная роль в данном процессе отводится национальным исследовательским университетам (НИУ), которые, по мнению правительства, должны обеспечить интеграцию науки, власти и бизнеса в конкретном регионе страны. Коммерциализация научных разработок ученых НИУ должна обеспечивать полный инновационный цикл: от поиска и поддержки перспективных НИОКР до вывода наукоёмкого продукта на рынок. Поэтому анализ эффективности управления процессом коммерциализации научных разработок в НИУ является актуальной и важной областью исследования.

Анализ инновационной деятельности НИУ БелГУ за три года (с момента приобретения вузом статуса НИУ) при помощи индикаторов, характеризующих эффективность инновационной деятельности НИУ «БелГУ», разработанных в соответствии с Постановлением Правительства РФ от 09.04.2010 г. № 219 «О государственной поддержке развития инновационной инфраструктуры в федеральных образовательных учреждениях высшего профессионального образования» в системе производственно-финансового комплекса НИУ «БелГУ» показал, что с 2010 г. в вузе реализуется программа развития инновационной инфраструктуры (РИИ). Согласно данным РИИ с каждым последующим финансовым годом программа требует от вуза достижения все больших результатов. Вместе с тем, если в 2010 г. за счет средств, полученный от реализации продукции малых инновационных предприятий (МИП) удалось реализовать требования индикатора «Объем

высокотехнологичной продукции, создаваемой с использованием элементов инновационной инфраструктуры» на 100 %, то в 2011 г. за счет средств МИП было покрыто только 34,43 % требования индикатора. Остальную часть вуз покрыл за счет использования других источников дохода по использованию элементов инновационной инфраструктуры. В 2012 г. ситуация еще более усложнилась: данный индикатор был выполнен на 3,25 %. Достаточно неоднородно реализуется и выполнения других индикаторов РИИ: «количество студентов, аспирантов и представителей профессорско-преподавательского состава, участвующих в работе хозяйственных обществ» выполнен на 71,11 %; «количество рабочих мест созданных в инновационной инфраструктуре и хозяйственных обществах» – 50 %. На данный момент еще не довыполнил план по числу созданных МИП (80 %).

Одной из проблем неэффективности деятельности МИП, а соответственно и других показателей реализации программы, является, по мнению большинства экспертов, несоответствие предлагаемых инновационных разработок запросам рынка [1; 3]. Анализ процесса коммерциализации результатов научно-технической деятельности (РНТД) в форме создания МИП в НИУ БелГУ регламентирован «Программой коммерциализации результатов научно-технической деятельности БелГУ на период до 2012 года» [4]. Одним из основных критериев принятия решения о коммерциализации РНТД в форме МИП является масштабность РНТД – создание МИП принято считать целесообразным, если РНТД являются платформенной технологией, т.е. на ее базе можно создать несколько различных продуктов для разных рынков. Процесс реализации РНТД в форме МИП проходит ряд этапов:

1. Этап опытно-конструкторских разработок (ОКР). Основной целью инновационного проекта на стадии ОКР является снятие наиболее существенных технологических рисков, апробация и отработка технологии.

2. Этап определения рыночных возможностей. Цель данного этапа – определение наиболее перспективных рыночных возможностей коммерциализации РНТД.

3. Этап подготовки к запуску производства (регистрация предприятия, заключение лицензионных договоров на право использования принадлежащего университету результата интеллектуальной деятельности и др.).

4. Этап организации производства. На этом этапе решаются вопросы, связанные с арендой помещения и оборудования, предоставлением услуг бизнес – инкубатора и/или технопарка. Осуществляется установка, наладка и пробный запуск оборудования, выпуск и реализация пробной партии нового продукта.

5. Этап устойчивого развития. В случае последовательного прохождения выделенных этапов коммерциализации РНТД в форме МИП, предприятие выходит на стадию успешного развития. Осуществляется мониторинг исполнения лицензионных договоров. В случае необходимости проводится поиск инвестора для развития и расширения производства.

Опыт участия автора в процессе коммерциализации РНТД в форме МИП показал, что на этапе определения рыночных возможностей осуществляется только техническая экспертиза РНТД для оформления правоохранных документов. Рыночные возможности при составлении бизнес – планов для открытия МИП определялись самостоятельно учредителями предприятий, которые чаще всего не имели достаточной компетенции для выполнения маркетинговых исследований рынка, в силу чего они носили фрагментарный, поверхностный характер.

Для усиления данного этапа коммерциализации РНТД в форме МИП, необходимо, на наш взгляд, привлечение квалифицированных маркетологов, которые на самых ранних стадиях НИОКР помогут

оценить рыночную актуальность и адекватность научной разработки. Подобный подход позволит значительно снизить риск создания последующего функционирования МИПа, повысить основные показатели его деятельности: доходность, рентабельность продукции и др.

Список использованной литературы:

1. Российская Федерация. Правительство. О государственной поддержке развития инновационной инфраструктуры в федеральных образовательных учреждениях высшего профессионального образования (вместе с «Положением о государственной поддержке развития инновационной инфраструктуры, включая поддержку малого инновационного предпринимательства, в федеральных образовательных учреждениях высшего профессионального образования») : постановление Правительства от 09.04.2010 г. № 219 // Собрание законодательства РФ. – 2010. – № 16. – 19 апреля. – С. 1906.

2. Бертон Р. К. Создание предпринимательских университетов / Р.К. Бертон. – М. : ГУ-ВШЭ, 2011. – 240 с.

3. Оценка научно-исследовательской и инновационной деятельности высших учебных заведений Российской Федерации : научный доклад / И. Н. Рыкова, В. А. Юрга, А. И. Привалов, Е. С. Зимица. – М. : Финансовый университет, 2011. – 116 с.

4. Программа коммерциализации результатов научно-технической деятельности БелГУ на период до 2012 года [Электрон. ресурс] / Официальный сайт ФГАОУ ВПО «Белгородский государственный национальный исследовательский университет». – URL: [http:// www.bsu.edu.ru](http://www.bsu.edu.ru)

Т. В. РЕВЕНКО

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ В УКРАЇНІ

Останнім часом дедалі важливішого значення набуває систематична діяльність із популяризації соціальних, духовних, моральних, національних цінностей; досягнення суспільно корисних цілей, привертання уваги до проблем у суспільстві та шляхів їх розв'язання. Одним з ефективних інструментів позитивного інформаційного впливу є соціальна реклама, яка традиційно покликана змінити ставлення населення до певних соціальних проблем, а в подальшій перспективі сприяти формуванню нових соціальних цінностей.

Вітчизняною наукою такий вид соціальної комунікації, як соціальна реклама, досліджений значно менше ніж комерційна реклама. Соціальна реклама – це специфічна форма соціальної технології органів влади та громадських організацій, яка не має комерційного характеру, привертає увагу до соціально значущих проблем, спрямована на формування загальнонародських цінностей і зміну поведінкової моделі суспільства з метою сприяння бажаному розвитку [2]. Головною метою соціальної реклами є не тільки привертання уваги до проблем суспільства, але й визначення шляхів

виходу з проблемних ситуацій. Наприклад, в соціальній рекламі органу влади – Центру соціальних служб для сімей, дітей та молоді з тематики насилья в сім'ї, не тільки визначається соціальна проблема, але й пропонуються шляхи її вирішення (соціальна реклама «Людина, яка зіткнулася з насильством, не повинна залишатися один на один з цією проблемою!»).

Існує певна невизначеність щодо чіткої відмінності між соціальною рекламою і прихованою політичною та комерційною рекламами. Під виглядом соціальної реклами стало традиційним розміщення привітань зі святами від посадових осіб різних ланок, окремих політиків, бізнесменів. Але мета такої реклами не відповідає меті соціальної реклами, а саме досягненню суспільно корисних цілей та популяризації загальнонародських цінностей. Для вище вказаного виду реклами краще підходить поняття прихованої політичної або корпоративної реклами. На нашу думку, її можна назвати соціально-політичною рекламою.

Також соціальна реклама має відділятися від комерційної реклами, яка рекламує марку, що сприяє здоровому способу життя (наприклад, реклама

кампанія провідних виробників косметики L-oreal, Mary Kay, які впродовж понад 10 років регулярно проводять кампанії, присвячені профілактиці раку молочної залози). Саме з цією метою в Законі України «Про рекламу» [1] було введено норму про заборону згадування в соціальній рекламі імені її замовника. Вище вказану рекламу, скоріше, можна назвати соціально-комерційною.

Є випадки коли під виглядом соціальної реклами розповсюджується комерційна реклама, наприклад, реклама горілки «Хортиця». Спочатку ця марка була відома як горілочаний бренд, потім почала подаватися під виглядом соціальної реклами екологічного спрямування. Причому було збережено слоган «Хортиця», що дозволяє цю рекламу ідентифікувати скоріше не з природним заповідником, а з однойменною горілкою. Подібна ситуація свідчить про нормативно-правові прогалини у вітчизняному законодавстві.

Ще однією з суттєвих проблем, що стоять на заваді розвитку соціальної реклами в Україні, є культурний та моральний рівень бізнесменів, які вирішують питання економічного прибутку за рахунок соціально небезпечних або негативних наслідків їх власної діяльності. Наприклад, відомий факт, що ні тютюновий, ні горілочаний бізнес не зацікавлений у пропагуванні здорового способу життя. Дійсно, що відмова

населення від паління або зменшення вживання алкоголю економічно не вигідно вище вказаним бізнес-структурам. На нашу думку, така ситуація є однією з причин, чому в Україні має місце зволікання з заборонаю (або обмеженням) на розміщення реклами тютюнових та алкогольних виробів.

Таким чином, можна говорити про існування в Україні чотирьох видів реклами соціального спрямування: соціальну рекламу органів влади (державну рекламу), соціально-комерційну, соціально-політичну, та саму соціальну рекламу. Оскільки соціальна реклама є одним з суттєвих інструментів впливу на суспільство, у зв'язку з цим особливо актуальними постають питання етики і відповідальності її замовників, виконавців та розповсюджувачів. Для нашої країни в цьому плані важливим є чітке розмежування соціальної реклами від інших видів реклами, тобто виключення мімікрії в цьому питанні.

Список використаних джерел:

1. Про рекламу : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1121-IV // ВВР України. – 2004. – № 8. – Ст. 62.
2. Ревенко Т. В. Теоретичні аспекти формування соціальної реклами органів державної влади / Т. В. Ревенко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (37). – С. 71–75.

П. О. РЕДІН

МОВА ДЕРЖАВНА ЧИ ОФІЦІЙНА?

Сучасний етап розвитку України позначений пильною увагою до проблем, пов'язаних із державною мовою та мовною політикою. Політики та правники намагаються узагальнити міжнародний досвід мовного законодавства та мовного будівництва в різних країнах світу, що можуть слугувати більшою або меншою мірою зразком для України. Завдяки цьому встановлено, що за своїм мовним законодавством Україна належить до найпоширенішого зразка, а саме до того, де мовою державного життя законодавчо закріплено мову корінної національності, яка переважає кількісно і яка зробила найбільший внесок у становлення своєї держави.

Термін «державна мова» виник у часи становлення національних держав. Як зазначено в енциклопедичному виданні «Українська мова», **державна мова** – це «закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики» [1]. Поряд із цим Закон України «Про засади державної мовної політики» [2] визначає, що **державна мова** – це закріплена законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, установах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики тощо.

Паралельно з терміном «державна мова» вітчизняні правники часто використовують термін «офіційна мова». За поняттєвим обсягом він ідентичний

основному – «державна мова», але вживається рідше, оскільки у вітчизняному законодавстві не запропоновано його спеціального визначення.

Думка про тотожність згаданих термінів впливає з офіційного рішення Конституційного Суду України, де зазначено: «Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя».

Доцільність розуміння названих термінів як тотожних обґрунтовується тим, що в міжнародній і зарубіжній юридичній практиці не існує поняття «державна мова», зате наявне поняття «офіційна мова».

Спроби терміном «офіційна мова» позначати якісь інші мови, що функціонують в Україні й, відповідно до Конституції, мають право на вільний розвиток, є явним ігноруванням правової термінології. На сьогодні в Україні **державною (офіційною) мовою є одна мова – українська**, що передбачено статтею 10 Основного Закону – Конституції України.

Уніфікованість і унормованість термінології державного управління є запорукою адекватної комунікації як у науковому, так і в політичному дискурсі.

Список використаних джерел:

1. Українська мова. Енциклопедія. – К. : Укр. енциклопедія, 2000. – С. 126.
2. Про засади державної мовної політики : Закон України 03.07.2012 р. № 5029-VI [Електрон. ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17/page>.

ПРО ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ВОЛОДІННЯ МООВОЮ В ОБСЯГАХ,
ДОСТАТНІХ ДЛЯ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ»

Одним із поширених правових понять, яким рясніють законодавчі акти нашої держави, що в той чи той спосіб торкаються проблеми регулювання мовного питання у сфері державної влади, є поняття «володіння мовою в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків». Зокрема, в нещодавно прийнятому Законі України «Про засади державної мовної політики» в розд. XI «Перехідні положення» це поняття застосовується в пп. 12 та 13, у яких ідеться про мову місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. У п. 12 говориться: «На посади в місцеві державні адміністрації призначаються громадяни України, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою, регіональними мовами або мовами меншин *в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків* відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про засади державної мовної політики», а в п. 13 вказується: «На посаду можуть бути призначені особи, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою та регіональними мовами *в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків* відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про засади державної мовної політики» [1].

Формула «володіння мовою в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків» є на сьогодні настільки буденною й звичною, що у свідомості пересічного громадянина існує впевненість у тому, що цей обсяг десь кимось уже чітко визначений. Насправді, ця впевненість ґрунтується значною мірою на вірі громадян: аналіз чинної вітчизняної нормативної бази засвідчує, що конкретних правових норм, які б чітко визначали критерії й показники «достатнього обсягу знання мови» або які б відсилали до підзаконного нормативного акта, де б було це все чітко прописано, немає, а згадана вище правова формула є лише узуальним зворотом, що позначає бажаний державою рівень володіння мовою, зокрема державною, особами, які відповідно до роду своєї діяльності повинні досягти цього рівня.

У такій ситуації актуальним є завдання вироблення чітких вимог, які б давали уявлення про те, що означає формула «володіння мовою в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків», який її правовий зміст. Актуальність реалізації цього завдання зумовлена щонайменше двома причинами. По-перше, держава, яка воліє отримати до лав своїх службовців вправних мовно громадян, здатних вільно, точно, доречно оперувати мовними одиницями відповідно до професійних потреб, а відтак сприяти успішній реалізації державою своїх функцій, повинна мати чітке «мірило» для того, щоб визначити відповідність мовних знань певної особи, яка прагне заповістити місце державного службовця, цьому «мірилу». По-друге, держава та її громадяни, які воліють, щоб державний службовець виконував передбачені законодавством вимоги щодо рівня знання мови та щодо її використання

в процесі виконання ним своїх функцій, повинні мати «мірило», за допомогою якого могли б з'ясувати те, чи дотримується, чи не дотримується конкретний службовець приписів законодавства, а отже, визначити, чи відповідає він займаній посаді, і, якщо ні, вирішувати на підставі зрозумілих показників доцільність застосування до нього певних заходів, які б спонукали його до виконання норм законодавства, адже, як вказує вже згаданий вище Закон України «Про засади державної мовної політики» у ст. 32, «органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові й службові особи, громадяни, винні у порушенні Закону України «Про засади державної мовної політики», несуть адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства України» [1].

Очевидна актуальність завдання спонукає до пошуку шляхів його розв'язання. Одним із перших кроків в цьому напрямі є законодавче окреслення змісту поняття «володіння мовою в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків» як чіткої правової категорії, за якою вбачаються реальні вимоги щодо знань, умінь, навичок людини у сфері мови, критерії визначення сформованості відповідних знань, умінь і навичок в показники рівнів сформованості цих знань, умінь і навичок. У разі невизначення змісту аналізованого поняття й надалі існуватиме ситуація, коли законодавчо закріплена вимога до службовців про необхідність знання мови в достатніх обсягах залишатиметься дифузною й суб'єктивно інтерпретованою, а отже, неприйнятною для визначення професійної придатності/непридатності, відповідності/невідповідності.

Ураховуючи чинну законодавчу техніку, видається достатнім у межах законодавства про мови визначити зміст поняття «володіння мовою, в обсягах достатніх для виконання службових обов'язків» як правової категорії у вигляді вказівки-посилання на певний освітньо-кваліфікаційний стандарт, наприклад, у п. 12, цитованого вище Закону, ця вказівка може бути подана в такий спосіб: «На посади в місцеві державні адміністрації призначаються громадяни України, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою, регіональними мовами або мовами меншин *в обсягах, передбачених державним стандартом освіти для підготовки магістрів державного управління і достатніх для виконання службових обов'язків* відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про засади державної мовної політики». Уже в такому формулюванні зміст поняття набуватиме чіткіших обрисів, адже навчальні програми для підготовки фахівців на сьогодні так чи так прописані на рівні відповідних нормативних актів.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної мовної політики : Закон України 03.07.2012 р. № 5029-VI [Електрон. ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17/page>.

ІНТЕРАКТИВНІ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНЦІВ ДО ПУБЛІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Метою цієї публікації є висвітлення інтерактивних технологій навчання у вищій школі, зокрема використання прикладних розробок в галузі навчання студентів та слухачів на матеріалі застосування методу «кейс-стаді».

Одним із ефективних методів активізації студентів можна вважати метод «кейс-стаді» або метод навчальних конкретних ситуацій (скорочено НКС). Насамперед з'ясуємо, в чому полягає сутність поняття «кейс-стаді». Вперше термін «кейс-стаді» було використано на початку ХХ ст. Як метод case-study було вперше застосовано в навчальному процесі Гарвардської школи бізнесу (Harvard Business School) у 1921 р. Саме в Гарварді було розроблено перші кейсові ситуації для навчання студентів бізнес-дисциплін.

З методичної точки зору кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що «містить структурований опис ситуацій, що запозичені з реальної практики» [2; 4]. Кейс, на думку І. Гладких, є єдиним інформаційним комплексом, що дозволяє зрозуміти ситуацію.

У перекладі з англійської «кейс» – випадок, «кейс-стаді» – повчальний випадок. Класичним є визначення поняття «кейс-стаді», як опис ситуації, яка реально існувала. Кейс-стаді, за визначенням учених (Ш. Бобохужаєв, З. Юлдашев), це «сукупність умов та обов'язків, що описують конкретні, реальні обставини» [1, с. 13]. Кейс – це завжди моделювання життєвої ситуації. Як інтерактивний, метод «кейс-стаді» може застосовуватися при: закріпленні знань та вмінь, що були отримані на попередніх заняттях; розвитку навичок аналізу та критичного мислення; зв'язку теорії та практики.

Використання кейс метода в навчальному процесі, за І. Гладких, дозволяє розвивати у студентів аналітичні, дослідницькі, комунікативні навички. Аналітичні навички передбачають вміння класифікувати, виокремлювати корисну та несуттєву інформацію, аналізувати її. Практичні навички дозволяють використовувати отримані знання на практиці. Творчі навички дають можливість прийняття альтернативних, креативних та нестандартних рішень. Комунікативні навички забезпечують уміння вести дискусію, використовувати наочний матеріал, мультимедіа засоби, відстоювати власну точку зору. Соціальні навички дають змогу оцінювати поведінку людини, слухати співрозмовника, підтримувати дискусію, аргументувати свою точку зору. Навички самоаналізу передбачають аналіз моральних та етичних проблем спілкування.

Перевага кейс-стаді відносно традиційних, що застосовуються у навчальному процесі, є незаперечною. Цей метод дозволяє: зацікавити студентів процесом навчання, сформулювати сталий інтерес до конкретної навчальної дисципліни, сприяє активному засвоєнню знань та навичок.

На підставі аналізу наукової літератури можна виділити такі типи кейсів:

1. Структурований кейс. Основні характеристики – мінімум інформації, оптимальне рішення.

2. Великий неструктурований кейс. Основними характеристиками цих кейсів є: велика кількість детальної інформації; наявність умов, що передують прийняттю рішення; виокремлення зайвих та необхідних умов для прийняття адекватного рішення.

3. Творчий кейс. При роботі з такими кейсами виконавець має пропонувати нові етапи рішення традиційної проблеми.

За способом отримання інформації виокремлюють: польові – засновані на фактах реального життя; кресельні – в основі придумані автором ситуації. За обсягом: американські (довготривалі) та західно-європейські (короткотривалі). За метою: ілюстративні та навчальні [2].

Своєрідну класифікацію кейсів пропонує Ш. Бобохужаєв. Учений класифікує кейси за такими ознаками:

1. За ступенем новизни ситуації та методам, що застосовуються/

2. За етапами прийняття рішення, для обробки яких застосовуються конкретні ситуації.

3. За ієрархічними рівнями прийняття рішень (конкретна ситуація розглядається та оцінюється по-різному керівниками різного рівня).

4. За спеціалізацією (однакова ситуація може розглядатися з позицій різних спеціальностей по-різному).

5. За способом проведення занять (рольова гра, розбір пошти) [1].

Метод кейс-стаді широко впроваджується викладачами кафедри української мови ХарРІ НАДУ при Президентіві України. Так, для курсу «Усне ділове мовлення» було розроблено 12 кейсових ситуацій, які забезпечені необхідним теоретичним та методичним супроводом. Упровадження такого методу навчання дає можливість не тільки знайти правильне вирішення спірного питання, конфліктної ситуації, проблемного випадку, а й проаналізувати різні варіанти подачі інформації, вербальної та невербальної поведінки, прийняття остаточного рішення. Моніторинг проведених занять засвідчує високу ефективність інтерактивних моделей навчання в цілому й методу кейс-стаді зокрема.

Список використаних джерел:

1. Бобохужаєв Ш. И. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / Ш. И. Бобохужаєв, З. Ю. Юлдашев. – Ташкент, 2006. – 88 с.

2. Гладких И. В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов / И. В. Гладких. – СПб, 2004. – 75 с.

ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОГО ПРОТИСТОЯННЯ МІЖ ОРГАНАМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ПРОЦЕСІ ЇХ ВЗАЄМОДІЇ

Невід'ємним атрибутом кожної держави є державно-правові конфлікти. Вони виникають між владними суб'єктами державноуправлінських відносин. Сам конфлікт як соціальний феномен має давні витоки, оскільки конфлікт виникає разом з появою людини та виступає невід'ємним елементом будь-якого суспільства. Там, де є люди, там завжди є конфлікти між ними [1, с. 54].

Виникнення конфліктів є неминучим явищем. Оскільки державноуправлінський процес супроводжується постійним виникненням проблем та їх наступним вирішенням. Якщо у відносинах між органами державної влади не виникає конфліктності, тоді наявним є факт застою, відсутність розвитку держави. Процес взаємодії органів законодавчої та виконавчої влади неможливий без існування конфліктних ситуацій. Саме суперечності між владними органами породжують відповідальність, стимулюють реформування і поліпшення стосунків між ними. Рівновага влади підтримується спеціальними організаційно-правовими заходами, які забезпечують не тільки взаємодію, а взаємостримування повноважень у встановлених межах. У той же час вони гарантують незалежність однієї влади від іншої в межах тих же повноважень.

Над дослідженням конфлікту замислювалися ще античні вчені, такі як Ф. Аквінський, Н. Макіавеллі, Ф. Бекон, А. Августин та ін.

Античні мислителі розглядали поняття «конфлікт» через призму добра та зла, порядку та хаосу, справедливості та несправедливості, злагоди та боротьби.

Перша спроба здійснення глибокого аналізу конфліктів в суспільстві належить Н. Макіавеллі, який розглядав конфлікт як універсальний і безперервний стан суспільства у вигляді корисної природи людини, прагненні різних груп до постійного та необмеженого збагачення [2, с. 112].

Інший античний мислитель Ф. Бекон вбачав причини виникнення конфліктів в розподілі суспільства на групи з різним матеріальним становищем, відділення панівної верхівки влади від суспільства, «політичні помилки, розповсюдження пліток» [3, с. 13].

Сучасна наукова література налічує різні визначення конфлікту, але всі вони підкреслюють обов'язкову наявність розбіжностей, протиріч, відсутність згоди між сторонами.

Дослідження конфліктів в механізмі взаємодії органів законодавчої та виконавчої влади потребує визначення факторів, що обумовлюють складність соціально-економічної та політичної ситуації в українській державі.

Це обумовлено наступними загально-соціальними, політичними та юридичними факторами:

1) прагненням кожної гілки влади зайняти пріоритетну роль в державному апараті та отримати більше влади;

2) відсутність у владних структур відповідного практичного досвіду вирішення складних державних проблем у сфері державного управління;

3) відсутність конституційних основ і правових норм вирішення конфліктів у механізмі взаємодії парламенту та уряду;

4) низький рівень правової культури, корумпованість працівників як парламенту так і уряду;

5) недосконала система стримувань та противаг, що виражаються через втручання представників законодавчої влади в повноваження виконавчої та навпаки;

6) неефективне регулювання державно-конфліктних відносин на державному рівні;

7) прогалини в національному законодавстві України, що регулює питання взаємодії владних органів державної влади, невідповідність законів та підзаконних нормативно-правових актів Конституції України;

8) нехтування рекомендаціями наукових досліджень, відсутність бажання дійти злагоди та консенсусу в суспільстві.

Відсутність досвіду цивілізованого й легітимного управління конфліктами є немаловажним фактором динамічного розвитку та напруженості державно – правових конфліктів. Досягнуті компроміси між органами законодавчої та виконавчої влади мають короткотривалий характер і не приносять бажаних результатів. А для розв'язання конфліктних питань дедалі частіше використовують звернення до громади, зокрема, заклики до масових акцій протесту. Такі конфлікти можуть призвести не тільки до загострення політичної кризи, а й до дестабілізації усього державного механізму.

У таких умовах достатньо суттєво зростає актуальність дослідження питання конфліктів в механізмі взаємодії органів законодавчої та виконавчої влади, прогнозування виникнення конфліктів та пошук відповідних засобів їх попередження та розв'язання.

Список використаних джерел:

1. Березка С. В. Природа и причины конфликтов в системе высших органов государственной власти в Украине / С. В. Березка // Конфлікти в суспільствах, що трансформуються : зб. наук. статей (за матеріалами XI Харківських політологічних читань) / упоряд. : А. П. Гетьман, О. В. Ставицька. – Х. : Право, 2001. – С. 54.

2. Основи філософських знань : підруч. / М. І. Горлач, В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко, М. П. Требін та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 112.

3. Гірник А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження / Андрій Гірник, Андрій Бобро. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 13 с.

МЕХАНІЗМ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Сьогодні до повноправних інституційних суспільних утворень, що породжуються системою конкурентних відносин, можна віднести лобізм. Лобістська діяльність виступає як об'єктивно необхідний і базовий механізм збалансування відносин між усіма групами суспільства та владними структурами. Лобізм можна інтерпретувати як практику реалізації інтересів, спосіб впливу на органи влади, посередництво між громадськістю та органами державного управління, інститут, політичний механізм чи феномен.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в сучасних соціально-політичних умовах, які характеризуються складністю політичного процесу і практики функціонування механізму державного управління, лобізм виступає не тільки одним з головних механізмів вироблення й прийняття державних рішень, але й важливою діючою силою становлення плюралістичної демократії за рахунок впливу, що здійснюється на систему державного управління. У зв'язку з цим феномен лобізму, його особливості функціонування та механізми впливу на систему державного управління – все більше потребують детального вивчення.

Лобізм став невід'ємною частиною сучасного політичного життя. Необхідно зазначити, що цей термін порівняно новий і увійшов до політичного лексикону наприкінці XIX ст. У Сполучених Штатах Америки ще з середини XIX століття представники різних зацікавлених груп проводили багато годин в кулуарах (лобі – з англ. – кулуар, холл, вестибюль), очікуючи законодавців, щоб поговорити з ними і вплинути на їхнє рішення [2]. Поступово термін «лобізм» увійшов у політичний лексикон і тепер часто використовується для всіх, хто в той чи інший спосіб здійснює вплив на прийняття управлінських рішень.

Вперше проблему лобізму розглянув американський політолог А. Бентлі в роботі «Процес управління. Вивчення суспільних тисків». Він підкреслював, що власне завдяки посередництву груп інтересів і досягається механізм координації та узгодженості в державному управлінні.

Лобізм – один із найпотужніших механізмів регулювання суспільного життя в країні, як на державному, так і на регіональному рівнях. Лобізм можна інтерпретувати як практику реалізації інтересів, як механізм впливу на органи державного управління, як посередництво між громадськістю і органами державної влади, як інститут, систему чи явище [5, с. 22]. Однак суть лобізму одна – просування інтересів, які мають узаконюватися на державному рівні.

Зважаючи на це, феномен лобізму можна розглядати як механізм взаємодії представницької і виконавчої влади. Тому взаємодопомога міністерських лобістів і депутатських комітетів – на користь справи, вона позбавлена корисливого інтересу і цілком укладається в рамки нормального політичного життя [1].

Незважаючи на часто нелегітимний статус лобістських груп, механізми їхньої діяльності не можна

однозначно оцінювати негативно, бо вони є природними інститутами плюралістичної демократії та втілюють активні політичні технології, а також механізм обліку та досягнення багатопланових соціальних інтересів у диференційованих суспільствах, особливо транзитних. В цьому є політичне призначення лобізму – здійснювати функцію соціального посередництва між громадянським суспільством та державою, а також сприяти спрямованому «обміну інформацією» в процесі законотворчості. Так, французький політолог М. Дюверже, зазначав, що законодавці намагаються легалізувати лобізм та перевести його «з кримінального шляху до інформаційного», мав на увазі подолання прямого підкупу та скупки голосів за рахунок «непрямого» інформаційного впливу об'єктивної інформації, яка підтверджує обґрунтованість інтересів та вимог щодо очікуваних рішень влади [4, с. 435]. Під час розробки та прийняття законів, при інтерпретації законодавчого чи будь-якого нормативного акту урядовцями, важливу роль відіграють не тільки їхні знання та професіоналізм, але і об'єм та характер інформації, яку він має.

Технологічно механізм лобіювання зазвичай здійснюється невеликою групою людей, але це не знімає відчутної соціальної користі. Так як врахування групових можливостей та інтересів, наслідків дій, що здійснюються в межах демократичної процедури, перш за все проявляється в політичних рішеннях.

Один з механізмів лобіювання – плюралістичний, коли групи інтересів здійснюють тактику тиску «знизу вгору» на законодавчу або виконавчу владу з ціллю закріплення певних переваг, пільг, привілеїв тощо. Плюралістичне представництво інтересів організується спонтанно, не має постійних інституціональних форм, висуває своїх лідерів, йде до своїх цілей у конкурентній боротьбі з іншими силами [6, с. 147]. На законодавчий процес плюралістичне лобі частіше за все впливають через депутатські ініціативи та позиції.

Інший варіант лобізму полягає в тому, що держава укладає з якою-небудь групою явну або латентну угоду, отримуючи в обмін на привілеї лояльність та певні гарантії сприяння державним рішенням і діям уряду. Це лобі – корпоративістське, групи інтересів тут порівняно нечисленні та функціонально упорядковані (за категоріями інтересів), ієрархізовані за статусами, соціально зорієнтовані на субеліти [3, с. 461]. Держава, що йде на угоду з корпоративістським лобі, як би визнає за ним монопольне право на представництво певних інтересів в обмін на право впливати на відбір лідерів та порядок задоволення виражених лобі вимог.

Сучасні внутрішні механізми лобіювання складаються з комплексу можливостей донести або «нав'язати» особний інтерес структурі або політичній персоні, яка приймає рішення. Головною цінністю механізму лобіювання є створення легітимних можливостей участі у розробці та прийнятті рішень як найбільш зацікавлених суспільних груп, так і високо компетентних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Аналітичні матеріали. Громадські слухання «Сприяння легалізації лобістської діяльності на регіональному рівні» / [Електрон. ресурс] / [упор. М. Розумний, В. Холод]. – К., 2005. – Режим доступу: http://www.varianty.org.ua/projects_
2. Академія – аналітичний центр Лобіювання: сутність, легітимність, практика / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.academia.org.ua/index.php?p_id=30&id=54_
3. Парсонс В. Публічна політика: вступ до теорії й практики аналізу політики / В. Парсонс ; пер. з англ.

О. Дем'янчука. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. – 549 с.

4. Политический менеджмент : учеб. пособие / А. А. Деркач [и др.] ; под общ. ред. В. И. Жукова, А. В. Карпова, Л. В. Лаптева, О. Ф. Шаброва. – М. : Изд-во Ин-та психотерапии, 2004. – 944 с.
5. Сабанадзе Ю. Лобізм зло чи необхідність / Ю. Сабанадзе // Трибуна. – 2008. – № 1-2. – С. 22-23.
6. Тихомирова Є. Лобізм як складова міжнародного PR / Є. Тихомирова // Політ. менеджмент. – 2005. – № 1 (10). – С. 143–151.

В. О. ЗАКРИНИЦЬКА

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Розвиток України як соціальної правової держави передбачає створення дієвої системи соціального захисту населення та забезпечення його добробуту. Одним із провідних принципів створення такої системи та її функціонування є принцип соціального партнерства. Цей принцип передбачає взаємодію у вирішенні будь-яких питань соціального захисту між цими соціальними групами населення, державними інституціями влади, громадськими організаціями, об'єднаннями, благодійними фондами тощо. Повною мірою все вищенаведене стосується системи соціального захисту такої групи населення як молодь.

Одним з аспектів прояву принципу соціального партнерства у системі соціального захисту молоді є створення організаційних та правових умов для її самовираження, розвитку інтересів, захисту своїх прав, у тому числі й через реалізацію свого права на об'єднання в громадські організації. Про динаміку процесу створення та поширення в Україні молодіжних громадських організацій свідчать, зокрема, такі статистичні дані. Якщо у 2001 р. було 3540 легалізованих дитячих та молодіжних організацій в Україні, то вже у 2005 р. їх нараховувалось 6593, а станом на 2011 р. – 9331 організацій. Найбільше молодіжних організацій створено в АР Крим, Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Львівській, Харківській, Чернігівській областях. Зокрема, в Харківській області кількість їх зросла з 138 у 2001 р. до 493 у 2011 р. [1].

За сучасних умов правовою основою створення й діяльності громадських організацій в Україні є Конституція України, де закріплено право на свободу об'єднання в громадські організації та політичні партії. Крім Конституції України відзначимо значення таких законів України, як «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р., «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р., «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р., «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 р. та деякі ін. Так, Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» є важливим у контексті досліджуваної проблеми тим, що у статтях 14-15 він визначає правовий статус молодіжних громадських організацій та гарантії їхньої діяльності [2]. Ці питання

детальніше регламентуються Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Згідно зі ст. 3 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» об'єднання громадян, благодійні, релігійні та волонтерські організації визначаються в якості одних із суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю [3].

Основа для розвитку державної молодіжної політики, практичної діяльності органів державної влади щодо її реалізації становлять положення Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15.12.1992 р., затвердженої Верховною Радою України від 15.12.1992 р. № 2859-ХІІ. Декларація визначає сутність державної молодіжної політики, її значення, головні напрямки, принципи та декотрі інші питання. Створення необхідних умов для діяльності молодіжних організацій, розглядаються, зокрема в якості одного із головних завдань державної молодіжної політики.

Базового значення для визначення загальних засад діяльності громадських організацій, у тому числі молодіжних організацій, має Закон України «Про громадські об'єднання» (від 22.03.2012 р.), який набув чинності 01.01.2013 р. [4].

Згідно з ч. 1 ст. 1 даного Закону громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. За організаційно-правовою формою громадське об'єднання утворюється як громадська організація або громадська спілка (ч. 2 ст. 1). У свою чергу, громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами якого є фізичні особи (ч. 3 ст. 1).

Що стосується молодіжних громадських організацій, то засновниками таких організацій є фізичні особи, які досягли 14 років, а членами, фізичні особи з 14 до 35 років.

Окреме місце в цьому законі займає закріплення порядку утворення та реєстрації громадських об'єднань (Розділ II. Утворення та реєстрація громадського об'єднання). Згідно з ч. 8 ст. 9 вказаного Закону, громадські об'єднання реєструються або повідомляють

про своє утворення у порядку, передбаченому цим Законом, протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів. Дії від імені незареєстрованого громадського об'єднання або громадського об'єднання, повідомлення якого не прийнято в установленому цим Законом порядку, крім дій, пов'язаних з реєстрацією такого об'єднання або повідомленням про його утворення, забороняються (ч. 9 ст. 9).

Що ж до порядку реєстрації, то він врегульований ст. 12. Реєстрація громадського об'єднання здійснюється безоплатно органами виконавчої влади, на які відповідно до законодавства покладені повноваження з питань реєстрації громадських об'єднань (далі – уповноважений орган з питань реєстрації), за місцезнаходженням громадського об'єднання (ч. 2 ст. 12). Відповідно до ч. 11 ст. 12 уповноважений орган приймає рішення у формі наказу про реєстрацію громадського об'єднання і вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про зареєстроване громадське об'єднання та забезпечує внесення відомостей про зареєстроване громадське об'єднання як юридичну особу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (ст. 15 Реєстрація об'єднань громадян).

Згідно з ст. 16 громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи, повідомляє про своє утворення уповноважений орган з питань реєстрації протягом 60 днів з дня його утворення. Для повідомлення про утворення громадського об'єднання його засновники або особа (особи), уповноважена представляти громадське об'єднання,

подають (надсилають поштовим відправленням) до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання заяву за формою, затвердженою Міністерством юстиції України.

У зв'язку з набуттям чинності ЗУ «Про громадські об'єднання» актуалізується завдання внесення відповідних змін до ЗУ «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (від 01.12.1998 р.). Зазначимо, що останні зміни до цього Закону вносились 06.01.2011 р. Ці зміни, насамперед, мають стосуватись уточнення визначення молодіжних громадських організацій, віку їх засновників, видів молодіжних громадських організацій, порядку їх легалізації та інші не менш важливих питань [5].

Список використаних джерел:

1. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні «Молодь в умовах становлення незалежної України (1991–2011 рр.)». – Режим доступу : <http://www.dispm.org.ua>.

2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 5 лютого 1993 р. // ВВР України. – 1993. – № 16. – Ст. 167.

3. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06. 2001 р. // ВВР України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.

4. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. // ВВР України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.

5. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 01.12.1998 р. // ВВР України 1999. – № 1. – Ст. 2.

А. О. МАЛИХІНА

ДО ПРОБЛЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ СУДУ

В умовах реформування системи державного управління особливого значення набуває проблема забезпечення системного правового регулювання всіх видів державної служби, включаючи державну службу в органах судової влади. На останнє звернемо особливу увагу, оскільки на відміну від державної служби в інших державних органах (передусім в органах виконавчої влади), ціла низка питань, пов'язаних із державною службою в судових органах, залишаються поза активною увагою як законодавців, так і дослідників. Насамперед мова йде про створення дієвих організаційно-правових засад проходження державної служби в апараті суду.

Відзначимо, що за сучасних умов з впровадженням реформи судової влади все більшою мірою набирає оборотів тенденція розмежування правозастосовчих та організаційних повноважень в судовій системі. При цьому нормативні акти, що приймаються в межах судової реформи (Закон України «Про судоустрій і статус судів», новели в процесуальному законодавстві, Типове положення про апарат місцевого, апеляційного судів, інструкції з діловодства у відповідних судах тощо), більш чітко визначають місце апарату суду в системі судової влади [1; 2]. Диференціюються процесуальні та організаційні повноваження та відповідним чином перерозподіляються. Так, судді все більше звільнюються від обов'язків організаційного характеру, що дозволяє

більшою мірою сконцентрувати увагу безпосередньо на відправленні правосуддя. Ці обов'язки перекладаються на спеціально уповноважених на організаційне забезпечення роботи суду осіб – працівників апарату суду. Відповідно змінюється і обсяг їх відповідальності.

Як зазначається в ч. 5 ст. 149 Закону України «Про судоустрій і статус судів» правовий статус працівників апарату суду визначається Законом України «Про державну службу». Таким статусом працівників апарату суду зумовлюються і певні особливості їх відповідальності, в даному випадку дисциплінарної.

Згідно чинного законодавства персональну відповідальність за діяльність апарату суду, за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу несе керівник апарату суду. Саме він призначає на посаду та звільняє з посади працівників апарату суду, застосовує до них заохочення та накладає дисциплінарні стягнення.

Дисциплінарна відповідальність полягає у накладенні на працівника апарату суду дисциплінарних стягнень за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби, а також за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, в якому він працює.

На теперішній час це питання знаходиться у сфері регулювання двох нормативних актів – Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. [3] та Кодексу законів про працю України [4]. У зв'язку з цим нерідко виникає питання, яким же нормативно-правовим актом необхідно керуватися при притягненні працівників апарату суду до дисциплінарної відповідальності. З цього приводу висловив свою позицію Верховний Суд України, вказавши, що під час вирішення спорів зазначеної категорії пріоритетними є норми спеціальних законів, а норми трудового законодавства підлягають застосуванню лише у випадках, якщо нормами спеціальних законів не врегульовано спірних відносин, та коли про можливість такого застосування прямо зазначено у спеціальному законі [5].

До працівників апарату суду як до державних службовців може бути застосований більш широкий спектр дисциплінарних стягнень порівняно з найманими працівниками, які не мають такого статусу: догана; попередження про неповну службу відповідність; затримка до одного року у присвоєнні чергового рангу або у призначенні на вищу посаду; звільнення з посади.

Слід зазначити, що Закон України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. № 4050-VI, який набирає чинності з 01.01.2014 р., усуває можливі суперечності між трудовим законодавством та спеціальним нормативним актом та висвітлює багато не врегульованих до цього питань, пов'язаних із притягненням державних службовців до дисциплінарної відповідальності [6]. Новий закон конкретизує діяння, які визнаються дисциплінарними правопорушеннями та дає їх вичерпний перелік; містить перелік дисциплінарних стягнень, яким можуть бути піддані державні службовці, і в той же час розширює цей перелік порівняно із чинним законодавством, що дає змогу більш індивідуально підійти до кожного факту дисциплінарного правопорушення; чітко регламентує порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної

відповідальності тощо. Сподіваємося, що з набуттям чинності названого Закону питання притягнення працівників апарату суду до дисциплінарної відповідальності набуде більшої чіткості.

Поряд з цим потребують узгодження та зняття суперечностей на законодавчому рівні такі питання як порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності керівника апарату суду, його повноваження стосовно накладення дисциплінарних стягнень (як власне і заохочень) на працівників апарату суду та деякі інші. Вважаємо, що доцільним є, зважаючи на особливості проходження державної служби в апараті суду, розробка та прийняття відповідного Дисциплінарного статуту (або Положення), що закріплював би підстави та порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників апарату суду.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
2. Типове положення про апарат місцевого, апеляційного судів [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/tu02/18/20059/>.
3. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. № 3723-XII // ВВР України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. // Закон і бізнес. – 2006. – Додаток до № 35 (763). – Ст. 160.
5. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України від 26.05.2010 р. № 753/11/13-10 «Про розв'язання спорів, що виникають з відносин публічної служби» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v753_760-10.
6. Закон України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. № 4050-VI // ВВР України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.

Л. М. МАКЄЄВА

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Аналіз сучасного зарубіжного законодавства дозволяє виявити основні шляхи, які регулюють управління земельними ресурсами в різних країнах. Практично у всіх цивілізованих державах фундаментальною основою організації управління земельними ресурсами є державне регулювання правовідносин на землю, хоча принципи, форми і підходи до правового вирішення цієї проблеми в різних країнах істотно різняться.

Еволюція земельних відносин в більшості розвинених країн в останні два сторіччя була відносно спокійною, а зміни не зачіпали політичних і соціально-економічних основ суспільного устрою. Земельні відносини змінювалися відповідно до реальної економічної практики [1].

Разом з основоположним правом приватної власності в розвинених країнах законодавчо закріплені

суспільні права на землю, оскільки земля є національним надбанням. Основна суспільна правомочність реалізується через оподаткування нерухомості, суверенне право держави відчужувати приватну власність за певну компенсацію на користь суспільства (під магістралі, водосховища та ін.); право регулювати використання власності в цілях забезпечення громадського порядку.

Одним з найважливіших напрямів державної політики розвинених країн світу являється збереження фонду земель сільськогосподарського призначення. Принципи щодо захисту сільськогосподарських угідь, зафіксовані на федеральному рівні, знаходять своє відображення в місцевих планах, а комплексне планування землекористування на рівні комун робить на розвиток сільського господарства істотний вплив [2].

У Німеччині обов'язки по використанню землі в суспільних інтересах формуються в цивільному та аграрному законодавстві, що регулюють операції пов'язані з земельними ділянками, порядок заселення земельних ділянок, проведення землепорядних заходів, встановлені заборони в області агротехніки, заходи по утриманню і догляду за земельною ділянкою, реалізацію державних завдань в сфері будівництва житла, комунікаційних споруд, доріг, охорони навколишнього середовища, пам'ятників природи та архітектури, планування територій [4].

Німеччина, як і в цілому Європейський Союз, усвідомлює значення охорони навколишнього середовища і в тому числі ґрунтів. Одним із напрямів спільної аграрної політики Європейського Союзу є збереження ґрунтів у доброму стані, що зазначено у нормативних документах ЄС. Крім того, ЄС розробило проект Рамкової Ґрунтової Директиви, в якій визначено 8 основних де градаційних процесів ґрунтів: ерозія, кількісне та якісне зменшення органічної речовини, забруднення, ущільнення, втрата біологічного різноманіття, накриття, зсуви та повені. Кожен із них може мати різне, поширення у країнах-членах ЄС. Наприклад, у Нідерландах це переважно забруднення ґрунтів, у Німеччині – водна ерозія.

У зв'язку з цим на різних рівнях вживаються заходи щодо збереження ґрунтів. У Німеччині це здійснюється двома методами: консультативно-просвітницьким та економічним (субсидування). Ефективними є обидва методи, проте економічний значно переважає [3].

Консультативно-просвітницьку діяльність серед фермерів щодо необхідності вжиття заходів для збереження ґрунтів у доброму стані проводять аграрні палати, які знаходяться у кожному регіоні Німеччини. Це державні організації, які існують за рахунок коштів, що надходять від плати за землю. Розмір податку на землю в Німеччині становить 20 євро за гектар. Слід зауважити, що в Німеччині кошти від сплати за землю на 100% використовуються для підтримки аграрних палат. Останні проводять безкоштовні консультації, навчання щодо ефективного господарювання, раціонального використання та охорони ґрунтів.

Економічний метод впровадження заходів щодо збереження ґрунтів здійснюється через спільну аграрну політику (CAP) Європейського Союзу. Це система сільськогосподарських субсидій і програм Європейського Союзу. Прямі виплати фермерам здійснюються на 100% з бюджету ЄС. Правовою основою прямих виплат є Регламент Ради (ЄС) № 73/2009 від 19 січня 2009 року, що встановлює загальні правила для схем прямої підтримки фермерів у рамках спільної аграрної політики. Прямими виплатами підтримуються доходи фермерів в обмін на їх дотримання стандартів захисту навколишнього природного середовища, тварин, безпеку харчових продуктів і зберігання землі в хорошому стані. Зокрема, німецький фермер дотримуючись визначених у

Регламенті Ради (ЄС) правил, отримує субсидії у розмірі 300 євро за 1 гектар. Розмір субсидій для країн членів ЄС різний. Наприклад, у Нідерландах вона дещо більша, у Польщі – 70 євро. Отже, на прикладі країн членів ЄС бачимо, що економічне стимулювання є дієвим заходом для ефективної реалізації державної політики у сфері раціонального використання та збереження ґрунтів у доброму стані [3].

Усе сільське господарство Німеччини є одним з чинників екологічної безпеки країни, тому законодавство строго обмежує переведення земель сільськогосподарського призначення в землі інших категорій, а також визначає необхідність заходів щодо боротьби з обезлюдненням гірських територій та територій, несприятливих для ведення сільського господарства. В даному аспекті цікавий також досвід Норвегії, де законодавчо обмежена можливість роздроблення ділянок землі в несприятливих районах півночі і центру з метою закріплення населення в даних регіонах.

Принципи щодо захисту сільськогосподарських угідь, зафіксовані на федеральному рівні, знаходять своє відображення в місцевих планах, а комплексне планування землекористування на рівні комун робить на розвиток сільського господарства істотний вплив. Сільськогосподарські структурні плани зазвичай формуються спеціальними організаціями на регіональному рівні. На них в Німеччині покладено функції планування та реалізації проектів консолідації (попередження фрагментації) земель, спрямованих на поліпшення структури сільського господарства відповідно до завдань комплексного планування землекористування на регіональному рівні.

Зарубіжний досвід свідчить, що запровадження економічного стимулювання може стати альтернативою українській системі забезпечення раціонального використання земель. Крім цього, цікавим є підхід до системи планування землекористування, яке передбачає заходи щодо захисту сільськогосподарських угідь. Розробка підходів, принципів та механізму запровадження такої системи може стати перспективним напрямом вдосконалення державного управління земельним ресурсами в Україні.

Список використаних джерел:

1. *Быстров Г. Е.* Правовые проблемы земельной и аграрной реформ в зарубежных странах: теория, практика, итоги, перспективы / Г. Е. Быстров. – Минск : БГЭУ. – 2001. – С. 364.
2. *Варламов А. А.* Земельный кадастр : в 6 т. – Т. 2 : Управление земельными ресурсами / А. А. Варламов. – М. : КолосС, 2005. – 528 с.
3. *Панасенко В.* Досвід Німеччини у сфері раціонального використання і збереження ґрунтів / Панасенко Вікторія // Землепорядний вісник. – 2012. – № 11. – С. 6–9.
4. *Миллер В.* Проблемы землеустройства в Баварии / В. Миллер // Землеустройство, кадастр и мониторинг земель. – 2010. – № 1. – С. 55–57.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Власний історичний досвід України та сучасна зарубіжна практика доводять, що лише за умови наукового забезпечення управлінської діяльності, практичної реалізації теоретичних напрацювань, а також постійного вдосконалення форм і методів управління можна досягти ефективності будь-якої управлінської діяльності, зокрема роботи з персоналом. В Україні проблеми управління персоналом в їх системному, організаційному зв'язку ще не дістали належного осмислення. До недавнього часу саме поняття «управління персоналом» в управлінській практиці було відсутнім, хоча у системі органів влади існувала підсистема управління кадрами. Однак, роль їх в управлінні персоналом була і залишається поки ще незначною, оскільки діяльність має здебільшого формальний характер. Основну частину роботи щодо управління персоналом виконують переважно безпосередні керівники (начальники), які досить часто недостатньо підготовлені до цієї діяльності і не отримують при цьому необхідної консультативної та методичної допомоги. Як наслідок, нерозвиненість кадрових служб, невідповідність керівників до управління персоналом негативно відображається на діяльності органів влади. Особливого значення ця проблема набуває для органів місцевого самоврядування, оскільки гальмує процес їх подальшого розвитку.

Як зазначає Л. В. Дроб'язко, *управління персоналом* – цілеспрямована скоординована діяльність керівників та фахівців щодо формування та ефективного використання сукупного трудового потенціалу, яке включає розробку концепції і стратегії кадрової політики, принципів і методів, формування системи управління персоналом [2, с. 727].

Зазначимо, що управління персоналом є елементом соціального управління, під яким традиційно розуміється управління людьми та їх колективами [3, с. 251]. В соціальному управлінні управляючу підсистему (суб'єкт управління) і керовану підсистему (об'єкт управління) представляють люди – окремі або з'єднані в різні спільноти особи, які є носіями певних суспільних відносин. Отже, людина виступає і суб'єктом і об'єктом соціального управління. Однак необхідно мати на увазі певну умовність цієї конструкції. Відношення «керівник-підлеглий», хоч і є найбільш поширеним в управлінні, але не охоплює усіх складних характеристик суб'єкта і об'єкта. Поряд із індивідуальним, існує і колективний (колегалійний) суб'єкт управління, який впливає на певні суспільні утворення, що діють в різних сферах суспільного життя.

Як визначають В. М. Дрешпак та Н. А. Липовська, *методи управління персоналом* – способи керівного впливу суб'єкта управління на колективи та окремих працівників з метою координації їх діяльності у процесі роботи; сукупність прийомів і процедур підготовки і прийняття, організації і контролю за виконання управлінських рішень працівниками організації [1, с. 259–261].

Методи управління персоналом є різноманітними [3, с. 336], представляють собою засоби і прийоми впливу на керівників з метою досягнення певної цілі.

Виокремимо методи управління персоналом, поділивши їх на три групи: адміністративні, економічні та соціально-психологічні [4, с. 76-77].

Адміністративні методи орієнтовані на такі мотиви поведінки як усвідомлена необхідність дисципліни праці, почуття обов'язку, прагнення людини трудитися і т. д. Ці методи відрізняє прямий характер впливу: будь-який регламентуючий та адміністративний акт підлягає обов'язковому виконанню.

Для *адміністративних* методів характерна їх відповідність правовим нормам, чинним на певному рівні управління, а також актам і розпорядженням вищестоящих органів управління. Вони спрямовані на прийняття ефективних управлінських рішень, підтримку керівним персоналом служби в органах місцевого самоврядування виконавчої дисципліни, порядку, матеріальної, дисциплінарної та адміністративної відповідальності, за допомогою яких реалізуються різні адміністративні заходи впливу на керований персонал і санкції щодо нього за невиконання встановленого порядку та які здійснюються на основі правових положень і норм.

Економічні і соціально-психологічні методи носять непрямий характер управлінського впливу. Не можна розраховувати на автоматичну дію цих методів, досить важко визначити силу їх впливу та кінцевий результат.

За допомогою економічних методів здійснюється матеріальне стимулювання колективів і окремих працівників. Вони засновані на використанні економічних механізмів.

Соціально-психологічні методи управління в свою чергу засновані на використанні соціальних механізмів (система взаємовідносин в колективі, соціальні потреби тощо).

Всі види методів органічно пов'язані між собою [4, с. 77].

На практиці управління всі перераховані методи використовуються в комплексі, але, залежно від конкретної ситуації, певних умов, ті чи інші методи можуть мати більш пріоритетне значення. Головне, щоб керівний персонал служби в органах місцевого самоврядування використовував у своїй роботі саме ті методи, які дадуть найбільший ефект і результативність в діяльності.

Таким чином, методи управління персоналом мають використовуватися комплексно, взаємно доповнюючи один одного, створюючи єдину цілісну систему. З метою вдосконалення системи методів управління персоналом служби в органах місцевого самоврядування слід здійснити заходи щодо:

- створення служб управління персоналом, орієнтованих на розвиток персоналу;
- вдосконалення методів морального і матеріального стимулювання, мотивації персоналу тощо.

Отже, методи управління виступають як важливі чинники підвищення ефективності роботи персоналу служби в органах місцевого самоврядування, спираючись на які високопрофесійні, талановиті і досвідчені керівні кадри у змозі досягти успіхів у процесі управлінської діяльності. Класифікація методів управління персоналом базується на певних підставах, а ефективність їх застосування у органах місцевого самоврядування об'єктивно визначається відповідністю загальним закономірностям розвитку держави та її інституту – місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ;

наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія: С. М. Серьогін, В. М. Сороко та ін. – 2011. – С. 259–261.

2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

3. Сурмін Ю. П. Соціологія управління : підруч. / Ю. П. Сурмін, І. П. Бідзюра. – К. : Освіта України, 2012. – 688 с.

4. Управление персоналом организации : учебник / под. ред. А. Я. Кибанова. – М. : ИНФРА-М, 1997. – С. 76-77.

А. Л. САДОВСЬКА

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА СФЕРА В НАУЦІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку державного управління значна увага приділяється впровадженню сучасних інформаційних технологій, пошуку ефективних форм комунікації між органами влади й громадянами, доступу до інформації, налагодженню діалогу з громадянським суспільством. Тому чисельність наукових розробок, присвячених різним аспектам державного регулювання інформаційно-комунікативної сфери, з кожним роком зростає. За підрахунками С. Костилюєвої, кількість літератури, зареєстрованої у державних бібліографічних покажчиках під загальною темою «національний інформаційний простір», складає щонайменше 600 публікацій дисертацій, підручників, монографій і колективних праць, статей у наукових збірниках і матеріалах конференцій, журналах [5, с. 167].

За нашими підрахунками, джерельна база досліджень інформаційно-комунікативної сфери безпосередньо в галузі науки державного управління складає понад 200 наукових розробок.

Тематика праць різноманітна. Умовно наявну джерельну базу можна поділити на такі групи:

1) праці загального характеру з теорії та історії державного управління;

2) дослідження, присвячені комунікативним аспектам державного управління.

3) джерела з теми інформаційної політики та державного управління інформаційною сферою;

4) праці про інститут зв'язків з громадськістю (далі – ЗГ) в державно-управлінській системі;

5) розробки про імідж органів влади та місцевого самоврядування, державних службовців, політиків, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

До першої групи належать універсальні теоретичні розробки в галузі науки державного управління, в яких визначаються базові аспекти інформаційного забезпечення сфери, використання інформаційних технологій, зв'язків з громадськістю. Зокрема, це праці В. Авер'янова, А. Мельника, Ю. Оболенського та ін. [6].

Друга група досліджень представлена роботами С. Бронікової, Н. Дніпренко, Н. Драгомирецької [1–3].

Н. Дніпренко доводить необхідність зміни парадигми в управлінні з інформаційної сфери на комунікативну як неминучий результат демократичних перетворень в Україні. Зі свого боку, Н. Драгомирецька підкреслює, що комунікативна діяльність має відігравати ключову роль в процесі побудови взаємовідносин держави та суспільства, виступати інструментом соціального обміну. У дослідженні С. Бронікової введено у науковий обіг поняття «соціокомунікативний механізм державного управління».

Найбільше праць присвячено питанням державної інформаційної політики. В цій групі варто виділити розробки Г. Почепцова, В. Степанова, С. Чужук та інших [8]. Автори приділяють значну увагу правовому забезпеченню інформаційної сфери, базовим принципам та теоретичним засадам реалізації державної інформаційної політики, становленню електронного врядування, інформаційним війнам, концепції інформаційної безпеки, соціальним медіа та іншим.

Інститут зв'язків з громадськістю в державно-управлінській системі вивчають С. Колосок, Л. Руїс Мендісабаль, Ю. Работя [4; 10; 9]. Ключова ідея, що об'єднує ці дослідження – ЗГ є видом комунікативної діяльності органів державного управління та важливим елементом інформаційного простору. Крім того, ЗГ розглядаються як засіб вивчення громадської думки й встановлення зворотного зв'язку. Це дає змогу органам влади не лише інформувати, оцінювати сприйняття чи не сприйняття громадянами суспільно важливих рішень і реформ, але й подолати прірву відчуження між владою та українцями. Як наслідок, імплементація ефективної системи ЗГ сприятиме прискоренню розвитку дієвого громадянського суспільства.

Результатом впровадження ЗГ є формування іміджу органів влади, окремих посадових осіб і політичних лідерів, держави в цілому. Цій темі присвячено чимало наукових розвідок. Варто виокремити працю І. Пантелейчук. На думку дослідника, імідж посідає важливе місце в системі державних пріоритетів, є мистецтвом цілеспрямованого управління враженнями

у системі владних відносин [7, с. 275]. Позитивний (негативний) імідж органів влади формує уявлення про державу не лише всередині країни, а й на міжнародній арені. Важливим стає державний іміджмейкінг, що дозволить забезпечити цілеспрямовану підтримку позитивного іміджу органів влади.

Таким чином, тематика досліджень інформаційно-комунікативного простору, представлена у вітчизняних дослідженнях з державного управління, свідчить про багатоаспектність та різноплановість теми. У науковій літературі домінує дослідження інформаційного простору. Останнім часом опубліковано чимало матеріалів щодо пріоритетності комунікативної складової в державному управлінні. Водночас, єдиного концептуального розуміння сутності, структури поняття ще не сформовано, що потребує подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Бронікова С. А. Теоретико-методологічні засади соціокомунікативного механізму державного управління : автореф. дис. ... д-ра держ. упр. : 25.00.02 / С. А. Бронікова. – К., 2011. – 36 с.
2. Дніпренко Н. К. Зміна парадигми в державному управлінні інформаційною сферою: комунікативний аспект : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.01 / Н. К. Дніпренко. – Д., 2005. – 20 с.
3. Драгомирецька Н. М. Комунікативна діяльність в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект : автореф. дис. ... д-ра держ. упр. : 25.00.01 / Н. М. Драгомирецька. – К., 2007. – 36 с.

4. Колосок С. В. Зв'язки з громадськістю у формуванні іміджу органів державного управління : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.01 / С. В. Колосок. – К., 2003. – 20 с.

5. Костишева С. О. Становлення і функціонування національного інформаційного простору України у світлі вітчизняних досліджень / С. О. Костишева // Історіографічні дослідження в Україні. – Вип. 11. – К. : Інститут історії України НАН України, 2002. – С. 166–175. – Режим доступ : http://history.org.ua/JournALL/graf/graf_2002_11/15.pdf.

6. Мельник А. Ф. Державне управління : підруч. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Расіна ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2009. – 343 с.

7. Пантелейчук І. В. Формування позитивного іміджу органів державної влади: теорія, методологія, практика : моногр. / І. В. Пантелейчук. – К. : Альтерпрес, 2011. – 316 с.

8. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К. : Знання, 2006. – 664 с.

9. Работа Ю. І. Зв'язки з громадськістю як інститут державного управління : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : спец. 25.00.01 / Ю. І. Работа. – К., 2006. – 20 с.

10. Руїс Мендісабаль Л. М. Зв'язки з громадськістю як комунікативний аспект державного управління : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.01 / Л. Руїс Мендісабаль. – К., 2001. – 19 с.

11. Степанов В. Ю. Державна інформаційна політика: проблеми та перспективи : моногр. / В. Ю. Степанов. – Х. : С.А.М., 2011. – 548 с.

О. В. ФЕДЧЕНКО

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ В РЕАЛІЗАЦІЇ АКТУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ (ДОСВІД США ТА ЄВРОПИ ДЛЯ УКРАЇНИ)

В Україні триває період реформування системи соціально-економічних відносин. Важливою умовою успішності цього процесу є регулювальна функція держави щодо управління змінами, забезпечення їх успішності та позитивного сприйняття суспільством. Тому було б нераціональним не використовувати досвід країн, які в різних умовах залучали механізми інформаційного супроводження суспільних явищ з метою корегування громадської думки щодо гострих проблем суспільного розвитку. До таких механізмів відноситься і соціальна реклама.

Соціальна реклама як технологія управління у вирішенні першочергових проблем суспільства вже друге сторіччя супроводжує демократичний розвиток найбільш успішних держав і заявила про себе, як сформований і цілком успішний інститут.

Сполучені Штати стали першою державою, де діяльність по використанню соціальної реклами отримала інституційне забезпечення. Ще на початку Першої світової війни тут було створено Комітет з питань громадської інформації. Він організував заходи, на яких проводилась пояснювальна робота серед населення з питань, наприклад, чому країна знаходиться у стані війни, і чому вона повинна

перемогти. У 1942 р. комітет був перетворений на Раду з реклами (Advertising Council – Ad Council) [3].

Після Другої світової війни рекламна діяльність Ради поширилася на більшість сфер соціального життя Сполучених Штатів. Вона налагодила механізми тісної співпраці з різними державними установами та благодійними організаціями. До вирішення гострих суспільних проблем залучались фахівці різних напрямків діяльності, в тому числі й творчих професій. Як приклад результативності такої співпраці стало створення одного з найвідоміших соціальних рекламних персонажів – Ведмедика Смоки (Smokey Bear) [4]. Цей образ став ефективним засобом попередження про небезпеку лісових пожеж. Успіх ведмедя Смоку – доказ того, що ті ж інструменти, які використовуються для продажу товарів або послуг – персонажі мультфільмів, помітні фрази та емоційні гасла – можуть бути використані для набагато більш важливих і серйозних цілей.

Використання соціальної реклами в управлінні соціальним розвитком стало характерною рисою системи державного управління для низки європейських держав. При Уряді Великобританії, наприклад, ще з 1946 р. існує Центральний офіс інформації (COI) – незалежний

маркетинговий центр, цілі якого – координація діяльності урядових структур в галузі комунікацій і взаємодія з рекламними агентствами. Один з найважливіших принципів СОІ полягає в тому, що він не є політичною структурою [1, с. 7]. Реклама замовляється Урядом і фінансується з його бюджету. Інше вирішується саморегулюванням рекламної індустрії. Влада не намагається змусити ЗМІ розміщувати соціальну рекламу безкоштовно. Те ж стосується і взаємодії з рекламними агентствами: СОІ не зобов'язує їх працювати безкоштовно, але і не платить підвищених гонорарів, орієнтуючись на стандартні і ринкові розцінки. СОІ для медіа-ринку – такий же клієнт, як Coca-Cola чи будь-яка інша компанія. Єдиний «бонус» – особливий престиж, пов'язаний з роботою за замовленням Уряду.

Для вивчення досвіду державного управління соціальною рекламою представляє особливий інтерес Німеччина. На відміну від більшості розвинених країн, тут не існує окремого закону або іншого директивного документу, який би регулював випуск і квоти соціальної реклами. Не існує також закону про рекламу, де б згадувався термін «соціальна реклама». Але в Німеччині всі компанії, що відносяться до рекламної індустрії, об'єднані в одну головну організацію, засновану ще в 1949 р. – «Центральний союз німецької реклами» (ZAW). До складу цього союзу входять об'єднання, члени яких займаються рекламою всіх сфер життєдіяльності. На основі вивчення рекламного ринку, вони розробляють зразки реклами, займаються їх оформленням та просуванням відповідної продукції. Основна мета даної організації – координація діяльності усіх структур рекламної індустрії. Центральний союз також є представником інтересів рекламної індустрії в усіх інших сферах суспільного життя. І саме Центральний союз німецької реклами має можливість

постійного діалогу з представниками виконавчої і законодавчої влади, в особі Бундестагу, федерального Уряду і далі в особі земельних законодавчих і виконавчих органів управління. Таким чином, певна рекламна компанія замовляється Урядом, і замовлення направляється в Центральний союз німецької реклами, який далі сам координує та визначає реалізацію даного замовлення [2].

Таким чином, інструменти інформаційного супроводження діяльності держави по вирішенню актуальних проблем соціального розвитку знайшли своє використання в суспільному житті розвинених країн світу. Використання їх досвіду, проаналізованого науковцями і практиками з метою запровадження кращих практик на українському ґрунті, забезпечить успішність процесу реформування системи державного управління в Україні.

Список використаних джерел:

1. *Грицюта Н.* Етичні регулятиви соціальної реклами в країнах ЄС / Н. Грицюта // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2010. – Т. 40. – С. 6–14.
2. *Курбан О.* Соціальна реклама: держзамовлення, ринок маркетингових комунікацій чи сфера громадянської відповідальності суспільства? / О. Курбан // Дзеркало тижня. – 2007. – С. 25.
3. *Слушаєнко В. Є.* Соціальна реклама: світовий досвід та українські реалії [Електрон. ресурс] / В. Є. Слушаєнко, Л. О. Гірієвська. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Natural/VKPI/Soc/2009_4/Slyshaenko,%20Girievskaf.pdf.
4. *Tucker C.* (February, 2011). Social Advertising [Електрон. ресурс] // Management Science 57 (5). – Режим доступу : http://ebusiness.mit.edu/research/papers/2012.02_Tucker_Social%20Advertising_306.pdf.

М. М. ІЖА

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Сьогодні Україна значно відстає у своєму економічному розвитку від більшості розвинених країн. Всесвітній економічний форум у щорічній доповіді з глобальної конкурентоспроможності країн у 2011-2012 рр. (The Global Competitiveness Report 2011-2012) зазначив, що положення України за рік покращилося, але вона усе ще залишається у другій частині (82 місце) рейтингу, який враховує стан справ у 142 країнах світу [2].

Система державного управління України за роки незалежності засвідчила свою низьку ефективність та неспроможність протистояти не тільки зовнішнім загрозам, а й навіть внутрішнім викликам [1]. Утворилась гібридна (змішана) система державного управління, суттєвими недоліками якої є відсутність єдності, цілісності, послідовності у діяльності органів влади різних рівнів. Не до кінця вдалося вирішити і проблему відкритості та професіоналізму державної служби. Актуальними залишаються питання про співвідношення кількісних і якісних критеріїв в оцінці державної діяльності.

До основних проблем державної служби сьогодні належать її певна закритість та слабка взаємодія з інститутами громадянського суспільства; некомплексне правове регулювання; поширеність в діяльності апарату таких антисоціальних явищ, як тяганина, бюрократизм, відчуження від людей, корупція та ін., що породжує інтегральну проблему – недостатню ефективність діяльності державної влади та її апарату [3, с. 12].

Централізована модель регіональної політики, що сформована в Україні, наразі практично вичерпала свої можливості і гальмує територіальний розвиток. Організаційні механізми взаємодії між центральними і місцевими органами виконавчої влади характеризуються внутрішньою суперечливістю через складні міжбюджетні відносини, неадекватний розподіл державних функцій та повноважень між органами влади, недосконалість визначення змісту державних функцій, їх неузгодженість та дублювання.

Сьогодні образ соціального світу, уособленням якого протягом ХХ ст. виступала національна держава, стрімко змінюється. Держава начебто «зникає»: видозмінюються її функції та прерогативи, змінюється природа влади і формується мережевий політичний простір.

Суттєвий внесок у дослідження процесів трансформації державного сектора крізь призму сучасних світових процесів зробили такі зарубіжні вчені, як Г. Атаманчук, Г. Веттерберг, Г. Гоулд,

В. Дрехслер, Ю. Козлов, Н. Меннінг, Л. Паркер, Б. Петерс, Р. Пичас, К. Райхард, Дж. Сакс, А. Салай, Е. Самьєр, Т. Ферхаєн, Л. Холмс.

В Україні різні аспекти структурно-функціональних змін у системі державного управління під впливом світових змін і внутрішніх чинників досліджували В. Авер'янов, В. Бакуменко, О. Білорус, А. Гальчинський, В. Грановський, В. Єрмолаєв, В. Князєв, І. Когут, І. Коліушко, С. Кравченко, П. Надолішній, Н. Нижник, Ю. Сурмін, В. Тимошук та ін. Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад місцевого самоврядування зробили такі вітчизняні вчені: В. Бабаєв, В. Кравченко, В. Куйбіда, В. Мамонова, О. Оболенський, М. Пітцик, Р. Плющ, С. Саханенко, Ю. Шаров та ін.

В історії незалежної України були неодноразові спроби реформувати українську інституціональну систему влади на базовому рівні. Але вони завжди закінчувались безрезультатно, оскільки ключові суб'єкти політико-адміністративної системи не змогли дійти згоди щодо концептуальних підходів до реформаторських дій. Тим не менш, зусиллями аналітичних структур влади та інститутів громадянського суспільства протягом останніх років була створена досить потужна концептуально-правова база для впровадження в практику механізму партнерських відносин між органами державної влади та місцевого самоврядування; забезпечення прозорості та відкритості діяльності місцевих органів влади; розвитку нових форм участі громадян в управлінні; фінансової автономії місцевого самоврядування.

До 2010 р. була завершена робота над Концепцією реформи адміністративно-територіального устрою, Концепцією державної регіональної політики, Концепцією удосконалення підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, Концепцією реформи місцевого самоврядування та планом заходів з її реалізації. Усі ці документи були схвалені урядом.

На виконання цих концепцій Мінрегіонбуд України напрацював пакет законопроектів: «Про засади державної регіональної політики», «Про адміністративно-територіальний устрій», «Про державну підтримку об'єднання сільських територіальних громад», а також нові редакції законів «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації». У 2012 р. оновлений Мінрегіонбуд розробив новий проект Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади [4].

Але постійне зволікання з реальними діями щодо реформування показує, що Україні потрібна систематизація концептуально-правової бази реформ та її узгодження з напрямками конституційно-правової модернізації. У цьому контексті можна вітати ініціативу Президента України зі створення Конституційної асамблеї (Указ від 17.05.2012 р. № 328/2012) з метою напрацювання пропозицій щодо змін до Конституції України в умовах трансформації державного управління. Новацією є і залучення до цієї роботи, крім провідних учених, представників громадянського суспільства, різних політичних сил та міжнародних експертів.

Трансформація державного управління в сучасних умовах базується на концепціях «демократичного врядування», «нового державного менеджменту», «політичних мереж». Попри наявні відмінності, зазначені концепції об'єднують спільний погляд на те, що розв'язання сучасних проблем суспільного розвитку можливе лише за умови переходу від бюрократичного патерналізму до стимулювання *соціально-конструктивної самоорганізації суспільства* [6].

Характерними ознаками концепції *демократичного врядування* є децентралізація та використання ресурсного потенціалу співробітництва усіх суспільних інститутів (державних, приватних, громадських та міжнародних) на локальному, регіональному, національному та глобальному рівнях виходячи з принципів рівноправної участі, партнерства та консенсусу у досягненні спільних цілей розвитку.

Новий державний менеджмент розглядається і як сучасна концепція державного управління, і як інструментарій адміністративної практики. Він передбачає застосування в діяльності державних органів ринково орієнтованих механізмів управління суспільним розвитком, зокрема конкуренції, маркетингу, консюмеризації, автономізації, розукрупнення, дерегуляції, приватизації. У центр цієї концепції поставлена ефективність в усіх її формах – економічній, соціальній, організаційній.

Політична мережа визначається системою державних і недержавних утворень у певній сфері політики, які взаємодіють між собою на основі ресурсної залежності з метою досягнення загальної згоди щодо політичного питання, яке цікавить усіх, використовуючи при цьому формальні та неформальні норми [9]. Політичні мережі від інших форм управлінської діяльності у публічній сфері відрізняють такі характеристики: це множина різноманітних державних, приватних, суспільних організацій та установ, які мають деякий спільний інтерес; мережі створюються для вироблення угод у процесі обміну ресурсами, що є в наявності у її акторів, – на основі взаємної зацікавленості учасників; на відміну від ринку, де кожен учасник переслідує перш за все свої власні інтереси, політична мережа має загальний суспільний інтерес; при виробленні політичних рішень учасники мережі не вишикуються в ієрархію, а є рівноправними з погляду можливості формування спільного рішення; політична мережа формується на основі узгоджених формальних і неформальних правил комунікації, де діє особлива культура консенсусу.

Для мережевих структур необхідне особливе, спеціалізоване знання, пов'язане з передачею інформації, чому сприяє зростання і професіоналізація інформаційно-комунікативних технологій, сприяючих більшій відкритості та рухливості нових структур.

Електронний уряд – це система локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних служб в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадянина з офіційними установами. Але сьогодні при тому, що центральні органи влади дбають про потреби інформатизації, районні та міські представництва влади значно відстають у цьому питанні. Багато райдержадміністрацій взагалі не мають власних локальних віртуальних мереж і належних фахівців. На це впливає, як вважає генеральний директор Асоціації підприємств інформаційних технологій України Ю. Пероганич, і недостатність покриття території України мережею Інтернет – тільки 38 % населення сьогодні користується Інтернетом [7].

Державне управління у часи стрімкого розвитку інноваційних технологій повинно максимально використовувати технологію *управління проектами*, яка на сьогодні є однією з найбільш актуальних та прогресивних управлінських технологій. В умовах зростаючої спеціалізації політики та взаємопереплетіння сфер прийняття політичних рішень центр ваги в управлінській діяльності зміщується від підготовки проектів рішень з окремих питань до розробки *довгострокових комплексних програм*. Використання проектного підходу в органах публічної влади було запропоновано такими авторами, як А. Кочетков, Т. Дац, Р. Дуриціна, І. Мазур, В. Позняков, Л. Полбіцина, О. Федорчак, П. Цегольник, І. Чикаренко. Проте, сьогодні засоби та інструменти проектного менеджменту поки що не знайшли широкого застосування в органах влади як центрального, так і місцевого рівня.

Одним із перспективних орієнтирів стратегії трансформації публічного управління залишається *кластерний підхід* до організації соціально-економічного розвитку. Кластер – це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентноздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону. Кластерна організація економічного розвитку в багатьох країнах стає домінуючою і підтверджує свою ефективність.

Регіональному розвитку в Україні сприятиме і задіяння потенціалу новоствореного *Державного фонду регіонального розвитку* та активізація діяльності *агенцій регіонального розвитку* – інститутів, діяльність яких сприяє формуванню «точок зростання» та ареалів розвитку.

Краудсорсінг – технологія віртуальної (за допомогою Інтернету) соціальної взаємодії органів державного управління, місцевого самоврядування та споживачів державних владних послуг (бізнесу, населення, окремих осіб), орієнтована на задоволення

потреб останніх за рахунок надання їм права брати участь у процесі прийняття державних управлінських рішень що стосуються їх життєдіяльності на стадіях опрацювання, прийняття та реалізації.

Специфічною рисою соціального управління на сучасному етапі державотворення є *єдність управління та самоорганізаційних процесів*, тому надзвичайно важливою є така функція публічного управління, як *цілепокладання*. Синергетичний перехід здатна здійснити тільки система публічного управління з необхідним рівнем різноманітності, збереження в суспільстві балансу мінливості та стійкості, традицій і новацій, здатна до обміну інформацією та ресурсами із зовнішнім світом.

Реформа публічного адміністрування почалася в Європі в 80-і рр. минулого століття і була викликана необхідністю посилення ефективності держави. Держава-нація як емблема політичної історії всього ХХ ст. почала стрімко втрачати свою економічну і політичну міць. Нова концепція управління народжується як відповідь на політичний процес, в якому влада вже не концентрується в централізованій і сильній державній машині, а розподіляється в широкому інституціональному віялі – від урядових і субнаціональних (локальних і регіональних) структур до численних груп приватного сектора економіки, а також громадянського суспільства з його неурядовими організаціями та власне громадянами.

У цьому інтерактивному процесі (тобто процесі, що здійснюється спільно з іншими акторами) виконання владою своїх зобов'язань (адже ніхто не звільняв її від своїх традиційних виконавчих, законодавчих, судових зобов'язань), межі між суспільством і приватним сектором постійно змінюються. Держава усвідомлює, що вона може діяти, тільки розділяючи свою владу з іншими учасниками діалогу, і підтримувати свою центральну позицію лише для координації дій різних акторів, між якими постійно відбувається динамічний розподіл зобов'язань і здійснюються взаємні впливи за допомогою створення гібридних і рухомих мереж, у яких комбінуються елементи державні, недержавні, національні і глобальні [6].

Держава стає все більше маневреною: вона як би «відсторонюється», відмовляється від частини своєї влади і діє в мережах зі своїми партнерами. У свою чергу, такий «маневр» дозволяє державі поставити на службу суспільству ресурси різноманітних політичних і економічних суб'єктів, залучити експертні здібності діючих акторів і реалізувати спільні проекти, розділяючи з іншими суб'єктами відповідальність за прийняття рішень, що виробляються у спільному процесі інтерактивного пристосування один до одного. У кінцевому рахунку даний процес відбувається в інтересах кожної конкретної держави, її інституціонального середовища і суспільства у цілому.

Розвиток державно-управлінської системи у напрямі забезпечення її ефективності та результативності можливий за умови таких властивостей системи, як адаптивність, комунікативність, нелінійність, самоактивність, проактивність (усвідомлення своїх глибинних цінностей та цілей і дія згідно зі своїми життєвими принципами,

незалежно від умов та обставин). Найбільш продуктивним стає раціональне поєднання вертикальних і горизонтальних зв'язків на всіх рівнях державного управління, стимулювання самоорганізації соціальних суб'єктів в різних сферах суспільного життя.

Необхідно оновити законодавчу основу регіонального управління, у тому числі, впровадити концептуальні засади адміністративної реформи, реформування міжбюджетних відносин, програм підтримки і розвитку регіонів тощо. Пропонується, зокрема, прийняти закон «Про комунальну власність», що визначатиме правовий режим комунальної власності, яка поки не має чіткого законодавчого визначення.

Таким чином, перед українською політичною та економічною елітою стоїть завдання відмови від зміни неоліберальної стратегії реформування на *стратегію соціальної і політичної солідарності*, співробітництва, пошуку оптимального балансу державних, суспільних та приватних інтересів. А для реалізації нових парадигм державного управління українське суспільство потребує цілеспрямованого формування громадської думки щодо легітимації державної влади як головної передумови ефективного запровадження реформ.

Основна мета конституційної реформи територіальної організації влади – забезпечення матеріально-фінансової самодостатності інститутів місцевих органів публічної влади. Вона передбачає: утворення виконавчих органів обласних, районних рад на базі структурних підрозділів відповідних місцевих державних адміністрацій; чіткий розподіл сфери компетенції та повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування різного територіального рівня; підвищення ролі органів самоорганізації населення у вирішенні питань, пов'язаних з наданням громадських послуг населенню.

Але трансформація державного устрою може викликати політичний спротив локальних еліт із перспективою залучення на свою підтримку невдоволеної громадськості та меншин, що мають компактний характер проживання [5]. Міжнародний досвід свідчить, що у всіх країнах, де успішно відбулася реформа місцевого самоврядування, вона була результатом кропіткого пошуку компромісів та відвертого, публічного діалогу влади, громадян та інститутів громадянського суспільства. *Концепція* реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [4] передбачає «м'яку модель» поступового, прозорого та відкритого проведення реформи через запровадження механізмів демократії участі на місцях, розширення прав територіальних громад, бюджетну децентралізацію та реформу системи адміністративних, соціальних і комунальних послуг [8].

Пропонується уніфікувати та стандартизувати адміністративні, соціальні та комунальні послуги, що надаються населенню органами влади, виходячи з принципів максимальної доступності цих послуг для їх споживачів, визначити на законодавчому рівні власні повноваження, функції, права, зобов'язки та відповідальність цих органів за надання якісних публічних послуг. Для забезпечення скоординованого надання

населенню та юридичним особам адміністративних та соціальних послуг пропонується сформуванати відповідну мережу місцевих органів влади.

Процес системного реформування політики, економіки та суспільного ладу України можливий лише за умови консолідації держави, суспільства та наявних ресурсів навколо спільних цінностей, цілей та дій, визнаних і прийнятих усіма учасниками модернізаційного процесу.

Список використаних джерел:

1. Будник М. А. Трансформація системи державного управління України в умовах суспільно-політичних змін (регіональний аспект) : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 : Механізми державного управління / М. А. Будник ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2011. – 21 с.

2. Всесвітній економічний форум: Українська економіка вийшла з кризи. – Режим доступу : <http://www.vidomosti-ua.com/economics/31680>.

3. Буравлев Ю. М. Проблемы реформирования и управления системой государственной службы в Украине / Ю. М. Буравлев // Государство и право. – М. : Наука, 2010. – № 7. – С. 10–18.

4. Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua>

5. Макаров Г. В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні. Аналітична записка / Г. В. Макаров ; НІСД, грудень, 2012. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1021/>.

6. Мальковская И. А. Трансформация государства и эволюция публичного администрирования в условиях глобализации актуализация европейского опыта для России / И. А. Мальковская // Вестник Российского университета дружбы народов. – Серия : Политология. – 2006. – № 8. – С. 27–43.

7. Павлишин З. Я. Сучасні технології інформаційного забезпечення в державному управлінні / З. Я. Павлишин // Модернізація системи державного управління: теорія та практика : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 20 квітня 2012 р. / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева : у 2 ч. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Ч. 1. – С. 366–374.

8. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2012. – 256 с.

9. Сергеев В. С. Політичні мережі як форма взаємодії держави та громадянського суспільства (теоретико-методологічний аналіз) : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.01 ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара / В. С. Сергеев. – Дніпропетровськ, 2012. – 36 с.

BARKA Zine M.

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE GLOBAL CRISIS

Since late 2007, the world economy has been experiencing one of its greatest crises in terms of the decline and geographical spread. In 2009, gross national product declined by 3.5 % in the developed economies, 6.5 % in transition countries, 2.1 % in Latin America and the Caribbean, and 1 % in Western Asia. Poverty rates in the developing countries increased by 46.7 million compared with 2008. Trade flows in Asian economies had declined at the rate of 30-50 %.

Governments at both the national and subnational levels are facing huge financial constraints and are under pressure to adapt to the new circumstances and become more effective for the future development. The crisis has resurrected a debate about the economic role of public administration. The call to reduce State intervention in economic matters was followed in many countries, privileging the private sector as the engine of economic growth.

The origins of the recession can be traced back to major problems in the financial sector of the USA. A large quantity of bank assets was converted by financial intermediaries into a variety of innovative secondary securities, which in turn were sold in the financial market. Since the exchange of assets proved very profitable, the phenomenon grew considerably, creating a financial bubble.

Having acquired a truly global dimension the crisis was transmitted to developing countries around the world through a number of channels: decreases in international trade, diminishing international tourism, falling commodity prices, capital outflows to safer

countries, increased interest rates, shrinking migrant remittances and constraints on international aid. The recession affected a growing number of sectors, the financial crisis evolving into a broader economic one.

Unemployment and underemployment increased significantly in most countries. As a result of job losses, considerable numbers of people fell into poverty. Social protection measures came under serious pressure. Thus the attainment of the Millennium Development Goals was undermined.

It was only then that Government decided to intervene with public funds to strengthen the capital of major troubled banks to avoid a financial crash. Thus the crisis clearly proved to be the result of a regulatory failure.

The crisis being a result of administrative misrule, Governments needed to take steps to strengthen the prudential regulation of the financial sector, which put a huge demand in terms of human resources and information needs.

A number of domestic measures have been adopted in various economies on several fronts. First, insurance mechanisms have been introduced for savings accounts to benefit the public; public funds have been injected into the capital of large banks and other intermediaries to prevent bankruptcies; and investigations have begun into flaws in financial regulations with a view to their subsequent reform. Secondly, public expenditure programs have been put into effect, including planned investments in school maintenance and enhancement, environmental

and energy infrastructure, science and technology. Thirdly, support has been provided to strategic domestic industries. Fourthly, open market operations have been introduced in the money and foreign exchange markets, to prevent bubbles and maintain the stability of interest and foreign exchange rates.

Early in 2010, the worst phase of the crisis has already ended in some advanced economies. The rest of the world economy, particularly developing countries, continues to experience growth deceleration.

In order to overcome the crisis, a combination of public policies is called for in all countries, with regard to national features and circumstances: fiscal measures – stimulus packages increasing public expenditure or lowering taxes; monetary and exchange-rate policies aimed at lowering domestic and international interest rates; social protection measures for the vulnerable population, in particular the poor.

To maintain public support for the policy and to preserve the reputation of public authorities, it is imperative to provide information on how public budgets are allocated to stimulate recovery.

All countries have to prevent a decrease in the supply of public services.

There is a concern that public services may become less affordable for the disadvantaged population. Delinquencies by public service consumers could also become more frequent.

E-government, the Internet and mobile technologies in particular, can support public service delivery, especially in remote or sparsely populated areas. To this end, information and communications infrastructure, connectivity and online services must be fostered, calling for effective public-private partnerships. Enhanced regulation will also be required to develop content, increase the public sector officials' skills, and raise the e-literacy of the population.

As a moral and political imperative, Governments must overcome serious deficiencies in regulation. Yet, given adequate attention, a crisis can be a powerful and effective incentive for positive change and a welfare-enhancing reform.

The current crisis provides an opportunity for public administration to act as the guarantor of law and stability for the economic sectors, security and decent standards of living for the majority of people through social protection and equitable public service delivery.

The economic crisis could highlight the importance of public administration and make it attractive as a profession. This is an opportunity for universities, management development institutes and public-sector HR agencies to review recruitment processes and emphasize the usefulness of public service to people.

Public administration must address the future needs with a view of preparing for any crisis. Emphasis should now be placed on building the capacity of public administration to foresee and avoid, or at least to manage, economic, financial and other crises in future. Public servants must be ready to assess early warnings about possible crises, make a decision and act upon them in a timely manner.

Another impact of the crisis on public administration is creation of new institutions using new approaches to problem-solving, online techniques to allow Governments to hear from a larger and more diverse community.

In order to free public resources for larger social and economic benefits, Governments often need to acquire inputs at more competitive and lower prices, outsource the production of public services or engage in public-private partnerships for public service provision. In such cases, corruption among public administration officials must be eliminated as posing obstacles to reform.

Sometimes countries also face opposition from bureaucracy to substituting the existing management structures, procedures or technologies for more efficient ones, for the fear that administrative modernization will result in public employment cuts.

As a result of the current crisis, most countries have increased public expenditure and investments to limit the depth of the recession and ensure a faster recovery. Several countries have selected, as part of the economic stimulus packages, public investment programs to increase human, physical or environmental capital. By injecting additional income into their economies in the short and medium terms, they are building better foundations for sustainable growth in the long term. Investment programs of this sort are aimed at, inter alia: building infrastructure for energy generation ways which mitigate global climate change; constructing infrastructure such as water, sanitation and housing, to serve the poor or marginalized alleviating their living conditions; expanding education and health services, as well as employment training for inclusive and equitable development; financing research and development, or technical and administrative modernization of enterprises to strengthen the productive base of the economy.

Several proposals have also been made at international forums to establish a temporary debt moratorium for the least developed countries, since payments can limit the public expenditure that is needed as part of the stimulus packages.

It should be noted that smart spending by public administrations not only helps economic recovery and reduces the social costs of the crisis, but also contributes to the achievement of the internationally agreed Millennium Development Goals.

The rapid spread of the crisis has demonstrated interconnection of national economies around the world. The international policy dialogue must therefore continue to facilitate the recovery, create systems for the early detection of possible crises and aid the developing countries, to improve public financial regulation, and carry out much-needed reforms.

Bibliography:

1. International Labour Organization (2009), *Recovering from the crisis: a global jobs pact*, adopted by the International Labour Conference at its ninety-eighth session, in June 2009.
2. *Lin Justin Yifu* (2009), *Policy responses to the global economic crisis*, Development Outreach, World Bank Institute, December 2009.
3. United Nations (2009), report of the Commission of Experts of the President of the United Nations General Assembly on reforms of the international monetary and financial system, September 2009.
4. United Nations (2009), *World Economic Situation and Prospects 2010: Global Outlook*, pre-release, available at www.un.org/esa/policy/wess/wesp.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Вибір суспільством шляху подальшого розвитку на базі економіки знань підвищує роль соціальної сфери як джерела і чинника економічного зростання країни. Він формується за рахунок людського капіталу і його найвищої соціалізації – взаємної довіри, взаємодопомоги і цілеспрямованої суспільної співпраці та взаємодії з навколишнім середовищем.

На сьогоднішній день, незважаючи на надзвичайно вагомий роль соціальної сфери в соціальному і економічному розвитку, існування теоретичних і практичних напрацювань щодо темпів її розвитку залишаються надто повільними. У теоретико-методологічному плані серед науковців немає єдності поглядів на розвиток соціальної сфери як самостійної цілісної складної підсистеми економічного простору міст. Відповідно відсутні загальноприйняті концепції її розвитку в ринкових умовах господарювання. Не існує і ефективної моделі організації управління соціальною сферою територіальних громад як цілісного складного об'єкта.

Суттєвою перепорою сталого розвитку соціальної сфери є недостатнє врахування, недовикористання і неефективна дія організаційно-управлінських чинників. Процеси суспільної співпраці «соціум-організація ефективної сумісної діяльності – очікувані результати» не мають чітко визначених організаційних моделей, що забезпечують і конкретизують норми соціальної відповідальності.

Суб'єкто-об'єкти соціальної сфери мають схожі завдання, спільні риси і зміст виконуваних функцій, споріднені управлінські технології їх здійснення, що формують спеціальні професійні і кваліфікаційні вимоги до працівників соціальної сфери. Ці спільні характерні ознаки діяльності дозволяють їх об'єднувати в самостійні комплексні угруповання соціальної сфери, формуючи спеціалізовані галузі чи підгалузі за просторово-територіальною ознакою.

Склад галузево-секторальних, функціональних, процесних, ресурсно-матеріальних та інституційно-управлінських елементів соціальної сфери дозволяє створити уявлення про складність її організаційних ресурсів і широкий спектр напрямів їх розвитку. Якість ресурсів, їх створення і реалізація повинні супроводжуватись науково-технічним інституційним, методологічним і інвестиційним забезпеченням, побудовою нових моделей суб'єкто-об'єктних відносин, нових моделей організаційно-правових форм діяльності з урахуванням причин і факторів, що детермінують соціальну сферу на вищій рівень розвитку.

Скоординувати дії всіх зацікавлених сторін у масштабних і багатоаспектних напрямках ефективної діяльності, врегулювати різнобічні галузеві невідповідності з метою підвищення внутрішньосистемної інтегрованості соціальної сфери може стратегія її організаційного розвитку.

Організаційна складова соціальної сфери територіальної громади є важливою ланкою її внутрішнього середовища, яка дозволяє знизити

невизначеність функціонування усіх її складових в умовах мінливості навколишнього середовища. Організаційні чинники підвищення ефективності не тільки обумовлюються необхідністю адаптації відповідних елементів і суб'єктів господарювання в соціальній сфері до зовнішнього середовища, а й спрямовуються на своєчасне оновлення власного потенціалу, перебудовуючи і підвищуючи гнучкість організаційних структур за рахунок впровадження нових, відповідно до ринкових умов типів організаційних структур управління і організаційно-правових форм господарювання суб'єктів, організаційних схем, процесів, регламентів, взаємодії і поєднання складових елементів відповідно до трансформаційних процесів у суспільстві.

У соціальній сфері організаційний розвиток слід розглядати в контексті управління організаційними змінами, які забезпечують рівновагу структур, створення необхідного рівня організаційної культури, сприятливих умов для постійного організаційного вдосконалення, відбір і обґрунтування комплексних заходів. Цілі організаційного розвитку повинні відображати організаційні шляхи найвищої концентрації ресурсів для реалізації чинників зростання відповідно до змін і напрямів діяльності, забезпечуючи комплексне вирішення організаційних проблем соціальної сфери в динаміці.

Передумовою формування стратегії організаційного розвитку повинні стати визначені перспективні напрями діяльності в межах горизонтальної інтеграції, які мають випереджаючий, адаптаційно-прогресивний характер.

Програма організаційного розвитку передбачає перелік невідкладних організаційних системних заходів, які необхідно здійснити у визначених стратегічних напрямках розвитку в усіх галузях соціальної сфери. Організаційні зміни здійснювані одночасно, паралельно та послідовно у всіх галузях повинні бути тісно пов'язаними з інноваційним і стратегічним менеджментом організацій, що диверсифікуються.

Успіх організаційної диверсифікації соціальної сфери залежить від об'єктивного діагнозу рівня організаційного розвитку, ступеня об'єднання зусиль та згоди на концентрацію ресурсів, релевантних факторів і альтернативних варіантів організаційного вдосконалення.

Діагностика стану організації соціальної сфери передбачає: системне аналітичне дослідження кількості структурних одиниць, визначення складу комунікацій і інформаційних зв'язків в організації управління ними, аналіз ієрархії управління та «довжини» шляху прийняття управлінських рішень; визначення просторового розміщення організацій, установ, підприємств, їх потенціалу, потужності та завантаження; економічний аналіз (у т.ч. грошових потоків); існуючі програми вдосконалення соціальних процесів; оцінка міри вдосконалення процесів створення послуг та ін.

В успішній реалізації стратегії організаційного розвитку важлива роль належить стратегічному управлінню, яке буде сприяти більшій і кращій

комунікативності між різними організаційними складовими, забезпечуватиме усвідомлення суб'єктами господарювання, жителями і владою спільних цілей, створюватиме умови переходу на інноваційні методи управління, підвищуватиме якість рішень за рахунок стратегічного аналізу і врахування більшої кількості чинників впливу.

Інноваціями в організації і управлінні розвитком соціальної сфери слід розглядати концепції соціального корпоративізму, корпоративну і кластерну організацію управління їх інституційного забезпечення, подальшу соціалізацію економічної системи міст та інші внутрішні чинники, що впливають на розвиток і можуть бути регульованими.

Стратегічне управління в соціальній сфері вбирає в себе ієрархію цілей і функціональних стратегій. На особливу увагу заслуговує корпоративна стратегія, яка фокусується на спільних соціальних потребах і спільних інтересах територіальної громади, на проблемах поглиблення корпоративних відносин і запровадженні

засад корпоративізму в організацію і управління поточною діяльністю соціальної сфери. Корпоративне управління нерозривно пов'язане із функціональними завданнями. За рахунок інтеграції зусиль забезпечується успіх діяльності соціальної сфери в цілому.

Для об'єднання позицій науковців і практиків на поліпшення стану і підвищення темпів розвитку соціальної сфери доцільно продовжувати дослідження організаційної побудови і організаційно-управлінських можливостей як чинників подальшого розвитку. Це дозволить пов'язати між собою усі напрями і процеси функціональної діяльності, їх еволюційні перетворення, що створить умови вищої координації, передбачуваності і неупередженості їх розвитку. Розробка і реалізація стратегії організаційного розвитку соціальної сфери створить умови адаптації і її дієвої переорієнтації до ринкових перетворень в економічній сфері, встановить доміанти їх соціального цілепокладання як генеральної мети розвитку територіальних громад.

Н. Л. ГАВКАЛОВА

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Процеси інтеграції та глобалізації, що поширюються в сучасному суспільстві, обумовлюють структурні перетворення, трансформації, модернізацію на рівні державного управління, впливають на посилення впливу інститутів, які забезпечують дієвість публічного управління. В Україні, як молодій незалежній країні, публічне управління переживає реформування та трансформацію, що визначається Законом про Адміністративну реформу. Необхідність реформування та трансформації викликана низкою проблем, які стосуються створення науково-методологічного підґрунтя публічного адміністрування та створення передумов для його реалізації, визначення рівня владних повноважень на місцях, формування місцевих бюджетів та їх цільового розподілу, формування та розподілу синтезованого (людського, інтелектуального і соціального) капіталу. Означене вище визначає актуальність і своєчасність питань, розглянутих у даному дослідженні.

Перелічені проблеми відображені в питаннях, що розглядаються в рамках нещодавно сформованого наукового напрямку, що назване публічним адмініструванням. Теорією і практикою публічного адміністрування в Україні займаються В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Толкованов, А. Колодій та ін. Незважаючи на публікації, що з'являються, в Україні досі не існує сформованої моделі публічного адміністрування та існують протиріччя у визначеннях публічного управління та публічного адміністрування, що визначає доцільність представлення авторської дефініції явища, що досліджується.

Система публічного управління, яке не тотожне публічному адмініструванню в Україні знаходиться на стадії становлення. Для розуміння складності завдання формування дієвого публічного управління вважаємо за доцільне навести визначення основних

дефініцій, пов'язаних із центральними поняттями дослідження.

Так, публічне управління або публічне врядування походить від англ. «public administration». Разом із цим у вітчизняній практиці існує думка, що публічне управління є більш широким поняттям, а адміністрування – більш вузьким. Зокрема дослідники підкреслюють, що у вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як: 1) професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; 2) вивчення, розробка та впровадження напрямів державної політики. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють систему державного управління, представлену адміністративними інститутами в рамках прийнятої ієрархії влади [1, с. 16].

Приєднуємося до думки науковця Т. Желюк та вважаємо, що досить цікавим і таким, що заслуговує на увагу є підхід трьохвимірного проектування публічного управління запропонований вітчизняними науковцями Ю. Шаровим, І. Чикаренко в розрізі «врядування-адміністрування-менеджменту». В цій системі врядування відповідає за ідеологічно-демократичну спрямованість, адміністрування – за інституційну організацію, а менеджмент – за методологічну основу формування та реалізації стратегій, політик, програм та досягнення конкретного соціально-визначеного результату в публічному управлінні [2]. Таке бачення дає відповідь на питання щодо відсутності тотожності між публічними управліннями та адмініструваннями та дає змогу обмежитись публічним адмініструванням як таким, що перш за все трансформується та відчуває вплив модернізаційних перетворень в суспільстві.

Трансформація публічного адміністрування в Україні – процес довготривалий, який має забезпечуватися за допомогою:

– результативного формування, розподілу і перерозподілу дохідної частини місцевих бюджетів.

– збільшення самостійності регіонів у формуванні й видатках бюджету області відповідно до компетенції органів регіонального управління; участі територіальних громад в управлінні регіональним розвитком;

– активного залучення органів місцевого самоврядування та населення до процесів управління і вирішення соціально-економічних проблем розвитку території;

– поступової адаптації державної служби до міжнародних стандартів, правил і традицій.

Основними напрямками трансформації відносин між центральними та регіональними органами влади у сфері публічного адміністрування слід визначити:

– забезпечення доступу місцевої влади до фінансових ринків, кредитних ресурсів;

– встановлення нових критеріїв адміністративної відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів;

– запровадження нових принципів та механізмів відносин «влада – громадськість» щодо формування програм, механізмів підзвітності та громадського контролю [3];

– зміну фінансового забезпечення регіональних програм відповідно до змін функцій щодо забезпечення сталості соціально-економічного розвитку регіонів і надання населенню соціальних послуг належної якості.

Таким чином, публічне адміністрування в Україні має ряд особливостей, що зумовлює необхідність

впровадження державної політики шляхом збільшення самостійності регіонів у визначенні довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку регіону, у виборі засобів її реалізації; формування та забезпечення ефективного перерозподілу синтезованого капіталу регіону, формування доходів і видатків бюджету області органами регіонального управління; участі органів місцевого самоврядування, територіальних громад та залучення населення до процесів управління й вирішення соціально-економічних проблем розвитку. Трансформація публічного адміністрування в Україні в умовах реформування та модернізації суспільства за умови її вірного спрямування та регулювання за процесами має забезпечити якісне оновлення публічного управління та створити підґрунтя для реалізації концепції «Good Governance».

Список використаних джерел:

1. Желюк Т. Л. Публічне управління: сучасні реалії та перспективи для України / Т. Желюк // Публічне управління та регіональна політика в країнах Центральної і Східної Європи : зб. матеріалів доп. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 22 жовтня 2012 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 202 с.

2. Шаров Ю. Європейські стандарти публічного управління: проекція на муніципальний рівень [Електрон. ресурс] / Ю. Шаров, І. Чикаренко. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>

3. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади : монографія / [А. О. Чемерис, М. Д. Лесечко, А. В. Ліпенцев та ін.] / за заг. ред. А. О. Чемериса. – Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2004. – 152 с.

**А. О. ДЕТЯР,
Р. Г. СОБОЛЬ**

МЕТОДОЛОГІЯ ЗІСТАВЛЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА МОДИФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Слід відзначити, що зіставлення модернізації та модифікації винятково методологічне, не можна сказати, що одне краще за інше. У реальній практиці виникнення модифікації було обумовлене недосконалістю реальних систем проектування, неадекватною компетенцією тих, хто здійснює модернізацію (схильність до помилок, недолік знань і методів), незадоволеністю результатами проведених змін.

Фактично модифікація є результат розвитку самого проектування і розширення його ролі в системах управління. При модифікації починають проектуватися не тільки подальші зміни в системі управління, але і зміни самій проектній діяльності плануються на її попередніх фазах [1].

Модифікація пов'язана із зміною принципу зв'язку елементів системи, який зачіпає само підставу структури, а елементи, які вписуються в структуру нової системи можуть бути як новими, так і тими ж самими елементами. Проте при модифікації навіть старі елементи системи починають функціонувати за іншим принципом.

Усі дії, що іменуються адміністративною реформою, є в кращому разі поганою або доброю модернізацією системи публічного управління (що в даному випадку не має значення). У цьому процесу відсутній суб'єкт, процес модернізації має тотальний характер, всі його учасники від перших осіб в уряді до звичайних державних службовців зайняті на своєму місці пошуком рішення для збереження і відтворення себе, свого місця, як частини системи.

Процеси модернізації публічного управління, що відбуваються, випробовують на собі сильний вплив політичної кризи, яка виявляється в паданні довіри населення до керівництва, в очікуванні змін у складі вищого керівництва країни після виборів Президента України, в економічному падінні, що продовжується.

Ми маємо всі підстави для ствердження, що адміністративна реформа фактично є елементом системи, що не управляє, а управляється. Не вона управляє системою публічного управління, а система публічного управління завжди управляє адміністративною реформою і пристосовується її до себе.

Реальний процес модернізації системи публічного управління відчужений від існуючих процесів опису адміністративної реформи і комунікації. В результаті відбувається одне і те ж, а документи і ухвали уряду містять цитати з політичних памфлетів і маніфестів демократично орієнтованих західних політиків і інтелектуалів упереміж з радянським партійним сленгом про непросте, але таке необхідне майбутнє українських людей.

Ми могли б сказати, що подвійна мораль є традиційне середовище, в якому працювали і працюють колишні радянські керівників, але ми схильні бачити в цьому факті не стільки традиції, скільки реальний дефіцит мовних форм, уявлень і понять для аналізу проблем, і опису управлінської тематики.

Це зумовлено, в першу чергу, відсутністю в Україні впродовж всього ХХ ст. наукових шкіл, які займалися б питаннями управління і проектування [2]. У другу чергу, це обумовлено неконтрольованою експансією в українську мову англійської управлінської термінології, яку призначено розшифрувати вже наступним поколінням (і це в умовах, коли дуже незначна частина складу вищого і середнього менеджменту в державних структурах володіє англійською мовою) [3].

Ми можемо зробити висновок, що, критикуючи документ під назвою «Концепція Адміністративної реформи в Україні», ми критикуватимемо тільки використану мову і, можливо, сам метод викладу, але до процесу модернізації системи публічного управління, що відбувається в Україні, це не матиме ніякого відношення.

У країні відсутня (в усякому разі поки) політична група, яка на даний момент часу змогла б в жорсткій і зрозумілій формі не тільки артикулювати базові цілі і цінності для всього суспільства, але і володіла ресурсом для їх послідовної реалізації в умовах політичного протистояння і масової економічної і управлінської неписьменності. Можливо, що остання вказівка на умови є відповіддю – поясненням, чому такої

політичної групи ще немає. Отже, в принципі відсутні рамки для проведення адміністративної реформи.

Навіть за наявності цілей (а також і суб'єкта) проектування і реалізація нової системи публічного управління є процес, який може відбуватися від 5 до 10 років. У країні, в якій щорічно міняється уряд, а отже не відпрацьована система спадкоємності завдань, будь-які проекти, тривалість реалізації яких перевищують один рік, можна віднести до проектів з дуже високим коефіцієнтом ризику.

Для проектувальника це означає: якщо ти хочеш досягти успіху, період реалізації проекту не повинен перевищувати один рік. Інакше, або проект не реалізується, або витрати на його реалізацію можуть значно перевищити допустимі.

Залишаючись на позиції проектувальників, ми виходимо з припущення, що, відмінною рисою нової системи публічного управління в Україні повинна стати наявність в ній функції і здібностей стратегічного планування або короткострокового і довгострокового планування, зі всіма з цього допоміжними і супутніми функціями і здібностями.

Вищенаведений аналіз дає нам всі підстави припустити, що в досяжний період часу (від 3 до 5 років) умов для робіт такого рівня складності немає.

Список використаних джерел:

1. Державне управління та державна служба : словник-довідник / [уклад. О. Ю. Оболенський]. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
2. Оболенський О. Ю. Провісники нового публічного управління / О. Ю. Оболенський // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст / за заг. ред. С. М. Серьогіна : матеріали наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 15-16 травня 2009 р. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – С. 3–8.
3. Цветков В. В. Суспільна трансформація і державне управління в Україні. Політико-правові детермінанти : [моногр.] / В. В. Цветков, І. О. Кресіна, А. А. Коваленко. – К. : Ін Юре, 2003. – 496 с.

Н. М. ДРАГОМИРЕЦЬКА

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ МЕТОДІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Питання активності громадських організацій через запровадження різнопланових методів впливу на розвиток суспільних процесів є актуальним останні 20 років розвитку України як демократичної держави. З 1991 р. по 2007 р. у нормативно-правових актах діяльність громадських організацій та інших інститутів громадянського суспільства характеризувалась як вагомий важіль впливу на процеси суспільного та політичного розвитку держави. З 2007 р. більший наголос робиться на здійсненні громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади [9; 16]. Для 2012 р. характерно аналіз ситуації щодо розвитку громадянського суспільства, в якому провідну роль займають громадські організації, які не мають доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної

благої підтримки, а їх потенціал в сфері надання соціальних послуг населенню не використовується [4; 21].

Утім у всіх нормативно-правових актах йдеться про незадовільний стан розвитку громадянського суспільства, його вплив на процеси суспільно-економічного розвитку держави, розбудову демократичного суспільства, використання власних прав та можливостей розвитку інститутів громадянського суспільства, зокрема громадських організацій.

Одним із чинників такого стану є повторюваність й обмеженість методів, які використовують громадські організації при реалізації проектів, спрямованих на суспільно-економічний розвиток. Відсутні методи соціального проектування в арсеналі громадських

організацій попри низку навчальних курсів, проведених закордонними фахівцями.

Проведений аналіз методів, які використовували громадські організації при реалізації власних проектів протягом останніх 20 років, продемонстрував наступне. Так, з 1991 по 1997 рр. найбільш актуальним для громадських організацій було спрямування на використання методів щодо отримання донорської допомоги [22]. 1999-2000 рр. – активізація громадських організацій щодо отримання грантів на створення інформаційно-консультаційних центрів [13]. З 2001 р. – наголос на методах та формах переконання за допомогою дебатів [3]. 2002 р. – найбільш популярним стає моніторинг [13]. 2003 р. – отримання інформації про діючі та заплановані проекти щодо надання лідируючої ролі місцевим громадам у визначенні пріоритетів та запровадженні ініціатив для забезпечення сталого розвитку [22]; надання соціальних послуг місцевим громадам [13]; виборчими проектами [20]. 2004 р. – політична активність громадських організацій, спрямованість на формування у населення свідомого політичного вибору, залучення спільноти в процес прийняття політичних і програмних рішень [1; 11; 13; 20; 24]. 2005 р. – активність громадських організацій щодо отримання грантів на вирішення соціальних проблем громади [13], спрямованість на навчання представників громадських організацій технології проектування іноземними фахівцями (Великобританія, Польща, Канада та ін.) [8]. 2006 р. – робиться наголос на запровадженні іноземного досвіду розвитку громадянського суспільства в Україні через тренінги та інтерактивні вправи [15; 18; 19; 25]. У 2007 р. популярними стають проекти щодо запровадження електронного врядування разом з місцевою громадою [13]. Окрім того спостерігається спрямованість програм і проектів на підтримку громадянської активності молоді, зокрема щодо її активності як громадян Європейського Союзу [7; 10; 23]. 2008 р. властиво продовження використання інтерактивного навчання щодо створення психологічно комфортних умов навчання, залучення до активного обговорення нової інформації тощо [14], а також пізнання власної ідентичності та культури, формування активної громадянської позиції через інтерактивне навчання [2]. 2009 р. – спрямованість громадських організацій на розвиток системи електронного врядування, конференції, семінари, розробку рекомендацій до Національних програм, тренінги, моніторинги, організацію навчання [17]. Для 2010 р. актуальними постають методи, які використовувались у 2003 – 2006 рр. [5], а також 2007 р. [12]. 2012 р. – використання тих самих методів реалізації проектів громадськими організаціями, що і в попередні роки [6; 26].

Отже, використання методів реалізації проектів громадськими організаціями, спрямованими на суспільно-економічний розвиток держави мають широкий діапазон, втім їх можна об'єднати у декілька великих груп (надано за кількістю використань): педагогічні, психологічні, взаємодії, ділового спілкування. Відсутні методи соціального проектування громади, котрі сприяють саме формуванню соціуму, його цінностей, поглядів, переконань, поведінки, образу

життя тощо. У цьому громадські організації програють засобам масової інформації і засобам масової комунікації. Думається, що подальші розвідки мають бути спрямовані саме на визначення результативних методів реалізації проектів громадськими організаціями.

Список використаних джерел:

1. Аспекты работы сообществ по решению проблем окружающей среды на местном уровне. – Донецк, 2004. – 76 с.
2. Вчимося бути толерантними : Тренінговий курс для молоді / О. Собченко, А. Донець, В. Дьомкіна. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2008. – 50 с.
3. Дебати : методичні рекомендації щодо ведення дебатів : [навч. посіб.]. – К. : А.П.Н., 2001. – 102 с.
4. Закон України «Про громадські організації». – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/rada>.
5. Конкурс «Обмін кращими практиками самоорганізації та громадської діяльності між неурядовими організаціями України». – Режим доступу : <http://www.aej.org.ua/competitions/303.html>.
6. Конкурс грантів для жіночих громадських організацій України, Молдови та Білорусі. – Режим доступу : <http://gurt.org.ua/news/grants/15527/>.
7. Молодежная работа. Организация работы с молодежью в городах : [метод. пос.]. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2007. – 93 с.
8. Посібник з розвитку громад : практ. порадник для небайдужих / Л. О. Єльчева, І. М. Ібрагімова та ін. – ДК, Д, 2007. – 458 с.
9. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова від 03.11.2010 р. № 996. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/rada>.
10. Програма «Молодь в дії» : затверджена 15.11.2006 р. рішенням Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу № 1719/2006/ЕС. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/youth/index_en.html.
11. Програма «Доброчесність на практиці: програма врядування». – Режим доступу : <http://www.un.kiev.ua/bc/tenders/423/>.
12. Програма сприяння розвитку місцевого самоврядування «Доброчесність на практиці : програма врядування» представництва Організації Об'єднаних Націй в Україні. – Режим доступу : <http://www.irshava.org/>
13. Проекти. – Режим доступу : http://ssu-poltava.org/completed_projects.
14. Протидія корупції : тренінговий курс для молоді / В. Дьомкіна, А. Донець, С. Гордейчук. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2008. – 43 с.
15. Публічна політика Європейського Союзу: перспективи та шляхи запровадження в Україні / В. Дьомкіна, А. Донець, Т. Гладченко. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2006. – 90 с.
16. Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 р. № 1035-р. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/rada>.
17. Роль та участь громадських організацій України в моніторингу Європейської політики сусідства. – Режим доступу : http://www.sektor-3.org/?module=fn&a=305&h=rol_

ta_uchast_gromadskikh_organizacij_ukraini_v_monitoringu_evropejskoi_politiki_susidstva.

18. Соціальна політика Європейського Союзу: перспективи та шляхи запровадження в Україні / А. Донець, В. Дьомкіна, Т. Гладченко. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2006. – 130 с.

19. Спільний польсько-український проект «Нас єднає неповносправність». – Режим доступу : <http://www.birth-defects.org/start/ukrainian/uchelm.htm>.

20. Сприяння справедливим і чесним виборам 2004 року. – Режим доступу : http://www.irf.ua/files/ukr/news_659_ua_doc.doc.

21. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації : Указ Президента України № 212/2012. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/rada>.

22. Країна за 20 років отримала понад 6 млрд дол. «донорської допомоги». – Режим доступу : <http://www.wcu.org.ua/news/525>.

23. Управління міжнародними молодіжними проектами : [метод. посіб.] / А. Донець, Я. Боренько, В. Дьомкіна. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2007. – 113 с.

24. Участие громады в решении проблем на местном уровне : [информ.-метод. посіб.]. – Донецьк : Донецький Молодіжний Дебатний Центр, 2004. – 60 с.

25. Участь громадськості у законодавчому процесі : інформаційно-аналітичне дослідження. Лабораторія законодавчих ініціатив Програма сприяння парламенту України університету Індіани США. – К., 2006. – 48 с.

26. Чемпіонат з комперативної аналітики «Ідеї світу для розвитку України». – Режим доступу : <http://cdr-ukraine.org/projects.html>.

**О. Б. КОРОТИЧ,
В. П. КОЗУБ**

РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Актуальні процеси демократизації суспільства, децентралізації державної влади, переходу від галузевого до комплексного управління територіальними соціально-економічними системами вимагають істотних структурно-функціональних перетворень на всіх рівнях управлінської ієрархії. Для вирішення цих складних завдань треба забезпечити проведення глибоких реформ в публічному управлінні, яке складається з системи державного управління, що охоплює центральний, регіональний та субрегіональний рівні управління, та легітимізованої державою системи місцевого самоврядування, представленої на регіональному, районному та базовому рівнях управління. Реформування публічного управління, перш за все, має бути спрямоване на вирішення таких ключових завдань, як: визначення ролі, завдань, функцій, структури органів державного управління; розподілу повноважень між виконавчою владою та органами місцевого самоврядування [1].

Необхідність проведення реформування публічного управління зумовлюється неефективною організацією публічної влади на місцевому рівні; неефективним місцевим самоврядуванням; невідповідністю чинної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування принципам демократії, європейським стандартам. Ратифікована Україною 15 років тому Європейська хартія місцевого самоврядування досі чекає імплементації у вітчизняне законодавство. Адже відповідно до Закону «Про міжнародні договори України», положення Хартії мають пріоритет щодо положень національного законодавства. Реалізація одного з основоположних, закладених у Хартії, принципів побудови публічної влади – субсидіарності, ускладнюється через те, що органи самоврядування нижчого рівня не спроможні ефективно виконувати свої повноваження і змушені передавати їх органам вищого рівня.

Діючій системі публічного управління притаманні вагомні суперечності, пов'язані із тим, що на регіональному та районному рівнях його одночасно та стосовно одних й тих самих об'єктів (соціально-економічних територіальних комплексів) здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, повноваження яких постійно перетинаються, а діяльність спрямована на реалізацію інтересів різних суб'єктів: держави та конкретних територіальних громад. Намагання обласних та районних державних адміністрацій одночасно реалізувати державну політику та захищати місцеві інтереси призводить до того, що вибір, який робить кожний державний службовець у процесі здійснення наданих повноважень, залежить від його особистісних оцінок важливості тих чи інших інтересів.

Внутрішні протиріччя притаманні й системі органів місцевого самоврядування. З одного боку, органи місцевого самоврядування являють собою форму владної самоорганізації діяльності жителів таких адміністративно-територіальних одиниць як область, район, місто, район у місті, селище, село, але реально влада надається їм та регламентується державними законодавчими актами, які окреслюють повноваження та визначають можливості фінансового забезпечення.

Зважаючи на тісний взаємозв'язок двох систем управління, що діють в державі, та неможливість демократизувати одну з них без запровадження відповідних змін в іншій, виникає необхідність комплексного реформування публічного управління на місцевому рівні, яке має включати такі складові, як: реформування системи органів публічної влади на місцевому рівні щодо складу елементів та взаємозв'язку між ними; структурно-функціональне реформування кожного місцевого органу публічної влади; реформування діяльності органів публічної влади місцевого рівня щодо захисту державних і місцевих інтересів та надання управлінських послуг;

реформування взаємодії місцевих органів публічної влади у процесі управління територіальними комплексами.

На теперішній час не вирішеними залишаються завдання формування ефективної організації виконавчої влади; формування сучасної системи місцевого самоврядування; запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади і місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг. Першочерговими завданнями реформування публічного управління також є передача повноважень та відповідних ресурсів від центральних до місцевих органів влади з метою сприяння формуванню економічно самодостатніх територіальних громад; правове врегулювання питань надання публічних адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, чітке розмежування відповідальності за надання послуг громадянам між різними рівнями публічної влади [2].

Існують різні моделі організації системи місцевого самоврядування, основними з яких є модель партнерства, агентська модель і модель взаємозалежності. Ефективність державного управління в сучасних умовах тісно пов'язана з адекватністю вибору в масштабах окремо взятої країни моделі місцевого самоврядування та забезпеченням умов для органічної взаємодії державних структур з громадськими інститутами.

Щоб зняти проблему виконання делегованих державою повноважень без їхнього належного фінансування необхідно запровадити чіткий і зрозумілий розподіл повноважень між структурами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, затвердити рівний статус комунальної власності для всіх рівнів – села, селища, міста, району

та області, закріпити в Конституції принцип самостійності органів місцевого самоврядування у вирішенні питань, зарахованих до їх відома [3].

Адміністративна реформа, проголошена Президентом України, спрямована на децентралізацію влади, посилення місцевого самоврядування та розширення повноважень регіонів набуває стратегічного значення для подальшого національного розвитку. З метою реалізації адміністративної реформи, що безпосередньо стосується реформування публічного управління, необхідно вносити зміни до Конституції України, які мають забезпечити розширення повноважень місцевого самоврядування, збалансувати відносини між державою та регіонами, органами представницької влади на місцях, місцевою виконавчою владою, територіальними підрозділами органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Білозерська Т. О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до європейської інтеграції [Електрон. ресурс] / Т. О. Білозерська // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 11–19. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2007-2/07_btodei.pdf.

2. Кудряченко А. Шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам у контексті децентралізації владних повноважень [Електрон. ресурс] / А. Кудряченко, О. Здіорук, Д. Горелов. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Juni/8.htm>.

3. Нагребецька І. Децентралізація як стимул до розвитку територій: заможними мають бути всі [Електрон. ресурс] / І. Нагребецька // Уряд. кур'єр. – 2012. – 31 травня. – Режим доступу : <http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/decentralizaciya-yak-stimul-do-rozvitku-teritorij-/p/>.

Т. М. ЛОЗИНСЬКА

ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Концепція правової рівності людей розвинулася із ідеї їх загальної рівності, яка зародилася ще в древні часи, але так і не була повною мірою реалізована. Найпоширеніше розуміння права як формальної рівності, яка передбачає (і ґрунтується) на свободі людей формувати суспільні відносини [1], водночас припускає наявність чогось, що дає людині відчуття впевненості в своїй свободі, можливість самостійно виконувати певні дії по відношенню до інших людей, вступати з ними у приватно - правові відносини тощо.

Формальна рівність людей найбільшою мірою проявляється тоді, коли вони є не лише юридично вільними, а й коли вони мають економічну свободу, тобто діють як суб'єкти права власності. Саме приватна власність є тим «чимось», стосовно якого людина виступає носієм приватних інтересів, що реалізуються у сфері цивільно-правових, а не політично-правових відносин.

Приватна власність неминуче породжує специфічний тип соціальних відносин, який згодом отримав назву «громадянське суспільство». За Гегелем

громадське суспільство є сферою здійснення цивільно-правових відносин, де людина виступає не громадянином (суб'єктом публічного права), а непублічною особою (суб'єктом приватного права) [2].

Захищаючи власність, прагнучи її ефективніше використати і залишити у спадок дітям, люди об'єднуються незалежно від держави, але переважно в її межах. Звідси об'єктивна суперечність: між соціальністю (політичністю) людини, її прагнення створити загальнообов'язкові закони та її раціоналізмом і граничним індивідуалізмом щодо використання власності.

Отже, приватна і публічна сфера не є абсолютно відокремленими, а в конкретно – історичні періоди спостерігається збільшення або зменшення залежності цивільно – правових відносин від політичних, що збереглося й до нашого часу. Наприклад, в Україні, як і в деяких інших країнах світу (Канаді, Бразилії, Польщі, Угорщині, Чехії, Словаччині, Румунії та ін.) забороняється набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення іноземцям.

Зв'язок між цивільно-правовою сферою (громадським суспільством) і державою прослідковується й у тому, що розвиток громадянського суспільства сприяє встановленню господарського порядку на основі ухвалення *правових* законів, тобто формування правової держави. Слід розуміти, що громадянське суспільство, виходячи із економічного детермінізму, не є однорідним, недаремно, в політичній та державно-управлінській сферах усе частіше говорять про «суспільні групи», «групові інтереси» та «соціальні мережі» [3]. Реалізація економічних інтересів в межах правової держави не може відбуватися поза характерними особливостями прояву природи конкретного суб'єкта громадянського суспільства або його спільнот. Це означає, що результати вказаної реалізації можуть бути дуже різними, а отже вони породжують фактичну суспільну нерівність, яка одночасно є й проявом природної фактичної нерівності людей, залучених до господарського життя.

Розуміння економічної свободи, як однієї з найвищих цінностей громадянського суспільства, згодом привело до формування концепції антропоцентричної свободи, яка досить скептично сприймалася багатьма вченими (зокрема інституціоналістами) через сумніви щодо раціональності людського вибору.

Історично економічна подрібненість громадянського суспільства зменшувалася з розвитком капіталізму. Економічний раціоналізм при цьому не зникав, але менш вираженими ставали його негативні прояви (шахрайство, зловживання власністю, порушення домовленостей тощо), оскільки використання власності здійснювалося в корпоративній формі і все більше набувало суспільного характеру. Усуспільнення виробництва при капіталізмі не усувало суперечливість інтересів власників і найманих працівників, тому до причин, що викликали подрібненість суспільства, описану вище, слід додати ще й конфліктність (навіть антагонізм) взаємин між власниками і найманими працівниками; змагальність між бізнес-групами; професійну відокремленість найманих працівників унаслідок чергового суспільного поділу праці (наприклад, відокремлення управлінських функцій від виробничих) тощо.

Структура капіталу (скажімо, співвідношення між промисловим і торговельним капіталом чи питома вага іноземної власності у загальному її обсязі) також суттєво впливає на згуртованість громадянського суспільства. За спостереженнями М. Говлета і М. Рамеша, «економіці, що характеризується низькою

концентрацією промисловості або високим рівнем іноземної власності, складно організувати нерівноправні елементи та розробити спільну позицію» [3, с. 79].

Цілком зрозуміло, що слабкість інституту власності в Україні є однією із глибинних причин нерозвиненості цивільно-правових відносин.

Саме в цій площині знаходяться реальні проблеми розвитку громадянського суспільства, які потребують глибокого дослідження із залученням інструментів економічного аналізу.

Крім того, економічна глобалізація суттєво впливає на ринок праці, платіжний баланс, формування попиту та пропозицій, а отже на доходи бізнесу та вартість робочої сили. Сфера внутрішньонаціональних приватних відносин стає надто залежною від міжнародних чинників. Додамо сюди використання зарубіжних грантів на підтримку недержавних організацій, інформаційні впливи та політичні тиски і стає зрозуміло, що незріле громадське суспільство цілком може бути використано для знищення держави.

Слід також зробити застереження щодо перебільшення ролі недержавних організацій, які часто вважають основою громадянського суспільства. Їх легітимізація відбувається через політичну сферу; їх функціонування має базуватися на фінансово-матеріальній основі, яка створюється принаймні за підтримки держави, а інколи за її безпосередньої участі; їх діяльність спрямована на захист лише учасників організації (захищає групові інтереси); їх структури такі самі ієрархічні, а отже бюрократичні, як і структури державних організацій; вони не можуть, захищаючи лише групові інтереси, концентрувати значні економічні ресурси для розв'язання складних соціальних проблем. Отже вплив недержавних організацій на розвиток громадянського суспільства є досить обмеженими

Окреслені проблеми є досить перспективними і актуальними для досліджень, предметною сферою яких виступає розвиток громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. *Нерсеянц В. С.* Философия права : учеб. для вузов / В. С. Нерсеянц. – М. : НОРМА, 2003. – 652 с.
2. *Гегель Г. В. Ф.* Работы разных лет : в 2 т. / Г. В. Ф. Гегель ; сост., общ. ред. А. В. Тулыгина. – М. : Мысль, 1971. – Т. 2. – 632 с.
3. *Говлет М.* Дослідження державної політики: Цикли та підсистеми політики / М. Говлет, М. Рамет ; пер. з англ. О. Рябова. – Львів : Кольварія, 2004. – 264 с.

Э. А. ЛУТОХИНА

«ЛОВУШКИ» ИННОВАЦИОННОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ И ЗАДАЧИ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Современное человечество, отягощенное глобальными проблемами (продовольственной, демографической, энергетической, экологической, нравственной), испытывает острую потребность в творческих, креативных, инновационных работниках. Ведь именно такие работники способны по-новому, необычайно, талантливо разрешать труднейшие

проблемы, открывать и осваивать неведомые пути, т.е. развивать инновационную экономику.

«Мотором» современной экономики служат инновации. Как свидетельствует мировая практика, в жесткой глобальной конкуренции именно инновации становятся главным конкурентным преимуществом и приносят компаниям победу. Но особенность этой

ситуации состоит в том, что «заводится» такой «мотор» только человеком. Без человека даже при наличии миллиардных инвестиций не может быть инноваций. Решающей силой в современной экономике являются не материальные и денежные средства, как при классическом рынке, а креативно-инновационная энергия и люди, которые ею владеют. Не зря шведские ученые К. Нордстрем и Й. Риддерстале в подзаголовке своей книги выразительно написали: «*капитал пляшет под дудку таланта*» [1].

Стержнем инновационной экономики является креативный человек и креативный капитал. Однако эта важная особенность далеко не всегда еще учитывается в теории, в управлении и на практике, что влечет одну из довольно распространенных ошибок: нет инвестиций – нечего и думать об инновациях. Но на деле связь здесь обратная: есть эффективный, прибыльно привлекательный инновационный проект – найдутся инвесторы. Новую технику или новейшую технологию в наше время можно купить, но далеко не всякий работник способен создать инновационный проект, обладающий современной конкурентоспособностью.

Следует обратить внимание и на то, что креативно-инновационный труд есть не просто процесс деятельности, это труд с проявлением особенных свойств, качеств и ценностных ориентаций личности. Поэтому и результат такого труда становится особенным, включая несколько новых эффектов:

- эффект обновления и развития (создание того, чего не было до сих пор);
- эффект ценности (создание того, что остается долгосрочным вкладом в общую копилку экономики и более того – человеческой цивилизации);
- эффект формирования Нового типа человека (не только высокообразованного, но и высококультурного, высоконравственного, гуманного, счастливого от самореализации, от реализации (по Э. Фромму), принципа «Быть», а не принципа «Иметь» [2].

Однако инновационное развитие – это не «победный марш» по гладкому шоссе. В экономике все взаимосвязано и взаимообусловлено. Притом не только прямая, но и обратная взаимозависимость составляющих инновационной экономики чревата возможностью негативных последствий. Недостаточность, недоразвитость одного из звеньев служит основой недостаточности следующего за ним звена. При такой ситуации последовательно связанные звенья инновационного развития складываются в такую общую цепочку зависимостей, которой можно дать название: «*порочный круг инновационной недостаточности*».

«Порочный круг» отражает ситуацию, при которой недостаточность развития одного звена инновационной экономики вызывает недостаточность следующего и т.д., образуя тем самым круговую зависимость. В результате это может сформировать совокупную недостаточность инновационного развития национальной экономики, что в условиях глобальной конкуренции чревато серьезными проблемами экономической безопасности не только для отдельных субъектов хозяйствования, но и для национальной экономики.

Зависимости «порочного круга инновационной недостаточности» имеют, на наш взгляд, такую последовательность: недостаточность креативно-инновационного развития персонала – недостаточность креативно-инновационных усилий – недостаточность инновационных результатов – консервация низкого уровня производства и экономической эффективности – низкий уровень доходов – недостаточность мотивации и стимулирующего воздействия – и вновь недостаточность креативно-инновационного развития персонала, т.е. круг замкнулся [3].

Недостаточность креативно-инновационного развития персонала как начальное звено рассматриваемого «порочного круга» представляет собой недостаточность развития способностей и качеств работников, необходимых для создания и внедрения в реальную практику новых общественно-значимых материальных и нематериальных благ (технологий, технических средств, сырьевых, энергетических ресурсов, новых продуктов, форм организации производства, новых методов управления и т.д.).

Более того, способности должны быть активизированы, адаптированы к особенностям современной экономики и внешней среды, организованы и соответственно целенаправлены. В противном случае недостаточность креативно-инновационного развития персонала превратится в глубокую «ловушку», в которой «застрянет» инновационное развитие.

«Ловушкой» в экономической теории, как известно, называют ситуацию, которая отражает устойчиво негативное воздействие, стойкий эффект блокирования, создаваемый первоначально позитивным явлением. Более разработанным видом «ловушек» являются институциональные ловушки [4, с. 3–40]. Такими ловушками в нашей переходной действительности были бартер, взаимозачеты и т.п. Первоначально необходимые в тех условиях и полезные, эти явления становятся негативными, а то и явно вредными в изменившихся условиях.

Названная выше «ловушка» на пути инновационного развития, если ее предусмотрительно не «обойти» или не найти способа быстрого преодоления, может втянуть в следующую ситуацию, которая тоже станет «ловушкой». Таковой будет недостаточность инновационных усилий, а затем, если и она не преодолена, – недостаточность инновационных результатов.

Таким образом, инновационное развитие как очень сложный и многофакторный процесс таит на своем пути целый ряд «ловушек». Важнейшая роль публичного управления в этом развитии несомненна. Одной из непростых и ответственных задач современного публичного управления является превентивное распознавание возможных «ловушек» инновационной недостаточности, умелое маневрирование и своевременный обход. Это позволит не только достигать целевых ориентиров развития экономики и общества, но и избегать многих серьезных рисков – финансовых, производственных, инвестиционных, коммерческих, конкурентных, а также риска имиджа страны в целом.

Список использованных источников:

1. *Нордстрем К. А.* Бизнес в стиле фанк / К. А. Нордстрем, Й. Риддерстрале. – СПб. : Стокгольмская школа экономики, 2005. – 278 с.
2. *Фромм Э.* Психоанализ и религия. Искусство любить. Иметь или быть? / Э. Фромм ; пер. с англ. – К., 1998.

3. *Лутохина Э. А.* Типология труда в новой экономике : монография / Э. А. Лутохина. – Минск : АУ, 2010. – 277 с.

4. *Полтерович В. М.* Институциональные ловушки и экономические реформы / В. М. Полтерович // Экономика и математические методы. – 1999. – Т. 35. – № 2.

А. О. МОНАЄНКО

СУЧАСНИЙ СТАН ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Аналізуючи сучасний стан надходжень до місцевих бюджетів, варто зазначити, що в Україні спостерігаються значні міжрегіональні відмінності податкових надходжень із розрахунку на одного жителя, максимальний та мінімальний показники відрізняються більш ніж учетверо. Максимальний рівень податкових надходжень на душу населення у 2008 р. становив 201,8 % від середнього по Україні в Одеській області, а мінімальний – 48,4 % від середнього по Україні в Тернопільській області. У Київській області цей показник у 2008 р. становив 100,4, АР Крим – 101,5 %. За останні п'ять років максимальний рівень податкових надходжень спостерігався в Полтавській області (вищий удвічі, ніж у середньому по областях України), мінімальний – у Тернопільській області (менше 50 % від середнього рівня). У 2007–2009 рр. постійно у 8-9 областях України рівень податкових надходжень на одного жителя відставав від середнього по областях України більш ніж на третину [1, с. 45].

Місцевими бюджетами України постійно недоотримуються субвенції та дотації. Крім того, діючий механізм надання окремих субвенцій не забезпечує обґрунтоване визначення потреби в коштах та своєчасне їх перерахування. Зростання обсягів міжбюджетних трансфертів у загальній сумі доходів місцевих бюджетів свідчить про те, що виконання місцевих бюджетів відбувається за умов збільшення їх залежності від коштів державного бюджету України, що не сприяє зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні власної доходної бази.

Так, загальний обсяг наданих із державного бюджету трансфертів місцевим бюджетам збільшився у 2010 р. порівняно з 2009 р. на 15 млрд 460,7 млн грн або на 25,1 %, а питома вага трансфертів у доходах місцевих бюджетів досягла 49,1 % або зросла на 2,4 % [2, с. 104].

Найбільші суми міжбюджетних трансфертів розподілено місцевим бюджетам АР Крим (542,4 млн грн), Одеської (474,6 млн грн), Запорізької (327,1 млн грн), Луганської (247,1 млн грн) та Донецької областей (270,7 млн грн). У 10-25 разів менше міжбюджетних трансфертів розподілено місцевим бюджетам Житомирської (29,3 млн грн), Закарпатської (20,7 млн грн), Кіровоградської (19,3 млн грн), Миколаївської (22,9 млн грн) та Тернопільської (21,1 млн грн) областей, економічний потенціал яких значно нижчий. Такий підхід при розподілі окремих трансфертів спричинив збільшення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів [2, с. 105].

Органи місцевого самоврядування мають значні труднощі з виконанням місцевих бюджетів одразу після початку бюджетного року. Річ у тім, що через інституційні особливості формування та використання бюджетних коштів існує постійна загроза недофінансування не тільки бюджету розвитку, а й захищених статей місцевого бюджету. В ході виконання місцевих бюджетів виникають тимчасові касові розриви, які треба обов'язково покривати.

Затверджений наказом Міністерством фінансів України від 22.01.2007 р. № 30 Порядок перерозподілу обсягів коштів між субвенціями з державного бюджету місцевим бюджетам та місцевими бюджетами в межах загального обсягу відповідних субвенцій не містить чітких критеріїв формування переліків об'єктів та планування обсягів спрямованих на них коштів субвенцій, внаслідок чого можна спостерігати внесення змін та доповнень до підзаконних актів України, фінансування здійснюється не на постійній основі, значні обсяги невикористаних бюджетних коштів повертаються до державного бюджету. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів не враховує усіх специфічних умов господарювання кожної адміністративно-територіальної одиниці в Україні.

Досить високий рівень виконання доходної частини місцевих бюджетів спостерігаються у Донецькій (104 %), Полтавській (103,4 %), Миколаївській (102,5 %), Рівненській та Сумській (по 102 %) областях. Найгірше виконано план по доходах у м. Києві (на 76,1 % до річних обсягів), Львівській та Одеській (по 93 %) областях [2, с. 107]. Проблемними доходами місцевих бюджетів в регіональному розрізі є доходи від власності та підприємницької діяльності, доходи від операцій з капіталом, податок на прибуток з підприємств комунальної власності, податок з доходів фізичних осіб, плата за землю.

Перші місяці нового року в процесі виконання місцевих бюджетів характеризуються спадом ділової активності в I кв. поточного року порівняно з IV кв. минулого, зростанням видатків місцевих бюджетів за оплатою комунальних послуг та енергоносіїв, нерівномірним надходженням до відповідного місцевого бюджету окремих доходів (наприклад, плата за землю). Місцеві бюджети в I кв. року виконуються в умовах зниження надходжень і підвищення видатків.

Однією з основних проблем формування доходів місцевих бюджетів є те, що основна частина грошових фондів, які мають у своєму розпорядженні органи

місцевого самоврядування (практично 86 %), формуються на центральному рівні. Одночасно зменшується питома вага власних доходів місцевих бюджетів. Серед доходів, які формуються на центральному рівні і закріплені за місцевими бюджетами, основним бюджетотворюючим податком для місцевих бюджетів залишається податок з доходів фізичних осіб (питома вага більше ніж 86 %).

Варто зазначити, що надмірна централізація бюджетних коштів, неврегульованість порядку їх ефективного розподілу, низька ефективність управління міжбюджетними трансфертами стримують розвиток органів місцевого самоврядування, не забезпечують надання населенню адміністративно-територіальної одиниці якісних соціальних послуг.

Доходи загального фонду місцевих бюджетів, формування яких здійснюється на місцевому рівні у загальній структурі доходів місцевих бюджетів займають лише 5,5 %. Решту доходів, що формуються на місцевому рівні, складають доходи спеціального фонду (8,8 %). Серед власних доходів місцевих бюджетів самим значним за обсягом (понад 38 % від загального обсягу) є плата за землю [2, с. 109].

В. И. СВИРИДОВ

ПОВЫШЕНИЕ РОЛИ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ РОССИИ

Местное самоуправление определяется как «...организация власти на местах, предполагающая самостоятельное решение населением вопросов местного значения» [1, с. 17]. Исходя из данного определения, следует предположить, что главной целью функционирования местного самоуправления является создание необходимых условий для повышения жизненного уровня местных жителей. Роль местного самоуправления в реализации сформулированной цели определяется его компетенцией и соответствующими задачами.

Для развития сельских территорий необходимо использовать двойственную природу органов местного самоуправления. С одной стороны, это органы местной власти, с другой – субъекты финансово-хозяйственной деятельности. Поэтому в рамках существующего федерального законодательства они имеют возможность регулировать собственную деятельность путем принятия устава муниципального образования и установления в нем общеобязательных экономических правил, действующих на территории муниципального образования (например, положение о бюджетном устройстве и бюджетном процессе в муниципальном образовании, о порядке управления и распоряжения средствами муниципального образования, о порядке управления и распоряжения муниципальной собственностью, о муниципальных займах и кредитах и т. д.).

Сравнивая отечественный и мировой опыт местного самоуправления в сфере производственно-финансовой деятельности, следует отметить, что европейское самоуправление базируется на развитой

У силу тінізації реального сектору економіки виявляється неможливим проконтролювати власні доходи громадян, підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання у сфері малого та середнього бізнесу. Особливої актуальності набуває контроль туристичної діяльності суб'єктів господарювання, яка спричиняє зменшення надходжень від туристичного збору до відповідного місцевого бюджету. Крім того, на законодавчому рівні не встановлено методики утримання туристичного збору на відповідній території певної адміністративно-територіальної одиниці, що унеможливує повний фінансовий контроль за справлянням цього платежу до відповідного місцевого бюджету.

Список використаних джерел:

1. Бюлетень фінансово-податкового законодавства та практики його застосування // Офіційні матеріали Державної податкової служби України. – 2010. – № 1 (4). – 400 с.

2. Стефанюк І. Б. Взаємовідносини державного і місцевих бюджетів України у 2010 р. / І. Б. Стефанюк // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 103–115.

частной собственности, более высоком жизненном уровне населения и необходимом финансовом либерализме. В результате этого основным источником доходов местных бюджетов являются местные налоги и рентные доходы, а способом реализации определенных целей в социальной политике – концессии, муниципальные заказы и подряды.

Россия отличается относительно низким уровнем жизни сельского населения и отсутствием государственного патернализма по отношению к крестьянам. Поэтому основой местных бюджетов сельских муниципалитетов должны стать средства, зарабатываемые органами местного самоуправления в процессе собственной хозяйственной деятельности [2, с. 42].

Первым шагом в этом направлении должна стать разработка целевой комплексной программы социально-экономического развития села. С этой целью необходимо всестороннее исследование территории, изучение ее исторического развития, ревизия имеющихся ресурсов и в конечном итоге определение тенденций развития. Для формирования местного бюджета в первую очередь необходимо проанализировать все имеющиеся потенциальные земельные и другие природные ресурсы.

Сельской администрации необходимо позаботиться о создании инвестиционно-привлекательного имиджа собственной территории, для чего целесообразна разработка инвестиционных проектов (бизнес-планов). Следствием данного мероприятия будет являться приток инвестиций в сельскую местность. В последующем сельские органы самоуправления

смогут заняться собственной инвестиционной деятельностью, вкладывая относительно свободные денежные средства в инвестиционные проекты, создавая дополнительные рабочие места и увеличивая тем самым спрос на рабочую силу. Подобная практика широко распространена в Европе, где местные органы самоуправления развивают инженерную инфраструктуру, занимаются строительством и благоустройством жилья и т. д., увеличивая стоимость каждого участка земли. После этого они сдают эти участки в аренду или продают их по возросшим ценам, получая дополнительные средства для развития своей территории. Такая деятельность законодательно разрешена и в России, но до сих пор не получила широкого распространения.

Создание новых рабочих мест сельская администрация может инициировать путем возрождения и развития декоративно-прикладного искусства и ремесел, которыми в прошлом славилась Россия.

Пользующиеся спросом изделия могут быть ориентированы как на внутренний (отечественный), так и на внешний (международный) рынок. Поэтому дополнительным источником самофинансирования для решения различных социально-экономических проблем села могут стать программы развития международных культурных связей и туризма.

Более пристального внимания со стороны местных органов самоуправления требуют муниципальные предприятия. Получив право на самостоятельную финансово-хозяйственную деятельность, наряду с остальными участниками рынка они имеют возможность создавать предприятия (магазины, аптеки, жилищно-коммунальный сервис и т. д.), в функцию которых входит не только обслуживание населения, но и получение доходов в местный бюджет.

Здесь контурно определены лишь некоторые возможности развития экономической базы местного самоуправления, хотя на самом деле они гораздо шире и разнообразнее. Эти возможности могут раскрыться не только за счет приращения доходов, но и оптимизации расходов. В данном случае имеется в виду рациональное использование средств местных бюджетов, заключающееся, например, в присутней

рыночным отношениям возможности выбора партнера, исполнителя муниципального заказа на альтернативной основе и т. д. Следовательно, кардинально меняются основы деятельности сельских органов самоуправления. Задачей исполнителей бюджета становится рационализация бюджетных затрат. В их работе на первый план выходит планирование развития собственных источников доходов.

Для выполнения столь разнообразных функций по социально-экономическому развитию сельских муниципальных образований кадровый потенциал местной администрации должен быть высокопрофессиональным. В связи с этим, для создания единой образовательной системы с целью подготовки высокопрофессиональных служащих – менеджеров, целесообразно объединить ресурсы местных бюджетов, государственной власти и бизнес-структур.

Проблема стратегического характера при этом состоит в том, что сельские органы самоуправления, не обладая сегодня реальными экономическими и политическими правами, не способны разрозненно, по одиночке обеспечивать условия для последовательного роста качественного уровня жизни населения.

Проблема тактического характера заключается в том, что финансовая зависимость сельских органов самоуправления от государственных властных структур лишает их возможности разрабатывать технологии претворения в жизнь различных планов, проектов, программ.

Лишь объединившись в союз, сельские органы самоуправления смогут перевернуть «пирамиду власти», реально возродить имманентно присущие им функции, связанные с социально-экономическим возрождением и развитием села.

Список использованных источников:

1. *Парахина В. Н.* Муниципальное управление / В. Н. Парахина, Е. В. Галеев, Л. В. Ганшина. – М. : КНОРУС, 2007. – 496 с.
2. *Сергеев П. В.* Система самоуправления в сельской местности: теория, история, перспективы развития / П. В. Сергеев, В. И. Свиридов, Н. Н. Петренко ; Курский ин-т социального образования (филиал) РГСУ. – М. : Изд-во РГСУ «Союз», 2009. – 270 с.

В. В. СИЧОВА

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИМИ ВІДНОСИНАМИ В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Поступальний розвиток України в напрямку постіндустріального суспільства, формування мережевої структури суспільних відносин актуалізує питання щодо особливостей соціального діалогу як складової державного управління соціально-трудовими відносинами.

Соціальний діалог як складова державного управління соціально-трудовими відносинами ґрунтується на досвіді індустріального суспільства. Формами його здійснення є обмін інформацією, консультації, переговори, узгоджувальні процедури,

колективні переговори з укладання колективних договорів і угод між представниками урядів, соціальних партнерів або між соціальними партнерами з питань економічної та соціальної політики, що становлять спільний інтерес, а також контроль виконання ухвалених рішень [3, ст. 8]. З розвитком постіндустріального суспільства модель соціального діалогу за типом трипартизму (системи тристоронніх трудових відносин між профспілками, об'єднаннями роботодавців і органами державної влади або органами місцевого самоврядування [1, с. 638])

виявилася недостатньою для врегулювання багатьох фундаментальних проблем.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призвів до переходу від максимізації до демасифікації підприємства / виробництва, від централізації до децентралізації управління з виникненням плоскої ієрархії організацій, більшої свободи компонентів останніх, що отримали можливість створювати самостійні зв'язки з зовнішнім світом. Функціональна реінтеграція найманих працівників ускладнювала їх об'єднання у профспілки, спричинила занепад значення й функцій останніх. Деюніонізація профспілок, зменшення групової активності різних категорій трудящих, зайнятих в індустріальній економіці, призвело до виникнення нових соціальних рухів і організацій. Останні, на відміну від профспілок, формуються з представників різних прошарків середнього класу, спрямовані не на захист інтересів своїх членів, а на вирішення практичних проблем місцевого, регіонального та загальнодержавного масштабів (так звані рухи «однієї мети») [2, с. 15]. Нові групи інтересів незалежні від політичних партій і сформованих ними органів влади, досягають часом досить відчутних поступок від влади й бізнесу, що свідчить не про ієрархічні відносини підлеглості, а про відносини партнерів.

В умовах постіндустріального суспільства формується нова модель відносин – секторальна модель соціального діалогу, де держава виступає як перший сектор, бізнес – як другий сектор, а недержавні (некомерційні) організації – як третій сектор. На зміну терміну «соціальний діалог» наприкінці ХХ ст. з'являється поняття «соціальне партнерство», в основі якого лежать артикуляція інтересів кожної із сторін, пошук цивілізованих способів взаємодії у розв'язанні соціально значимих проблем [1, с. 638-639]. Практика соціального діалогу розповсюджується на всі структури третього сектору – об'єднання громадян і інститутів територіального, професійного, економічного самоуправління. В Україні соціальний діалог реалізується в межах неокорпоративної моделі трипартизму, яка ґрунтується на розширеному розумінні публічної сфери, розмитій функціональній диференціації держави й економіки та зниженні автономії учасників [5, с. 51, 64].

Стабілізація й благополуччя постіндустріальних суспільств має базуватися не лише на законах, договорах, економічній доцільності, а на принципах взаємності, моральних зобов'язаннях, обов'язку перед суспільством і довірі [4]. Зміна характеру соціально-трудова відносин в умовах постіндустріального суспільства дозволяє виділити такі особливості соціального діалогу:

1. Відбувається зміна моделей відносин держави та бізнесу: з плюралістичної моделі (базується на розширеному розумінні приватної сфери за чіткої функціональної диференціації держави й економіки та високої автономії її учасників) на неокорпоративну модель.

2. Соціальний діалог як складова державного управління соціально-трудова відносинами в умовах ринку, дестандартизації і гнучкості зайнятості базується на принципі деїдеологізації, тобто спирається на концепції, ідеї, які відбивають інтереси багатьох соціальних груп.

3. Соціальний діалог ґрунтується на принципі інформованості й інформатизації, що обумовлює проведення державними органами постійного

моніторингу потреб суспільства; визначення форми, змісту, термінів надання необхідної інформації щодо вакансій (пропозицій різних форм зайнятості) з боку державних органів влади, роботодавців і їх об'єднань, а також недержавних організацій; створення відповідних електронних банків даних. Це сприятиме розвитку співробітництва та взаємної відповідальності державних органів, роботодавців і недержавних організацій.

4. Відбувається диверсифікація рівнів реалізації соціального діалогу та залучення більш широкого кола суб'єктів, які можуть мати значення для вдалого вирішення нагальних проблем [4]. Децентралізація та розвиток неформальних механізмів участі працівників призводять до поширення соціального діалогу на рівень підприємств і всередині фірм. Разом із цим, традиційні макросоціальні форми соціального діалогу не відхиляються, обмежуючись колом питань, що регулюються на загальному рівні: мінімальна зарплата, виплати з соціального страхування, безпека та умови праці.

5. Подальше поглиблення соціального діалогу пов'язане з його розвитком на регіональному рівні, на рівні корпорацій та фірм, а також охоплення ним таких питань, як якісний розвиток трудових (людських) ресурсів або ж етичні проблеми діяльності фірми та професійної етики. Розширення проблематики соціального діалогу обумовлене зміщенням його тематики з площини чисто соціальної до проблем діяльності підприємства та його економічної ефективності.

Таким чином, в умовах постіндустріального суспільства відбувається одночасне поглиблення й поширення соціального діалогу. З розвитком постіндустріального суспільства нові відносини між соціальними групами будуються на принципах партнерства. В умовах автономізації і функціональної реінтеграції найманих працівників, плюралізму об'єднань громадян, переходу від плюралістичної до неокорпоративної моделі відносин держави та бізнесу в процесі соціального партнерства зростатиме роль держави щодо об'єднання громадян навколо розв'язання конкретних соціально-економічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Діденко Н. Г. Соціальне партнерство / Н. Г. Діденко // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президенті України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. кол. : І. А. Грицяк (співгол.), Ю. П. Сурмін (співгол.) та ін. – 2011. – С. 638–640.

2. Жуков В. І. Соціальний діалог на ринку праці України : навч.-метод. розробка / В. І. Жуков – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 29 с.

3. Закон України «Про соціальний діалог в Україні» // ВВР України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.

4. Соціальний діалог – огляд концепцій та досвіду заходу [Електрон. ресурс] / Сайт Національної тристоронньої соціально-економічної ради України. – Режим доступу : www.ntser.gov.ua/assets/files/.../Soc_dialog.doc.

5. Україна: політичні стратегії модернізації : зб. наук.-аналіт. доп. / за ред. М. М. Розумного (заг. ред.), О. А. Корнієвського, В. М. Яблонського, С. О. Янішевського. – К. : НІСД, 2011. – 328 с.

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ САМОРЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ

Фінансово-економічна криза 2009 р. актуалізувала потребу в проведенні фундаментальних реформ існуючої системи регулювання і нагляду за фінансовими ринками. Численні пропозиції, що висуваються регуляторними органами та недержавними організаціями, коливаються від повного контролю над фінансовими ринками до посилення нагляду за специфічними ринковими продуктами і сегментами. Більшість цих пропозицій фокусується на перерозподілі функцій між державними регуляторами та саморегулювальними організаціями (далі – СРО). В Україні в умовах модернізації системи управління господарськими процесами визначення доцільного ступеня саморегулювання фінансових ринків набуває особливої актуальності.

Саморегулювання, що забезпечує унікальне узгодження приватних інтересів із системою державного нагляду за ринками, є дієвою й ефективною формою регулювання фінансових ринків, що динамічно розвиваються і змінюються під впливом низки чинників. СРО професійних учасників фінансових ринків відіграють важливу роль у запровадженні ефективних механізмів обміну інформацією між самими професійними учасниками ринків, а також поширенні інформації широкий громадськості. Така діяльність СРО сприяє збільшенню довіри інвесторів до фінансових посередників, інституцій ринкової інфраструктури. Саморегулювання полягає в ринковому знаходженні стану рівноваги між бажаним і допустимим, за якого існування ринку є найбільш ефективним [2, с. 178-179].

СРО виконують низку важливих функцій на фінансових ринках, зокрема інформаційну, яка полягає в аналізі інформації про діяльність членів СРО; наданні їм відповідної інформації стосовно діяльності самої СРО та ринку в цілому [1, с. 399]; збиранні, узагальненні та наданні відповідної інформації державному регулятору (у разі делегування державою відповідних повноважень); розповсюдженні інформації про діяльність професійних учасників, динаміку ринку тощо. Саме із виконанням інформаційної функції пов'язуються переваги саморегулювання порівняно із державним регулюванням. Завдяки саморегулюванню скорочуються транзакційні витрати професійних учасників фінансових ринків, що виникають внаслідок обмеженої довіри та асиметричного розподілу інформації між ними. Оскільки інформація є ключовою для кожного члена СРО, вони є більш дієвими порівняно із державними регуляторами щодо забезпечення розкриття інформації своїми членами [3].

Водночас інформація є ключовою й для здійснення саморегулювання: з обмеженою або із навмисно прихованою інформацією членами СРО стимули для добросовісної і розумної поведінки учасників фінансових ринків знижуються [3]. Така ситуація характерна для фінансових ринків країн, що розвиваються. Формальне делегування СРО деяких регуляторних повноважень не призводить до підвищення ефективності функціонування

фінансових інституцій. У таких умовах ключовим пріоритетом державної політики виступає сприяння розвитку самодостатніх саморегулювальних організацій, які в майбутньому можуть призвести до зменшення потреби в державному регулюванні і збільшення ролі правил, наглядових режимів і стимулів до добросовісної бізнес-поведінки, запроваджених СРО.

В Україні питання створення та діяльності СРО, порядок їхньої діяльності і здійснення державного регулювання та контролю за їх роботою регламентуються законами й нормативно-правовими актами національних регуляторів окремих фінансових ринків. При цьому варто зауважити, що в Україні, як і в багатьох інших країнах, застосовується секторальний підхід до запровадження механізмів саморегулювання на фінансових ринках.

Порівняння стану розвитку інституту саморегулювання на окремих фінансових ринках в Україні показує, що найбільший прогрес у цьому відношенні досягнутий на фондовому ринку, тоді як на ринку банківських послуг спостерігається найнижчий рівень саморегулювання, що зумовлено відсутністю законодавчих підстав для делегування Національним банком України регуляторних повноважень неприбутковим банківським спілкам та асоціаціям. Разом із тим, не маючи офіційного статусу СРО, Асоціація українських банків, наприклад, є потужною організацією, яка активно долучається до розробки нормативно-правових актів у сфері регулювання банківської діяльності.

На сьогодні в Україні використовуються три моделі саморегулювання: обов'язкове саморегулювання – на фондовому ринку, санкціоноване – на ринку небанківських фінансових послуг, добровільне – на ринку банківських послуг. Не зважаючи на наявність на українських фінансових ринках певної кількості СРО, загалом саморегулювання є неефективним. Існуючим СРО передано незначні регуляторні повноваження, щоб вони мали змогу суттєво впливати на ринкову поведінку професійних учасників. Діяльність СРО на фінансових ринках переважно спрямована на лобювання інтересів професійних учасників, а не на досягнення високих стандартів їхньої діяльності [2, с. 181]. Затримки в розкритті інформації саморегулювальними організаціями і відсутність ефективних процедур, що гарантують її пошук та отримання, приводять до того, що належна для розкриття інформація нерідко стає інсайдерською і використовується тими професійними учасниками, які нею володіють, для досягнення власних інтересів.

Велика кількість професійних об'єднань на окремих фінансових ринках має негативні наслідки, що виявляються в надлишку інформації, розпорошенні джерел інформації, що може ускладнити для інвесторів пошук необхідної інформації. Крім того, багато професійних асоціацій та об'єднань оприлюднюють значний обсяг інформації. У цьому зв'язку необхідно забезпечити оприлюднення лише суттєвої інформації, об'єктивно необхідної для прийняття інвесторами

максимально зваженого рішення; кількість показників і зміст інформації мають бути оптимізовані.

Причинами такої ситуації є те, що на відміну від розвинених країн, де інститут саморегулювання фінансових ринків виник внаслідок визнання самими учасниками ринків його необхідності і розвивався еволюційно ще до запровадження державного регулювання, в Україні саме державні регулятори формують умови для створення СРО. Крім того, неоднорідність фінансових інституцій на окремих ринках стає на заваді формуванню збалансованої структури СРО. Таким чином, подальший розвиток інституту саморегулювання залежить від розбудови фінансових ринків загалом, посилення інституційної спроможності фінансових посередників та СРО.

М. Г. ВАТКОВСЬКА

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Нова цивілізація ХХІ ст., кризові явища, що відбуваються в суспільстві, створюють особливі умови для побудови відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, в якому кожен здатен створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними. Це дасть можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, підвищить власну відповідальність за прийняття рішень і зобов'яже людину із підвищеною відповідальністю підходити до результатів своєї діяльності.

Проте ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки сьогодні відсутня координація зусиль державного і приватного секторів економіки з метою ефективного використання наявних ресурсів. Повільно відбувається створення інфраструктури для надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет [1].

Разом із тим зберігається активний модернізаційний потенціал подальшого вдосконалення механізмів державного управління, контролю і координації. При цьому ключовим напрямом модернізації системи державного управління є підвищення ефективності функціонування державних органів шляхом розширення і поглиблення застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

У цілому доцільність впровадження та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у систему управління адміністративними процесами обумовлено наявністю ряду вагомих причин. У сучасному світі інформація є стратегічним національним ресурсом, одним з основних багатств держави, який відіграє дедалі більшу роль у системі державного управління.

Інформаційно-комунікаційні технології мають перспективний резерв для подальшої модернізації

Список використаних джерел:

1. *Рекуненко І. І.* Особливості діяльності саморегулювних організацій на ринку фінансових послуг / І. І. Рекуненко, Є. П. Бондаренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць ДВНЗ «Укр. акад. банк. справи» НБУ. – Суми : Укр. акад. банк. справи, 2010. – Вип. 29. – С. 394–407.

2. *Смагін В. Л.* Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки : монографія / В. Л. Смагін. – К. : КНЕУ, 2008. – 232 с.

3. *Bossone B.* The Role of Financial Self-Regulation in Developing Economies [Електрон. ресурс] / Biagio Bossone, Larry Promisel // Financial Sector of the World Bank Group. – Режим доступу : <http://www1.worldbank.org/finance/html/self-regulation-in-developing-.html>.

своєї інфраструктури. Їх використання дозволить спростити функціональне та інституційне вдосконалення механізмів державного управління [4].

Інформаційно-комунікаційні технології дозволять створити єдину транспортну систему, що консолідує наявні інформаційні системи державних органів. На сучасному етапі більшість інформаційних мереж державних органів залишаються ізольованими, що створює додаткові проблеми і витрати. Створення єдиної комунікаційної інфраструктури дозволить впровадити стандарти обміну інформацією та уніфіковані підходи в політиці безпеки інформаційних ресурсів державних органів [1].

Упровадження та модернізація інформаційного забезпечення оптимізує взаємодію держави з громадянським суспільством і бізнесом. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій мінімізує безпосередній контакт державних службовців з громадянами та організаціями. Це, у свою чергу, може сприяти нівелюванню можливості виникнення адміністративного корупційного поля і протиправних дій з обох сторін. Крім того це буде стимулювати підвищення якості та швидкості адміністративних процедур, іншими словами посилить ефективність послуг, що надаються державними органами.

Тим самим все вище перелічене свідчить про доцільність і необхідність активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у модернізацію системи державного управління, результатом чого стане формування нового «електронного» простору функціонування влади. Широке впровадження інформаційних технологій у сферу державного управління поступово забезпечить подолання інформаційної нерівності серед населення країни [2]. Зараз глобальний ринок набуває характеру інформаційно-комунікаційної взаємодії, де економічні процеси, так само як і процеси управління, все більш розвиваються в інформаційному середовищі. Внаслідок цього, спостерігається стрімке зростання ринку нанотехнологій. Прикладом динамічного

підйому даного сегмента є динаміка зростання чисельності сайтів Інтернет – простору, про що свідчать дослідження компанії Netcraft. Так, станом на листопад 2006 р. число сайтів становило 101 435 253, тоді як на сьогоднішній день їх вже 612 843 429. У цьому сенсі, ступінь готовності населення до освоєння інформаційних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій має політичне значення і є однією з основних детермінант національної конкурентоспроможності.

Нерівність можливостей у використанні інформаційно-комунікаційних технологій різними соціальними групами населення залежить від багатьох факторів, зокрема рівня освіти у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та розвитку людського капіталу. Особливу увагу потрібно приділити переорієнтації середньої та вищої освіти з урахуванням потреб інформаційного суспільства, реалізації програм, спрямованих на розвиток навчальних курсів та тренінгів комп'ютерної грамотності, а також на підготовку власних ІТ-фахівців міжнародного рівня.

У подальшому це сприятиме створенню і розширенню громадської інфраструктури доступу до Інтернет ресурсів, пунктів надання електронних державних послуг, посиленню конкурентного середовища в телекомунікаційній сфері для зниження цін на послуги зв'язку та Інтернет, а також налагодженню власної індустрії високих сучасних технологій.

Тому вдосконалення адміністративних процедур буде сприяти закріпленню і подальшому розвитку позитивного іміджу державного апарату в цілому. У зв'язку з цим, досягнення намічених цілей і завдань з модернізації системи державного управління має важливе політичне значення, оскільки від цього

залежить рівень підтримки і довіри новим ініціативам та реформам влади [2].

Інформаційне суспільство формує громадян нового типу, в якому є спрощеною взаємодія людей з державними органами влади та доступ населення до інформації. Впровадження інформаційно-комунікативних програмних комплексів у сектор державного управління, сприяє більшій відкритості та прозорості останніх, полегшується також доступ до різноманітних даних – законопроектів, матеріалів засідань і документів по бюджету.

Ключове завдання реалізації концепції інформаційної моделі державного управління - створення централізованого національного порталу, через який громадяни, бізнес і державні службовці зможуть оперативнo взаємодіяти як із державними органами різних рівнів, так і між собою за допомогою використання телекомунікаційної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Дзюба С. В. Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні // С. В. Дзюба. – К. : Національний центр підтримки електронного урядування, 2010. – 90 с.
2. Клименко І. В. Технології електронного урядування : навч. посіб. // І. В. Клименко, К. О. Линьов. – К. : Вид-во ДУС, 2006. – 25 с.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України // ВВР України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
4. Крайні практики впровадження електронного урядування: зарубіжний досвід / авт. кол. : К. Синицький, Я. Олійник, М. Міхальова та ін. ; за заг. ред. д. держ. упр., проф. С. А. Чукут, к. держ. упр. О. В. Загвойської. – К., 2010. – 144 с.

**О. В. ВОРОНЯНСЬКИЙ,
Л. М. ЛІНЕЦЬКИЙ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ЯК ПАРАДИГМА СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Стратегічна мета розбудови української держави як держави національної (національна ідея), започаткована Народним Рухом України на межі 1980–1990-х рр., реалізувалася в політиці всіх президентів і урядів незалежної України. Однак упродовж 18 років державотворення країна знаходиться у стані економічного колапсу, демографічної катастрофи та політичної нестабільності. Постає логічне питання: чи вірно поставлена стратегічна мета державного розвитку та наскільки точно розроблена парадигма, що лежить в основі даної мети.

Як відомо, принцип національної держави базується на ідеї суверенітету нації. Зазначимо, що в сучасній світовій політичній науці поняття «нація» використовується не в етнічно-примордіалістському, а в державницько-політичному розумінні – як асоціація громадян. Національна держава, таким чином, є державою, через яку асоціація громадян – її «співзасновників» і «співвласників» реалізує свій суверенітет.

Реалізація суверенітету пов'язана із здійсненням суб'єктом влади владних дій по реалізації свого панування чи хоча б домінування. З точки зору теорії політичних систем кінцевою метою цих дій є пільговий доступ до ресурсів та цінностей, які знаходяться у власності даного суспільства. В самому суспільстві це передбачає конкурентну боротьбу між різними угрупованнями, соціальними групами та класами, що перешкоджає об'єднанню всього суспільства як реального суверена.

Для того, щоб успішно реалізувати державну владу, її суб'єкт повинен створити певний рівень концентрації ресурсів влади, достатній для довгострокового вирішального впливу на процес прийняття державних рішень, а в оптимальному випадку – і контролю над цим процесом.

Теоретично в державі національного типу, де сувереном є вся нація, повинен бути реалізований принцип об'єднання владних ресурсів всіх громадян на основі суспільної інтеграції (що в принципі

можливо лише за умови рівномірного розподілу ресурсів між громадянами).

Однак реально таку концентрацію забезпечують могутні інфраструктури «бізнес-імперій» – як транснаціональних, так і тих, чий інтерес не виходить за межі держави. Їх власники, представляючи незначну меншість населення, мають в своїх руках ресурси, що багаторазово перевищують сукупний ресурс усіх інших членів суспільства.

Пільговий доступ до ресурсів та управління їхнім розподілом дає бізнес-групам, які контролюють процес прийняття державних рішень, пріоритетну можливість використання ресурсів країни, їхньої монополізації. Так, за висновком журналу *Forbes*, усі великі бізнес-групи Східної Європи отримали свої капітали в першу чергу завдяки «близькості до державної влади» і реалізованого нею перерозподілу власності. Для розвитку бізнес-груп України вирішальним є надаваний державою доступ до природних монополій, фінансових ресурсів держави (через прямі державні інвестиції, відшкодування затрат корпорацій, обслуговування комерційними банками державних інвестицій та платежів населення на користь держави тощо) а також податкові пільги.

Нерівномірність доступу до ресурсів закріплена в правовій системі держави (наприклад, законами про ліцензування господарської діяльності, в ряді інших нормативних актів господарського права). Результатом цієї нерівномірності стало поглиблення розриву в прибутках між різними частинами суспільства і відповідно – можливостей доступу різних соціальних верств до духовних цінностей (освіти, культури, інформації), що в свою чергу різко знижує можливості реалізації громадянських прав більшістю населення.

Тому сьогодні реальними суб'єктами формування політичної (владної) еліти, в тому числі й правлячої є бізнес-еліти, що здійснюють контроль над виборчим процесом та реальну владу над суспільством як через апарат великих корпорацій, так і через державний механізм.

Відповідно в сьогоднішній Україні мета побудови національної держави зводиться владними елітами не до реалізації суверенітету асоціацією громадян, а до мобілізації нації на виконання розпоряджень держави, якою керують угруповання, що мають достатню концентрацію ресурсів. Показово, що як у 1999, так і в 2009 рр. парадигмою президентських ініціатив по реформуванню Конституції стало обмеження

можливостей впливу основної маси громадян на процес реалізації державної влади.

На нинішньому етапі розвитку суспільства нація як сукупність політично організованих громадян зберігає за собою лише формальне визнання джерела державної влади, однак фактичним джерелом цієї влади є національні чи навіть транснаціональні бізнес-групи, а фактичним носієм влади – сформована під контролем останніх професійна армія державних чиновників, що не підлягає прямому контролю виборців. Тому сучасна українська держава не може позиціонуватись як національна в повному сенсі.

Можливість реалізації суверенних прав кожного члена нації залежить від ступеня його впливу на прийняття державних рішень, які визначають порядок доступу до ресурсів і цінностей для членів даного суспільства. Для забезпечення такого впливу національна держава повинна визначити правові норми та інституційний механізм реалізації політичних прав своїх громадян. Враховуючи, що реальне здійснення політичних прав неможливе без забезпечення громадян ресурсами влади, громадянські права повинні бути підкріплені всіма видами таких ресурсів. Тобто права громадян повинні включати їх прерогативи не лише в політичній, але й в економічній, інформаційній, культурній та духовній сферах життя даного суспільства.

З цього випливає, як мінімум, три висновки щодо політичних характеристик національного суверенітету. По-перше, сферою і механізмом його здійснення є не тільки держава, але і вся політична система даного суспільства. По-друге, суб'єктами національного суверенітету є: громадянин як політично суб'єктний член нації, нація як спільнота політично повноправних громадян і національна держава як механізм вираження політичної волі громадян-членів нації. По-третє, реальне наповнення змісту категорії «національний суверенітет» відображає ступінь участі основної маси членів нації у здійсненні політичної влади через різні форми демократії. Відображенням національного суверенітету, його результатом є ступінь здійснення індивідуальних і групових прав членів нації – не тільки політичних і культурних, а й економічних. Таким чином, базову функцію національного суверенітету в процесі державотворення можна визначити як реальне забезпечення всього комплексу прав і свобод спільноти громадян національної держави – нації як колективного суверену.

О. А. ДЕТЯР

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Умовою стабільного розвитку України є стале економічне зростання та формування соціально благополучного суспільства. Поєднання проблем розвитку ринкових відносин з посиленням уваги до соціальних питань створює необхідні передумови для економічного оздоровлення, стабільного становища людини впродовж усієї трудової діяльності й після її завершення. Зрештою,

економічне зростання і підвищення національного добробуту – взаємопов'язані процеси. При цьому категорія добробуту повинна розглядатися не тільки як всеохоплююча статистична величина. Вона повинна бути максимально персоналізованою, адресованою до кожного громадянина незалежно від його статі, віку, роду занять і місця проживання [1].

У контексті розвитку державного управління соціальною сферою актуальним завданням є реформування загальних засад державного регулювання на сучасному етапі, і, як наслідок, модифікація всіх елементів механізму такого регулювання, серед яких чільне місце займає визначення принципів, мети, функцій, завдань, а також обґрунтування основних напрямів удосконалення механізму державного регулювання інституціонального середовища держави.

Важливою компонентою державного управління соціальної сфери є нормативна (регулятивна) підсистема, яка охоплює систему законодавчих документів, нормативних актів, а також традиційних поведінкових норм і звичаїв, що забезпечують формування і проведення в державі узгодженої соціальної політики, ефективне функціонування та розвиток сфери досліджень і розробок, поглиблення зв'язків у соціальній сфері.

Державне управління – це не тільки організаційно-управлінська діяльність, а й органічно цілісна система інструментів, за допомогою яких держава досягає відповідних цілей та вирішення соціально-економічних і політичних проблем. Будучи основним носієм економічних знань та їх втіленням у життя, державне управління є також виразником розвитку таких наукових дисциплін, як право, економічна культура, економічна географія, муніципальні фінанси, менеджмент, економічна історія, статистика, галузеві та функціональні економіки й ін. Державне управління, по суті, пронизує всі сторони суспільного буття, тому на його ефективність та результативність впливають чинники економічного та інституційного спрямувань.

У своїй праці «Теорія державного управління» Г. В. Атаманчук характеризує організаційну структуру управлінського механізму держави як «певний склад, організацію та сталий взаємозв'язок людських ресурсів, технічних та інших засобів, які виділяються та витрачаються суспільством на формування та реалізацію державно-управлінських впливів та підтримання життєдіяльності самого суб'єкта управління». Зазначається, що в рамках цього механізму концентруються соціальні та організаційні якості держави.

Самоцінність та суверенітет людської особистості формується протягом кількох століть. Психологічні та морально-етичні риси людини є інституційним чинником, що стримує чи спонукає до прийняття відповідних рішень. Раціональна чи ірраціональна поведінка державної бюрократії, яка на відповідному етапі починає розвиватися за властивими їй законами, веде до її відокремлення від суспільства та громадських інтересів.

З огляду на вищенаведене варто відзначити, що розуміння державного управління як інституціонального механізму забезпечення переходу до сталого соціального розвитку передбачає формування нового підходу, який би забезпечував розробку: принципів системного мислення, моделей системності державного управління та їх реалізацію

як необхідну умову переходу до сучасного соціального розвитку держави.

Саме державне управління соціальною сферою являє собою складну багаторівневу систему, яка з одного боку, об'єднується особливою загальною функціональною спрямованістю, а з іншого – характеризується специфічними особливостями, пов'язаними з рівнем компетенції і характером відповідних цілей. Важливою складовою державного управління соціальної сфери є розробка та реалізація системної державної ідеї, як такої ідеї, яка слугувала розвитку національної соціальної сфери держави.

Методологічною основою державного управління соціальною сферою стає розроблення системних технологій вирішення актуальних суспільно-політичних та соціально-економічних проблем, які слугують реалізації системних цілей державного управління соціальною сферою та суспільного розвитку. Можливість реалізації відповідних системних цілей є критерієм цілісності державного управління соціальною сферою та функціональності його потенціалу у напрямі забезпечення переходу до умов сучасного розвитку держави.

У даному випадку соціальна сфера включає в себе галузі, діяльність організацій яких забезпечує вирішення соціальних проблем населення. При цьому проблемне поле соціальної сфери зосереджено навколо наступних напрямків:

- рівень і якість соціального життя (розподіл соціальної допомоги, безробіття, міграційна політика, зайнятість і т. д.);
- народна освіта;
- охорона здоров'я;
- житлово-комунальне господарство;
- культурна політика.

Основою реалізації державної соціальної політики є територіальне утворення, так як особливості його розвитку повинні враховуватися при розробці та прийнятті управлінських рішень у соціальній сфері. При цьому метою функціонування соціальної сфери є соціальний розвиток регіонів, спрямований на зміну добробуту, структури потреб і форм життєдіяльності населення в мінливому соціальному середовищі.

Сутність, конкретизація та деталізований аналіз механізму державного управління соціальною сферою визначає подальший методологічний інтерес даного дослідження, що й закладає перспективи для його подальшого розроблення.

Список використаних джерел:

1. *Стойка А. В.* Стратегічне державне управління соціальною сферою: моногр. / А. В. Стойка. – Донецьк : ВИК, 2010. – 318 с.
2. *Сокол С. М.* Трансформація українського суспільства в контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук / С. М. Сокол; Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2004. – 17 с.
3. *Тагірова Г. В.* Соціальне прогнозування як засіб регулювання суспільних відносин: автореф. дис. ... канд. філос. наук: спец.: 09.00.03 / Ганна Валеріївна Тагірова; АПН України, Ін-т вищ. освіти. – К., 2010. – 20 с.

АУТСОРСИНГ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКСТЕРНАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

За роки незалежності в Україні сформовано адміністративно-територіальний устрій, який у цілому забезпечує виконання законів, захист прав людини та здійснення інших публічно-управлінських функцій. Зокрема, функціонують органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, а також запроваджено державну службу та службу в органах місцевого самоврядування.

Сучасний адміністративно-територіальний устрій характеризується високим ступенем централізації публічних функцій і концентрацією ресурсів на районному та обласному рівнях, що призводить до накопичення значної кількості непрофільних повноважень місцевими органами влади. Одною з основних причин ситуації, що склалася є недостатність ресурсного (насамперед фінансового та кадрового) забезпечення спроможності виконувати функції, які покладені на органи державної влади.

Одним із способів підвищення якості виконання функцій є стратегія екстерналізації, яка полягає в виведенні з державної сфери окремих видів діяльності з подальшою передачею в недержавний сектор функцій і завдань, які раніше виконувалися державними організаціями. Стратегія екстерналізації в органах державної влади може бути реалізована за рахунок застосування технологій аутсорсингу як одного із способів підвищення ефективності дій державних структур (шляхом скорочення витрат при збереженні високої якості адміністративно-управлінських процесів).

Актуальність дослідження в першу чергу обумовлена завданнями та пріоритетами функціонального обстеження органів державної влади з метою оптимізації діяльності органів державної влади, а також відсутністю методичної бази для впровадження механізму аутсорсингу адміністративно-управлінських процесів. Отже, розробка методичних засад використання аутсорсингу в органах державної влади є актуальним завданням на сучасному етапі реалізації адміністративної реформи в Україні.

Серед сучасних дослідників, що розглядали проблеми та особливості застосування аутсорсингу в органах державної влади, можна виділити як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а саме Д. Брус, А. Какабадзе, Н. Какабадзе, Д. О'Луни, А. Філатова та ін. Але на даний час практично відсутні роботи, що розглядають теоретичне обґрунтування принципів здійснення аутсорсингу в органах державної влади, відсутній цілісний підхід до оцінки можливості реалізації аутсорсингу в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Метою даної статті є формування теоретичних засад аутсорсингу як форми реалізації стратегії екстерналізації в державних органах влади для оптимізації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

В умовах динамічного розвитку суспільних відносин у сфері державного управління виникає

потреба розробки новітніх напрямків реформування державно-правової дійсності. Для забезпечення відповідності повноважень та спроможності органів державної влади уряд на основі ініціатив Президента України В. Ф. Януковича [2] здійснює реформування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

У процесі реформування досягти поставленої мети можливо за допомогою реалізації стратегії екстерналізації, яка полягає в концентрації органів державного управління на основних процесах за рахунок передачі непрофільних, надлишкових функцій державних органів на виконання недержавних установ. Для розширення практики використання стратегії екстерналізації адміністративно-управлінських процесів в державних органах влади необхідно провести значну підготовчу роботу по формуванню методичної та нормативної бази.

Проаналізувавши процес реалізації аутсорсингу адміністративно-управлінських процесів в державних органах влади з'ясовано, що використання технологій аутсорсингу в українській практиці є на початковій стадії розвитку. Відповідно до наказу Національного агентства України з питань державної служби № 84 від 30.03.2010 р. «Про затвердження Порядку проведення функціонального обстеження органів виконавчої влади» [1] почалося формування відповідного законодавства, методичних матеріалів, проведення проектів з метою впровадження аутсорсингу.

Однак для стимулювання використання аутсорсингу адміністративно-управлінських процесів в державних органах влади необхідно провести значну підготовчу роботу по формуванню методичної та нормативної бази. Розробити критерії оцінки доцільності передачі функцій на аутсорсингу, методику проведення комплексної системи обліку витрат внутрішнього обслуговування функцій структурними підрозділами державних органів влади та недержавними установами, систему контролю за реалізацією адміністративно-управлінських функцій недержавними установами тощо.

Таким чином, для розширення практики використання аутсорсингу адміністративно-управлінських процесів в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування доцільно внести ряд змін в нормативно-правові та методичні документи пов'язаних з реалізацією адміністративної реформи державних органів влади, а також провести значну підготовчу роботу по формуванню методичної бази.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку проведення функціонального обстеження органів виконавчої влади : наказ Національного агентства України з питань державної служби № 84 від 30.03.2010 р. № 155 від 27.07.2012 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

2. Янукович В. Ф. Не люди для реформ, а реформи для людей / В. Ф. Янукович // Уряд. кур'єр. – 2010. – 5 червня. – № 101.

3. Бережнов Г. В. Интерналізація і екстерналізація як інструменти підвищення конкурентоспособності бізнесу / Г. В. Бережнов // Российское предпринимательство. – 2003. – № 5 (41). – С. 82–86.

4. Bruce D. The impact of corporate outsourcing on company value / D. Bruce, M. Useem // European Management Journal. – 1998. – Vol. 16. – P. 635–643.

5. Kakabadse A. Outsourcing in the public services: A comparative analysis of practice, capability and impact / A. Kakabadse, N. Kakabadse // Public Administration and Development. – 2001. – Vol. 21. – P. 401–413.

Я. М. КАЗЮК

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Стан розвитку середньострокового бюджетного планування в Україні перебуває сьогодні на початковому етапі. Слабкість бюджетного планування залежить від політичних чинників та організації управління. Нині роль середньострокового бюджетного планування у бюджетному процесі обмежується довідково-інформаційною функцією при розробленні проекту бюджету на відповідний рік, що пов'язано з недостатньою обґрунтованістю і точністю макроекономічного прогнозування, частими змінами податкового законодавства, наявністю значних соціальних гарантій держави, які не забезпечені фінансовими ресурсами та ін.

Сьогодні у Програмі економічних реформ України на 2010–2014 рр. визначено напрями реформування державних фінансів через запровадження середньострокового планування та комплексного використання програмно-цільового методу [2].

Запровадження середньострокового стратегічного планування економіки в Україні, в тому числі середньострокового бюджетного прогнозування дасть змогу узгодити державну бюджетну політику на короткострокову та середньострокову перспективу з урахуванням регіональних інтересів, узгодити пріоритетні програми з пріоритетами соціально-економічного розвитку, посилити контроль за дотриманням принципу результативності видатків і доцільності їх впровадження, забезпечити послідовність соціально-економічної та податкової політики, поліпшити управління державними інвестиціями та не допускати прийняття популістських політичних рішень, які не підкріплені фінансовими ресурсами [5, с. 126–128].

До переваг середньострокового бюджетного планування можна віднести наступне: передбачуваність, гнучкість прийняття рішень, наявність резервів, які на черговому етапі бюджетного планування дозволять передбачити видатки, що визначені пріоритетними в напрямках державного і регіонального розвитку, а також підвищити ефективність бюджетних витрат.

У свою чергу, закладення правових підвалин для розробки середньострокового бюджетного прогнозу, сприятиме активізації розвитку програмно-цільового методу бюджетування в Україні. Бюджетним кодексом визначено подальший розвиток програмно-цільового методу бюджетування та порядок застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі на рівні державного і місцевих бюджетів [1]. Програмно-цільовий метод є інструментом, що забезпечує: планування бюджету на середньострокову

перспективу; перехід від утримання бюджетних установ до надання послуг високої якості населенню; оптимальне використання бюджетних коштів, досягнення в результаті значного економічного і соціального ефекту; підвищення обізнаності громадськості щодо ефективності витрачання коштів бюджету територіальної громади та гарантованих соціальних послуг [4, с. 115–116].

Починаючи з 2002 р., формування державного бюджету в Україні проводиться на основі програмно-цільового методу. Щодо місцевих бюджетів, то його запровадження визнано однією зі стратегічних цілей держави. Протягом останніх років у програмних документах уряду України, зокрема у Бюджетних резолюціях 2004–2007 рр., а також у Бюджетних деклараціях на 2008–2012 рр. міститься низка положень щодо вдосконалення програмно-цільового методу бюджетування при формуванні державного бюджету, а також його поступове запровадження в місцевих бюджетах.

Головними ознаками цього методу є: зосередженість на результатах, яких необхідно досягти; можливість оцінки наслідків бюджетних рішень у процесі їх прийняття; посилення відповідальності за витрачання бюджетних коштів; можливість аналізу витрат на основі показників результативності; забезпеченість прозорості бюджетного процесу [3, с. 12–17].

Можна відмітити, що вищевказаний підхід допоможе забезпечити високий рівень прозорості бюджету, отримати платниками податків інформацію про фактичні результати надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів та досягти головної мети – ефективного розподілу бюджетних ресурсів і підтримки громадян країни.

Сьогодні існує низка проблем на шляху до запровадження програмно-цільового методу в Україні, а саме: відсутність реальних стратегій розвитку регіонів; не достатній рівень децентралізації повноважень місцевим органам влади; відсутність затверджених соціальних стандартів і нормативів; відсутність чітких критеріїв розрахунку загальних видатків на делеговані функції; не збалансованість обсягу наданих повноважень та функцій з державного рівня на місцевий з наданими ресурсами для виконання цих рішень; відсутність методики планування та встановлення довготермінових планів; відсутність показників результативності виконання програм.

Проте слід зауважити, що відповідно до етапів проведення реформ міжбюджетних взаємовідносин

у 2012 р. впроваджено програму розвитку регіонів на середньострокову перспективу та прийнята методична база для програмно-цільового методу й середньострокового планування на рівні місцевих бюджетів. До кінця 2014 р. передбачається впровадити середньострокове бюджетне планування на місцевому рівні та здійснити повномасштабне запровадження програмно-цільового методу.

Посилення ролі середньострокового планування як основи передбачуваності бюджетної політики й жорсткості бюджетного планування є одним із напрямків удосконалення бюджетного процесу, через зміну акцентів в управлінні фінансовими ресурсами держави, зокрема, шляхом переходу до програмно-цільового методу бюджетування, який забезпечить прямий зв'язок між розподілом бюджетних ресурсів та результатами їх використання.

В умовах кризових явищ та погіршення економічної ситуації у світі бюджетна політика у середньостроковій перспективі має стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання України, а бюджетна система повинна забезпечити сталий розвиток на шляху соціально-економічних перетворень. Запровадження середньострокового планування на державному і місцевому рівнях, введення повномасштабного програмно-цільового методу є лише одним із елементів низки реформ, які на сьогодні необхідно провести в економіці та державному управлінні нашої країни.

М. М. КОВАЛЕНКО

УГРУПУВАННЯ КОРУПЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ ЗА РІВНЯМИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Проблема вивчення корупційних відносин у банківському секторі, особливо назріла. Як банківську систему порівнюють з кровоносною системою людини, так корупцію у банківському секторі можна порівняти з її онкологічним захворюванням, котре загрожує усьому соціально-економічному «організму» держави.

За рівнями розповсюдження корупцію у банківському секторі ми поділяємо на такі види та підвиди: макрорівень – ідейна, резервна, бюджетна, регуляторна, наглядова; мікрорівень – кредитно-операційна, легалізаційна, адміністративна.

Для операцій корупції *макрорівня* специфічним є те, що здійснюють їх, центральний банк, а також інші державні органи (установи) причетні до функціонування банківського сектора, виступають у якості особи яка надає корупційну «послугу», тоді як для *мікрорівня*, характерним є те, що корупційну «послугу» надають комерційні банки.

Зупинимося на висвітленні підвидів корупції у банківському секторі на *макрорівні*.

Ідейна корупція є найбільш небезпечною для розвитку банківського сектора в інтересах соціально-економічного розвитку країни. У своїй найбільш небезпечній формі вона з'являється тоді, коли спотворюються саме цілі управління. Так, замість підтримки зайнятості населення та зростання його доходів при одночасному забезпеченні стабільності національної грошової одиниці центральний банк може бути зайнятим лише боротьбою з інфляцією. Тоді як першочергові

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

2. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна влада» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.06.2010 р. № 1724-р [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.

3. Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні. Вип. № 3 / [І. Ф. Щербина, Р. Ю. Рудик, В. В. Губенко, І. В. Самчинська]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К. : ДГВП «Зовнішторгвидав», 2011. – 52 с.

4. *Казюк Я. М.* Нова редакція Бюджетного кодексу України – позитивні та негативні моменти для підвищення самодостатності місцевих бюджетів / Я. М. Казюк, В. В. Корецька // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 2 (3). – Херсон, 2010. – С. 115–120.

5. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авт. [заг. ред., передмова Ф. О. Ярошенка]. – К. : Зовнішня торгівля ; УДУФМТ, 2010. – 592 с.

6. Управління державним бюджетом України : підручник / кол. авт. [заг. ред. М. О. Азарова]. – К. : Зовнішня торгівля, 2010. – 816 с.

причини інфляції, полягають більше у скороченні національного виробництва, дорожнечі кредитних ресурсів, перерозподілі інфляції розвинутих країн у бік країн, що опинилися на периферії світової глобалізації, функціонуванні системної корупції в державі, зростанні цін на енергоносії тощо. Даний підвид корупції, як правило, може закріплюватися на законодавчому рівні, коли за законом основною функцією центрального банку стає лише підтримка цінової стабільності в державі, а уряд практично лишається можливостей використовувати можливості банківського сектора для побудови суверенної економіки. У той момент, коли стратегічні цілі банківського регулювання та нагляду замість служіння суспільству, державним інтересам, підмінюються на вузькі тактичні завдання, які ставляться на рівень вищих цінностей, які потім починають безкомпромісно досягатися, часто всупереч здоровому глузду, тоді має місце ідейна корупція. Механізм державного регулювання банківського сектора, діяльність котрого ґрунтується на даному підвиді корупції, відрізняється відсутністю співвіднесення адміністративних, економічних, комбінованих заходів з загальнодержавними цілями переходу національної економіки на інноваційно-інвестиційну модель суспільного відтворення.

Розглянемо можливості так званої *резервної* корупції. До неї відносяться корупційні дії, пов'язані із розпорядженнями за формуванням, розміщенням, витрачанням золотовалютного резерву країни. Традиційно маніпулювання золотовалютними резервами

належить до край закритої і одночасно корупційної сфери державних фінансів. У певній частині країн дані функції виконує центральний банк під прямим контролем уряду та опосередкованим контролем парламенту, і тоді даний підвид корупції не може набути широких масштабів, а в інших, розпорядження золотовалютними резервами здійснюється виключно центральним банком, що автоматично утворює сприятливе середовище для виникнення резервної корупції. Розміщення золотовалютних резервів здійснюється у вигляді відкриття і поповнення депозитних рахунків у зарубіжних банках, а також придбання «фінансових інструментів», що уявляє собою покупку різних цінних паперів відповідно до списку, прийнятого Правлінням центрального банку. Ці операції, як правило, здійснюються в умовах строгої секретності, правила розміщення визначаються на переговорах із зарубіжними контрагентами дуже вузьким колом осіб з центрального банку. У країнах із так званою перехідною економікою резервна корупція має пряме відношення до зловживань, пов'язаних з нарощуванням зовнішньої заборгованості сектору державного управління та центрального банку – коли зовнішні державні позики навіть не заходять у країну, а осідають у зарубіжних банках як валютні резерви країни-позикоотримувача, а також, коли помилкові дії центрального банку під час розміщення валютних резервів, що призвели до збитків, покриваються за рахунок нарощування боргів.

Бюджетна корупція походить від державних органів, котрі розпоряджаються бюджетними коштами (уряд, місцеві органи влади, різні державні установи тощо). Без підтримки, а то навіть і нав'язування підвідомчим установам з боку вищих рівнів державного управління її правил, бюджетна корупція не може вільно функціонувати, а тим більше набути системності та стати провідним чинником побудови ділових взаємозв'язків між державою і банками. Це і є першочерговим чинником віднесення нами бюджетної корупції до макрорівня. «Купівля» банками рішень у розпорядника бюджетних коштів, може сприяти банкам збільшити власні прибутки за рахунок розширення як депозитних, так і кредитних операцій, а також операцій, що супроводжують їх, наприклад, видача гарантій тощо. Уже стає майже систематичним, коли банки використовують корупційні дії для того, щоб домогтися розміщення на відкритих у банку депозитних, розрахункових, карткових, зарплатних та інших рахунках коштів бюджетних установ. Або домогтися надання державній установі кредиту під надійне забезпечення та/або з високими відсотками. Крім цього,

банки дуже часто практикують виступати гарантами за різними угодами за участю державних установ, отримуючи за це немалі комісійні доходи. Особливо бюджетна корупція проявляється в період банківських криз, коли банки впритул наближаються до свого краху і уряд та банкіри починають домовлятися про отримання державної допомоги за рахунок коштів платників податків.

Регуляторна корупція походить від центрального банку і передбачає «продаж» свого позитивного рішення на здійснення активних операцій (кредитних вкладень) комерційному банку. Іноді рішення такого роду для комерційного банку є життєво важливими, оскільки без цих кредитів банк стає банкрутом. У разі позитивного рішення відносно видачі кредиту, після його отримання, комерційний банк може зробити «відкат» на користь того керівника центрального банку, який надав «послугу». Одержувачами «винагороди» виступають, як правило, керівники центрального банку та його структурних підрозділів. До регуляторної корупції відносяться також корупційні афери за участю центрального банку, які базуються на продажу «інсайдерської» інформації. Наприклад, інформації про те, що готується інтервенція центрального банку на валютному ринку та певну зміну валютного курсу грошової одиниці. Банки, що діють на такому ринку, маючи таку інформацію, можуть отримувати немалі прибутки на подібного роду інформації.

Наглядова корупція походить від центрального банку чи окремого органу, відповідального за здійснення банківського нагляду. Винагорода отримується за прийняття чи не прийняття рішення наглядовим органом по відношенню до комерційного банку – це рішення, котрі впливають із результатів здійснення вступного, виїзного та безвиїзного нагляду за тим чи іншим банком. Наприклад, найбільш негативним для комерційного банку є рішення про призупинення діяльності банку та відкликання ліцензії (ліцензій).

Наглядова корупція є достатньо розповсюдженою у банківському світі. Орган банківського нагляду в змозі досить оперативно відслідковувати ситуацію у комерційних банках, ризики, пов'язані з їх діяльністю. Дрібні зловживання комерційні банки можуть здійснювати без «узгодження» з наглядовим органом, все залежить від рівня компетентності фахівців нагляду. А ось великі, систематичні протиправні операції, що заборонені нормативно-правовими актами банківського нагляду, комерційні банки приховати від органу банківського нагляду просто не в змозі. На цьому підґрунті і виникає змова між наглядовим органом і комерційним банком. Тому багато видів корупції мікрорівня співіснують з наглядовою корупцією.

Т. В. КОВАЛЬОВА

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ЯК БРЕНД СУЧАСНОЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Усе мистецтво управління полягає в мистецтві бути чесним.

Т. Джефферсон

Думка про те, що ефективність державного управління прямо залежить від якості управлінського апарату, склалася ще в стародавньому світі. Філософи

Греції, Риму, Китаю рекомендували доручати управління державою чесним, компетентним і мудрим людям, патріотам своєї батьківщини. Ці настанови не втратили актуальності й сьогодні. На сучасному етапі реформування публічної служби створення «етично чутливої бюрократії» [1] є одним із пріоритетних національних інтересів українського соціуму.

Парадигмальною складовою публічної служби є етичні стандарти – система норм, принципів, ідеалів, що визначають поведінку публічного службовця і відображують загальну мораль суспільства у сфері управління. Кожен публічний службовець є носієм і виразником колективного іміджу всієї системи управління. Його становище в суспільстві особливе й зумовлене «ефектом акваріуму»: під пильним оком громади не тільки його служба, а й спосіб життя. У п. 1.5. Загальних правил поведінки державного службовця зазначено: «Поведінка державних службовців має відповідати очікуванням громадськості й забезпечувати довіру суспільства та громадян до державної служби...» [2].

Позитивним кроком в напрямі етизації публічної служби є законодавчо-нормативне закріплення етики публічного службовця як окремого інституту, а також системи етичних стандартів професійної діяльності публічних службовців усіх рівнів державного управління. У той же час держава повинна сприяти дотриманню цих стандартів шляхом створення відповідних умов проходження державної служби й розумної кадрової політики.

Важливим аспектом реалізації етичних стандартів є професійна честь і професійна гідність. Під професійною честю можна розуміти «громадську оцінку значущості професії в житті суспільства у вигляді звань та посад» [4, с. 23]. Як зазначено в науковій розробці наших колег [1], честь зобов'язує громадян дотримуватися інтересів батьківщини, примножувати добробут, берегти добре ім'я держави, підтримувати суспільний порядок. Особливо ця теза стосується владної еліти: у зв'язку з публічністю професійної діяльності імідж високопосадовців формує ставлення громадян до влади всередині країни, а також ставлення інших держав до політичного істеблішменту та України в цілому.

Як відомо, у грудні 2012 р. президент США підписав схвалений сенатом «Закон Магнітського», який передбачає санкції проти осіб, підозрюваних в порушенні прав людини в Російській Федерації. Протягом 120 днів президент повинен надати список осіб, щодо яких застосовуватимуться санкції відповідно до цього закону. За словами одного з ініціаторів законопроекту конгресмена Джима Макговерна, історія Магнітського відображає «ситуацію з корупцією, порушеннями прав

людини і безкарністю чиновників в Росії» [3]. І хоча Держдума Росії на знак протесту проти закону прийняла проект закону «Про заходи впливу на осіб, причетних до порушення прав громадян РФ», дії конгресу США є серйозною реакцією на падіння етичних стандартів чиновників Росії. Цей закон може зачепити й Україну.

Механізм регулювання поведінки публічних службовців повинен поєднувати моральні чинники та інституційні важелі, які створюють гарантії належної поведінки. Окремі елементи цього механізму вже працюють, це, наприклад, обов'язкове проходження спецперевірки при вступі на державну службу; чітко визначений законом порядок надання адміністративних послуг; (наприклад, обмеження/відсутність особистого контакту службовця і громадянина у процесі отримання послуги); занесення до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Проте важливо забезпечувати етичні стандарти не тільки стримуваннями, обмеженнями чи покараннями, а й різноманітними стимулами, заохоченнями, як-от: приваблива оплата праці, можливість професійного розвитку, кар'єрного зростання.

Отже, сьогодні публічній службі України потрібна свого роду етична інфраструктура – система засобів, які стримують неналежну й заохочують належну поведінку публічних службовців.

Список використаних джерел:

1. Василевська Т. Етичні аспекти реформування системи державної служби [Електрон. ресурс] / Т. Василевська // Демократичне врядування. – Науковий вісник ЛРІДУ НАДУ. – 2011. – № 7. – Режим доступу : / www.lvivacademy.com/visnik7/fail/vasylevska.pdf.

2. Загальні Правила поведінки державного службовця [Електрон. ресурс] : затверджено наказом Головного управління державної служби України 04.08.2010 р. № 214. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1089-10>.

3. Конгрес США розгляне «список Магнітського» [Електрон. ресурс] // ВВС Україна 16 листопада 2012 р. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2012/11/121116_magnitsky_usa_oz.shtml.

4. Культура й етика в публічному адмініструванні : наук. розробка / С. М. Серьогін, О. В. Антонова, І. І. Хожило та ін. – К. : НАДУ, 2010. – 40 с.

Е. Н. МАЛИК

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИОРИТЕТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ МУНИЦИПАЛЬНЫХ УСЛУГ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОГО ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Практика внедрения организационно-управленческих технологий «нового публичного менеджмента» по предоставлению государственных и муниципальных услуг в Российской Федерации на федеральном, региональном и муниципальном уровнях начинает обретать черты системного процесса. На федеральном и региональном уровне эти процессы идут достаточно активно. На местном уровне преобразования идут более медленными темпами. Это обусловлено, в том числе, и объективными причинами:

институциональной обособленностью местного самоуправления, преобладанием рутинных функций в деятельности, отсутствием мотивации в освоении новых технологий управления. Эти факторы сдерживают преобразования в системе местного самоуправления и не позволяют сделать быстрый и качественный рывок в процессах предоставления муниципальных услуг гражданам и организациям.

При этом сформированная система местного самоуправления в Российской Федерации является

ключевым элементом предоставления публичных услуг и фактически интегрирована в сферу публичного управления. Технологии «нового публичного менеджмента» могут эффективно применяться на уровне органов местного самоуправления, особенно в крупных городских округах, так как муниципальные услуги имеют схожие принципы установления, контроля и предоставления, что и государственные услуги, а сложившаяся социально-экономической инфраструктура позволяет внедрить технологии в жизнь.

Число заявителей, обращающихся для получения различных услуг, исчисляется миллионами человек в год. Именно опыт обращения в органы государственной власти за получением публичных услуг становится для простого человека мерилем качества работы органов власти. Граждане отмечали также и такие проблемы [4, с. 65]: волокита и необходимость многократно обращаться по одному и тому же вопросу – 24 %, долгое ожидание результата услуги – 17, невнимательность, безразличие сотрудников, нежелание помочь – 16, недостаток информации о процедуре получения услуги – 13 % и т.д.

Вышеперечисленные проблемы взаимосвязаны, поэтому их полное решение возможно только посредством реализации комплекса организационных, информационных, нормативно-методических и технических мероприятий, которые должны быть предусмотрены при предоставлении социальных услуг по принципу «одного окна» [6]. Преимущество МФЦ по принципу «одного окна» состоит в том, что в центре такого типа гражданин имеет возможность получить тот итоговый результат, который ему требуется. «Оконный» прием позволяет:

- применять современные методы управления очередью, например, ограничивать проявления ситуации, когда к одному специалисту много заявителей, в то время как другой специалист простаивает;

- обеспечивать прозрачность предоставления услуг, когда прием ведется в операционном зале, где всем посетителям видно, чем занимается ответственный за прием заявителей. В случае с кабинетным принципом заявителям недоступна информация о том, чем занят специалист во время приема документов;

- повысить стандарт обслуживания заявителей.

В соответствии с классификацией, введенной постановлением Правительства Российской Федерации от 03.10.2009 г. № 796 «О некоторых мерах по повышению качества предоставления государственных (муниципальных) услуг на базе многофункциональных центров предоставления государственных (муниципальных) услуг», всю совокупность услуг, оказываемых на базе МФЦ, можно разделить на следующие группы [5, с. 121]:

- социальная поддержка населения;
- регистрация прав на недвижимое имущество и сделок с ним;
- определение или подтверждение гражданско-правового статуса заявителя;
- регулирование предпринимательской деятельности.

Результаты работы МФЦ демонстрируют [5, с. 16]:

- сокращение сроков получения государственных услуг;

- снижение межведомственной волокиты;

- достигается существенный антикоррупционный эффект за счет отсутствия непосредственного взаимодействия с предоставляющими услуги государственными и муниципальными служащими;

- исчезновение спроса на деятельность включенных в коррупционные схемы посредников,

- повышение комфортности и удовлетворенности граждан взаимодействием с государственными органами.

Приоритетным направлением взаимодействия при реализации принципа «одного окна» является организация электронного обмена документами и сведениями, касающимися заявителей, которые формируются, хранятся, обрабатываются и используются в ведомственных информационных системах исполнительных органов государственной власти субъектов РФ по предметам их ведения.

Ставятся задачи формирования портала государственных услуг, электронной системы их оплаты и перевода процесса предоставления части государственных слуг в электронную форму через создание единой точки доступа к информации об услугах, а также к самим услугам и виртуального офиса предоставления государственных и «бюджетных» услуг [3, с. 16].

Таким образом, основной идеей МФЦ является реализация принципа «одного окна», когда гражданин освобождается от необходимости получать справки в других госучреждениях, ходить по инстанциям или платить посредникам. Организация предоставления государственных услуг по принципу «одного окна» предполагает создание единых общественных мест приема и обслуживания разных категорий заявителей. Речь идет и возможности одновременного получения нескольких государственных услуг при однократном обращении заявителя, включая государственные услуги, предоставляемые при участии федеральных исполнительных органов власти и органов местного самоуправления, функционирующих на территории России. Сроки предоставления государственных и муниципальных услуг в МФЦ сокращаются благодаря организации взаимодействия на основании соглашений и административных регламентов.

На основе вышесказанного следует заключить, что приоритетным направлением реформирования современного публичного управления является совершенствование организации предоставления государственных и муниципальных услуг населению и организациям. Поддержка обществом внутренней экономической и социальной политики, проводимой органами государственной власти и местного самоуправления, зависит от степени удовлетворенности потребностей общества в публичных услугах.

Чем выше уровень развития экономических отношений и демократизации общества, тем более развитыми являются структуры гражданского общества, усиливающие активность граждан в реализации своих прав и законных интересов и повышающие требовательность к деятельности органов власти всех уровней.

Список использованных источников:

1. *Ирхин Ю. В.* Электронное правительство: теория и практика / Ю. В. Ирхин // Государственная служба. – 2008. – № 4. – С. 19–27.
2. *Никонова Л. С.* Модель «одно окно» современная технология управления в социальной сфере : метод. пособ. / Л. С. Никонова, Б. Ричман. – М. : ФИЭГ, 2006. – С. 15-16.
3. *Слатинов В. Б.* Российская административная реформа: смена формата? / В. Б. Слатинов // Образование и общество. – 2006. – № 6. – С. 5–12.

4. *Сорокин А. В.* Организационно-технологические решения реализации «одного окна» / А. В. Сорокин // Опыт реализации принципа «одного окна» и создания комплексных геоинформационных систем управления территориями и корпорациями : материалы 4-й Всерос. конф. – М., 2010. – С. 63–68.

5. *Тихомиров Ю. А.* Публичные услуги: спрос общества и реализующие его институты / Ю. А. Тихомиров // Модернизация экономики и выращивание институтов : материалы 6-й Междунар. конф. – М. : ВШЭ, 2005. – 348 с.
6. www.rg.ru Российская газета / электронный ресурс.

В. О. МЕЛЬМАН

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ АСПЕКТІВ ДЕРЖАВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

В умовах сталих економічних та політичних трансформацій на сучасному етапі державного управління, що впливають на громадське життя та настрої в суспільстві, важливо мати змогу ефективного управлінського впливу, що надає можливість зменшення ризиків різноманітних криз на державному та місцевому рівні.

На шляху до розвитку держави доцільно мати якомога більше інформації про підзвітні території та можливість прогнозування майбутнього засобами об'єктивного планування діяльності. У рамках «Стратегії розвитку України до 2020 року» та «Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 року» не можна недооцінювати складання стратегічних планів, що будуть направлені на досягання довгострокових цілей. Відкритий розгляд та обговорення питань дозволить системно приймати рішення, використовуючи громадські ініціативи як один з показників ефективної управлінської діяльності [1-2].

Тенденції розвитку сучасних масових комунікацій стали причиною небаченого зростання політичного впливу на суспільство, на формування суспільної думки. Важливо підкреслити, що зростання рівня обізнаності учасників комунікації потребує від управлінців використання більш складних та тонких методів керування, за умов яких управляти поведінкою громади є недостатнім для сприяння сталому стратегічному розвитку. На думку теоретиків комунікації, необхідно враховувати першопричини поведінки людей, тобто мотиви, думки, емоційну сферу та формувати громадську думку і масові настрої.

Таким чином, одним з найактуальніших питань є знання основ теорії комунікацій та їх практичне впровадження в систему зв'язків з громадськістю (PR) на державному рівні, що надасть можливість розробки рекомендацій щодо трансформації громади зі стадії формування латентного ставлення до активного стану громадського суспільства [3].

Розширення та удосконалення зв'язків з громадськістю в даному аспекті уявляє систему керованих та цілеспрямованих дій владного PR, за допомогою яких можливо домогтися досягнення цілей державного управління та вдосконалення діючих механізмів.

Треба зазначити, що зв'язки з громадськістю – важливий елемент управління для органів державної влади, за допомогою якого можна вирішити ряд наступних питань: моніторинг громадської думки, координація владних рішень, більш точне направлення зусиль, санація внутрішньо суспільних подій та відносин та покращення системи управління в цілому.

Особливості PR в державному управлінні можна описати за такими ознаками: особливі цілі, мотиви, ресурси, відповідальність та оточення [4].

Цілі PR у державному управлінні різноманітні та частіше за все носять неекономічний і узагальнений характер, на відміну, наприклад, від комерційного PR, для якого головна мета – одержання прибутку.

Державні органи мають можливість всебічно інформувати населення про свою діяльність, але не завжди користуються цим. На заваді інформування часто виникають проблеми, пов'язані з недостатністю фінансових, людських, технічних та ресурсів часу.

Відповідальність у державному секторі носить зовнішній характер, тобто держава у своїх діях і рішеннях відповідальна перед суспільством за свої рішення, але розмаїття факторів, якими можна охарактеризувати діяльність органів державної влади та несформованість чітких вимог, свідчить про розмиті межі відповідальності, з іншого боку цю розмитість повинна компенсувати необхідність дотримуватися закону, який регулює державну сферу. За таких умов виникає необхідність удосконалення існуючої нормативної бази.

Мотиваційна сфера PR на державному рівні є досить складною. Для ефективного державного управління система зв'язків з громадськістю є сукупністю внутрішніх мотивів діяльності – державі потрібно аналізувати, який вплив має актуальна політика, мати інформацію щодо можливостей та напрямів її коригування, тобто зворотній зв'язок державі необхідний по суті для реалізації основних функцій управління.

PR в державному управлінні покликаний вирішувати важливі стратегічні завдання. Потреба охоплення як можна більшої кількості представників територіальної громади спонукає до особливих типів діяльності, спрямованих на наступну соціальну базу: вивчення складного спектра громадської думки всіх

соціальних груп, диференціація їх очікувань від державних інститутів і визначення лідируючих тенденцій у розвитку громадської думки; проведення заходів, спрямованих на задоволення найбільш значущих очікувань з боку громадськості, з метою впливу на динаміку суспільних настроїв; запобігання можливим конфліктам і непорозумінням в роботі з громадськістю; встановлення і підтримка двосторонніх контактів з різними суспільними групами та їх лідерами; поліпшення рівня професійних комунікацій за умов створення загальної атмосфери доброзичливості всередині державних організацій (внутрішній PR); реклама послуг, що надаються державними організаціями; підвищення ефективності роботи державних служб; створення позитивного образу державних інститутів у свідомості громадськості [5].

Як висновок важливо зазначити той факт, що актуальна ситуація з необачним використанням PR-методів в державному управлінні формує суспільне відношення до влади в цілому та може мати вплив на стабільність соціально-економічної та політичної ситуації. В наслідок недостатнього рівня гласності органи влади можуть натикатися на опір з боку громади при впровадженні необхідних трансформацій.

**К. І. МЕЛЬНИКОВА,
Д. А. ТЕРЕЩЕНКО**

РОЛЬ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Адміністративні й територіальні реформи у світі та в Україні зумовлені цілою низкою викликів, серед яких слід виділити трансформації у системі соціальних зв'язків сучасного суспільства.

У умовах переходу державного управління України від класичного тотального управління до належного врядування (Good Governace), коли громадяни та інституції громадянського суспільства є партнерами держави і «державне управління перестає бути лише інструментом впливу в сферах, що регулюються правовими актами, набуває ознак сфери обслуговування» [1], об'єктивно виникає необхідність переосмислення і визначення ролі зв'язків органів влади з громадськістю.

Зв'язки з громадськістю (PR) – одна із функцій управління, яка сприяє встановленню та підтриманню комунікації для виявлення спільних інтересів та досягнення взаєморозуміння й співробітництва між організацією і громадськістю.

Зв'язки з громадськістю у державному управлінні – цілеспрямована взаємодія структур державного апарату (органів, організацій і установ) з громадянами і суспільними інститутами, яку можна визначити як інформаційно-комунікативну функцію публічної влади і управління, що реалізується ними і дає змогу оцінювати ставлення різних кіл громадськості до тих чи інших рішень і дій; ідентифікувати політику, що проголошується; співвідносити програми, що реалізуються, із суспільними інтересами; формувати масові уявлення

За допомогою проведення комплексної реформації системи PR у державному управлінні можна домогтися значного покращення кореляції цілей та методів їх досягнення, збільшення прозорості механізмів управління, поліпшення рівня керованості суспільними процесами та ефективності управління в цілому.

Список використаних джерел:

1. Стратегії розвитку України до 2020 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsaua.org>.
2. Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://kharkivoda.gov.ua>
3. Паблик рилейшнз: от бизнеса до политики / Е. Н. Пашенцев. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Финпресс, 2002. – 368 с. – (Маркетинг и менеджмент в России и за рубежом).
4. PR против кризисов: механизмы управления : сб. материалов междунар. конф. (26-27 января 1999 г., Москва) / Е. В. Юрьева ; ред. А. Ю. Борисов. – М. : Альба, 1999. – 188 с. – (Маркетинг и менеджмент в России и за рубежом).
5. Паблик рилейшнз: Теория и практика / В. А. Моисеев. – К. : ВИРА-Р, 1999. – 376 с.

з будь-яких проблем для отримання суспільного розуміння, підтримки прийняття і виконання відповідних заходів [2, с. 257].

Можна виокремити такі основні цілі державного PR: формування громадської думки серед різних груп населення і державних службовців; налагодження прямого і зворотного зв'язку з громадськістю; ефективне інформаційно-комунікативне забезпечення процесів управління у сфері державного управління. Здійснення зв'язків з громадськістю на практиці можна умовно підрозділити на три групи: активні дії з досягнення партнерства, що передбачають створення і підтримку доброзичливого ставлення громадськості до діяльності органів влади; створення і збереження репутації владних структур; підтримка внутрішніх відносин, що передбачає створення у державних службовців відчуття соціальної відповідальності і зацікавленості в досягненні загальних цілей розвитку суспільних відносин.

Сучасний етап розвитку комунікацій між органами влади і громадськістю характеризується відсутністю налагодженого обміну інформацією між владою і громадськістю, відсутністю усталених традицій і партнерських взаємин влади й громади у процесах прийняття управлінських рішень; відсутністю достатніх знань та інформації про сучасні механізми й форми соціального партнерства; громадською апатією і пасивністю [3, с. 104-105]. Тому призначення зв'язків органів влади з громадськістю на сучасному етапі розвитку суспільних відносин – це подолання вищезазначених негативних явищ, що виявляється

можливим за умови виокремлення таких основних ролей зв'язків з громадськістю, як управлінська, радикальна, «ідеалістична», прагматична і виховна.

Управлінська роль зв'язків з громадськістю полягає в узгодженні принципів та напрямів розвитку підсистеми суспільних відносин з загальними тенденціями модернізаційного розвитку державно-адміністративної системи.

Радикальна (реформаторська) роль пов'язана зі здатністю комунікації змінювати стан будь-якої системи та діяльністю PR-спеціалістів, які забезпечують реформи та зміни у суспільстві, соціальний розвиток та вдосконалення системи державного управління, її перехід у новий стан.

«Ідеалістична» (ідеальна, партнерська) роль передбачає створення партнерських відносин між владою і суспільством; створення умов, при яких кожному учаснику комунікативного простору гарантується рівноправність і прозорість при прийнятті рішень і здійсненні діяльності. Ця роль може бути реалізована шляхом розробки постійно діючих механізмів формування авторитету влади на основі своєчасної, достовірної інформації, вивчення потреб і інтересів окремих соціальних груп і їх своєчасного задоволення. Виконання даної ролі передбачає трансформацію системи зв'язків з громадськістю в механізм взаємодії владних структур та громадськості на основі взаємозалежності та партнерства.

Прагматична роль PR полягає в забезпеченні взаємної користі органів влади та громадськості через чесність і відкритість інформації, з опорою на об'єктивні закономірності функціонування масової свідомості, а також відносин між людьми, організаціями та громадськістю. Дана роль вимагає дотримання моральних норм та соціальної відповідальності державних службовців.

Виховна роль передбачає виконання двох груп завдань. Перша група – формування культури відносин між людьми, соціальними групами, суспільством, природою, заснованих на толерантності до оточуючого середовища. Запуск процесів виховання толерантності

потребує розробки програм для дошкільної, шкільної, вузівської освіти, підготовки професорсько-викладацького складу, соціальних психологів для роботи в цьому напрямку. Друга група завдань – виховання усвідомлення кожним індивідом своєї ролі в управлінні суспільством. Сьогодні всі механізми впливу на владу згідно законодавству мають реалізовуватись через участь у виборчих процесах, референдумах, загальних зборах громадян, громадських слуханнях, місцевих ініціативах та ін. Поряд з цим, майже всі форми участі громадян у діяльності держави носять декларативний характер, механізми реалізації задекларованих законами прав та зворотного зв'язку влади з громадськістю потребують подальшої розробки. В рамках виконання виховної ролі найважливішими функціями держави стають ініціювання, активізація і стимулювання.

Враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що складні соціально-економічні та політичні процеси, що відбуваються в Україні, актуалізують питання трансформації процесів взаємодії з громадянином, з суспільною організацією, з інституціями громадянського суспільства, бізнесовими структурами задля сталого розвитку держави та її регіонів. Діяльність органів влади зі зв'язків з громадськістю стане ефективною лише за умови, коли органи державної влади, отримуючи повну інформацію про суспільну думку, будуть використовувати її у ролі органічно вбудованої частини як у процес прийняття державних рішень, так і в механізм діяльності державних органів.

Список використаних джерел:

1. Адміністративно-правова реформа в Україні: політико-правові проблеми : [моногр.] / І. О. Кресіна, А. А. Коваленко, К. М. Вітман та ін. ; за заг. ред. І. О. Кресіної. – К. : Логос, 2009. – 480 с.
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
3. Штурхецький С. В. Комунікативний потенціал місцевого самоврядування в Україні : моногр. / С. В. Штурхецький. – Рівне : ТОВ «Овід», 2011. – 148 с.

**Н. М. МЕЛЬТЮХОВА,
Л. В. НАБОКА**

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ТА СУПЕРЕЧНОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ Й РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОУПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Сучасні світові тенденції розвитку управління характеризуються посиленням соціальної орієнтації систем управління, зміщенням акцентів управлінської діяльності у процесі взаємодії суб'єкта та об'єкта управління з відносин повного підпорядкування до діалогу й співробітництва; посиленням уваги до технології управлінської праці як основи її удосконалення й оптимізації; переходом від безпосереднього впливу на людину до формування макросередовища, у якому вона реалізує себе як особистість; підвищенням усвідомлення соціальної значущості й корисності управлінської праці, її професіоналізації; застосуванням маркетингових

підходів у процесі діяльності органів влади; інтернаціоналізації здобутків теорії й практики державного управління. Однак неврегульованість відносин між державними, територіальними і самоврядними інститутами, безперервна зміна складу і структури органів виконавчої влади в Україні спричиняє відносно невисоку результативність управлінських рішень, неадекватний вплив інститутів держави на суспільний розвиток. Це вимагає вдосконалення системи державного управління: впорядкування й розвитку територіального управління, перерозподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого

самоврядування, розробки науково обґрунтованого методичного забезпечення їх діяльності.

Великий внесок у вирішення проблем формування та розвитку державноуправлінських відносин зробили праці вітчизняних та зарубіжних вчених «Л. Абалкіна, В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Афанасьєва, В. Белова, Ю. Битяка, Ю. Козлова, В. Козбаненка, Б. Курашвілі, Н. Нижник, Г. Одінцової, Ю. Тихомирова, С. Хана та ін. Проте комплексного висвітлення природи, сутності, характерних особливостей, соціальної обумовленості та суперечностей здійснення державноуправлінських відносин практично не відбулося. Тому багато проблем формування, реалізації, визначення тенденцій розвитку державноуправлінських відносин, виявлення їх впливу на ефективність діяльності органів влади в Україні потребують подальшого теоретичного опрацювання та методичного забезпечення підходів до практичного їх розв'язання.

Дослідження властивостей державноуправлінських відносин дозволяє зробити висновок, що в науковій літературі існує декілька підходів до трактування їхнього змісту. Зокрема, в одних розробках наголос робиться переважно на системних характеристиках управління (В. Белов, Б. Курашвілі, Г. Осовька, О. Осовський), у інших – на зв'язках, які складаються в ході управлінської діяльності між суб'єктами й об'єктами (Ю. Козлов, С. Хан, Г. Одінцова, С. Дубенко) чи у процесі реалізації функцій держави (В. Афанасьєв, Г. Атаманчук, В. Кудрявцев, В. Козбаненко, Н. Нижник, Н. Миронова), але більшість науковців відмічають їх владну сутність, відображення впливу суб'єкта на об'єкт. Поряд із наведеними також існує підхід, прихильники якого звертають увагу на те, що в цих відносинах усі учасники є активними, що це – взаємодія (М. Куйбіда, А. Мельник, О. Оболенський). Цей підхід виглядає більш сучасним, він відображає спрямованість на демократичний шлях розвитку системи влади і суспільства в цілому [1].

Усе вищевикладене дозволяє запропонувати наступне трактування поняття «державноуправлінські відносини» – це особливий вид суспільних відносин, що розкривають спосіб існування системи державного управління, відбивають сукупність соціальних зв'язків, а саме: двосторонніх владних (вертикальних) і багатосторонніх партнерських (горизонтальних), що слугують реалізації інтересів держави та суспільства, відрізняються інформаційним змістом, правовою формою, організаційною спрямованістю, виявляються у конкретних державноуправлінських діях.

Реалізацію державноуправлінських відносин доцільно розглядати як практичну взаємодію органів державної влади, посадових осіб, що наділені певними правами і обов'язками, з юридичними і фізичними особами у процесі виконання основних і конкретних функцій управління, які юридично визначені і структурно оформлені. Цей процес визначається особливостями суб'єкта і об'єкта управління та здійснюється у двох напрямках: для впорядкування елементів зовнішнього середовища системи органів виконавчої влади, яке постійно змінюється (політичні, економічні, соціальні, моральні та ін. відносини); та з метою організації й удосконалення її внутрішнього

середовища (цілей діяльності органів влади; їх завдань; розподілу функцій; побудови та взаємовідносин між структурними елементами; технології управлінських процесів тощо).

Державноуправлінські відносини виникають і реалізуються у системах «Держава» та «Державне управління», тому їх розвиток не можливо уявити відокремлено від реформування цих систем.

Розвиток управлінських відносин – це цілеспрямована зміна повноважень, відповідальності та широти представлення інтересів учасників, що супроводжується покращенням інформаційного, правового та організаційного забезпечення і спрямована на підвищення цілісності і гнучкості системи. Наведене трактування дозволяє виокремити три види розвитку державноуправлінських відносин, а саме зміни:

- змісту зв'язків (розподілу повноважень та відповідальності);
- характеристик існуючих (усіх або окремих) видів забезпечення;
- комплексна трансформація, що поєднує два попередні види.

Втім сьогодні в системі державного управління існує низка суперечностей, які суттєво позначаються на організації діяльності органів влади, ефективності їх роботи та заважають якісному оновленню. До них варто відносити такі:

- між рівнями розвитку державноуправлінських та інших суспільних відносин, що відображається у протиріччі між високим рівнем централізації влади та потребами розвитку економіки, громадянського суспільства, культури, соціальної сфери, особистості тощо;
- між фактичною роллю суспільства як об'єкта державного управління і як джерела влади та існуючими можливостями втілення її в життя;
- між інтересами підсистем системи «Державне управління»;
- між реальними потребами розвитку компонентів системи та уявленнями осіб, що приймають рішення;
- між змістом державноуправлінських відносин та їх правовою формою;
- між завданнями забезпечення цілісності і гнучкості системи;
- між потребами підвищення результативності діяльності системи (інноваційності, якості послуг тощо) та її економічності;
- між компетенцією і повноваженнями місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Визначення цих суперечностей окреслює напрямки подальших наукових розвідок як теоретичних, так і методичних. Тому основним завданням діяльності органів влади (як суб'єктів управління) має бути упорядкування суспільних відносин. Алгоритм цього процесу може складатися із такої послідовності управлінських операцій [2]:

- визначення всіх учасників певного типу відносин;
- аналізу інтересів учасників, їх практичних проявів, у тому числі загальнодержавного інтересу;
- виявлення протиріч між інтересами учасників та визначення шляхів їх подолання;

- вивчення чинників, що сприяють та (або) протидіють реалізації інтересів усіх учасників відносин;
- розробка й втілення у життя комплексу заходів щодо узгодження цих інтересів, забезпечення їх реалізації та розвитку відносин.

Список використаних джерел:

1. *Мельтохова Н. М.* Реалізація державноуправлінських відносин на регіональному рівні : [моногр.] /

Н. М. Мельтохова, Л. В. Набока. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – 196 с.

2. *Мельтохова Н. М.* Формування управлінської послуги як основа підвищення якості муніципального менеджменту / Н. М. Мельтохова, І. М. Дробязко // Муніципальний менеджмент: становлення та розвиток в Україні : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпропетровськ, 2004 р. ; за заг. ред. Ю. П. Шарова. – Дніпропетр. : ДРІДУ НАДУ, 2004. – С. 49–54.

І. А. ОСТРОВСЬКИЙ

ПРО СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Системна модернізація українського суспільства є складним і суперечливим процесом. Ключовим драйвером модернізаційних процесів має стати трансформація підсистеми публічного управління.

З досвіду колишніх республік СРСР, включаючи й Україну, найсуперечливішою проблемою є забезпечення справедливого розподілу результатів економічного зростання, з одного боку, і агресивне проведення структурних реформ, з іншого. Це можливе лише за наявності інститутів високої якості, здатних виробляти і реалізовувати політику нарощування інституційного капіталу, теорії якого набули поширення в сучасному світі, замінивши доктрини, що почергово домінували упродовж повоєнних часів. Трансформація наукових доктрин від закінчення II світової війни до нашого часу дозволяє побудувати своєрідний ланцюжок пріоритетних об'єктів досліджень: уречевлений капітал (до 1960-х рр.) → природний капітал (1960-і рр.) → людський капітал (1970-і рр.) → фінансовий капітал 1980-і рр.) → соціальний капітал (1990-і рр.) → інституційний капітал (2000-і рр.) [1, с. 32].

Аналіз модернізаційних процесів здійснюється у рамках різних моделей, зокрема інституційних [2-5]. В експертному співтоваристві існує консенсус стосовно структуроутворюючої роль держави, що припускає, з одного боку, наявність політичної волі правлячого режиму як єдино необхідного елемента початку модернізації (модернізація завжди починається зверху), з іншого – переважне використання примусово-розподільних можливостей держави (модернізація є перерозподілом економічних і неекономічних ресурсів між галузями національної економіки). Таким чином, основним методом нашої модернізації є державне регулювання економіки.

Зазначений висновок пояснює політичні передумови вибору економічного розвитку й економічні передумови політичних рішень. Необхідно одночасно розробляти основи діяльності груп інтересів, основи регулювання й теорію держави. Подібне розуміння групових основ регулятивної діяльності держави властиво дослідникам чиказької й вірджинської шкіл політичної економії в рамках теорії суспільного вибору.

Дослідники чиказької школи вивчали економічну діяльність держави й економічні підстави прийняття рішень у рамках економічної теорії регулювання. Найбільш повне наповнення вона одержала в моделі груп інтересів, яка спирається на тезу про політичну

сферу як ринок з власними законами попиту і пропозиції, а також покупцями, постачальниками й посередниками. Будь-яке регулювання з боку держави здійснюється в обмін на галузевий попит по регулюванню з високою імовірністю підпадання регулюючої установи під контроль галузі із часом.

Крім того, регулювання пропонується у відповідь на суспільний попит з корегування провалів ринку або несправедливих практик господарювання, наприклад, цінової дискримінації. Державні органи як раціональний суб'єкт і його представники – політики й бюрократи – також діють раціонально з метою збереження власної влади, надаючи перемігшим у конкурентній боротьбі групам необхідне їм правове забезпечення. Модернізація також є державним регулюванням економіки, що постачається у відповідь на запит певних груп інтересів, які найбільше виграють від модернізаційних процесів.

Українська практика регулювання має низку особливостей, головна з яких конфліктно поєднує корпоративістський характер системи функціонального представництва й клієнталістський характер прийняття рішень. З урахуванням цих причин економічна модернізація спочатку може бути спрямована на задоволення запитів одних груп інтересів, наприклад, інноваційних компаній, але в ході реалізації неминуче переорієнтується на вбудовані в систему корпоративні групи інтересів, наприклад, гірничо-металургійного комплексу.

Вірджинська школа розглядає регулятивну діяльність держави, акцентуючи увагу на процесах вимагання ренти. Політична система в принципі не пристосована для справедливого суспільних благ, вона є квазіринковим механізмом посередництва в передачі багатства й отриманні рент. Зміст діяльності всіх агентів політичного ринку – пошук ренти. Державне регулювання здійснюється не тільки з метою обрання або переобрання, але й для максимізації власної вигоди у вигляді податків, хабарів, відкатів або вдалого розв'язку конфлікту інтересів, наприклад ефекту «дверей, що обертаються» Регулювальник в особі чиновника, політика або правлячого режиму, проводячи регулювання певної галузі або економіки в цілому, наприклад політики економічної модернізації, повинен або збільшувати ймовірність утримання влади, або збільшувати свій дохід від регулювання, тобто регулювати тільки високорибуткові галузі.

Таким чином, існує низка вихідних суперечностей, що супроводжують розробку і впровадження модернізаційних проектів на рівні публічного управління.

Кінцевим результатом модернізації суспільних відносин мають стати:

- консолідація українського суспільства;
- розвиток інститутів громадянського суспільства та розширення участі громадян у вирішенні суспільних проблем;
- збереження і розвиток національного гуманітарного простору; забезпечення інтересів суспільства і держави шляхом розвитку мовної та культурно-інформаційної політики, зокрема використання інтелектуальних методологій для зміцнення позицій української мови у різних сферах суспільного життя;
- подолання корупції.

В. И. ПЕТРИЦЕ

НАПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ИНСТИТУТОВ ПУБЛИЧНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Важнейшую роль в развитии институтов публичности государственного управления играют процедуры информирования и доступа к информации органов государственного управления, без чего нельзя наладить функционирование обратных связей государства и гражданского общества. Система обратных связей в какой-то мере способна компенсировать слабость функционального представительства интересов. Она имеет различные формы: общественная экспертиза законов, административных и судебных решений, мониторинг их исполнения, требование открытой публикации чиновниками отчетов и разъяснений о принятых мерах. К системе обратных связей также относится широкое использование Интернета: создание и распространение обширных баз данных, развитие электронного правительства.

Отсюда вытекает приоритетность направления развития института прозрачности государственного управления как важнейшего шага в деле повышения легитимности государства и формирования системы обратных связей. Прозрачность характеризуется максимально возможной доступностью информации о деятельности управленческого аппарата и формированием жесткого механизма общественного воздействия на сферу государственного администрирования посредством представительских институтов, что, в свою очередь, служит залогом нейтрализации коррупционных тенденций в этих областях. Поддержание режима доступа к информации на должном уровне может быть эффективным механизмом общественного мониторинга политики органов исполнительной власти, предупреждения злоупотреблений и снижения уровня неэффективного использования государственных ресурсов. Практическое воплощение принципа прозрачности позволило бы нейтрализовать такие издержки государственного управления, как манипулирование

Список використаних джерел:

1. *Лібанова Е. М.* Соціальні проблеми модернізації української економіки / Е. М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 1 (17). – С. 5–22.
2. *Акаев А. А.* О стратегии интегрированной модернизации экономики России до 2025 года / А. А. Акаев // Вопросы экономики. – 2012. – № 4. – С. 97–116.
3. *Гриценко А. А.* Методологічні основи модернізації. України / А. А. Гриценко // Економіка України. – 2011. – № 2. – С. 4–22.
4. *Клейнер Г. Б.* Системная модернизация российской экономики [Электрон. ресурс] / Г. Б. Клейнер. – Режим доступа: http://www.kleiner.ru/argab/sisorikros_2011.html.
5. *Ясин Е. Г.* Институциональные ограничения модернизации, или приживется ли демократия в России? / Е. Г. Ясин // Вопросы экономики. – 2011. – № 11. – С. 4–24.

государственным заказом в пользу аффилированных коммерческих структур; активная предпринимательская деятельность государственных чиновников и прочее.

Однако в настоящее время реализация системы обратных связей дает сбои по ключевым направлениям российского государственного управления. В частности, принцип субсидиарности не реализуется в силу неготовности общества принять, а государства – уступить административные полномочия регионам, институтам самоуправления или общественным организациям. Институт государственно-частного партнерства оказывается блокированным общей патерналистской моделью отношений власти и бизнеса, когда налицо стремление государства к контролю над бизнес-структурами и неготовность административных структур расстаться даже с частью своих полномочий, что делает нереализуемой концепцию социальной ответственности бизнеса. Делегирование полномочий и ответственности неправительственным структурам затруднено не только отсутствием адекватного законодательного регулирования, но и сохранением административных барьеров и общим недоверием к саморегулируемым организациям [2, с. 89]. Налицо весьма опасное противоречие: с одной стороны, правительство провозглашает желание ограничить политическое влияние бюрократии, а с другой – фактически расширяет ее административный ресурс за счет помещения общественного мнения в информационный вакуум относительно условий и содержания принимаемых государственных решений.

С позиций последнего подхода государственное управление можно рассматривать как поле межсекторного взаимодействия, расширение которого происходит за счет развития общественного участия. Основными акторами, способными предложить инициативы по развитию прозрачности, являются международные институты, национальные и

региональные правительства и институты гражданского общества. Для международных институтов цель – введение международных стандартов прозрачности в процесс принятия государственных решений. У национальных и региональных правительств цель – повышение прозрачности в ходе реформирования административной системы, включая более широкое информирование граждан. Институты гражданского общества нацелены на активизацию общественного участия.

Интерес в обеспечении прозрачности может иметь, главным образом, социально активная часть граждан, объединяющаяся в некоммерческие организации и представляющая интересы определенных групп населения. Хотя интересы, а следовательно, и цели могут быть разнонаправленными (выборный процесс, повышение инвестиционной привлекательности, контроль расходования бюджетных средств, получение социальной помощи, доступность общественных благ и т.д.), общий вектор повышения прозрачности способствует реализации этих целей. С позиции приоритета институционализации обратных связей в процессе модернизации государственного управления выделяются четыре результата роста прозрачности.

Во-первых, прозрачность позволяет видеть, на какие цели расходуются налоги, которые люди платят, и тем самым реализуется право общественности на информацию о государственных расходах и учет ее точки зрения в конечных решениях (приоритеты, распределение ресурсов и т.д.).

Во-вторых, прозрачность создает предпосылки для контроля целевого расходования государственных средств и является инструментом борьбы с коррупцией.

В-третьих, прозрачность повышает доверие населения и институтов гражданского общества к власти, что создает предпосылки для общественного согласия.

В-четвертых, прозрачность делает правительственную политику более открытой для мирового сообщества, что повышает инвестиционную привлекательность страны и способствует росту инвестиций в экономику.

Таким образом, прозрачность органов государственного управления является одним из системных принципов государственного управления. Данный принцип можно рассматривать с двух сторон:

– в качестве определенных норм, которые поддерживают демократические ценности и человеческие права и которые закреплены в Конституции;

– в качестве инструмента, который непосредственно влияет на эффективность и результативность государственного управления и повышает уровень доверия к государству со стороны граждан.

Список использованной литературы:

1. Федеральный закон Российской Федерации от 09.02.2009 г. № 8-ФЗ «Об обеспечении доступа к информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления» // Российская газета. – 2009. – 13 февр.

2. Медушевский А. Н. Публичная администрация и общество: система обратных связей в информационном секторе / А. Н. Медушевский // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. – 2009. – № 6. – С. 89.

Л. П. ПІДДУБНА

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ З ДОКУМЕНТАМИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах трансформації публічного управління однією з найважливіших задач є задача вдосконалення роботи з документами. Слід зазначити, що ці питання залишаються актуальними і потребують уважного ставлення до їх розв'язання, оскільки за допомогою документів органи публічної влади, не тільки забезпечують безперебійну роботу власних структур, але і здійснюють комунікації з населенням підвідомчих територій. У сучасних соціально-економічних умовах, умовах пошуку оптимальних шляхів інформатизації суспільства і входження України у світовий інформаційний простір першочергове значення набуває рішення багатоаспектної проблеми документно-інформаційного забезпечення публічного управління, за допомогою якого процеси документування, організації роботи з документами та документообігу набувають нормативний і упорядкований характер. Для більшості державних органів, органів місцевого самоврядування характерною є наявність відносно упорядкованої системи ведення діловодства, яка регулюється, перш за все, «Інструкцією з діловодства» [1] та низкою законодавчих, нормативних, методичних документів, які

визначають сучасний стан документального забезпечення управління організацією. Однак уже сьогодні процеси, які відбуваються у цій сфері виходять за рамки існуючих нормативних документів і потребують глибоких теоретичних досліджень, які в Україні проводяться нерегулярно, а, швидше, від випадку до випадку і обумовлюються лише фактом проведення ініціативних наукових досліджень проблем, що виникають у цій сфері. Так, можна назвати лише кілька дисертаційних досліджень у різних галузях наук, які так чи інакше торкалися питань організації діловодства, документообігу, зокрема, це стосується і наукової галузі «державне управління», де за останні роки була захищена лише одна дисертація В. Т. Савицького [2], в якій висвітлено питання документального забезпечення діяльності органів влади. Тому сьогодні зазначена проблема стає актуальною і потребує детального дослідження. Крім того, вона обумовлюється необхідністю раціоналізації процесів документно-інформаційного забезпечення управління, що сприятиме суттєвому підвищенню ефективності діяльності всієї організації. В рамках документального забезпечення управління особливі

вимоги висуваються до документування управлінської діяльності, оскільки цей процес впливає на якість виконання завдань, організацію і культуру праці персоналу. А стосовно органів публічної влади ще й формує власний імідж органу влади та забезпечує підвищення або зменшення довіри населення до державної влади взагалі. Виходячи з цього, питання документування діяльності владних структур набувають особливої ваги у сучасній Україні.

На сьогоднішній день можна виділити два основні напрями вдосконалення роботи з документами: вдосконалення технологій роботи з документами та документообігу й скорочення його обсягів.

До способів, які сприяють вдосконаленню технологій документообігу, відносять: оптимізацію процедур підготовки і оформлення документації та упорядкування документаційного навантаження на фахівців та керівників під час підготовки й організації руху документів з метою їх рівномірнішого розподілу та закріплення за конкретним виконавцем відповідно до функцій, які покладені на нього в організації і, відповідно, зафіксовані у положеннях про структурні підрозділи та посадових інструкціях.

Скорочення обсягу документообігу пов'язується з наступними процесами: регламентацією документування; зменшенням кількості внутрішніх документів; раціоналізацією систем документації; створенням уніфікованих систем і форм документів; розробкою уніфікованих вимог до текстів; використанням безпаперових та бездокументних технологій в управлінських та інших комунікаціях об'єкта та суб'єкта управління.

Одним з головних факторів скорочення обсягів документів є упорядкування процесу їх створення, тобто документування як окремих видів діяльності, так і процесів, які відбуваються в організації і потребують фіксації інформації про факти, події, явища, які вже мали місце в організації та які планується здійснити у майбутньому. До основних методів упорядкування процесу документування слід віднести їх уніфікацію. Вона може стосуватися як окремих груп документів, так і всієї системи діловодства організації. На практиці це проявляється у створенні різних систем документації, тобто сукупності взаємопов'язаних документів, що застосовуються у певній сфері діяльності [3].

Найбільш загальною і цілісною системою, яка посідає найвищий щабель в ієрархії документаційних систем, є загальнодержавна система документації, яка включає всі види систем документації, що виникають та взаємодіють в державі. Вона розподіляється на низку підсистем, які можна класифікувати за різними ознаками (територіальними, функціональними, рівнями управління тощо), жорстко встановлюючи склад документальних форм, які застосовуються, і регламент користування ними. При уніфікації з документальних ланцюжків виключаються зайві ланки, тобто документи, які не відповідають вимогам, що виникли у процесі діяльності організації, або вони застаріли і немає сенсу в подальшому зберіганні їх форм.

Однотипні форми документів замінюються єдиною уніфікованою формою, яка закріплюється у таблиці (атласі) документів, затверджуються керівником

і має унормований характер. Щорічно таблиць повинен переглядатися з метою внесення в нього відповідних корективів, які відображають зміни у функціях і завданнях установи.

Важливим напрямом скорочення документообігу має стати підвищення якості самого документа як носія управлінської інформації. Це можна досягти за рахунок зменшення преамбул, які не несуть корисної інформації та виключення зі службового листування персональних звернень і заключних фраз, що висловлюють подяку або повагу адресатам, а також зменшити фізичний розмір документа.

Об'ємні документи довідкового характеру і довготривалого користування слід виготовляти зі сторінками, які можна замінити, що дозволить при внесенні змін, не передруковуючи весь документ, замінити лише ті сторінки, в які були внесені зміни. При підготовці оперативних документів рекомендується використовувати телеграфний стиль викладення інформації.

Принциповим рішенням є комп'ютерна мережа, яка зв'язує комп'ютери на робочих місцях в різних підрозділах організації. Це дозволяє дані про роботу з документами вводити з робочих місць у підрозділах й автоматично збирати та накопичувати їх на сервері мережі, формуючи базу даних про стан та історію документообігу організації. Ще один спосіб скорочення обсягів документації – побудова ефективних інформаційно-пошукових систем (ІПС).

З метою скорочення обсягу документообігу слід передбачити в положеннях про структурні підрозділи і посадових інструкціях право підпису документів; ввести попередній розгляд всієї кореспонденції, яка надійшла; в номенклатурах справ скоротити кількість справ за рахунок ліквідації дублювання; уніфікувати розпорядчі документи, замінити директивні, інструктивні тощо; розробити трафаретні тексти документів, які найбільш часто повторюються; підвищити якість підготовки і оформлення документів, уніфіковані бланки відповідно до діючих стандартів; розширити практику бездокументного вирішення службових питань; для економії паперу посилити контроль за тиражуванням документів; розробити таблиць (атлас) необхідних документів з вказуванням строків їх підготовки і використання.

Таким чином, визначені підходи до вдосконалення роботи з документами в органах публічної влади мають сприяти покращенню документно-інформаційного забезпечення самого органу управління та покращити його роботу з населенням.

Список використаних джерел:

1. Типова інструкція з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1242.
2. Савицький В. Т. Документаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України : дис. ... к.держ.упр. / В. Т. Савицький. – Львів, 2006. – 300 с.
3. Уніфіковані системи документації. Основні положення : ГОСТ 6.10.1-88. – М. : Гостстандарт, 1988.

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ ДЕРЖАВИ

Сьогодні державний брендинг є не просто модним трендом, що практикується серед держав, які бажають поліпшити свій імідж чи зробити загальний ребрендинг образу країни. В основі теорії державного брендингу лежать дослідження у сфері побудови маркетингового бренду, що дозволяють ідентифікувати цінності бренду держави, що позитивно впливають на імідж країни і створюють конкурентні переваги. Детально розроблена і успішно реалізована кампанія по державному брендингу в Україні може стати локомотивом просування позитивного образу держави, що забезпечує лояльність інвесторів, туристів і інших цільових груп.

Дослідження процесу формування бренду держави є новою проблематикою як для західної, так і для вітчизняної науки, що пояснюється, з одного боку, відносною новизною самого феномена, а з іншого – складністю дослідження та відсутності узгодженості у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. У зв'язку з цим назріла гостра необхідність у комплексному міждисциплінарному вивченні феномена державного брендингу, особливо його державно-управлінських аспектів для України, яка сьогодні як ніколи потребує комплексної стратегії щодо поліпшення зовнішньополітичного образу.

Метою роботи є дослідження спільних тенденцій у формуванні успішних брендів держави.

Зафіксувати динаміку розвитку брендів країн та виявити їх впливовість та ефективність дозволяють щорічні міжнародні тематичні рейтинги, які публікуються з 2005 р. провідними компаніями у галузі брендингу територій. Міжнародний рейтинг – це оцінка країни за певними показниками, які у взаємодії відображають загальну позицію країни за сукупним коефіцієнтом.

Методологія складання рейтингів відрізняється, зокрема:

1. Anholt Nation Brands Index застосовує 6 критеріїв: туризм, експорт, люди, державне управління, культура та історична спадщина, інвестиції та імміграція;

2. FutureBrand Country Brands Index використовує ієрархічну модель рішень, за допомогою якої бренд оцінюється у таких вимірах: обізнаність (чи відомо, що така країна існує), знайомство (як добре респондент знає про країну та її можливості), асоціації (туризм, культурний спадок та надбання, можливість вести бізнес, якість життя, система цінностей), повага (наскільки країна викликає пошану), міркування (чи розглядалася країна як місце, що варто відвідати), рішення про візит (що спонукало до його прийняття), бажання респондента переповідати про країну знайомим [2, с. 5].

Таким чином, аналізуючи переможців рейтингів, можна виявити спільні для сильних брендів елементи і механізми брендингу, які використовували успішні країни:

– рішення про формування національної стратегії брендингу найчастіше ініціює уряд держави;

– створюється спеціальний орган, найчастіше він підпорядковується Міністерству закордонних справ або Міністерству туризму країни;

– до процесу залучаються також бізнес-товариства, профспілки та інші громадські організації;

– найчастіше сильні бренди країн будуються на 2-3 базових позиціях (туризм, експорт, історико-культурна спадщина). Якщо базових позицій менше двох, бренд країни буде нестійким і досить вузьким, якщо більше трьох – нечітке позиціонування та ідентифікація;

– більшість брендів стали успішними на міжнародній арені завдяки своїм ефективним національним торговим маркам;

– виявлення і використання країнами символічних подій, людей і місць для презентації власної самобутності і національної орієнтації;

– країни, формуючі свій бренд, використовують якомога більше можливостей у галузі ІТ;

– будь-яка країна, незалежно від того намагалася вона цілеспрямовано формувати бренд, чи ні, має певну бренд-історію (легенду);

– процес брендингу країн має довготривалий характер;

– уряди країн з сильними брендами намагаються ретельно відстежувати будь-які зміни у стані бренду всередині і ззовні: проводяться дослідження сприйняття країни громадянами та іноземцями, аналізуються та корегуються символи, образи, асоціації, які викликає країна, проводяться моніторинги новин, зображень тощо;

– розвиток бренду потребує фінансування не тільки рекламних кампаній, але й якісного наповнення базових брендингових позицій країни [1].

Отже, для створення концепції бренду України необхідно розробити комплексну стратегію. Не зважаючи на те, що процес формування займає багато часу, уряду України необхідно зосередити свою увагу на активацію шести основних сфер: культури, туризму, експорту, державного управління, населення країни і інвестицій.

Загальний бренд будь-якої країни, як правило, максимально покращується в тому випадку, коли всі вершини шестикутника підкоряються єдиній стратегії. У ході аналізу досвіду країн, було виявлено, що неприпустимо зводити кампанію по державному брендингу тільки до стимулювання однієї з вузьконаправлених сфер, так як в результаті може статися дисонанс у сприйнятті іміджу країни (наприклад, Єгипет, з одного боку, сприймається як туристично приваблива країна, з іншого – як країна з негативним інвестиційним іміджем і слабо розвинутою економікою) [3, с. 19].

Бренд сприятиме усуненню стереотипів про країну завдяки постійним комунікаціям і спланованим впливам на цільову аудиторію. Тільки за умови наявності довгострокової стратегії, потужної комунікативної платформи, а також при підтримці з боку основних зацікавлених сторін, можна розраховувати на максимальні результати.

Список використаних джерел:

1. *Бондар А. Г.* Роль міжнародних рейтингів брендів територій у процесі формування національних стратегій брендингу країн [Електрон. ресурс] / А. Г. Бондар // WEB-ресурс научно-практичних конференцій : VIII Междунар. науч.-практ. конф. «Наука в информационном пространстве – 2012» (4-5 октября 2012 г.) Режим доступа : http://www.confcontact.com/2012_10_04/po2_bondar.htm.

2. *Брендинг держави в контексті Євро-2012: виклики та перспективи* : аналітична доповідь. – К., НІСД, 2011. – 13 с.

3. *Тюкаркина О. М.* Роль національного брендинга при формировании внешнеполитического имиджа современной России : автореф. дис. ... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 : «Политические институты, процессы и технологии» / О. М. Тюкаркина. – М., 2012. – 23 с.

С. В. СТЕПАНЕНКО

СУСПІЛЬНЕ ВІДТВОРЕННЯ В РЕЗУЛЬТАТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Перше десятиліття XXI ст. характеризуватиметься в історії людства як період значних фінансових та економічних потрясінь, що викликано трансформаційними змінами парадигми соціально-економічного розвитку. Як наслідок, цей процес актуалізував питання пошуку нових механізмів, методів та ресурсів, які в абсолютно нових умовах постіндустріального світу повинні забезпечити новий виток економічного та соціального росту.

Суспільне відтворення не нова проблема в науці, але, враховуючи динамічність економічного середовища, завжди актуальна, то ж і сьогодні у працях видатних зарубіжних та вітчизняних вчених їй приділяється велика увага. Так розрізнені тенденції відтворення доби постмодерну висвітлено у працях Д. Белла, М. Кастельса, О. Тоффлера, Х. Тоффлер, В. Інземцева.

Аналіз деяких методологічних аспектів відтворення в контексті глобальних трансформацій здійснено А. Гальчинським; окремі питання, пов'язані з оцінкою національного багатства, досліджують С. Валентей, Л. Нестеров. Впливу процесів глобалізації на рівноважний стан економіки та пропорційність відтворення присвячено праці Ю. Макогон.

Не дивлячись на представницьке поле досліджень відомих авторів, відтворення розглядається ними лише в контексті вирішення інших, обраних авторами, специфічних проблем чи завдань. Водночас сучасні відтворювальні процеси потребують системного опрацювання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні специфіки протікання суспільного відтворення в умовах формування постіндустріального суспільства.

Економіка знань для України – це те принципово нове утворення, яке має прийти на зміну економіці винищення та експлуатації природи, економіці сліпого бажання людини отримати максимум прибутку. Її основою є не споживацький мотив людини, а прагнення задовольнити свої потреби таким чином, щоб не завдати шкоди природі, сприяючи при цьому її відтворенню.

Одним з основних завдань сталого соціально-економічного зростання та прискорення інноваційної динаміки України є перехід до економіки, яка базується на продуктивному використанні нових знань. Тому розвиток економіки знань для України є необхідним шляхом інноваційного прогресу та забезпечення конкурентоспроможності держави на основі ефективного використання власних інтелектуальних ресурсів.

У сучасній економіці знання як фактор виробництва є основним фактором економічного розвитку. Відбувається перехід до економіки знань, де знання використовуються для виробництва нових знань. Специфіка виробництва такого ресурсу як знання полягає в тому, що на відміну від традиційних ресурсів, які є обмеженими і при експлуатації кількісно зменшуються, знання при своєму застосуванні кількісно зростають [4, с. 231].

За таких умов людський капітал, що є сукупною вартістю набутих знань, умінь і навичок людини, перетворюється на основу соціально-економічного прогресу національних економік та глобальної економіки в цілому. А враховуючи величезний людський потенціал України, можна констатувати, що при сприятливій соціально-економічній політиці уряду, у нас є всі наявні можливості для побудови інформаційного суспільства та динамічної конкурентоспроможної економіки, що базується на знаннях.

Розвиток передових суспільств завжди здійснювався і здійснюється за всеохоплюючого впливу інтелектуального капіталу. Цей інститут є визначальним інноваційної економіки, яка базується на таких головних детермінантах науково-технічного прогресу, як знання та інформація. В економіці розрізняють наступні види процесу відтворення: просте, звужене і розширене. При розширеному відтворенні економіка буде зростаючою, при простому – депресивною (застійною), а при звуженому – спадною.

Економічне відтворення суспільства включає в себе такі найважливіші моменти:

- відтворення суспільного продукту та його конкретних форм;
- відтворення людського ресурсу як особистого фактора виробництва та зайнятості;
- відтворення основного та оборотного капіталу суспільства, тобто засобів виробництва, як необхідних умов суспільного процесу відтворення;
- відтворення національного багатства;
- відтворення споживання;
- відтворення економічних відносин.

Сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління і водночас не завдає шкоди потребам і можливостям прийдешніх поколінь. Це поєднання, взаємодія, інтеграція трьох складових – економічного розвитку, соціального прогресу і захисту навколишнього середовища».

Концептуально важливою є думка дослідників, що втілення принципів сталого розвитку залежить від

здатності Західної Європи та США перевести сучасну силову глобалізацію на шлях демократичної глобальної інтеграції, що передбачає використання нових інформаційних, інноваційних та інтелектуальних ресурсів. Євроатлантична спільнота повинна відмовитися від побудови системи силового глобалізму, який є модерною формою «глобального тоталітаризму», і повернутися до реалізації доктрини глобальної демократії та глобального солідаризму на основі принципів ноосферного розвитку [5].

Суттєво наближена до цих критеріїв європейська модель «екосоціальної ринкової економіки», яка нині пропонується майже в кожній програмі консервативних, соціал-демократичних і ліберальних партій провідних країн ЄС, і є сучасною європейською реалізацією концепції сталого розвитку. Вона була офіційно закріплена ЄС 2001 р. з прийняттям Стратегії сталого розвитку Європейського Союзу, що визначає загальний вектор змін на рівні політики і законодавства як ЄС у цілому, так і його держав-членів.

Стратегія сталого розвитку Європейського Союзу може бути стратегічним орієнтиром для України, яка перебуває на стадії пошуку стратегії сталого розвитку й намагається стати складовою глобалізованого світу.

Н. В. ФОМІЦЬКА

МІСЦЕ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ В АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ УСТРОЇ УКРАЇНИ

Реформування адміністративно-територіального устрою потребує упорядкування форм територіальної організації розселення. Існуючий нині поділ вже не відповідає вимогам часу. Зокрема в Україні є неоднозначним статус великих міст, на що наголошували такі науковці, як В. Куйбіда, О. Кучабський, В. Павленко, С. Саханенко, Е. Топалова, В. Яцюк та інші. Однак ще більш невизначеним є статус міських агломерацій. Великі міста є тими осередками, навкруги яких концентрується населення і з яких розходить мережа інфраструктур різного призначення. І чим масивніше місто (за різними параметрами) тим значніший його вплив на розвиток прилеглих територій, що і призводить до агломераційних ефектів.

Міські агломерації є скупченням поселень, які швидко розвиваються в усьому світі. Вони складаються нерідко з десятків, а іноді й із сотень населених пунктів, що тісно пов'язані один з одним соціально-економічними зв'язками. Єдиної термінології для визначення міської агломерації не існує. Поряд з терміном «міська агломерація», вживають терміни «локальні системи розселення», «райони великих міст», «метрополісні ареали» та інші. Сучасні дослідники, зокрема А. Нецадин, вважають агломерування об'єктивним процесом розвитку, який забезпечує формування економічних точок росту, рівномірний розвиток територій і комплексний, ефективний розвиток інфраструктури для створення комфортних умов проживання і роботи для населення і бізнесу [1].

Сучасні науковці мають різні підходи до визначення агломерації, розглядаючи її як форму розселення, як соціально-економічну систему, систему територіально

Глобальні, регіональні та національні стратегії сталого розвитку та досвід їхньої імплементації реалістично окреслюють загрози і виклики сталому розвитку національних економік в добу глобалізації економіки [1].

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко // Системні маркетингові дослідження. – К., 2005. – 492 с.

2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи : моногр. / А. Гальчинський. – К. : Либідь, 2006. – 310 с.

3. Савицька Н. Особливості суспільного відтворення в умовах формування постіндустріального суспільства / Н. Савицька // Вісник Львів. ун-ту. – Серія екон. – Вип. 39, 2008. – С. 486-489.

4. Патора Р. Ринок освіти в системі кадрового забезпечення стратегічного розвитку країни / Р. Патора. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2002. – 338 с.

5. Пунько Б. М. Управління економічною системою раціональних відносин суспільного відтворення і природокористування / Б. М. Пунько // Інформаційний листок. МОН України, ЛВЦНТЕІ. – Львів, 2007. – 27 с.

сполучених і економічно взаємопов'язаних населених пунктів, «об'єднаних в єдине ціле (складну багатокомпонентну динамічну систему) інтенсивними функціональними, у тому числі економічними, трудовими та соціальними, культурно-побутовими, рекреаційними та іншими зв'язками, а також екологічними інтересами» [2]. Доцільно зазначити, що агломерація вимагає спільного управління, та координації управлінської діяльності, тобто створення органу, який повинен здійснювати якщо не менеджмент, то принаймні – координацію процесів у ній. Тому у науковій літературі зустрічається поняття «адміністративна агломерація», яка розглядається як субрегіон в межах адміністративно територіальних одиниць, що формують агломерацію і де діють принципи субрегіонального партнерства [3].

Можна зробити висновок, що міська агломерація як об'єкт управління – це складна система, що складається з підсистем: адміністративних районів, міських, селищних та сільських рад, які входять в межі агломерації як відособлених одна від одної, так і взаємопов'язаних між собою загальною метою «підвищення добробуту населення. У свою чергу, кожен з територіальних елементів міської агломерації має свою мету. Так, для територіальних громад, які входять в межі агломерації, можуть бути актуальними для спільного вирішення такі питання:

– суто управлінські, такі як створення сумісних партнерських відносин та механізмів економічного, містобудівного та іншого розвитку, що сприяють формуванню єдиного цілісного агломераційного простору, прийняття взаємопов'язаних і економічно

обґрунтованих нормативних рішень, обговорення проблем та створення координаційної діяльності;

– створення механізму, який дозволяє ефективно використовувати природні, трудові, фінансові та інші ресурси;

– розвиток транспортних і комунікаційних інфраструктур, створення спільних логістичних центрів;

– реалізація проектів, направлених на ресурсне забезпечення агломерації: вода, газ, електроенергія, будівельні матеріали тощо.

Кожне з цих питань вимагає розроблення та прийняття управлінських рішень, тобто воно стає об'єктом управління. Об'єкт управління – це процеси, відносини у різних галузях, сферах діяльності, організації, колективи, окрема людина, на які спрямована направляюча, організуюча та контролююча діяльність відповідних суб'єктів управління. Тобто для міської агломерації об'єктом управління можуть виступати різного роду процеси, а також сукупність відносин, що складаються саме в результаті функціонування такого територіального утворення як агломерація. А це потребує інституціонального забезпечення функціонування агломерацій та визначення їх статусу у адміністративно-територіальному поділі держави.

Однак поняття «агломерація», «міські агломерації» в Конституції України не згадуються. Відповідно до пункту 13 частини першої статті 92 Конституції України територіальний устрій України визначається виключно законом [4]. Агломерація в Україні не є ні адміністративною одиницею, ні суб'єктом державного управління. Тому в пропозиціях різних авторів щодо реформування адміністративно-територіального устрою міську агломерацію не розглядають як нову адміністративно-територіальну одиницю, а лише як організаційне утворення, яке складається з кількох територіальних громад, що мають на меті спільну реалізацію функцій місцевого самоврядування. Територіальний устрій держави є територіально-просторовою основою для утворення діяльності органів публічної влади, і законодавство не передбачає можливості утворення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на рівні

міських агломерацій. До сьогодні було єдине офіційне визначення терміну «міська агломерація» дане в Постанові Кабінету Міністрів України від 17 березня 2000 р. № 521 «Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст». Воно визначало, що «міська агломерація – компактне територіальне розміщення міських населених пунктів, об'єднаних інтенсивними господарськими, трудовими і культурно-побутовими зв'язками» [5]. Однак ця Постанова втратила чинність на основі прийняття аналогічного нормативно правового акта від 18 липня 2012 р. № 750. Цілковитого практичного змісту це поняття може набути лише після прийняття Верховною Радою України окремого закону чи кількох законів про агломерацію населених пунктів, адміністративно-територіальний устрій. Тобто основними вимогами формування і розвитку агломерацій є наявність правової бази (створення і функціонування агломерацій, визначення прав і обов'язків учасників) і інфраструктури (об'єднання в єдину мережу комплексних проектів на базі агломерації).

Список використаних джерел:

1. *Нещадин А. А.* Феномен города: социально-экономический анализ / А. А. Нещадин, Н. И. Горин. – М. : Изограф, 2001. – 239 с.

2. *Алфьоров М. А.* Урбанізаційні процеси в Україні в 1945–1991 рр: [моногр.] / М. А. Алфьоров. – Донецьк : Донецьке відділення НТШ ім. Шевченка, ТОВ «Східний видавничий дім», 2012. – 552 с.

3. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування : [моногр.] / В. Г. Яцуба, В. А. Яцюк, О. Я. Матвіїшин та ін. – К. : Геопринт, 2007. – 366 с.

4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.

5. Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст : постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2000 р. № 521 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/521-2000-%D0%BF>.

1.1. ШУПИК

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Об'єктивною основою та потребою в модернізації є реальна цілісність людства, різноманітність форм взаємозалежності різних його частин, яка обертається у певних випадках і тим, що, відсталі, реліктові його частини, утворення починають негативним чином впливати на передові фрагменти, стримувати їх розвиток [1]. Отже, сенс модернізації – наближення різних фрагментів і цілих політичних та соціальних систем до рівня їх найбільш розвинених станів, а її цілі втілюються в таких соціальних цінностях, як економічне зростання, рівність, демократія, стабільність, добробут, справедливість, порядок, а характеристиками соціального життя, від яких в

процесі модернізації хочуть звільнитися, є бідність, нерівність, насилля, залежність.

Економічна модернізація, яка проявляється через розвиток ринків та ринкових відносин, розширення новітніх технологій тощо – це частина загального процесу соціальної модернізації, напрями якої визначаються наявною політичною волею до змін та змінами в політичних умовах, «адже зміна уряду може призвести до зміни того, як впроваджуватиметься політика, без зміни її самої» [2, с. 172]. На думку Д. Джангірова, економічна модернізація – «це приведення економіки країни до конкурентоспроможного стану у відповідності з вимогами сучасності <...> являє

собою модель випереджуючого розвитку, коли держава визначає напрями «прориву» та зосереджує усі зусилля на досягненні світового або регіонального лідерства в декількох економічних сферах. При модернізації інтереси приватного капіталу підкорюються національним інтересам (як мінімум по стратегічних напрямках розвитку; у відповідь приватній капітал (у т.ч. і іноземний) отримують певні пільги та преференції» [3].

Основою успішної модернізації економіки є мистецтво публічного (державного) управління, тобто вплив суб'єкта управління на економічні відносини у відповідності з покладеними на нього суспільно-значущими функціями та повноваженнями; гласна взаємодія державного апарату та суспільства при прийнятті важливих для рішень. Економічна мета публічного управління: підвищення ефективності державного регулювання економікою; здійснення від імені держави управління державною власністю; підтримка підприємництва; забезпечення фінансування витрат на державну службу; зниження витрат на утримання державного апарату.

На думку вітчизняних вчених [4], різкого та успішного розвитку зазнавали країни, в яких перевагу надавали новаціям в державному управлінні, розробленим при тісній взаємодії державного топ-менеджменту та інтелектуальної еліти суспільства, відмінними рисами яких були:

- системність та стрімкість здійснення;
- рішучість заміни застарілої системи управління принципово новою;
- стимулювання інновацій та підприємництва;
- практична відсутність негативних наслідків для малозабезпечених;
- визнання найбільш прибутковими державними та приватними витратами вкладень у «людський капітал».

Аналізуючи досвід Грузії, Світовий банк визначив 10 основних факторів ефективності перетворень: політична воля; встановлення довіри на ранньому етапі; здійснення фронтального наступу; залучення нових кадрів; обмеження ролі держави; впровадження нестандартних підходів; тісна координація; адаптування міжнародного досвіду до місцевих умов; використання нових технологій; стратегічне використання засобів масової інформації [5].

Модернізація української економіки неможлива без активного формування сучасної системи державних (державно-приватних) інститутів розвитку публічного управління, «вирішення завдання просторового проектування економічної модернізації», що в сучасних умовах потребує дотримання балансу інтересів усіх зацікавлених груп: держави, бізнесу, населення, бо «переслідування власних інтересів – це ще не все, що має значення, і добре суспільство не може ґрунтуватися лише на ньому» [6, с. 32].

Обов'язковим елементом економіки є ризик, а оскільки він витікає не лише із специфіки тих чи інших явищ природи, але й обумовлений певним видом людської діяльності, зокрема розвитком господарського процесу, то відсутність в економіці балансу інтересів підвищує ризики виникнення додаткових проблем як для громадян, так і держави. Саме тому нагальною стає проблема «гарного управління», ознаками якого є:

участь, консенсус, підзвітність; прозорість, відповідальність, ефективність та кваліфікованість, справедливість, відповідність нормам закону [7]. Одним із кроків на шляху до нього є «розумне» регулювання, концепція якого набула широкого розповсюдження в країнах ЄС з 2010р. і передбачає побудову комплексної системи прийняття економічних рішень виходячи із інтересів всього суспільства, зняття адміністративних перепон, прийняття простих законів. Побудована концепція, базовим елементом якої є оцінка регулюючого впливу (ОРВ) на всіх етапах управлінського циклу, на принципах постійного і систематичного удосконалення якості регулювання за рахунок комплексної оцінки впливів на кожному етапі прийняття рішення, його реалізації та моніторингу; чіткої координації зацікавлених державних органів; врахування думки всіх цільових груп впливу, реалізація яких дозволяє ефективно управляти регулюванням.

Певний досвід створення основ цієї системи має Казахстан, де з 2011 р. була впроваджена наукова економічна експертиза законопроектів. Згідно вимог, державні органи заповнюють спеціальний паспорт по оцінці соціально-економічних наслідків дій законопроекту, структурними елементами якого є: загальна інформація; відповідність законопроекту стратегічним цілям держави; соціально-економічні наслідки; аналіз вигід та витрат; джерела фінансування; висновки [8].

Таким чином, зростання уваги до проблем публічного управління в умовах трансформаційних змін пов'язане із суперечливістю процесів, що в ньому відбуваються та складністю завдань, які потребують свого вирішення.

Разом з тим, здійснення публічного управління в сфері економіки передбачає не лише узгодження інтересів, формування загальної системи ціннісних орієнтирів, але й спільну відповідальність.

Список використаних джерел:

1. <http://ayp.ru/library/politologiya-na-denisenko/7046>.
2. Говлет М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / М. Говлет, М. Рамеш ; пер. з англ. О. Рядова. – Львів : Кальварія, 2004. – 264 с.
3. Джангіров Д. Модернизация vs реформирование / Д. Джангіров // «2000». – 22. ІУ 2011. – В2.
4. Глазьев С. Ю. «Капельная система орошения» экономического роста Украины / С. Ю. Глазьев, В. А. Ивченко, М. П. Фрейдлин // «2000». – 1. ІУ 2011. – В4.
5. Бутусов Ю. Единственная реформа для Украины / Ю. Бутусов // ZN.UA. – 17 марта 2012.
6. Б'юкенен Д. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави / Д. Б'юкенен, Р. Масгрейв ; пер. з англ. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 175 с.
7. What is Good Governance? [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://pavroz.ru/files/whatisgoodgovernance.pdf>.
8. Ахметжанова С. Регулирующее воздействие как элемент «умного» регулирования в экономике / С. Ахметжанова // ZN.UA. – 12 января 2013. – С. 6

РЕГОНАЛЬНИЙ ВИМІР МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

Модернізації економіки як підвищення соціально-економічної безпеки регіонів повинна стати одним з основних напрямів економічної діяльності держави, сутність якої повинна становити систему заходів, спрямованих на якісні й кількісні перетворення у реальному секторі на державному та регіональному рівнях. Реформування і модернізація реального сектору економіки мають бути спрямовані на розвиток промислового комплексу країни, покликаною гарантувати національну безпеку та створення таких видів виробництва, які сприяли б переходу промисловості в цілому на нову технологічну основу, на створення інноваційного конкурентоспроможного високотехнологічного продукту.

У сучасних умовах посткризового періоду важливими чинниками, що визначають необхідність політики модернізації економіки в умовах інтеграції країни у світовий простір, є: наявність проблем у виробничій сфері, рішення яких можливе в рамках науково обґрунтованої державної та регіональної промислової політики, постійний розвиток інтеграційних відносин у промисловості, розвиток середнього та малого бізнесу, створення високотехнологічного конкурентоспроможного продукту тощо.

Об'єктом дослідження є процес державного управління розвитком реального сектору економіки України.

Предметом дослідження є державна політика територіального розвитку як чинник модернізації реального сектору економіки.

Мета даного дослідження полягає у розробці концепції побудови механізму методичних підходів щодо процесів регіональної модернізації економіки в період кризових явищ, розробки технології реалізації регіональної економічної політики просторових систем, дослідити методичні засади стратегічного регіонального розвитку в Україні.

Існує досить значний за обсягом та спектром сучасний пласт досліджень модернізації економіки та подолання асиметрії територіального розвитку. Не зменшуючи значущість вкладу інших дослідників у яких є значний доробок щодо дослідження проблем регіонального розвитку, територіальної організації виробництва, можна відзначити у вітчизняній науковій літературі праці учених-економістів. Їм присвячені роботи: О. Амоші, В. Артеменка, І. Бланк, С. Біла, П. Борщевського, П. Гайдуцького, В. Геєця, М. Долішнього, В. Захарченка, В. Ільчука, А. Пересада, Т. Пепи, В. Пили, В. Удовиченка, Б. Патона, П. Саблука, Б. Санто, В. Семенова, Б. Твісса, М. Фашевського, Л. Федулової, Л. Чернюк та інші.

Незважаючи на певні напрацювання в цьому напрямі, слід відзначити необхідність методичних рекомендацій щодо подолання асиметрії територіального розвитку та модернізації економіки як забезпечення розвитку регіонів в Україні.

Проведений нами аналіз стану регіонів в Україні дозволив зробити висновок про те, що більшість з них

є вкрай несприятливим для розвитку, зокрема, і потребує негайного покращення за всіма напрямками: початку процедури модернізації економіки (створення сприятливого інвестиційного клімату в регіонах, інфраструктурне забезпечення регіонів, асиметрична податкова система по відношенню до «депресивних» регіонів, тощо).

Негативні кризові явища, які мають місце у національній економічній практиці, низький рівень доходів і диференціація основної частини населення і є формою прояву розбалансованості системи економічних інтересів сучасного українського суспільства.

Теоретична концептуалізація подолання асиметрії територіального розвитку у процесі модернізації економіки повинний мати системний і інтегрований характер і підкорятися жорсткому логічному графіку реформ.

Проведене дослідження свідчить, що найгірша ситуація склалась у так званих «депресивних» регіонах що вимагає:

- формування політики пом'якшення нерівності регіонального розвитку;
- концепції стратегії та програми розвитку і модернізації економіки регіонів;
- визначити напрями вдосконалення формування ефективної державної підтримки у процесі розвитку регіональної інноваційної інфраструктури промислового комплексу;
- вдосконалити механізми формування промислової політики на регіональному рівні;
- вдосконалення концепції національної інноваційної системи як інституціональної основи промислової політики держави на функціональних засадах стратегічної моделі інноваційного процесу;
- розробити комплекс засобів матеріально-технічного і фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційних проектів як необхідної умови їх успішної реалізації;
- розробити концепцію регіональної інноваційної системи шляхом ведення НДДКР з залучення науково-дослідних інститутів, (університетів та інститутів) та інших суб'єктів у галузі технологій та інноватики з використанням специфіки регіонів;
- міжрегіональне співробітництво як напрямок соціально-економічного розвитку територій.

На початковому етапі здійснення модернізації економіки необхідно використовувати інструменти як жорсткої, так і м'якої промислової політики. А інакше це призведе до відставання розвитку промисловості одних регіонів від інших.

Якщо вважати, що саме інноваційна стратегія вектору просторової модернізації економіки забезпечать конкурентоспроможність регіонів, то можна вважати сформульовані вище дії – цілі забезпечать науково-технологічну безпеку реального сектору регіону України.

Вирішення такої ситуації вимагає творчого переосмислення і перероблення можливостей модернізації економіки та подолання асиметрії територіального розвитку.

Отримані автором основні теоретичні положення й висновки є основою для подальших наукових досліджень методологічних засад формування стратегії і тактики, регіонального виміру модернізації економіки та територіального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/lavs/main.cgi?nreg=2850-15>.

2. Національна економіка : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк, Т. М. Попович ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.

Н. В. КОВАЛЕНКО

КОРЕЛЯЦІЙНЕ ТА КОНВЕНЦІЙНЕ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Проведена дискусія українських та російських фахівців за останнє 20-ліття щодо інституціоналізму, а також переклади публікацій відомих інституціоналістів дозволяють не лише висновувати про інституціоналізм як одну з найпоширеніших, плідних і авторитетних шкіл сучасної економічної теорії, а й включитися до її певного переосмислення, як інструменту методологічного запозичення з метою «реакції» на суперечності («виклики») в інших сферах суспільного буття, зокрема в державному управлінні.

Спробуємо коротко з'ясувати, що мається на увазі під термінами «кореляційне» та «конвенційне» у зв'язку з темою даного дослідження.

«Конвенція» (від лат. *convention* – договір, угода) – домовленість між науковцями та практиками у сфері державного управління економічними процесами щодо інтерпретації окремих термінів та розуміння відповідних соціально-економічних фактів, явищ, процесів. Певною мірою конвенційне знання відповідає епістемологічній дослідницькій програмі відомого методолога науки І. Лакатоша щодо «жорсткого ядра» (*hard core*) наукової теорії або концептуально визначальних теоретичних основ та головних методологічних принципів, які можна вважати незаперечними у межах даної дослідницької програми [1, с. 63] (чи те, що український філософ Г. С. Сковорода називав «абеткою», «букварем» світу). Такий підхід пов'язаний із специфічними особливостями соціального пізнання, що включає й конвенційне знання.

«Кореляція» (від *ко...* і лат. *relation* – відношення) – співвіднесеність, відповідність, взаємозв'язок між «старим» інституціоналізмом і неінституціоналізмом, між класичною економічною теорією і неокласиком, між економічною теорією і окремими ідеями та вченнями соціології, політології, культурології, сфери науки державного управління тощо. Йдеться, зокрема, про ноосферний підхід, що є предметом для

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : постанова КМУ від 21.07.2006 р. № 1001 [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/lavs/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>

4. Язлюк Б. Стратегія інноваційної безпеки як подолання асиметрії конкурентоспроможності підприємств у міжрегіональному розвитку / Б. Язлюк // Наука молода : зб. наук. праць молодих вчених. – Тернопіль : Економічна думка, 2012. – Вип. 18.

5. Язлюк Б. Методичні підходи до оцінки фінансово-економічної ефективності інноваційного розвитку підприємства та її безпеки / Б. Язлюк // Формування ринкової економіки в Україні : наук. зб. Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка. – 2012. – Вип. 27. – С. 286–294.

обговорення, у тому числі й на сторінках «Економіки України».

З погляду на зазначене перевагами інституціональної теорії є те, що предметом її дослідження є інститути, які мають місце і в економіці, і в соціальній сфері, і в державному управлінні, і у сфері права, моралі, релігії тощо [3, № 6, с. 4]. Причому, що стосується сучасних ринкових господарств, то за своєю всеосяжністю інституціоналізована система суспільства може розглядатися як «м'яка інфраструктура» економіки [1, с. 65].

Сучасний інституціональний підхід не лише протистоїть однобічності, обмеженості та архаїчності старого «ринкового фундаменталізму». Він дозволяє включати *стратегії модернізації* трансформаційних суспільств у взаємозв'язку економічних, соціальних, політичних, правових та інших складових, які стосуються системних перетворень, а також враховувати їх вплив на суспільну та індивідуальну свідомість, культуру, психологію та мораль, тобто дозволяє забезпечувати збалансованість у проведенні соціально-економічних реформ [1, с. 66]. Це означає, що практика інституціоналізації ринку, на наш погляд, має базуватися ще й на теорії стратегічного управління, що запозичена, як відомо, із сфери корпоративного менеджменту й пройшла певну адаптацію в інших сферах суспільного життя [4].

Історія теорії та практики стратегічного управління свідчить про наявність певних етапів у її становленні й розвитку. Їх хронологію фахівці часто пов'язують з десятирічними періодами розвитку, починаючи з 40-х рр. ХХ ст.:

- I етап – бюджетування і контроль, фінансове планування (40-ті – 50-ті рр.);
- II етап – довгострокове планування (60-ті рр.);
- III етап – стратегічне планування (70-ті рр.);
- IV етап – стратегічне управління (80-ті рр.) [7];

– V етап – стратегічне управління розвитком на власній основі (90-ті рр.);

– VI етап – нова парадигма стратегічного управління для постіндустріальної економіки інформаційного суспільства – *ресурсна концепція* у теорії стратегічного управління [4], що ґрунтується на працях Дж. Барні, Р. Гранта, І. Дірекса, Д. Коллінза, К. Кула, С. Монтгомері, М. Петераф, Р. Рамелта, Д. Тіса та ін..

Ресурсна концепція розробляється на типових для стратегічного управління базових положеннях («жорстке ядро») щодо неоднорідності навіть одногалузевих компаній і відносній стійкості їх відмінностей. Дана стійка неоднорідність пов'язана з володінням конкретними компаніями та фірмами унікальними ресурсами і організаційними здатностями, що визначають їхні конкурентні переваги.

Принципова новизна ресурсної концепції полягає, по-перше у визначенні умов, за яких фірми мають конкурентну перевагу в стані економічної рівноваги, по-друге, в обґрунтуванні організаційних (головна одиниця для аналізу – окрема фірма), а не галузевих, як у М. Портера [8], причин відмінності між компаніями за показником прибутку, по-третє, у подоланні спрощеного розуміння фірм як однорідних господарюючих утворень з точки зору ресурсів і стратегій. Принципово нове тлумачення в ресурсній концепції отримує поняття *конкурентної переваги*: реалізація фірмою такої стратегії створення вартості, коли використовуються її власні цінні й рідкісні організаційні ресурси, що одночасно не можуть бути реалізованими ні наявними, ні потенційними конкурентами. Відтак, акцент у логіці успіху переноситься із спрямування зусиль щодо подолання конкурента, на дії по створенню власних важких для копіювання компетенцій – запоруки лідерства у бізнесі [9].

При цьому, пропонується уточнення досить поширених термінів «ресурси» (resources) та «здатності» (capabilities). Під *ресурсами* маються на увазі основне устаткування, навички працівників, патенти, бренди, фінансові активи та ін. Актуалізуються ресурси, перетворюючись у продуктивні чинники виробництва, у комплексі з розвитком певних *здатностей* фірми, що вважаються окремим потенціалом серед наявних ресурсів у реалізації її завдань, чи виду діяльності. Не виключаючи традиційні ресурси, пропонується складна комбінація матеріальних і нематеріальних активів, а саме: фінансових, фізичних, людських, технологічних, репутаційних та організаційних [7, с. 119].

Таким чином, у XXI ст. засобами ресурсного підходу розробляється концепція динамічних здатностей, що ґрунтується на реалізації організаційних можливостей фірм-лідерів завдяки вирішенню проблем організаційного навчання та управління знаннями (knowledge management) [11] у реальному «суспільстві знань» [5]. Конкурентні переваги почали отримувати фірми і компанії у зв'язку з умінням отримувати вигоду від інформаційних ресурсів мережі Інтернет і електронної комерції, знаходити та утримувати високоінтелектуальні кадри, створювати організації, що здатні до самонавчання та більш швидкого за конкурентів уміння розпізнавати і комерціалізувати в

глобальному масштабі можливості технологічних і організаційних інновацій [2; 3]. У галузі стратегічного управління концепція «компанії що створює знання», отримала назву «концепції інтелектуального потенціалу фірми» [4; 10].

Отже, кореляційне та конвенційне в сучасній економічній теорії інституціоналізму стосується, по-перше, розуміння соціальної істини як конвенційного знання, як неформального договору з приводу інтерпретації якихось соціально-економічних явищ та процесів у зв'язку з осмисленням оптимальних шляхів людської діяльності задля досягнення певної мети, по-друге, соціальна істина ґрунтується на усій історії розвитку суспільної думки, відтак, включає знання, що вивірене соціальними практиками й може сприйматись як аксіоми (незаперечні істини, які не потребують доведення, тобто є очевидними), по-третє, оскільки до неформальних інститутів включаються сукупність норм і правил соціально-культурного і морально-психологічного типу [3, № 6, с. 5], то можна стверджувати, що для модернізації національної економіки не може бути запозиченою жодна наявна економічна теорія в її повному обсязі й жодна соціально-економічна модель розвинутих країн світу. Україна має власний інтелектуальний потенціал для здійснення своїх внутрішніх реформ.

Список використаних джерел:

1. *Гайдай Т.* Неінституціоналізм та його аналітично-дослідницький потенціал / Т. Гайдай // Економіка України. – 2003. – № 9. – С. 60–66.
2. *Гальчинський А.* Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
3. *Чухно А.* Інституціоналізм : теорія, методологія, значення / А. Чухно // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 4–13. – № 7. – С. 4–12.
4. *Катькало В. С.* Место и роль ресурсной концепции в развитии теории стратегического управления / В. С. Катькало // Вестник СПбГУ. Серия «Менеджмент». – 2003. – Вып. 3. – С. 3–17.
5. *Drucker P. F.* The theory of the business / P. F. Drucker // Harvard business review. – 1994. Sept. – Oct.
6. *Gluck F.* Strategic management for competitive advantage / F. Gluck, S. Kaufman, A. Walleck // Harvard business review. – 1980. – Vol. 58. – №4. – P. 154–161.
7. *Grant R. M.* The resource-based theory of competitive advantage: Implications for strategy formulation / R. M. Grant // California Management Review. – 1991. – Vol. 33. Spring.
8. *Porter M. E.* Competitive Advantage : Creating and Sustaining Superior Performance / M. E. Porter. – N.-Y., 1985.
9. *Prahalad C. K.* The core competence of the corporation / C. K. Prahalad, G. Hamel // Harvard business review. – 1990. – Vol. 68, May-June. – P. 79–91.
10. *Teece D. J.* Managing Intellectual Capital / D. J. Teece. – N.-Y., 2001.
11. *Zoilo M.* Deliberate leading and the evolution of dynamic capabilities / M. Zoilo, S. G. Winter // Organization science. – 2002. – Vol. 13. – № 3. – P. 339–351.

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

В умовах глобалізаційних викликів аграрний сектор України як один із основних секторів економіки потребує модернізації, яка передбачає осучаснення і гармонізацію його складових. Метою модернізації вітчизняного аграрного сектора є забезпечення розвитку аграрного виробництва та підвищення його конкурентоспроможності і сільського розвитку на основі громад.

Завдання підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва полягає у створенні умов для зростання загального рівня продуктивності аграрного сектору на засадах сталості, при гармонійному поєднанні різних галузей сільського господарства і типів господарств. Це дає можливість раціонального використання земельноресурсного потенціалу та створення умов рівного доступу виробників до техніко-технологічних і організаційних інновацій, до фінансового забезпечення, кредитування та страхування, ринкової інфраструктури, вигід від експорту продукції [3].

Сільський розвиток передбачає підвищення ділової та громадянської активності членів сільських громад, створення ними громадських, обслуговуючих і виробничих об'єднань з метою диверсифікації та зростання сільської економіки, розширення сфери послуг, збереження локальних екосистем, підвищення якості життя на селі, подолання бідності, оновлення людського капіталу [3-4].

Українським законодавством визначено основні напрями комплексного розвитку сільських територій, в межах яких відбувається сільський розвиток, а саме: забезпечення надійного функціонування соціальної інфраструктури села в нових економічних умовах, формування механізмів і визначення управлінських структур, які забезпечуватимуть їх реалізацію на всіх рівнях; відновлення, створення і забезпечення державою формування системи державного регулювання демографічних процесів сільського розвитку, реалізація програм розвитку депресивних територій; наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського і сільського населення, формування комплексної системи підприємств, установ та організацій, які надаватимуть необхідні послуги сільському населенню; сприяння збільшенню зайнятості сільського населення шляхом державної підтримки розвитку підприємництва; сприяння підвищенню рівня доходів сільського населення, удосконалення загальнообов'язкового пенсійного страхування працівників сільського господарства; стимулювання закріплення на селі спеціалістів сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров'я та побутового обслуговування [2]. Задекларовані в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» положення потребують конкретизації, розробки відповідних законодавчих актів, програм і фінансового забезпечення.

Модернізація аграрного сектора економіки значною мірою залежить від наявності та ефективного використання інвестиційних ресурсів. Сучасні умови формування інвестиційних ресурсів характеризуються

високими ризиками, дефіцитом інвестиційних ресурсів в реальному секторі, обмеженими можливостями державного інвестування.

Основними джерелами інвестиційних ресурсів є власні кошти підприємств, насамперед, прибуток та амортизаційні відрахування, кошти державного і місцевого бюджетів та кошти кредитної системи.

До чинників, що обмежують можливості використання власних коштів підприємств як основного джерела інвестиційних ресурсів, в аграрному секторі відносяться: зменшення амортизаційних відрахувань та їх нецільове використання; недостатня рентабельність, висока питома вага збиткових підприємств в сільському господарстві; діюча система оподаткування аграрного сектору; диспаритет цін; значне зменшення прямої інвестиційної діяльності держави в аграрному секторі економіки.

Специфіка сільськогосподарського виробництва суттєво впливає на кредитні відносини і визначає підвищену кредитомісткість галузі, необхідність залучення кредитних ресурсів на відносно тривалий період, потребу в кредитах у певні періоди року.

Кредитне забезпечення аграрного сектора економіки необхідно формувати як цілісну систему, що включає механізми стимулювання надання кредитів комерційними банками сільськогосподарським підприємствам, мікрокредитування, іпотечного кредитування, гарантування повернення кредитів та кредитну інфраструктуру.

Важливим елементом системи фінансово-кредитного забезпечення аграрної сфери є страховий захист сільськогосподарського виробництва. Розвиток системи страхування аграрного сектору здійснюється за такими напрямками: удосконалення законодавчої бази з питань страхування в сільському господарстві; створення Національного агентства з державної підтримки аграрного страхування; розроблення та прийняття Програми державної підтримки страхування в аграрному секторі економіки; сприяння створенню пулів компаній, що займаються страхуванням ризиків в аграрному секторі [1].

Бюджетне фінансування як метод формування інвестиційних ресурсів дає можливість зосередити фінансові ресурси на реалізації пріоритетних напрямів аграрної політики. Ефективне використання бюджетних коштів передбачає необхідність визначення критеріїв їх розподілу, запровадження програмно-цільового методу формування і використання бюджетних коштів та механізму участі сільськогосподарських товаровиробників у програмах державної фінансової підтримки на умовах рівного доступу, проведення моніторингу виконання бюджетних програм [1].

Таким чином, для інвестиційного забезпечення модернізації вітчизняного аграрного сектора необхідно державну інвестиційну політику спрямувати на створення ефективної системи управління інвестиційними процесами і впровадження дієвих механізмів стимулювання залучення вітчизняного та

іноземного капіталу, що передбачає: покращення інвестиційного клімату шляхом удосконалення законодавства і забезпечення його стабільності; визначення стратегії інвестування бюджетних коштів, посилення ролі та ефективності державного інвестування; розвиток механізму державно-приватного партнерства, розширення сфери його застосування для реалізації інфраструктурних проектів; формування сучасної системи державних гарантій захисту прав інвесторів; розвиток і посилення ролі вітчизняних інвестиційних інститутів; активізацію системи фіскальних стимулів, кредитування і страхування; запровадження ефективних механізмів підтримки фермерів, малих господарств як основних виробників суспільних благ у процесі сільськогосподарського виробництва.

О. Г. ПЕТРОВ

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) змушує країни обирати універсальні методи ведення корпоративного управління, враховуючи напрацювання країн, де воно розбудовувалося упродовж десятиріч, та рекомендації світових організацій, які створювали правила поведінки зацікавлених сторін в корпоративному секторі економіки. Таким чином з'явилися дві управлінські системи, які побудовані на двох важливих елементах структури управління:

– інсайдерська система управління передбачає, що власність сконцентрована в руках кількох осіб, які володіють великими частками корпоративного майна. Значна частина функцій управління здійснюється юридичними чи фізичними особами і менеджмент перебуває під їх прямим впливом. Інсайдери одночасно виступають як акціонерами, так менеджерами корпорацій (Європа, Японія);

– аутсайдерські системи управління означають, що широка акціонерна власність досить розпорошена і прийняття рішень залежить від менеджерів, які здійснюють управління (США, Англія). Така система забезпечує розвиток посередницької структури, тобто інституціональних інвесторів (приватні пенсійні фонди, інвестиційні фонди).

Проте наявність різних систем корпоративного управління не знімає існування однакових проблем: забезпечення інтересів дрібних інвесторів, суперечності між коротко- та довгостроковими інтересами інвесторів, виконавчими та контролюючими органами управління корпорацій, між різними групами інвесторів.

Сьогодні вдосконалення корпоративного управління на національному рівні є важливим напрямком зусиль багатьох країн. Одним з інструментів, що використовується для досягнення цієї мети, є впровадження національних принципів (кодексів) корпоративного управління. Приводом до появи цих документів стало:

– по-перше, усвідомлення неможливості вирішення всіх проблем, які існують у сфері корпоративного управління, винятково на рівні

Список використаних джерел:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>

2. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 року № 2982-ІУ// Уряд. кур'єр. – 2005. – № 218.

3. *Геєць В.* Соціоекономічна модернізація аграрного сектора України (концептуальні положення) / В. Геєць, В. Юрчишин, О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2011. – № 12. – С. 4–14.

4. *Пасхавер Б.* Сценарії розвитку агросфери / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2011. – № 11. – С. 38–44.

національного законодавства та необхідності їхнього врегулювання через впровадження етичних норм у практику корпоративного управління;

– по-друге, сприйняття корпоративного управління як важливого фактора національного розвитку та необхідність існування в умовах міжнародного конкурентного середовища.

В Україні сформувалась змішана система управління, але з відчутними аутсайдерськими рисами, які пов'язані з великою кількістю дрібних інвесторів або власників цінних паперів.

Тому в країні з'явилася потреба у викладенні принципів і рекомендацій для успішної реалізації практики корпоративного управління при дотриманні загальноприйнятих міжнародних стандартів, але з урахуванням національних особливостей і досвіду. З цією метою наприкінці 2003 р. Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) було ухвалено рішення «Про затвердження принципів корпоративного управління».

Цей документ містить важливі принципи й рекомендації щодо якісного та прозорого управління товариствами, дотримання яких повинне допомогти їм у підвищенні інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. Принципи корпоративного управління є своєрідною допомогою, що дає відповіді на питання, як українським підприємствам подолати «кризу довіри» вітчизняних і іноземних інвесторів, як залучати фінансові ресурси на вітчизняному і міжнародних фондових ринках. Цей документ містить найкращі стандарти й правила, що домінують у всьому світі на фінансових ринках, дотримання яких є однією з необхідних умов залучення інвестицій.

Крім того, принципи корпоративного управління дають відповіді не тільки на питання, як мобілізувати капітал, але і як здійснювати належний контроль за його ефективним використанням. Відповідь на це питання є ключовим моментом корпоративного управління та обумовлене проблемою, що виникла в результаті розмежування функцій власності та управління і необхідністю захисту прав інвесторів в

умовах, коли одні особи володіють товариством, а інші управляють їм. З огляду на це принципи корпоративного управління адресовані в першу чергу тим українським підприємствам, яким потрібні інвестиції та які готові для їхнього залучення відповідати найвищим стандартам корпоративного управління.

Потенційно – це відкриті акціонерні товариства, акції яких купуються та продаються на організованому фондовому ринку. Разом з тим документ містить універсальні принципи й рекомендації щодо ефективного управління товариством. Тому його положення можуть застосовувати як акціонерні товариства, так і інші види товариств у частині, що задовольняє нормам чинного законодавства, яке регулює їх діяльність.

Принципи корпоративного управління мають рекомендаційний характер і розраховані на добровільне застосування.

Головною метою такого документу мається на увазі реалізація та забезпечення захисту прав і законних інтересів акціонерів (дрібних інвесторів) та містить у собі:

- право на участь в управлінні товариством шляхом участі та голосування на загальних зборах;
- право на одержання частини прибутку товариства в розмірі, пропорційному належній акціонерів кількості акцій;
- право на своєчасне одержання повної та достовірної інформації про господарсько-фінансовий стан товариства та результатів його діяльності, істотні факти, що впливають або можуть впливати на вартість цінних паперів і розмір доходу від них, про випуск товариством цінних паперів і т.п.;

- право на вільне розпорядження акціями;
- забезпечення рівного ставлення до всіх акціонерів - власників однієї категорії акцій;
- можливість іноземним акціонерам реалізувати свої права нарівні з іншими акціонерами;
- у разі здійснення додаткового випуску акцій забезпечити переважне право всіх акціонерів придбати додатково випущені акції в кількості, пропорційній їхній існуючій частині в статутному капіталі.

Сучасні реалії розвитку економіки України потребують від державного управління вдосконалення корпоративного управління з приводу посилення захисту мінітарних інвесторів та створення розгалуженої мережі приватних інституціональних інвесторів, вплив на крупних акціонерів щодо посилення їх позицій на міжнародних фондових ринках та розміщення їх акцій на вітчизняному.

Список використаних джерел:

1. *Гриньова В. М.* Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні / В. М. Гриньова, О. Є. Попов. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2003. – 324 с.
2. *Котлер Філіп.* Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Філіп Котлер, Ненсі Лі ; пер. з англ. С. Яринич. – К. : Стандарт, 2005. – 302 с.
3. Принципи корпоративного управління України. – К. : ДКЦПФР, 2003. – 35 с.
4. Управление акционерным обществом (корпоративное управление в Украине) : пособие МФК. – К. : Столетие, 1999. – 196 с.

В. И. ШКРОМАДА

ВОЗДЕЙСТВИЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ПОДСИСТЕМ

Проблему модернизации системы государственного управления регионов и страны в целом актуализирует необходимость ускоренного инновационного развития экономики постсоветских государств, в том числе Российской Федерации и Украины. Однако развитие эффективной государственной инновационной системы (ГИС) напрямую зависит от успешного формирования региональных инновационных подсистем (РИС). В свою очередь, РИС формируется под воздействием ряда объективных и субъективных факторов, одним из которых является эффективное государственное и региональное управление. Невозможно базировать строительство инновационной системы региона на авторитарных методах управления экономикой, заимствованных из советского прошлого. Выявление степени воздействия модернизации государственного и регионального управления на формирование региональных инновационных подсистем и определение основных составляющих этого воздействия являлось целью проведенного исследования.

В процессе работы выделены основные принципы модернизации государственного и регионального

управления, соблюдение которых должно способствовать развитию РИС как подсистемы ГИС:

1. *Принцип инновационности.* Модернизация государственного менеджмента, на наш взгляд, должна обеспечиваться инновационной направленностью новых управленческих методов. На инновационные рельсы необходимо поставить не только экономику регионов страны, но и систему управления ею. Следует согласиться с мнением О. А. Ломовцевой о том, что менеджмент в традиционном его понимании отмирает и возобладает парадигма инновационности [1, с. 61]. По нашему мнению, это в полной мере относится и к государственному, и к региональному управлению.

2. *Принцип взаимосвязанности.* Механизмы перехода к инновационному типу социально-экономического развития региона в процессе формирования национальной инновационной системы и реализации государственной инновационной политики на региональном уровне должны иметь взаимосвязанную и структурированную по уровням государственного управления систему, обеспечивающуюся должными законодательными и

нормативно-правовыми условиями применения, субъектами управления, ответственными в регионах за реализацию стратегических приоритетов социально-экономического развития, встраиваемые в общую систему стратегического планирования и управления [2, с. 74].

Принцип стимулирования. Современное инновационное преобразование региона как эффективной РИС невозможно без стимулирующего регулирования государства как на федеральном уровне, так и на уровне субъекта Российской Федерации. Используемый инструментарий данного регулирования достаточно широк. К наиболее действенным инструментам относятся возможности налогового стимулирования [3, с. 148]. В Белгородской области вопросам инновационного развития региона уделяется достаточно серьезное внимание. Так, общий объем финансирования долгосрочной целевой программы «Развитие nanoиндустрии Белгородской области на 2010 – 2014 годы» составляет 5,1 млрд руб., при этом из средств областного бюджета выделяется 37,3 млрд руб., средств РОСНАНО – 2,3 млрд руб., а 2,8 млрд руб. обеспечат внебюджетные источники. Следует отметить, что если в 2010 г. были профинансированы мероприятия, направленные на инновационное развитие области, только на сумму 29,2 млн руб., то в 2011 г. – уже на 1,35 млрд руб., а на весь 2012 г. запланировано израсходовать 1,72 млрд руб. [4]. Но если в части стратегического планирования и финансирования инноваций сделано уже достаточно много, то вопросам налогового стимулирования инноваций внимания уделяется еще недостаточно. Применяемых мер по дополнительному государственному финансированию явно недостаточно для того, чтобы привлекать предпринимателей в инновационный бизнес. Существенную роль играет поддержка инновационной деятельности как на федеральном, так и на региональном уровне в плане применения льготного налогообложения. Анализ действующего федерального и регионального налогового законодательства Российской Федерации показывает значительные сдвиги в этом направлении в последние годы. И все же список налоговых преференций и льгот, предусмотренных организациям, занимающимся инновационной деятельностью, пока еще достаточно ограничен.

Направления налогового льготирования можно условно разделить на две группы:

- общие льготы для инновационной деятельности;
- льготы для резидентов технопарков.

3. *Принцип делегирования полномочий.* Для обеспечения эффективности управления необходим

баланс основных регуляторно-контрольных функций между государственным и региональным уровнями. Разумеется, региональное законодательное регулирование должно ограничиваться общефедеральными нормами, соблюдение которых не позволит ни опасно ослабить государственное регулирование экономики, ни чрезмерно его зарегулировать. Однако достаточная свобода региональной власти в определении возможностей ослабления регуляторного и налогового давления на бизнес позволит в отстающих регионах самостоятельно оперативно улучшить условия для развития определенных секторов их экономики.

4. *Принцип комплексности управления.* Процесс формирования современной парадигмы федеральных и региональных управляющих структур должен носить целостный и стратегический характер, сосредоточиваться на создании инновационного образа власти, для чего все усилия необходимо объединить в одно целое, комплексное воздействие на инновационное региональное развитие.

Таким образом, проведенное исследование позволяет сделать вывод, что применение этих и других научно обоснованных принципов модернизации государственного и регионального управления может сыграть существенную роль в решении непростых задач реформирования экономики и позволит повысить эффективность формирования региональных инновационных подсистем.

Список использованных источников:

1. Ломовцева О. А. Развитие методологии маркетингового консультирования проектов нанотехнологий малого и среднего бизнеса / О. А. Ломовцева // Научные ведомости БелГУ. – 2010. – № 7 (78). – Вып. 14/1. – С. 60–65.

2. Михальченко Н. А. Разработка механизмов перехода к инновационному типу социально-экономического развития региона / Н. А. Михальченко // Научные ведомости БелГУ. – 2012. – № 13 (132). – Вып. 23/1. – С. 66–74.

3. Шкромада В. И. Налоговое стимулирование инновационного развития региона / В. И. Шкромада // Современные проблемы и перспективы управления развитием инновационной экономики : материалы междунар. науч.-практ. конф. (18-19 октября 2012 г.) / отв. ред. д.э.н., проф. Г. С. Ферару. – Белгород : ИД «Белгород», 2012. – С. 148–151.

4. Официальный сайт Белгородской областной Думы. – Режим доступа : <http://www.belduma.ru/news/detail.php?ID=21934> (дата обращения 19.01.2013).

В. В. ГЛУХА

АДАПТАЦІЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ДЕПРЕСИВНИХ АГЛОМЕРАЦІЙ

Регіональна політика в СРСП була мало пристосована до нинішніх ринкових умов. Це стосується насамперед проблеми регулювання розвитку найбільших депресивних агломерацій. Саме

тому для становлення нової української регіональної політики великий інтерес представляє майже 60-річний досвід країн Західної Європи в зазначеній області.

Уже в 30-х рр. XX ст. деякі європейські країни порахували «надмірним» розвиток найбільших агломерацій своїх держав і навіть цілих районів, хоча й по різних причинах [3, с. 100]. Висока ступінь концентрації в них населення й господарства стала розглядатися як одна з найважливіших регіональних проблем, що вимагає втручання держави. У перше післявоєнне десятиліття цю проблему регіональної політики стали вважати пріоритетною також у Франції, Нідерландах, Італії, Угорщині. До кінця 50-х рр. вона стала актуальною для більшості «великих» європейських країн, за винятком, мабуть, ФРН.

У цілому, чим більше розвинена була країна, тим більше гострою була для неї проблема гіпертрофії найбільших центрів, особливо столиць та деяких регіонів, для деяких унітарних держав – єдиного домінуючого великого центра або регіону. Для федеративних держав в силу історичних факторів (Німеччини, Швейцарії, Австрії й Бельгії) ця проблема була не настільки гостра.

На практиці політика диференціації найбільших агломерацій спочатку здійснювалася в країнах Західної Європи після закінчення Другої світової війни. Піонером стала Великобританія, де навіть війна не перервала дослідження в цій області [4]. Крім того, країна мало постраждала від війни, і необхідність відновлення міст і господарства не стала перешкодою для реалізації регіональної політики. В інших західноєвропейських країнах політика диференціації почалася тільки в 50-х рр. Так, у Нідерландах, значно більше потерпілої від війни, чим Великобританія, політика диференціації почала проводитися лише з кінця 50-х рр., а до цього стимулювали розвиток своєї колективної столиці – Ранстада та найбільших центрів (Роттердама, Амстердама).

Досліджуючи історію регіональної політики в розвинених країнах, можна дійти висновку, що вона здатна сповільнити або прискорити «природні» тенденції регіонального розвитку, але не може повернути їх назад [2].

Багаторічне розвантаження агломерацій у розвинених країнах Європи, що прискорило процеси субурбанізації, мало для них і негативні наслідки. В їхніх межах виникли кризові ареали, що одержали назви «внутрішніх» [4]. Ці ареали стали місцем зосередження маргінальних груп населення, що не мали засобів для переселення в більш престижне житло. У той же час робочі місця, що вимагають не дуже високої кваліфікації, «мігрували», що привело до росту безробіття. Значне число іммігрантів у цих ареалах ще більше ускладнило проблему [5, с. 214]. Поруч із досить процвітаючими кварталами виникли досить вибухонебезпечні «острови» бідності. Хвилювання в них відзначені в багатьох країнах – Великобританії, Франції, Бельгії та ін.

Безумовно, проблема адаптації будь-якого закордонного досвіду до Українських реалій сама по собі досить складна. У зв'язку із цим важливо зрозуміти загальні, досить універсальні процеси, не забуваючи про особливості, якщо ми думаємо про можливе застосування цього досвіду при удосконаленні державної політики територіального розвитку.

На відміну від достатньо поширеного тлумачення державної регіональної політики в офіційних українських документах досвід країн ЄС показує можливість досить чіткого й часто обмежувального формулювання її змісту. Наприклад, в Єдиному Європейському акті сформульована тільки одна мета: «Співтовариство особливо прагне скоротити розрив між різними регіонами й відставання регіонів, що перебувають у найменш сприятливих умовах», на досягнення якої й орієнтується робота структурних фондів ЄС [1, с. 254].

У зв'язку із цим можна відзначити одну особливість. У країнах ЄС при оцінці й обґрунтуванні регіональних пріоритетів важливе місце приділяється таким показникам, як доходи на душу населення й зайнятість, по критичним відхиленням яких від середньодержавних значень і приймаються цільові міри, включаючи реструктуризацію економіки регіонів. У той же час головною метою практично в усіх країнах ЄС є прагнення до створення для жителів рівних умов доступу до праці й послуг.

Можна було б привести ще багато прикладів з досвіду країн ЄС (наприклад, Німеччини, де кожна земля має стратегію на 15 років, існує 4-річний державний «рамковий план», відповідно до яких кожна земля розробляє власну програму, і Іспанії, де функціонує загальнонаціональна система 5-річного планування, і т.д.). Висновок тільки один: сьогодні в ЄС важко знайти країну або регіон, які не мали б власної стратегії регіонального розвитку.

Природно, європейський досвід є хоча і важливим, але тільки частиною світового досвіду в даній області. Поетапно інтегруючись в європейську спільноту, Україна може і повинна враховувати цей досвід у всьому його різноманітті. У зв'язку з цим принципово важливо враховувати світові тенденції глобалізації, децентралізації, макрорегіоналізації та ін.

З огляду на це, як уявляється, найважливішою передумовою для формування і подальшого впровадження в життя стратегії регіонального розвитку Україна повинна стати на процес відновлення функцій держави в управлінні економікою та її територіальному розвитку. Зрозуміло, мова не може і не повинна йти про повернення до системи директивного планування і масштабної денационалізації приватизованої власності. Проте, на наш погляд, спочатку повинно бути встановлено, що роль держави в економіці взагалі і в регіональній політиці зокрема, повинна бути помітно вище за той рівень, який на сьогоднішній день спостерігається в країнах Європейського Союзу. Це принципова відмінність повинна бути взята до уваги при відборі і вибірковому використанні інструментів, напрямів і форм регулювання регіонального розвитку в сучасних українських реаліях.

Список використаних джерел:

1. *Игудин А.* Некоторые проблемы межбюджетных отношений в Германии и России / А. Игудин, Н. Попонина // Финансы. – 2008. – № 4. – 390 с.
2. *Шевченко О.* Нормативно-правове забезпечення регіонального розвитку в Україні [Електрон. ресурс] / О. Шевченко // Аналітичні записки щодо проблем та

подій суспільного розвитку / НІСД. – 2008. – № 11. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/november08/3.htm>.

3. European urban and regional studies, 2001, v. 8, № 2, pp. 97-184 (Special issue «Social polarization in metropolitan areas: The role of new regional policy»).

4. The Brixton disorders 10-12 April 1981. – London : HMSO, 1982.

5. Madanipour A. Social exclusion in European Cities: Processes, experiences and responses / A. Madanipour, G. Cars, J. Allen (Eds.). – London : Jessika Kingsley, 1998. – 301 p.

Н. М. ЗАБОЛОТНА

РОЛЬ МОЛОДІ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ ТА ПОЛІТИЧНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Вагомою умовою успішної модернізації сучасної України повинно стати ефективне використання молодіжного ресурсу. Саме молодь покликана сьогодні поповнити ряди інтелігенції, кваліфікованих фахівців, від свідомості і поведінки яких залежить не тільки успішний розвиток економіки країни, але і соціально-політичної сфери життєдіяльності українського суспільства. Саме молодіжне середовище повинно формувати громадських та політичних діячів, від соціально-політичної активності яких залежить вирішення поставлених перед нашою країною завдань.

Тому сьогодні при розгляді людського ресурсу модернізаційних процесів нашої держави вікові акценти повинні зміститися в бік молоді. Адже за своїми віковими особливостями молодь не тільки швидше, ніж старше покоління, адаптується до модернізаційних перетворень, а й готова безпосередньо стати їх суб'єктом. Її специфічні риси – це свобода, ініціативність, амбітність, спрямованість у майбутнє, і, головне, бажання бачити Україну великою європейською демократичною державою.

За даними Державної служби статистики України, молодь сьогодні складає майже 32 % від загальної чисельності населення країни [4, с. 8]. Очевидно, що за умов належної підтримки її розвитку, цей потужний ресурс є запорукою досягнення високого рівня соціально-економічного та політичного розвитку держави.

Пропонуємо визначитись з поняттям «молодь». Протягом останніх двадцяти років існування України як незалежної держави граничний вік молодих громадян в чинному законодавстві коливався у різних межах: до 28 років до 2004 р., після внесення змін до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р. визначено, що молоді люди – це громадяни віком від 14 до 35 років. Законодавче визначення молоді як специфічної соціально-вікової групи у віці 14 – 35 років діє в Україні й понині [4, с. 6]. Дискусійність хронологічних вікових границь стосовно молоді впливає з критеріїв соціальної зрілості, що доводить, що «молодь» – поняття не тільки вікове, скільки соціальне, психологічне, історичне [2, с. 18].

Слід підкреслити, що науковці розглядають молодь як об'єкт педагогічної діяльності, соціальної роботи та суспільно-політичних перетворень в Україні. В їх роботах превалюють такі оціночні категорії, як залучення, виховання, соціалізація, що свідчать про те, що молодь в цілому не сприймається як самостійний суб'єкт модернізації.

Динаміка процесу модернізації в Україні стрімка й суперечлива, тому концентрування уваги на пристосуванні молоді, або її адаптації, до мінливих умов життя малопродуктивне. Тому, як нам видається, вкрай актуальними є сфокусувати увагу на соціальній і політичній активності молоді, політико-правових засадах та формах її політичної участі в умовах модернізації українського суспільства, політичній соціалізації молодих людей, їх ролі в становленні та розвитку громадянського суспільства, аналізі цінностей української молоді в умовах глобалізації тощо.

Найбільш ефективною формою прояву молоді як суб'єкта соціально-економічних та політичних процесів в Україні є молодіжні громадські організації, діяльність яких визначається молодіжною політикою.

«Державна молодіжна політика» – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [1].

На практиці державна молодіжна політика в Україні, яка повинна охоплювати усі сфери становлення та розвитку молоді, зводиться до проведення різного роду заходів для молоді, у кращому випадку - до реалізації спільних програм органів влади із молодіжними організаціями. Механізм державного управління у цій галузі побудовано таким чином, що різні сфери становлення та розвитку молоді знаходяться у компетенції різних органів, що призводить до звуження об'єкта державної молодіжної політики. Відповідно до цього і вплив молоді як її суб'єкта також вкрай обмежений.

Також проблема державної молодіжної політики України полягає в тому, що розбудовуючись у пострадянський період, вона поєднала в собі концепції лібералізму і спроби зберегти радянські методи впливу на молодіжну субкультуру в умовах різкого погіршення соціально-економічного становища більшості населення.

Функціонування молодіжної політики без належної участі молоді ускладнює процеси модернізації, сприяє відтворенню недовіри в молодіжному середовищі до політичних інститутів, до органів влади як до основних виконавців державної молодіжної політики, а також до молодіжних громадських організацій.

Вирішити цю проблему можна передусім за допомогою забезпечення правових основ та інституційних передумов, що стимулюють участь молоді у соціально-економічних та політичних процесах в державі на різних рівнях.

Державну молодіжну політику доцільно будувати на активізації та спонуканні молоді до виконання своєї ролі стратегічного ресурсу суспільства, що не може бути реалізовано без створення широкої мережі молодіжних організацій як за різними інтересами, так і з професійної діяльності.

Завдання суспільства, усіх політичних і державних інститутів полягає в тому, щоб розкрити творчий потенціал молоді, виховати відповідальність за вирішення не тільки особистих проблем, але і за майбутнє України, стимулювати її самостійну та усвідомлену участь в демократичних політико-правових, соціальних, економічних та міжнародних відносинах.

Молодь має бути тим стратегічним інноваційним ресурсом держави, який володіє потужним запасом знань, поки ще прихованою енергією політичної дії та єдиними прагненнями.

І. П. ЗАРИЦЬКА

ПОБУДОВА МОДЕЛІ КОНВЕНЦІОНАЛЬНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Прискорення та розвиток процесів глобалізації останніми роками посилили економічну взаємозалежність країн та регіонів світу. Водночас недосконалість розвитку міжрегіональної співпраці між країнами, зокрема Україною та Росією, потребує знаходження нових інституційних інструментів для цього процесу.

Одним із завдань програми фундаментальних досліджень Президії Російської академії наук «Перспективи скоординованого соціально-економічного розвитку Росії і України в загальноєвропейському контексті» є створення діючого системно-аналітичного інструментарію (програмного продукту) для генерування та оцінювання подальших сценаріїв соціально-економічного розвитку двох країн, який буде будуватися з використанням статистичних даних щодо соціально-економічного розвитку регіонів.

Хотілося б звернути увагу на те, що дані, які даються офіційною статистикою з розвитку зокрема Придунайського регіону, на наш погляд, можуть бути тільки частково використані при побудові моделі або сценарію соціально-економічного розвитку двох країн.

Так, Придунайський регіон традиційно, останні 20 років, вважається досить проблематичним за багатьма показниками соціально-економічного розвитку. Підтвердженням цього є показники Головного управління статистики в Одеській області. На розвиток інфраструктури та інвестиційної привабливості регіону безпосередньо впливає стан доріг загального користування місцевого значення. У зв'язку з обмеженим фінансуванням з державного бюджету на ремонт і будівництво доріг загального користування

Список використаних джерел:

1. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.

2. Механізми залучення молоді до громадського життя та підвищення її політичної активності. Інформаційний довідник. – Чернігів : Управління у справах молоді та спорту Чернігівської облдержадміністрації, 2007. – 100 с.

3. Модернізація України – наш стратегічний вибір : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2011. – 432 с.

4. Молодь в умовах становлення незалежної України (1991 – 2011 роки) : щоріч. доп. Президентів України, Верховній Раді, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики ; [редкол. : О. В. Белишев (гол.) та ін.]. – К., 2011. – 316 с.

5. *Юрій М. Ф.* Політологія : підручник / М. Ф. Юрій. – К. : Дакор, КНТ, 2006. – 416 с.

місцевого значення призвело до їх критичного стану, і вимагає значних капіталовкладень. Даний негативний вплив дуже чітко простежується в наступних статистичних даних. По Болградському району за період з 1990 по 2011 рр. відбулося зниження вантажообігу автомобільним транспортом з 70,3 млн т/км до 1,7 млн т/км, по Ізмаїльському району (з урахуванням даних по місту Ізмаїл) з 258,9 млн т/км до 21,5 млн т/км, по Ренійському району за період з 1990 по 2011 рр. – з 51,9 млн т/км до 1,9 млн т/км [2, с. 155].

У першу чергу на наповнення місцевих бюджетів негативно впливає нестабільна робота портів. Протягом двох останніх років не виконуються бюджети міста Ізмаїл і Ренійського району в результаті погіршення роботи – зниження обсягу вантажопереробки, люди працюють неповний робочий тиждень і, як наслідок, зменшення заробітної плати та відрахувань ПДФО від бюджетонаповнюючих підприємств – портів «Ізмаїльський порт» та ПрАТ «Усть-Дунайське пароплавство» забезпечують близько 30 % надходжень бюджету міста Ізмаїла, «Ренійський морський торговельний порт» забезпечує 24,3 % надходжень бюджету Ренійського району [1].

На нестабільну роботу портів впливають: необхідність розвитку прилеглої інфраструктури портів, а це автошляхи, під'їзди до портів, недостатні пропускні можливості залізничного транспорту, вирішення земельних питань для будівництва автомобільних доріг і під'їзних доріг до портів, водний фонд; відсутність єдиної державної політики розвитку портів на річці Дунай. Це стримує можливість вкладення інвестицій у розвиток інфраструктур, як портів, так і всього Придунайського регіону в цілому.

Зрозуміло, що наведені статистичні дані можуть дати тільки інформацію для побудови моделі чи сценарію соціально-економічного розвитку двох країн через розробку стратегічних міждержавних проектів, що фінансуються в більшій частині за рахунок держави і де саме держава буде виступати гарантом та зацікавленою особою в 100 % реалізації проектів. Для цього, необхідно розробити *стратегічний план конвенціональної комунікативної стратегії реалізації міждержавних проектів*, який повинен включати наступні складові: *систему* пріоритетного використання інтелектуальних та людських ресурсів, здатних професійно і гнучко реагувати на мінливу ситуацію; *підпрограми розвитку*, результати яких не будуть ускладнювати існуючий і майбутній економічний і соціальний розвиток, а також будуть відповідати критеріям екологічної безпеки і стійкості економічного розвитку; *інноваційні моделі* соціально-економічного розвитку регіону і країни (також, бажано, двох країн); *загальні орієнтири* для дій і прийняття рішень, які спрямовані на досягнення поставлених цілей; *плани дій*, які дозволяють вирішувати всю сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених

проблем, а не окремих пріоритетних завдань; *розроблені проекти*, засновані на усвідомленні важливості ідей ділового партнерства у процесі розробки стратегії і консолідованої відповідальності за її втілення в життя; *сценарії залучення широкої громадськості* для практичної реалізації проектів соціально-економічного розвитку; *пакет документів*, підготовлених органам влади з метою прийняття управлінських рішень для підвищення життєдіяльності території в умовах обмеженості різного роду ресурсів.

Таким чином, наявність власної стратегії держави дає можливість не стати просто учасником стратегії іншої держави, а на партнерських відносинах побудувати спільну стратегію соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Матеріали совещания в Министерстве экономики Украины от 07.09.2012 г. // Формирование местных бюджетов Одесской области на 2013 год.
2. Міста та райони Одеської області за 2011 рік : стат. зб. (публікуються статистичні дані про соціально-економічне становище міст та районів Одеської області) / за ред. Т. В. Копилової. – Одеса : Астропринт, 2012. – 291 с.

А. М. ПЕТРЕНКО

ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Обраний Україною шлях інтеграції до Європейського Союзу потребує здійснення глибоких якісних змін в різних сферах суспільного життя країни, визначальними рисами яких, мають стати спрямованість на прогресивний суспільний розвиток, поступовість змін, цілеспрямованість, законність, збереження основ конституційного ладу [2]. Так, зокрема, потребує перегляду існуюча система публічного управління, її принципи побудови та структурні елементи.

Сьогодні діюча система публічного управління представлена органами державної влади та органами місцевого самоврядування. О. Лазор та Л. Михайлишин виділяють наступні рівні територіальної організації влади – національний, проміжний (область, район), низовий (місто, селище, село) [6]. Варто зауважити, що рівень міста, села або селища недоречно вважати низовим. Оскільки, відповідно до ст. 5 Конституції України «...єдиним джерелом влади в Україні є народ» [4] та ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування», де зазначено, що районні та обласні ради як органи місцевого самоврядування лише представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст [7], тому можна вважати, що рівень сіл, селищ, міст є базовою ланкою, що формує подальшу політику органів місцевого самоврядування вищого рівня і, відповідно, даний рівень більш доречно називати базовим. Також варто розподілити проміжний рівень на два рівні – регіональний (область) та районний рівні. Отже, більш прийнятними рівнями територіальної організації влади є наступні – національний, регіональний, районний та базовий.

Державна влада національного рівня представлена законодавчою, виконавчою та судовою владою, на регіональному та районному рівнях державну владу уособлюють місцеві державні адміністрації та територіальні органи центральних органів виконавчої влади, базовий рівень не має представників державної влади.

Місцеве самоврядування в Україні здійснюється на регіональному та районному рівнях відповідно обласними та районними радами, на базовому – міськими, селищними та сільськими радами.

Серед науковців існують певні відмінності у розумінні такої категорії як «управління на місцевому рівні», або місцеве управління. На думку П. Шляхтуна, місцеве управління – це діяльність місцевих державних органів виконавчої влади щодо вирішення питань загальнодержавного і місцевого значення в межах адміністративно-територіальної одиниці [3]. Недоліком цього твердження є вилучення важливої складової – органів місцевого самоврядування.

Великий юридичний словник подає визначення місцевого управління як управління справами, здебільшого місцевого значення, яке здійснюють органи та посадові особи, призначені центральними чи іншими державними органами вищого рівня і підвітні їм, чи органи місцевого самоврядування, які обрані безпосередньо населенням [1].

О. Д. Лазор та О. Я. Лазор розглядають місцеве управління як «складний механізм, який об'єднує діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади на певній території, що є складовою частиною державного

механізму управління» [5]. Варто зауважити, що дане визначення є дещо суперечливим, оскільки до складу державного механізму управління мають відноситися лише органи державної влади, однак автори долучають до даного механізму ще і органи місцевого самоврядування. Дане твердження, безперечно, є більш повним серед перелічених, однак запропонована модель місцевого управління охоплює лише регіональний та районний рівні управління, повністю виключаючи місцеве самоврядування базового рівня, яке також є невід'ємним елементом місцевого управління, хоча і нижчого рівня.

Серед основних проблем, що існують в системі публічного управління місцевого рівня можна виділити наступні:

– на регіональному та районному рівнях управління одночасно здійснюють свої повноваження одразу два суб'єкти управління – органи державної влади (місцеві державні адміністрації) та органи місцевого самоврядування (обласні та районні ради). Дана модель управління породжує певні суперечності щодо розподілу відповідальності за кінцевий результат управління та створює умови для перетину та дублювання функцій щодо управління справами місцевого значення;

– система адміністративно-територіальних одиниць породжує ситуацію, коли у межах адміністративних кордонів одних населених пунктів перебувають інші населені пункти, територіальні громади яких виступають самостійним суб'єктом місцевого самоврядування. У зв'язку з цим виникає проблема розмежування самоврядних прав різних територіальних громад, що співіснують у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці;

– фінансово-економічна база органів місцевого самоврядування не забезпечує їх необхідними

коштами для здійснення свої повноважень і, як наслідок, органи місцевого самоврядування не мають можливості надавати якісні публічні послуги.

Запропонований перелік не є повним. Однак, перелічені проблеми створюють необхідні передумови щодо перегляду існуючої системи публічного управління на місцевому рівні та розробки пропозицій щодо її реформування.

Список використаних джерел:

1. Большой юридический словарь / [А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькина, В. Е. Крутских]. – М. : ИНФРА, 1998. – С. 368.

2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / [наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (гол.) та ін.]. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 2. – 692 с.

3. Конституційне право : словн. терм. / за ред. П. П. Шляхтун]. – К. : Либідь, 2005. – С. 255.

4. Конституція України [Електрон. ресурс] : Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [чинна від 2012-04-12] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

5. Лазор О. Д. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення : словник-довідник / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор ; [наук. ред. М. Д. Лесечко]. – Львів : ЛРІДУ УАДУ, 2003. – С. 124.

6. Лазор О. Місцеве управління: понятійно-категоріальний апарат [Електрон. ресурс] / О. Лазор, Л. Михайлишин // Демократичне врядування : електрон. наук. фахове вид. – Львів, 2009. – Вип. 3 – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2009_3/fail/+Lazor.pdf.

7. Про місцеве самоврядування [Електрон. ресурс] : Закон України від 21.05.1997 р. [чинний від 2013-01-05] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

А. Л. ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Питання функціонування організаційного механізму регулювання впливу держави на земельно-орендні відносини (далі – ЗОВ) в Україні завжди гостро стояло на всіх державотворчих етапах. Незважаючи на те, що воно є предметом вивчення багатьох науковців (О. Амосова, Л. Бойко, А. Дегтяря, Й. Дороша, О. Євграфова, М. Латиніна, Г. Пасемко, В. Пересоляка, Н. Статівки, М. Федорова, В. Циплухіної, Г. Шарого та ін.), проте ними з'ясовані не всі негативні наслідки дії вищевказаного механізму та причини, що їх викликали. Відтак, вважаємо, що є всі підстави для ґрунтовного дослідження сучасного стану функціонування організаційного механізму державного регулювання ЗОВ на вітчизняних теренах.

Слід зауважити, що на сьогодні до регулювання різноманітних земельних відносин (у тому числі й орендних) залучені чисельні органи державної влади

й місцевого самоврядування, між якими, безперечно, виникають вертикальні та горизонтальні зв'язки. Серед цих органів доречно виокремити тих суб'єктів, що здійснюють первинний вплив, а також вторинний. Центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів згідно з чинним законодавством є Державне агентство земельних ресурсів України [3]. Його діяльність спрямовується таким суб'єктом-координатором, як Кабінет Міністрів України (через Міністра аграрної політики та продовольства України). Зазначене вище агентство здійснює свої повноваження безпосередньо й через утворені територіальні органи в Автономній Республіці Крим (далі – АРК), областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, а також через міськрайонні, міжміські, міжрайонні територіальні органи [3]. У підпорядкуванні аналізованого агентства також знаходяться управління земельних

ресурсів, що утворені при місцевих державних адміністраціях, та землевпорядники, які утримуються в кожній сільській і селищній раді.

Підкреслимо, однак, що на практиці положення законодавства реалізуються формально, зокрема, місцеві землевпорядники не є штатними працівниками вищевказаного агентства та утримуються на кошти місцевих бюджетів. Крім того, взаємодія таких суб'єктів зводиться, по-перше, до видання агентством наказів організаційно-розпорядчого характеру та застосування їх землевпорядниками, по-друге, до подання останніми звітності до центрального органу виконавчої влади (тобто Державного агентства земельних ресурсів України), а також до проведення агентством навчань для землевпорядників. До того ж, варто піддати також критиці положення щодо статусу Державного агентства земельних ресурсів України, оскільки розвиток ЗОВ регулюють й інші органи публічної влади. Серед них, на нашу думку, слід виокремити: Верховну Раду України; Кабінет Міністрів України; Міністерство аграрної політики і продовольства України; Міністерство екології та природних ресурсів України; Міністерство надзвичайних ситуацій України; Міністерство культури України; Міністерство оборони України; Міністерство інфраструктури України; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; Державне агентство водних ресурсів України; Державну службу геології та надр України; органи прокуратури; органи судової влади; податкові органи; контрольно-ревізійні органи; Верховну Раду АПК; Раду міністрів АПК; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування тощо.

У той же час, погоджуємось з позицією Л. Бойко, В. Бульби та ін. учених, що до суб'єктів регулювання різноманітних земельних відносин слід віднести органи самоорганізації населення, вплив яких наразі практично відсутній через їхню нерозвинутість [1, с. 156; 2, с. 236–241].

Склад, статус, права та обов'язки всіх перерахованих вище органів публічної влади, хоча й визначаються відповідними Законами України, Постановами Кабінету Міністрів України, Указами Президента України та ін. актами, проте вони (структура, повноваження тощо) також не відповідають вимогам сучасності. Наприклад, досліджувані органи публічної влади видають у межах закріплених за ними повноважень підзаконні нормативно-правові акти (накази, порядки, регламенти, положення тощо), які можуть бути відомчими (внутрішніми) і міжвідомчими (спільними). Такі документи становлять нижчий щабель у системі актів досліджуваного законодавства України. Даний факт, однак, не є свідченням малозначності розглядуваних документів, навпаки вказує на їх конкретизуючий характер під час регулювання ЗОВ. Іншими словами, вони мають відігравати важливу роль на етапі безпосереднього виконання службовцями аналізованих органів своїх обов'язків. Дослідивши зміст наявних підзаконних

нормативно-правових актів, прийнятих у сфері ЗОВ органами державної влади та місцевого самоврядування, можемо стверджувати, що на практиці відсутнє чітке унормування (регламентування) дій посадових осіб цих органів. Це у свою чергу негативно позначається на дотриманні внутрішньої виконавської дисципліни службовцями, на роз'яснювальній, інформаційній роботі останніх, на запобіганні й протидії проявам корупції в органах публічної влади та збереженні земельних ресурсів. Останнє, відзначимо, перебуває під пильною увагою ООН в контексті формування нової (комплексної) системи управління (див. «Порядок денний на XXI століття», схвалений на Конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку в 1992 р.) [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що в Україні упродовж тривалого періоду земельної реформи відбувся ряд суттєвих змін, які, на жаль, не відповідають європейським стандартам, очікуванням суспільства взагалі та умовам глобалізації. Слід констатувати, що задекларований результат функціонування організаційного механізму державного регулювання ЗОВ так і не досягнутий: будова наявної організаційної системи не стала досконалою, а взаємодія між диференційованими частинами даної системи (тобто органами публічної влади) – узгодженою. Однією з головних причин для цього є те, що формування суб'єкта регулювання впливу держави на ЗОВ здійснюється без належного врахування інтересів об'єкта державного регулювання (учасників ЗОВ). Крім того, деякі повноваження вищезазначених органів у сфері ЗОВ співпадають між собою, через що вони (повноваження) або взагалі не виконуються, або, будучи закріпленими за одним суб'єктом регулювання впливу держави, фактично здійснюються іншим. Докладніше ці групи недоліків слушно, на наш погляд, розглянути в контексті реалізації кожної з основних функцій державного управління, оскільки процес реалізації як економічної, так і соціальної місії сучасної держави забезпечують механізми саме через застосування чотирьох функцій (планування, організації, мотивації та контролю), що стане предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. *Бойко Л. М.* Регулювання земельних відносин у сільському господарстві : моногр. / Л. М. Бойко. – К. : ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2011. – 316 с.
2. *Бульба В. Г.* Соціальні функції держави : моногр. / В. Г. Бульба ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : Вид-во Асоц. докторів наук держ. упр., 2011. – 264 с.
3. Порядок денний на XIX століття, схвалений на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://habitat.igc.org/agenda21/a21-10.htm>.
4. Про Державне агентство земельних ресурсів України : Указ Президента України від 08.04.2011 р. № 445/2011 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/445/2011>.

ДОПИТАННЯ НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В США

Процеси реформування національних систем охорони здоров'я сьогодні відбуваються у багатьох країнах світу. Незважаючи на те, що країни мають різні моделі організації охорони здоров'я, у кожній існують вагомі причини для вдосконалення, а іноді й кардинальних змін у підходах до їх організації.

Як визначає відомий дослідник Майкл Тендер, системи охорони здоров'я майже в усіх країнах світу стикаються з проблемами зростання витрат і недоступності медичної допомоги для частини населення. Якоїсь універсальної моделі організації охорони здоров'я звичайно ж не існує. Рівень централізації, регулювання, розподілу витрат між всіма громадянами, а також роль приватного страхування у сфері медичних послуг у різних країнах сильно варіюються. Проте, загальні тенденції розвитку загальнонаціональних систем охорони здоров'я у світі дозволяють зробити наступні висновки:

– наявність медичного страхування нерівнозначна загальному доступу до послуг охорони здоров'я (на практиці в багатьох країнах страховка є у всіх, але медичні послуги в її рамках «дозуються», або людям доводиться довго чекати черги на лікування);

– зростання витрат на систему охорони здоров'я характерне не лише для США (хоча в інших країнах ці витрати становлять значно менший відсоток сукупного ВВП і ВВП на душу населення, вони збільшуються практично скрізь, породжуючи дефіцит бюджету, підвищення податків і скорочення соціальних пільг);

– у країнах, де акцент робиться на державному контролі над охороною здоров'я, громадяни з більшою ймовірністю стикаються з «листами очікування», нормуванням послуг, обмеженнями на вибір лікаря та іншими перешкодами у сфері медичної допомоги.

– країни, де системи охорони здоров'я найбільш ефективні, домагаються подібного результату за рахунок відмови від централізованого державного контролю і опори на ринкові механізми – конкуренцію, поділ витрат, ринкові ціни та свободу вибору для споживача.

У проєктах українських реформ цієї сфері також не йдеться про повну відмову від загальнодержавної системи охорони здоров'я та введення державного медичного страхування, але відхід від централізованого державного контролю та поступове переведення охорони здоров'я на ринкову основу здебільшого визначається як переважна тенденція.

У цьому контексті, поряд з вивченням досвіду реформ європейських країн, на увагу заслуговують процеси, які відбуваються в цій сфері в США, де широко обговорюються питання доцільності впровадження в універсальної обов'язкової державної системи охорони здоров'я, побудованої за принципом «єдиного платника». Цей проєкт покликаний вирішити існуючі в американській медицині проблеми за допомогою, по суті, націоналізації медичного страхування в США, що зараз базується на системі приватних медичних страхових фондів.

Визнаючи американську систему охорони здоров'я як зразок суто ринкової, до якого тяжіють більшість країн світу, доцільним, на наш погляд, є окреслення основних проблем зазначеної системи, які й спонукають уряд до перегляду концептуальних засад організації зазначеної галузі.

Безсумнівно, США витрачають на охорону здоров'я набагато більше всіх інших країн – як у перерахунку на частку ВВП, так і на душу населення. З одного боку, значні витрати на охорону здоров'я не завжди слід вважати негативним явищем. Економісти вважають медичні послуги «нормальним товаром», а це означає, що витрати на неї мають позитивну кореляцію з рівнем доходів населення. У міру зростання згаданих доходів збільшується і попит людей на цей «товар». Однак через характер розподілу цих витрат вони усе важчим тягарем лягають на плечі споживачів і корпорацій.

Державні програми охорони здоров'я в США, особливо Medicare (державне страхування людей старше 65 років) і Medicaid (державне страхування людей із бідних сімей), породжують гігантську заборгованість, яка перекладається на плечі майбутніх поколінь. У той же час велике число американців залишається за бортом медичного страхування, відсутність якого створює їм серйозні проблеми.

Нарешті, хоча американська система охорони здоров'я здатна забезпечити найвищу в світі якість медичної допомоги, на практиці цей показник відрізняється нерівномірністю. Занадто часто американці не можуть отримати медичну допомогу, відповідну належним стандартам. Крім того, і пацієнти, і медичні установи потребують більшого обсягу корисної інформації.

Ці та інші проблеми дають підстави американським експертам для припущень, що надання медичної допомоги незастрахованим громадянам призводить до величезних витрат, яких можна уникнути, охопивши все населення системою обов'язкової медичної допомоги. У рамках такої системи медичні послуги мають фінансуватися за рахунок податків, а не платежів споживачів або приватного страхування. Пряме стягнення оплати з пацієнтів повинно бути заборонено або різко обмежене. Приватне страхування, якщо й збережеться, буде охоплювати лише невеликий набір додаткових послуг, які не включені у державний страховий план. Держава контролюватиме витрати на медичну допомогу, розробляючи загальнонаціональний бюджет системи охорони здоров'я та рівні компенсації.

Однак, якщо ретельніше вивчити ситуацію в країнах, де державна система охорони здоров'я вже функціонує давно, стане зрозумілим, що там є свої серйозні проблеми, включаючи зростання витрат, нормування послуг, дефіцит сучасних медичних технологій, і низьку ефективність. Країни, чиїм державним системам охорони здоров'я вдається уникнути серйозних проблем такого роду, домагаються успіху як раз тому, що відкидають державний контроль і беруть курс на ринкові механізми.

Таким чином, спосіб вирішення проблем американської охорони здоров'я полягає не в її одержавленні, а в урахуванні досвіду інших країн, котрий говорить про неспроможність централізованої адміністративно-командної системи і перевагах надання споживачу більш ефективних послуг та свободи вибору. І ні в Україні, ні в США, ні будь-якій іншій країні не треба імпортувати зразки моделей організації системи охорони здоров'я без врахування національних традицій, особливостей менталітету та історичних і економічних передумов. Як зазначають фахівці зазначеної сфери, під час реформування необхідно керуватися головним заповітом клятви Гіппократа: не спричинити шкоди. Тому, перш ніж переходити на державну медицину чи навпаки, слід уважніше вивчити

системи охорони здоров'я, що існують в інших країнах з усіма їх перевагами і недоліками.

Список використаних джерел:

1. Погляд на системи охорони здоров'я у світі [Електрон. ресурс] // Громадянин України. – № 18 (225). – Режим доступу : <http://gukr.com/article2630.html>.

2. Тэннер М. Сравнительный анализ систем здравоохранения в разных странах [Електрон. ресурс] / М. Тэннер. – Режим доступу : <http://www.inliberty.ru/library/study/1392/#ref135>.

3. Татаренко О. Система охорони здоров'я в Сполучених Штатах Америки: страхування нації [Електрон. ресурс] / О. Татаренко // Здоров'я України. – 2008. – Режим доступу : <http://health-ua.com>.

Є. О. ЮРЧЕНКО

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Розвиток (англ. development – розвиток; зростання; розширення; еволюція; створення; подія; поліпшення; удосконалення) – особливий тип незворотних, поступальних, цілеспрямованих змін складних системних об'єктів, що пов'язано із структурним та функціональним оновленням, поліпшенням, зростанням, удосконаленням, перетворенням у «своє» якісно нове [1]. Важливою особливістю розвитку є усвідомлення того факту, що суспільні суперечності в будь-якій державі постійно виникають і мають динамічно вирішуватись засобами державного управління.

Розвиток механізмів державного архітектурно-будівельного контролю це процес комплексних, поступових, цілеспрямованих, якісних змін механізмів державного архітектурно-будівельного контролю. Розвиток механізмів державного архітектурно-будівельного контролю відбувався шляхом цілеспрямованих змін нормативно-правових актів, організаційних перетворень достатньо швидкими темпами. Разом із тим, наявність невирішених проблем, про що свідчить досить високий рівень правопорушень у містобудівній сфері, стримує розвиток механізмів державного архітектурно-будівельного контролю, вимагає винайдення шляхів в розв'язанні проблем з метою подальшого розвитку механізмів державного управління в цій сфері.

Органами державного архітектурно-будівельного контролю, на сучасному етапі соціально-економічної та політичної модернізації не приділяється достатньої уваги глибокому аналізу та оцінці системи державного архітектурно-будівельного контролю та його складових.

Вироблення дієвої державної політики в суспільстві практично неможливо без стратегічного планування [2]. Ураховуючи постійні зміни, що відбуваються в суспільстві та державному управлінні, необхідно мати галузеві стратегії розвитку. Стратегічні напрями розвитку державного архітектурно-будівельного контролю полягають у комплексному покращенні організаційного та правового механізмів державного архітектурно-будівельного контролю, прямий вплив на

розвиток має рівень ресурсного (матеріально-технічного) забезпечення органів державного архітектурно-будівельного контролю. Розвиток системи державного архітектурно-будівельного контролю має відбуватись шляхом розвитку нормативно-правової бази, регулювання управлінських процесів, з поступовим збільшенням розміру фінансування органів державного архітектурно-будівельного контролю.

Концептуальні засади розвитку організаційного механізму полягають у необхідності:

- покращення кадрової складової системи органів державного архітектурно-будівельного контролю;

- покращення рівня внутрішньо організаційних комунікаційних зв'язків;

- модернізації структури органів державного архітектурно-будівельного контролю;

- покращення якості інспекційно-контрольних заходів;

- покращення рівня взаємодії органів державного архітектурно-будівельного контролю з правоохоронними органами;

- покращення рівня мотивації державних службовців органів державного архітектурно-будівельного контролю;

- профілактики та протидії корупційним проявам та правопорушенням в системі державного архітектурно-будівельного контролю;

- створення асоціації службовців органів державного архітектурно-будівельного контролю;

- покращення стану інформаційної політики та роз'яснювальної роботи щодо законного механізму виконання будівельних робіт в регіонах (профілактика містобудівних порушень);

- покращення рівня судово-претензійної роботи щодо стягнення штрафних санкцій за порушення містобудівного законодавства.

Концептуальні засади розвитку правового механізму полягають у необхідності:

- усунення недоліків містобудівного законодавства, внесення змін до чинних нормативно-правових актів,

упровадження нових нормативно-правових актів, які унормовують розвиток організаційного механізму;

- унормування дій посадових осіб органів будівельного контролю, при реалізації заходів державного архітектурно-будівельного контролю;
- адаптації технічних нормативно – правових актів до актів країн ЄС та інших провідних країн світу;
- адаптації нормативно-правових актів щодо акредитації фахівців будівельної галузі до європейських та міжнародних норм.

Практичним втіленням заходів з розвитку механізмів державного архітектурно-будівельного контролю за дотриманням містобудівного законодавства має стати «Концепція стратегії розвитку системи державного контролю у сфері містобудування в Україні, що здійснюється органами державного архітектурно-будівельного контролю».

Таким чином, запропоновані концептуальні засади розвитку механізмів державного архітектурно-

будівельного контролю мають стати складовими вказаної концепції та впроваджуватись у вигляді практичних заходів, виконання яких дозволить розв'язати існуючі проблеми системи державного архітектурно-будівельного контролю та сприятимуть підвищенню ефективності механізмів державного управління в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співгол.), І. В. Розпутенко (співгол.) та ін. – 2011. – 748 с.

2. Стратегічне планування : навч. посіб. / М. А. Латинін, Т. М. Лозинська, І. В. Дунаєв ; за заг. ред. д.е.н., проф. О. Ю. Амосова. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2012. – 228 с.

В. І. КІРОВ

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Одним із визначальних факторів політичного розвитку, забезпечення позитивної динаміки соціальних та економічних перетворень виступає державна молодіжна політика, яка сприяє політичній соціалізації молодого покоління, інституціоналізації політичної діяльності молоді, вихованню та освіті молодих людей.

Державна молодіжна політика виступає ефективним механізмом визначення місця та ролі молодого покоління у трансформаційних процесах публічного управління в умовах соціально-економічної та політичної модернізації.

Ефективні механізми державної молодіжної політики здатні реалізовувати важливі суспільні завдання формування і реалізації демократичного політичного процесу, впливати ефективність публічного управління та конкурентоспроможність держави. Дослідження механізмів державної молодіжної політики України, аналіз еволюції та визначення тенденцій її розвитку виступає актуальним напрямком сучасних наукових студій, що зумовлено демократизацією взаємодії влади та суспільства, реформами в соціальній та економічній сферах, розширенням впливу процесів глобалізації.

У зв'язку з цим перед науковцями в галузі державного управління постає питання про вироблення технологій та моделей формування та реалізації нової державної молодіжної політики, яка має стратегічне значення для успішного майбутнього Української державності. Проблема активізації молодіжного ресурсу для рішення модернізаційних задач в Україні являється однією з актуальних та соціально значущих. Адже перспективи модернізаційного розвитку української держави повинні бути пов'язані з тим соціальним прошарком, якому призначено втілити реформи у життя, тобто з молодіжною соціальною групою. Молодь являється найбільш активною

соціальною групою. Вона наслідують ступінь розвитку суспільства, формує образ майбутнього і повинна розглядатися як інноваційний потенціал реформ, роль якого зростає в усіх сферах розвитку суспільства.

Враховуючи соціально-політичні та економічні реалії нашої держави, зокрема зміну ціностних орієнтирів у системі соціалізації молоді, проблема виховання, освіти молоді, фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я молодого покоління, що здатне забезпечити оптимальний результат суспільного розвитку, набуває особливої гостроти.

Формування здорового способу життя у молодіжному середовищі як напряму сучасної державної молодіжної політики України набуває особливої важливості у зв'язку із внутрішньополітичними та зовнішньополітичними процесами, негативними чинниками соціально-економічного та соціо-екологічного походження, що спостерігаються протягом останніх десятиліть. Державна молодіжна політика виступає ефективним механізмом визначення місця та ролі молодого покоління у цих процесах.

Тривожні тенденції щодо стану здоров'я молоді потребують внесення кардинальних змін щодо формування та реалізації державної соціальної, молодіжної політики, розробки й прийняття на державному і місцевому рівнях таких політичних та управлінських рішень, які б дозволили державі більш відповідально ставитися до здоров'я своїх громадян та підняти рівень особистої відповідальності за його збереження кожної людини. Постає питання виявлення та вивчення основних чинників, які мають вплив на формування здорового способу життя в молодіжному середовищі.

Мова йде про наступне: проблема народжуваності, проблема смертності, проблема стану екології,

проблема здорового харчування, проблема ризикованої статевої поведінки молоді, проблема поширеності соціально небезпечних хвороб серед дітей та молоді, проблема наркозалежності, проблема вживання алкоголю, проблема поширення тютюнопаління [1]. Вирішення вищезазначених проблем та покращення ситуації потребує активізації процесу формування здорового способу життя та зростання рівня відповідального ставлення до вибору способу життя з боку молоді. Для цього потрібна сприятлива державна політика та активізація молодіжної участі у реалізації відповідних програм.

Можливості та перспективи демократичного розвитку визначаються належним рівнем фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я молодого покоління. Адже молодь є перспективною частиною суспільства, що визначатиме майбутнє держави. Особливо це стосується країн, в яких демократія ще не стала консолідованою, тобто у перехідних суспільствах, до яких належить Україна.

Держава та суспільство визначило стратегічні пріоритети розвитку, серед яких молодіжна проблематика займає одне з головних місць. Успішне впровадження президентської програми реформ сьогодні неможливе без залучення високоосвічених молодих кадрів. Визначальним резервом для модернізації сучасної системи державного управління в Україні повинна стати молодь. Про це свідчать укази Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки», «Про Президентський кадровий резерв «Нова еліта нації».

З 1 січня 2011 р. введено в дію нову редакцію Закону України «Про фізичну культуру і спорт», якою встановлено, що державна політика у цій галузі ґрунтується на засадах визнання фізичної культури і спорту важливим чинником всебічного розвитку особистості та необхідною складовою формування здорового способу життя.

О. М. ШЕЛОМОВСЬКА

РОЗВИТОК ПАРТИСИПАТИВНИХ СТРУКТУР ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

На сучасному етапі розвитку української держави особливої актуальності набуває необхідність удосконалення державного управління вищою освітою. Це обумовлено низкою тенденцій, які можна умовно поділити на дві групи: тенденції, детерміновані світовими освітніми факторами (глобалізація, гуманітаризація, регіоналізація, диверсифікація) і тенденції, зумовлені переходом нашої держави на ринкові умови господарювання і демократизацію суспільства. Одним з напрямів реформування державного управління вищою освітою в Україні є розвиток партисипативних структур і збільшення їх впливу на органи державної влади з метою оптимальної організації та реалізації державного управління вищою освітою.

Процес реформування державного управління вищою освітою повинен спиратися на широку соціальну базу; необхідно, щоб за державно-управлінськими рішеннями стояла не лише влада, а й

У цілому можна зазначити, що робота органів виконавчої влади не має системності, відсутня координація та послідовність дій відносно надання різних послуг населенню просвітницького й профілактичного характеру з формування здорового способу життя

На порядку денному постало питання створення державної системи формування здорового способу життя молоді на основі концептуальних підходів, спрямованих на конкретну молоду людину та сім'ю.

Державна система формування здорового способу життя вимагає підходу, за якого буде водночас спрямована на людину, сім'ю (з урахуванням поселення, категорій, кількості дітей, вікових особливостей) та громаду з її ресурсами та потенційними можливостями.

Сучасні негативні тенденції щодо стану здоров'я молоді потребують внесення кардинальних змін щодо формування та реалізації державної молодіжної політики, розробки й прийняття на державному і місцевому рівнях таких політико-управлінських рішень, які б дозволили державі більш відповідально ставитися до здоров'я своїх громадян та підняти рівень особистої відповідальності за його збереження для кожної людини.

Можна стверджувати, що саме від державної молодіжної політики, як основи формування здорового способу життя у молодіжному середовищі, яка вимагає публічного діалогу владних інституцій та представників громадськості, розширює вплив молодіжних організацій і рухів на інститути влади та формує громадську думку, залежить майбутнє країни.

Список використаних джерел:

1. Молодь за здоровий спосіб життя : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 року) / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін-т розвитку сім'ї та молоді [редкол. : Н. Ф. Романова та ін.]. – К. : Основи, 2010. – 156 с.

Фінляндії, Литві, Угорщині тощо. Крім цього, функціонують організації, що об'єднують виконавчих голів ВНЗ (наприклад Конференція ректорів вищих навчальних закладів в Німеччині, Конференція ректорів університетів Литви, Угорщини, Польщі). Партиципативні структури управління вищою освітою на національному, регіональному та вузівському рівні мають Франція, Греція, Іспанія, Італія; в Польщі при органах державного управління працюють громадські ради, без згоди яких не затверджується бюджет на фінансування вищої освіти. Отже, досвід європейських країн свідчить про необхідність підвищення ролі громадськості в управлінні сферою вищої освіти, що може стати дієвим засобом його удосконалення в Україні.

Наразі основними структурно-організаційними формами, які забезпечують державно-громадські відносини у сфері управління вищою освітою в Україні є парламентські слухання та консультативно-дорадчі органи при виконавчій владі. Парламентські слухання у Верховній Раді України проводяться з метою вивчення питань внутрішньої та зовнішньої політики держави, що становлять суспільний інтерес та потребують законодавчого врегулювання. Зазначимо, що слухання, присвячені безпосередньо галузі вищої освіти та управління нею проводилися лише одного разу – 13 травня 2004 р. за загальною темою «Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні». На цьому заході, відбувся обмін думками між громадськими діячами, ректорами ВНЗ, депутатами та керівництвом Міністерства освіти і науки щодо подальшого удосконалення державного управління вищою освітою. За їх результатами були висунуті рекомендації, які, однак, не отримали втілення в реальному житті. Зважаючи на актуальність прийняття нового Закону України «Про вищу освіту», на нашу думку, існує нагальна в проведенні парламентських слухань на цю тематику. Це дасть змогу парламентаріям детально розібратися в ситуації, яка склалася в освітньому середовищі, виявити дієві шляхи підвищення її конкурентоспроможності, а також розробити оптимальні механізми державного управління нею, що буде втілено в новому законодавстві.

Іншою формою участі громадськості в управлінні сферою вищої освіти є створення і діяльність консультативно-дорадчих органів. Вони утворюються для погодженого вирішення питань управління сферою вищої освіти, координації діяльності центральних і місцевих органів державної влади. Їх особливе значення в умовах нестабільності сучасного українського соціуму полягає в координації діяльності органів влади різних рівнів і забезпеченні їх взаємодії з громадськістю. Як правило, консультативно-дорадчі органи, діяльність яких відбувається в галузі вищої освіти складаються з представників провідних закладів вищої освіти.

Одним із таких органів є Громадська гуманітарна рада, яка створена при Президентові України (2010 р.) для врахування суспільно значущих інтересів у вирішенні найважливіших питань гуманітарного розвитку. Наряду з іншими питаннями, на її засіданнях відбувається обговорення проблем сучасного стану і перспектив розвитку вищої освіти в Україні. Зокрема, за результатами таких обговорень було рекомендовано: широке обговорення в суспільстві і врахування думки громадських організацій в процесі підготовки та

реалізації основних заходів з реформування освіти; надання університетам реальної автономії як засобу до покращення якості вищої освіти, запровадження їх змагальності та відповідальності за результати роботи; посилення інтеграції освіти, науки та виробництва тощо.

Сучасна мережа консультативно-дорадчих органів з питань вищої освіти також представлена організаціями при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України. У 2012 р. після ліквідації Громадської колегії та Громадської ради з питань вищої освіти на їх основі була створена Громадська рада при Монмолодьспорту. В її складі функціонує Постійна комісія з питань вищої, професійно-технічної освіти та науки.

Провідне місце в структурі громадських органів, які мають вплив на управління у сфері вищої освіти посідає Спілка ректорів вищих навчальних закладів України (1993 р.) Це всеукраїнська громадська організація, яка не переслідує політичних цілей і створена ректорами для захисту інтересів ВНЗ та підвищення ролі закладів вищої освіти у суспільному житті країни. Щодо її взаємодії з органами державної влади, то вона представляє і захищає свої інтереси в державних і громадських органах і, водночас, одержує від них інформацію, необхідну для реалізації своєї мети і завдань, вносить пропозиції до органів влади і управління, готує рекомендації для рішень з питань вищої освіти тощо.

У регіональних (обласних) центрах України для удосконалення управління вищою освітою та координації діяльності вищих навчальних закладів постійно діючим органом громадського самоврядування в системі вищої освіти є Ради ректорів (директорів) вищих навчальних закладів. Вони беруть участь в розробці проектів нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ВНЗ; готують для органів виконавчої влади пропозиції щодо впорядкування мережі ВНЗ; вивчають та поширюють передовий досвід організації діяльності вищих закладів освіти, а також за дорученням Монмолодьспорт перевіряють діяльність установ вищої освіти.

Таким чином, аналіз партиципативних структур в управлінні сферою вищої освіти дозволяє відзначити їх доволі розгалужену мережу. Водночас, результати їх діяльності свідчать про низьку ефективність і відсутність реальних важелів впливу на органи влади, що пов'язано з наявністю адміністративно-розпорядчої системи державного управління вищою освітою та її невідповідністю демократичному громадянському суспільству. Удосконалення державного управління вищою освітою дійсно можливе при активному залученні освітньої громадськості, тобто при використанні партиципативного підходу до управління вищою освітою. При цьому розподіл управлінських функцій між партиципативними структурами варто здійснювати з урахуванням рівня готовності взяти на себе ті чи інші управлінські обов'язки.

Список використаних джерел:

1. *Понеделкова М. А.* Партиципация управления в системе высшего образования : автореф. дис. ... канд. соц. наук : 22.00.08 / Марина Александровна Понеделкова ; Рос. акад. гос. службы при Президенте Рос. Федерации. – М., 2002. – 27 с.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Соціальна політика є визначальним напрямом внутрішньої політики держави. Соціальна політика – це складова загальної політики, втілена в соціальні програми й різноманітні заходи, спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей і суспільства. Зрозуміло, що соціальна політика має бути адекватною стану економіки, але ігнорування соціальними проблемами може призвести до значних економічних втрат. Способом реалізації соціальної політики є система соціального захисту і соціальних гарантій. Соціальний захист – це система державних заходів щодо забезпечення достойного матеріального і соціального становища громадян. Соціальні гарантії – це система обов'язків держави перед своїми громадянами щодо задоволення їхніх соціальних потреб.

На жаль, практика засвідчила, що реалізація соціальної політики в Україні не завжди забезпечувала можливості для дотримання державою своїх зобов'язань. Зрозуміло, за умови системної економічної кризи соціальна політика не може бути повноцінною, адже для реалізації соціальних програм потрібні значні ресурси. У цей період функції держави зводяться до забезпечення мінімального соціального захисту найбільш нужденним верствам населення. Проте в Україні соціальна ціна реформ виявилася надмірною, а система соціального захисту – малоефективною.

Майнове розшарування, перерозподіл суспільного багатства, збагачення та концентрація значних матеріальних цінностей в руках невеликого прошарку населення на тлі різкого зниження життєвого рівня і навіть зубожіння переважної більшості громадян України свідчать про недосконалість системи оплати праці та податкових механізмів регулювання доходів населення. Діюча система соціальних пільг не забезпечує надання в потрібному обсязі допомоги бідним, а навпаки, сприяє збільшенню доходів заможних верств населення.

У перші роки незалежності України, також за відсутністю належного досвіду самостійної законотворчої роботи, Верховна Рада України прийняла цілу низку законів, які були не узгоджені між собою, не враховували реалії економіки. Законодавчі та нормативно-правові акти, прийняті впродовж 1991 – 1993 рр., з соціальної точки зору в багатьох випадках виглядали навіть більш «щедрими» порівняно із законами радянських часів. Проте забезпечення їхнього виконання за умови поглиблення економічної кризи ставало дедалі більш проблематичним. Це стосується, зокрема, прийнятих законів України «Про пенсійне забезпечення», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», законодавчого встановлення пільг за професійною ознакою працівникам окремих сфер (судьям, прокурорам, військовослужбовцям, народним депутатам тощо). Унаслідок цього перехідний період докорінно змінив, або й зовсім скасував принципи соціального захисту соціалістичної доби.

Життя вимагало розробки цілісної соціальної політики, тісно пов'язаної з економічним розвитком держави, її фінансовими можливостями.

На основі визначеної Президентом України Програми економічних реформ на 2010 – 2014 рр. державна політика в соціальній сфері спрямовується на підвищення рівня життя населення, створення умов і реальних можливостей для забезпечення власного добробуту [1].

Соціальний захист – це система державного гарантування прав громадян на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також старості та в інших випадках. А тому соціальний захист слід розглядати як систему законодавчих, економічних, соціальних і соціально-психологічних гарантій, що надає: а) працездатним рівні умови для поліпшення свого добробуту за рахунок особистого трудового внеску; б) непрацездатним і соціально вразливим категоріям населення, насамперед дітям, молоді, що навчається, інвалідам, пенсіонерам, молодим, неповним та багатодітним сім'ям – переваги в користуванні суспільними фондами споживання, прямій матеріальній підтримці, зниженні податків.

Методи впливу держави на розвиток системи соціального захисту: правове забезпечення соціального захисту населення, прийняття відповідних законодавчих та нормативних актів; прямі державні витрати із бюджетів різних рівнів на фінансування соціальної сфери (розвиток освіти, науки, медичне обслуговування, охорона навколишнього середовища тощо); соціальні трансферти у вигляді різного роду соціальних субсидій; впровадження ефективної прогресивної системи оподаткування індивідуальних грошових доходів населення; прогнозування стану загальнонаціональних і регіональних ринків праці, створення мережі центрів служб зайнятості й бірж праці; встановлення соціальних і екологічних нормативів і стандартів, контроль за їх дотриманням; державні програми з вирішення конкретних соціальних проблем (боротьби з бідністю, освітні, медичні, екологічні та інші); державний вплив на ціни та ціноутворення; обов'язкове соціальне страхування в різних формах; розвиток державного сектора економіки та виробництво суспільних товарів та послуг; пенсійне забезпечення; підготовка та перепідготовка кадрів; організація оплачуваних громадських робіт; соціальне партнерство [2].

Соціальний захист населення здійснюється за наступними принципами: визначення соціального захисту пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави; законодавче визначення основних соціальних гарантій; загальнодоступність і гарантований рівень соціального забезпечення найнагальніших життєвих потреб для всіх громадян; визначення рівня наданих гарантій на підставі соціальних нормативів; законодавчо встановлений розподіл відповідальності між державою,

роботодавцями та працівниками щодо забезпечення гарантій із соціального страхування; забезпечення непрацездатному населенню рівня життя, який відповідає встановленому законом прожитковому мінімуму; відповідність основних засад соціального захисту рівню соціально-економічного розвитку держави [3].

Розглянемо деякі складові механізму соціального захисту, спрямованого на закріплення форм і рівнів надання економічної підтримки та гарантій дотримання соціальних прав різних верств населення.

Рівень життя людей, які позбавлені можливості брати участь у суспільному виробництві, повністю чи значною мірою залежить від держави. До цієї категорії найбільш вразливих верств населення належать: особи непрацездатного віку, серед яких більшість становлять діти в сім'ях, а також діти, що знаходяться в спеціалізованих дитячих закладах; інваліди з дитинства; особи, які досягли непрацездатного віку (пенсіонери, а також особи, які з різних причин не мають права на пенсійне забезпечення); тимчасово непрацездатні внаслідок захворювання, вагітності та пологів, по догляду за дитиною та хворими членами сім'ї.

В умовах становлення ринкових відносин, які супроводжуються структурною перебудовою і спадом виробництва, зростанням цін, інфляційними процесами, економічне становище непрацездатних погіршується, тому завдання їх соціального забезпечення – одне з першочергових.

Разом із пенсійним забезпеченням складовими соціальної допомоги непрацездатним, а також малозабезпеченим громадянам, є: надання грошової допомоги і пільг сім'ям, які виховують дітей; надання натуральної допомоги малозабезпеченим громадянам (забезпечення безплатними обідами, безплатним проїздом на транспорті, одягом, паливом, оплата житла тощо); обслуговування пенсіонерів, інвалідів, одиноких непрацездатних громадян у будинках-інтернатах, територіальних центрах соціального обслуговування, а також відділеннями соціальної допомоги вдома.

Прийнятими в Україні нормативними та законодавчими актами передбачено, що елементами системи соціального захисту на сучасному етапі є: державні гарантії в галузі зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів; компенсація населенню збитків узв'язку з разовим підвищенням цін на товари й послуги при проведенні комплексної реформи підвищення цін; індексація грошових доходів населення при поточному підвищенні цін на товари й послуги та введення механізму перегляду мінімальної заробітної плати, пенсій, стипендій тощо; індексація вкладів населення в Ощадбанку в зв'язку зі зростанням цін та інфляційними

процесами; захист інтересів споживача за допомогою різноманітних соціально-економічних інновацій, пов'язаних з переходом від «ринку продавця» до «ринку покупця» (стимулювання розвитку споживчого сектора економіки, антимонопольне регулювання, сприяння діяльності споживчих асоціацій та ін.) [4].

Проблеми механізму реалізації соціального захисту потребують вирішення в найближчій перспективі, для чого необхідно переглянути соціальну політику держави в частині посилення контрольних функцій держави за процесом формування та розподілу витрат від національного до локальних рівнів економіки, що зумовлює нагальність розробки методології та концептуальних основ системи соціального захисту в Україні. Однією із засад їх формування має стати врахування позитивного досвіду провідних світових держав, зважаючи на існуючі реалії в соціально-економічній сфері, а також у світлі державних уявлень про соціальні пріоритети та засоби їх утілення, на допомогу чому виступає запроваджена традиція міжнародної підтримки соціальної політики в Україні.

Отже, сьогодні в Україні є розуміння того, що проблеми соціального захисту найменш захищених громадян у нас такі глибокі й загострені, що розв'язати їх традиційними методами вже неможливо. До недавніх часів вважалося, що ці проблеми вирішуються самі собою, коли настане фаза економічного зростання. Але насправді зволікання з їх вирішенням тільки ускладнює ситуацію. Потрібні нові підходи, які мають упорядкувати діючу в Україні розвинену систему пільг, компенсацій та гарантій.

Список використаних джерел:

1. Програма економічних реформ Президента України на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
2. Лактіонов В. О. Сучасні механізми державного регулювання соціальним захистом населення / В. О. Лактіонов // Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2007. – Т. VIII. – Сип. 79.– С. 73–82. – (Серія «Державне управління»).
3. Рибін В. Соціальний захист як інструмент державотворення / В. Рибін // Соціальний захист. – 2002. – № 11. – С. 47.
4. Бондаренко Ю. М. Теоретичні аспекти соціальної політики держави та її захисні функції / Ю. М. Бондаренко // Теорія та практика державного управління. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. – Вип. 3 (18). – С. 177–182.

**А. Г. БАБЕНКО,
К. В. БОНДАРЕВСЬКА**

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Сучасний розвиток соціально-економічних процесів в Україні характеризується зростанням значимості держави та державних процесів, а також важливості їхнього впливу на всі складові економіки. При цьому саме державна служба може сприяти розв'язанню, вирішенню конкретних проблем суспільства, а також вдосконаленню всієї системи державного управління в країні.

Упродовж останніх років галузь державної служби розвивається досить інтенсивно. Дослідження проблем діяльності державних установ має відповідне значення для розвитку суспільства. В цій галузі діє система нормативних актів, розвиваються та удосконалюються державно-службові відносини. Останні регулюються Законом України «Про державну службу» та іншими законодавчими й нормативними актами.

Великого значення набуває також проблема ефективності використання кадрового потенціалу державної служби, поглиблення теоретичних основ, удосконалення методичних засад та покращення умов праці персоналу.

Аналіз стану кадрового потенціалу здійснювався на базі управлінь праці та соціального захисту населення районних у м. Дніпропетровську рад, зокрема Амур-Нижньодніпровського, Бабушкінського, Жовтневого, Індустріального, Кіровського, Красногвардійського, Ленінського, Самарського районів. Дослідження проводилося із застосуванням методів спостереження та анкетування. Анкетне опитування працівників різних підрозділів, різної кваліфікації, з різним досвідом роботи дало змогу вивчити явища соціальної ефективності використання кадрового потенціалу в системі державної служби (таблиця).

Таблиця

Результати анкетного дослідження стану використання кадрового потенціалу
в державних установах (всього респондентів – 361 ос.)

Основні критерії оцінки	Низька оцінка*		Висока оцінка**		Не визначилися	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
1. Рівень задоволеності роботою	48	13,3	311	86,1	2	0,6
2. Доброзичливість взаємовідносин із співробітниками	21	5,8	337	93,4	3	0,8
3. Рівень ефективності діяльності колективу	14	3,9	343	95	4	1,1
4. Оцінка рівня власної симпатії до колективу	14	3,9	346	95,8	1	0,3
5. Оцінка рівня технічної оснащеності	163	45,2	198	54,8	–	–
6. Оцінка якості температурного режиму	116	32,1	243	67,3	2	0,6
7. Оцінка якості освітлення	149	41,3	211	58,4	1	0,3
8. Оцінка якості соціально-психологічного клімату	62	17,2	298	82,5	1	0,3
9. Залежність мікроклімату від поведінки керівництва	46	12,7	314	87	1	0,3
10. Оцінка професіоналізму керівництва	27	7,5	334	92,5	–	–
11. Чіткість окреслення функціональних обов'язків	41	11,4	318	88,0	2	0,6
12. Імовірність зміни місця роботи	257	71,2	101	28	3	0,8

* під низькою оцінкою розуміється оцінка від 1 до 5 балів;

** висока оцінка – від 6 до 10 балів.

За даними дослідження, більшість працівників управлінь задоволені своєю роботою та взаємовідносинами в колективі. Результати засвідчили про найвищий рівень задоволеності працівників управлінь праці та соціального захисту населення Жовтневої та Ленінської районних у м. Дніпропетровську рад (відповідно 100 та 91,1 %). У всіх досліджених районах більшість службовців оцінили свій рівень задоволеності максимальними оцінками від 6 до 10 балів.

Відносно оснащеності робочого місця технічними та іншими засобами праці слід відмітити певні труднощі.

Постає необхідність у покращенні стану забезпечення робочих місць комп'ютерами, принтерами, копіювальною технікою тощо. Недостатній рівень технічної оснащеності відмітили працівники управління праці та соціального захисту населення Амур-Нижньодніпровського району (лише 36,7 % службовців високо оцінили даний показник). Також не перевищує 50 % оцінка технічної оснащеності працівниками відповідного управління Самарського району. В інших районних управліннях ситуація є дещо кращою. Зокрема, управління Красногвардійського, Жовтневого та Індустріального районів характеризуються високим

рівнем комфортності місць роботи. Однак у цілому державні установи потребують підвищення якості забезпеченості робочого місця та поліпшення умов виробничого середовища.

Більшість працівників досліджуваних державних установ оцінили мікроклімат в колективі високими балами (від 6 до 10). Однак більша частина респондентів засвідчила про велику залежність соціально-психологічного клімату в колективі від поведінки керівництва. Так вважають, зокрема, працівники управління праці та соціального захисту населення Індустріального району (95,7 %). Найнижчий вплив управлінців на мікроклімат в колективі відмітили працівники управління Бабушкінського району (65,3 %). Загальновідомим є той факт, що керівництво державних установ організовує, координує діяльність своїх підлеглих, здійснює контроль за результатами праці, однак мікроклімат в колективі має формуватися зовнішніми та внутрішніми об'єктивними факторами, а не безпосереднім впливом керівництва.

Серед позитивних аспектів варто відмітити той факт, що працівники досліджуваних державних установ не мають наміру змінювати місце роботи у найближчій перспективі. Це свідчить про практичну відсутність так званої потенційної плінності кадрів, тобто психологічної установки на звільнення за власним бажанням. Високими показниками характеризуються управління праці та соціального захисту населення Красногвардійського, Ленінського та Амур-

Нижньодніпровського районів (відповідно 81,6, 78,6, 77,6 %). На останніх місцях опинилися державні установи Індустріального та Жовтневого районів (60,9 та 64,5 %). Однак причиною цього явища не завжди є повна задоволеність працівників своєю роботою. Так, згідно аналізу статеві-вікового складу держслужбовців, більшість з них складають особи передпенсійного віку, які не мають великих можливостей щодо використання свого потенціалу на інших місцях роботи.

Таким чином, варто окреслити основні напрями підвищення ефективності використання трудового потенціалу державних установ, серед яких:

1. Гуманізація праці, яка включає створення оптимальних умов праці (оптимізація температурного режиму, освітлення, рівня забезпечення основними технічними засобами праці тощо); побудова раціональної структури управління (в тому числі чіткість окреслення трудових функцій та обов'язків; вдосконалення міжособистісних комунікацій); вдосконалення організації праці.

2. Проблемним питанням є оплата праці держслужбовців. Оскільки рівень матеріального стимулювання залежить від обсягів бюджетного фінансування, пропонується розширення меж соціального пакету в рамках нематеріального стимулювання співробітників державних установ (зокрема, надання послуг, впровадження пільгового обслуговування для окремих категорій працівників, які показують високі результати в роботі).

**Б. П. КОЛЕСНИКОВ,
А. Я. ПОДП'ЯТНІКОВА**

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС У НАПРЯМКУ ПІДВИЩЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Динамічний розвиток суспільства характеризується швидкими темпами змін. Сьогодні економічне благополуччя держави залежить від уміння налагоджувати стосунки зі своїми сусідами. Це стосується й України, оскільки реалізація транзитного потенціалу залежить від співробітництва з країнами ЄС та Митного союзу. Партнерство з нашими сусідами сприятиме спрощенню процедури перетину митного кордону, зменшенню адміністративних бар'єрів. В Україні одна третина обсягів зовнішньої торгівлі припадає на країни ЄС та така ж сама частина припадає на країни Митного Союзу.

Для нашої держави більш перспективним, на нашу думку, є партнерство з країнами ЄС, оскільки в них є напрацьовані механізми співробітництва, перевірені роками. Митний Союз є молодим утворенням, який тільки формується. Відносини з ЄС є ключовим пріоритетом зовнішньої політики України та водночас стимулом внутрішніх трансформацій у країні. Стратегічне партнерство з ЄС Україна розглядає як важливий крок на шляху реалізації своїх євроінтеграційних цілей. Стратегічні відносини України з ЄС вибудовуються за політичними, економічними, юридичними напрямами, передбачають максимальну

інтенсифікацію торгівельних зв'язків. При цьому вони забезпечені ефективною системою механізмів їх реалізації, яка нині трансформується відповідно до нового формату стратегічного партнерства [1].

Стратегічний характер партнерства України з підтверджений спільними документами. Зокрема, за участю нашої держави підписані Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, Рамкова стратегія співробітництва між Україною та ЄС тощо.

Сьогодні завершуються переговори щодо Угоди про асоціацію Україна – ЄС, включно з розширеною і всеосяжною Зоною вільної торгівлі, набуття нею чинності мають забезпечити перехід до принципово нового етапу на шляху європейської інтеграції України як у політичному, так і в економічному вимірах. Створення всеосяжної Зони вільної торгівлі з часом дозволить Україні економічно інтегруватися в Європейський економічний простір, уможливлючи вільний рух товарів, капіталів та послуг [1]. Частина Угоди про асоціацію «Економічне та секторальне співробітництво» містить положення щодо цілей, завдань, напрямів та форм співпраці між Україною та ЄС у 28 сферах, зокрема – таких, що сприятимуть

реалізації транзитного потенціалу: оподаткування; довкілля; транспорт; співпраця у сфері досліджень і розвитку; фінансові послуги; інформаційне суспільство.

У нормативно-правових актах України сутність поняття «стратегічне партнерство» є невизначеним. Тому пропонуємо розглядати стратегічне партнерство у сфері транзитних перевезень як систему взаємодії двох або кількох держав, яка ґрунтується на визнанні спільного бачення, високому рівні за такими напрямками як правове забезпечення; транспортне забезпечення; співробітництво у сфері митної справи; сервісна інфраструктура.

Розвиток транзитних перевезень залежить від внутрішніх умов (стану ринку транспортних, фінансових, інфраструктурних послуг) та зовнішніх умов. Потреба у дослідженні зовнішніх умов зумовлена тим, що суб'єктами транзитних відносин є вантажовідправники, вантажоодержувачі, перевізники, іноземні транспортні компанії. Співробітництво для підвищення реалізації транзитного потенціалу має акцентуватися на наступних напрямках: правове забезпечення; транспортне забезпечення; співробітництво у сфері митної справи; сервісна інфраструктура. Координацію розвитку транзитного потенціалу за вищеперерахованими сферами рекомендуємо покласти на Міжвідомчою комісію з питань транспортної та транзитної політики.

У сфері правового забезпечення потрібно імплементувати стандарти ЄС: права та обов'язки перевізника, транспортного експедитора, стандартів надання транспортних послуг тощо. Усі ці заходи спростять процедуру перевезення вантажів території нашої держави.

У напрямі транспортного забезпечення (дорожнє покриття, стан доріг, мережа СТО тощо) проаналізувати його стан та вжити заходи для покращення. Логістичний сервіс в Україні є нерозвиненим. Даний напрям передбачає реконструкцію і модернізацію транспортних систем і мереж доріг в Україні, а також поглиблення і забезпечення створення більш глобальної транспортної системи. Співробітництво, між іншим, включає: модернізацію управління автомобільним, залізничним транспортом, портами і аеропортами; сприяння змішаним перевезенням та їх розвиток тощо [2].

Сервісна інфраструктура передбачає функціонування пунктів тимчасового проживання, наявність АЗС, ресторанів та інших місць загального харчування. Ми пропонуємо розмістити на сайті Міністерства інфраструктури карту України, де б було надано інформацію про можливі місця отримання подібних послуг.

**А. В. МЕРЗЛЯК,
О. В. ЗАЙКА**

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КОНДОМІНІУМІВ В УКРАЇНІ

Сучасний стан житлово-комунальної сфери набув особливої економічної та соціально-політичної гостроти і становить загрозу економічній безпеці

Митне співробітництво є також одним з ключових напрямків реалізації транзитного потенціалу, про що свідчить прийняття Рамкової стратегії митного співробітництва між Україною і ЄС. Митне співробітництво повинно концентруватися на наступних напрямках [3]:

а) безпечні торговельні потоки: забезпечення максимального спрощення торговельних процедур на основі надійності і відповідальності оператора як центральної ланки в ланцюгу поставок при митних процедурах. Акцент робиться на впровадженні сучасних, більш швидких процедур і відповідних ІТ-технологій та інших інфраструктур при торговельних потоках для дотримання безпеки та сприяння торгівлі.

б) управління ризиками: викликано потребою для ефективного виявлення та усунення нелегального переміщення товарів у режимі транзиту. Співпраця в галузі управління ризиками, в тому числі обмін інформацією, може сприяти вдосконаленню управлінню ризиками.

в) інвестиції в модернізацію митниці: досягнення зближення законодавства та процедур відповідно до стратегічних цілей Угоди про глибоку та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. Підготовка України до вступу до Конвенцій ЄС-ЄАВТ про спільну транзитну процедуру та про спрощення формальностей торгівлі товарами може відігравати роль каталізатора в цьому напрямку.

Ефективна реалізація транзитного потенціалу України можлива за умови стратегічного партнерства з нашими сусідами (країнами Митного Союзу та ЄС). Досвід ЄС у сфері транзиту є корисним для України, оскільки якість надання послуг є високою. Основними напрямками партнерства для розвитку транзитних перевезень є правове забезпечення, транспортне забезпечення, співробітництво у сфері митної справи та сервісна інфраструктура.

Список використаних джерел:

1. Аналітична записка «Кризові явища в євросоні та їх вплив на політичні трансформації в ЄС» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/772/>.
2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України № 237/94-ВР від 10.11.1994 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
3. Рамкова стратегія митного співробітництва між Україною і ЄС [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=3457996&cat_id=296951

України. Про це свідчать періодичні техногенні катастрофи, які щороку набувають дедалі загрозливіших масштабів. Критичний екологічний та

санітарно-епідеміологічний стан житлово-комунальної сфери, на фоні якого відбувається щорічне зростання цін на житлово-комунальні послуги, сприяє подальшому зuboжінню населення України. З кожним роком збільшується кількість будинків, що потребують капітального ремонту [1]. Провідна роль у реформуванні житлово-комунального господарства належить державі. Для все більшої кількості громадян особливої актуальності набуває питання створення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (далі – ОСББ). Головні завдання ОСББ – це покращення утримання житлових будинків та прибудинкової території, сприяння отриманню якісних комунальних послуг, раціональне використання платежів мешканців, управління спільною власністю.

Проблеми та напрями реформування державного управління житлово-комунальним господарством розглядалися в наукових працях таких авторів, як Н. Половинчак, О. Сергєєва, В. Лозицький, Н. В. Решетило та ін. Однак багато питань залишаються не вивченими.

Історія виникнення ОСББ, для яких світова практика виробила спеціальний термін – «кондомініум» (від лат. слова *com* – спів; *dominium* – володіння), сягає часів Римської імперії. З того часу ця форма пройшла кілька етапів свого розвитку, вдосконалюючись відповідно до розвитку ринкових взаємовідносин у суспільстві. Об'єднання власників квартир (будинків) існують в Англії, Франції, США. Правова база створення ОСББ в Україні була закладена з прийняттям у липні 1992 р. Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду». У 2001 р. прийнято Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

Житлово-комунальна реформа, спрямована передусім на створення ОСББ, має суттєві юридичні суперечності. Влада планує ухвалити новий Житловий кодекс – дотепер ми користуємося радянським. Поки що у проекті Житлового кодексу не запропоновано механізму реалізації права власності на багатоквартирні будинки як цілісні майнові комплекси, що, окрім квартир, включають різноманітні технічні приміщення, комунікації та прибудинкову територію. Саме з цим діючі ОСББ на практиці мають проблеми. Часто наражаються на ситуацію, коли допоміжні приміщення хтось уже орендує або намагається забудувати частину прибудинкової території [1]. У таких умовах ОСББ не можуть бути повноцінними власниками, їхні ресурсні можливості де-факто обмежені.

Станом на 01.01.2011 р. в Україні налічувалося 12 037 ОСББ, які охоплювали 15,2 % кількості будинків. Зокрема, у 2010 р. було засновано 1 704 ОСББ. З початку

2011 р. вже утворено 349 нових об'єднань. За станом на 1 березня, в Україні функціонує 12 386 ОСББ. Відповідно до програми реформування, до кінця 2014 р. заплановано створення 45 530 ОСББ, що охоплюватиме близько 70 % багатопверхового житлового фонду.

При створенні ОСББ діє фінансовий контроль та прозорість використання коштів. Проходить планування заходів з ремонту та модернізації будинку, прибудинкової території. Члени ОСББ можуть самостійно встановлювати внески за експлуатацію житла. Всі належні пільги та субсидії зі сплати квартплати та житлово-комунальних послуг для членів ОСББ зберігаються. ОСББ самостійно встановлює заробітну плату обслуговуючому персоналу, включаючи голову об'єднання і бухгалтера, та контролює якість виконання робіт. Досвід роботи ОСББ у великих містах показав, що ті об'єднання, які мають високий рівень проплати за воду, газ, електроенергію від своїх споживачів, до 10 % такої проплати залишають на потреби об'єднання. Проте в Україні відсутні державні спеціальні програми кредитування, які дали б змогу надавати ОСББ безпроцентні або пільгові кредити.

Сьогодні держава стимулює створення ОСББ, роз'яснює та агітує, а вже з 2015 р. збирається зробити такі об'єднання обов'язковими. Експерти з домоуправління свідчать: для успішного функціонування ОСББ потрібно, щоб у будинку була ініціативна група і кваліфікований голова правління. Проте управління житловим будинком вимагає необхідної кваліфікації персоналу, знання особливостей експлуатації будівлі, внутрішньо будинкових комунікацій, навиків ведення технічної і фінансової документації.

До основних проблем державного управління створенням і функціонуванням ОСББ в Україні можна віднести: відсутність механізму реалізації права власності на багатоквартирні будинки як цілісні майнові комплекси, недостатній рівень обізнаності населення з вивчення нормативно-правових актів, які регулюють систему відносин між населенням та органами місцевого самоврядування щодо організації ОСББ, неспроможність влади забезпечити передавання до ОСББ будинків з капітальним ремонтом, відсутність державного регулювання підготовки фахівців з управління ОСББ відповідної кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. *Половинчак Н.* Реформування житлово-комунальної галузі: зарубіжний досвід й українські реалії / Н. Половинчак. – Режим доступу : http://ukrbizn.com/vlast_biznes/70-reformuvannya-zhitlovo-komunalnoyi-galuz-zarubzhniy-dosvd-y-ukrayinsk-realyi.html/6-07-2011.

О. М. РУДЕНКО

ТРАНЗИТИВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПРОТИДІЯ ГЛОБАЛЬНІЙ КРИЗИ

Система управління процесом забезпечення суспільної стабільності має дворівневий характер – мікрорівень (формуються механізми, які мають внутрішній характер, і під впливом внутрішніх законів системи для вирішення ситуаційного не глобального

завдання) і макрорівень (механізми мікрорівня під впливом зовнішнього середовища, спрямовані на стабілізацію системи і її підтримку). Отже, враховуючи переходи між рівнями, а також обумовлений цим перехідний стан, в якому опиняється суспільство та

його основні підсистеми, доцільно вказати на необхідність застосування в державному управлінні такого специфічного механізму забезпечення суспільної стабільності, як транзитивний.

Аналіз його застосування, наприклад, в процесі забезпечення політичної стабільності, дає змогу вказати, що врахування стабілізаційних параметрів, які характеризують політичну систему з точки зору забезпечення суспільної стабільності, передбачає з'ясування шляхів та механізмів її досягнення й підтримки, що сприятиме визначенню конкретних державно-управлінських механізмів забезпечення політичної стабільності, особливо в суспільствах перехідного типу з притаманними їм системними характеристиками.

У сучасних дослідженнях існує точка зору, відповідно до якої політична стабільність може підтримуватися двома шляхами: перший – це шлях жорстокого централізованого управління, що означає авторитарну владу, суцільне (аж до тотального) регулювання економічних, соціальних, політичних та ідеологічних відносин; другий – шлях гнучкого управління, пов'язаний з поділом влади і функцій, з розвитком різноманітних форм демократії. При цьому дослідники підкреслюють, що другий шлях є більш ефективним, оскільки дає можливість поєднувати поділ влади і правових механізмів із забезпеченням максимуму свобод та ініціативи громадян. Другий шлях властивий демократичним режимам. Саме при демократичному ладі всі механізми влади спрямовані на досягнення рівноваги соціально-політичних інтересів, формується механізм саморегулювання, у т.ч. й політичних відносин. У цьому механізмі провідна роль належить державі, яка покликана регулювати всю систему суспільного життя для збереження існуючої влади. Держава використовує різноманітні економічні, соціально-політичні, організаційні, правові, психологічні та ідеологічні заходи, засоби для розвитку політичної системи, пристосування до її умов, що змінюються. Дійсно, вказані шляхи підтримки політичної стабільності є важливими і актуальними, але при цьому вони орієнтовані на суспільство сталого розвитку, внаслідок чого подібний підхід є обмеженим, оскільки не враховує динаміки системи та середовища.

Таким чином, процес забезпечення політичної стабільності фактично являє собою політичні зміни, що поєднують як конструктивні, так і деструктивні трансформації в межах політичного процесу. Отже, політичні зміни можуть розглядатися як геополітичні та суспільно-політичні трансформації, обумовлені духовними, ціннісними, економічними, соціальними, культурними тощо чинниками; як специфічний тип модифікації владних механізмів, що регулюють політичні процеси суспільного розвитку; як суто інституційні та функціонально-організаційні перетворення всередині політичної системи і відбуватися на рівні ідей, цінностей і моральних норм; теорій, концепцій і стратегій; умов, потреб та інтересів, цілей, структури. Такий підхід до поняття політичних змін обумовлює їх здатність до продукування інноваційного розвитку та управління в рамках так званої політичної транзитології. Таким чином, процес забезпечення політичної стабільності може бути

дійвим, якщо його розглядати з точки зору транзитивності суспільства, що дозволяє вказати на наявні та можливі транзитивні механізми формування та підтримки політичної стабільності.

Транзитивний механізм збереження політичної стабільності повинен відповідати наступним умовам: помірний та виважений реформізм, авторитет державної влади та політичного керівництва країни, адаптивна нормативно-правова база, виважена та поміркована соціальна політика, наявність соціальних регуляторів суспільного життя. Транзитивний механізм набуває особливої важливості, враховуючи відносність стабільності системи, оскільки дозволяє забезпечувати збереження, функціонування та розвиток політичної системи, створювати умови для контролю змін.

Поряд з цим, застосування транзитивного механізму суб'єктами управління в рамках запропонованої методології опосередковане процесом контролю змін. Але на відміну від класичного для управління контролю, реалізація контролю змін в даному випадку спрямовано на здійснення виходу на новий етап, якісною характеристикою якого є інноваційність. Тобто, застосування транзитивного механізму безпосередньо пов'язано з впровадженням механізму інноваційного регулювання, який передбачає моделювання складних систем. З точки зору методології це спрямовано на забезпечення процесу виявлення, узагальнення та визначення ситуаційно значимих елементів імовірних змін майбутніх періодів.

Розглядаючи процес реалізації дії механізмів, обумовлений необхідністю реагування системи державного управління на виникнення ентропійного ефекту та дестабілізації суспільства, необхідно враховувати структурування елементів підсистем суспільства в єдиний комплексний механізм, який має антентропійний ефект. Такий механізм, за умови використання в процесі забезпечення політичної стабільності, можна розглядати як систему державно-управлінських механізмів, що упорядковуються в певній ієрархічній послідовності: від вищого рівня (на рівні системи, держави, найвищих суб'єктів державного управління) до нижчого (на рівні суб'єктів місцевого самоврядування). За певних умов (наприклад, системна криза), більш ефективним буде різке (владне або владно-політичне) впровадження механізмів вищого рівня. Хоча варто вказати, що загальним пріоритетом у більшості проблемних ситуацій буде користуватися комплексний механізм, склад якого є ситуативним, а отже він характеризується здатністю до гнучкого реагування на зовнішні та внутрішні впливи. Тому найчастіше у державному управлінні необхідно застосовувати комплексний механізм, який є системою політичних, економічних, соціальних, гуманітарних, організаційних та правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління. В узагальненому вигляді структура комплексного механізму буде складатися з елементів, що вказують на суб'єктів реалізації механізму (державницькі, владно-політичні, елітарні, громадсько-політичні, публічні); на рівень складності об'єкту (прості, ускладнені, складні); на форму прояву конкретного механізму (внутрішні, міжсистемні, зовнішні,

глобалізаційні); на специфічну сферу підсистеми суспільства (політичні, нормативно-правові, економічні, бюджетно-фінансові, соціальні, науково-методологічні, інформаційні, освітньо-гуманітарні, культурологічні); на особливості здійснення процесу (організаційно-розпорядчі, технологічні, ресурсні, структурно-функціональні, програмно-цільові, мотиваційні тощо); на динаміку розвитку та змін (застарілі, сталі, прогресуючі, динамічні, інноваційні); на якісні параметри результативності (низького, середнього, високого рівня; руйнівні, системотворчі, нейтральні).

*А. А. ХАЛЕЦЬКА,
І. М. СІКОРСЬКА*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАЛУЧЕННЯ ЛЮДЕЙ «ТРЕТЬОГО ВІКУ» В УМОВАХ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Демографи називають ХХІ ст. добою населення, яке постаріло. Для населення України також характерним є старіння населення, що стало загальнонаціональною тенденцією. Відбувається трансформація вікової структури населення в Україні. На фоні депопуляції прискореними темпами скорочується чисельність найбільш активного населення у віковій категорії 25–34 роки та працездатного віку взагалі, збільшується частка людей похилого віку. Неминучим стає зростання навантаження на працездатне населення та економіку, витрат на охорону здоров'я та соціальні послуги людям похилого віку, а також пенсійне забезпечення.

За даними Світового банку, в Україні один з найгірших у Європі демографічний профіль. Внаслідок постійного зниження народжуваності впродовж останнього століття, частка дітей знизилась з приблизно 40 % на початку ХХ ст. до 15 % на початку ХХІ ст. Частка працездатного населення змінювалася повільно і коливалася у межах 60–62 %. Натомість, зі збільшенням тривалості життя і зниженням смертності, спостерігалось зростання частки населення старше 60 % – від 3–4 % на початку ХХ ст. до 21 % на початку ХХІ ст.

Наслідками таких процесів стає, по-перше, зниження якості робочої сили (конкурентоспроможності) – люди похилого віку мають життєвий та професійний досвід, проте повільно адаптуються до інновацій та змін. По-друге, інтелектуальний потенціал людей похилого віку не використовується у повній мірі, тому виникає потреба впровадження освіти впродовж життя з розширенням спектру послуг для старших верств населення. По-третє, життєвий рівень осіб, що вийшли на пенсію, є вкрай низьким, враховуючи рівень пенсій. Рівень бідності домогосподарств, в яких живуть пенсіонери, в Україні складає 27,0 % за рівнем бідності за національною межею (найвищий рівень у 29,0 % для типів домогосподарств з особами старше 75 років) та 12,6 % за рівнем бідності за прожитковим мінімумом. Крім того, загострюються проблеми пенсійного забезпечення та соціальних трансфертів особам похилого віку.

Нині в Україні на 10 осіб працездатного віку припадає 4 особи пенсійного віку, а на 10 платників страхових внесків 9 пенсіонерів. У 2025 р. чисельність

Введення цих механізмів в дію свідчить про необхідність оцінки та аналізу їх ефективності. Це ті зміни, що відбулися в процесах суспільного розвитку – стабілізаційні чи дестабілізаційні. Вони вимірюються в двох площинах – відповідно до підсистем та процесу дії з використанням критеріальних показників та методів оцінювання, що дозволяє визначити стабілізаційний рейтинг, за яким визначається необхідність та місце корегування результату, що вписується в систему аксіологічної індикативності державно-управлінських механізмів.

платників внесків і пенсіонерів зрівнюються. За шкалою ООН старим населення вважається тоді, коли частка людей у віці понад 65 років становить більше 7 %. В Україні вона загалом досягнула 15,9 %, а серед сільських жителів – 19,8 %. Тому населення країни оцінюють як дуже і дуже старе. Важливими наслідками старіння населення, як відзначають західноєвропейські дослідники, є крім погіршення демографічних показників, ще й такі: зниження здатності до освоєння нових професій і застосування нових технологій.

В Україні також спостерігаються відмінності у віковій структурі населення між різними регіонами. Постаріння населення найбільш характерне для областей центральної України та Донбасу. Кількість соціально відторгнутих в Україні складає 20 %. Економічне відторгнення складає 28 %, соціальне – 36 %, відторгнення від участі в громадському та суспільному житті та мережах також складає 36 %. Статевовікова піраміда відторгнутих через низькі доходи свідчить, що ризики бути відторгнутими зростають у віковій категорії 65 років (так званому, «третьому віці») і є найбільшими як у чоловіків, так і у жінок, починаючи з 80–84 та 85+ років. Серед людей зазначеної вікової категорії найбільшим є соціальне відторгнення.

За цих умов вирішення проблеми збереження, поступового нарощування і використання людського потенціалу через реалізацію програм соціального залучення людей «третього віку» в системі неформальної (безперервної) освіти стає все більше актуальним. Сучасне українське суспільство потребує модернізації всіх складових своєї життєдіяльності, але фундаментальним є завдання істотного й якісного підвищення ефективності національної економіки, її конкурентоспроможності для успішної інтеграції у світовий господарський простір. Державна влада окреслила фундаментальні принципи, які мають бути закладені в програму стратегічного реформування економіки, серед яких один з головних напрямів – це підвищення якості життя населення, формування ефективної системи соціального захисту, підвищення якості та доступності соціальних послуг.

Детальна наповненість і практична реалізація цих принципів має ключове значення для розбудови

конкретного плану реформ. Тому уявляється доцільним врахування міжнародного, зокрема європейського досвіду стратегічного реформування.

Питання створення в Україні Університетів (Центрів) «третього віку» як національних програм, спрямованих на підвищення соціальної активності та спілкування людей похилого віку, рівня їх здоров'я ті фізичної активності, а також навчання літніх людей необхідним для інтеграції в суспільне життя навичкам, сьогодні потребує державної підтримки та розробки відповідних механізмів.

Популяризація програм Університетів третього віку на рівні країни та регіонів є, на наш погляд, необхідною через низку суб'єктивних чинників, а саме: низького рівня обізнаності представників похилого віку щодо змісту таких програм; недостатньої готовності суспільства (особливо в східних областях) щодо залучення осіб «третього віку» до освітніх програм; невисокого рівня культури у відносинах між молодим та старшим поколінням; стереотипами мислення щодо прийнятних видів діяльності людей пенсійного віку тощо.

Вирішення зазначених проблем для людей «третього віку» є критичними і набувають особливої ваги та актуальності для українського державотворення, а також потребує: вивчення провідного зарубіжного досвіду щодо розробки та впровадження освітніх програм для людей «третього віку»; створення Центрів «третього віку» (далі – ЗВ) з метою надання рівних можливостей

розвитку послідовних поколінь в умовах демографічної кризи та соціального відторгнення; розробки та впровадження навчальних програм відповідно до європейських стандартів якості навчання та на засадах використання провідного досвіду європейських навчальних закладів, а також досвіду міжсекторної взаємодії органів державної влади, громадських організацій та бізнесу; підготовки викладачів для роботи з людьми «третього віку» з урахуванням соціально-медичних особливостей осіб похилого віку тощо.

Характеризуючи Україну як європейську державу маємо на увазі, що необхідність та можливість реалізації програм соціального залучення людей «третього віку» в умовах демографічної кризи в Україні визначається її історичним минулим, географічним становищем, належністю до культурних традицій європейської цивілізації, демографічним складом населення, можливостями економічних зв'язків з країнами ЄС.

Список використаних джерел:

1. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/public.html>.

2. Бурега В. В. Перспективи формування національної програми для підтримки осіб «третього віку» / В. В. Бурега, А. А. Халецька // Менеджер. – 2011. – № 4 (29). – С. 10–17.

Л. Н. АРСЮТКИНА

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ФИНАНСИРОВАНИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Образование однозначно признано сферой продуктивных вложений. Во многих странах они осуществляются практически только из бюджета. Здесь дальнейшее развитие образования находится в жестких границах возможностей наполнения бюджета и политики его использования.

Усилению конкуренции на рынке образовательных услуг способствовало и то, что глобализация экономической жизни с тенденцией к инфраструктурной однородности мира потребовала взаимно понятных, «прозрачных» результатов получения образования и открыла гражданам разных государств доступ к образовательным ресурсам во всем мире.

Вызовы, с которыми столкнулась система образования, потребовали ее реформирования и модернизации – и это коснулось практически всех развитых стран. Учитывая традиции сильного контроля государства за системой высшего образования, особенно в странах Западной Европы, обратим внимание на то, на каких принципах и в каких направлениях идет здесь перестройка ее организационного и финансового механизма [1, с. 127].

Высокие показатели эффективности инвестиций в образование подтверждают необходимость их дальнейшего увеличения. В развитых странах бюджетные средства в среднем составляют примерно 80 % от общего объема финансирования. Частные –

ранжируются в пределах от 2-3 % (в таких странах как Финляндия, Португалия) до 25 % в США.

Для разрешения проблем нехватки бюджетных средств все большее количество стран используют различные каналы привлечения внебюджетных источников. В целом они охватывают два направления: введение частичной или полной оплаты расходов за образование, в том числе через образовательный кредит; стимулирование деятельности государственного, частного партнерства.

Источниками государственного финансирования высшего образования США являются бюджеты всех уровней, но наибольший объем средств вузы получают из бюджетов штатов, так как система высшего образования находится под их юрисдикцией. Несколько меньше средств выделяет федеральный бюджет, еще меньше поступает из местных бюджетов. Но за счет местных бюджетов в США финансируется среднее образование.

Федеральные средства, выделяемые на образование, направляются не только в Министерство образования, но и, например, в Министерство помощи ветеранам, Министерство обороны и Министерство здравоохранения. Государственные средства служат одним из основных источников доходов вузов США.

Затраты на высшее образование в США со стороны студентов и их родителей значительно больше по

сравнению с другими развитыми странами, что обусловлено престижем высшей школы и необходимостью оплаты необразовательных и вспомогательных услуг (спорт, медицина, транспорт, проживание, отдых, питание) [1, с. 40].

Стоимость получения высшего образования в США зависит от статуса, уровня и типа вуза, также на стоимость обучения в государственном вузе влияет место жительства. Например, постоянные жители штата, в котором находится вуз, платят меньше, чем студенты из других штатов.

Образовательная политика и стоимость обучения различаются в зависимости от штата, однако, самая высокая стоимость обучения – в частных университетах. Стоимость обучения зависит также от ступени высшей школы: чем выше ступень, тем дороже обучение.

Основную часть собственных доходов вузов США (примерно 60 %) составляют средства от продажи товаров и услуг, все остальное – доходы от вложений, то есть собственных инвестиций вузов. Особенно высокие доходы от собственных инвестиций получают частные некоммерческие вузы. Государственные вузы также осуществляют финансовые вложения, но доходы от них минимальны. Многие американские вузы предоставляют также услуги, относящиеся к отдыху, проживанию, питанию, занятиям спортом и т.д. Значительный доход приносят медицинские центры университетов, весьма популярные у населения.

Эндаумент-фонды играют значительную роль в высшей школе США. Все основные высшие учебные заведения страны располагают такими фондами, которые служат важным источником финансовых средств для их деятельности. Заметим, что целый ряд известнейших университетов США был создан благодаря эндаумент-фондам.

Эндаумент-фонды формируются в основном за счет средств частных лиц, корпораций, благотворительных организаций, ассоциаций выпускников, профессиональных ассоциаций и представляют собой сложный комплекс даров и пожертвований. При этом

на использование получаемого инвестиционного дохода накладываются определенные ограничения.

Благотворительные дары и пожертвования в настоящее время остаются главными источниками формирования эндаумент-фондов. В целом в США наблюдается рост общественного интереса к эндаумент-фондам университетов и колледжей, объемы даров и пожертвований растут ежегодно.

Однако трудные экономические времена ведут к расслоению американской университетской системы и формированию в ней «элиты», обеспеченной финансированием в любых условиях, и учебных заведений более низкого уровня. Элитарные университеты и колледжи стремятся к постоянному наращиванию своих эндаумент-фондов, при этом увеличивается их отрыв от основной массы учебных заведений. А большинство студентов обучается в местных четырехгодичных колледжах, финансируемых за счет государственных средств.

Проблема формирования эндаумент-фондов и расходования их доходов остается актуальной темой для высшей школы США, несмотря на многолетний опыт их использования [1, с. 42].

Список использованных источников:

1. Исследовательские университеты США: механизм интеграции науки и образования / под ред. проф. В. Б. Ступяна. – М. : Магистр, 2009. – 399 с.

2. Ковалев В. В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью / В. В. Ковалев. – М. : ТК Велби, 2007. – 336 с.

3. Евдокимова Я. Ш. Информационные ресурсы в стратегическом менеджменте [Электрон. ресурс] / Я. Ш. Евдокимова, Е. А. Князев // Университетское управление: практика и анализ. – 2003. – № 2. – Режим доступа : www.umj.ru/indeks.php/pub/inside/337. – Дата доступа 20.01.2012.

4. Анализ хозяйственной деятельности бюджетных организаций / под ред. Д. А. Панкова, Е. А. Головковой. – М. : Новое знание, 2009. – 409 с.

Е. Л. БАЛАШОВ

ЕВРАЗИЙСКИЙ СОЮЗ И ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ: СХОДСТВА И РАЗЛИЧИЯ ИНТЕГРАЦИИ

Геополитическое положение Украины на пересечении интересов Европейского и Евразийского пространств открывает перед нашим государством возможности выбора наиболее оптимальной модели экономического сотрудничества. На Западе интеграция представлена мощным экономическим и политическим альянсом – Европейским Союзом (ЕС), который объединяет сегодня 27 стран. На Востоке интеграционные проекты проводятся под эгидой Российской Федерации в рамках ЕврАзЭС, который в итоге должен трансформироваться в Евразийский союз (ЕАС).

Нам представляется интересным сравнить эти интеграционные проекты по нескольким параметрам: круг участников, цели интеграции, механизмы реализации, этапы интеграции, наднациональные

институции.

За основу возьмем базовые договоры, которыми были образованы оба сообщества – Европейское экономическое сообщество (ЕЭС) и Евразийское экономическое сообщество (ЕврАзЭС). Это Римский договор 1957 г. для ЕЭС и Договор об учреждении Евразийского экономического сообщества 2000 г. При этом отметим, что помимо договора о ЕврАзЭС существует еще договор о Таможенном союзе и Едином экономическом пространстве, который был подписан в 1999 г. На основе этого договора с 1 июля 2010 г. начал функционировать Таможенный союз (ТС) в составе трех участников – РФ, Беларуси и Казахстана.

Круг участников. Римский договор в 1957 г. подписали шесть стран: Франция и Германия как

родоначальники европейской интеграции, Италия, Бельгия, Нидерланды и Люксембург. Впоследствии к договору присоединилось остальные государства.

Договор о ЕврАзЭС подписали РФ, Беларусь, Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан, в 2006 присоединился Узбекистан, но в 2008 г. приостановил свое участие. В Таможенный союз входят РФ, Беларусь и Казахстан, 19 октября 2011 года главы стран ЕврАзЭС приняли решение о присоединении Киргизии к Таможенному союзу. ЕЭП пока представлен тремя участниками - РФ, Беларусь и Казахстан.

Механизмы реализации. Рассматривая механизмы реализации поставленных целей также можно выделить сходные моменты: отмена таможенных пошлин для участников сообщества, формирование Общего рынка посредством ведения четырех свобод (свободное перемещение товаров, капиталов, услуг и рабочей силы) в совокупности с реализацией «общих политик» и развитием общих транспортных, энергетических, информационных сетей. При этом в договоре о ЕврАзЭС говорится о гармонизации денежно-кредитной и налоговой политики, что демонстрирует планы по дальнейшей интеграции для создания Экономического и валютного союза [3].

Этапы формирования экономических сообществ выделяются в соответствии с целями и механизмами их реализации и предусматривают в обоих случаях как первостепенную задачу – формирование таможенного союза (отмена внутренних таможенных пошлин и введение общего таможенного тарифа); далее запланировано создание общего рынка товаров, услуг, капитала и рабочей силы, согласование экономической политики, создание единой инфраструктуры, завершение гармонизации законодательства; на третьем этапе – создание Экономического и валютного союза. Отличаются при этом только сроки реализации поставленных планов: ЕЭС на протяжении 10 лет планомерно отменяет пошлины, что позволило создать таможенный союз только к 1968 г., хотя окончательно все ограничительные меры были сняты к началу 1990-х. Таможенный союз РФ, Беларуси, Казахстана заработал с 1 июля 2010 г., при этом сохраняется довольно большой перечень «защищенных» товаров (для РФ – 50 позиций).

Строительством Общего рынка ЕЭС занималось порядка 30 лет, методично согласовывая позиции. Участники ТС РФ, Беларуси и Казахстана 18 ноября 2011 г. подписали ряд соглашений, согласно которым с 1 января 2012 г. начало функционировать Единое

экономическое пространство. То есть в отличие от европейцев понадобилось всего полтора года, чтобы создать такой сложный интеграционный механизм, который предусматривает «синхронизацию осуществляемых государствами-участниками преобразований в экономике, совместных мер по проведению согласованной экономической политики, гармонизацию и унификацию законодательства в сфере экономики, торговли и по другим направлениям» [4].

Исходя из программных документов евразийской интеграции к 2015 г. планируется создание Евразийского экономического союза как высшей формы экономической интеграции. Для этого необходимо установить единые тарифы, технические регламенты, банковскую систему и ввести единую валюту, а также гармонизировать трудовое и миграционное законодательство. Экономический и валютный союз европейских государств создавался параллельно с политической интеграцией и стал реальностью только в конце 90-х гг. XX в. с введением в безналичный оборот единой валюты – евро.

Таким образом, евразийский интеграционный проект напоминает европейский по целям, мероприятиям, этапам, наднациональным институциям. Это позволяет сделать вывод о том, что интеграция в рамках евразийского проекта (ЕАС) будет проводиться по аналогичному сценарию, однако темпы и принципы евразийской интеграции все же существенно отличаются.

Список использованных источников:

1. Treaty Establishing the European Community as Amended by Subsequent Treaties, Rome, 25 March 1957 [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.hri.org/docs/Rome57/>
2. Договор о Таможенном союзе и едином экономическом пространстве от 26 февраля 1999 года [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : http://www.tsouz.ru/DOCS/INTAGRMNTS/Pages/Dogovor_26021999.aspx.
3. Договор об учреждении Евразийского экономического сообщества от 10 октября 2000 года [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.evrzases.com/docs/view/3>.
4. Концепция формирования единого экономического пространства [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://archive.kremlin.ru/text/docs/2003/09/52480.shtml>.
5. Договор о Евразийской экономической комиссии. 18 ноября 2011 года [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.customs-code.ru/pravovbaza/7062-evrkomiss>.

А. Ф. БЕЛОЗОР

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПАРТНЕРСТВО ГОСУДАРСТВА И БИЗНЕСА КАК ИНСТРУМЕНТ РЕАЛИЗАЦИИ КУЛЬТУРНОЙ ПОЛИТИКИ

Опыт реализации культурной политики традиционно соотносится лишь с понятием государственной культурной политики. Тому, безусловно, есть реальное историческое обоснование. Государство на протяжении длительного времени являлось и сегодня является крупнейшим собственником и распорядителем культурных ресурсов,

основным учредителем и управляющим учреждений культуры, и, кроме того, действует, вкладывая общественные финансы страны, формируя бюджетные статьи для поддержки и развития этой сферы.

Государство было и остается главным субъектом формирования и реализации культурной политики. В то же время, необходимо отметить, что его активность

в обеспечении исполнения общественной функции культуры снизилась, размываются социокультурные цели и задачи государственных и муниципальных учреждений культуры, значительно сокращены расходы на их содержание. На этом пространстве стали появляться другие субъекты, представляющие различные профессиональные объединения, негосударственные и некоммерческие общественные организации, а также крупные бизнес-корпорации.

Опора на бизнес выгодна всем потому, что здесь сосредоточены крупнейшие ресурсы финансов, инновационной управленческой практики, возможностей маркетинга, в крупном бизнесе воплощаются особенности национального развития экономики, политики, социальной и духовной жизни страны, специфика взаимоотношений между обществом и государством. Это взаимодействие целесообразно направить в такое русло, где бы интересы бизнеса стали развиваться в плоскости национальных культурных интересов, где власть будет поддерживать эти интересы [6].

Реальные требования современного российского общества также состоят в выдвигании нового субъекта культурной политики, и что особенно важно, – в изменении отношений власти и общества в сфере культуры к бизнесу. Государству необходимо не только переосмыслить, но и оказать содействие этому процессу. Крупный бизнес, являясь основным двигателем экономического прогресса как страны, так и отдельно взятого региона, может значительно увеличить свою культурную ценность для местного сообщества. При этом культурная сфера может стать элементом взаимодействия власти и бизнеса по широкому спектру их отношений. Развитие культуры может иметь положительную динамику посредством формирования и реализации культурной политики на основе социального партнерства этих двух субъектов. Социальная ответственность крупного бизнеса должна перерасти из внутрикorporативных интересов в интересы государства, в интересы общества.

Система стратегического партнерства в культуре может включать в себя разные уровни власти, отрасли, экономические и социальные сферы, коммерческие и некоммерческие организации.

Каждая сторона должна поддерживать присущую ей компетенцию. Федеральный уровень устанавливает правовые основы регулирования отношений при формировании и реализации культурной политики. Представители бизнеса, принимая такие правила, в свою очередь, вырабатывают практику взаимоотношений с государством, учреждениями и организациями культуры. Региональные власти регулируют взаимоотношения в своем секторе полномочий. На муниципальном уровне устанавливаются основы регулирования отношений в местном сообществе.

В стратегическом плане партнерство предполагает формирование развитой культурной сферы при сильной экономике. При этом разрешаются не только интересы сферы культуры, но и интересы бизнеса. Ему необходим развитый сектор культуры, которая будет способствовать и поддерживать его деятельность [1].

В таком понимании стратегическое партнерство рассматривается как наиболее привлекательная форма регулирования социальных отношений на разных уровнях, как способ, обеспечивающий мирную эволюцию коммерческого сектора и культурной сферы. Главным условием формирования партнерских отношений при этом является совпадение целей одних и других. Если совпадение происходит на уровне перспективных целей, то можно рассчитывать на длительное и достаточно устойчивое партнерство. Если на уровне частных целей — то такое партнерство окажется временным. В любом случае партнерство невозможно без совпадения целей.

Механизм стратегического партнерства, консолидирующего государство, предпринимателей и общество вокруг главных целей, в том числе и системообразующих целей культурного развития может выглядеть следующим образом [2]:

– по отношению к социокультурному развитию общества государство берет на себя осознанную ответственность за социальные гарантии культурного развития, получая взамен легитимность власти и общественную поддержку;

– по отношению к бизнес-сообществу государство обеспечивает гарантии прав собственности, благоприятный предпринимательский климат, поддержку российского бизнеса во внешнем мире, получая взамен поддержку культуры со стороны национального капитала, строгое соблюдение установленных государством норм и правил в сфере культуры;

– баланс между обществом и сферой бизнеса строится по принципу: ответственное социокультурное поведение предпринимателей в обмен на общественную поддержку его интересов, целей и действий.

В качестве регионального опыта взаимодействия с бизнесом в сфере культуры можно привести положительную практику Брянской области. По инициативе отдельных компаний в области создано некоммерческое партнерство «Социальное партнерство в развитии Брянской области». Источником финансирования программ и проектов этой организации являются средства, полученные от частных структур. Партнерство инвестировало реконструкцию Театра юного зрителя, проведение конкурса «Одаренные дети» и «Конкурса имени Татьяны Николаевой»; осуществляет проект «Издание краеведческой литературы», реставрацию парка князя Михаила Романова в поселке Локоть.

Но в целом в сфере финансирования культуры частный сектор пока не может рассматриваться как равноценный государственному, но такая цель реальна и она может быть достигнута во благо культуры.

Список использованных источников:

1. *Абанкина Т. В.* «Развитие государственно-частного партнерства в сфере культуры» / Т. В. Абанкина // Справочник руководителя учреждения культуры. – 2010. – № 2.

2. *Амуниц Д. М.* Государственно-частное партнерство. Концессионная модель совместного участия государства и частного сектора в реализации финансово-экономических проектов / Д. М. Амуниц // Справочник руководителя учреждения культуры. – 2005. – № 12.

3. Белозор А. Ф. Культурная политика России: взаимодействие государства и бизнеса : моногр. / А. Ф. Белозор, Ф. И. Белозор. – Брянск : Изд-во Брянский филиал ОРАГС, 2009. – 168 с.

4. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В. Г. Варнавский, А. В. Клименко, В. А. Королев, А. В. Баженов, А. М. Воротников. – М. : Изд. дом гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2010.

5. Ратникова Г. К. Обращение к участникам межрегиональной научно-практической конференции «Государственно-частное партнерство в сфере культуры: модели сотрудничества», 15-18 сентября 2009 г./Г. К. Ратникова. – М., 2009.

6. Хайнце Т. Поддержка культуры / Т. Хайнце // Государственная служба за рубежом. Управление культурой. Реферативный бюллетень. – 2004. – № 5 (55). – М. : Изд-во РАГС, 2004.

С. В. БЄЛАЙ

ДО ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КРИЗОВИМ ЯВИЩАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Аналіз надзвичайних ситуацій, що відбуваються останнім часом, свідчить, що в 75-80 % випадків їхнє виникнення пов'язане з діяльністю людини й обумовлено причинами соціально-економічного характеру. Основні причини соціальних небезпек криються в соціально-економічних процесах, що протікають у суспільстві.

Кризові явища соціально-економічного характеру – це можливі або реальні події й процеси в соціально-економічній системі, які здатні принести шкоду людині, соціальній групі, суспільству. В більшій мірі вони є наслідками економічної кризи в соціальній сфері та виражаються в різноманітних конфліктних ситуаціях та соціальних конфліктах.

Історичний досвід людства свідчить, що зневага соціально-економічними небезпеками, їхнє ігнорування веде до того, що вони стають некерованими, переростають в екстремальну стадію й перетворюються в надзвичайні ситуації соціального характеру. В основі виникнення й розвитку надзвичайних ситуацій соціального характеру лежить порушення в силу різних причин рівноваги суспільних відносин на соціально-економічному підґрунті, що викликає серйозні протиріччя, конфлікти й війни. Сам по собі цей процес може зупинитися тільки тоді, коли все буде знищено. Тому для його локалізації необхідні спільні активні дії органів державної влади, місцевого самоврядування та сил охорони правопорядку в системі забезпечення національної безпеки (СЗНБ).

В існуючому діючому Законі України «Про основи національної безпеки України» [1] визначення поняття СЗНБ відсутнє, однак воно було зазначено у Концепції національної безпеки України. СЗНБ – це організована державою сукупність суб'єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів, що здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України [2].

Отже, говорячи про кризові явища соціально-економічного характеру, необхідно підкреслити, що в СЗНБ протидією кризовим явищам повинні займатись в першу чергу державні органи та посадові особи. Зрозуміло, що зазначене визначення є досить загальне, яке включає всю діяльність держави щодо забезпечення національних інтересів. Однак з цього визначення є зрозумілим, що на громадські організації держава покладає важливі завдання щодо захисту

національних інтересів. А отже громадські організації та окремі громадяни повинні допомагати органам державної влади в протидії кризовим явищам.

Найважливішою умовою запобігання кризових явищ соціально-економічного характеру є своєчасний аналіз і розпізнавання ситуації, передуючої соціальним конфліктам. З цією метою в розвинених країнах широко застосовуються різноманітні методи збору, статистичного аналізу і комп'ютерної обробки даних про соціально-економічну активність різних шарів суспільства. Створюються бази даних, що містять ознаки кризових явищ, кодовані і індексовані з метою прискорення доступу і аналізу.

Для того, щоб ефективно попереджувати та протидіяти конфліктним ситуаціям у разі їх виникнення, необхідно мати програмні інструменти, що дозволяють бачити статистику виникнення подібних подій, динаміку їх розвитку у вказаному інтервалі часу, а також групувати виділені явища відповідно до вибраних параметрів і властивостей. Певною мірою таким вимогам задовольняють можливості систем управління базами даних (СУБД).

Проте, для повноцінного аналізу слід розглядати статистику і тенденції розвитку кризових явищ у прив'язці до географічної складової цих подій, тобто у прив'язці до карти. Такий підхід характеризується додатковою наочністю і часто дозволяє за допомогою простого візуального аналізу знаходити закономірності, для виявлення яких засобами звичних СУБД можливо був би потрібний складний багатовимірний аналіз даних. Залучення просторового аналізу для вирішення даної задачі обґрунтовано ще і великою нерівномірністю в соціальному і економічному розвитку різних регіонів України.

Поєднати можливості карти і бази даних можна за допомогою технології геоінформаційних систем (ГІС). У науково-дослідному центрі Академії внутрішніх військ МВС України для вирішення задач пов'язаних із службовий бойовою діяльністю внутрішніх військ розроблена спеціалізована ГІС «Інструмент». В рамках науково-дослідної роботи «Розроблення та наукове обґрунтування механізмів взаємодії та порядку сумісних дій органів державної влади, місцевого самоврядування з силами охорони правопорядку в умовах виникнення кризових ситуацій соціального характеру» (шифр – «Соціум»)

дослідженні можливості ГІС «Інструмент» як засобу аналізу інформації по соціальній обстановці в регіонах України та розроблено відповідний програмний модуль «Соціум» [3].

Надалі дослідження з аналізу статистики і тенденцій розвитку кризових явищ соціально-економічного характеру у прив'язці до географічної складової цих подій планується проходити в рамках науково-дослідної роботи «Обґрунтування методологічних підходів прогнозування кризових явищ в українському суспільстві шляхом використання інструментів геопросторового та статистичного аналізу» (шифр – «Аналітика»), яка буде виконуватись у 2013-2014 рр. у науково-дослідному центрі Академії внутрішніх військ МВС України сумісно з кафедрою економічної теорії та фінансів Харківського регіонального інституту

А. А. ЖАРИКОВА

МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ

В современном белорусском обществе национальная культура рассматривается как важнейший стратегический ресурс государства. Это одна их отраслей, формирующих человеческий капитал и совершенствующих его качество. Задачей государственной политики Республики Беларусь в сфере культуры является развитие и эффективное использование культурного потенциала страны, обеспечение преэминентности белорусской культуры с одновременной поддержкой культурных инноваций. В 2011 – 2020 гг. в сфере культуры планируется провести серьезные преобразования. Главная задача предстоящего периода – обеспечить повышение социальной и экономической эффективности функционирования отрасли. Одно из направлений ее решения – развитие государственно-частного партнерства, которое рассматривается как сотрудничество государства и частных партнеров в реализации социально значимых проектов. Это промежуточная форма между государственной и частной собственностью, своеобразная управленческая альтернатива приватизации. Привлечение капитала обеспечивается путем передачи частным структурам во временное владение, пользование или управление активов с сохранением за ними статуса госсобственности. Государственно-частное партнерство может быть также реализовано через привлечение частных организаций на строительство различных объектов. При этом фирмы получают доход от пользования объектами, продажи товаров и услуг, а государство сохраняет максимальный контроль за этими сферами деятельности.

Основными видами государственно-частного партнерства являются:

– инвестиционная деятельность – возвратное финансирование объектов государственной собственности и сферы услуг на льготных условиях, отличающихся от обычных рыночных;

державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 15.12.2005 р. № 3200-IV // ВВР України. – 2005. – № 14.

2. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : постанова Верхов. Ради України від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР.

3. Обґрунтування механізмів взаємодії та порядку сумісних дій органів державної влади, місцевого самоврядування з силами охорони правопорядку в умовах виникнення кризових ситуацій : звіт НДР (заключ.) / Академія ВВ МВС України ; кер. І. О. Кириченко ; викон. С. В. Белай [та ін.]. – Х., 2012. – 224 с.

– концессионная деятельность – управление объектами государственной собственности (памятниками историко-культурного наследия);

– благотворительная деятельность – рекомендуемые государством объекты или сферы для вложения средств спонсоров и меценатов, которые, по мнению государства, нуждаются в дополнительном финансировании.

Государственно-частное партнерство в сфере культуры – это сотрудничество государственного и частного секторов для более эффективного выполнения общественных проектов на условиях компенсации затрат, разделения рисков, обязательств и компетенций. Это позволяет государству более качественно и эффективно выполнять свои обязанности перед гражданами, привлекать дополнительный капитал, технологии, квалифицированный персонал. С точки зрения бизнеса это доступ к прежде исключительно государственным отраслям и перспективным рынкам, возможность участия в крупных долгосрочных инвестиционных проектах. Для общества в целом – это также еще один шаг на пути формирования социальной ответственности бизнеса.

Некоторые нормы, касающиеся отдельных форм государственно-частного партнерства, имеются в белорусском законодательстве, в частности, в Инвестиционном кодексе (о концессиях), в Гражданском кодексе (договоры подряда, аренды и др.). Также в Беларуси действуют совместные предприятия, свободные экономические зоны, финансирование банками государственных программ и т.д.

В Программе социально-экономического развития на 2011 – 2015 гг. предусматриваются подразделы о развитии государственно-частного партнерства в стране. Основные надежды связаны с принятием закона «О государственно-частном партнерстве», проект которого подготовлен. Это позволит дополнить и модернизировать действующую нормативную базу в сфере

інвестиційної діяльності, конкретизувати форми і сфери використання ГЧП [1].

Сьогодні сфера культури потребує підтримки не тільки держави, приватного бізнесу, але й громадянського суспільства. Успешної діяльності в цьому напрямку повинні сприяти також громадські об'єднання – Білоруське суспільство охорони пам'яток історії та культури, створене ще в 1966 р. (його регіональні відділення є в усіх областях центрів). Громадянська наглядова комісія при Міністерстві культури, до складу якої входять представники громадських об'єднань; Республіканський Рад по справах культури та мистецтва при Раді Міністрів Республіки Білорусь і др.

В умовах нестачі коштів громадські організації займаються переважно науково-дослідницькою, моніторинговою діяльністю і популяризувати питання збереження історико-культурної спадщини, інших культурних цінностей, шукають інвесторів і др. Наприклад, до реставрації Любанського замку в Новогрудському районі громадські організації привлекли кошти компаній Sapa, Velcom, Приорбанк. Добровільно працювали професійні архітектори та історики.

Республіканське громадське об'єднання «Асоціація клубів ЮНЕСКО» щорічно проводить волонтерські табори. В 2011 р. волонтери працювали на відновленні садиби М. К. Огінького в Залесьє Сморгонського району.

Успешній роботі установ культури також повинні сприяти створені при них в 2011 р. попечительські ради. Серед інших завдань вони повинні допомогти в залученні позабюджетних та інших додаткових джерел фінансування, а також здійснювати громадський контроль за витратами грошових коштів.

Державно-приватне партнерство як концепція співпраці держави та приватного сектору в громадсько значимих областях представляє великий потенціал для розвитку сфери культури. Незважаючи на різноманітність конкретних форм, залишається незмінним основоположний принцип – державні активи передаються на тимчасовій основі в розпорядження приватного бізнесу, який

отримує вигоду з надання громадських послуг, але несе на собі і інвестиційний ризик, пов'язаний з даною діяльністю. Зберігається контроль держави за обсягом та якістю надаваних послуг. Принципи такого контролю визначаються в контракті між представниками державної влади та приватною компанією.

Серьозними проблемами, обмежувальними розвиток ГЧП в сфері культури є: недостатній розвиток інституту експертизи та оцінки культурних цінностей; нестача кваліфікованих спеціалістів для проведення реставраційних робіт; активне комерційне будівництво; знесення цінних, але старих будівель; проведення приватними осіб несанкціонованих реставраційних робіт і т.п. Особливо це стосується культурних будівель. В останні роки ряд культурних будівель (історико-культурних цінностей), були частково або повністю перебудовані, втрачаючи свої особливості художньої та архітектурної цінності. В деяких випадках на пам'ятниках зодчества XVII–XIX ст. встановлюються склопакети з ПВХ, стіни обшиваються сайдингом (церква св. мученика Діонісія в Клецькому районі і др.).

Поэтому серйозні надії в розвитку державно-приватного партнерства покладаються на прийняття відповідного Закону, що дозволить врегулювати багато питань і успішно розвивати одне з пріоритетних напрямків культурної сфери. Це буде сприяти концентруванню людських та фінансових ресурсів на зміцненні позитивного іміджу білоруської культури в країні та за її межами.

Таким чином, білоруська культура розвивається в руслі тих процесів, які відбуваються в світі – збереження історико-культурної самобитності, установка на інновації, а також використання світового досвіду.

Список використаних джерел:

1. Програма соціально-економічного розвитку на 2011–2015 рр. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.gov.by/ru/macroeconomy/programma_soc_econom_razvitiia.

О. В. КІКТЕНКО

ПІДТРИМКА ФОНДОВОГО РИНКУ ЗА РАХУНОК КООРДИНАЦІЇ РЕГУЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

Причинами системної кризи на фінансовому ринку України є не лише деформації у фінансовій та банківській сфері, а й макроекономічні деформації, що сьогодні мають гостріший характер, ніж фінансові. Економіка України орієнтована та залежна від глобальних ринків. Тому поліпшення макроекономічної ситуації залежить як від зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Тобто для України проблеми є більш стандартними та переважно пов'язані зі слабкістю фінансової системи та недостатністю її регулювання. Треба враховувати, адаптуючи зарубіжний досвід удосконалення регулювання фінансових ринків до

вітчизняних реалій. Щодо реформування самих регулюючих органів необхідними є такі заходи:

1. Чітке визначення з інфраструктурою регулюючих органів, вибір моделі структури, визначення функцій органів, поділ повноважень та строків перетворень. Створення принципово нової інфраструктури регулювання потребує досить істотного часу, тому варто проводити її в декілька етапів.

2. Підвищення прозорості регуляторів фінансового ринку через розроблення та стандартизацію норм і процедур розкриття інформації про стан фондового ринку. Модернізація системи обліку та нормативів

регулювання сфери фондового ринку відповідно до міжнародних норм. Проведення оцінки діяльності регуляторів фондового ринку відповідно до міжнародних стандартів.

3. Підвищення ролі регуляторів через прийняття окремих законів та внесення змін до законів, що посилюють їх незалежність від органів влади у фінансовому плані та наглядову самостійність, а також розробка механізмів підзвітності та забезпечення прозорості діяльності цих органів.

Фондовий ринок є особливим елементом фінансової системи будь-якої країни, виконуючи одночасно два важливих завдання: перерозподілу тимчасово вільних коштів домогосподарств та підприємств на інвестиції в промислове виробництво та інфраструктуру, а також якісного перетворення відносин власності із забезпеченням внаслідок цього ефективної перебудови реальної економіки та стимулювання зростання добробуту населення.

Особливістю функціонування фондового ринку в економічній системі України є те, що (на відміну від еволюційного виникнення в результаті розвитку виробничих відносин) період його становлення співпадає за часом з формуванням всіх складових ринкової економіки, тобто він безпосередньо здійснює вплив і участь у структурній перебудові системи [1].

За останні роки вітчизняний фондовий ринок зріс майже у 15 разів. Організаційним підґрунтям зростання обсягів торгівлі та конкуренції між провідними торговельними майданчиками України протягом останніх років виступили наступні заходи: відкриття Української біржі з основним інвестором – російською групою РТС; стратегічне інвестування у ПФТС з боку Московської міжбанківської валютної біржі (ММВБ); запровадження торговельних операцій з двостороннього котирування РЕПО різних інструментів на основних торговельних майданчиках.

У цілому ж ліквідність на вітчизняних фондових майданчиках поки що є досить низькою, а кількість трейдерів-фізосіб – занадто малою (близько 5 тис. осіб на біржі ПФТС). Стимулюючим фактором розвитку є поступове збільшення тривалості торгової сесії, що можна оцінити позитивно як для професійних учасників ринку (торговців), так і для інтернет-трейдерів, оскільки з'являється додатковий час, щоб відреагувати на новини і динаміку американського фондового ринку. Створення умов для ефективного функціонування та розвитку інвестиційної інфраструктури і залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу, що передбачають розвиток індустрії прямого інвестування, консолідацію фондових бірж, захист прав споживачів інвестиційних послуг, створення центрального депозитарію цінних паперів, впровадження в Україні Європейської бізнес-мережі (European Business & Innovation Centre Network (EBN)) [3].

Реформування системи регулювання фінансового ринку в Україні: переваги та недоліки наявних підходів в створенні «з нуля» єдиного органу фінансового регулювання (так званий мегарегулятор), який буде виведено за межі компетенції НБУ; реформувати та вдосконалити нагляд у системі Української фондової біржі. Для реорганізації системи нагляду потрібні значні кошти, які розробники пропонують залучити від фінансових установ, запровадивши разовий внесок

в 1 % від статутного фонду фінансової організації та щомісячні платежі в розмірі 0,01 % від валових премій трейдерів-фізосіб та 0,05 % від вартості чистих активів інших фінансових установ. Такі ставки не вбачаються надмірними, але можуть мати певні деструктивні наслідки для фондового ринку, особливо на тлі зменшення їх доходів.

Особлива увага державних органів управління має приділятися формуванню сприятливих правових та інституційних умов для оптимального розвитку фінансового ринку України, розробки прозорих і зрозумілих «правил гри», а також перетворенню його фондового сегменту в ефективний механізм диверсифікованого акумулювання і трансформації заощаджень суб'єктів ринкових відносин на інвестиційні потреби національної економіки, її позитивні структурні зрушення.

Регулювання та нагляд за діяльністю НБУ, інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами. Їх врегулювання приведе до збереження за ДКЦПФР функцій регулювання ринку цінних паперів через специфічність завдань, методів та інструментів його регулювання.

Пропозиції до рекомендацій Конгресу: створення мегарегулятора, у здійсненні загального регулювання та нагляду за установами банківського, небанківського сектору та фондового ринку відокремленого від центрального банку, що здійснюватиме загальну координацію регулювання та нагляд за всіма фінансовими установами. Позитивні сторони розмежування повноважень НБУ в частині забезпечення цінової стабільності та створення єдиного фінансового регулятора з точки зору об'єднання нагляду за всіма фінансовими ринками та регулювання їх в одній установі, особливо за умов, коли в конкурентному сучасному суспільстві прискорюються процеси інтеграції та глобалізації, фінансові установи відійшли від чітко вираженої спеціалізації, а їх функції поступово переплітаються та доповнюються.

Один із найпоширеніших аргументів, поділ ефективних повноважень інфраструктури регулюючих органів, полягає в тому, що мета підтримання фондового ринку сприяє зниженню інфляції, але може вступити в суперечність з інтересами фінансової стабільності та чинити негативний вплив на її ліквідність і фінансову стійкість. Наявність саме фінансово здорових ринків є однією з передумов повноцінного регулюючого процесу і прогнозованості процесів на фінансовому ринку України.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка «Інфраструктура фондового ринку України: склад, структура, взаємодія». – Львів : Львівська фінансова академія, 2011.

2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [Електрон. ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

3. Сайт Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : [http://www.dfp.gov.ua/62.html?&tx_ttnews\[pointer\]=1&cHash=bae5ea2f1f](http://www.dfp.gov.ua/62.html?&tx_ttnews[pointer]=1&cHash=bae5ea2f1f).

ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В НОВИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ

Цивілізаційні процеси початку XXI ст. означені глобалізацією комунікації, формуванням ідеології інформаційного суспільства, які вирішальним чином впливають на міжнародне середовище, радикально змінюють міжнародну політику, національні зовнішньо- і внутрішньополітичні доктрини, зумовлюють необхідність з'ясування пріоритетів та розробки оптимальних програм у політичній, економічній, соціальній та культурній сферах.

Інформаційна домінанта посилює ефект глобальної політики, визначає значущість країн у світовій ієрархії, виступає чинником міжнародних впливів, інструментом дипломатії та глобальної стратегії світового порядку. Для вищої освіти України такі процеси розглядаються через призму завдань входження до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), вихідним концептом якого з 2005 року є реалізація принципів Болонського процесу.

Міжнародні організації та інституції, зокрема, ООН/ЮНЕСКО, Рада Європи, Європейський Союз, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), потребують формування регіональних пріоритетів та національних концепцій, зумовлюють необхідність чіткого і детального з'ясування формально-змістових параметрів розвитку цивілізацій, як послідовних, системно пов'язаних дій, реалізація яких (серед інших економічних перспектив) уможливила б перехід до сучасної повноцінної інформаційної парадигми розвитку освіти.

Академік В. П. Андрущенко підкреслює важливу концептуальну істину для вітчизняної освітньої політики, котра намагається відшукати соціальну, економічну та науково-технологічну платформу ствердження і виживання, нову парадигму підготовки людини до життя. Такий пошук має на меті забезпечити не лише адаптивне ставлення до дійсності, але й розвиток самої дійсності у відповідності до людських вимірів життя, продиктованих ідеалами XXI ст. Центром цієї парадигми, зазначає дослідник проблеми, є освіта, яка розвивається як відповідь на виклики цивілізації і одночасно як відповідь на потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації у новому глобальному просторі.

У Національній доповіді «Цілі розвитку тисячоліття» (2010) визначено завдання у сфері вищої освіти, котрі потребують невідкладного розв'язання для подолання ускладнень трансформаційного періоду на шляху гармонізації розвитку вищої освіти відповідно до тенденцій ЄПВО: 1) розширення автономії ВНЗ; 2) реформування мережі ВНЗ шляхом їх укрупнення та створення університетів регіонального типу, посилення взаємодії з роботодавцями; 3) зменшення розпорошеності ВНЗ за відомчим підпорядкуванням, що дасть можливість усунути дублювання функцій у підготовці фахівців та більш раціонально використовувати державні кошти на фінансування вищої освіти; 4) сприяння інтеграційним процесам в системі освіти

через створення навчальних та навчально-науково-виробничих комплексів; 5) забезпечення розвитку та оснащення комп'ютерною технікою, ліцензійними програмними продуктами та телекомунікаційним обладнанням мережі центрів дистанційного навчання.

Проаналізований нами проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., розглянутий Урядом України у 2012 р., визначає головні проблеми, які на сьогодні стримують розвиток освітньої галузі загалом. Насамперед, це:

- недостатня відповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці;
- обмеженість доступу до якісної освіти окремих категорій дитячого населення (сільські діти, особи з особливими освітніми потребами, обдарована учнівська молодь);
- відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального і духовного забезпечення розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- недосконалість змісту освіти: державних освітніх стандартів, навчальних планів, програм та підручників;
- недостатня зорієнтованість структури і змісту професійно-технічної та вищої освіти на потреби ринку праці, сучасні економічні виклики інноваційного, сталого, конкурентоспроможного суспільного розвитку;
- відсутність ефективної системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти;
- неефективність управління системою та закладами освіти, недостатній розвиток дитячого самоврядування, залучення громадських інституцій, роботодавців та інших користувачів освітніх послуг.

Саме зазначена проблема ефективного управління ще наприкінці 90-х рр. набула широкого обговорення у контексті посилення необхідності громадської участі в управлінні системою освіти. Опонентами підкреслювалося, що в управлінській сфері слабо представлена громадська складова, не сформовані механізми управління розвитком освіти. В якості головної задачі модернізації системи управління називалося створення гнучкої, цілеспрямованої, ефективної системи державно-громадського управління на всіх управлінських рівнях.

На сьогодні проблема не підкріплена достатньою теоретичною розробкою концептуальних засад державно-громадського управління освітою. Питання «У чому його специфіка? Чи можна його забезпечити, механічно поєднуючи управлінську діяльність державних і громадських органів у сфері освіти? Яких учасників освітнього процесу можна вважати суб'єктами управління? Якою має бути нормативно-правова база функціонування та розвитку державно-громадського управління? Якою є мета, завдання, функції, зміст, організаційна структура, форми і методи державно-громадського управління освітою?» тощо продовжують хвилювати суспільство.

На нашу думку, метою державно-громадського управління освітою має стати оптимальне поєднання

державних і громадських засад в інтересах людини, соціуму і влади. Зокрема, це реалізація законодавчо визначених прав усіх суб'єктів педагогічного процесу на участь в управлінні освітніми установами; демократизація державного управління освітою; задоволення потреб та інтересів учасників освітнього процесу; розвиток взаємопогоджувальних механізмів розв'язання суперечностей і конфліктів між усіма суб'єктами. Зміст державно-громадського управління охоплюватиме декілька напрямів:

1) забезпечення функціонування освітньої сфери: участь у підготовці, прийнятті та реалізації нормативно-правової бази; взаємодія державних і громадських органів, що сприяють гармонізації та гуманізації взаємин учасників освітнього процесу; залучення сил і засобів юридичних і фізичних осіб, зокрема працеводів; представлення та захист інтересів освітян;

2) розвиток системи освіти: розробка і реалізація відповідних програм, у тому числі спрямованих на

його модернізацію; вдосконалення змісту, форм і методів освітньої діяльності; підготовка, прийняття та введення в дію оновленого законодавства.

Список використаних джерел.

1. Актуальные вопросы развития образования в странах ОЭСР / отв. ред. М. В. Ларионова. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. – 152 с.

2. Андрущенко В. П. Освітня політика (огляд порядку денного) / В. П. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К. : МП «Леся», 2010. – 368 с.

3. Михайліченко М. В. Метаморфози якості вищої професійної освіти у вирі міжцивілізаційного зсуву / В. П. Бех, М. В. Михайліченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія : [зб. наук праць]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – № 29 (42). – С. 6–14.

4. Цілі розвитку тисячоліття, встановлені для України: національна доповідь / Ціль 2: Забезпечення якісної освіти впродовж життя. – К., 2010. – С. 43–53.

І. О. ПАРУБЧАК

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ГУМАНІТАРНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Криза соціально-економічної сфери життя змусила багатьох людей переглянути свої ціннісні орієнтири і розчаруватись у багатьох до того, здавалось, безсумнівних цінностях. Процес переоцінки цінностей потребує осмислення набуття ще певного досвіду і отже певного часу, щоб виробилась у людини відносно стійка ціннісна орієнтація. Чисельні реформи минулих десятиріч спричинили масове неприйняття будь-яких нововведень, котрі з рештою призводили до негативних наслідків і чергового краху надій на позитивні зміни у житті людей. Можна цілком погодитись з багато разів висловленою в літературі та політичному житті думкою про те, що головною причиною негативного ставлення багатьох людей до процесів перетворень є, власне, недосконалість цих процесів та відсутність належного рівня публічного управління в державі.

Прорахунки й помилки, що були допущені при визначенні моделі модернізації у перші роки незалежності України, стали чітко усвідомлюватись владою набагато пізніше. Логіка реформ не була узгоджена з логікою сучасного цивілізаційного розвитку, його гуманізацією, органічною підпорядкованістю соціальній функції, інтересам свободи та всебічного розвитку особистості [1]. Гуманітарні цінності потребують великих коштів, отже їх розвиток безпосередньо пов'язаний з економічним станом суспільства. Гідний соціально-економічний рівень життя людини створює передумови для її духовної самореалізації, повноцінного виконання інших важливих завдань розвитку гуманітарної сфери.

У сучасних умовах духовного розвитку все більше актуалізується роль і значення формування у суспільній свідомості моральних цінностей, які суттєво активізують процеси моральної регуляції публічного управління в державі, культурно-морального розвитку

людини, прогресу суспільства в цілому; стає особливо важливим нове переосмислення ролі релігії в духовному житті суспільства, її місця в консолідації людей, гуманізації суспільних відносин. Динаміка соціального і духовного життя передбачає автономію особистості, перехід від тотальної регламентації до свободи усіх сфер життєдіяльності індивідуальності, соціального і духовного плюралізму.

Реалізуючи конституційні засади, кожна людина в українському суспільстві має реальні можливості безперешкодно дотримуватись своїх поглядів, вільно виражати і поширювати власні думки, сповідувати будь-які ідеали, моральні й естетичні цінності, займатись інтелектуальною й культурно-освітньою діяльністю [2, с. 45]. Не останню роль у цих процесах відіграє той факт, що держава перестає бути монополістом у сфері гуманітарної діяльності, де діють організації різних форм власності, різного підпорядкування та різних організаційно-правових форм.

У більшості випадків публічне управління в державі повинне виробляти адекватні морально-етичні, політико-правові та соціально-психологічні противаги негативним тенденціям, якими неминуче супроводжуються швидкі соціальні трансформації. Проте велика кількість українських політиків і вчених наголошують на тому, що реформаторський процес необхідно продовжувати, в тому числі задля підвищення життєвого рівня тих груп людей, які цей процес не сприймають. І тут державна соціально-гуманітарна політика має максимально пом'якшити негативні наслідки трансформаційних процесів для населення через створення дієвої системи захисту людей, ефективного законодавства та послідовного впровадження ефективного публічного управління в державі.

Гуманітарна політика ринково орієнтованого суспільства спрямована на рух вперед – радикальні суспільні перетворення в напрямку розвитку демократії та становлення ринкових відносин з одночасним збереженням всього, що працювало на людину, її потреби, інтереси, відповідало гуманітарним принципам і загальнолюдським цінностям. Все це доводить той факт, що гуманітарна політика ринково орієнтованого суспільства повинна створювати умови для формування, розвитку та оптимального функціонування соціальних, духовних відносин, всебічного розкриття, самореалізації, соціального, духовного потенціалу людини, її добробуту.

Для реалізації соціально-гуманітарної політики потрібна ефективна модель взаємодії держави та громадянського суспільства через максимально ефективне державне управління. Вона, як суб'єкт державної політики у сфері соціокультурного розвитку має перейти від директивних форм управління у цій сфері до системи регулятивних методів публічного управління, що ґрунтуються на правових засадах, економічних важелях, які створюють умови для фінансової, матеріальної діяльності в гуманітарній сфері [3, с. 76]. До реалізації соціальної та гуманітарної політики мають активніше включитися громадянське суспільство та його агенти – політичні партії, громадські організації, професійні спілки та інші об'єднання людей.

Справжній демократичний розвиток, у тому числі демократизація гуманітарної сфери суспільства, мають спиратися на свідомих та відповідальних громадян, що мають відповідний рівень правової та політичної культури, освіченості, законслухняності. Формуванню всіх цих факторів громадянського суспільства протягом усіх років незалежності України вкрай заважало масове зубожіння населення, високий рівень соціального розшарування суспільства. Гуманістичні ідеали, що базуються на визнанні цінності людської особистості, захисту її гідності та права на вільний розвиток, такі, що

вважають благо людини основним критерієм оцінки соціальних інститутів, а принципи рівності і справедливості – є нормою відносин між людьми [4]. Набуває актуальності проблема забезпечення державної стабільної соціальної та гуманітарної політики, оскільки публічне управління дедалі більше перетворюється у системоутворюючий і стратегічно важливий чинник державного розвитку.

Головним чинником стабільності соціальної політики нашої держави є створення максимально сприятливих умов для перетворення гуманітарного потенціалу нації в її гуманітарний капітал за рахунок формування оптимальних суспільних та державних можливостей для самореалізації кожної людини та нації в цілому; забезпечення соціальної справедливості та демократичного доступу до цих можливостей; суспільної мотивації соціальної активності. Завдання держави полягає у створенні за допомогою ефективного публічного управління сприятливого соціально-гуманітарного середовища, де кожний громадянин у процесі соціалізації стає повноцінним творцем суспільної діяльності, повноважним суб'єктом державного та соціального розвитку.

Список використаних джерел:

1. *Бабій М.* Державна політика щодо свободи совісті й релігій: сутність і практика / М. Бабій // Людина і світ. – 2004. – № 3. – С. 16-17.
2. *Зелінський М. Ю.* Соціальна прогностика як наука: особливості становлення і розвитку / М. Ю. Зелінський // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2004. – 156 с.
3. *Українська політична нація* : монографія. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2003. – 345 с.
4. *Піроженко В.* Гуманітарна політика: проблеми та суперечності / В. Піроженко // Київський телеграф. – 2004. – 16-22 січня. – № 3. – 34 с.

Н. В. РЕШЕТНИКОВА

РЕАЛИЗАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В СФЕРЕ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РФ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО КРИЗИСА

Мировой экономической кризис затронул вопрос государственной политики в сфере управления и требует новых механизмов реализации в различных сферах. Вопрос политики регулирования государством развития предпринимательства, особенно на длительную перспективу является актуальным, но сегодня он как никогда нуждается в новых исследованиях.

Масштабы стратегического развития малого бизнеса в России и его вклад в оздоровление экономики сегодня явно недостаточны. Одна из причин такого положения состоит в том, что не получила должного развития государственная поддержка предприятий малого бизнеса [5]. Между тем эти предприятия, как наиболее неустойчивая предпринимательская структура, наиболее зависимая от колебаний рынка, нуждаются в разносторонней государственной поддержке [6].

Таким образом, цели и задачи государственной политики развития и поддержки молодежного предпринимательства базируется на признании малого предпринимательства сферой экономической деятельности, способной при должной государственной политике обеспечить наиболее быстрый и значительный социально-экономический эффект. Исходя из этого, в рамках поддержки малого предпринимательства является создание политический, правовых и экономических условий для свободного развития малого предпринимательства.

Развитие рыночных отношений в экономике современной России способствует появлению новых социальных норм и ценностей, статусов и ролей, видов деятельности и рабочих мест, которые человек может не только занять, но и создать самостоятельно. Изменяются требования к людям, становятся социально востребованными такие человеческие качества, как

инициативность, предприимчивость, самостоятельность, организаторские способности. Происходит интеграция молодежи в негосударственный сектор в качестве частных предпринимателей. В среднем каждый третий хотел бы иметь свое дело, 9 % молодежи пытались организовать свое дело, но только 5 %, удалось сохранить его. В ближайшие пять лет в их среде каждый десятый будет иметь свое дело [2].

Известный американский ученый Пол Самуэльсон писал: «Люди всегда хотят начать самостоятельное дело... Если даже им никогда не удастся заработать больше, чем несколько тысяч долларов в год, все же есть что то привлекательное в возможности строить собственные планы и выполнять разнообразные задачи, к каждодневному решению которых мелкий предприниматель имеет склонность» [2].

Жизненные установки молодежи определяют разное отношение к тому положительному, что может дать занятие бизнесом [1].

В сфере малого бизнеса работают около 8 млн. человек, или почти 12 % всего занятого населения, и численность эта из года в год будет возрастать. В малый бизнес приходят все больше молодых, энергичных людей. По среднероссийским данным, 70-80 % негосударственных предприятий создаются людьми 25-30 летнего возраста. Кроме того, по данным социологических исследований, около 60-65 % молодежи связывают свою судьбу с предпринимательской деятельностью, многие из них хотели бы организовать собственное дело [4].

Становление и развитие молодежного предпринимательства как решает общие проблемы стратегического развития малого бизнеса, так и способно выполнить ряд социально значимых задач, таких как: организация занятости молодежи; усиление социальной защищенности молодежи; формирование нового менталитета нации, основанного на позитивном отношении к институту частной собственности и предпринимательству; проведение профессиональной ориентации и обучение молодых людей.

В соответствии с федеральным законодательством государственная поддержка малого предпринимательства должна осуществляться по следующим направлениям [3]:

1) формирование инфраструктуры поддержки и развития малого предпринимательства;

2) создание льготных условий использования субъектами малого предпринимательства государственных, финансовых, материально-технических и информационных ресурсов, а так же научно-технических разработок и технологий;

3) организация подготовки, переподготовки и повышения квалификации кадров для малых предприятий и др.

Необходимо существенно уменьшить налоговую нагрузку на малый бизнес. Это особенно важно для начинающих предпринимателей, в первую очередь в таких сферах деятельности как инновационная, производственная, строительная и ремонтно-строительная, медицинская.

Одной из первоочередной задач является ограждение малого бизнеса от бюрократии, сделать

как можно проще процедуру регистрации, сократить число проверок, сократить процесс числа лицензируемых видов деятельности и продукции.

В соответствии с ФЗ от 02.08.2001 г. № 128-ФЗ «О лицензировании отдельных видов предпринимательской деятельности» местные органы не имеют право, вводить какие бы то ни было разрешительные документы кроме перечисленных законом лицензий. Однако распространенной практикой остаются, например, разрешения на торговлю или на какой-то другой вид деятельности, от пожарной инспекции до санэпиднадзора.

Еще одна проблема – законодательная база, на которую сейчас может опираться малый бизнес. Нет свободной единой законодательной основы для сегодняшней деятельности отечественных предприятий малого бизнеса, а имеются, разносторонние установления претворяются в жизнь далеко не полностью.

Большая работа предстоит в области совершенствования механизмов финансово-кредитной поддержки инициатив начинающих предпринимателей, предполагающая организацию на конкурсной основе поддержки начинающих предпринимателей, содействия созданию организаций по микрофинансированию, обществ взаимного кредитования, внедрение модели страхования предпринимательских рисков начинающих предпринимателей с лизинговыми компаниями и фондами поддержки предпринимательства.

Преодоление названных проблем раскроет возможности дальнейшего развития малого бизнеса в России.

Таким образом, можно констатировать, что в России имеется очень большой незадействованный ресурс экономического роста – это предпринимательство, главным двигателем которого, есть и будет молодежь.

Мы понимаем, что, молодежь – является главным социальным ресурсом в любой стране. И от того, как государство и общество в целом будут относиться к своим молодым специалистам, будет зависеть не только наше благополучие и реализации, как личности в собственном деле, но и будущее государства и общества.

Итак, в современных условиях в России необходимо строить систему мер государственной поддержки молодежного предпринимательства на всех уровнях.

Список использованных источников:

1. *Борисова Л. Г.* Подросток в бизнесе: социализация или девиализация? / Л. Г. Борисова // Социологические исследования. – 2001. – № 12. – С. 68–76.

2. *Осадчая Г. И.* Стиль жизни молодых горожан: трансформация или дифференциация / Г. И. Осадчая // Социологические исследования. – 2002. – № 10. – С. 87–92.

3. *Предпринимательство : учеб. для вузов / под ред. М. Г. Лапусты.* – М. : ИНФРА-М, 2007. – 667 с.

4. *Шабанова М. А.* Новое поколение российского бизнес-сообщества: особенности профессионализации и адаптации / М. А. Шабанова // Социологические исследования. – 2006. – № 12. – С. 28–40.

5. *Государственная политика в развитии и поддержки малого предпринимательства, на пути выхода из экономического кризиса / Сайт Института*

**І. Г. САВЧЕНКО,
О. В. ЧУМАК**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

В умовах випереджувальних темпів розвитку банківського сектора в докризовий період відбувалося поступове накопичення низки дисбалансів. Уникнути кризових явищ у банківській сфері можливо шляхом проведення політики, спрямованої на посилення ризик-менеджменту. На макрорівні очікуваними результатами від реалізації Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері є розробка механізму державного управління ризиками. Під час здійснення своєї діяльності банки стикаються з сукупністю різних видів ризиків, які різняться між собою за низкою ознак та впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Ефективність управління банківськими ризиками залежить не тільки від чіткого їх визначення, але й від науково-обґрунтованого розмежування на конкретні групи й види за певними ознаками. Для банківської системи характерні такі види ризиків: кредитний; валютний; ринковий; пов'язаний із відсотковою ставкою; ліквідності; операційний; юридичний; пов'язаний із репутацією банку. Види банківських ризиків залежать від ознак покладених в основу їх класифікації. Недостатньо ефективним на сьогодні залишається здійснення заходів щодо попередження кредитних ризиків банків. Для їх мінімізації доцільно запровадити удосконалені підходи до проведення оцінки кредитних ризиків банків, створити умови для підвищення якості кредитного аналізу платоспроможності позичальників і забезпеченості кредитів.

За сферою виникнення ризику поділяються на зовнішні й внутрішні. На нашу думку, зовнішні ризики за повнотою охоплення території можна поділити на районні, регіональні, державні та світові. За складом клієнтів банку ризики варто групувати з огляду на галузеву приналежність клієнтів; ступінь обсягу діяльності клієнтів (дрібні, середні й великі клієнти); приналежність клієнтів до тієї або іншої форми власності. Для мінімізації ризиків, що можуть виникнути внаслідок недостатньої обізнаності про особливості та споживчі характеристики фінансових послуг, можуть здійснюватися заходи щодо підвищення рівня фінансової грамотності та обізнаності населення, які забезпечуватимуть стабільність, сприятимуть посиленню довіри населення до фінансової системи країни.

За формою прояву банківські ризики поділяються на систематичні і несистематичні. Систематичні ризики визначаються як імовірність плинності фінансового становища банку в результаті змін загальної ситуації в банківській системі. Несистематичні ризики означають можливість погіршення фінансового стану окремого банку. За можливістю управління банківські ризики поділяють на відкриті та закриті. Відкриті ризики не

підлягають регулюванню, в той час як закриті піддаються управлінню. Залежно від способу розрахунку виділяють сукупні (загальні) й приватні ризики. Сукупний ризик передбачає оцінку ризику банку залежно від доходу та дотримання економічних нормативів банківської ліквідності. Приватний ризик оцінюється на підставі шкали коефіцієнтів ризику за банківською операцією або їхніми групами. Зарубіжні банки керуються принципами групування ризиків за декількома категоріями: незначний (або нульовий) ризик; звичайний ризик; підвищений ризик; значний (або високий) ризик; неприйнятний ризик. У вітчизняній практиці подібна градація категорій ризику представлена інакше й виражається у вигляді угруповання активів банку, зважених з урахуванням ризику: активи, вільні від ризику; з мінімальним ризиком; з підвищеним ризиком; схильні до максимального ризику.

Основними принципами управління банківськими ризиками є цілісність, відкритість, ієрархічність формування, ефективність, регламентованість, пріоритетність, узгодженість, інформованість, неперервність, циклічність. Ці принципи є основою діяльності ризик-менеджменту, що передбачає поетапний розгляд управління ризиками, а також виступають стратегічним стрижнем цього процесу. Ключовим принципом є циклічність, коли кожний з етапів нерозривно пов'язаний з іншими як функціонально, так й організаційно. В рамках цієї методології управління банківськими ризиками можна характеризувати як процес, що послідовно проходить такі етапи: ідентифікація ризику; оцінка наслідків настання ризику; прийняття управлінського рішення й контроль. Визначальним етапом у процесі управління банківськими ризиками є визначення центрів відповідальності. Рационально виділяти три типи центрів відповідальності: колегіальні органи, управління ризик-менеджментом, структурні підрозділи. Діяльність даних центрів розглядається зазвичай в таких аспектах: участь у процесі управління, функціонування нормативної бази, рівень управлінських рішень.

Управління системою банківських ризиків вимагає інтеграції в цей процес, повинно мати наукову обґрунтовану стратегію, тактику й оперативну реалізацію. Стратегія управління ризиками має органічно входити до загальної стратегії банку з питань управління активами і пасивами, а також бути взаємопов'язаною з іншими стратегіями за критеріями системності та комплексності. З огляду на види банківських ризиків, в цій системі виділяють блоки управління кредитним ризиком, ризиком незбалансованої ліквідності, відсотковим та

операційним ризиком, втрати дохідності, а також комплексні блоки, пов'язані з ризиками, що виникають у ході окремих напрямів діяльності банку.

Структура управління банківськими ризиками може бути представлена як сукупність трьох рівнів, що відіграють певну роль в процесі управління загальним ризиком банку. Як перший рівень виступають колегіальні органи банку, які на нашу думку, доречно розділити на два підрівні: правління та комітети. Головною функцією правління банку в аспекті управління ризиками є вироблення стратегічних планів, ухвалення стратегічних управлінських рішень, розгляд і затвердження документів власної нормативної бази. Комітети, до компетенції яких входить управління банківськими ризиками, можуть бути кредитними, з управління активами та пасивами (управління відсотковим, валютним ризиком, ризиком ліквідності тощо), операційно-технологічними.

На нашу думку, комітети повинні розподіляти повноваження структурних підрозділів банку в цьому виді діяльності, залишаючи тактичний контроль управління ризиками своєю прерогативою. Роль другого рівня належить структурним підрозділам, до компетенції яких входить це питання, наприклад, управління або департамент ризик-менеджменту. Пріоритетним завданням такого підрозділу є забезпечення належного рівня проходження всіх етапів процесу управління банківськими ризиками шляхом

ухвалення тактичних й оперативних управлінських рішень. Тактичне управління банківськими ризиками, що покладається на підрозділ ризик-менеджменту, реалізується за трьома рівнями: розробки, впровадження та використання внутрішньої нормативної бази. На рівні розробки здійснюється створення внутрішньої нормативної бази та формування системи лімітів, рівень впровадження сприяє формуванню робочих груп, проведенню сценарного аналізу (бек-тестінгу) та аналізу результатів тестування.

Оперативне управління ризиками здійснюється безпосередньо підрозділом, що відкриває ризикову позицію шляхом самоконтролю засобами моніторингу відкритих позицій щодо дотримання певних обмежень. На структурні підрозділи покладається відповідальність за консолідацію інформації та подання звітності. Система відстеження банківських ризиків має включати способи виявлення та оцінки ризику, засоби його моніторингу. Призначенням різних регламентів є визначення взаємодії структурних підрозділів банку в процесі управління банківськими ризиками, встановлення порядку застосування методик й інструментарію ризик-менеджменту. Заключним етапом процесу управління банківськими ризиками на рівні ризик-менеджменту має бути системний контроль відхилень ризикових позицій, організація зворотних зв'язків між підрозділами банку та його керівництвом, ухвалення ефективних управлінських рішень.

В. М. ШАМРАЄВА

ПРОБЛЕМА ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Україна, як молода держава, на сьогодні має вирішувати досить складні завдання що пов'язані із забезпеченням її національної безпеки, в тому числі і проблеми обумовлені розвитком новітніх технологій та процесами глобалізації. Розробка національної концепції протидії інформаційним впливам, або як інколи їх називають «інформаційним війнам», одна з таких проблем.

Підходячи до їх вирішення Україна прагне якомога ширше залучити і світовий досвід та інструменти міжнародного і міждержавного співробітництва. Серед держав які мають відповідний досвід безумовно слід виділити Сполучені Штати Америки, як світового лідера та глобального гравця сучасних міжнародних відносин, що фактично будує світову систему безпеки.

Американські фахівці ще наприкінці ХХ ст. стверджували, що одним з пріоритетних напрямків національної стратегії оборони, від розвитку якого залежить збереження та зміцнення їх становища у світі, є інформаційна перевага над будь-яким можливим супротивником [1]. На сьогодні експерти з США велику увагу приділяють розробці проблем, пов'язаних із концепцією інформаційної війни, як форми міждержавного протигорства у постіндустріальному суспільстві.

Серед сучасних науковців та фахівців-практиків, що розробляють визначену проблематику в Сполучених

Штатах, можна підкреслити напрацювання А. Цебровскі, Д. Альбертса, Дж. Гарстку, П. Вілсона ті ін.

Однак сучасна наука ще не розробила загально визнаного терміна «інформаційна війна». У сфері державного управління, зовнішньої політики та у політичній науці найбільш поширеним є підхід де інформаційна війна трактується головним чином як інформаційно-пропагандистські та інформаційно-психологічні операції, які здійснюються за допомогою засобів масової інформації у тому числі електронних, через елементи глобальної інформаційної інфраструктури [2].

Контроль над інформаційним простором на стратегічному рівні, тобто на такому, що дозволяє впливати на систему сприйняття і, відповідно, прийняття рішень в інших країнах, завжди був пріоритетним завданням національної системи безпеки Сполучених Штатів Америки. Провідними сферами інформаційних війн, де можна домогтися визначального стратегічного впливу, науковці вважають суспільно-політичні відносини, політичну боротьбу, політичну пропаганду, дипломатію та психологічні операції. Кожна з них є досить важливою і самостійною, але стратегічного ефекту можна досягти лише здійснюючі комплексні зусилля за всіма визначеними напрямками.

Для практичної реалізації інформаційних впливів у цілому та інформаційних воєн, зокрема, необхідним

є міжвідомчий підхід та чітке узгодження дій відповідних компетентних установ. На сьогодні завдання стратегічного впливу вирішують досить чисельні державні установи Сполучених Штатів, серед яких Управління справ президента, Рада національної безпеки, Державний департамент, міністерства оборони та юстиції, ЦРУ та ФБР, а також Міністерство внутрішньої безпеки та Управління глобальних комунікацій [3].

Сучасна система стратегічного впливу почала складатися ще за часів президентства Р. Рейгана. У розробленій у той період Стратегії національної безпеки поряд із такими традиційними елементами національної могутності, як дипломатія, економічний та військовий потенціал, вперше було виокремлено інформацію, хоча у попередніх документах вона була визначена тільки як елемент забезпечення [4].

Методи реалізації інформаційних впливів значно відрізняються від методів публічної дипломатії та зв'язків з громадськістю. Інформаційно-психологічний вплив, відповідно до законодавства США, може бути спрямовано лише на громадян інших держав та містить у собі виконання наступних завдань:

- цілеспрямоване проведення психологічних акцій, заборона чи підтримка тих акцій збройних сил, які можуть здійснити психологічний ефект на цільову аудиторію;

- вплив на населення іноземних держав з метою зміни їхнього ставлення до тих або інших дій Сполучених Штатів та трансформація його поведінки у вигідному для мети військової компанії напрямку, розповсюджуючи інформацію по відповідних каналах;

- розповсюдження інформаційних матеріалів серед громадян іноземних держав;

- налагодження зв'язків із громадськістю (посередництво) у зоні перебування американських військ;

- протидія ворожій пропаганді, дезінформації та пробам впливати на політичну волю США та їх союзників у зоні проведення військових операцій [5].

Сполучені Штати Америки нагромадили величезний досвід із реалізації інформаційних впливів та інструментів протидії їм. Україна у рамках реалізації Харгії про стратегічне партнерство та Дорожньої карти має шанси вивчити наробки американських фахівців та активно застосовувати їх при реалізації вітчизняної інформаційної політики. Однак слід брати на увагу і те, що через особливу делікатність даної проблематики та її тісний зв'язок із питаннями національної безпеки держави доступ до визначеної інформації досить обмежений.

Список використаних джерел:

1. Joint Vision 2020 / The Joint Chiefs of Staff. – Washington : US Government Printing Office. – 2000. – June. – P. 10-11.

2. *Панарин И. С.* Информационная война и власть / И. С. Панарин. – М. : Изд. дом «Мир безопасности», 2001. – 231 с.

3. *Бедрицкий А. В.* Информационная война: концепции и их реализация в США / А. В. Бедрицкий ; под ред. д.и.н. Е. М. Кожокина ; Рос. ин-т стратегич. исслед. – М. : РИСИ, 2008. – С. 162.

4. *Radvanyi J.* Psychological Operations and Political Warfare in Long-Term Strategic Planning / J. Radvanyi. – New York : Praeger's, 1990. – P. 23.

5. *Lamb C. J.* Review of Psychological Operations Lessons Learned from Recent Operational Experience / C. J. Lamb. – Washington : National Defense University Press, 2005. – P. 52-53.

В. М. ШВИДУН

ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЮ ПЕДАГОГІЧНОЮ ОСВІТОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

В умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства в усіх сферах життя – економічній, політичній, соціальній, культурній відбуваються зміни, що призвели до критичного переосмислення завдань та функцій систем освіти, оскільки сучасна освіта повинна, в першу чергу, не давати певну суму знань, а готувати людей бути конкурентоспроможними на міжнародному рівні. Тому проблема формування адекватних механізмів державного управління освітою набуває все більшого значення в контексті запровадження стратегічного мислення та системи управління знаннями. Необхідно змінити традиційні підходи до управління освітньою галуззю з метою трансформації системи підготовки фахівців відповідно до викликів сучасності, забезпечення соціальної інтеграції, розвитку особистості.

Зважаючи на той факт, що якість та ефективність системи освіти безпосередньо пов'язана з якісною та ефективною роботою педагога, у всіх країнах на перше

місце виходить проблема модернізації механізмів державного управління освітою в контексті трансформації роботи викладача, вчителя відповідно до реалій сьогодення. Підтвердженням цьому є та увага, що приділяється розробці стратегій педагогічної діяльності в умовах постіндустріального суспільства з боку міжнародних організацій – ЮНЕСКО (Міжнародне бюро освіти), МОП (Міжнародна організація праці), Ради Європи (Комітет з питань освіти), Організації міжнародного співробітництва та розвитку, Всесвітньої профспілки педагогічних працівників «Міжнародна освіта» та інших.

Зокрема, у документах ЮНЕСКО мова йде про формування «нового професійного обрису вчителя», тобто про диверсифікацію його функцій у контексті таких глобальних явищ, як технологічна революція та демократизація суспільного життя.

На основі даних факторів передбачається подальша модернізація системи освіти в цілому та професійних

функцій педагога зокрема, спрямована на реалізацію фундаментальних цілей освіти XXI століття, сформульованих у звіті «Освіта: прихований скарб», підготовленому у 1996 році Міжнародною комісією з освіти для XXI століття під головуванням Жака Делора: вчитися, щоб знати; вчитися, щоб творити; вчитися жити разом; вчитися, щоб бути [3, с. 12].

У даному контексті вважаємо, що розвиток механізмів державного управління післядипломною педагогічною освітою має бути спрямований на:

- визначення кола знань, умінь і цінностей, які мають поширюватись освітою за допомогою педагога;
- формування компетентності вчителя в галузі інформаційних технологій, що виступають у двоякій ролі: як інструмент процесу пізнання та як компонент викладання;
- вирішення проблеми професійної автономії педагогів і навчального закладу в цілому (передусім стосується прийняття рішень щодо змісту і методів викладання, організації навчального процесу тощо);
- розв'язання проблеми налагодження нових видів стосунків між учителями та їх партнерами в системі освіти: сім'ями, общинами, вищими навчальними закладами, засобами інформації, підприємствами, урядовими і неурядовими організаціями тощо;
- поширення стратегії морального та матеріального стимулювання педагогів.

Також, на нашу думку, для післядипломної педагогічної освіти України в умовах інтеграції освітніх систем актуальними є основні завдання, сформульовані для вчителів країн Західної Європи, зокрема:

- забезпечення свого постійного розвитку, включаючи вдосконалення знань і викладацьких навичок;
- усвідомлення, які цінності і світоглядні настанови ведуть до створення здорового людського суспільства;
- активна участь у справах місцевої громади і всього суспільства;
- забезпечення ефективного управління навчальним середовищем і ресурсами;
- уміння пов'язувати навчальні програми школи з потребами суспільства;
- здатність давати поради окремим дітям і управляти групами дітей;
- орієнтуватися в різних педагогічних методах та адекватно їх використовувати;
- розумітися в різних науково-дослідницьких методиках [2, с. 44].

Вважаємо доцільним подальшу модернізацію механізмів державного управління післядипломною педагогічною освітою України спрямувати на

забезпечення самостійності даної освітньої галузі з власними механізмами фінансування, управління, функціонування та розвитку. Необхідна системна розробка принципів розвитку післядипломної педагогічної освіти в ринковому інформаційному суспільстві з використанням ресурсів власників засобів виробництва та громадянського суспільства, оскільки на кошти лише галузевого державного бюджету виконати зростаючі запити педагогів в контексті реалізації принципів безперервної освіти практично не можливо.

Механізми державного управління післядипломною педагогічною освітою мають бути трансформовані в рамках реалізації демократичної моделі управління з орієнтацією на непряме керівництво, що добре себе зарекомендувало в розвинених країнах світу. Загальний напрям даної модернізації визначений у нормативних документах, спрямованих на подальший розвиток системи освіти України, зокрема в Національній доктрині розвитку освіти [1].

На основі аналізу даних документів вважаємо доцільним зробити висновок про те, що розвиток системи післядипломної педагогічної освіти має продовжуватись на основі реалізації наступних положень:

- запровадження відкритої моделі освіти з притаманними їй особливостями – економічною ефективністю, гнучкістю, модульністю, паралельністю, асинхронністю тощо;
- розширення можливостей вибору суб'єктів освітньої діяльності (що дозволяє наблизити навчальний процес до потреб споживачів освітніх послуг);
- альтернативний вибір навчальних дисциплін, педагогічних систем;
- розвантаження навчальних планів для забезпечення слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників можливостей самоосвіти;
- формування комплексу альтернативних спецкурсів, факультативів (у тому числі з орієнтацією на регіональний компонент).

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>
2. Синенко С. І. Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Синенко Світлана Іванівна. – К., 2002. – 269 с.
3. Declaration and Recommendations of the forty-fifth session of the International Conference on Education. – Geneva : IBE/UNESCO, ED/BIE/CONFINTED 45/3/. – 1996. – 45 p.

А. І. ГНАТЕНКО

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Формування дієздатної й ефективної публічної влади в Україні зумовлює перерозподіл завдань, повноважень та ресурсів на центральному, регіональному та місцевому рівнях.

Нові зовнішні та внутрішні виклики, які постають перед Україною, вимагають вироблення виваженої державної регіональної політики. Це призводить до підвищення ролі стратегічного планування

регіонального розвитку як одного з найбільш перспективних та ефективних механізмів реалізації довгострокової регіональної політики.

Стратегічне планування регіонального розвитку – постійний процес розроблення та реалізації заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічного розвитку регіону у довгостроковій перспективі, виходячи із об'єктивних економічних умов і з врахуванням змін навколишнього середовища [3, с. 234].

Основними принципами, визначеними Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», є: цілісність, об'єктивність, науковість, гласність, самостійність, рівність, дотримання загальнодержавних інтересів.

У науковій літературі розроблено більш обґрунтовані принципи стратегічного планування, які дозволяють точніше ідентифікувати цей вид управлінської діяльності. До таких принципів можна віднести: цілевстановлення, альтернативність, системність, послідовність, гнучкість, довгостроковість [2; 4].

Практика стратегічного планування розвитку регіонів ґрунтується на поєднанні двох підходів:

1) стратегії щодо розвитку регіонів країни розробляються на макрорівні, ухвалюються Верховною Радою й у значних обсягах фінансуються за рахунок коштів державного бюджету;

2) стратегії щодо розвитку окремих регіонів розробляються регіональними органами влади (місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування), ухвалюються органами місцевого самоврядування і фінансуються переважно із місцевих бюджетів [3, с. 98].

Слід зазначити, що нормативно-правове забезпечення стратегічного планування регіонального розвитку – необхідний і водночас один із найважливіших компонентів державного управління регіональним розвитком в Україні з огляду на

система нормативно-правового забезпечення стратегічного планування регіонального розвитку в Україні, що існує нині, регламентується такими документами:

- Конституцією України (статті 116, 119, 143);
- Бюджетним Кодексом України;
- Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 20.12.2005 р.;
- Законом України «Про державне прогнозування та розробку програм економічного та соціального розвитку України» від 23.03.2000 р.
- Законом України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р.;
- законами України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. і «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997р.;
- постановою Кабінету Міністрів «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» від 26.04.2003 р. № 621;
- Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 року від 21.07.2006 р.;
- Концепцією вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного

розвитку України (Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4.10.2006 р.);

– щорічними посланнями Президента України до Верховної Ради України;

– регіональними стратегіями розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, районів, міст;

– низкою галузевих програм на довгостроковий період;

– державними цільовими програмами;

– нормативними актами органів влади Автономної Республіки Крим, центральних органів виконавчої влади та їх територіальних підрозділів органів місцевого самоврядування;

– документами міжнародних конференцій, міжнародними угодами тощо.

Крім того, можливість стратегічного планування регіонального розвитку витікає із положень Європейської хартії місцевого самоврядування, в якій зазначено «необхідність консультиватися, у міру можливостей, з органами місцевого самоврядування при плануванні й прийнятті рішень з усіх питань, що стосуються їх безпосередньо» [1].

З метою досягнення стратегічних цілей масштабного значення у Державній програмі економічного та соціального розвитку України на 2010р. було передбачено розроблення проекту Закону України «Про державне прогнозування та стратегічне планування». Головною метою є визначення правових, економічних та організаційних засад формування цілісної системи державного прогнозування та стратегічного планування, яка має забезпечити сталий розвиток України.

Таким чином, не зважаючи на досить широкий перелік законів у сфері стратегічного планування розвитку регіонів, сучасна система законодавчого забезпечення потребує суттєвого вдосконалення з метою підвищення ефективності державного управління. Безумовно, стратегічне планування регіонального розвитку не може покращитись тільки за рахунок удосконалення системи нормативно-правового забезпечення. Ця діяльність вимагає розумного, науково обґрунтованого поєднання всіх складових механізму державного управління регіональним розвитком.

Список використаних джерел:

1. Коваленко А. О. Правові та інституційні засади регіонального стратегічного планування в Україні і пропозиції щодо їх удосконалення [Електрон. ресурс] / А. О. Коваленко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2010_1_2/19.pdf.
2. Керецман В. До проблеми законодавчого розвитку регіонів в Україні / В. Керецман. – К. : Вісник державної служби України. – 2004. – № 4.
3. Латинін М. А. Стратегічне планування : навч. посіб. / М. А. Латинін, Т. М. Лозинська, І. В. Дунаєв; за заг. ред. д.е.н., проф. О. Ю. Амосова. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 248 с.
4. Мамонова В. М. Регіональний розвиток. Міжрегіональна та транскордонна співпраця. – Ч. II: Модуль 8 : навч. посіб. / за заг. ред. М. Бойцуна, Я. Мудрого, О. Рудіка. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 96 с.

ИНФОРМАЦИОННО-ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ЛИДЕРОВ ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ

Многие страны мира сегодня ведут интенсивную дискуссию вокруг такого феномена как инновационная модернизация. В большинстве случаев данный феномен воспринимается как модный набор понятий, которые в буквальном смысле вброшены в общество с целью придания исторически значимого смысла действиям нынешней власти. Однако современная инновационная модернизация – это необходимость, которая диктуется сегодня мировой действительностью.

Большинство стран мира в той или иной степени пребывают сейчас на пороге перехода к инновационному типу развития общества (далее – ИТР) базирующегося на «экономике знаний» и высоких технологиях. Основная характеристика ИТР состоит в том, что центр тяжести общественного производства с материальных составляющих (орудия производства, станки, машины, материалы, физический труд) переносится в нематериальную сферу – информация, знания, творчество.

Современный мир пребывает сегодня в состоянии «гиперконкуренции»: складывается новая расстановка сил на международной арене, появляются новые претенденты на роль ведущих игроков в мировом пространстве, происходит борьба за ресурсы и роль лидера в производстве различных товаров и услуг.

Несомненно, по всем основным параметрам инновационная модернизация общества в современном понимании отвечает национальным интересам большинству стран мира. Но в то же время она требует от общества и, прежде всего, от наиболее активных социальных групп неординарного напряжения энергии и воли. Современное общество поставлено перед необходимостью решения множества нерешенных и вновь возникающих проблем модернизации. Среди них едва ли не на первом месте – задача укрепления и совершенствования двух фундаментальных устоев инновационного развития: человеческого капитала (творческого потенциала общественного индивида, совокупности его знаний, умений, талантов и способностей) и социального капитала (потенциала общественной кооперации и солидарности, взаимного доверия и поддержки) [1, с. 5].

Часто модернизацию путают с внедрением технических инноваций. Но главные задачи модернизации лежат никак не в техногенной сфере и заключаются вовсе не в компьютеризации школ, не в строительстве «городов будущего» и даже не в развитии нанотехнологий. Главные задачи модернизации – это создание современного общества, современных инфраструктур и современного человека [2].

Говоря о социальном субъекте инновационной модернизации, следует указать, что при переходе к обществу будущего, которое называется «обществом знаний», «экономикой знаний», «информационной цивилизацией» и проч., таким субъектом может стать креативный (креативно-модернизационный) класс, который иногда еще определяют как «модернизационный класс», «инновационный класс»

и т.п. Именно он по факту является основным генератором инноваций, субъектом воспроизводства человеческого капитала, держателем культурного и информационного ресурсов [3].

К представителями креативного класса можно отнести и лидеров общественного мнения, деятельность которых напрямую связана с публичной сферой, которую Ю. Хабермас определил как «область социальной жизни, в которой формируется общественное мнение» [4]. Иными словами, арена, форум публичного дискурса по поводу в том числе социально-политических проблем жизни общества. Она включает общественную рефлексию и коммуникации граждан, которые трансформируются в практические действия во имя общего блага.

Публичная сфера характеризуется, с одной стороны, как форум коллективного поиска гражданами общих целей, средств их достижения, с другой стороны, как область практических воплощений этих целей в систему отношений и институтов, образующих общественный сектор жизнедеятельности общества. Очевидно, что успехи и неудачи модернизации общества прямо зависят от того, в какой мере ее концепция, стратегия и способы практической реализации прошли сквозь горнило общественной рефлексии и общественных коммуникаций в публичной сфере [1, с. 192].

Именно в этом пространстве осуществляются важнейшие функции взаимодействия власти и общества в формировании публичной политики, выражающей публичный интерес. Здесь особую роль играют выразители – лидеры общественного мнения, за которыми следуют их последователи. Лидеры общественного мнения (public opinion leaders) – люди, способные оказывать сильное влияние на установки или поведение других индивидов в нужном направлении. Понятие впервые введено в оборот П. Лазарсфельдом как часть модели, в которой предполагалось, что потоки сообщения движутся по каналам массовой информации от источника к лидерам мнения, передающим эти сообщения тем, кому они считают нужным.

Компания RoperASW – мировой лидер в области исследований глобального маркетинга – работающая на протяжении 80 лет, провела исследование и определила пять общих признаков, которые позволяют распознать лидеров общественного мнения с последующим их привлечением к продвижению идей стратегического партнерства государства и общества, а также проводимой государственной политики. Это:

– *активность* – активная жизненная позиция. Лидерам мнений нравится быть не просто зрителями, они предпочитают активную вовлеченность в жизнь, поэтому они принимают участие в деятельности общественных организаций, вступают в политические партии, религиозные группы и т. п.;

– *контактность* – широкая сеть социальных контактов. Речь идет не просто о знакомстве с большим количеством людей, но о создании сетей

контактів, умінні їх підтримувати, постійно поповняючи цей круг новими зв'язями;

– *заинтересованность* – стремление участвовать в распространении полезных советов и информации. Они осознают свою значимость в процессе улучшения качества жизни других, охотно делятся своими знаниями, опытом и дают советы;

– *уверенность* – уверенность при формировании тренда. Так как лидеры мнений любят учиться, они обычно раньше других знакомятся с новыми технологиями, достижениями в различных областях общественной жизни;

– *вовлеченность* – желание решать чужие проблемы. Одним из объяснений такого, на первый взгляд, странного хобби может быть следующее: лидеры мнений рассматривают любую проблему как возможность узнать что-то новое. Когда они видят перспективную, с их точки зрения, инновацию, то тут же инициируют ее внедрение в своем (достаточно большом) кругу знакомых.

Таким образом, актуальним представляется изучение процесса формирования будущих лидеров общественного мнения как представителей формирующегося креативного класса, способного

осуществлять целенаправленное воздействие на определенный объект с целью стабилизации или изменения его состояния таким образом, чтобы достичь поставленной цели, что, в свою очередь, выступает в качестве одной из функций лидера мнений в том числе.

Список использованных источников:

1. Инновационная модернизация России. Политологические очерки / под редакцией Ю. А. Красина. – М. : Институт социологии РАН, 2011. – 253 с.

2. Лапина С. В. [ред.] Системная трансформация общества: исторический опыт, современность и перспективы в условиях глобализации и европейской интеграции / С. В. Лапина // Сборник трудов Брестского государственного технического университета. – Брест : БрГТУ, 2009. – 266 с.

3. Окара А. Н. Креативный класс как партнер государства / А. Н. Окара. – Режим доступа : http://www.ng.ru/scenario/2009-12-22/12_creative.html.

4. Habermas J. The Public Sphere // Seidman S. (ed.). Jürgen Habermas on Society and Politics. – Boston : Beacon Press, 1973. – P. 231.

Н. С. ДУКА

ЄВРОПЕЙСЬКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ МІЖДЕРЖАВНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

Водна Рамкова Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 р. (далі – ВРД) містить узагальнену концепцію поняття «участь громадськості» – створення можливості для громадськості впливати на планування і хід реалізації планів. Поняття охоплює такі форми (рівні) участі громадськості у прийнятті рішень: інформування, консультування, активне залучення. Інформування – найнижча форма участі громадськості: забезпечення доступу до інформації стимулює передачу повноважень громадянам з тим, щоб надати можливість різним групам за інтересами і широкій громадськості брати участь у рішеннях, що стосуються довкілля. Консультування – найнижчий рівень участі громадськості щодо її інформування: уряд забезпечує доступ громадськості до документів з метою отримання письмових зауважень, організовує громадські слухання або активно прагне отримати пропозиції і вивчає громадську думку, наприклад, шляхом обстежень чи опитувань. Активне залучення – більш високий рівень участі, ніж консультація: означає, що зацікавлені особи запрошуються до активної участі у процесі планування шляхом обговорення питань та сприяння їх вирішенню. Держави-члени повинні заохочувати активне залучення всіх зацікавлених сторін до впровадження ВРД; надавати доступ до основних документів та інформації; забезпечувати період часу (щонайменше шість місяців), протягом якого надаються коментарі у письмовій формі; забезпечувати повне впровадження та юридичний примус до виконання

законодавства з питань охорони вод через відповідні покарання, які мають бути ефективними, помірними та переконливими.

Рекомендація 19 (2001) Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у публічному (громадському) житті на місцевому рівні» від 06.12.2001 р. Рекомендує урядам країн-учасників виробити політику, визнати принципи та ухвалити заходи, викладені в Європейській хартії місцевого самоврядування та додатках I і II до Рекомендації. Додаток I містить 13 базових принципів участі громадян у публічному (громадському) житті: 1) гарантування права доступу до зрозумілої та повної інформації з питань, важливих для місцевої громади, права на висловлення думки під час ухвалення рішень, які впливають на майбутнє громади; 2) пошук шляхів посилення громадської свідомості, засвоєння культури участі у демократичному управлінні; 3) розвиток відчуття приналежності до громади та заохочення громадян до прийняття відповідальності за життя громади; 4) врахування важливості комунікацій між органами публічного управління та громадянами, усвідомлення місцевими лідерами важливості активної участі громадян, врахування їх вимог та очікувань для надання відповідей на висловлені вимоги; 5) комплексний підхід до участі громадян у публічному житті з урахуванням механізму представницької демократії та форм прямої участі в ухваленні рішень та управлінні місцевими справами; 6) уникнення жорстких рішень та надання можливостей для

експериментів з акцентом на наданні повноважень, а не на визначенні правил; 7) оцінка ситуації утворення системи участі громадян у публічному житті на місцевому рівні, запровадження системи моніторингу причин позитивних/негативних тенденцій активності громадян, ефективності обраних механізмів; 8) забезпечення обміну інформацією про досвід участі громадян у публічному житті між країнами та у межах країн, вивчення місцевими органами влади методів участі громадян у публічному житті на місцевому рівні, інформування громадськості про спектр можливостей; 9) приділення уваги категоріям громадян з ускладненим доступом до активної участі у публічному житті; 10) визнання важливості справедливого представництва жінок у діяльності на місцевому рівні; 11) визнання потенціалу дітей та молоді для розвитку місцевих громад, підкреслення ролі, яку вони можуть відігравати; 12) визнання та посилення ролі асоціацій та груп громадян як партнерів та рушійної сили у практичній участі; 13) спільні зусилля та відповідальність органів влади усіх рівнів за заходи згідно з принципом субсидіарності. Додаток II містить кроки та заходи на місцевому рівні для заохочення та посилення участі громадян у публічному житті, у місцевих виборах та органах представницької демократії, в ухваленні рішень та в управлінні місцевими справами, заохочення громадян з ускладненим доступом до участі у публічному житті.

Діагностичний інструментарій Ради Європи щодо участі громадян у публічному житті на місцевому рівні (GLEAR). Містить понятійну структуру, яка стверджує, що найбільш успішною участь громадян у публічному житті є тоді, коли громадяни можуть робити, мають бажання, уповноважені, запрошені та мають відповідь.

Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція), ухвалена Радою ЄС 17.02.2005 р. Базується на трьох принципах: 1) Принцип доступу до інформації про стан навколишнього середовища: охоплення поняттям екологічної інформації складових навколишнього середовища (в т.ч. водних ресурсів) та діяльності або заходів, що можуть впливати на них; отримання інформації без обґрунтування інтересу мати її та у формі, в якій вона запитується не пізніше ніж за чотири тижні, інформування зацікавленої особи про подовження строків і причини; негайне поширення інформації, яка дає можливість громадськості вжити заходів для запобігання або зменшення шкоди;

Н. І. ПАВЕЛКО

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ОСНОВІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

Одним із головних, на нашу думку, факторів неминучої глобальної продовольчої кризи є неконтрольовані зміни клімату, що все частіше призводять до негативних природних явищ, які вносять дисбаланс у виробництво сільськогосподарської продукції. В останні роки несподівані повені, засухи та

організування ведення списків, реєстрів або архівів, забезпечення громадськості безкоштовного доступу до них; збільшення інформації (звіти, тексти законодавчих актів, документи з питань політики, плани та програми, природоохоронні угоди тощо) в легкодоступних електронних базах даних для широкого загалу. 2) Принцип участі громадськості у процесі прийняття рішень: адекватне, своєчасне й ефективне інформування громадськості про рішення влади; можливість під час відкритих слухань або розгляду питань подавати зауваження і висловлювати міркування у письмовій або іншій формі; можливість участі громадськості у підготовці нормативних актів виконавчої влади та/або загальнообов'язкових юридичних актів; можливість висловлювати зауваження безпосередньо або через представницькі консультативні органи; максимальне врахування результатів участі громадськості. 3) Принцип доступу до правосуддя: можливість оскарження кожним громадянином прийнятого рішення в суді або іншому незалежному та неупередженому органі; швидка і неоплатна/невисокооплатна процедура перегляду рішення в суді; обов'язковість рішення суду для виконання державним органом; доступ до правосуддя представників громадськості; визначення національним законодавством наявності заінтересованості; справедливі, неупереджені; своєчасні і не пов'язані з непомірними витратами засоби правового захисту.

Список використаних джерел:

1. Водна рамкова директива ЄС 2000/60/ЄС від 23.10.2000 р. Основні терміни та їх визначення. – К., 2006. – 239 с.

2. Діагностичний інструментарій Ради Європи щодо участі громадян у публічному житті на місцевому рівні GLEAR// Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні / А. К. Гук, В. М. Олуйко, В. Я. Прошко, В. В. Толкованов ; за ред. В. В. Толкованова. – К. : Крамар, 2011. – С. 55–62.

3. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 17.02.2005 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

4. Рекомендація 19 (2001) Комітету Міністрів Ради Європи «Про участь громадян у публічному (громадському) житті на місцевому рівні» від 06.12.2001 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

інші стихійні лиха відбувалися частіше, ніж коли-небудь за всю історію. Поточні кризи в сільському господарстві й економіці у цілому є наслідками непослідовних та нежиттєздатних методів управління. Вважаємо, що страхування сільськогосподарської продукції є важливим і необхідним інструментом, що забезпечує

економічну стабільність та розвиток аграрної сфери, ефективний захист від численних природних ризиків, реалізацію державної аграрної політики.

Донедавна потужним чинником розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції було виділення державних коштів для здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку. Проте з 2009 р., у зв'язку з кризовим станом економіки, така практика була призупинена, що негативно вплинуло на розвиток такого важливого фінансового інструменту для боротьби з ризиками у сільському господарстві, як страхування. Загострення проблеми дефіциту державного бюджету, яка є притаманною економічним кризам, зумовила зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства загалом та страхування у відповідній галузі зокрема. Таким чином за роки ринкових перетворень в Україні не вдалося повною мірою сформувати стійкий ринок страхових послуг в аграрній сфері. Подальший розвиток страхування вимагає уточнення його ролі у вирішенні найголовнішого завдання держави – забезпечення продовольчої безпеки населення. Державне регулювання у сфері страхування сільськогосподарської продукції має забезпечити формування ефективної державної політики, яка буде ґрунтуватись на принципах стабільності.

У контексті безпеки продовольства, стабільність – це багатогранна теорія, яка передбачає наявність: не лімітованих економічних, соціальних та природних умов для підтримки аграріями сільськогосподарського виробництва; економічних можливостей для кожного хто хоче придбати посівний матеріал, матеріально-технічну базу, як для вирощування так і для зберігання аграрної продукції; системи виконавчої влади, яка гарантуватиме правомірність цін. Нажаль держава контролює лише деякі з цих аспектів. Звісно, що вона не може впливати на навколишнє середовище чи природнокліматичні умови у наступному сезоні, але мусить ужити всіх заходів, щоб зменшити ймовірні збитки через неgodу. Державна політика має бути спрямована не на те, щоб змусити природу працювати на нас, а щоб привчити аграріїв жити з нею в злагоді [1].

Головним завданням лібералізації ринку страхових послуг повинна стати побудова оптимального співвідношення інтеграції української страхової системи зі світовою страховою системою і механізмів, що перешкоджають відтоку національних капіталів. Таким чином, основні засади вдосконалення державної

політики в галузі страхування сільськогосподарської продукції повинні базуватися на європейських підходах, які формуються міжнародною організацією страхових наглядів та Комітетом зі страхування при Європарламенті [2]. Отже вдосконалення державної політики у сфері страхування сільськогосподарської продукції на основі стратегічного партнерства в умовах глобальної кризи має відбуватися у таких напрямках як:

- розробка на державному рівні напрямів інтеграції України в міжнародні страхові структури;
- розвиток законодавчої і нормативної бази у сфері страхування сільськогосподарської продукції;
- створення сприятливих умов для взаємовигідної інтеграції страхової та банківської систем;
- вдосконалення форм і механізмів надання державної підтримки в галузі сільськогосподарського страхування;
- розвиток незалежної експертизи збитків в системі сільськогосподарського страхування;
- вдосконалення науково-методичної та інформаційної діяльності в сфері сільськогосподарського страхування з державною підтримкою;
- створення комплексної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для страхового ринку в сільському господарстві;
- вплив державних органів влади на проведення інвестиційної політики з боку страхових організацій.

При розробці зазначених напрямів удосконалення державної політики у сфері страхування сільськогосподарської продукції враховано досвід інших країн, передусім США, Канади та Іспанії. У цих країнах система страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки найбільш розвинена. Сподіваємося, що міжнародний досвід допоможе Україні визначитися з напрямками стратегічного партнерства в аграрній сфері взагалі та у системі страхування сільськогосподарської продукції зокрема.

Список використаних джерел:

1. Бейбу Д. Глобальна продовольча криза: новий виклик стійкості сільського господарства / Д. Бейбу // Економічний часопис-XXI. – 2009. – № 3-4. – С. 27–29.
2. Дегтяр А. О. Вплив держави на процес страхування зовнішньоторговельних операцій / А. О. Дегтяр, Р. Г. Соболев // Ринок цінних паперів України, вісник державної комісії з цінних паперів. Економіка та держава. – 2009. – № 4. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Duur/2009_1/a/1_2009_6.pdf.

О. М. ПАХОМОВА

МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ У МІСТІ

Формування соціальності посідає чи не найголовніше місце у справі єднання мешканців територіальних громад (міст, селищ тощо), українського суспільства, націй, підтримання та збереження миру, існування людства взагалі. У вирішенні цієї проблеми важливу роль мають відіграти органи місцевого самоврядування (далі –

ОМС), які повинні забезпечити належну організованість і ефективне якісне функціонування (у напрямку формування соціальності неповнолітніх) тих сфер громадського життя, котрі визначено пріоритетними для її набуття неповнолітніми, а саме: освіти, культури, молодіжної політики, оскільки саме за місцем проживання мають бути створені умови

для виховання ціннісного ставлення неповнолітніх до соціуму у всіх його рівнях та формах існування (окремих особистостей; сім'ї; соціально-вікових груп; груп з функціональними обмеженнями; професійних груп; конфесійних груп; національних груп; груп за статевими ознаками; нації, людства тощо).

На сьогодні існують: об'єктивна потреба суспільства, зокрема територіальних громад у формуванні соціальності неповнолітніх, а також недостатнє теоретичне і практичне дослідження даної проблеми в науці державного управління; брак напрацювань управлінської діяльності з цього питання, що зробило актуальним розробку моделі діяльності ОМС у напрямку вирішення цього питання.

Модель – умовний (зображення, опис, схема) образ якогось об'єкту, процесу або явища, яке використовується як його «представник» [1, с. 485]. Загальновідомо, що будь-яка модель діяльності, зокрема управлінської, повинна містити мету, суб'єкт, об'єкт впливу, принципи, форми, методи та умови, а також ґрунтуватися на наукових підходах. У даному дослідженні модель діяльності ОМС базується на системному, комплексному, функціональному, процесному, інтеграційному, адміністративному, поведінковому підходах. Діяльність ОМС будується згідно таких принципів як: принцип законності; принцип демократичності; принцип гласності; принцип відповідальності; принцип співпраці та об'єднання зусиль; принцип інноваційності; принцип стратегічної спрямованості.

Метою діяльності ОМС (у даному дослідженні) є створення умов для формування соціальності неповнолітніх у місті, сприяння їх соціально-духовному розвитку.

Суб'єктом управлінської діяльності визначені органи управління освітою (департаменти, управління, відділи), управління (відділи) у справах сім'ї та молоді, управління служб у справах дітей, управління культури і ін. Слід зазначити, що суб'єкт може змінюватися за своїм складом і чисельністю (тобто до співпраці можуть залучатися ті або інші виконавські ОМС), але консолідація їх управлінського потенціалу і можливостей є необхідною для досягнення поставленої мети. Виходячи з того, що завдання зазначених виконавчих органів місцевого самоврядування дещо дублюються у частині, що стосується формування соціальності неповнолітніх у місті, доцільним є виокремлення суб'єкта-координатора з реалізації поставленого завдання вище зазначеними ОМС.

Об'єктом управління визначена підвідомча мережа установ, колективи, співробітники яких (зокрема педагогічні) безпосередньо реалізують виховну функцію у напрямку формування соціальності неповнолітніх у місті. До них віднесені дошкільні, загальноосвітні, позашкільні навчальні заклади, школи соціальної реабілітації, дитячі будинки, притулки, бібліотеки, театри, кінотеатри тощо.

Мета визначає зміст діяльності ОМС, яку (у цьому дослідженні) орієнтовано на створення умов стосовно формування соціальності неповнолітніх у місті, що передбачає (відповідно) реалізацію основних управлінських функцій, а саме: планування, організації, мотивації і контролю в зазначеному аспекті.

Модель діяльності ОМС передбачає співпрацю суб'єкта – координатора (органів управління освітою) з громадськими об'єднаннями просоціального спрямування, церквою, ЗМІ та ін. з метою використання їх потенціалу для вирішення поставленого завдання.

Ґрунтуючись на результатах аналізу функціонування ОМС у напрямку їх впливу на формування соціальності неповнолітніх у місті, зокрема недосконалоств організації механізму, модель передбачає створення в органах місцевого самоврядування, зокрема органах управління освітою (на міському, районному рівнях у містах з районним поділом) відділів з питань виховання неповнолітніх. Доцільність створення таких підрозділів обґрунтовується тим, що увага питанням (економічним, кадровим, організаційним та ін.) виховання неповнолітніх приділяється за залишковим принципом, про що свідчать: відсутність спеціального підрозділу в ОМС, який би займався проблемами виховання неповнолітніх у місті; формальний контроль за дотриманням законодавства у сфері виховання неповнолітніх (у формі описових звітів з виховної роботи); скорочення ставок спеціалістів з питань виховання органів управління освітою, виконання обов'язків останніх методистами, до посадових обов'язків яких віднесені питання, пов'язані з вихованням взагалі; відсутність чіткої виховної структури неповнолітніх; відсутність місцевих локальних виховних програм (у тому числі за напрямком виховання соціальності неповнолітніх різного віку); ситуативне не охоплення неповнолітніх заходами виховного характеру (зокрема тими, що спрямовані на формування ціннісного ставлення до соціуму); формальне (у переважній більшості) існування таких інститутів соціального виховання як шкільні дитячі громадські організації (до яких залучено часто-густо найкращих дітей, а не всіх бажаних) тощо.

Структура відділу з питань виховання неповнолітніх органів управління освітою в місті складається зі: спеціаліста з дошкільного виховання, методиста з дошкільного виховання; спеціаліста з виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, методиста з виховання у загальноосвітніх навчальних закладах; спеціаліста з виховання у позашкільних навчальних закладах, методиста з виховання у позашкільних навчальних закладах, що дозволить локально опікуватися проблемою виховання неповнолітніх у місті, зокрема за напрямком формування соціальності.

Формами діяльності ОМС є правові (видання індивідуальних актів управління; адміністративне розпорядництво; укладення адміністративних договорів, угод тощо) та неправові (підготовка та проведення нарад, зборів, конференцій, обговорень, інспектування та контроль виконання робіт, розробка програм, заходів тощо), які відповідають вище викладеним принципам і сприяють досягненню поставленої мети. Відносно методів управління ОМС в аспекті вирішення проблеми соціальності неповнолітніх в місті, доцільним бачиться застосування методів переконання, загальноорганізаційного, рекомендаційного характеру, творчого спонукання, матеріального та морального заохочення тощо.

Відомо, що успіх будь-якого процесу залежить від умов, в яких він відбувається. Такими визначено: забезпечення обізнаності суб'єкта управління та об'єкта з проблеми формування соціальності неповнолітніх у місті, її стану; планування діяльності ОМС у напрямку вирішення цього питання; організація роботи учасників управлінського процесу; мотивація учасників управлінського процесу; здійснення контролю за формуванням соціальності неповнолітніх у місті; співпраця ОМС, їх структурних підрозділів та посадових осіб у сферах

освіти, культури, молодіжної політики та ін. у зазначеному напрямку; консолідація ОМС всіх (необхідних) зусиль об'єктів управління, громадськості; партнерські відносини між учасниками управлінського процесу (а також останніми та громадськістю).

Список використаних джерел:

1. Сучасний тлумачний словник української мови : 65000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Х. : ШКОЛА, 2006. – 1008 с.

М. Г. ХИРАМАГОМЕДОВ

НАЦІОНАЛЬНИЙ РИНОК ЗЕРНА В КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬНОЇ КРИЗИ

Проблеми забезпечення населення продовольством стають все більш гострими в глобальному масштабі. Чисельність населення планети стрімко зростає: якщо перший мільярд людство пододало на початку ХХ ст., то вже перше десятиріччя ХХІ ст. відзначено подоланням рубежу в 7 млрд чол. [3].

Більшість країн, які ведуть у сучасних умовах сільськогосподарське виробництво гостро потребують значних капіталовкладень в аграрну науку, в дослідження, які направлені на створення нових, адаптованих до екстремальних умов вегетації регіону сортів і гібридів рослин, забезпечення сучасних технологій їх обробітку, раціональних систем мінерального живлення, екологічно чистих і ефективних систем надійного контролю бур'янів, шкідників і хвороб.

При цьому, критичною продукцією стосовно забезпечення населення продуктами харчування вважається зерно. Зокрема, стан міжнародної продовольчої безпеки експерти ФАО визначають за двома показниками: обсягом світових запасів зерна, що переходять до наступного врожаю (безпечним вважається перехідний запас зерна, який дорівнює 17 % загального споживання за двомісячний термін), і рівнем світового виробництва зерна на душу населення (не менше 0,8 т/рік) [5].

Недивлячись на те, що за період 1950–2005 рр. світове виробництво зерна збільшилося з 631 млн т до 1860 млн т, тобто майже потроїлося, виробництво продовольства зростало швидше, ніж чисельність населення планети тільки до 1984 р. Так, виробництво зерна на душу населення збільшилося з 247 кг в 1950 р. до 342 кг в 1984 р., а потім цей показник почав знижуватися і в 2003 р. складав вже тільки 305–308 кг на 1 чол. [5].

Дедалі все більше вчених причиною зростання цін на продовольство вважають той факт, що все більше зерна використовується в світі не для харчування голодуючих, а для виробництва біопалива та м'яса, які споживають розвинуті країни з високим рівнем платоспроможного попиту.

Збільшення споживання м'яса привело до порушення сталого співвідношення «кормових і «харчових» полів»: адже в інтенсивному сільському господарстві для отримання 1 кг свинини або курятини потрібно 3–6 кг зерна. На фоні світового зниження виробництва зерна на душу населення обсяги

виробництва м'яса продовжують зростати, в першу чергу, в країнах Європи, в Китаї, в Індії. Причому досить часто фуражне зерно виробляється на родючих землях таких країн, як Єгипет, Індія, Мексика, Україна, а потім експортується в більш розвинуті держави [2].

Низькою є також середньосвітова врожайність зернових культур.

Так, середня врожайність зернових в світі за підсумками 2009 р. склала лише 27,9 ц/га. Зі 172 країн світу тільки 73 виробляють зерно з врожайністю вище за середню. Врожайність зернових в решті 99 держав нижче за середньосвітові показники, а в деяких державах – істотно нижче (так, в Ботсвані – всього 10 % середньосвітового значення) [1].

У цьому зв'язку слід згадати про величезний продовольчий потенціал України, яка є одним з найбільших світових експортерів зерна.

Так, за підсумками 2009/2010 маркетингового року країна займала третє місце в світі за обсягами експорту зерна з показником на рівні 20,5 млн. т (перше місце за обсягами експорту ячменю, вивіз якого склав 6 млн. т, що відповідає приблизно третині світового ринку цієї культури; шосте місце – за обсягами експорту кукурудзи (5,3 млн т) [4].

У 2011 р. валовий збір зерна в Україні склав: пшениці – 22,3 млн т, ячменю – 9,1 млн т, кукурудзи – 22,8 млн т. Внутрішнє споживання зерна озимої пшениці на продовольчі потреби складає близько 7 млн т на рік, а разом із забезпеченням потреб в кормах галузі тваринництва внутрішнє споживання не перевищує 20 млн т [6].

Отже, залишок (25–30 млн т), за винятком формування необхідних страхових запасів зерна в країні, може бути реалізовано на зовнішньому ринку і сприяти подоланню глобальної продовольчої кризи.

І це незважаючи на те, що середня врожайність зернових в Україні невисока і за підсумками 2011 р. склала 37,0 ц/га [6].

Якби українські аграрії збирали такі ж урожаї, як в географічно еквівалентній Німеччині (66,6 ц/га), країна виробляла б 218 млн. т зерна в рік, чого достатньо для забезпечення продовольством 712 млн. чол. [1].

Тому не випадково 27.01.2011 р. на Всесвітньому економічному форумі в Давосі Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун і Президент України В. Ф. Янукович

обговорили питання щодо можливості співпраці ООН і України в контексті подолання глобальної продовольчої кризи. «Ми ставимо за мету активно долучатися до програм ООН щодо забезпечення продовольчої безпеки. В Україні є відповідні можливості виробництва сільськогосподарської продукції», – підкреслив Президент України [4].

Директор відділу ринків та торгівлі ПСО ООН Д. Халлам висловив підтримку зацікавленості України щодо збільшення світових поставок зерна: «ми вітаємо інтерес будь-якої країни і особливо таких важливих країн-експортерів, як Україна, стосовно допомоги зі збільшення світових зернових поставок і запасів», – наголосив він [4].

Тому унікальна за природно-кліматичними можливостями, Україна не може стояти осторонь від вирішення глобальних продовольчих проблем. Сучасні реалії демонструють не тільки успіхи, але і величезний невикористаний потенціал національного зерновиробництва.

Наприклад, зусиллями вітчизняних селекціонерів створені сорти, здатні формувати по 100 – 110 ц/га якісного зерна, але реальна врожайність цієї культури в сприятливі роки складає близько 35-40 ц/га [3].

Роль України повинна бути визначальною на світовому ринку зерна, для чого необхідно досягти більш повної реалізації продуктивного потенціалу гібридів і сортів на вітчизняних полях, зменшити непродуктивні втрати вирощеного урожаю. Тобто має бути вирішено комплекс проблем – від наукових, екологічних, соціальних, економічних до політичних та

геостратегічних. Для їх успішного вирішення в Україні є все: родючі орні землі, сприятливі природно-кліматичні умови, вагомі досягнення аграрної науки, працьовитість селян. Необхідна тільки чітка визначеність і скоординованість дій держави, суспільства і бізнесу для того, щоб вирішити існуючі завдання як на внутрішньому ринку, так і в контексті подолання глобальної продовольчої кризи.

Список використаних джерел:

1. *Василькевич К.* Україна и Россия смогут снабжать зерном весь мир? / К. Василькевич // Газета «2000». – 2011. – № 7 (546). – 18 – 24 фев.
2. Глобалізація і безпека розвитку : моногр. / [О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; кер. авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 733 с.
3. *Иващенко А.* Будущее Украины – в глобальной системе производителей продовольствия [Электрон. ресурс]. / А. Иващенко. – Режим доступа : http://zn.ua/LAW/buduschee_ukrainy_v_globalnoy_sisteme_proizvoditeley_prodoovolstviya-113563.html.
4. *Нанавов А.* Продовольственный кризис – проблема глобальная / А. Нанавов // Зеркало недели. Украина. – 2011. – № 7. – С. 7-8. – 25 фев.
5. *Саблук П. Т.* Глобалізація і продовольство : моногр. / П. Т. Саблук, О. Г. Білорус, В. І. Власов. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2008. – 632 с.
6. Сільське господарство України : Стат. щоріч. за 2011 рік / за заг. кер. Ю. М. Остапчука ; Держкомстат України. – К., 2012. – 386 с.

В. Д. ХОЛОДОК

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Організація управління у сфері охорони культурної спадщини значною мірою залежить від офіційного розуміння її ролі в суспільному житті, пріоритетів розвитку і, відповідно, від державної культурної політики. Час вимагає кардинальних змін щодо збереження та використання історико-культурної спадщини. Проблеми, що накопичилися у сфері охорони культурної спадщини значно перевищують можливості держави щодо їх вирішення. Галузь, орієнтована на державну фінансову підтримку, виявилася найменш підготовленою до ринкової економіки. Темпи зносу цінних нерухомих об'єктів культурної спадщини продовжують відставати від темпів їх відновлення. Отже, сьогодні сфера охорони культурної спадщини, як ніколи, потребує допомоги наукової та творчої інтелігенції, широкого загалу громадськості, бізнесової еліти, справжніх меценатів, кожного свідомого громадянина нашої держави. Тому нагальним є впровадження публічного управління у сфері охорони культурної спадщини, провідна ідея якого базується на партнерських засадах між державним (влада) і недержавним (бізнес і громадськість) секторами. У результаті виникає необхідність розробки механізмів, які б сприяли цій взаємодії та зміцненню ділових контактів між органами державного управління (владою) та різними суб'єктами соціально-економічної діяльності.

Під час виступу на Громадській гуманітарній раді 30.06.2012 р. Президент України наголосив на

необхідності реформування української культурної політики шляхом підтримки громадських ініціатив та співпраці з громадськими організаціями як «експертами з боку суспільства» [1].

Одним із механізмів співпраці влади і громади є діяльність відповідних громадських рад при органах державної влади. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», громадська рада визначається як «постійно діючий колегіальний виборний консультативно-дорадчий орган», створений з метою «забезпечення участі громадян у управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів із громадськістю, врахуванню громадської думки під час формування та реалізації державної політики» [2].

Однак в Україні громадські ради знаходяться в стадії свого становлення, функції і повноваження їх здебільшого формалізовані, діяльність малоефективна і є недостатньою для того, щоб впливати на культурну політику держави.

Дієвим механізмом співпраці є участь громадськості в розробці проєктів, програм та публічні їх обговорення. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 р. № 1049 «Про затвердження Порядку

проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається державна фінансова підтримка» регламентує проведення конкурсів. Прогресивність цього документу полягає в інформаційній стратегії, згідно якої діяльність громадських організацій відстежується, вся інформація щодо реалізації проекту оприлюднюється на сайтах [3].

Поліпшенню проведення державної політики у сфері охорони культурної спадщини сприяють розробка та впровадження ряду державних цільових програм, які мають на меті удосконалення системи охорони культурної спадщини, наближення її до загальноєвропейського рівня і спрямовані на розвиток механізмів партнерства.

Досить ефективним є механізм залучення громадян на правах громадських інспекторів для спостереження за станом зберігання та використання пам'яток, їхніх територій і зон охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць. Для погодженого вирішення питань щодо охорони культурної спадщини функціонують консультативні ради з провідних учених і висококваліфікованих фахівців-практиків.

Установкою на інновацію щодо механізмів управління охороною культурної спадщини є створення такого територіально-галузевого об'єднання, як кластер. Здійснені спроби впровадження кластерних моделей у культурній сфері, заснованих на концепції використання культурної спадщини, в різних регіонах України підтверджують їх доцільність і демонструють ефективність партнерства бізнесу, влади, громадських організацій та значні конкурентні переваги порівняно із діяльністю суб'єктів господарювання, які не входять до складу кластера. Разом з тим в Україні кластерна форма організації господарства ще не набула достатнього застосування і поширення і потребує подальшого її вивчення та удосконалення.

У багатьох країнах світу успішно діють механізми передачі об'єктів історико-культурної спадщини в оренду, надання в концесію та приватизації. В Україні прийняті закони, що регламентують вказані види діяльності. Проте значними недоліками є невизначеність

чітких критеріїв, за якими той чи інший культурно-історичний об'єкт можна приватизувати чи передати у володіння, (користування, управління), форм контролю відповідних державних органів за станом збереження об'єктів, відсутність сприятливих умов для залучення інвестицій у пам'яткоохоронну діяльність тощо. Тому на сьогодні існують лише окремі проекти – це одиничні випадки інвестиційних договорів на реконструкцію або модернізацію об'єктів культурної спадщини.

Таким чином, щоб попередити втрату ряду об'єктів культурної спадщини, домогтися збільшення обсягів фінансування та залучення позабюджетних коштів, державній владі й усім суспільним силам слід розвивати схему діалогу на основі об'єднання зусиль і ресурсів органів влади усіх рівнів, дій державних і недержавних установ та організацій. Для цього необхідно розглядати пам'ятки культурної спадщини як об'єкти інвестування, посилити сприяння благодійникам та меценатам і спрямувати роботу на розвиток інноваційних механізмів державно-громадського партнерства. Активність громадських ініціатив зумовлена потребами суспільства та його готовності їх висувати, тому державні стратегії, директиви, програми є лише необхідною умовою, а визначальною має стати готовність органів влади реагувати на суспільні запити і виробляти спільні практики.

Список використаних джерел:

1. Виступ Президента України на засіданні Громадської гуманітарної ради 30 червня 2011 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/21993.html>.
2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова КМУ від 03.11.2010 р. № 996 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.
3. Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається державна фінансова підтримка : постанова КМУ від 12.10.2011 р. № 1049 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF>.

Н. В. ХОМЯКОВА

ПОЛИТИКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ: ПРИНЦИПЫ И МЕХАНИЗМЫ УСТРАНЕНИЯ ДИСБАЛАНСА В РАЗВИТИИ ЛОКАЛИТЕТОВ

Для целей выявления особенностей процессов развития социально ответственного корпоративного сектора, формирования научных представлений о моделях его партнерства с властными структурами соответствующих регионов возникает объективная необходимость разработки инструментария, базирующегося на системе показателей, отражающих различные аспекты деятельности социально ответственного корпоративного сектора. Мы полагаем, что следует выделить следующие типологические признаки моделей государственно-частного партнерства:

1. Социальная ответственность в отношении потребителей.

2. Социальная ответственность в отношении кадров.

3. Социальная ответственность в развитии территорий.

4. Социальная ответственность в отношении органов власти.

Данные типологические признаки и система оценочных показателей легла в основу методического подхода к построению типологии моделей государственно-частного партнерства корпоративного сектора и органов власти территорий с применением рейтинговых оценок и методов решения многокритериальных задач, в частности метода свертывания локальных критериев [1].

Исходя из полученных результатов реализации представленного методического подхода на эмпирико-фактологической базе Орловской области, мы выделили

следующие модели государственно-частного партнерства и их распределение в разрезе муниципальных районов изучаемого региона.

Таблица

Группировка городов и муниципальных районов Орловской области по доминантному типу модели государственно-частного партнерства

Интервал интегральной оценки	Муниципальные районы и города вошедшие в группу	Доминантная модель
1	–	Социальное гражданство
От 0,9 до 1	–	Местное служение
От 0,8 до 0,9	Орел, Мценский, Ливенский	Адаптивная социальная филантропия
От 0,7 до 0,8	Орловский, Болховский, Верховский	Разумное социальное партнерство
От 0,6 до 0,7	Дмитровский, Знаменский, Кромской, Новосильский, Корсаковский	Реактивная социальная филантропия
От 0,5 до 0,6	Дмитровский, Знаменский, Колпнянский, Малоархангельский, Новодеревеньковский, Урицкий, Хотынецкий, Шаблыкинский	Партикулярное партнерство
Менее 0,5	Глазуновский, Должанский, Залегощенский, Краснозоренский, Покровский, Сосковский, Троснянский	Базовая социальная ответственность

Дальнейшее использование особенностей выделенных моделей государственно-частного партнерства связано с их включением в концепцию развития региона [2]. Мы полагаем, что существенное место в концепции развития региона на основе использования моделей государственно-частного партнерства должно отводиться стимулированию самого корпоративного сектора, его социальной активности. Решение проблемы эффективности, ее оценка и определение путей повышения, в силу значительной длительности жизненных циклов государственно-частного партнерства и высоких требований к качеству результатов, не является одноразовой задачей, присущей только этапам подготовки проектов. Таким образом, в концептуальном плане речь идет о создании своеобразной системы мониторинга для регулярной

и проактивной оценки эффективности (в пространстве более широком, чем традиционно рассматриваемое в задачах инвестиционного анализа и оценки инвестиционных проектов) и, как результат, выявления путей ее обеспечения на уровне, удовлетворяющем каждого из участников партнерства.

Список использованных источников:

1. Бобрышев А. Н. Совершенствование системы мониторинга социально-экономического развития региона: микро- и мезоэкономический аспект : монография / А. Н. Бобрышев, М. Ю. Казаков. – Ставрополь : ООО «Альфа-Принт», 2011. – 203 с.
2. Аналитический отчет по результатам исследования «Развитие государственно-частного партнерства в регионах ЦФО: инвестиции и инфраструктура». – М., 2010.

О. І. ЮР'ЄВА

ПОДАТКОВИЙ БОРГ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Однією з основних проблем, що постають перед Україною як незалежною, соціально орієнтованою державою, яка бере активну участь в процесі інтеграції до світового простору, є значні обсяги податкового боргу.

Проблема існування податкового боргу продовжує створювати значні перешкоди на шляху модернізації податкових відносин в Україні. Постійна податкова заборгованість, відсутність сталих тенденцій щодо її подолання обумовлюють значну увагу до цієї проблеми, зважаючи, що обсяги податкового боргу безпосередньо впливають на формування фінансової бази держави та на забезпечення процесів соціально-економічного розвитку.

Наявність податкового боргу виступає загрозою національній безпеці у сфері публічних фінансів, оскільки скорочує видатки бюджету на загальносуспільні потреби, ставлячи під загрозу

виконання економічних і соціальних програм. Наявність податкової заборгованості у будь-якому розмірі є суспільне зло, що порушує права всіх громадян, позбавляючи державу джерел фінансування їхніх потреб. Однак, аналіз визначених її показників у конкретних соціально-економічних умовах тієї чи іншої країни дозволяє встановити глибину проблеми, зважаючи також на фактори її місця і часу [4].

Слід зазначити, що вирішення проблеми існування податкового боргу ускладнюється впливом світової фінансової кризи, яка вразила економіки більшості країн світу. Особливо її відчула економіка України. Так, у 2008 р. падіння фінансового ринку в Україні у порівнянні з іншими країнами світу було найбільшим (- 69%). Одним із найбільших було і знецінення національної грошової одиниці – на 42,2%. Уряди країн світу здійснили цілу низку антикризових програм, щоб послабити вплив світової кризи на свої

економіки. В Україні спроби подолати наслідки фінансової кризи не дали необхідного ефекту [3].

Незважаючи на розробку і реалізацію окремих заходів економіко-правового, організаційного, соціального та іншого характеру, а також прийняття законодавчих актів, що встановлюють повноваження податкових органів, сталих позитивних змін щодо зменшення податкового боргу не відбувається. Головною причиною такого стану є недостатня дієвість існуючого механізму державного управління податковим боргом, що обумовлено безсистемністю вжиття заходів щодо стягнення податкового боргу, неузгодженістю засобів впливу на поведінку платника, недосконалістю механізмів податкової застави, адміністративного арешту та продажу активів.

З огляду на це, нагальною є потреба в розробці теоретичних та практичних засад формування досконалого механізму державного управління податковим боргом.

Незважаючи на важливість, проблематика управління податковим боргом стає предметом наукових досліджень та висвітлюється у науковій літературі досить рідко. Серед праць, де відображена тема мінімізації податкового боргу, слід виділити роботи А. Крисоватого, І. Луніної, В. Мельника, П. Мельника, В. Онищенко, О. Тимченко, В. Федосова та інших науковців [7]. Залишаються малодослідженими у вітчизняній науці теоретичні та практичні питання формування дієвого механізму державного управління податковим боргом, що зумовлює необхідність подальших наукових розробок з цієї важливої проблеми.

Податковий борг виникає у разі не сплати платником податків узгодженої суми грошового зобов'язання у встановлений термін. Можна помилково вважати суб'єктом податкових дій лише платника, оскільки податки є взаємовідносинами між державою і платником і таким чином, борг виступає результатом взаємин цих двох суб'єктів. У контексті суб'єктів ми маємо говорити про управління податковим боргом, яке вони здійснюють [2].

Управління податковим боргом являє сукупність прийомів та способів впливу на платіжну поведінку боржників, спрямованих на погашення ними податкового боргу з метою його мінімізації. Особливістю об'єкту управління є те, що платники-боржники функціонують відокремлено один від одного. Відтак, управлінські дії мають бути спрямовані на кожного боржника окремо. Управління податковим боргом, як не сплаченої в установленний термін узгодженої суми податкового зобов'язання, здійснюється через підсистеми засобів впливу на платника для забезпечення погашення ним податкового боргу самостійно та заходів примусового стягнення [6].

Податкові органи до тих боржників, що не здійснили самостійного погашення податкового боргу, одночасно застосовують декілька засобів впливу – нарахування пені, направлення податкової вимоги та використання права податкової застави.

Однак слід зазначити про недосконалість застосування податкової застави як дієвого механізму державного управління податковим боргом. Близько 90 % підприємств, у яких виникає податковий борг, не володіють активами, земельними ділянками, транспортними

засобами, що свідчить про значні прогалини в законодавстві, яке дозволяє функціонувати підприємствам з незначним капіталом чи повною його відсутністю [1].

Потребують подальшого удосконалення на предмет дієвості такі механізми стягнення податкового боргу, як стягнення коштів з рахунків, вилучення готівкових коштів, реалізація майна. Відповідно до Податкового кодексу України застосування зазначених заходів стягнення здійснюється лише на підставі попереднього отриманого рішення суду. Такий механізм, на нашу думку, потребує подальшого удосконалення, оскільки набрання чинності рішень суду щодо стягнення податкового боргу, як правило, затягується у часі у зв'язку з оскарженням цих рішень платниками податків.

Враховуючи вищенаведене, виникає необхідність в такому:

– дослідженні науково-теоретичних засад і формуванні обґрунтованого теоретико-методичного підходу до побудови дієвого механізму державного управління податковим боргом, що потребує, перш за все, уточнення дефініції «механізм державного управління податковим боргом»;

– удосконаленні принципової схеми механізму державного управління податковим боргом в частині доповнення його складовими;

– розробленні технологій управління, спрямованих на вирішення суспільної проблеми – мінімізації податкового боргу.

Отже, податковий борг являє собою складне за своєю природою і сутністю явище, що перебуває під дією значної кількості різноманітних факторів. Існуючий механізм державного управління податковим боргом потребує більш детального дослідження з метою удосконалення його формування, підвищення дієвості та результативності управління податковим боргом.

Список використаних джерел:

1. Борбуляк О. В. Аналіз методів управління податковим боргом [Електрон. ресурс] / О. В. Борбуляк. – Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?newsid=354>.
2. Валігура В. А. Фіскальні технології управління податковим боргом у контексті його оптимізації / В. А. Валігура, Н. М. Михальчук // Наукові записки. – Серія «Економіка». – 2011. – № 16. – 644 с.
3. Громика Н. К. Формування стратегії соціально-економічного розвитку регіону України в посткризовий період : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 / Н. К. Громика. – Х., 2011. – 21 с.
4. Новицький В. Є. Податкове регулювання в системі інструментів соціально-економічного розвитку: питання методології / В. Є. Новицький // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 60.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
6. Тимченко О. М. Податковий борг в Україні: мінімізація ризиків та ефективність менеджменту : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 / О. М. Тимченко. – К., 2010. – С. 16.
7. Яковлева А. М. Державне управління податковим боргом в умовах посилення кон'юнктурних коливань / А. М. Яковлева // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. – 2010. – № 5. – Т. 4. – 360 с.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК АТРИБУТ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Посилення суперечливості суспільного життя при реалізації програм «електронний уряд» та «електронне урядування», нерівномірний розподіл культури, освіти та інформації неминуче ведуть до утворення «пізнавальних бар'єрів», продуктування, збереження й ускладнення перешкод, що утрудняють осмислення масами соціальних і культурних реалій у суспільстві. Людині все важче стає розбиратися в подіях, віддає перевагу полегшеній інтерпретації знання, втрачаючи системний образ дійсності. Це пов'язано як з бажанням «вручити себе іншому», так і з культом вождя, з його ідеалізацією і символізацією в суспільстві.

Виникає начебто подвійна, дворівнева система комунікації, цілі якої, залежно від адресатів інформації, принципово різні. Масова комунікація при цьому спрямована на тиражування психологічних і соціальних кліше, репродукцію пануючих у суспільстві ідеологій і культур. Маніпулювання суспільною думкою пов'язано як раз з нівелюванням цих феноменів шляхом введення монополії на інформацію за допомогою електронних комунікаційних технологій у системі електронного управління суспільством, що може створювати певну загрозу безпеки самому суспільству [2].

Н. С. Леонов справедливо зазначає: «Інформація, як ніколи, стала інструментом влади. Коли було виявлено сприйнятливості людської психіки до нав'ювання, інформація у формі пропаганди та агітації стала головним важелем управління людьми. Вона поступово замінила собою грубу силу, насильство, яке довгий час вважалося єдиним і неодмінним знаряддям управління. Покійний нині президент США Річард Ніксон, виступаючи одного разу в Раді національної безпеки щодо бюджетних витрат, сказав, що він вважає один долар, вкладений в інформацію і пропаганду, більш цінним, ніж десять доларів, вкладених у створення систем зброї, бо останнє навряд чи буде коли-небудь вжито у справу, в той час як інформація працює щогодини і повсюдно» [3].

Теоретично й практично необхідно розмежувати загальні принципи електронного урядування як складової державної інформаційної політики й принципи формування та реалізації цієї політики в галузі інформаційної безпеки. Звичайно, дані принципи інформаційної політики переплітаються й іноді важко чітко відмежувати один принцип від іншого.

Зазначене зовсім не спростовує важливості та наукової значущості запропонованої диференціації, в основі якої лежать базові принципи інформаційної політики в галузі інформаційної безпеки [4]: системність, об'єктивність, адекватність, науковість, формування, функціонування та ін.

Так, до принципів формування та функціонування електронного урядування як складової державної інформаційної політики в галузі інформаційної безпеки, на нашу думку, можна віднести:

– пріоритет національних інтересів; урахування інтересів переважної більшості громадян;

– комплексність та соціальна орієнтованість інформаційної діяльності;

– пріоритет вітчизняного виробника інформаційно-комунікаційних засобів, продуктів, послуг;

– урахування рівнів соціально-економічного, науково-технічного та культурного розвитку країни; єдність професійних і духовно-моральних якостей людей, які працюють у цій сфері;

– рівний доступ громадян країни до всіх джерел інформації в галузі інформаційної безпеки, за винятком тих, володіння якими може зашкодити охороні державної таємниці;

– єдність свободи слова та відповідальності за поширювану інформацію;

– зворотний зв'язок;

– перманентне вдосконалення інформаційного законодавства;

– довіра громадян до державних ЗМІ;

– урахування зарубіжного досвіду здійснення інформаційної політики тощо.

При структуруванні принципів ми виходили із пріоритетності, домінування того чи іншого принципу для організації та здійснення державної інформаційної політики. Наприклад, принцип довіри громадян до ЗМІ, влади, дотримання прав людини на отримання достовірної інформації та ін. виявляються лише в процесі реального формування та функціонування масмедіа, взаємодії ЗМІ з владою, інститутами громадянського суспільства.

Електронне урядування як складова державної інформаційної політики при забезпеченні інформаційної безпеки має будуватися на наступних прогресивних засадах:

– обмеження доступу до інформаційного ресурсу реалізується відповідно до чинного законодавства;

– відповідальність за збереження інформації, її засекречування й розсекречування персоналізується;

– доступ до будь-якого інформаційного ресурсу так само, як і обмеження доступу, реалізується з урахуванням визначених законом прав власності на цей ресурс;

– держава формує нормативно-правову базу, регламентуючи права, обов'язки й відповідальність усіх суб'єктів, діючих в інформаційному просторі;

– суб'єкти, які збирають, накопичують і обробляють персональні дані й конфіденційну інформацію, несуть відповідальність перед законом за їх збереження й використання;

– держава забезпечує захист суспільства від хибної, викривленої та недостовірної інформації, що надходить через засоби масової інформації;

– держава реалізує контроль за створенням і використанням засобів захисту інформації шляхом їхньої обов'язкової сертифікації й ліцензування діяльності в галузі захисту інформації;

– держава підтримує діяльність вітчизняних виробників продуктів і технологій, засобів інформатизації та захисту інформації, вживає заходів

щодо захисту внутрішнього ринку від проникнення неякісних засобів інформатизації, інформаційних продуктів і технологій;

– держава сприяє доступу громадян до світових інформаційних ресурсів, глобальних інформаційних мереж;

– держава формує й забезпечує виконання національної програми інформаційної безпеки, яка об'єднує зусилля всіх зацікавлених суб'єктів щодо створення єдиної системи інформаційної безпеки України;

– держава забезпечує цілісність інформаційного простору України;

– держава сприяє всебічному розвитку української мови як основного інструменту перетворення накопичених людством знань в інформаційний ресурс України.

У даний час одним із найактуальніших завдань удосконалення електронного урядування як складової

державної інформаційної політики є забезпечення збереження державних та інших таємниць, захист інформаційних ресурсів та інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури від впливу інформаційної зброї, загроз інформаційного тероризму й інформаційного криміналу [1].

Список використаних джерел:

1. Прорішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 березня 2008 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 23.04.2008 р. № 377/2008// ВВР України. – 2008. – № 4. – Ст. 102.

2. *Кара-Мурза С.* Манипуляция сознанием / С. Кара-Мурза. – М. : Алгоритм, 2000.

3. *Леонов Н. С.* Информационно-аналитическая работа в загранучреждениях / Н. С. Леонов. – М., 1996.

4. *Почепцов Г. Г.* Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К : Знання, 2006. – 663 с.

Ю. О. КУЦ,
Н. С. ФЕСЕНКО

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Необхідність втручання держави в економіку зумовлена саме створенням системи заходів для ефективного функціонування самого ринкового механізму, усуненням негативних наслідків ринкових процесів, захистом національних інтересів на світовому ринку, вирішення проблем, які ринковий механізм вирішити не може або вирішує їх погано.

Економічна безпека вважається головною складовою національної безпеки, а також має властивість визначати державну спроможність, щодо забезпечення захисту національних економічних інтересів як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз. Система забезпечення економічної безпеки передбачає здійснення постійного моніторингу соціально-економічних процесів з точки зору їхнього впливу на стан економічної безпеки, оцінку з цих позицій стратегічних програм, нормативно-правових актів, а також аналіз ефективності поточних рішень у сфері економічної політики. Отже, визначення поняття економічної безпеки має велике значення для формування державної політики в економічній сфері загалом [1, с. 42]. Належний рівень економічної безпеки досягається здійсненням єдиної державної політики, яка підкріплена системою заходів, щодо внутрішніх та зовнішніх загроз. Без такої політики неможливо домогтися виходу з кризи, стабілізувати економічну ситуацію в Україні, створити ефективні механізми соціального захисту населення.

Система забезпечення економічної безпеки здебільшого залежить саме від управління зовнішньоекономічною діяльністю. Україні в зовнішньоекономічній діяльності особливо слід враховувати географічний фактор. Зокрема, факт надмірної її залежності від Росії, яка є домінуючим постачальником в Україну деяких стратегічних товарів, насамперед критичного імпорту, та споживачем значних обсягів вітчизняної продукції, слід вважати серйозною загрозою національній економічній безпеці.

Те ж саме стосується і необхідності диверсифікації експорту та імпорту. Висока концентрація торгівлі окремими товарами посилює залежність держави від зовнішнього впливу. Як зазначають фахівці, необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності зумовлюється також значною питомою вагою в національній економіці державного сектора і недосконалістю відповідних ринкових механізмів. Державне регулювання повинно полягати в такому [2]: розробці та реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності; ефективному використанні адміністративного, економічного і

валютного інструментаріїв зовнішньоекономічної політики держави; розробці та реалізації щорічних програм розвитку зовнішньоекономічної діяльності України; вдосконаленні Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»; розробці та реалізації Концепції зовнішньоекономічної безпеки України; здійсненні превентивних заходів, спрямованих на зменшення деструктивного впливу на національну економіку зовнішніх чинників; оптимальному поєднанні державного протекціонізму з режимом вільної торгівлі та ін.

З метою забезпечення економічної безпеки України доцільно розробляти і приймати щорічно *Державну програму зовнішньоторговельної діяльності*. Вона повинна включати: оцінку сучасного стану торговельних стосунків України з іншими країнами, прогноз торгового балансу, план експортних кредитів, що надаються під гарантії уряду або з використанням бюджетних коштів, план зовнішніх позичок та обслуговування зовнішнього боргу, перелік заходів державного зовнішньоторговельного регулювання; митні ставки та межі їхніх можливих змін, кількісні обмеження експорту та імпорту, перелік заходів щодо захисту внутрішнього ринку, валютного регулювання; щодо захисту торгових інтересів України у випадках дискримінації її суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на ринках окремих країн [3, с. 46]. Зважаючи на досить тривалу економічну кризу, доцільно на базі Концепції економічної безпеки розробити *Державну стратегію національної економічної безпеки*. Вона повинна базуватися на багатоманітності прогнозів соціально-економічного розвитку України.

Таким чином, прагнучи до створення засад відкритої і прозорої економіки та спираючись на міжнародний досвід, Україні необхідно прискорити процес запровадження механізмів, спрямованих на захист економічного суверенітету та економічної безпеки, прав громадян, господарюючих суб'єктів і державних органів.

Список використаних джерел:

1. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 462 с.
2. Олексюк І. Державне управління забезпеченням зовнішньоекономічної безпеки України [Електрон. ресурс] / І. Олексюк. – Режим доступу : <http://conf-cv.ua/forum/56-575-1>.
3. Концепція економічної безпеки України / Ін-т екон. прогнозування ; [кер. проекту В. М. Гесць]. – К. : Логос, 1999. – 56 с.

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Світовий досвід свідчить, що в найбільш економічно розвинених країнах світу саме інновації є вирішальною умовою забезпечення стабільного довгострокового економічного розвитку. У Програмі економічних реформ на період 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» метою реформ в інноваційній сфері визначено активізацію інноваційних процесів, повноцінне використання потенціалу науки в процесі технологічної модернізації економіки. Індикаторами досягнення мети у 2010 – 2014 рр. є збільшення частки інноваційно активних промислових підприємств з 10,7 до 25 %, підвищення наукоємності ВВП з 0,95 до 1,5 % [2].

Активне запровадження антикризових заходів, спрямованих на стабілізацію макроекономічної ситуації, відновлення стабільності у фінансовій сфері дозволили у 2010-2011 рр. досягти за деякими показниками докризового рівня, проте стан інноваційної діяльності в Україні залишається стагнаційним та потребує запровадження активних стимулюючих заходів з боку держави.

Адже, якщо в 1992 р. Україна займала 9-е місце у світі за рівнем запровадження інновацій, то на сьогодні держава опустилася нижче 90-го місця [3].

У рейтингу глобальної конкурентоспроможності, який щорічно готує Всесвітній економічний форум (ВЕФ), Україна 2012 р. дещо поліпшила свій минулорічний результат. Якщо у 2011 р. місце України серед 142 країн було 82-м (у 2010 р. – 89-е), відразу після Тринідаду і Тобаго, то 2012 р. серед 144 країн у рейтингу Україна посіла 73 місце поряд зі Словаччиною і Чорногорією [1].

Очолила рейтинг 2012 р. Швейцарія, за якою йдуть Сінгапур, Фінляндія, Швеція, Нідерланди, Німеччина, США, Великобританія Гонконг і Японія. Росія опинилася на 67 місці, Грузія – на 77, Молдова – на 87 місці [4].

Для оцінки конкурентоспроможності економіки кожної з країн використовувалися відкриті статистичні дані, а також результати спеціального опитування декількох тисяч працюючих в цих країнах менеджерів різних компаній. Рейтинг, заснований на Індексі глобальної конкурентоспроможності (GCI), запроваджений у 2004 р. і включає 110 показників, розділених на 12 категорій: інститути, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я і початкова освіта, вища освіта і професійна підготовка, ефективність товарного ринку, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, технологічна готовність, розмір ринку, розвиток інновацій [4].

Варто відзначити, що Україна піднялася в рейтингу-2012 завдяки поліпшенню таких показників, як макроекономічне середовище і інфраструктура. Також Україна традиційно займає досить високі позиції за такими показниками, як охорона здоров'я, освіта, ринок праці, проте поки здебільшого за рахунок масового охоплення населення і розміру країни, але не за рахунок якості [1].

Однак приводу для переможних реляцій з нагоди просування України в рейтингу з 89 до 73 місця за останні два роки не може бути, тому що в Індексі глобальної конкурентоспроможності є основоположні показники, за якими Україна стабільно, з року в рік, знаходиться на вкрай низькому рівні. А саме: за якістю інституційного середовища (державні інститути), розвиненістю фінансового ринку, а також за інноваційною складовою (недостатнє використання новітніх технологій).

Тьєрі Гейгер, старший менеджер групи з дослідження глобальної конкурентоспроможності ВЕФ, вважає, що низька оцінка такої складової індексу, як державні інститути, не «дозволяє в належній мірі відчути позитивний ефект від переходу України на другу стадію розвитку - орієнтованих на ефективність економік» [1].

Україна знаходиться в постіндустріальному періоді розвитку. Відповідно єдиний варіант, який пропонує сучасна економічна теорія, – це орієнтація на інновації, залучення інвестицій саме у високотехнологічні, інноваційні сфери розвитку. До докризових темпів економічного зростання Україна зможе повернутися тільки за умов поліпшення демографічної ситуації і значного приросту продуктивності праці. Останнє можливо тільки за рахунок нової хвилі інновацій і модернізації існуючих виробничих потужностей.

Слід зазначити, що без розробки і реалізації інноваційної стратегії розвитку економіки не може бути досягнуто мети, поставленої Президентом України В. Януковичем, – протягом 10 років Україна має увійти до двадцятки найрозвинутіших країн світу [2].

Адже це завдання може бути вирішено тільки за умов виробництва і експорту конкурентоспроможної високотехнологічної продукції.

Для цього державна політика в сфері інновацій повинна втілюватися в наступній послідовності:

- розробка та ухвалення державної стратегії інноваційного розвитку економіки України;
- ухвалення на основі вказаної стратегії концепції удосконалення інноваційного законодавства;
- ухвалення нової редакції спеціального закону про інноваційну діяльність, який має комплексно і збалансовано регулювати інноваційну сферу, як необхідну складову сучасного економічного розвитку країни;

– систематизація законодавства про інноваційну і науково-технічну діяльність в Інноваційному кодексі України та його ухвалення Верховною Радою України.

Отже, забезпечення нової якості розвитку економіки України, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках та забезпечення стабільного довгострокового економічного зростання на основі інноваційної моделі розвитку потребують активізації дій держави у сфері управління інноваційною сферою, удосконалення інституційно-правових, фінансово-економічних, організаційно-адміністративних та інших механізмів державного регулювання.

Список використаних джерел:

1. *Загоруйко Ю.* Кому нужна конкурентоспособность [Електрон. ресурс] / Ю. Загоруйко. – Режим доступу : http://zn.ua/ECONOMICS/komu_nuzhna_konkurentosposobnost-112628.html.

2. Програма економічних реформ на період 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – Режим доступу : <http://document.ua/programa-ekonomichnih-reform-na-2010-2014-roki-zamozhne-susp-doc45817.html>.

3. *Радьш В.* По уровню инноваций Украина опустилась на 90-е место в мире [Електрон. ресурс] / В. Радьш. – Режим доступу : http://www.business.ua/articles/companies/Po_urovnyu_innovaciy_Ukraina_opustilas_na_e_mesto_v_mire-10650/.

4. Украина поднялась в рейтинге конкурентоспособности экономик / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.business.ua/articles/politics/Ukraina_podnyalas_v_reytinge_konkurentosposobnosti_ekonomik-36505/.

В. П. РЕШЕТИЛО

ІНФОРМАЦІЙНО-ЕНТРОПІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Світова економічна криза з новою силою загострила перманентно виникаючу дискусію про місце держави в сучасному соціально-економічному розвитку. Не поставлена остаточно крапка і в дискусіях про роль держави в процесах трансформаційних змін, у визначенні ступеня відповідальності держави за системні перетворення, що відбуваються, в транзитивних економіках. Для останніх це особливо актуально, оскільки реформування перехідних систем все ще носить односторонній характер через абсолютне переважання держави в проведенні реформ.

Перш за все ступінь присутності держави в економіці залежить від стану суспільної системи. На етапі її стабільного розвитку, коли поведінка економічних агентів стійка і передбачувана, а економічна система повертається в стан рівноваги під впливом дії механізмів негативних зворотних зв'язків, роль держави зводиться в основному до контролюючих направляючих функцій. Якщо ж вся суспільна система опиняється в нерівноважному стані, використання рівноважних модулів і лінійних залежностей в процесі державного регулювання виявляється проблематичним. В умовах руйнування механізмів негативних зворотних зв'язків, зростання ролі випадкових, непередбачених обставин, здатних змінити звичний хід подій, екстраполяція попередніх тенденцій на розвиток системи може виявитися помилковою. У цій ситуації завдання держави полягає в тому, щоб відновити бракуючі або зруйновані канали зворотних зв'язків через створення нових суспільних інститутів, з урахуванням альтернативних сценаріїв їх розвитку залежно від актуалізації тих або інших чинників. Тому в кожному конкретному випадку необхідно враховувати *інформаційно-ентропійні властивості* наслідків державного втручання в економіку. В процесі проведення державою будь-яких змін важливо усвідомлювати, що її реформи можуть нести в собі як передбачувану (структурну), так і непередбачувану (ентропійну) інформацію. *Структурна інформація* продукується формальними інститутами, законодавчо встановленими нормами і правилами економічних взаємодій, ступенем відкритості в розробці і виконанні державних законодавчих актів. *Ентропійна інформація* обумовлена низкою факторів: хаотичним розпадом старих інститутів; створенням непрацездатних нових

інститутів, що здійснюють на економіку та суспільство дестабілізуючий вплив; несподіваними поведінковими реакціями господарюючих суб'єктів та виникаючими колективними ефектами їх взаємодій; формуванням особливого типу масової суспільної свідомості; впливом неформальних інститутів; закритістю і кулуарністю ухвалення законів, що приводить до їх абсолютної відірваності від реальних суспільних процесів. Таким чином, державне втручання в економіку, що знаходиться в нелінійному нерівноважному стані несе в собі *певне співвідношення структурної (порядок) і ентропійної (хаос) інформації*. Іншими словами, політика держави, в умовах нестійкого нерівноважного стану системи, може бути як чинником становлення порядку, так і причиною наростання хаосу. Виходячи з цього, необхідно враховувати, що відповідно до законів синергетики, нова структура не породжується діями держави, а виникає, причому *виникає нелінійно*, на основі механізмів самоорганізації, і лише *на базі попередньої структури*. Швидкість перетворень залежить від ступеня відповідності політики, що проводиться державою, реальному стану системи, ступеню наявності вже готових блоків нової системи, що містяться в колишній структурі. у процесі проведення державної економічної політики необхідно враховувати і ще декілька принципів моментів. По-перше, цілі зміни нелінійних систем повинні строго відповідати їх внутрішньому стану і потенційним можливостям. По-друге, спектр можливих напрямів еволюції системи трансформується, і деякі, раніше можливі траєкторії її еволюції, стають закритими. У третіх, виникнення нового рівня організації системи в процесі накопичення нової структурної інформації, може пом'якшити місцями причину і наслідок таким чином, що наслідок починає функціонувати як причина нових зв'язків, що виникають в системі. Завдання держави в підвищенні ефективності реформ полягає у *формуванні масово-інформативного характеру, публічного ухвалення державних рішень*. Це припускає залучення в ці процеси максимальної кількості суб'єктів, створення правового і організаційного механізмів, що забезпечують взаємодію всіх соціально-економічних інститутів суспільства. Врахування максимального числа взаємозв'язків, що виникають в процесі проведення

державною реформ, дозволяє більш повно змоделювати їх наслідки, передбачити можливі обмеження або деформації, обумовлені вже існуючою структурою і передбачуваною реакцією економічних агентів. Таким чином, державна ініціатива на будь-якому рівні *може бути реалізована тільки за умови кооперативної і когерентної взаємодії структур влади, макроінститутів, організацій, суспільних об'єднань і окремих громадян*. Інакше виконання рішень уряду носитиме формальний характер, і залишиться тільки на папері. у процесі проведення трансформаційних змін державні власті повинні також пам'ятати, що часта зміна наявних в країні інститутів та «правил гри» руйнує стандарти поведінки економічних агентів, особливо якщо їм не зрозумілі мотиви змін, що проводяться державою. Це пов'язано з тим, що типова поведінка формується на основі певних очікувань. Якщо ж очікування не виправдовуються (що відбувається унаслідок частішої зміни правил і норм економічної діяльності), то змінюється і тип реакції економічних агентів.

Таким чином, в умовах перехідних систем, які як і раніше знаходяться в точці бифуркації, існує особливо підвищена чутливість до непослідовних і суперечливих дій державної влади. Слід також враховувати, що в перехідних системах *процес ухвалення рішень з боку держави також носить бифуркаційний характер*, і визначається низкою випадкових і непередбачених обставин, не врахованих заздалегідь чинників. Остаточний результат ухвалених державою рішень визначається взаємодією безлічі чинників: станом економіки країни; впливом різних політичних

об'єднань, партій і груп, що представляють інтереси бізнесу; пануючими економічними концепціями; дією переважаючих в суспільстві настроїв; вимогами міжнародних організацій і кредиторів уряду; станом світової економіки і світових ринків, і рядом інших. Існуюча бифуркаційна схема ухвалення державних рішень породжує безліч альтернативних напрямів проведення реформ у рамках поля можливостей розвитку суспільства. У цих умовах необхідна ефективна модель законодавчих перетворень, в основі якої повинен лежати *однаковий доступ до процесу вироблення вирішень всіх зацікавлених сторін*. Тоді формуються *синергетичні ефекти взаємодії* між урядом, розробниками певних законів, фахівцями з даної проблеми з різних регіонів країни, представниками бізнесу і іншими господарюючими суб'єктами. Підкреслимо, що така взаємодія це не дань моді, і не гра в демократію, а *найважливіша умова нелінійного управління складними відкритими системами*. Відносно системних реформ це надає можливість перейти від моделі «політичної модернізації», що припускає активну пропозицію інститутів з боку держави, до моделі «ринкової модернізації», що орієнтується на попит на інститути з боку самих учасників ринку. Таким чином, здійснювати кардинальні трансформаційні зміни без участі держави неможливо, але вони повинні здійснюватися на правах її співучасті, у взаємодії з іншими суб'єктами. Базовим механізмом такого управління може бути тільки партнерство, а точніше, внутрішня конвергенція, взаємне пристосування держави і інших макроскопічних суб'єктів ринкової макроекономіки.

**А. В. ТЕРЕНТ'ЄВА,
В. М. АНДРІЄНКО,
М. Л. ДОЛГІЙ**

ПРОФЕСІЙНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Державні службовці є найбільш стабільним соціальним елементом суспільства й держави, носієм їх традицій і досвіду. Об'єктом безпосереднього державного управління є особовий склад державної служби, кадри органів державної влади.

Переважає більшість економічних і соціальних реформ проводиться силами державних службовців. На 01.01.2011 р. корпус державних службовців налічував майже 280 тис. осіб, з них 26 % осіб перебували на керівних посадах, 74 % – на посадах спеціалістів. Співвідношення кількості чоловіків/жінок складає до 70 % – жінки, до 30 % – чоловіки. На держслужбі переважають чоловіки та жінки молодого та середнього віку, зокрема, молодь до 28 років складає 48 %. Повну вищу освіту мають майже 90 % службовців, інші 10 % – неповну вищу освіту. 29 % держслужбовців мають стаж держслужби від 5 до 10 років, у тому числі і керівники та спеціалісти, лише 4,7 % мають стаж понад 25 років [1].

Реформування системи цивільного захисту держави (в тому числі зміни складу та основних завдань Міністерства надзвичайних ситуацій України (далі -

МНС України), яке було проведене останніми роками, життя в умовах ринкових відносин, новітніх інформаційних технологій потребує переосмислення існуючої практики підготовки кадрів для реалізації заходів безпеки населення і території України.

У системі МНС України організація навчання здійснюється з метою забезпечення потреб центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій, на яких поширюється дія законів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (далі – у сфері цивільного захисту), у працівниках, здатних компетентно і відповідально виконувати функції управління техногенною і природною безпекою населення, територій та об'єктів господарської діяльності, впроваджувати технології, спрямовані на зменшення ризиків виникнення і мінімізацію наслідків надзвичайних ситуацій та їх ліквідацію.

Організація навчання державних службовців (підвищення кваліфікації), як засіб забезпечення

професійної компетенції, розглядається як одне з першочергових завдань діяльності МНС України, без розв'язання якого неможливо забезпечити ефективність державного управління щодо створення сучасної системи попередження та реагування на надзвичайні ситуації в Україні [2]. Це завдання покладено на Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, який є єдиним в Україні галузевим навчальним закладом післядипломної освіти, в якому підвищення кваліфікації проходять державні службовці V-VII категорій, керівний склад підприємств, установ та організацій МНС України.

Система підвищення кваліфікації також спрямована на завдання фахової діяльності в певних сферах державного управління, це розгляд професійного навчання як невід'ємної складової професійної діяльності фахівців у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій; обов'язковість, наступність і безперервність професійного навчання; обумовленість його змісту станом і перспективами співробітництва у цій сфері на територіальному, міжвідомчому та міжнародному рівнях; випереджаючий характер змісту професійного навчання в поєднанні з вирішенням поточних оперативних завдань органів, підприємств, установ й організацій, на які поширюється чинність законодавства України у сфері цивільної оборони, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій; відповідність змісту, організації та ресурсного забезпечення системи та змісту навчання державним потребам та вимогам та урахування результатів навчання при оцінці якості професійної діяльності.

**А. А. АЛЕКСЕЕНОК,
А. Ю. ДОМБРОВСКАЯ**

РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ДИСКУРСА ИНВАЛИДНОСТИ КАК ФАКТОР СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ РОССИЙСКОГО ОБЩЕСТВА

Сегодня не вызывает сомнения тот факт, что общественный дискурс в отношении какой-либо социальной группы серьезно влияет не только на ее социальное самочувствие, но и на специфику общественной жизнедеятельности данной категории, а следовательно, и на процесс социального развития общества. Известно, что дискриминационный и неадекватный общественный дискурс инвалидности препятствует социальной интеграции и адаптации людей с ограниченными возможностями здоровья, не позволяет использовать потенциал данной социальной общности. В специальной литературе принято выделять три типа существующих на данный момент общественных дискурсов инвалидности.

1. *Дискурс изоляции и дезинтеграции* состоит в том, что общество старается исключить инвалидов из своего круга как бремя, или под предлогом заботы изолировать их. Такая позиция общества вызывает у инвалидов реакцию избегания, отчуждения и ухода от социальных контактов, или агрессию. Таким образом, разрыв между ними и здоровыми людьми ещё больше увеличивается.

Підвищення кваліфікації державних службовців здійснюється за державним замовленням, що формується МНС України та його Головними управліннями (Управліннями) на місцях за результатами аналізу кадрового забезпечення.

В Інституті також підвищують кваліфікацію керівники цивільного захисту різних рівнів зі складу функціональних підсистем цивільного захисту (міністерств, інших центральних органів виконавчої влади), територіальної підсистеми цивільного захисту м. Києва (районних держадміністрацій, підприємств, установ і організацій), ректори та викладачі вищих навчальних закладів України.

Метою підвищення кваліфікації державних службовців та керівників державних підприємств МНС України у сфері цивільного захисту є забезпечення професійної компетентності фахівців центрального апарату МНС України, його територіальних органів у складі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, створення умов для реалізації суспільних і державних потреб у професійно підготовлених, спроможних працювати за особливих обставин фахівцях, їх самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Інтерактивна система «Державна служба в цифрах». – Режим доступу : <http://nads.gov.ua/analytics/saw.dll?Dashboard&NQUser=WWW&Syndicate=Siebel>.

2. *Андрієнко В. М.* Проблеми підготовки кадрів органів державного управління у сфері цивільного захисту / В. М. Андрієнко // Матеріали 13-ої Всеукр. наук.-практ. конф. рятувальників (20-21 верес. 2011 р.). – К., 2011. – С. 166–169.

2. *Патерналистский дискурс* заключается в том, что общество занимает позицию преувеличенной заботливости об инвалидах. Таким образом, ограничивается самостоятельность инвалида и развивается его нежелательная зависимость от помощи других, от общества «нормальных».

Изолирующая и патерналистская позиции общества по отношению к инвалидам детерминируют воздействие на людей с ограниченными возможностями здоровья таких факторов, как пренебрежение со стороны окружающих, безразличность, социальные стереотипы, предрассудки. На протяжении всей истории данные социальные воздействия являлись препятствием для развития способностей инвалидов и вели к их изоляции. Такие факторы зачастую приводят к тому, что люди с ограниченными возможностями здоровья (особенно с нетипичной внешностью) сами стремятся избежать контакта с окружающими. Ещё сложнее ситуация с детьми – инвалидами. Воздействие пренебрежительных стимулов или стереотипных убеждений в отношении их личности вызывает у них противоречивые реакции: от желания понравиться и заслужить уважение в ходе

общения со здоровыми сверстниками, до опасения быть отвергнутыми, проявления комплексов по поводу своих дефектов. О каком бы дефекте ни шел разговор (ограниченные возможности слуха, зрения и т.д.) дети – инвалиды опасаются быть не понятыми здоровыми людьми. Инвалид почти всегда в какой-то форме чувствует своё невыгодное положение, вытекающее из его дефекта, что, в свою очередь, может отразиться в чувстве неполноценности. Им также приходится учиться справляться с «синдромом золотой рыбки» так как инвалиды чувствуют, что обычные люди с любопытством разглядывают их.

3. *Социально оправданный дискурс* (реализуется в развитых странах – Великобритании, США и некоторых др.) рассматривает инвалидов как людей, «нуждающихся в социальной заботе» или как лиц «со специальными нуждами». При этом специальная забота направлена на то, чтобы инвалиды могли максимально развернуть все свои способности и возможности и, соответственно, свои интересы для достижения цели включиться в процесс труда и интегрироваться в общество.

Доминирующим дискурсом в России на сегодняшний день является патерналистический дискурс,

не менее влиятелен дискурс изоляции и дезинтеграции. Вместе с тем, необходимо предпринимать максимум усилий для формирования социально оправданного дискурса инвалидности, поскольку он создает наиболее благоприятные условия для социальной адаптации людей с ограничениями здоровья.

В заключение перечислим необходимые меры регулирования общественного дискурса инвалидности и формирования социально оправданного дискурса инвалидности:

- представление инвалидов в масс-медиа как активных и полноценных членов общества;
- трансляция материалов и сообщений о людях с ограниченными возможностями здоровья преимущественно от первого лица;
- отказ от эксплуатации статуса инвалида в угоду сенсационности публикации или передачи;
- увеличение удельного веса материалов об инвалидах в средствах массовой информации;
- создание системы информационной поддержки людей с ограниченными возможностями здоровья взамен разрозненным усилиям отдельных масс-медиа в освещении проблем инвалидов.

А. В. АКСЁНЕНКО

ФИНАНСОВАЯ ПОЛИТИКА НА УРОВНЕ РЕГИОНА: ЗАДАЧИ И ПРИОРИТЕТЫ

В основу приоритетов финансовой политики положен консервативный вариант прогноза социально-экономического развития.

Рассмотрим приоритеты среднесрочной региональной финансовой политики на примере Брянской области.

В 2013 – 2015 гг. решение задач социально-экономического развития будет осуществляться в условиях преемственности курса бюджетной политики на обеспечение экономической стабильности, долгосрочной сбалансированности и устойчивости бюджетной системы, обеспечение исполнения принятых обязательств.

Будет продолжена реализация потенциала повышения эффективности бюджетных расходов, заложенного Программой повышения эффективности бюджетных расходов.

Основными целями бюджетной политики на 2013 г. и среднесрочную перспективу являются:

– безусловное исполнение принятых социальных обязательств, реализация положений, предусмотренных Указом Президента Российской Федерации от 07.05.2012 г. № 597 «О мероприятиях по реализации государственной социальной политики»;

– обеспечение долгосрочной сбалансированности и устойчивости бюджетной системы, которая предусматривает, в том числе, сбалансированный бюджет, поэтапное погашение части задолженности по привлеченным кредитам;

– координация долгосрочного стратегического и бюджетного планирования, дальнейшее внедрение программно-целевых принципов в деятельность органов исполнительной власти;

– реализация современных механизмов предоставления гражданам государственных услуг, модернизация сети учреждений, оказывающих государственные услуги за счет бюджетных средств, обеспечение обратной связи с потребителями услуг;

– модернизация форм и методов поддержки местных бюджетов, обеспечение расширения финансовой самостоятельности муниципалитетов, ориентация финансовой поддержки на достижение конечных результатов в сфере полномочий местного самоуправления;

– повышение прозрачности и открытости бюджетной системы.

В трёхлетней перспективе 2013 – 2015 гг. налоговая политика будет направлена на динамичное поступление доходов в консолидированный бюджет Брянской области, прежде всего за счет реализации мер, направленных на сохранение и увеличение доходного потенциала.

Среди основных направлений, по которым планируется осуществлять налоговую политику в среднесрочной перспективе, выделяются следующие:

1) создание благоприятных условий налогового администрирования;

2) продолжение работы по государственной поддержке хозяйствующих субъектов, осуществляющих инвестиционную деятельность на территории области и субъектов малого и среднего бизнеса;

3) продолжение работы по легализации заработной платы, доведению ее до среднеотраслевого уровня, создание условий для роста общего объема фонда оплаты труда в регионе с целью повышения объемов поступлений в бюджеты области налога на доходы физических лиц;

4) оптимизация региональных и местных налоговых льгот с учетом оценки их социальной и бюджетной эффективности;

5) завершение формирования государственного кадастра недвижимости на территории области с целью подготовки к введению налога на недвижимость;

5) сокращение недоимки в бюджетную систему области, в том числе по региональным и местным налогам;

6) продолжение практики взаимодействия с налогоплательщиками области.

Политика в сфере расходования бюджетных средств в 2013 – 2015 годах будет сконцентрирована на повышении эффективности осуществляемых и принимаемых расходных обязательств, координации долгосрочного стратегического и бюджетного планирования. Будут созданы механизмы, направленные на решение следующих задач:

1. Безусловное исполнение принятых социальных обязательств, реализация положений, предусмотренных Указом Президента Российской Федерации от 07.05.2012 г. № 597 «О мероприятиях по реализации государственной социальной политики».

2. Обеспечение долгосрочной сбалансированности и устойчивости бюджетной системы.

3. Координация долгосрочного стратегического и бюджетного планирования, дальнейшее внедрение программно-целевых принципов в деятельность органов исполнительной власти.

4. Реализация современных механизмов предоставления гражданам государственных услуг, модернизация сети учреждений, оказывающих государственные услуги за счет бюджетных средств, обеспечение обратной связи с потребителями услуг.

5. Повышение прозрачности и открытости деятельности органов государственной власти, государственных учреждений Брянской области, в том числе за счет внедрения требований к публичности показателей их деятельности.

Практически основные приоритеты среднесрочной региональной бюджетной политики будут заложены в основу бюджетирования на 2013 – 2015 гг. при формировании проекта областного бюджета Брянской области на очередной финансовый год и плановый период.

М. А. ГОНЧАРОВА

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРАУДСОРСИНГА КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Процессы модернизации системы государственного и муниципального управления в РФ, особенно активизировавшиеся в последнее время как ответ на внутренние и внешние вызовы современности (условия мирового кризиса, угроза мировой рецессии, новая индустриализация и др.), уже сегодня нуждаются в использовании инновационных социальных технологий, способных качественно перенастроить социальную среду в режим социального взаимодействия. Созидательному и эффективному развитию системы государственного управления и гражданского общества в РФ, на наш взгляд, будет способствовать использование технологии краудсорсинга.

Чаще всего о краудсорсинге в зарубежной и отечественной практике говорят применительно к сфере IT-бизнеса. Краудсорсинг (*K.*) рассматривается как способ делегирования компанией решения своей бизнес-задачи удаленному сообществу пользователей. Средством коммуникации при этом является Интернет. Бизнес сознательно использует распределенные человеческие ресурсы для создания собственного бизнес-продукта с целью получения прибыли. Первое упоминание о *K.*, согласно данным Интернет-энциклопедии «Википедия», связывается с выходом в журнале *Wired* (США, 2006 г.) статьи, автором которой был писатель Д. Хауи, с одноименным названием. В дальнейшем технология стала активно использоваться в зарубежной практике бизнеса. Сегодня под краудсорсингом (*crowdsourcing, crowd* – «толпа» и *sourcing* – «использование ресурсов») в бизнесе понимается передача определенных производственных

функций неопределенному кругу лиц на основании публичной оферты, не подразумевающей заключение трудового договора. Краудсорсинг не следует путать с аутсорсингом, который, в свою очередь, подразумевает передачу традиционных неключевых функций организации (таких, например, как бухгалтерский учет или рекламная деятельность для машиностроительной компании) внешним исполнителям – аутсорсерам, субподрядчикам, высококвалифицированным специалистам сторонней фирмы [1, с. 30].

Активное использование в государственном управлении технологии *K.* обусловлено современным этапом развития ИКТ, социальных сетей, различных диалоговых Интернет-площадок, процессом развития информационного общества. Вместе с тем зарубежный опыт применения *K.* в решении правовых, инфраструктурных, общественных проблем в пространстве активного взаимодействия власти и общества свидетельствует о его эффективности. Рассматривая содержательный аспект использования *K.*, например на региональном уровне, в контексте исследуемой проблемы можно отметить следующее. Органы власти и управления субъектов РФ должны будут привлекать доступную им аудиторию – потребителей государственных властных услуг (население, бизнес и др.) – к решению приоритетных проблем социально-экономического развития региона. Заинтересованное сообщество посредством Интернета «получает задание» (например, обсуждение проекта какой-нибудь программы, законодательного акта, строительства социально значимого инфраструктурного объекта, решение экологической

проблемы, разработка туристического маршрута, разработка бренда региона) и тратит на его выполнение свое свободное время, работая бесплатно. К. позволяет перейти от субъект-объектных к субъект-субъектным отношениям между властью и бизнесом, властью и населением и т.д. на территории, обеспечивая т.н. «обратную связь», закладывая качественно новые основы социальной справедливости и политической стабильности. Для качественного и эффективного использования технологии К. необходимы грамотные, компетентные «кураторы» – уполномоченные лица государственного и муниципального менеджмента, наделенные соответствующими компетенциями, которые сумеют сформулировать актуальную для регионального сообщества проблему, призывая его включиться в процесс конструктивного обсуждения с последующими реальными результатами.

Особую роль в реализации рассматриваемой технологии играет деятельностная составляющая, трансформируя общество в гражданское (в т.ч. определение целевых ориентиров, идеологических установок, системы ценностей, реальных механизмов ответственности), где удовлетворяются не только интересы государства, бизнеса, общества, но и личности, что подчеркивает демократичность его построения. Вместе с тем участникам К. должен быть виден конкретный результат предпринятых усилий в виде разработанных, принятых, реализованных государственных решений, чтобы при возникновении новой проблемной ситуации они вновь приняли активное участие в ее решении. В настоящее время предпринимаются попытки использовать К. для организации общественной экспертизы. Так, в Ханты-Мансийском автономном округе – Югра краудсорсинг впервые в РФ был использован для экспертизы окружного сегмента Единого портала государственных и муниципальных услуг [2, с. 29]. Организатором и исполнителем экспертизы был Молодежный парламент при Думе ХМАО – Югры пятого созыва. Экспертиза включала несколько этапов. На первом (2011 г.) – оценивались государственные услуги регионального уровня, на втором (февраль 2012 г.) была проведена объективная экспертиза муниципальных услуг. В результате было выявлено большое количество ошибок, замечаний и недочетов [2, с. 31]. По результатам общественной экспертизы Молодежным парламентом Югры был подготовлен доклад с предложениями, которые были направлены губернатору ХМАО – Югры и получили поддержку.

**Д. Б. ЕЛЬЧАНИНОВ,
И. О. ШУМАКОВ**

ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МІСТОМ: ДОСВІД КОМПАНІЇ ІВМ

Фахівці IBM Institute for Business Value визначають шість основних факторів, які впливають на громадське життя та державне управління [1]:

- демографічні зміни;
- прискорення глобалізації;

Ожидается, что органы власти оперативно устранят выявленные ошибки и недочеты, скорректируют информацию на Едином портале и своих порталах, приведут свои системы электронного правительства в соответствии с требованиями нормативно-правовых актов и административных регламентов и сделают электронные услуги действительно удобными и доступными для жителей автономного округа [2, с. 33]. Принципиальной особенностью технологии является именно соучастие заинтересованных потребителей государственных властных услуг в управлении территорией, что предполагает участие в принятии решений, установлении целей, решении проблем (политических, социальных, экономических, технологических и пр.). Это кардинальным образом меняет их мотивацию, поведение: появляется реальная возможность оказаться услышанным, ощутить свою сопричастность к решаемой проблеме, получить возможность что-то изменить к лучшему. Следует подчеркнуть, что инициатором К. могут являться не только региональные органы власти и управления, но и потребители государственных властных услуг.

На основании из сказанного выше, краудсорсинг – технология виртуального (посредством Интернета) социального взаимодействия органов государственного управления и потребителей государственных властных услуг (бизнес, население, отдельно взятая личность и др.), ориентированная на удовлетворение потребностей последних за счет предоставления им права участвовать в процессе принятия государственных управленческих решений (разработке, принятии, реализации), касающихся их жизнедеятельности.

Таким образом, при решении проблем эффективного развития системы государственного управления и гражданского общества в РФ на современном этапе необходимо использовать инновационные социальные технологии, одной из которых должен выступить краудсорсинг.

Список использованных источников:

1. *Райзберг Б. А.* Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 2006.

2. *Маслова Н. Р.* Использование метода краудсорсинга для повышения эффективности взаимодействия власти и общества и совершенствования систем электронного правительства / Н. Р. Маслова, В. Н. Переходов, А. А. Родин // Информационное общество. – 2012. – № 4.

- проблеми захисту навколишнього середовища;
- розширення соціальних взаємодій;
- зростаючі загрози соціальної стабільності та громадському порядку;
- зростаючий вплив технологій.

Рівень благополуччя громадян у найближчі роки буде значною мірою обумовлюватись ефективністю реагування органів державного управління та місцевого врядування на позитивний та негативний вплив цих факторів. Для вирішення виникаючих проблем з урахуванням унікального набору цілей та обмежень, що характерні для конкретного регіону та визначають локальні стратегії реагування на ці фактори, необхідне широке використання сучасних потужних інноваційних інформаційно-аналітичних технологій [2]. Концепція «Розумніших міст» (Smarter Cities) є одним з головних проєктів IBM [3].

Міста мають застосовувати нові технології для свого перетворення з метою оптимізації використання вичерпних ресурсів. Забезпечення сталого розвитку стає найважливішим для міста. Причому питання полягає не в тому, чи перейдуть міста до такого розвитку, а в тому, які з них зроблять це раніше й краще, ніж інші [4]. Найважливішими складовими розумного міста є:

- розумне управління;
- розумні транспортні системи;
- розумне використання води та енергії;
- розумна безпека.

Повністю змінити міську інфраструктуру звичайно неможливо через великі затрати та короткі терміни. Але сучасні наукові досягнення можуть зробити існуючі інфраструктури інтелектуальнішими шляхом переведення систем на цифрові технології та встановлення зв'язку між ними. За рахунок цього вони будуть здатні сприймати, аналізувати та інтегрувати дані, а також розумно реагувати на потреби у відповідній галузі.

Так, наприклад, влада міста Альбукерке (США, штат Нью-Мексико) використовує програмне забезпечення IBM Cognos Business Intelligence для автоматизації спільного використання даних, завдяки чому співробітники департаментів отримують несуперечливу інформацію [5]. Система надає інтегровані зведені панелі, карти показників, засоби звітності, аналізу, а також планування та формування бюджету – все необхідне для збору фактичної інформації та виконання дій на її основі.

У Росії одним з перших міст, де уряд та мешканці оцінили переваги впровадження рішень у стилі розумного міста задля підвищення якості життя громадян,

став Санкт-Петербург [6]. У місті стартував проєкт, спрямований на розвиток системи надання державних послуг в електронному вигляді. Для моделювання та розробки електронних адміністративних регламентів використовується програмне забезпечення IBM WebSphere Business Modeler, IBM Rational Clearcase та інші продукти лінійки IBM Rational, а також IBM WebSphere Integration Developer.

У рамках програми IBM Smarter Cities Challenge 100 муніципалітетам, обраним на конкурсній основі у всьому світі, надано технологій та послуг на суму 50 млн. доларів. Провідні технічні експерти та консультанти IBM дали муніципальним центрам цінні практичні рекомендації щодо інноваційного розвитку їх міст. Ключовими факторами успіху заявки на отримання гранту є сильне керівництво міста, готовність до співпраці з багатьма зацікавленими сторонами, а також бажання зробити свої міста розумнішими та ефективнішими.

Список використаних джерел:

1. Государственный сектор – 2020: необходимость непрерывного сотрудничества [Электрон. ресурс] / Д. Коргада, С. Дейкстра, Д. Муни, Т. Рэмси. – М. : IBM Восточная Европа/Азия, 2006. – 20 с. – Режим доступа : http://www.ibm.com/ru/ideasfromibm/government/resources/Govt2020pape_Rus_N_2.pdf.

2. *Messatfa H.* The power of analytics for public sector [Electronic resource] / H. Messatfa, L. Reyes, M. Schroeck. – New York : IBM Global Services, 2011. – 28 p. – Online : <http://public.dhe.ibm.com/common/ssi/ecm/en/gbe03392usen/GBE03392USEN.PDF>.

3. Розумніша планета [Електрон. ресурс] / IBM Україна. – Режим доступу : <http://www.ibm.com/smarterplanet/ua/uk/overview/ideas/index.html>.

4. *Dirks S.* A vision of smarter cities [Electronic resource] / S. Dirks, M. Keeling. – New York : IBM Global Services, 2009. – 20 p. – Online : <http://public.dhe.ibm.com/common/ssi/ecm/en/gbe03227usen/GBE03227USEN.PDF>.

5. The City of Albuquerque: from heterogeneous data sources to public service visionary [Electronic resource] / IBM Canada, 2009. – 5 p. – Online : http://www.ibm.com/smarterplanet/global/files/us__en_us__cities__albuquerque.pdf.

6. Государственные услуги в Санкт-Петербурге // Инновации в технологиях и бизнесе. – 2011. – № 2. – С. 20.

Т. В. ІГНАТЬЄВА

ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВЕКТОР – БАЗОВИЙ ІМПЕРАТИВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Управління державою – складний процес, який вимагає чіткого усвідомлення: 1) цілі управління – бажаного результату; 2) реального стану функціонування держави – наявність/відсутність ресурсної бази; 3) відхилення реального процесу від ідеального, тобто, що потрібно для підтримання стабільності обраного вектора розвитку.

Логічно зауважити, що у своїй діяльності держава вирішує одночасно значну кількість завдань (міжнародного, зовнішньополітичного, геополітичного характеру), які в сукупності дають можливість стабільно функціонувати та працювати на досягнення цілі.

Для ефективного розвитку держава повинна володіти переліком впорядкованих цілей/завдань, тобто вектором цілей управління. Для цього потрібно, по-перше, сформулювати ціль (стратегію) розвитку держави – перехід до стабільного суспільства; досягнення максимальної самодостатності у прийнятті державних і соціальних рішень.

По-друге, з'ясувати завдання (обрати тактику розвитку) – формування ринкової економіки, конкурентоздатної освіти, боєздатної армії тощо.

По-третє, виокремити пріоритети цілей/завдань розвитку. Спочатку – якісна освіта, модернізація та

інвестування всіх галузей виробництва, а потім – стабільний розвиток, боєздатна армія і т.п.

В умовах глобалізації особливої актуальності набуває питання артикуляції геополітичних інтересів, які виявляються у забезпеченні державної безпеки, збереженні Україною свого місця в міжнародному геополітичному просторі, досягненні стійкого розвитку.

Геополітичний вектор розвитку держави в таких умовах стає засадним та актуальним, одночасно його функціонування є відкритим і динамічним процесом. Це сукупність політичних, економічних духовно-культурних та інших інтересів, що має відповідну географічну спрямованість.

Так, класична геополітика робить ставку на силовий вплив держави чи блоку держав на навколишній світ. Гео економічні вектори, стверджує нова економічна геополітика, – це вектори розподілу і перерозподілу ресурсів і світового доходу. З точки зору новітньої цивілізаційної геополітики (геофілософії), геополітичні вектори розвитку розглядаються як консолідуєчий фактор майбутнього геопростору [1, с. 362–364].

В геополітичному просторі сучасної України діють одночасно два вектори розвитку:

1) гео економічний, який знаходиться у критичній фазі кризи. Це – суперечність між проголошеним західним зовнішньополітичним курсом та односторонньою економічною залежністю від Росії (значною мірою – це енергетична залежність). На думку професора В. Дергачова [2], економічна криза – тяжкий, перехідний стан на шляху до мети розвитку держави, а за її відсутності/невизначеності потрібно констатувати системну кризу влади;

2) геодивілізаційний – коли внутрішня політика поступова перетворюється у транснаціональну, а національні держави – у транснаціональні структури (або локальні держави, які ототожнюють себе із провінцією світового суспільства і повинні знайти своє місце у світовому ринку і в багатополосній світовій політиці) [3, с. 191-192]. Сучасний світоустрій набуває мережевого характеру, в якому уряди стають пунктами глобальної управлінської системи, що об'єднує, окрім держав, різноманітні міжнародні, суспільні організації, ТНК, глобальні бізнесові еліти [4, с. 13].

У цих глобальних трансформаціях сучасності для України важливо віднайти свій геополітичний вектор розвитку. Перший – інволюція або повернення в лоно Російської держави. На думку неоевразійця О. Дугіна та К. Гаджієва [5-6], втрата Росією України є настільки негативним для російської геополітики явищем, що може, в принципі, спровокувати збройний конфлікт.

Цей напрямок Української держави є найбільш загрозливим для її існування. Офіційною геополітичною доктриною сучасної Росії є неоевразійство з його реставраційними, інкорпоративними, експансіоністськими планами відносно України. Ці намагання мають цілком реальну основу, оскільки наша держава вже більше двадцяти років, і надалі, перебуває в орбіті потужних цивілізаційних, інформаційно-комунікативних, політичних впливів нового, реального євразійства, що означає подальше розєвропеювання, оскільки класичне євразійство, так як і неоевразійство є фундаментально антизахідними.

Другий вектор – шлях «балансування на грані двох світів». Україна завжди була і залишається територією протистояння між Західною і Східною цивілізаціями. Звідси формується уявлення, що можна одночасно існувати в обох світах. Але ця позиція формує в українства периферійну свідомість і поведінку. Для Заходу наша держава буде залишатися його східною окраїною, а для Сходу – західною. Це положення формує цивілізаційну вторинність, невизначеність, несамодостатність, меньшовартість тощо.

Отже, потрібно чітко усвідомити, що ми – європейці і продовжувати нарощувати геополітичний вектор зусиль саме в цьому напрямі. Тим паче, що 2013 р. має стати вирішальним для євроінтеграційного курсу України. Наша держава має великі шанси підписати Договір про асоціацію з ЄС (на Вільнюському саміті «Східного партнерства»), до якого йде ще з 2005 р.

По-третє, самостійний, «третій шлях» розвитку (ні Схід, ні Захід). На перший погляд це приваблива перспектива, але насправді вона веде до ізоляціонізму, що в глобальному світі призведе до цивілізаційного колапсу внаслідок зростання ентропійних тенденцій (втрати українською нацією енергії розвитку) які відбуваються у всіх замкнених системах.

Отже, сучасна цивілізація поступово трансформується у глобальну (планетарну). На цьому шляху вона відчуває посилення боротьби за сфери впливу різних соціальних груп, блоків, союзів, етнічних і конфесійних рухів, локальних цивілізаційних утворень. У цій ситуації Україні важливо усвідомити свою ціль розвитку опираючись на геополітичні інтереси і вектори розвитку. Сучасним геополітичним (цивілізаційним) процесам задають темпи розвитку геополітичні відносини та протистояння. Тому Україна або буде рухатися в сторону глобального світу через європейський вектор розвитку, або залишиться на його узбіччі.

Тим паче, що в результаті розвитку сучасних комунікацій, розширення сфер впливу ТНК і посилення глобальної монополізації економіки відбувається подолання географічного відокремлення окремих країн. Їх економічні інтереси можуть виходити далеко за рамки державних кордонів, розширюючи зони життєвих інтересів, провокуючи геополітичні війни [2, с. 377] та геополітичні революції [7].

Список використаних джерел:

1. *Дергачев В.* Геополитическая и геоэкономическая трансформация Украины / Владимир Дергачев. Научные труды : в 7 кн. – Кн. 6 [Электрон. узд. на CD] / Издательский проект проф. Дергачева, 2008. – Режим доступу : <http://dergachev.ru/book-16/02.html>.

2. *Кравчук Н.* Геополітичні імперативи асиметрій глобального розвитку / Наталія Кравчук // Журнал європейської економіки. – 2011. – № 10 (№ 4). – С. 353–383.

3. *Бек У.* Что такое глобализация? / Ульрих Бек. – М. : Прогресс-Традиция. – 2001. – 305 с.

4. *Шишков Ю.* Государство в эпоху глобализации / Ю. В. Шишков // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – № 1. – С. 3–13.

5. *Дугин А.* Битва за Украину / Александр Дугин // Однако. – Режим доступу : http://www.odnako.org/magazine/material/show_13779/.

В. В. ЄГАНОВ

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ СТИЛІВ

Сучасна теорія державного управління характеризується суттєвою увагою з боку науковців до проблеми підвищення ефективності діяльності органів влади шляхом удосконалення існуючого управлінського стилю. Проте серед дослідників відсутня єдина точка зору стосовно індивідуальних якостей керівника, що здійснюють переважний вплив на формування стилю управління.

Західна теорія управління характеризується поєднанням попередніх, перевірених часом, наукових розробок із новітніми досягненнями в галузі соціології та психології особистості. Будучи характерним прикладом останніх, робота Т. Бойдела [1] робить основний акцент під час оновлення стилю на процесі самовдосконалення діяльності управлінців за напрямками:

- здоров'я (психічне, емоційне, фізичне);
- навички (розумові, соціальні та фізичні здібності);
- дії (прийняття рішень, прояви ініціативи);
- особистість (самопізнання, ставлення до себе, мета життя);
- якості керівника (володіння ситуацією, професійні знання, реакція на події, прийняття рішень, соціальні навички, емоційна гнучкість, проактивність, творчий підхід, ясність розуму, збалансованість навичок та навчання, самопізнання);
- методи розвитку вміння використовувати досвід роботи у повсякденному житті;
- якості, що є необхідними для самовдосконалення (смівливість, відкритість, віра, надія);
- навички, що є необхідними для самовдосконалення (ініціативність, відповідальність, здатність мислити перспективно, здатність до ретроспекції, абстрактне мислення, практична ефективність).

Як методи, що дозволяють здійснити комплексний підхід до самовдосконалення управлінців, розглядаються способи вдосконалення мислення, пам'яті, логіки та творчого підходу, шляхом раціоналізації читання та конспектування, складання плану "інвентарна сітка", вдосконалення способів запам'ятовування матеріалу, формування навичок спілкування з людьми, релаксації, медитації та ін.

На практиці застосування даної методики реалізується у заповненні великої кількості таблиць, що мають за мету перш за все розпланувати діяльність керівника, зробити її більш впорядкованою. Даний підхід є характерним і для більшості інших робіт представників західного менеджменту. З одного боку, позитивна особливість його полягає у максимальному спрощенні аналітичного процесу, що розрахований на пересічного читача, відносно далекого від наукових методів аналізу. З іншого – необхідність заповнення великої кількості анкет та таблиць, спроможна суттєво знизити бажання щодо їх опрацювання.

Розвиток проблематики управлінського стилю у передових країнах заходу зумовив необхідність розробки відповідних власних теорій у вітчизняному та російському менеджменті. Слід зауважити, що даний процес далеко не завжди реалізовувався у вигляді вагомого внеску в теорію, що мав знайти вираження у нових підходах як до самого поняття стилю керівництва, так і до методик його оцінки та вдосконалення. Результат цього спостерігається у майже дослівному цитуванні фахової закордонної літератури як в Україні так і в Росії на початку 90-х рр. XX ст. На той момент в управлінській науковій думці пострадянських країн проблематика стилю керівної діяльності ще не була розроблена достатньою мірою, тому у більшості тогочасних видань будь-які роздуми стосовно стилю зводилися у кращому випадку до узагальнення думок закордонних авторів, а у гіршому – до банального їх перекладу. Звідси маємо велику кількість вітчизняних та переважно російських наукових видань раннього періоду, що фактично не відрізняються за змістом одне від одного, в контексті зазначеної проблематики, у котре розглядаючи класичні західні підходи від теорії К. Левіна до моделі В. Врума та Ф. Йетона.

Однак подальший розвиток наукових досліджень у сфері управління на теренах колишнього СРСР, дозволив сформувати власні підходи до визначення даного поняття. З початком XXI ст. вчені, поряд із вже традиційними індивідуальними якостями управлінців, почали відносити до чинників стилю керівної діяльності: політичний режим в країні, розміри організації, ієрархічне положення керівника, позиції вищої адміністрації та ін. Особливої значущості при цьому набуло використання ситуативного підходу. Розробляються методики визначення стилю керівництва трудовим колективом, характерними прикладами яких є тести А. Журавльова та їх модифікації В. Захарова.

На даний момент все більше її представників звертають увагу на те, що підвищення ефективності застосування управлінського стилю не можна зводити лише до оновлення та розвитку вмінь та знань, необхідних для ефективного вирішення завдань професійної діяльності. Так, наприклад, стверджується, що підготовка управлінців має ґрунтуватися не лише на фізіолого-психологічних а й на професійних, естетичних та етичних здібностях [2]. У деяких роботах акцентується увага на необхідності формування таких якостей керівників, як ініціативність та активність [3]. При цьому активність розглядається як гармонійне поєднання потреб і мотивів, прагнення до узгодження загальнолюдських якостей, оптимального рівня доміантності, добра, справедливості, терпимості, готовності до соціальних контактів, сумлінності та інших рис, необхідних для нормальної діяльності.

До подібних психологічних якостей (риси та особистісні властивості), що повинні бути притаманні управлінцеві, відносять: здатність встановлювати і розвивати міжособистісні ділові контакти; самостійність у прийнятті та реалізації управлінських рішень; коректність; своєчасність, виявлення творчої ініціативи; вироблення на момент закінчення навчання необхідних навичок адаптації до нових умов праці; здатності до самооцінки своїх ділових і особистісних якостей, самодіагностики власних можливостей до майбутнього службового просування. На думку О. Стасюк [4], психологічну готовність до управлінської діяльності необхідно розвивати, спираючись перш за все на індивідуально-психологічні особливості.

Виходячи з цього, можна зробити попередній висновок про необхідність враховувати як один з перспективних напрямів оновлення стилю управлінської діяльності індивідуальні характеристики

**Ю. В. КАИРА,
О. В. БОБРОВСКИЙ**

ИССЛЕДОВАНИЕ СТРАТИФИКАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМ ОБЩЕСТВЕ

Социальная стратификация российского общества стала предметом анализа отечественных социологов сравнительно недавно. В социальной стратификации фиксируется неравенство, которое не тождественно материальному расслоению. Это форма социальной дифференциации, при которой отдельные индивиды, социальные слои находятся на разных ступенях социальной иерархии, обладают неравными жизненными шансами и возможностями удовлетворения потребностей. А они определяются не только материальными возможностями семьи, но и другими ресурсами самого человека и его ближайшего окружения. При этом, как правило, представители одной страты имеют близкие компоненты сознания.

Изучение проблем социального неравенства и конфигурации общества в соответствии с критериями неравенства в современной России осуществляется сегодня довольно активно. Однако чувствуется определенный дефицит в эмпирическом изучении российского общества как целого, что можно объяснить, прежде всего, отсутствием надежной эмпирической базы, репрезентирующей все население. Хотя в последние годы некоторый прогресс наметился и были проведены исследования стратификации на представительных данных массовых опросов, репрезентативных населению России, в исследованиях используются разные подходы, что затрудняет сопоставление результатов.

Отметим ряд исследователей которые занимались, эмпирическим изучением социальной стратификации российского общества как единого целого. Каждое из рассмотренных ниже исследований отличает свой методологический и методический подход. О. И. Шкараган рассматривает социальное неравенство как обладание разных групп населения определенными реальными ресурсами (благами). В эмпирическом анализе социально-экономической стратификации он исходит из профессиональной позиции работающих

особистості керівника. Досягнення цього бачиться у визначенні переліку цих індивідуальних властивостей, які й будуть передумо-вою подальшого розвитку стилю.

Список використаних джерел:

1. *Бойдел Т.* Как улучшить управление организацией: пособие для руководителя / Т. Бойдел. – М. : Инфра-М, 1995. – 204 с.
2. *Василевська Т. Е.* Етика в державному управлінні: опор. конспект дистанц. Курсу : [навч. посіб.] / Т. Е. Василевська. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 60 с.
3. *Кричевский Р. Л.* Психология руководства и лидерства в спортивном коллективе / Р. Л. Кричевский, М. М. Ръжак. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 176 с.
4. *Стасюк О.* Про деякі методологічні засади в доборі керівників органів державної влади / О. Стасюк. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – № 3-4. – С. 50-55.

респондентов, уровня образования, отношений собственности и власти [1].

В книге Н. Е. Тихоновой представлены результаты анализа стратификации российского общества в парадигме ресурсного подхода, который рассматривается автором как наиболее эффективный в современных условиях. Для группировки данных о ресурсах, которыми обладают респонденты, использован кластерный анализ. Выделены 10 социальных слоев по обеспеченности экономическими, властными, квалификационными, социальными и культурными ресурсами, которые затем группируются автором в класс исполнителей, класс капиталистов и средний класс. При этом класс исполнителей состоит из двух иерархически расположенных слоев, как и класс капиталистов, включающий два слоя с разным уровнем обеспеченности ресурсами. Средний класс располагается между верхним и нижним слоем капиталистов.

На основе анализа структуры ресурсообеспеченности выделенных социальных слоев Н. Е. Тихонова делает довольно жесткий, но справедливый вывод, что различные виды капитала концентрируются, хотя и в разных комбинациях, в основном у одних и тех же людей. У них сосредоточены все значимые виды ресурсов, которые конвертируются в традиционный экономический капитал, что дает возможность занимать этому слою господствующее положение в обществе [2].

Особое место в изучении социальной стратификации современного российского общества занимают труды Л. А. Беляевой [3]. В своих исследованиях она неоднократно использует методологический подход к анализу социальной стратификации общества, основанный на теории социальных полей Пьера Бурдьё, который утверждал, что можно сравнивать социальное пространство и географическое пространство, внутри которого

выделяются области. Это пространство сконструировано таким образом, что агенты, группы или институции, размещенные в нем, имеют тем больше общих свойств, чем более близки они в этом пространстве, и тем меньше, чем более они удалены друг от друга.

Список использованных источников:

1. Шкаратан О. И. Социально-профессиональная структура населения России. Теоретические

предпосылки, методы и результаты повторных опросов 1994, 2002, 2006 гг. / О. И. Шкаратан, Г. А. Ястребов // Мир России. – 2007. – № 3. – С. 30.

2. Тихонова Н. Е. Социальная стратификация в современной России: опыт эмпирического анализа / Н. Е. Тихонова. – М., ИС РАН, 2007. – С. 292.

3. Беляева Л. А. Социальные слои в России: опыт кластерного анализа / Л. А. Беляева // Социологические исследования. – 2005.

В. В. КАЛЮЖНИЙ

КОЕФІЦІЄНТ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА ШВИДКІСТЬ ОБІГУ ГРОШЕЙ: НЕДОСКОНАЛІСТЬ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Обґрунтування теоретичних засад грошей та грошово-кредитної політики, розкриття механізму впливу монетарної політики на макроекономічні показники, узагальнення особливостей вітчизняної практики використання механізмів та інструментів монетарної політики, аналіз перспектив переходу до нового режиму грошово-кредитної політики, що базується на цінній стабільності, є актуальними напрямками наукових досліджень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності держави у посткризовий період [1].

Найважливіша характеристика економічної системи, що відображає її насиченість ліквідними активами, які здатні ефективно виконувати такі функції, як засіб обігу та платежу є рівень монетизації економіки, або коефіцієнт монетизації економіки [2, 286-287, 476]. Основним фактором зміни рівня монетизації економіки є попит на реальні гроші, який, у свою чергу, залежить від ступеня довіри суб'єктів економіки до національної грошової одиниці: чим вищим є рівень монетизації, тим більшим, за інших рівних умов, є попит на реальні гроші. У кінцевому рахунку рівень монетизації визначається рівнем розвитку економіки.

Коефіцієнт монетизації (monetization ratio) розраховується, зазвичай, як відношення грошового агрегату $M2$ (готівка, грошові кошти на рахунках підприємств і внески населення в банках) до номінального ВВП у відсотках. Показник $k = M2/\text{ВВП}$ обернено пропорційний до швидкості обертання грошей $V = 1/k$: при збільшенні коефіцієнта монетизації швидкість обертання грошей зменшується і, навпаки. Принциповим моментом, про який часто забувають, є визначення грошового агрегату $M2$ у формулах $M2/\text{ВВП}$ і $\text{ВВП}/M2$ у середньорічному вимірі [3, с. 84].

Проблема полягає в тому, що коефіцієнт монетизації економіки є необґрунтованою логічною конструкцією, тому він не дозволяє розрахувати дійсну швидкість обігу грошей, що, у свою чергу, унеможливує розробку ефективних засад грошово-кредитної політики. Наприклад, стверджується, що, «коефіцієнт монетизації економіки, маючи ряд недоліків, не повинен враховуватися НБУ в його грошово-кредитній політиці» [4, с. 168]. Проте ця теза потребує додаткової наукової аргументації.

Мета даної публікації – аналіз обґрунтованості коефіцієнта монетизації економіки та висвітлення

альтернативних підходів до визначення швидкості обігу грошей.

Зауважимо, що коефіцієнт монетизації економіки введено нашими вітчизняними першопрохідцями монетарної політики НБУ В. Ющенко і В. Лисицьким [5, с. 140]. Фактично ці автори застосували кембриджський варіант кількісної теорії грошей, але помилково інтерпретували показник M' – кількість грошей, грошових одиниць, що становлять касовий залишок грошей у суб'єктів економічного життя, – як кількість грошей M , що практично обслуговує товарний обіг і зумовлена пропозицією банківської сфери держави. Подібно І. Фішеру, представники кембриджської школи відстоювали тезу про вплив зміни маси грошей M на рівень цін P . Проте, на відміну від нього, їхній підхід до проблеми був не макро-, а мікроекономічний і стосувався насамперед попиту на гроші M' .

Таким чином, якщо помилково ототожнити M' і M , а потім, наприклад, за даними про грошовий агрегат $M2$ та номінальний ВВП визначити коефіцієнт k , то ми отримаємо динамічний ряд мнимого показника $k = f(t)$, застосовувати який для обґрунтування грошово-кредитної політики держави неможливо. До подібного висновку прийшла Н. М. Рябініна, яка писала, що для розрахунку коефіцієнта монетизації економіки використано показник грошей, «який характеризує собою грошову пропозицію (M_s), а не показник попиту на гроші (M_d), що використовується для розрахунку коефіцієнта $k \dots$ » [4, с. 162]. Відповідно, «коефіцієнт монетизації економіки, маючи ряд недоліків, не повинен враховуватися НБУ в його грошово-кредитній політиці» [4, с. 168].

Проте ці твердження потребують додаткової наукової аргументації, для чого сформулюємо наступні передумови та гіпотезу дослідження:

1. Величина швидкості грошей (V) стабільна на коротких часових інтервалах і змінюється на довготермінових інтервалах, проте зміни відбуваються плавно і можуть легко передбачатися. Для ретроспективних розрахунків можна прийняти у якості незмінної середньої швидкості обігу грошей її величину на інтервалі часу, де цей параметр відносно усталений. Для періоду 2007 – 2011 рр. в Україні середня швидкість складала $V^* = 2,065$ обертів на рік. У середньому швидкість обігу грошової маси в більшості країн складає близько 2,2–2,8 [2, с. 476].

2. Визначимо обсяг розрахункового дефіциту (надлишку) грошей за формулою $\Delta M2_t = Y_t V^* - M2_t$, де $\Delta M2_t$, $M2_t$ – відповідно дефіцит (+) або надлишок(-) грошей $M2$ в обороті та середньорічна величина цього грошового агрегату в році t ; Y_t – номінальний ВВП у році t .

3. Гіпотеза полягає у тому, що між величиною простроченої середньорічної кредиторської заборгованості (Z_t) і величиною дефіциту ($\Delta M2_t$), розрахованого на підставі використання середньої швидкості обігу грошей (V^*), має бути достатньо сильний кореляційний зв'язок. На жаль, статистичні органи України з 2008 року без будь-яких підстав перестали публікувати дані про прострочену кредиторську заборгованість підприємств і організацій. Тому скористаємось даними [6, с. 158, 160] та часовим інтервалом 1997 – 2007 рр., початок якого знаменує введення гривні і перехід до більш менш стабільної монетарної політики, спрямованої на запровадження та підтримку стабільності власної національної валюти.

Рівняння кореляційної залежності простроченої кредиторської заборгованості (Z_t/Y_t) від розрахункового показника дефіциту грошей в обігу ($\Delta M2_t/Y_t$) у розрахунку на одиницю номінального ВВП України в 1997 – 2007 рр. (при $V^* = 2,065$) має такий вигляд:

$$Z_t/Y_t = 1,9783 (\Delta M2_t/Y_t) - 1,5528, \\ N = 11; R^2 = 0,9585; s = 5,18\%; F = 207,7.$$

Таким чином, застосування показника незмінної середньої швидкості обігу грошей дозволяє

статистично підтвердити сформульовану вище гіпотези. Тому на практиці необхідно перейти до використання показників швидкості обігу грошей, розрахованих на підставі дійсної швидкості обігу грошей в економіці. Треба уточнити цей показник у кожній сфері економічної діяльності на підставі тривалості часу обороту оборотного капіталу та вивести його загальну величину в динаміці.

Список використаних джерел:

1. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / за ред. В. С. Стельмаха. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
2. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України ; Знання, 2011. – 504 с.
3. Гроші та кредит : підруч. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 598 с.
4. *Рябинина Л. Н.* Деньги и кредит : учеб. пособие / Л. Н. Рябинина. – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 602 с.
5. *Ющенко В. А.* Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні / В. А. Ющенко, В. І. Лисицький. – К. : Скарби, 1998. – 285 с.
6. *Жаліло Я. А.* Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : моногр. / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.

Е. В. КАРПЕНКО

ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОММУНИКАЦИЙ В ПУБЛИЧНОМ УПРАВЛЕНИИ: АНАЛИЗ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ СТОРОН

У. Шрамм писал в конце 50-х гг.: «В нашем обществе есть три влиятельные группы, способные при желании вносить изменения. Это – правительство, сами средства связи и публика. Мы полагаем, что ответственность они должны разделить между собой» [1, с. 16].

Одной из эффективных методик, применение которой приводит к положительному социальному эффекту, является анализ заинтересованных сторон. Речь идет об определении интересов и влияния различных взаимодействующих групп с целью принятия/корректировки управленческого решения с учетом потребностей сторон (если это возможно или желаемо), а также планирования стратегии привлечения или же нейтрализации.

Анализ заинтересованных сторон (стейкхолдеров) является ключевой частью анализа социально-экономической политики и часто используется в ходе выявления проблемы, а также для разработки плана реализации социального проекта. Выявляя возможных сторонников и противников того или иного управленческого решения, разработчики могут повысить качество принимаемых решений и постараться смягчить влияние оппозиции. По сути речь

идет о политико-коммуникативном аспекте анализа социально-экономической политики.

Анализ, проводимый с участием самих заинтересованных сторон, направлен на то, чтобы услышать их мнение и познакомиться с различными идеями относительно рассматриваемой проблемы. Считается, что участники такого анализа помогут разобрать более эффективную политику, а их вклад будет способствовать успешной реализации принятого решения. Взаимодействие с основными заинтересованными сторонами является частью процесса обработки и реализации решения. И, хотя окончательное принятие решений и ответственность в основном остаются за органами государственного управления, стратегия привлечения других сторон требует определенного уровня открытости управленческих структур.

В то же время анализ заинтересованных сторон может представлять собой отчет, составленный аналитиком или другим лицом для того, чтобы понять интересы различных групп и учесть их при разработке проекта. Такой анализ может основываться как на уже имеющейся информации о заинтересованных сторонах, так и на информации, полученной в ходе

официальных или неофициальных контактов с ними. Для такого анализа не столько важен сам процесс и участие сторон в обсуждении проблемы, сколько те существенные аспекты и выводы, которые анализ может привести в процесс разработки управленческого решения.

По мнению К. Морса [2] анализ заинтересованных сторон должен включать следующие основные этапы (шаги):

- определение ключевых заинтересованных сторон,
- оценка интересов стейкхолдеров и воздействия, которое может оказать на них новая политическая мера,
- оценка влияния и значимости заинтересованных сторон,
- разработка стратегии вовлечения заинтересованных сторон в процесс реализации политики.

Таким образом, на *первом этапе* необходимо выявить, какие группы затрагивает проблема, и определить, позитивно или негативно скажется на них решение, установить, какие отношения между заинтересованными сторонами. Также важно понять, какие группы поддержат решение, а какие выступают против.

На втором этапе оценки позиций заинтересованных сторон и того, каким образом программа может затронуть эти позиции, перед разработчиками решения стоят следующие вопросы:

Что ожидают от программы заинтересованные стороны?

Каковы возможные затраты (ущерб, потери) и выгоды для заинтересованных сторон?

Какими ресурсами они обладают и как могут быть использованы эти ресурсы?

Какие интересы вступают в конфликт с целями разработчиков?

Третий этап оценки влияния и значимости заинтересованных сторон подразумевает оценку власти и социального статуса сторон, степени организованности, возможностей по контролю над ресурсами, возможного неофициального влияния.

На четвертом этапе разработки стратегии вовлечения заинтересованных сторон в разработку и реализацию программы, прежде всего, учитываются: интересы, значимость и возможное влияние каждой

из заинтересованных групп: необходимость принятия специальных мер для вовлечения значимых заинтересованных сторон, имеющих нужные рычаги влияния, необходимость использования определенных форм участия.

Таким образом, анализ заинтересованных сторон является важной составляющей деятельности органов государственного управления, и должен использоваться (полностью или элементами) в процессе планирования социально-значимых решений. Подход к заинтересованным сторонам может определяться не только проблемой и целями, стоящими перед разработчиками, но и сложившейся культурой принятия решений, существующими традициями. Исходя из сказанного выше, делаем вывод о том, что учитывая интересы различных групп, на которые распространяется управленческое решение, органы государственного управления могут смягчить или, как минимум, предвидеть конфликт, что само по себе уже немало.

Тем не менее на практике (по результатам мониторинга эффективности деятельности органов местного самоуправления 2008 – 2012 гг., проведенного при личном участии автора) 42 % опрошенных считают, что информация о деятельности органов местного самоуправления не всегда доступна, а в некоторых районах эта цифра достигает 50 %. Этот пример демонстрирует не просто неэффективность применяемых форм коммуникативных взаимодействий заинтересованных сторон, но также можно говорить об очевидных квазикоммуникациях в политическом управлении регионом.

Очевидно, что методика оценки эффективности коммуникаций в публичном управлении несовершенна, но, тем не менее, это реальный факт включения в экономику региона реальных ощущений граждан, т.е. человеческого измерения.

Список использованных источников:

1. *Сиберт Ф.* Четыре теории прессы / Ф. Сиберт, У. Шрам, Т. Питерсон. – М. : Вагриус. 1998.
2. *Морс К.* Эффективные решения в экономике переходного периода: Аналитические инструменты разработки и реализации социально-экономической политики / К. Морс, Р. Страйк, А. С. Пузанов. – М. : Айрис-пресс, 2007.

А. А. КУДЛАЙ

О ВЫЗОВАХ СОЦИАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВА И ИХ ПОСЛЕДСТВИЯХ

Современный мир переживает ряд глобальных вызовов. Среди них, особый интерес для исследователей представляют вызовы социально-политического характера. Государство с целью освобождения от бремени социальных обязательств, которое цивилизованное общество приобретало на протяжении последних веков начало активное наступление на социальные права, свободы человека и гражданина. Эта тенденция коснулась практически всех без исключения стран Европы в т.ч. и Украины, в меньшей

мере России. Наступление на основополагающие ценности цивилизованного гражданского общества ощутили на себе Франция, Германия, Италия, Греция, Португалия и многие другие страны. Глобальный экономический кризис способствовал усилению данной тенденции. Меры по противодействию кризису вызвали к жизни сворачивание большинства социально значимых программ и проектов во многих странах. В то время как Китай реализует идею «общества малого благоденствия», страны Европейского Союза, а вместе

с ними и Украина, поступательно отходят от концепции «общества всеобщего благоденствия». И этот факт не перестает тревожить общественность большинства стран.

В настоящее время наблюдаются следующие тревожные тенденции, позволяющие утверждать, что социальное государство переживает вызовы глобального измерения.

Описывая ситуацию наступления на принципы социального государства можно говорить, что в западных странах, ответом на сворачивание социальных гарантий стали традиционные для европейских обществ массовые формы протеста. Противоречия социально-политического характера на Ближнем Востоке, во многом тоже можно объяснить наступлением на социальные гарантии. Только в отличие от Европы, там это привело к революционному движению и смене политических режимов. На Украине, за исключением акций против Налогового законодательства в 2010 г. такой социальной активности общества не наблюдалось.

Вызовом для социального государства исходящим от правящих элит, можно назвать ситуацию, названную известным российским элитологом О. Гаман-Голутвиной как начало века элит [1]. По мнению В. Ильина, новые транснациональные международные негосударственные акторы уже захватывают все большую часть властных отношений, конкурируя с государствами [4, с. 9]. А другой российский исследователь Н. Иванов считает, принципиально важным независимость государства от элит, преследующих свои узкокорпоративные цели. Предотвратить эту угрозу способно, по его мнению, сильное гражданское общество, способное контролировать действия чиновников и ТНК [3, с. 10]. Такое общество не сложилось на Украине и странах СНГ. Незащищенное внутренне, общество подвержено влиянию глобальных политических сетей принятия решений, которые, по мнению И. Ильина, транслируют интересы и ценности лишь развитых, но не развивающихся стран [4, с. 8]. Этот факт приводит к сворачиванию социальных программ и проектов. Более того, тенезация экономики, как например, в Украине, которая по объему теневой экономики от ВВП в 2011 г. имела 44,1 %, а в 2012 – 34 % [2, с. 16], ведет к сужению возможностей публичного управления при реализации социальных программ.

Как известно, на практике концепция социального государства реализовывалась в расширении его функциональных возможностей по регулированию социальной сферы. На протяжении всей второй половины XX в. социальные функции государства непрерывно возрастали, достигнув своего максимального развития в наше время. После крушения советской модели «исчезла идея системной альтернативы» [5, с. 31]. Новая ситуация объективно снимала с капитала ряд внешних ограничений и возможности государства по регулированию социальной сферы стали стремительно сокращаться. Эта тенденция стала очевидной еще до т.н. мирового кризиса 2008 г., а после него у правящих элит большинства стран не было необходимости поддерживать социальную риторику 90-х гг. Освобожденный капитал, избавившись от внешних

вызовов, как на политическом, так и на идеологическом фронте, перешел, по мнению Б. Кагарлицкого, в наступление на фронте социальном. Завоевания социального государства отменялись одно за другим. Более всего это ударило по среднему классу [5, с. 31].

В настоящее время происходит наступление правящих групп на, казалось бы, незыблемые со времен социальных революций начала XX в. права человека и гражданина, таких как: право на труд и отдых, право на достойную жизнь, право на образование, на пенсию. Реформы пенсионной сферы, которые осуществлялись в странах Европы последние годы, увеличили сроки наступления пенсионного возраста. Данная тенденция коснулась и Украины. Если общество на Западе активно сопротивлялась данному нововведению, то на Украине подобные изменения пенсионной системы не вызвали такого активного отклика.

Технологическая революция привела к кризису труда. На данный момент происходит наступление на трудовое законодательство. Восьмичасовой рабочий день и пятидневная рабочая неделя становятся переметом обсуждения, дают право работодателю по своему усмотрению в обход профсоюзам и другим контролирующим государственным органам устанавливать рабочее время. В ряде развивающихся стран ситуация усугубляется слабостью или зависимостью профсоюзного движения от каких-либо групп давления. Профсоюзы теряют в этих условиях не только членскую базу, неэффективными становятся их структуры и методы работы [5, с. 32]. Данная тенденция в осуждении возможности изменения рабочего времени и ужесточения трудового законодательства имеет место и в Украине.

Как видно, последствиями вызовов для социального государства в настоящее время является падение режимов, рост протестного потенциала и кризис доверия общества к институтам власти, правящим элитам. Разрешить данное положение можно выйдя из тупика потребительского общества, не поддерживая и не повышая уровень индивидуалистического потребления, радикально меняя сам способ потребления. В публичном управлении необходимо вернуться к принципам социального государства, дополненным и укрепленным положениями правового государства.

Список использованных источников:

1. *Гаман-Голутвина О. В.* Процессы современного элитогенеза: мировой и отечественный опыт. – Ч. I. / О. В. Гаман-Голутвина // Полис. – 2008. – № 6. – С. 67–85.
2. *Голубов А.* Куда уходят деньги? / А. Голубов // Корреспондент. – 2012. – № 46. – 23 ноября. – С. 16–20.
3. *Иванов Н. П.* Глобализация и общество: проблемы управления / Н. П. Иванов // МЭиМО. – 2008. – № 4. – С. 3–15.
4. *Ильин И. В.* Формирование глобальных политических процессов и глобального управления / И. В. Ильин // Вестник Моск. ун-та. Серия 12. Политические науки. – 2010. – № 6. – С. 3–14.
5. *Кагарлицкий Б.* Приключения левой идеи в мире капитализма / Б. Кагарлицкий // Эксперт. – 2011. – № 1 (735). – С. 30–36.

ПОБУДОВА МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНИМ ПАРТНЕРСТВОМ

Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає і диктує необхідність впровадження конкурентних відносин і в такій традиційно монопольних сферах національного господарства. Ця специфічна і життєво важлива сфера господарювання сьогодні перебуває в депресивному стані, обумовленому нормативно-правовою і фінансово-економічною недосконалістю організації функціонування ринку загалом і суб'єктів господарювання на ньому зокрема, високим рівнем монополізації і регулювання, глибоким дефіцитом власних інвестиційних ресурсів, інвестиційною непривабливістю для приватного капіталу тощо [2, с. 119].

Тому необхідність, доцільність і актуальність досліджень, спрямованих на удосконалення процесів управління суб'єктами господарювання на різних товарних ринках держави з використанням такої організаційної форми господарювання як державно-приватне партнерство (ДПП), є важливим науковим завданням.

Головна вимога інноваційного характеру щодо структури нової моделі полягає в уникненні дихотомічної природи роздвоєності цілей і завдань, що традиційно ставлять перед керівництвом державно-приватного партнерства (далі – ДПП) сторони-засновники.

Існуючі й чинні сьогодні традиції та принципи управління ДПП як звичайними організаційними утвореннями або ускладнюють, або просто унеможливають досягнення таких компромісів саме з причини дихотомічної природи цілей їх створення та діяльності. Поза цим негативний вплив формується також суб'єктивним відношенням до цих цілей як співзасновників ДПП, так і його керівництва, людських ресурсів та споживачів товарів і/або послуг, які виключають можливість спільної діяльності [1].

Отже, метою цього розділу є обґрунтування типової структурної схеми системи управління діяльністю ДПП, максимально позбавленої дихотомічної природи та полікритеріальності цілей і завдань шляхом концентрації інтелектуально-ресурсного потенціалу органу управління ДПП на максимально ефективному досягненні спільно обґрунтованих і запланованих результатів з формулюванням умов взаємодії учасників партнерства на засадах гармонізації інтересів, встановлених моделлю їх парето-ефективної взаємодії.

Н. В. ЛУГОВЕНКО

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАКОПИЧЕННЯ ПЕНСІЙНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ: ПОМИЛКИ ТА НЕДОЛІКИ

Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», прийнятим Верховною Радою України 09.07.2003 р., визначено, що розмір матеріального забезпечення в старості залежить від трудової участі громадян у здійсненні соціального внеску до накопичувальної системи пенсійного страхування [1]. Відповідно до нього, пенсійна система

Основою такої концентрації інтелектуально-ресурсного потенціалу і визначення умов взаємодії слід рахувати загальновідому позицію, яка, на цілком слушну думку авторів, полягає в тому, що «Більша частина організаційних рішень – групові або сукупні рішення, а не рішення однієї людини». Саме тому очевидним і незаперечним напрямком розробки структури системи управління може служити відома модель залежності результатів діяльності системи від рівня залучення до участі в розробці, прийнятті і реалізації управлінських рішень інтелектуальних ресурсів персоналу системи.

За основу ж гіпотетичного припущення про можливість ефективного управління діяльністю ДПП через інтеграцію інтелектуально-ресурсного потенціалу її всіх учасників повинні служити моделі залежності результатів діяльності системи від інтелекту її керівника, відомі під назвами моделей Фідлера-Лейстера і Фідлера-МакГвайра-Річардсона. Основною ідеєю, закладеною авторами в ці моделі, є ідентифікація впливу на результат діяльності соціально-економічної системи ДПП під управлінням керівника таких «проміжних чинників», як його особиста мотивація-демотивація та позитивно-негативні стосунки з керівництвом вищих рівнів управлінської ієрархії, з персоналом керованого колективу та ін.

Присутність будь-якої частки інтегрального інтелекту системи управління ДПП буде вносити свій позитивний вклад у вироблення і реалізацію управлінських рішень.

Основною умовою ефективного управління ДПП слід вважати максимальну організаційну концентрацію і мотивацію інтелектуального потенціалу всіх можливих учасників партнерства для вироблення прийнятних для всіх комплексних і компромісних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Державно-приватне партнерство [Електрон. ресурс] // Правовий тиждень : щотижнева інформаційно-правова газета. – Режим доступу : <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=461>.
2. Косарев А. Й. Партнерство держави і приватного бізнесу в розвитку повітряного транспорту України / А. Й. Косарев, О. М. Рибак // Держава та регіони. – Серія: економіка та підприємство. – 2007. – № 3. – С. 118–125.

країни має забезпечити людей достойним, реальним, постійним та надійним доходом в старості відповідно до особистого вкладу кожної людини протягом періоду її економічної активності.

Сьогодні більшість населення України очікує, що їм «влада» повинна нарахувати пристойну пенсію. Причому, під «владою» кожен індивідум розуміє своє,

в силу обізнаності, виховання, освіти. Інші взагалі вважають, що пенсія – це умовне грошове нагородження за працю, а саме, власні накопичення (у формі депозитів, або доходів від ренти) – це те, на що, врешті-решт, можна гарантовано розраховувати.

Накопичувальне пенсійне забезпечення базується на індивідуальних рахунках учасників пенсійної системи [2]. Ці кошти, дійсно, повернуться після досягнення пенсійного віку, але за умов того що, суб'єкти, які приймають участь у реформуванні пенсійної системи, функціонуватимуть і погім, а також, будуть взмозі забезпечити виплати з індивідуальних пенсійних раунків.

Такими суб'єктами з рисами публічної влади є: державний накопичувальний фонд, корпоративні пенсійні фонди, пенсійні фонди відкритого типу, регіональні та муніципальні пенсійні фонди, компанії по управлінню активами, опікунські банки, страхові компанії та інвестиційні компанії. Однак взаєморозуміння, ефективна взаємодія цих суб'єктів відбуватиметься в тому разі, якщо в їх складі буде брати участь тріада працівників, роботодавців і публічних інститутів влади.

Кожний елемент у ланцюжку від підприємств та публічних інститутів влади, позикодавців (схеми договірних заощаджень) і до інвесторів – мають бути у вииграші, лише тоді інвестування пенсійних активів буде вигідним. У світі є безліч прикладів, коли великі суми суспільних грошей (накопичень) було змарновано, втрачено через недосконалу будову чи непрофесійне управління обов'язковими програмами колективних заощаджень. Сумна історія пенсійних фондів свідчить про те, що сьогодні необхідно підходити до регулювання діяльності пенсійних фондів з іншого боку, так, як підходять економісти до будь якої фінансової програми, тобто з урахуванням усіх можливих ризиків, які несуть у собі великі втрати та банкрутство, а також з елементами залежного та незалежного зовнішнього та внутрішнього контролю.

Можна також стверджувати, що саме публічна влада сприяє розвитку (або гальмуванню) процесу нагромадження пенсійного капіталу. Через незавершеність пенсійної реформи, відсутність другого її рівня, слабку розвиненість третього рівня всі пенсійні зобов'язання нині покладаються винятково на державу, хоча їх слід було б рівномірно розподілити між державою, бізнесом та громадянами.

Перший негативний чинник, який повністю зводить нанівець всю ідею індивідуальних пенсійних накопичень, – податки для роботодавців, і, як наслідок, розміри заробітних плат. Звільнення від податків, пільговий режим оподаткування, скорочення чисельності й розмірів оподаткування є найважливішими інструментами публічного впливу на ефективність пенсійної реформи, і, як наслідок, – розмір

грошових (пенсійних) накопичень на індивідуальних рахунках громадян. Разом із тим, публічні інститути, такі як державний накопичувальний фонд, регіональні та муніципальні пенсійні фонди, компанії по управлінню активами, страхові компанії (за участю публічного страхового фонду вкладників внесків) мають забезпечувати збереження накопичень, гарантувати виплату, страхувати від втрат, масових вилучень внесків, що можуть виникати при банківських кризах.

Другий негативний чинник – поточні зобов'язання Пенсійного фонду виконуються за рахунок держбюджету, що мінімізує здатність країни стимулювати власну економіку за рахунок вільних пенсійних коштів, особливо зараз, в умовах кризи.

І хоча альтернативи пенсійній реформі не існує, останніми роками вона загальмувалася. Реформа солідарної системи здійснюється дуже повільно. Накопичувальна система пенсійного забезпечення діє, однак без підтримки публічної влади та за відсутності другого рівня, який планувалося ввести ще 2007 р., про впровадження третього рівня не має бути і речі [2-3].

Реформа могла б призвести до побудови ефективної, бездефіцитної пенсійної системи, яка ефективно працювала б на благо багатьох поколінь, гарантувала громадянам максимальну соціальну захищеність, але, нажал, прослідковується інший варіант – крах системи з-за несвоєчасно прийнятих рішень.

Невдало обрані інструменти впровадження пенсійної реформи, повна неготовність державного бюджету, дестабілізація політичної влади та корупція – ось основні риси стану пенсійної системи сьогодні. І не треба сьогодні шукати причин невдалого старту пенсійної реформи. Вони були зрозумілі і очевидні для спеціалістів, і для роботодавців давно. Те, що суспільство активно не включилось у цей процес, те, що держава в особі публічних інститутів не здійснює належну політику, і те, що самі процесдатні українці «не вірять» у збереження своїх заощаджень на пенсійних рахунках, поступово призводить до того, що всі започаткування та ідеї матимуть економічний та соціальний афект замість очікуваного і рекламованого урядом ефекту.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 33. – С. 126.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи» від 14.10.2009 р. № 1224-р. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua>
3. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах і фактах : статистично-інформаційний огляд Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України. – К. : ПАДКО, 2003. – 47 с.

О. С. МЕЛЬНИКОВ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

У сучасній економіці держава виступає найбільшим споживачем товарів, робіт та послуг. За даними роботи

[1], у першому півріччі 2012 р. обсяги державних закупівель в Україні склали 277,5 млрд грн. У відносних

величинах це становить близько 15 % ВВП України. За таких великих обсягів закупівель закономірно виникає питання: наскільки ефективно витрачаються державні кошти при закупівлі товарів, робіт та послуг? Ця проблема набуває особливої актуальності в посткризовий період, коли державний бюджет відчуває суттєву нестачу грошових коштів.

У той же час оцінка ефективності функціонування системи державних закупівель у будь-якій країні є досить складним завданням, при вирішенні якого виникає цілий ряд концептуальних та методологічних труднощів. Це обумовлено специфікою функціонування публічного сектору економіки. На відміну від приватного сектору, метою державної політики в сфері закупівель є не отримання максимального прибутку, а задоволення потреб населення в товарах та послугах суспільного користування, таких як національна безпека, освіта, культура, спорт та ін. Оцінити економічний ефект від надання таких послуг населенню вкрай важко. Мова може йти лише про економне використання бюджетних коштів при здійсненні запланованих закупівель.

Звідси безпосередньо випливають мотиваційні проблеми при здійсненні державних закупівель. Інтереси отримання прибутку змушують приватні підприємства шукати шляхи зменшення витрат на сировину, матеріали, працю та інші фактори виробництва. Але у працівників державних організацій, як правило, немає власної зацікавленості в економії коштів при здійсненні закупівель. Це створює родючий ґрунт для зловживань та корупції. Як наслідок, закупівля товарів та послуг часто здійснюється за завищеними цінами, або з незадовільним рівнем якості, що в кінцевому підсумку приводить до неефективного використання державних коштів. Тому необхідні додаткові правові та економічні механізми, які б сприяли скороченню витрат в публічному сектору економіки.

З цією метою у сфері державних закупівель у більшості розвинених країн світу законодавство встановлює необхідність використання конкурсних процедур при закупівлі товарів, робіт та послуг. Саме така схема встановлюється і Законом України «Про здійснення державних закупівель» [2]. Але організація конкурсних торгів є досить складною бюрократичною процедурою, яка вимагає значних витрат коштів і часу як з боку замовника торгів, так і з боку їх учасників. Цілоком можлива ситуація, коли витрати на проведення конкурсних торгів перевищують користь від зменшення закупівельних цін. Тому питання про загальну ефективність системи державних закупівель в Україні залишається відкритим.

На наш погляд, вирішення цієї проблеми неможливо без створення економіко-математичної моделі проведення торгів, яка б надала можливість прогнозувати очікувані результати конкурсних торгів. Така модель запропонована в роботах автора [3-4]. Використання цієї моделі дозволяє оцінити очікувану ціну закупівлі в залежності від кількості учасників, розподілу цін на ринку, та початкової ціни торгів. Для визначення економії коштів від проведення торгів необхідно порівняти закупівельні ціни конкурсних торгів з такими, що можуть бути отримані із використанням інших методів закупівлі. Проте вибір бази для порівняння теж не є очевидним.

Найпростіше використовувати в якості бази для порівняння початкову ціну торгів. Саме такий підхід використовується, наприклад, Федеральною антимонопольною службою Російської Федерації (ФАС РФ). Так, на базі даних, наведених у роботі [5], ФАС РФ оцінила середню різницю між початковими та кінцевими цінами за контрактами, укладеними на електронних майданчиках, у приблизно 11 %, на базі чого було зроблено висновок, що електронні торги є ефективним засобом зменшення державних витрат на закупівлю товарів та послуг.

На наш погляд, такий підхід не можна вважати об'єктивним. Законодавство як в РФ, так і в Україні не містить вказівок, як повинні встановлюватись початкові ціни конкурсних торгів, і на практиці вони часто встановлюються на завищеному рівні (а в Україні зазвичай не встановлюються взагалі, бо діюче законодавство не передбачає обов'язковості їх використання). Така проблема існує і в розвинених країнах Заходу. Так, у роботі [6] наводиться приклад, коли результати торгів на телекомунікаційні послуги в різних регіонах Великобританії відрізнялись більш ніж у 30 разів при однаковій початковій ціні торгів.

Ефективність системи державних закупівель можна оцінити також за величиною економії бюджетних коштів порівняно із запланованими витратами. Але при цьому виникає цілий ряд проблем. По-перше, бюджети організацій часто встановлюються за принципом «від досягнутого», тому їх відповідність реальній ринковій ситуації може викликати сумніви. По-друге, за інтервал часу між складанням бюджету та фактичним проведенням закупівель ринкова кон'юнктура може суттєво змінитись.

На наш погляд, єдиним об'єктивним критерієм ефективності функціонування системи державних закупівель є порівняння фактичних закупівельних цін із середньоринковими. На жаль, така статистика в Україні не збирається, хоча за деякими товарними групами її можна відстежити за допомогою публічно доступних даних.

Опосередковано про ефективність системи державних закупівель можна судити за допомогою такого показника, як середня кількість учасників торгів. Як теоретична модель [3-4], так і емпіричні дані [5] вказують на тісний зв'язок між закупівельною ціною та кількістю учасників торгів. У роботі [4] показано, що для отримання на торгах середньоринкової ціни в них повинно взяти участь щонайменше три учасники. В РФ дані про середню кількість учасників конкурсних торгів збираються операторами електронних майданчиків; за цими даними можна зробити висновок, що середня кількість учасників в електронних торгах не перевищує трьох [5]. В Україні дані про середню кількість учасників торгів системно не збираються. Виходячи з того, що за даними [1] сумарна вартість закупівель, здійснених за процедурою закупівлі у одного учасника, вдвічі перебільшує вартість закупівель на відкритих торгах, можна зробити висновок, що в Україні ситуація ще гірше.

Зазначимо також, що навіть закупівля товарів і послуг за середньо ринковими цінами не свідчить автоматично про ефективність системи державних

закупівель, бо з економічної точки зору при вирішенні цього питання слід враховувати витрати на проведення закупівельних процедур.

Таким чином, при подальшому вдосконаленні законодавства у сфері державних закупівель слід звернути увагу на необхідність моніторингу закупівельних цін, кількості учасників торгів, та іншої інформації, яка б дозволяла судити про економічну ефективність закупівельних процедур.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Звіт щодо функціонування системи державних закупівель у січні – червні 2012 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=193989&cat_id=129962.

2. Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 р. № 2289-VI. – Режим

доступу : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

3. Мельников О. С. Економіко-математична модель оцінки доцільності проведення конкурсних торгів при здійсненні державних закупівель / О. С. Мельников // Економіка України. – 2012. – № 9 (610). – С. 47–56.

4. Мельников О. С. Оптимізація процедур проведення конкурсних торгів в сфері державних закупівель / О. С. Мельников // Ефективність державного управління. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 30. – С. 422–430.

5. Федеральная антимонопольная служба Российской Федерации [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fas.gov.ru>

6. Klemperer P. Using and Abusing Economic Theory / Paul Klemperer // Journal of the European Economic Association. – 2003. – № 1. – P. 272–300.

Е. М. МЕДЯКОВА

АНТИКОРРУПЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ: МОДЕРНИЗАЦИЯ ПУБЛИЧНЫХ ЗАКУПОК В РФ

В послании Президента РФ Федеральному собранию на 2013 г. отмечается, что закупки для государственных и муниципальных нужд стали настоящей «питательной зоной» для коррупции. Говоря о публичных закупках, Президент РФ в частности отметил, что важнейшее значение в настоящее время имеет аудит эффективности и целесообразности бюджетных расходов, закупок государства и госкомпаний, а также публичная отчетность о ходе и результатах исполнения госконтрактов [1].

В настоящее время помимо Федерального закона от 21.07.2005 г. № 94-ФЗ «О размещении заказов на поставки товаров, выполнение работ, оказание услуг для государственных и муниципальных нужд» активно применяются нормы Федерального закона от 26.07.2006 г. № 135-ФЗ «О защите конкуренции», которые являются ключевыми мерами борьбы с коррупцией при распределении бюджетных и корпоративных финансов. Указанные законы вкпе с Кодексом об административных правонарушениях Российской Федерации регламентируют порядок действий государственных, муниципальных и корпоративных заказчиков, включая обязательство реализации принципа прозрачности и транспарентности – публичного оповещения о своей финансовой закупочной деятельности.

Несомненно, социально-экономические вызовы, стоящие перед РФ требуют тщательного анализа применяемых антикоррупционных мер, их модернизации и адаптации. Так, например, если ранее закупка методом запроса котировок считалась достаточной мерой по предотвращению коррупции (Указ Президента РФ от 08.04.1997 г. № 305 «О первоочередных мерах по предотвращению коррупции и сокращению бюджетных расходов при организации закупки для государственных нужд»), но существующие российские реалии требуют применения более совершенных механизмов.

Проект Федеральной контрактной системы предлагает помимо уже повсеместно применяемых открытых аукционов в электронной форме несколько инновационных для государственной закупочной политики антикоррупционных механизмов. Так, в частности предполагается снижение до 10 % от общего объема закупок в организации договоров с единственным поставщиком, позволяющим в настоящее время заказчикам без обоснования цены и публичного объявления заключать контракты с самостоятельно выбранной организацией. Так же планируется ограничение такого не менее коррупционного по результатам проводимых проверок за 2011-2012 гг. способа размещения заказов, как запрос котировок до 5 % от общего объема закупок заказчика [2]. Однако это не решает полностью проблему коррупционной ренты, особенно касательно корпоративных закупок, размещаемых в соответствии с Федеральным законом от 18.07.2011 г. № 223-ФЗ «О закупках товаров, работ, услуг отдельными видами юридических лиц», где весьма велика возможность выбора поставщика исходя из личных предпочтений. Следует отметить и тот факт, что у органов, осуществляющих контроль в сфере размещения заказов, на каждом уровне уже сформирован и перечень возможных вариантов «ухода» заказчиков и поставщиков от предлагаемых антикоррупционных мер. С другой стороны, суровая система штрафов, установленная для государственных заказчиков, не оправдывает возложенных ожиданий, приводя лишь к ухудшению кадровой ситуации.

Таким образом, рассматривая варианты решения указанной проблемы, следует обратить большее внимание на возможности влияния самих бизнес-структур и общественного сектора при публичном рассмотрении тех или иных государственных заказов. Так, привлечение к работе комиссий желающих активистов, прошедших строгий отбор; использования

института экспертов сложных закупок; более тщательное рассмотрение заявок на участие в процедурах размещения заказов; а также более активное использование государственными заказчиками предложенных законодателем предпочтений. Это позволит активнее применять потенциал публичного управления существенно снизить коррупционные риски при расходовании как корпоративных, так и бюджетных средств, создать благоприятную информационную среду для борьбы с коррупционными проявлениями в госзаказе «изнутри», а также снизить социальную напряженность в регионах. То есть в итоге формируемая в настоящее время государственная закупочная политика как одно из ключевых направлений в публичном управлении позволит перейти к общественному контролю за стратегическим поведением заказчиков, уйдя от антимонопольного принуждения. Современные институциональные преобразования в сфере общественных публичных закупок при должном подходе к их реализации позволят сформировать эффективную систему обеспечения общественных нужд.

В. І. МЕНЯЙЛО

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКИ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Конкурентоспроможність держави на сучасному етапі суспільного розвитку визначається темпами її інноваційного розвитку, високотехнологічним виробництвом, розробкою та впровадженням сучасних науковесмих технологій, і як наслідок, забезпеченням високого рівня життя населення. Досягненню таких цілей слугує створення та ефективне функціонування національної інноваційної системи, основним ключовим елементом якої виступає наука.

Як показав проведений аналіз існуючої нормативно-правової бази наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, на сьогоднішній день основна законодавча база щодо розвитку цих напрямків практично сформована. Це, зокрема, закони України: «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про наукові парки», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»; Концепція науково-технологічного і інноваційного розвитку України, затверджена Постановою Верховної Ради України від 13.07.1999 р. № 916-ХІV; Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004 – 2015 рр., затверджена Указом Президента України від 28.04.2004 р. № 493/2004. Але, на жаль, необхідно констатувати, що ефективність дії прийнятих законів залишається вкрай низькою і не сприяє підвищенню інноваційної активності в Україні. Як свідчать дані

Бесспорно, предложенные меры не решают полностью остро стоящие вопросы нецелевого расходования средств, искусственного дробления закупок, неконкурентного выбора поставщика (исполнителя, подрядчика), однако включение их как одного из элементов формирования долгосрочной стратегии общественных закупок должно дать существенный полезный эффект и стать результативным механизмом публичного управления в целом. При этом не следует забывать и об активном привлечении через наделение всей полнотой функций, в том числе и контроле за повышением социально-экономической эффективностью и результативностью закупок третьего равноправного субъекта данных отношений – общества, как конечного потребителя товаров, работ и услуг.

Список использованных источников:

1. Послание Президента РФ Федеральному собранию на 2013 год. – Режим доступа : <http://президент.рф/transcripts/17118>.

2. *Смотрицкая И.* От государственного заказа к общественным закупкам / И. Смотрицкая, С. Черных // Общество и экономика. – 2012. – № 9. – С. 54–66.

офіційної статистики, в Україні щорічно зменшується кількість інноваційно активних підприємств, і тих, що займаються інноваціями, і тих, що їх впроваджують [1].

Залишається незадовільним і рівень державної підтримки розвитку наукової діяльності як основи економічного зростання. Наразі загальний обсяг видатків на наукові дослідження і розробки як частки ВВП складає менше 1 % (у тому числі з держбюджету – 0,41 %). Водночас в ЄС показник науковесми ВВП у середньому дорівнює 1,9 %, у Фінляндії й Швеції – 3,7 %, США і Німеччині – 2,7 % [2]. Результативність наукової, науково-технічної діяльності теж залишається невисокою. Наприклад, коефіцієнт винахідницької активності коливається у межах 17-19 заявок у розрахунку на 100 тис. чол. населення, тоді як у Великобританії – 44 заявки, США – 59 заявок, Німеччині – 60, Японії – 305 [1]. Темпи обсягу виконаних науково-дослідних робіт суттєво відстають (і це відставання збільшується з кожним роком) від темпів зростання ВВП. Такі невтішні результати наукової, науково-технічної діяльності безпосередньо пов'язані, насамперед, із втратами за роки незалежності значної частини інтелектуального потенціалу нації. Загальна чисельність наукових працівників за ці роки зменшилась більш ніж у три рази. Не зважаючи на щорічне збільшення числа захистів кандидатських і докторських дисертацій, продовжують зберігатися негативні тенденції і у віковій структурі наукових кадрів. Середній вік кандидата наук досяг 51 року, а середній вік доктора наук уже перевищує 59 років [3].

Для забезпечення державної підтримки розвитку науки в Україні та відтворення її кадрового потенціалу необхідно: прийняти державну цільову програму

«Кадри для науки», яка б передбачала комплекс заходів щодо залучення талановитої молоді до наукової діяльності та її закріплення у науці; створити Академію (асоціацію) молодих науковців України, яка б відбивала інтереси молодих учених, забезпечувала умови для максимального розкриття їх творчого потенціалу та кар'єрного зростання; забезпечити ефективну підготовку висококваліфікованих кадрів, здатних вирішувати задачі, які стоять наразі як перед наукою, так і економікою країни в цілому; посилити зв'язки у триаді «освіта, наука, виробництво» з метою створення на базі вищих навчальних закладів інноваційних підприємств, що, у свою чергу, забезпечить освітню галузь додатковим фінансуванням за рахунок впровадження інновацій та комерціалізації науково-технічних розробок, призведе до зміцнення матеріально-технічної бази ВНЗ, посилить наукову складову у підготовці кадрів і, як наслідок, сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців.

Впродовж останніх двох років політика Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України щодо подальшого розвитку науки в університетах орієнтована на забезпечення ефективного використання бюджетних коштів та отримання вагомих наукових результатів, спрямованих на інноваційний розвиток економіки. Основні вимоги, які висувуються центральним органом виконавчої влади до вищих навчальних закладів України полягають у збільшенні обсягу надходжень до спеціального фонду державного бюджету за рахунок виконання господарських договорів та надання наукових послуг, а також посиленні контролю за виконанням держбюджетних тем та якістю отриманих результатів з обов'язковим їх патентуванням, впровадженням у виробництво та подальшою комерціалізацією [4].

За результатами 2011 р. показник ефективності використання бюджетних коштів, що виділяються вищим навчальним закладам на проведення наукової діяльності, наприклад, для класичних університетів склав усього 0,16 (тобто на 1 бюджетну гривню укладено господарських договорів на 16 коп.), що свідчить про те, що університети наразі не можуть самостійно комерціалізувати результати власних наукових досліджень.

И. И. МОСКАЛЕВА

ИНФОРМАЦИОННО-СТАТИСТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ ТЕРРИТОРИЕЙ

В Концепции долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации до 2020 г. отмечается, что существующая система информационно-статистического обеспечения не в полной мере отражает потребности органов управления регионального и субрегионального уровней в процессе стратегического планирования при разработке комплексных программ социально-экономического развития субъектов Российской Федерации и муниципальных образований [1].

Служба муниципальной статистики является принципиально новой системой информационно-статистического обслуживания, позволяющая получать объективную информацию, реагировать на

На нашу думку, ефективність впровадження наукових розробок у виробництво лише частково залежить від самих вузів, основні ж проблеми пов'язані з низькою ефективністю державної інноваційної політики, яка повинна бути спрямована на розвиток експорту наукоємних продукції та послуг; більш тісну взаємодію науки, промисловості і бізнесу; посилення попиту на технології і об'єкти інтелектуальної власності; стимулювання науково-технологічного потенціалу створювати конкурентоспроможні знання та реальні розробки.

Таким чином, першочерговими завданнями державної науково-інноваційної політики в сучасних соціально-економічних умовах повинні стати забезпечення законодавчо встановленого рівня фінансування наукової сфери та розробка дієвих механізмів запровадження державно-приватного партнерства в науковій, науково-технічній діяльності з метою розбудови потужної інноваційної системи, здатної забезпечити високий рівень розвитку суспільства та гідне місце країни в міжнародному економічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>
3. Козарь Т. П. Реформування системи державного стимулювання науково-освітнього розвитку країни / Т. П. Козарь // Держава та регіони. – 2009. – № 3. – С. 200–202.
4. Про підсумки звітної кампанії щодо результатів наукової та науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів та наукових установ за 2011 рік : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 16.03.2012 р. № 293 [Електрон. ресурс] / Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>

Основная задача муниципальной статистики на современном этапе – предоставление под конкретные проблемы интегрированной информации, которая должна включать не только традиционные статистические показатели, но и другую информацию, прежде всего, аналитическую. Например, высока потребность в показателях, связанных с разработкой параметров прогноза социально-экономического развития и проектов бюджетов территорий. Так, в Курской области большая часть муниципальных образований – дотационные и зависят от бюджета региона, то есть от точности расчета проектов бюджета зависит уровень жизни населения и развитие социально-экономической ситуации в муниципальных образованиях. Это обстоятельство превращает службу муниципальной статистики в муниципальную информационно-аналитическую службу.

Вместе с тем состав показателей, формируемых по муниципальным образованиям, не в полной мере отвечает стоящим задачам. В настоящее время большинство показателей, необходимых органам местного самоуправления для анализа социально-экономического развития муниципальных образований, имеются только по крупным и средним предприятиям. Ряд важнейших для органов местного самоуправления показателей, например, для расчетов макроэкономических показателей на уровне муниципального образования, может быть получен только на основе сплошного статистического обследования предприятий, находящихся в границах муниципального образования. Результаты заменяющих сплошные статистические наблюдения выборочных обследований не могут быть репрезентативны на уровне муниципальных образований. Расчеты скрытой и неформальной деятельности экономики в составе ВВП в значительной мере базируются на данных, полученных при составлении таблиц «Ресурсы и использование», разрабатываемых на федеральном уровне. Распределение скрытой и неформальной деятельности по субъектам Российской Федерации носит в значительной мере экспертный характер, дальнейшее распределение этих данных по муниципальным образованиям может серьезно исказить оценку их вклада в экономику региона. Чем мельче муниципальное образование, тем труднее провести оценку и определить параметры досчета. Применение взамен отсутствующих данных соотношений, полученных на уровне региона в целом, приведет к существенным искажениям, так как производство и типы производителей в муниципальных образованиях неоднородны. Кроме того существуют проблемы по формированию в разрезе муниципальных образований данных по доходам населения, стоимостных показателей торгового оборота, что связано с существующими законодательными ограничениями в области статистического наблюдения, показателей динамики производства для анализа хозяйственной деятельности муниципального образования. Для получения динамических характеристик добавленной стоимости различных отраслей экономики необходима детальная информация об индексах цен в различных сферах экономики, статистика по которым на уровне

муниципальных образований в настоящее время отсутствует, в связи с чем оценить степень достоверности оценок добавленной стоимости на уровне муниципальных образований затруднительно [1].

Состав и содержание системы показателей, необходимой для анализа социально-экономического развития муниципальной территории, является дискуссионным. Безусловно, такая система должна соответствовать предметам ведения местного самоуправления, особенностям конкретного типа муниципального образования, положению муниципальной территории в иерархии территориальной структуры управления. При этом важно, чтобы она соответствовала единой методологии, была сопоставимой с аналогичными показателями, используемыми государственной статистикой.

Прежде чем составлять любой перечень показателей, следует ответить на вопрос: какие действия будут совершаться впоследствии на основе полученной информации? По-видимому, данный список показателей составлялся, исходя из теоретической необходимости получения различных характеристик жизни муниципального образования. Однако попытка охватить абсолютно все сферы деятельности на территории привела к явной перегруженности системы показателей. Сегодня уровень экономической безопасности Америки оценивается по 12 индикативным показателям, России – по 156 показателям, а оценка социально-экономического положения муниципального образования проводится по более, чем 500 показателям.

На наш взгляд, современная специфика информационного обеспечения муниципальных образований состоит в необходимости наличия конкретных показателей, отражающих решение задач, стоящих перед муниципальным образованием. Эти задачи определены Федеральным законом «Об общих принципах организации местного самоуправления» № 131: в городском округе – 27 задач, муниципальном районе – 20, в поселении – 22 [2]. При таком подходе возможно выстроить четкое соответствие «цель (задача) – результат» и дать объективную оценку деятельности местной власти.

Несмотря на указанную обширность анализируемой системы показателей, для целей принятия решений на муниципальном уровне она оказывается неполной. Например, важно, конечно, знать, сколько каких налогов и сборов поступает в бюджет, но эти сведения не характеризуют действительной самостоятельности самоуправления. Существенным для управления являются: соответствие доходной части бюджета расходным обязательствам, обусловленным компетенцией самоуправления; доля средств, «заработанных» муниципалитетом в результате хозяйственной эксплуатации муниципального имущества. Важно знать не просто объем бюджета, но и какую долю поступлений составляют доходы от муниципального имущества (и особенно, доходы от вовлечения имущества в хозяйственный оборот). Это позволяет оценить вклад муниципальных органов власти в бюджет, понять сущность экономической политики властей (увлекается ли администрация сбором налогов или старается развить хозяйственную деятельность).

Таким образом, можно сделать следующие выводы:

1. Муниципальная статистика должна стать муниципальной информационно-аналитической службой.

2. Требуется дальнейшее совершенствование системы показателей оценки развития территории. Для этого:

– необходима более унифицированная система показателей для оценки эффективности деятельности местной власти, ориентированная на решение конкретных задач, возложенных на муниципалитет;

– для управления конкретной территорией нужна максимально приближенная к данному муниципальному образованию система показателей, хотя она и будет основываться на каких-то общих для России принципах.

Список использованных источников:

1. Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 г. Утверждена распоряжением Правительства РФ от 17.11.2008 г. № 1662-р.

2. Федеральный закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» от 6.10.2003 г. № 131-ФЗ.

3. Итоги реализации Федеральной целевой программы «Развитие государственной статистики России в 2007-2011 годах» // Вопросы статистики. – 2012. – № 9.

4. Пашинцева Н. И. О некоторых перспективах развития региональной и муниципальной статистики / Н. И. Пашинцева // Вопросы статистики. – 2010. – № 5.

О. Д. НАСТЕЧКО

ЗАПОБІГАТИ АБО БОРОТИСЯ: ПРОЯВИ КОРУПЦІЇ ТА ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ

У світі немає жодної країни, яка абсолютно повністю і назавжди позбулася б такого негативного явища в життєдіяльності суспільства, як корупція. Такі країни, як Сінгапур, Данія, Фінляндія очолюють рейтинг найменш корумпованих країн світу. Але, на жаль, Україна, як і більшість країн колишнього Радянського Союзу, входить до списку найбільш корумпованих країн світу.

Після отримання Україною незалежності з 1991 р. вітчизняними дослідниками, політиками, управлінцями, громадськими діячами було вивчено досвід багатьох країн, які мають позитивний досвід боротьби з корупцією. Але на сьогоднішній день Україна не знайшла власний шлях подолання цього негативного явища і можна сказати не має ніяких позитивних зрушень у цьому напрямку.

Корупція в Україні – це корупція кризового типу. Вона породжена кризою українського суспільства, поглиблює цю кризу, перешкоджає здійсненню таких необхідних державі і суспільству реформ. Корупцію кризового типу створюють особи позбавлені гегелівського «права в собі», яке формує модель поведінки особи, її відношення до моралі та культури.

Існує багато позицій щодо класифікації видів корупції, наприклад, окремо можна виділити політичну корупцію, державноуправлінську, тіньову економіку, соціальну корупцію, організовану злочинність, які характеризують найбільш проблематичні сфери життєдіяльності в країні [1].

Політичну корупцію можна визначити як діяння посадової особи держави, яка незаконно й неправомірно використовує свій державний статус для отримання переваг для себе або інших осіб у корисливих цілях. Для політичної корупції характерне прагнення її суб'єктів до нарощування свого владного потенціалу, не обов'язково переслідуючи матеріальну вигоду.

Найбільш корумпованими інститутами державної влади, на думку громадян, є: Верховна Рада України (54,2 %), Кабінет міністрів України (44,9 %), Державна автомобільна інспекція (57,5 %), міліція (54,2 %), суди (49 %), прокуратура (42,9 %), митна і податкова служби (40,3 %). А також: медичні (54 %) і вищі навчальні

заклади (46,3 %). Найменш корумпованими на сьогоднішній день з-поміж державних установ, громадяни вважають, органи місцевого самоврядування (32,4 %) та Президента України (36,8 %) [2].

Зловживання адміністративними повноваженнями має об'єктивний характер та виникає в момент, коли особа посідає керівну посаду і її індивідуальна воля набуває статус державної. Таким чином, адміністративна посада під дією її внутрішніх складових елементів (авторитету, повноважень, доступу до різноманітних матеріальних і нематеріальних благ та ресурсів тощо) наповнюється багатьма суб'єктивними факторами, що набувають як позитивного, так і негативного характеру. Внаслідок їх дії в деяких посадовців може гіпертрофуватися смак до влади, внаслідок чого відбуваються зворотні процеси: державна воля трансформується в особисту, а державна влада привласнюється посадовцем й використовується ним у приватних інтересах. Особа на державній посаді починає служити не суспільству, а самій собі, а її особиста воля домінує над волею державною, спрямовувати її нераціональним, неправомірним і навіть злочинним шляхом. Під час зловживання владою посадова особа використовує надані їй службові повноваження для протекціонізму й незаконного отримання різноманітних благ [1].

Тіньова економіка є надзвичайно актуальною і болючою проблемою для української економіки. Під тіньовою економікою слід розуміти економічну діяльність, яка пов'язана з незаконним привласненням особою або групою осіб частини створеної вартості або частки майна через різного роду викривлення об'єктивної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей, спотворення даних первинного обліку для заплутування джерел походження доходів, а також через реалізацію методом лобювання відповідних законодавчих норм і нормативів.

Тіньову економіку прийнято розглядати як підривний елемент, який живиться за рахунок економіки офіційної, відбираючи у неї продуктивні

ресурси та створюючи конкуренцію офіційно діючим підприємствам.

Соціальний аспект корупції виявляється в тому, що вона є одним з основних чинників роздвоєння суспільства – умовно кажучи, на офіційне і неофіційне (частково кримінальне). Корупція – це соціальна корозія, яка роз'їдає і руйнує органи державної влади, зокрема, державу і суспільство в цілому. В основі такої поведінки в соціумі лежать роками сформовані правила поведінки, такі як: взаємний обмін корупційними послугами, залучення осіб до «корупційних схем» через механізми психологічного і фізичного тиску та ін.

Корупція завжди є супутником організованої злочинності, наприклад при забезпеченні кримінальним структурам «даху» за допомогою державних службовців. Відзначаючи небезпечність тенденції проникнення представників організованої злочинності в органи державної влади і особливо зростання представників влади з організованою злочинністю, дослідники констатують, що таким чином у нас розвивається процес – від грошей до влади і від влади до грошей, коли не лише злочинці можуть посідати державні посади, але й посадові особи держави можуть ставати злочинцями.

М. О. НЕСТЕРОВА

КОГНІТИВНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасній науці управління притаманні постнекласичні риси, адже її предметом є складні, нелінійні, людиномірні відкриті соціальні системи. Людський фактор в управлінні стає пріоритетним, все більше уваги приділяється суто психологічним, ціннісним механізмам впливу та взаємодії суб'єктів управління. Вплив окремої особистості інтерферує з глобальними тенденціями в суспільстві, з його відкритістю та нелінійністю, відповідно, загальне суспільне середовище активно впливає на особистість [4, с. 30-31]. У сфері управління в державному секторі також відбулися зміни стилів або теорій управління. Відповідно до теорій публічного управління діяльність уряду і неприбуткових організацій в деяких аспектах є подібною до діяльності установ приватного сектора. Тобто, управлінські інструменти, що максимізують ефективність та результативність роботи, можуть використовуватись як у приватному, так і у публічному секторі [2].

У сучасному корпоративному менеджменті останнім часом все більш популярними стають теорії партнерського управління, партисипативного менеджменту. Вони передбачують новий тип лідера-керівника, який здійснює ефективне керівництво в якості не тільки керівника, а й партнера по бізнесу. Такий стиль управління вимагає певних управлінських та особистісних компетенцій, тип лідерства має специфічні риси. Слід підкреслити, що в галузі публічного управління функція лідерства набуває особливого статусу. Взагалі, вона стає самостійною тільки тоді, коли розмір та складність організації

Корупційне діяння – це завжди реальна особа, яка стоїть за ним. Корупція – це усвідомлений вибір особи. Тому достатньо дієвий, на нашу думку, метод подолання корупції – це цілеспрямована, постійна, профілактична робота із суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення.

А починати процес подолання корупції в Україні необхідно із зміни відношення особи до самого негативного явища та формування у свідомості людей неприйняття такої моделі поведінки, яка сприяє або може сприяти схильності до корупції. На нашу думку, жоден механізм запобігання та протидії корупції не позбавить суспільство і державу від неї, якщо суспільство буде ставитися до корупції позитивно і сприяти її поширенню.

Список використаних джерел:

1. Дрьомов С. В. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії / С. В. Дрьомов, Ю. Г. Кальниш, Д. Б. Клименко, Г. О. Усатий, Л. М. Усаченко ; за ред. Ю. Г. Кальниша. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2010. – 88 с.

2. Стан корупції в Україні: результати загальнонаціонального дослідження [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.guds.gov.ua/document/69743/pase_ukr_katalog_small.pdf/.

перебільшує певний поріг. Головна мудрість лідера полягає в тому, щоб підтримувати динамічний баланс між автономією частин та контролем за ними [2, с. 45].

Лідерство на основі емоційного інтелекту (*emotional intelligence*) вже досить добре досліджене в сучасному менеджменті. Ще 1990 р. психологи Д. Майєр та П. Саловей довели, що емоційний інтелект є критичним для успішного лідерства. Вміння усвідомлювати та контролювати свої емоції, а також аналізувати та управляти емоціями інших людей дуже важливе для успішного управління. Розвиваючи взаєморозуміння, мотивуючи інших людей можна легше отримати результати від їх спільних дій, ще й зробити з них не тільки виконавців, а й переконаних послідовників [1, с. 135]. Сучасні когнітивні науки вважають емоційну компетентність однією з необхідних складових когнітивної ефективності. Раніше емоційний інтелект протиставлявся когнітивним здатностям та іншим навичкам. Але сучасні когнітивні науки розглядають людський мозок та мислення як складну систему з урахуванням історизму її власного розвитку. І когнітивна ефективність є інтегральною динамічною характеристикою. Фактично, всі когнітивні параметри підлягають керуванню змінам, що дає можливість підвищувати ефективність майже всіх когнітивних навичок, отже й характеристик управлінського стилю [3, с. 6]. Слід підкреслити, що в практиці управління стиль мислення, типи реакцій на зміни завжди відігравав важливішу роль, ніж класичні когнітивні параметри, такі як, наприклад, рівень інтелекту, або загальна ерудиція. В історії людства збереглося багато підтверджень тому, що здоровий глузд, інтуїція або *street*

mind були більш ефективні в ситуаціях складного вибору. Значною мірою когнітивне лідерство відноситься до здатності розуміти інших людей, передбачати їх поведінку, мотиви та наміри. Наприклад, однієї емпатії як відчуття емоцій інших людей буде недостатньо для успішного управління. Існують важливі аспекти послідовності, планування, координації у часі та просторі дій інших людей, а не тільки власних. Передбачення не тільки дій, але й їх можливих наслідків є ознакою стратегічного стилю мислення. Він значно полегшує необхідність приймати рішення в умовах складного когнітивного вибору – ситуацій невизначеності. Саме в цій надзвичайно актуальній сфері й необхідна максимальна когнітивна ефективність.

Такий когнітивний параметр як здатність або нездатність приймати складні рішення також суттєво визначається вродженою структурою мозку, зокрема його префронтальних долей. Але мозок має надзвичайну пластичність: фактично, наша еволюційна адаптивність визначається його біологічною специфікою – надзвичайною здатністю до навчання. Спостерігати, вимірювати, отже, й розвивати цю здатність стало можливим завдяки досягненням нейронаук. Сучасні методи дослідження відкривають вже не статичні, а динамічно-функціональні властивості мозку та мислення, крім того, ще й в реальному часі [3, с. 85]. Це дає можливість визначити, які динамічні та структурні когнітивні складові призводять до ефективних поведінкових стратегій.

Але є очевидна відмінність рішень лідера від суто технічних рішень – відсутність жорстких алгоритмічних шаблонів. Враховуючи те, що навколишній світ майже не передбачає ситуацій із заданим алгоритмом рішень, можна вважати ключовою здатність приймати не апріорі відомі рішення, а адаптивні, ймовірнісні. Інколи це називають інтуїцією лідера, його передбаченням, але це також відноситься до характеристик когнітивної ефективності. Актуальним та спірним є питання щодо того, чим являється це бачення, яке відрізняє справжніх

лідерів: чи це відчуття майбутнього, чи активне його моделювання. У будь-якому разі вміння працювати з майбутнім є надзвичайно важливим для управління розвитком соціальних систем.

Отже, можна зробити висновок, що для успішної управлінської діяльності потрібно передбачати емоції, дії інших людей, об'єднувати їх та будувати бачення майбутнього на фундаменті глибинних цінностей, спільних смислів. Для цього лідер повинен мати певну цілісність і збалансованість в когнітивному плані, наприклад, в сфері прийняття рішень. Збалансованість передбачає інтегральну динамічну систему різних когнітивних параметрів, що передбачає максимальну ефективність. Однією із властивостей ефективного мислення, особливо в публічній сфері, можна назвати моделювання можливих варіантів, сценаріїв розвитку соціальних систем, в яких враховуються цінності, думки, емоції, вчинки інших учасників подій. Така здатність до усвідомлення реальної ситуації визначається як рефлексивність. Вона є складовою системного, стратегічного мислення, а також є однією із найважливіших характеристик когнітивної ефективності в приватному та публічному управлінні.

Список використаних джерел:

1. Беттлі С. Тренер для керівника. Як добитися екстраординарних результатів завдяки коуч-менеджменту / С Беттлі. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 320 с.
2. Босак О. З. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі / О. З. Босак. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10bozuds.pdf>.
3. Голдберг Э. Управляющий мозг: Лобные доли, лидерство и цивилизация / Э. Голдберг. – М. : Смысл, 2003. – 335 с.
4. Нестерова М. О. Постнекласичний менеджмент : монографія / М. О. Нестерова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 126 с.

Т. В. ПОКОТИЛО

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ОСНОВНІ ФАКТОРИ ПОШИРЕННЯ КОРУПЦІЇ

Питання підвищення ефективності публічного управління є актуальним для будь-якої країни незалежно від рівня її політичного та соціально-економічного розвитку. В умовах недосконалої демократії дедалі глибшають деградаційні процеси суспільного поступу: політична заангажованість та недостатня соціальна захищеність поряд з іншими негараздами є каталізатором корумпованості, що значно знижує ефективність публічної служби. Для України питання корупції в органах публічної влади стоїть надзвичайно гостро, оскільки є однією з найбільших перепон на шляху її інтеграції до світового співтовариства, розвитку громадянського суспільства.

У галузі державного управління питанням ефективності управління в органах публічної влади присвячені праці В. Б. Авер'янова, В. Д. Бакуменка, В. М. Мартиненка, Т. В. Мотренка, Н. А. Липовської,

С. М. Сergyна та ін. Їх детальне вивчення засвідчило, що підвищення ефективності публічної служби можлива лише на основі модернізації кадрової політики та дієвості механізмів попередження та протидії корупції в органах публічної влади.

У вересні 2011 р. міжнародна антикорупційна організація Transparency International (TI) оприлюднила щорічний рейтинг оцінки поширення корупції у світі (Індекс сприйняття корупції). За даними TI, у 2010 р. український показник становив 2,3 бали з 10 можливих, що відповідає 152 місцю з 183 охоплених дослідженням країн, розділяючи її з Нікарагуа, Пакистан, Коморські острови тощо. Це ставить Україну в один ряд з країнами, які вважаються одними з найбільш корумпованих, при цьому держава розцінюється як така, де методи боротьби з корупцією є неефективними, а масштаби корупції зростають.

На думку експертів, в Україні корупцією пронизане все суспільство й сфера управління, тіньові відносини присутні в усіх секторах економіки. Низька заробітна платня в державному секторі створює основу для корупції в ДАІ, податкових органах, системі освіти. Нераціональне державне управління спричиняє надвитрати державного бюджету – урядові витрати в 2010 р. досягли 47,3 % ВВП [1, с. 4].

Наприкінці 2010 р. Україна отримала негативні оцінки щодо боротьби з корупцією від Організації економічного співробітництва та розвитку (Стамбульський план дій) та Групи країн Ради Європи проти корупції (ГРЕКО). Міжнародні експерти стверджують, що декілька великих програм по боротьбі з корупцією в Україні, що здійснювалися за підтримки донорів і міжнародних організацій упродовж останніх чотирьох років (UPAC, «Гідна Україна»), не призвели до практичних результатів, оскільки напрацювання та рекомендації цих проектів не впроваджені на практиці. Протягом року в Україні мали місце випадки бруталного порушення прав іноземних інвесторів через корупційні схеми і відсутність незалежної і прозорої судової системи. У зв'язку з цим може бути скорочена фінансова допомога Україні, згортання проектів технічної допомоги [1, с. 4].

За даними Нацдержслужби, за 11 місяців 2010 р. до суду направлено 5333 протоколи про корупційні діяння, з них стосовно державних службовців – 960, у тому числі: I – II категорій посад – 13, III– IV категорій – 145, V – VII категорій – 802, посадових осіб органів місцевого самоврядування – 3113. У порівнянні з відповідним періодом 2009 р. кількість притягнутих до адміністративної відповідальності державних службовців збільшилась на 2,3%, посадових осіб місцевого самоврядування збільшилась на 7,7 % [3].

Проте більшість службових осіб, які були притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, не несуть належної відповідальності, вони здебільшого відбуваються адміністративними штрафами, розмір яких мізерний, особливо у порівнянні із сумами, які отримують чиновники за свої так звані «послуги». Так, за рішенням суду стосовно службових осіб порушено чотири кримінальні справи (за 11 місяців 2009 р. – 1), з них 2 стосовно державних службовців V – VII категорій посад та жодної посадової особи місцевого самоврядування

Найбільша частка державних службовців, притягнутих до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, від загальної чисельності державних службовців в Україні становила ум. Севастополь (0,64 %), у Тернопільській (0,55 %), Одеській (0,40 %), Івано-Франківській, Рівненській (0,34 %), Черкаській (0,32 %), Сумській (0,27 %) областях, найменша – у Чернівецькій, Вінницькій (0,12 %), Кіровоградській (0,08 %), Волинській (0,06 %) областях та в м. Києві (0,10 %) [3].

Основними формами корупції у системі державної, муніципальної та недержавної служби в Україні (за даними Нацдержслужби) є наступні:

– надання незаконних переваг фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень;

– відмову фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисне затримувannya її, надання недостовірної чи неповної інформації, сприяння, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам – учасникам процедур закупівель, у досягненні перемоги всупереч вимогам Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти»;

– сприяння, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а так само в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг.

Незважаючи на велику кількість нововведень та очевидних переваг сучасного антикорупційного законодавства, зокрема введення в дію Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», пропонуємо практичні рекомендації, які підвищать дієвість державного механізму протидії корупції в органах публічної влади, а саме:

– удосконалити процедуру набуття, застосування та зняття імунітетів з окремих категорій публічних службовців;

– відповідно до Національної антикорупційної стратегії та розробити Державну програму протидії корупції на найближчі 5 років з одночасним визначенням (утворенням) спеціально уповноваженого органу з питань антикорупційної політики;

– переглянути і знизити величину порогу декларування вартості майна чи суми витрат та зобов'язань фінансового характеру публічних службовців;

– уточнити категорії осіб, які підпадають під дію антикорупційного закону (зокрема, в частині працівників та службовців закладів охорони здоров'я та освіти).

Список використаних джерел:

1. *Заброда Д. Г.* Корупційна ситуація в Україні (за матеріалами офіційної статистики та аналізом результатів діяльності органів державної влади) / Д. Г. Забрoда / Актуальні питання правоохоронної діяльності : серія «Право і суспільство». – 2010. – № 6. – С. 3–9.

2. Інформація до органів влади : Про стан законності в державі у 2007 – 2009 рр. (відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру») [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua/ua/vlada.html>.

3. *Радіца О. А.* Чинники поширення корупції в регіонах України / О. А. Радіца // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. научн. тр. – Одесса-Севастополь-Донецк : ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2011. – Ч. 2. – С. 615–619.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЗНАТЬ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ» ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Людський капітал завжди був і є унікальним ресурсом та джерелом суспільного розвитку, від його наявності й використання значною мірою залежить зростання добробуту та забезпечення конкурентоспроможної економіки країни. Основними складовими людського капіталу є знання й кваліфікація, які людина отримує в системі закладів освіти. При цьому наукові знання, що визначають умови економічного зростання країни, створюючи основу для інновацій й підготовки висококваліфікованих спеціалістів, людина отримує в системі вищої освіти.

Сьогодні, коли в Україні реалізується державний курс на модернізацію країни, професійне навчання державних службовців стає обов'язковою невід'ємною складовою професійної діяльності осіб в галузі знань «державне управління». Це зазначено і в Законі України «Про державну службу», а саме: особа, яка претендує на заняття посади державної служби, повинна відповідати однією з мінімальних вимог до освітньо-кваліфікаційного рівня – мати повну вищу освіту [4]. Отже, професійне навчання є однією з найважливіших умов прийому на державну службу та просування по ній.

Слід зазначити, що в Україні функціонує загальнонаціональна система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, визначальна роль в якій належить Національній академії державного управління при Президенті України та її регіональним інститутам у Дніпропетровську, Львові, Одесі та Харкові. Діяльність Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (далі – ХарРІ НАДУ) поширюється на Луганську, Полтавську, Сумську і Харківську області. Зауважимо, що ХарРІ НАДУ здійснює підготовку управлінських кадрів з 1995 р. Сьогодні цю підготовку здійснює факультет підготовки магістрів державного управління. За 18 років діяльності інституту підготовлено 4355 магістрів державного управління. Всі вони успішно працюють в органах державної виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, запроваджуючи нову адміністративну культуру, утверджуючи принципи соціальної справедливості на основі світових і європейських стандартів.

Однак слід зауважити, що сьогодні українське суспільство потребує не тільки висококваліфікованих спеціалістів у галузі знань «державне управління», але і вихованих, морально стійких і всебічно розвинутих особистостей, які формують еліту державних службовців. Відтак у вищих навчальних закладах, крім навчання за освітньо-професійними програмами вищої освіти в галузі знань «державне управління» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр», професійної підготовки та проведенням наукової діяльності, здійснюється й виховання особистості.

За словами Л. Кононко, «виховання – це усвідомлене і цілеспрямоване зрощування людини як

особистості у відповідності зі специфікою цілей, соціальних груп і організацій, в яких воно здійснюється» [1, с. 87]. Автор стверджує, що виховання є процесом дискретним, перервним, здійснюється планомірно, обмежений місцем і часом. Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідомо людина, наділена глибокою громадянською відповідальністю, здоровими інтелектуально-творчими, фізичними і духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, працьовитістю, господарською кмітливістю, підприємливістю й ініціативою [3]. Отже, виховання фахівців у галузі знань «державне управління» має здійснюватися під час навчання їх у навчальному закладі за всіма напрямками: національним, патріотичним, моральним, правовим, екологічним, фізичним тощо.

Важливою складовою виховання фахівців у галузі знань «державне управління» є, на нашу думку, естетичне виховання. Естетика, як стверджує Л. Левчук, – це наука про становлення й розвиток чуттєвої культури людини. Таке загальне визначення є наслідком єдності двох частин, які складають предмет естетичної науки – специфіка естетичного як ціннісного ставлення людини до дійсності та художня діяльність людини [2, с. 263]. Отже, естетичне виховання спрямовано на формування в людині гуманістичних якостей, здатності відчувати і розуміти красу, жити за законами краси. Тому метою естетичного виховання фахівців у галузі знань «державне управління» має бути виховання всебічно розвинутої і разом з тим гармонійно цілісної особистості шляхом залучення її до світу естетичного, використовуючи при цьому різні джерела прекрасного – природу, образотворче мистецтво, музику, літературу, театр, кіно, архітектуру тощо.

Слід зазначити, що естетичне виховання зорієнтоване на формування естетичної свідомості, поведінки, поглядів, смаків, ідеалів та викликає естетичні почуття, переживання. Все це зумовлює естетичну поведінку, яка є втіленням прекрасного у конкретних вчинках людини.

Зауважимо, що ефективність естетичного виховання спеціалістів у галузі знань «державне управління» у вищих навчальних закладах можна забезпечити шляхом:

- естетично оформлених навчальних кабінетів, аудиторій, місць відпочинку;
- високої естетичної культури різноманітних виховних заходів;
- вивчення та проведення народних традицій і обрядів;
- створення та залучення слухачів до гуртків художньої самодіяльності, участі їх у конкурсах естетичного напрямку;
- високої естетичної культури викладачів і слухачів у зовнішньому вигляді й у стосунках;
- системної взаємодії вищих навчальних закладів, культури, сім'ї, засобів масової інформації, культурними традиціями соціуму тощо.

Усе це допоможе формувати у фахівців галузі знань «державне управління» естетичне судження, виховувати людяність, доброту, чуйність, а також пробуджувати кризь мистецтво потребу в красі дій.

Список використаних джерел:

1. Кононко О. Л. Виховання / О. Л. Кононко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 87–88.

2. Левчук Л. Т. Естетика / Л. Т. Левчук // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 263–264.

3. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

4. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI [із змін.] // ВВР України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.

**Т. О. САМОФАЛОВА,
О. М. КОВАЛЕНКО**

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Соціальний капітал П. Бурдьє визначає як «сукупність актуальних чи потенційних ресурсів, що пов'язані з наявністю міцних мереж зв'язків, більш-менш інституціалізованими відносинами взаємного знайомства і визнання» [1].

Соціальний капітал складає 78 % у сукупному багатстві розвинених країн, тому стає головним напрямом економічного мислення в сфері економічного розвитку і фактично утверджується як нова наукова парадигма. Соціальний капітал виробляє довіру між людьми [2], тому є комунікативною основою формування новітніх систем публічного управління у відкритому, демократичному суспільстві. Легітимність сучасного суспільства ґрунтується на довірі громадян владі та уряду [3].

Механізми державного управління в комплексі можуть або сприяти примноженню соціального капіталу, чи обмежувати і стримувати його розвиток. Разом з тим, якість таких визначає і якість соціального капіталу. Держава може бути як суб'єктом утворення більш чи менш ефективних інституцій взаємодії суб'єктів соціально-економічної системи – держави, бізнесу, суспільства, так само і інституцій, що підтримують зростання негативної маси соціального капіталу. концепт соціального капіталу стає інструментом розуміння не лише позитивних, але також і негативних наслідків соціальних комунікацій.

Відповідно до цього розрізняють два різних типи джерел формування соціального капіталу:

– «Досконалі джерела» – ціннісні солідарності, обмежені солідарності, до яких можуть бути віднесені суспільні організації, асоціації, утворені громадянами для вирішення проблем спільноти, бізнесу, території, реалізації програмних цілей політичних партій.

У цьому контексті слід говорити, що такі організації утворюються в рамках існуючих інституціональних норм і відповідають моралі суспільства. Держава створює умови для формування такої якості соціального капіталу і такого роду соціальний капітал повинен бути підтриманий державою, оскільки сприяє демократизації управління і підтриманні суспільної злагоди завдяки діалогу зокрема держави і бізнесу;

– «Інструментальні джерела» – побудовані на примусовій довірі [2], які є основою формування соціального капіталу в економічній сфері через

взаємодію у бізнес-процесах, через правила, інституціалізовані у той чи інший спосіб. У цьому сенсі слід говорити з одного боку про інституціалізацію державою через правові норми (і тоді слід так само говорити про соціальний капітал, який повинен бути підтриманий). З іншого боку, в цьому випадку соціальний капітал формується через неформальні інститути довіри і підтримки, які діють, наприклад, у системі «корумпована бюрократія» – «тіньовий сектор економіки». Неформальні інститути такої системи підтримуються десятиліттями, успадковуються, і тому в цьому випадку слід говорити про негативний соціальний капітал, який сьогодні настільки впливає на процеси суспільного відтворення, що фактично визначає розвиток національної системи.

Як досконалі, так і інструментальні джерела дають змогу отримати певні вигоди політичного, економічного, соціального характеру через інтеграцію у соціальні структури та соціальні мережі. У тіньовій економіці бізнес так само отримує доступ до різноманітних ресурсів, які допомагають збільшувати свій економічний капітал через контакти з експертами, компетентними людьми, які уособлюють владу, підживлюючи корупційне середовище (адже тіньові, неформальні інститути також ґрунтуються на довірі). З іншого боку набуття соціального капіталу вимагає вкладення ресурсів як у легальній, так і у тіньовій економіці.

Проте в цьому контексті слід зазначити таке: проблемною сферою формування нових підходів до державного управління є утворення умов детінізації підприємництва та боротьби із корупцією. Ці явища в економіці та суспільному житті викликані розбалансуванням інтересів і мотивів як у системі державної влади, так і в системі підприємництва.

Україна – одна з найкорумпованіших держав у світі з рівнем тіньової економіки, де тіньова економіка тисне на легальну і фактично утворює для неї інституціональне середовище.

Тому, на наш погляд, в Україні слід говорити про дещо іншу схему джерел соціального капіталу і пропонувати розглядати досконалі джерела, для існування яких держава не застосовує примус, лише опосередковано створюючи умови, у складі неформальних джерел поряд із недосконалими і розглядати тіньову економіку і корупцію як такі, що витікають із несприятливих умов

суспільного розвитку і джерелом яких є неформальні недосконалі джерела. Такий підхід дає можливість при побудові механізмів державного управління, що сприяють ефективній взаємодії суб'єктів соціально-економічної системи здійснити комплексний підхід до таких явищ як бідність, соціальні стандарти, оподаткування, тіньова економіка та корупція у контексті формування позитивного соціального капіталу. Адже в країні, де тіньова сфера за окремими оцінками перевищує 50 % у подоланні корупції та тіньової економіки окремі заходи і інструменти не спрацьовують.

Принципом подальшого розвитку публічного управління у конкурентоспроможній державі може бути застосування критерію формування позитивного соціального капіталу. Подальші дослідження можуть стосуватись робочих інструментів, які можуть бути

адаптовані до умов державного управління в Україні і сприяти комплексному підходу до явищ з позицій якості соціального капіталу.

Список використаних джерел:

1. *Bourdieu P.* The Forms of Capital // Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education / Ed. by J. G. Richardson. – N.-Y. : Greenwood, 1985. – P. 248.

2. *Сікора В.* Виступ на круглому столі «Безпека економічних трансформацій»/В. Сікора// Від соціального забезпечення до соціальної політики : зб. ст. ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : Сатсанга, 2001. – 100 с. (Сер. «Безпека економічних трансформацій». – Вип. 16). – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/koi/Table/Jalilo16/022.htm>

3. *Seligman A.* The Problem of Trust. – Princeton : Princeton University Press, 1997. – 240 p.

С. В. ТАРАБАН

ІНСТИТУЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ІНДЕКСУ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

З 2005 р. Всесвітній економічний форум аналізує конкурентоспроможність, використовуючи Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК) – комплексний інструмент оцінювання мікро- і макроекономічних показників національної конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність характеризується як набір інститутів, політик і факторів, які визначають рівень продуктивності країни. Остання, у свою чергу, впливає на рівень добробуту, який може забезпечити економіка. Крім того, рівень продуктивності також визначає доходність інвестицій в економіку, котрі є фундаментальним стимулом економічного зростання [1].

Незважаючи на те, що продуктивність країни визначається її спроможністю підтримувати високий рівень прибутків, продуктивність також є одним із найголовніших детермінантів доходності інвестицій. Останні являють собою один з ключових факторів, що пояснюють потенціал зростання економіки.

Продуктивність і конкурентоспроможність визначаються багатьма детермінантами. Уподовж багатьох століть економісти намагалися віднайти і зрозуміти фактори, пов'язані із цим процесом. Унаслідок цього виникали різноманітні теорії: від концепції спеціалізації і розподілу праці, розробленої Адамом Смітом, до пріоритетності інвестицій у фізичний капітал та інфраструктуру в економістів неокласичної школи.

Останні сучасні теорії вивчають інші механізми, наприклад, освіту та навчання, технологічний прогрес, макроекономічну стабільність, високий рівень державного управління, розвиненість бізнесу й ринкову ефективність. І хоча усі зазначені фактори є важливими для конкурентоспроможності й економічного зростання, вони не виключають один одного, що підтверджується різними науковими працями з економіки.

При створенні ІГК до уваги береться складність економічних процесів і пропонується виважене середнє значення великої кількості різних компонентів,

кожен з яких відбиває один з аспектів конкурентоспроможності. Компоненти згруповані у 12 складових конкурентоспроможності, а саме:

– *базові вимоги*: інституції, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я та початкова освіта;

– *підсилювачі ефективності*: вища освіта та професійна підготовка; ефективність ринку товарів; ефективність ринку праці; рівень розвитку фінансового ринку; технологічна готовність; розмір ринку;

– *фактори розвитку та інноваційного потенціалу*: рівень розвитку бізнесу, інновації [1].

Упродовж останніх десятиліть вчені значно просунулися у розумінні феномену інституцій, їх внутрішніх механізмів, а також факторів, що і сприяють, і чинять перешкоди для їх розвитку у різних країнах. Постійний інтерес до проблеми дозволив поглянути на неї з різних позицій, порівняти дію інституцій у динаміці та по країнах. Однак, незважаючи на чималу кількість теоретичних досліджень, на практиці проблема інституцій лишається однією із найскладніших для розв'язання.

Відповідно до визначення одного з класиків інституційної економіки К. Норта, інституції – це правила, механізми, що забезпечують їх дотримання, і норми поведінки, які структурують взаємодію між людьми [2]. Інституції можуть бути державними й приватними. Саме державні й приватні інституції сукупно формують базу інституційного середовища, у межах якої уряд, бізнес та індивіди взаємодіють одне з одним. Якість інституційного середовища значною мірою впливає на кожну групу учасників, на їхні інвестиційні рішення, організацію виробництва. Якщо не буде гарантоване право власності, бізнес не інвестуватиме у модернізацію активів і надалі буде виводити капітал. Надмірне держрегулювання, корупція, бюрократія, «відкати» і нечесність при складанні держзамовлень не лише знижують ефективність роботи чиновників, а й призводять до значних економічних витрат бізнесу. У поганому інституційному середовищі

уряд замість того, щоб розміщувати суспільні ресурси у стратегічно важливі галузі, такі як інфраструктура, охорона здоров'я, освіта або проекти з найбільш високою віддачею, спрямовують їх на «роздуті», переоцінені й непотрібні проекти. Пріоритети встановлюються не згідно із суспільними, а згідно з власними інтересами чиновників.

Політична залежність судової системи, відсутність чітких і зрозумілих правил гри знижують ефективність діяльності уряду і негативно впливають на загальний рівень макроекономічної ефективності й добробуту населення. Можна навести ще чимало прикладів негативного впливу інституцій. Однак найяскравішою ілюстрацією стануть економічні оцінки в цифрах. За висновками Світового банку, щорічно лише на хабарі витрачається близько 1 трильйона доларів США на рік, що відповідає трьом відсоткам глобального ВВП [3]. Якщо ж спробувати оцінити всю суму економічних втрат унаслідок неефективних інституцій (нереалізовані інвестиційні проекти, нечесність при складанні держзамовлень, неефективні державні витрати), отримаємо число, яке значно перевищуватиме розрахунки Світового банку [1].

Інституційне середовище визначається правовою й адміністративною інфраструктурою, у межах якої приватні підприємці, компанії і уряд взаємодіють з метою створення добробуту нації. Значущість сприятливого та справедливого інституційного середовища стала більш очевидною під час останньої фінансово-економічної кризи. Інституції є вкрай важливими для підтримки й посилення стабільного економічного зростання з огляду на те, що держава відіграє більш значущу роль на міжнародному рівні для економік багатьох країн.

Якість інституційного середовища суттєво впливає на конкурентоспроможність і економічне зростання. Вона позначається на інвестиційних рішеннях та організації виробництва, а також впливає на те, в який

спосіб суспільство розподіляє вигоди й витрати щодо реалізації програм і стратегій розвитку.

Значення інституцій не обмежується законодавчою базою. Ставлення уряду до ринків та свобод, а також ефективність його діяльності відіграють важливу роль: занадто великий апарат і бюрократія, надмірне держрегулювання, корупція, нечесність при складанні й виконанні держзамовлень, недостатня прозорість і надійність, нездатність надавати бізнесу необхідні послуги, політична залежність судової системи призводять до значних економічних витрат і уповільнюють процес розвитку.

Інституції – основа ринкової економіки. Досвід економічного розвитку інших країн свідчить про те, що наявність ефективних і добре функціонуючих інституцій корелює з економічним зростанням країни [1].

Крім економічної ефективності, якість суспільних і приватних інституцій багато в чому визначає здатність держави впливати на процеси всередині країни, проводити реформи, які є необхідними задля поліпшення різних аспектів національної конкурентоспроможності. Враховуючи те, що у 2010 р. Україна стала на шлях активних перетворень, задеклароване покращення якості державних інституцій, а саме посилення гарантій захисту права власності, боротьба з корупцією, забезпечення незалежного й справедливого судочинства, не повинно втрачати заявленої пріоритетності.

Список використаних джерел:

1. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012 // Фонд «Ефективне управління». – Режим доступу : <http://www.feg.org.ua>
2. Douglass C. North. 1989. Institutions and Economic Growth: A Historical Introduction // World Development, vol. 17, no.9, p. 1319-1332.
3. Kaufman D. 2004. The Costs of Corruption. Washington, DC: World Bank.

Marcin SZEWCZAK

REGIONAL DEVELOPMENT AND PUBLIC ADMINISTRATION IN POLAND – A LOOK TO THE FUTURE

Development of regional policy bases in Poland was predominated by the prospect of EU membership and, at the same time, by the objectives and principles of the EU Cohesion Policy. Within ten years from the establishment of self-governing voivodeships as regional development policy entities, the policy model has changed from the passive implementation of rules and objectives of the EU Cohesion Policy, and concentration on the allocation of available financial resources to the gradual identification of own development vision and elaboration of its implementation mechanisms considering modern development approach.

The new regional policy in Poland refers to the way of thinking proposed in the *Green Paper on Territorial Cohesion*. This document recommends better use of various possibilities of regional development and refers to one of the three dimensions of the EU Cohesion Policy – territorial dimension that, since the entry into

force of the Treaty of Lisbon in December 2009, has been one of the basic EU principles. Until 2020 three detailed objectives will be implemented as a triad of competitiveness– cohesion – efficiency.

In 2009 the government adopted the objectives of the system of Poland's development management, proposing arranging the order and reduction of the number of development strategies binding in Poland. Under this process the government's strategic document specifying priorities and measures of the regional policy of the state – the National Strategy of Regional Development – was adopted in 2010. It completely changes the way of thinking about regional policy – in terms of methods for defining objectives, principles and implementing mechanisms.

The so-called territorial contracts constitute a novelty. The new territorial contract, as opposed to the previous voivodeship contracts, will enable the government and the self-government of the voivodeship to agree on the

most important objectives and projects implemented (and financed) under the regional development policy. The contract applies only to those projects, whose implementation is significant in terms of government regional policy and self-governments development policy. Most of the projects agreed in the form of a contract will be implemented on the areas of strategic intervention. This will preserve the principle of geographical and thematic focus of the measures. Thereby, sectoral interventions will be also adjusted to regional needs.

The new period 2014-2020 will create a new aspect of the managing of the public administration according to regional development, so called: Multi-level governance.

Multi-level governance initially described a "system of continuous negotiation among governments at several territorial tiers-supranational, national, regional and local" that was distinctive of EU structural but the term is now applied to the EU more generally. Multi-level governance suggests that a new form of policy-making is developing in the EU. According to this perspective, central governments remain vitally important to this policy-making, but they do not have a monopoly of decision-making power. Instead, policy-making responsibility is now shared among a variety of actors at European, national

and subnational levels. Central governments are not always able to act as 'gatekeepers' between the EU and subnational actors. It is worth repeating that the multi-level governance perspective acknowledges the continued importance of central governments in EU policy-making. Subnational and European actors have nowhere replaced the central governments as authoritative decision-makers. From a multi-level governance point of view EU decision-making can be characterised as one of multiple, intermeshing competencies, complementary policy functions, and variable lines of authority. The council is definitely the main player, but in a multi-player game.

Summing up, the future of the public administration connecting to regional development in Poland seems to be curious and different from present. Hope these changes will create a new administration space in Poland and also Europe.

Literature:

1. Regional policy in Poland, Ministry of Regional Development.
2. *Trnski M.* Multi-level governance in the EU.
3. *Hooghe L., Marks G.* Types of Multi-Level Governance.

V. M. ШУР

ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Відповідність освіти сучасним високим вимогам є провідним фактором конкурентоспроможності держави та її громадян як усередині країни, так і на міжнародній арені. Міжнародні контакти в галузі освіти, науки, медицини, промисловості, управління, однак, найчастіше ускладнюються мовними бар'єрами.

Сформована сьогодні в Україні соціально-економічна обстановка змушує систему вищої освіти враховувати той факт, що саме володіння іноземною мовою робить наших фахівців такими, що користуються попитом, на ринку праці, відкриває перед ними широкі професійні можливості, що, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність країни на світовому ринку, створює умови для інтеграції України у світовий освітній простір і в світову систему виробничих відносин.

Підготовка висококваліфікованих кадрів, професіоналів, що мають професійно значущі особистісні якості, володіють загальнопрофесійною культурою і здатні спілкуватися іноземною мовою є важливою стратегією загальнонаціонального розвитку.

Активна участь нашої країни в міжнародних програмах і проектах вимагає від спеціалістів особливої кваліфікації, у тому числі високий рівень сформованості іншомовної компетенції. Володіння іноземними мовами стає необхідною умовою для професійної діяльності кожної сучасної людини. В наш час ринок праці має необхідність у фахівці, що володіє іноземними мовами на високому рівні, забезпечує доступ до широкого спектру релевантної інформації і здатний вести оперативну взаємодію з закордонними партнерами, колегами, роботодавцями, що, як

наслідок, стимулює його академічну і професійну мобільність.

Конкурентоспроможність спеціаліста визначається інтегративною особистісно-професійною якістю, що забезпечує фахівцеві соціальну захищеність в умовах становлення та розвитку ринку праці та професійної діяльності в ринкових умовах функціонування виробництва [1].

Підготовка таких кадрів можлива шляхом модернізації існуючої системи навчання іноземних мов у контексті вирішення конкретних завдань майбутньої професійної діяльності.

Пропонується розрізнати чотири рівня конкурентоспроможності учня в процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ: високий, конкурентодостатній, середній, неконкурентоспроможний рівні. При цьому, зауважимо, що стійке підвищення рівня конкурентоспроможності обумовлюється успішністю спільних дій педагога і учнів у процесі вивчення іноземної мови, що включає індивідуальну, групову, міні-групову, парну та самостійну роботу, аудиторну, позааудиторну, дослідницьку діяльність учнів.

Особливо хотілося б зупинитися на важливості позааудиторної роботи іноземною мовою, роль і значимість якої, на жаль, часто нівелюється.

Позааудиторна робота відрізняється від аудиторної відсутністю суворих програмних вимог, добровільним характером участі в роботі, свободою вибору участі в роботі та тематики зайняття. Її специфіка полягає ще в тому, що вона розширює й удосконалює знання, уміння й навички, отримані в результаті аудиторної роботи.

Викладач стає партнером, сценаристом, режисером, організатором психологічного клімату в групі, добрим порадиником, керівником міжособистісних стосунків, тобто його соціальний статус зазнає певних змін [2].

У зв'язку зі скороченням аудиторних годин на викладання дисципліни «Іноземна мова» необхідно ширше впровадження в практику викладання активні методи навчання діловому й професійному спілкуванню, в тому числі через іншомовну культуру та інноваційні підходи: впровадження в навчальний процес рольових і ділових ігор, нових інформаційних технологій.

На кафедрі іноземних мов ХарPI НАДУ добре зарекомендувала себе практика організації студентських заходів на іноземній мові, конференцій, «круглих столів». При їх підготовці студенти виконують функції партнера зі спілкування, що має рівні з викладачем й іншими студентами права, або фахівця-професіонала, що знаходить визнання з боку партнерів зі спілкування.

Для забезпечення конкурентоспроможності сучасного фахівця важливе значення має побудова навчального процесу з іноземної мови у відповідності до загальноєвропейських вимог і впровадження

європейських освітніх програм, нормативів до підготовки як викладачів, так і студентів, використання автентичних підручників та інших друкованих, аудіо-та відеоматеріалів. Це дозволить забезпечити прозорість освіти і дасть можливість екзамнувати і сертифікувати фахівців у відповідності з міжнародними вимогами.

Такий підхід гарантує залучення до європейських стандартів якості навчання, забезпечення конкурентоспроможності фахівців, що сьогодні є ключем до вирішення проблеми реалізації інтеграції України в європейський і світовий простір.

Список використаних джерел

1. *Айтуганова Ж.И.* Формирование конкурентоспособного специалиста средствами иностранного языка в ССУЗ нефтехимического профиля : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 25.00.01, Казань, 2003.

2. *Шур В.М.* До питання про організацію «круглих столів» і конференцій іноземною мовою // Актуальні проблеми філології, методики та психології навчання іноземних мов управлінських кадрів. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2005. – С.138-140.

Р. В. БУДЕЦЬКИЙ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Сучасна Україна виступає у світі як незалежна демократична держава, правова система якої базується на принципах верховенства права. В таких умовах найважливішим завданням є повага громадян до національного закону і права як інструментів охорони їх прав і свобод, організація захисту цих прав і державне гарантування їх виконання.

Саме тому вдосконалення існуючих та запровадження нових законодавчих форм реалізації прав і свобод людини визначаються одним із пріоритетних напрямів законопроектної діяльності в галузі управління юстицією і розглядаються як важлива складова процесу утвердження громадянського суспільства в державі.

Згідно наукових джерел, державне управління юстицією – це спрямована на зміцнення законності, організацію захисту прав і законних інтересів громадян та їх об'єднань, підприємств, установ, організацій і держави виконавчо-розпорядча діяльність суб'єктів державного управління, яка полягає в організаційному забезпеченні ефективного функціонування та розвитку судів загальної юрисдикції, нотаріату, органів запису актів громадянського стану, судово-експертних установ та адвокатури.

Як і в більшості країн світу державне управління юстицією в Україні носить багатооб'єктний характер. Це означає, що до об'єктів управління у сфері юстиції належать державні установи з характерними особливостями і відмінностями у напрямках роботи: судові установи, органи реєстрації актів цивільного стану, нотаріальні контори, судово-експертні установи, адвокатура. Суб'єктами управління у цій галузі є міністерство юстиції, положення про яке затверджено Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 395/2011 [1] та його територіальні органи, зокрема Головні управління юстиції Міністерства юстиції України в

Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, положення про які затверджено наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. № 1707/5 [2] та районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції, положення про які затверджено тим самим наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. № 1707/5 [3]. У різних країнах вони мають свої особливості щодо структури та повноважень. Спільним для них є організація роботи відповідних установ у забезпеченні правосуддя і правопорядку в країні. Органи юстиції – це сукупне визначення всіх закладів і відомств міністерства юстиції.

В Україні здійснено позитивні кроки у напрямку удосконалення державного управління юстицією. Насамперед, це розробка та супроводження низки законопроектів, які отримали високу оцінку з боку Європейського Союзу та вжито невідкладних заходів щодо їх практичної реалізації. Дорадчий орган Ради Європи з питань конституційного права, який надає висновки про відповідність проектів законодавчих актів європейським стандартам і цінностям – Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) – надав високу експертну оцінку зазначеним актам законодавства та підтвердив їх відповідність високим європейським стандартам права.

Проте, аналіз стану організації державного управління юстицією в Україні дає підстави стверджувати, що система має значні недоліки і потребує певної реконструкції, визначення нових повноважень і напрямів діяльності її органів. Зокрема, акцентуємо увагу на деяких із них:

1. Не створено ефективну систему правового супроводження з боку органів юстиції за законодавчою і нормотворчою діяльністю з метою її

та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Досить часто і у ЗМІ, й на жаль, на практиці, виникають ситуації, коли той чи інший закон не відповідає Конституції України або містить норми, які суперечать нормам інших законів. Все це свідчить про необхідність поліпшення ефективності проведення експертної оцінки проектів законодавчих або нормативних актів. У зв'язку з цим вважаємо необхідним посилити контроль з боку вищих органів юстиції за конституційністю законодавчої діяльності, а на місцевому рівні – нормативно-правовими актами за їх відповідністю законам держави.

2. Недостатньо активною є і законопроектна діяльність Міністерства юстиції спрямована на підвищення ефективності системи державного управління та вдосконалення системи державної влади. Зокрема, для формування цілісного уявлення про правові засади організації та діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та регіональних адміністрацій.

3. Потребує вдосконалення та чіткої законодавчої визначеності національна система державної реєстрації. Звернемо увагу на недосконалість національної системи державної реєстрації, відсутність чіткої регламентації діяльності Державної реєстраційної служби, невизначеність або неоднозначність кола повноважень її представництв на місцях, громіздкість і тривалість процедури реєстрації актів фізичних і юридичних осіб, зокрема у сфері земельних відношень, реєстрації нерухомого майна, політичних і громадських організацій тощо.

У зв'язку із зазначеним, було б доцільним розробити та прийняти єдиний кодифікований акт законодавства – Реєстраційний кодекс України, який би визначив систему органів державної реєстрації, їх функції та повноваження, чітко розмежування між зазначеними

органами, зокрема, щодо державної реєстрації речових прав на нерухоме майно (наприклад, чіткий розподіл повноважень між органами нотаріату та утвореними органами державної реєстрації речових прав на нерухоме майно), регламентував би процедуру державної реєстрації тощо.

4. Відносно реформування управління юстицією на місцях зазначимо наступне:

– на наш погляд, необхідним є напрям посилення контролю за відповідністю Конституції і законам України нормативно-творчої діяльності органів місцевої влади (на рівні області, міста, району) та на законодавчому рівні зобов'язати органи місцевої влади здійснювати реєстрацію своїх нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини та громадянина, покладають на громадян певні обов'язки;

– сучасний рівень життя вимагає активізації роботи в галузі правової освіти і правового виховання громадян країни, що є невід'ємним елементом управління юстицією. Якщо говорити про м. Харків, то певні кроки вже здійснено. У першу чергу це стосується роботи з дітьми, підлітками, батьками і вчителями, проведення низки конкурсів та семінарів з правової освіти. Проте, слід вказати на недостатність державного фінансування з практичної реалізації даного напрямку діяльності юстиції.

Вирішення зазначених та інших проблем обумовлене потребами сучасного розуміння змісту та гарантій захисту прав людини, які зобов'язують органи управління юстицією постійно переглядати сутність державної правової політики у гуманітарному контексті та посилювати вплив на її формування.

Список використаних джерел:

1. Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – С. 45.
2. Офіційний вісник України. – 2011. – № 49. – С. 9.
3. Офіційний вісник України. – 2011. – № 49. – С. 19.

В. І. МАЙКОВСЬКА

УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ПІДГОТОВКОЮ МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ У ВИЩОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Система вищої професійної освіти розвивається нині в контексті ринкових перетворень, а тому стає можливим і необхідним застосовувати до її функціонування такі економічні категорії як «ринок», «попит», «пропозиція», «споживач», «конкуренція», «конкурентоспроможність», «маркетинг» [3]. Професійна підготовка фахівців у вищій школі завжди була в центрі уваги науковців. Проте, виступаючи на ринку освітніх послуг, навчальні заклади мають справу з ринком, який характеризується: 1) перевищенням для економічних спеціальностей пропозиції над попитом; 2) наявністю абітурієнтів (а згодом і студентів) в якості споживачів (покупців) освітніх послуг [1]. Становлячись випускниками, останні змушені на ринку праці конкурувати за робочі місця та виступати як продавці отриманих під час навчання професійних компетенцій і компетентностей [4]. Аналіз педагогічної літератури свідчить, що така специфіка ринку освітніх

послуг за умови наявності на ньому конкуренції й стандартизованості самих послуг в Україні не може не вимагати використання інновацій в професійній підготовці й активного застосування інструментів маркетингу.

Проблематика управління професійною підготовкою на загальнодержавному, регіональному й локальному рівнях задля формування конкурентоспроможного фахівця є предметом наукових досліджень М. Вачевського, Я. Гавриць, О. Гірної, І. Каленюк, О. Кукліна, Н. Чухрай та ін. Серед закордонних вчених в даному напрямку увагу привертають результати досліджень І. Васильєвої, Ю. Киселевича, С. Пазухіної, Є. Шмельової. Формування здатності майбутнього фахівця до самоорганізації та самореалізації досліджувалось Н. Ісаєвою. І. Шаршовим розроблено просторову модель професійно-творчого саморозвитку суб'єктів

освітнього процесу у вищому навчальному закладі (ВНЗ) з урахуванням особливостей їх взаємодії. Разом з тим, питання управління професійною підготовкою майбутніх маркетологів як конкурентоспроможних фахівців у вищому економічному навчальному закладі (ВЕНЗ) належним чином не розкриті ще й досі. На нашу думку, їх розв'язання вимагає успішної організації навчально-виховного процесу шляхом посилення уваги до застосування сучасних освітніх технологій, що здатні забезпечити якість професійної підготовки й гарантувати конкурентоспроможність майбутнього фахівця.

При створенні принципово нової технології професійної підготовки маркетологів та її подальшій реалізації у дослідницько-експериментальному режимі ми спиралися на метод наукового моделювання, який дозволив визначити найбільш суттєві риси цієї технології на основі аналізу компонентів конкурентоспроможності майбутніх маркетологів і визначення педагогічних умов щодо її формування. Запропонована вербально-графічна модель професійної підготовки у ВЕНЗ складається з сумарного запровадження у процес професійного навчання ідей особистісного і професійного розвитку майбутнього маркетолога з метою подальшого досягнення ним конкурентоспроможності на ринку праці. Створення моделі професійної підготовки майбутніх маркетологів у ВЕНЗ на основі його комплексу маркетингу є основною інновацією нашого дослідження.

Важливим аспектом розробленої технології стала можливість об'єднання педагогічних умов, що забезпечують ефективність запропонованої технології професійної підготовки майбутніх маркетологів, в три групи: 1) використання інноваційних форм і засобів навчання та виховання; 2) накопичення і застосування досвіду професійної підготовки в умовах існування ВНЗ на ринках освітніх послуг і праці одночасно; 3) формування раціонального стилю навчальної діяльності студентів. Результати визначення значущості цих груп, виявлені нами в результаті опитування науково-педагогічних працівників ПВНЗ Харківський інститут економіки ринкових відносин та менеджменту, свідчать, що вони віддають перевагу умовам першої групи й пояснюють свій вибір тим, що педагогічні умови саме цієї групи під час реалізації запропонованої нами технології забезпечували наявність достатньої навчальної та фахової мотивації й активний характер діяльності студентів; точне формулювання завдань в процесі формування складних професійних умінь маркетингової діяльності; різноманітність умов професійного навчання та їх наближення до умов реальної професійної діяльності маркетолога.

Оскільки ВЕНЗ є продуцентом освітніх послуг і розглядається нині як суб'єкт ринку знань, провідною умовою управління професійною підготовкою майбутнього маркетолога як конкурентоспроможного фахівця є організація навчально-виховного процесу на основі комплексу маркетингу даного закладу освіти і це – основна інновація нашого дослідження. Названий

комплекс являє собою сукупність управляємих параметрів, маніпулюючи якими керівництво ВЕНЗ може найкращим чином організувати задоволення потреб студентів-маркетологів як споживачів освітніх послуг [2]. Ми вважаємо важливим, що управляемі параметри, які входять до складу комплексу маркетингу ВЕНЗ, стосовно до технології професійної підготовки майбутніх маркетологів можуть розглядатися як низка вимог до цього педагогічного процесу в умовах конкурентної боротьби, притаманної сучасному освітньому середовищу. В даному контексті продуктова політика (product) являє собою комплекс дій ВЕНЗ по формуванню професійної компетентності майбутнього маркетолога. Цінова політика (price) являє собою комплекс дій ВЕНЗ по формуванню професійної готовності майбутнього маркетолога і створенню його кваліфікаційного потенціалу. Збутова політика (place) являє собою комплекс дій ВЕНЗ по формуванню особистісного та психофізіологічного потенціалу майбутнього маркетолога. Комунікаційна політика являє собою комплекс дій ВЕНЗ по закріпленню трудового потенціалу та формуванню конкурентоспроможності майбутнього маркетолога. Важливим аспектом розробленої нами технології є можливість розглядати комплекс маркетингу ВЕНЗ як основу для створення педагогічних умов якісної професійної підготовки майбутніх маркетологів, оскільки запропонований комплекс з нашої точки зору забезпечує баланс особистісного і професійного розвитку майбутніх фахівців.

Враховуючи результати аналізу, ми вважаємо, що запропонована нами технологія не просто сприятиме підвищенню якості означеної підготовки, а й реалізації стратегічної мети професійної освіти України в умовах економіки знань – формуванню духовно багатого, інтелектуально розвинутого, фізично і психологічно здорового покоління. Подальші наукові пошуки пов'язуються нами з дослідженням напрямків структурного реформування вищої освіти й вивченням можливостей побудови змісту професійної підготовки на основі комплексу маркетингу ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. *Вачевський М. В.* Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції : моногр. / М. В. Вачевський. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 364 с.
2. *Каленюк І. С.* Розвиток вищої освіти та економіка знань : моногр. / І. С. Каленюк, О. В. Куклін. – К. : Знання, 2012. – 343 с. – (Сучасна наука).
3. *Киселевич Ю. В.* Организационно-экономические основы управления компетентностной идентификацией в системе профессионального образования / Ю. В. Киселевич // Гуманитарные науки. – 2011. – № 18 (113). – Вып. 11. – С. 270.
4. *Чухрай Н.* Кадри в маркетингу і логістиці : монографія / Н. Чухрай, Я. Гавриш, О. Гірна ; за наук. ред. Н. Чухрай. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 228 с.

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ НАПРЯЖЕННОСТИ В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМ ОБЩЕСТВЕ

Анализ современного этапа развития ситуации в ряде государств на постсоветском пространстве, как с точки зрения динамики происходящих процессов, так и характера преобразований во всех сферах общественной жизни, свидетельствует о том, что одним из основных сдерживающих факторов дальнейшего развития страны является сохранение достаточно высокого уровня социальной напряженности. Результаты социологических исследований, а также мониторинг протестных выступлений последнего времени позволяют говорить о том, что социальная напряженность из объекта исследований соответствующих научных дисциплин стала фактически ключевой составляющей наблюдаемых в современном социуме изменений.

В подобных условиях одним из приоритетных направлений деятельности органов управления становится прогнозирование и регулирование социальной напряженности в целях минимизации возможных рисков для стабильности общественно-политической системы. Данная задача, в свою очередь, диктует необходимость своевременного мониторинга происходящих процессов, позволяющего выделить признаки и стадии указанного явления для оказания упреждающего воздействия.

В обобщенном виде признаки социальной напряженности представляется возможным изложить в следующей последовательности:

1. В широких кругах населения распространяются недовольства положением дел в жизненно важных сферах общественной жизни и неудовлетворенности существующим порядком.

2. Под влиянием названных общественных настроений утрачивается доверие к органам власти, исчезает ощущение безопасности, широкое распространение приобретают пессимистические оценки будущего. В обществе в целом (или в отдельной территориальной общности) возникает атмосфера массового беспокойства, социально- психологической неустойчивости.

3. Социальная напряженность проявляется в массовых действиях: в ажиотажном инфляционном ожидании, в вынужденной и добровольной миграции людей в другие регионы, за границу, в активизации деятельности экстремистских общественно-политических движений, в стихийных и организованных митингах, демонстрациях, забастовках и иных формах гражданского неповиновения.

Таким образом, социальная напряженность является динамичным явлением, имеющим определенные этапы нарастания. Что же касается непосредственно стадий ее

развития, то можно выделить следующие, отличающиеся по своим пространственно-временным параметрам и формам выражения.

Латентная стадия – происходит неорганизованная форма выражения неудовлетворенности в связи с множественными нарушениями привычного хода вещей без ясного осознания причин и масштабов происходящих в общественной жизни изменений. На этом этапе происходит еще скрытое для внешних наблюдателей нарастание недовольства, не выходящая за рамки обсуждения складывающейся ситуации.

Стадия обострения – возникают очаги резкого обострения напряженности в отдельных регионах и населенных пунктах. Характерной чертой является отчетливое осознание индивидами ненормальности существующего положения.

Стадия уменьшения – происходит постепенное исчезновение характерных для этого состояния общественной жизни черт.

При рассмотрении временных характеристик социальной напряженности можно выделить три этапа:

- появление противоречий, зарождение напряженности;

- идентификации субъектов напряженности (лиц, групп, организационных структур, блокирующих друг другу достижение целей). На этом этапе социальная напряженность трансформируется в конфликтную ситуацию;

- преодоление социальной напряженности.

Вместе с тем не следует однозначно утверждать, что социальная напряженность содержит исключительно «отрицательный заряд» и ведет к дестабилизации социальной системы. Если рассматривать социальное развитие как переход социума из одного состояния в другое, то можно предположить, что минимальный уровень социальной напряженности является необходимым условием для поддержания целостности социальной системы, способен стимулировать социальные группы к преодолению отставания в качестве жизни.

Таким образом, речь должна идти не о ликвидации социальной напряженности, а о ее удержании в тех границах, в которых она будет работать на сохранение целостности и воспроизводства системы. Основной задачей в данном контексте становится выделение в начальной стадии социальной напряженности благоприятного периода роста мобилизационной активности индивидов, попыток поиска конструктивного способа выхода из кризисной ситуации, не допуская ее эскалации.

І. І. ВИШЛОВА-ПИЛЄВА

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Моніторинг власної діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до конкретно визначеної

цілі на підставі адекватних критеріїв є проблемою як практичною, так і науковою. У практичній площині

цього питання найважливішим є прийняття вольового рішення головною посадовою особою територіальної громади, а також вирішення ресурсного питання. Наука сьогодні не має у своєму арсеналі об'єктивної моделі оцінки діяльності органів місцевого самоврядування, де в основу поставлена соціальна ефективність.

Проведення самооцінки чи зовнішньої оцінки на основі факторно-критеріальної моделі надасть можливість з'ясувати рівень відвертості, прозорості та зрозумілості прийняття управлінських рішень органу місцевого самоврядування та відповідних посадових осіб.

Найважливішою складовою управлінської ефективності місцевої влади, на нашу думку, є соціальна складова, бо якраз через місцеве самоврядування найперше реалізують свої права і свободи мешканці територіальних громад. Органи місцевого самоврядування мають зосередитися на кінцевих результатах з урахуванням якості надання послуги та впливу на рівень життя в конкретній територіальній громаді.

Одним з найпотужніших підходів до оцінювання діяльності органів місцевого самоврядування з позицій соціальної ефективності вважаємо застосування кваліметрії як науки про кількісне вимірювання якісних характеристик, що дає змогу плідно формалізувати якісні характеристики відповідних явищ і процесів через їх розподіл на простіші. Технологія кваліметрії забезпечує вимірювання результатів, що фіксують прояв тієї чи іншої ознаки на певний момент часу.

На основі класичних кваліметричних моделей розроблено факторно-критеріальну модель оцінювання соціальної ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Під час розробки використані напрацювання Е. Луначека, викладені в авторефераті дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук на тему «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти» [2].

Установлено, що соціальна ефективність, як складна цілісна категорія, характеризується двома групами факторів: зовнішніми (P_1) та внутрішніми (P_2). До першої групи – *зовнішніх факторів* – віднесено зміну очікувань населення, політичну культуру, законодавство. До другої групи – *внутрішні фактори* – включено організаційну структуру, стратегічний менеджмент, формування цілей; лідерство, управління персоналом (у т.ч. мотивацію), процедуру прийняття управлінських рішень.

Розробка факторно-критеріальної моделі передбачає визначення експертами вагомості (m) кожного фактора шляхом ранжування. Основною методикою було визнано групове експертне оцінювання. За допомогою цієї методики сформовано колективне судження.

Як відомо, невід'ємним елементом кваліметричної моделі оцінювання є визначення простих властивостей факторів, тобто критеріїв, які влучно характеризують кожен фактор та легко піддаються спостереженням, а тому є оцінюваними.

Зазначені критерії є одним з інструментів, що можуть бути використані як для самої організації діяльності органів місцевого самоврядування, так і для її якісної оцінки. Критерії є також інструментом активізації взаємодії органів публічної влади з

громадськістю [1]. Кожний критерій характеризується показником K_n , який є коефіцієнтом проявлення відповідного критерію у діяльності конкретного органу місцевого самоврядування. У разі більш детального вивчення визначені критерії можуть набувати ролі факторів, які, в свою чергу, можуть бути описані за допомогою критеріїв нижчого рівня.

Факторно-критеріальна модель, що пропонується, передбачає такий механізм визначення коефіцієнтів проявлення критеріїв: відсутність ознак проявлення критерію – 0, явне проявлення критерію – 100 балів (або 1). Проміжні варіанти проявлення визначаються з шагом 25 балів (0,25). При більш глибокому вивченні критеріїв, їх природи, коефіцієнтів проявлення деяких з них може бути здійснено за допомогою таких методів: опитування, аналіз законодавчої бази, метод експертних оцінок тощо.

У факторно-критеріальній моделі оцінки соціальної ефективності виділено 2 групи факторів: зовнішні і внутрішні, відповідно P_1 і P_2 . Значення P_1 і P_2 дорівнює сумі факторів у відповідній групі: $P_1 = F_{1,1} + F_{1,2} + F_{1,3}$, а $P_2 = F_{2,1} + F_{2,2} + F_{2,3} + F_{2,4} + F_{2,5} + F_{2,6}$. Кожен фактор обчислюється за такою формулою:

$$F = m \times \left(\frac{K_1 + \dots + K_n}{n} \right),$$

де m – вагомість фактору; $K_1 \dots K_n$ – коефіцієнт проявлення критерію;

Соціальна ефективність діяльності органів місцевого самоврядування є загальним параметром $P_{заг.} = P_1 + P_2$. Отримані результати діяльності органів місцевого самоврядування можуть бути розглянуті за такою шкалою: $0 < P_{заг.} \leq 0,5$ – соціальна ефективність знаходиться на критичному рівні і є низькою; $0,5 < P_{заг.} \leq 0,75$ – соціальна ефективність знаходиться на достатньому рівні і є середньою; $0,75 < P_{заг.} \leq 1$ – соціальна ефективність знаходиться на високому рівні і є високою.

Доволі показовим може стати застосування методів кваліметрії для виявлення динаміки соціальної ефективності, а також «вузьких місць» в управлінні, що надасть можливість розробити корегувальні і запобіжні заходи стосовно тих критеріїв, коефіцієнт проявлення яких виявився низьким або може бути покращеним при достатньому рівні проявлення.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що застосування методів кваліметрії дозволяє розглянути будь-яку категорію, явище у сукупності взаємопов'язаних факторів і критеріїв, які мають різні одиниці виміру, та об'єднати їх у одну модель. Формулювання ідентифікованих факторів та визначених критеріїв може бути у подальшому уточнене, фактори і критерії – доповнені, об'єднані за допомогою експертного методу. Наступним кроком може стати апробація побудованої факторно-критеріальної моделі із застосуванням самооцінки органами місцевого самоврядування, анкетування мешканців та оцінки експертами з подальшим аналізом та порівнянням отриманих результатів.

Список використаних джерел:

1. *Бабінова О.* Критерії оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування: світовий досвід та Україна [Електрон. ресурс] / О. Бабінова. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/3/10.pdf>.

2. *Лунячек В.* Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в у мовах магістратури до управління якістю освіти : автореф.

дис. ... д-ра пед. наук. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Лунячек. – Х., 2012. – 40 с.

А. А. НИКОЛЕНКО

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ШЛЯХОМ ВВЕДЕННЯ ПРОЕКТНИХ ПІДХОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Ефективність роботи та підвищення конкурентоспроможності держави залежить від впровадження нових підходів та технологій в управління та діяльність публічних службовців. Забезпечення ефективної трудової діяльності в органах державного управління – одна з найважливіших проблем для будь-якої держави і суспільства.

Набутий за роки незалежності досвід показав, що неможливо досягти кардинальних змін у реформуванні економіки без суттєвих змін у сфері політики, насамперед у сфері політичного управління суспільними процесами [2].

Цей досвід також переконливо свідчить, що однією з головних причин кризових суспільних явищ, несприятливого розвитку країни є не тільки криза економіки, а й низька ефективність управлінського апарату, криза державного управління.

Удосконаленням державних організацій та інструментом розвитку на всіх рівнях є проекти міста, регіону, країни. За допомогою програм і проектів різноманітні установи вводять нові й удосконалюють уже надавані ними послуги.

Динаміка реформувань праці в державному управлінні, що проводиться в Україні на сучасному етапі, поява нових масштабних завдань у сфері державного управління, виконання яких залежить від ефективної діяльності управлінських кадрів, стимулюють упровадження в адміністративну діяльність [4] організаційно-методологічне забезпечення застосування проектних підходів і технологій у діяльності публічних службовців оскільки нинішня організація забезпечення інноваційної державної служби професіоналами лише частково відповідає вимогам інноваційного розвитку.

Підвищення ефективності державної служби та якості державного управління є необхідними умовами успішного розвитку України.

Світова практика пропонує широкого спектру інноваційних інструментів, підходів до управління, які можна використовувати в діяльності органів публічної влади України. Управління проектами на сьогоднішній день є загальновизнаною методологією здійснення управлінської діяльності. Управління персоналом проекту забезпечує найефективніше використання людських ресурсів на всіх фазах життєвого циклу проекту.

Розбудова України як правової демократичної держави вимагає радикальної зміни пріоритетів у державній діяльності і принципів та форм відносин між владою і приватними (фізичними та юридичними) особами. Людина, її права та свободи відповідно до Конституції України визнані найвищою соціальною цінністю. Держава не управляє суспільством, а надає

йому послуги, а відтак головне завдання сучасної держави полягає саме в наданні приватним особам якісних послуг.

Ефективність проекту характеризується системою показників які виражають співвідношення вигід і витрат проекту з погляду його учасників. В свою чергу, успіх системи управління проектами вирішальним чином залежить від організації управління. Організація системи управління проектом, у свою чергу, реалізується через відповідну організаційну структуру, яка представляє собою організацію людей для успішного виконання проекту [1].

Питання економічної ефективності при плануванні проектів розглядаються в різних масштабах та на різних стадіях планування. Відповідно розрізняють і методи, що застосовуються на окремих етапах планування та оцінки:

- на етапі проведення технічного аналізу та при плануванні фінансування проекту, коли відомі не усі умови підприємницької діяльності, вибір здійснюється на практиці за допомогою спрощеного часткового аналізу;

- на вирішальній стадії оцінки необхідно розглянути проект у цілому, беручи до уваги результати часткового аналізу, а потім прийняти позитивне або відхиляюче проект-рішення. Це здійснюється за допомогою глобальних моделей. Глобальними вони називаються тому, що дозволяють враховувати всі умови фінансової сфери [3].

Застосування нових підходів на державній службі є одним з основних напрямків її розвитку. Перехід до нових принципів організації і функціонування державної служби потребує розробки проектних підходів управління за результатами, багато в чому відрізняються від діючих.

У сучасних умовах ефективне функціонування державної служби неможливо без активної участі державних службовців у досягненні цілей і завдань органів державної влади. Багато в чому результативність діяльності державних службовців залежить від їх зацікавленості в якісному виконанні посадових обов'язків, можливості прояву ініціативи та застосування професійних навичок і знань.

Застосування методів управління, орієнтованих на результат, дозволяє забезпечити якісно новий рівень ефективності діяльності та залучення державних службовців до рішення проблем, що стоять перед органами державної влади, створити основу для індивідуальної зацікавленості в досягненні суспільно значущих цілей, ефективного виконання посадових обов'язків, прийняття оптимальних управлінських рішень.

Сьогодні принципи управління за результатами знаходять поступове відображення у вдосконаленні системи державної служби України.

Основою для підвищення результативності діяльності державних службовців повинно стати впровадження в українську практику різних методів управління за результатами проектних підходів і технологій у діяльності публічних службовців.

Найбільш перспективним для системи державної служби нашої країни є застосування управлінських технологій, що передбачають зміну системи постановки цілей і завдань для органів державної влади та державних службовців. При цьому визначальне значення має використання методів підвищення результативності діяльності державних службовців, які дозволяють встановити тісний взаємозв'язок між досягненням цілей і завдань органами влади та результатами діяльності державних службовців. Запропоновані проектні підходи і технології спрямовані на встановлення більшої відповідності діяльності державних службовців пріоритетам органів державної влади.

О. І. ПОПОВА

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Освітня галузь є однією з найважливіших інтегруючих сил суспільства, головним завдання якої сьогодні є створення умов для якісного навчання, переходу від знань до освіти до компетентісної спрямованої. В останні роки поняттям «якість освіти», «забезпечення якості» надається все більшого значення, їх можна зустріти як у державних (відомчих) документах, так і у науковій літературі, проте впершу чергу означену проблему розв'язують безпосередньо освітяни на місцях.

Не має сумніву, що забезпечити ефективне функціонування освітньої галузі в регіоні, створити належні умови для здобуття дітьми та молоддю якісної освіти може лише компетентний керівник, управлінець-професіонал. Звідси маємо говорити про підвищення його ролі у здійсненні управлінської діяльності, а також посилення вимог до рівня його професійної компетентності, а значить увагу сучасних науковців і практиків повинні привертати управлінці органів управління освітою всіх рівнів.

Саме тому важливим напрямком розвитку освіти в Україні є удосконалення системи управління цією галуззю, у модернізації якої значне місце належить місцевим органам управління освітою. Адже в сучасних умовах державотворення якість запровадження освітніх реформ значною мірою залежить від змісту, організації та ефективності діяльності органів управління в кожному конкретному регіоні. Все зазначене унеможливує управління освітою на колишніх підходах, традиційно сформованих позиціях, стереотипах. Звідси виникає гостра потреба кардинального перегляду традиційних підходів до управління освітою на місцевому рівні як одного з найважливіших напрямків реформування освіти в Україні.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що ключовим напрямком розвитку сучасної освіти є

Список використаних джерел:

1. *Веретенников В. І.* Управління проектами : навч. посіб. / В. І. Веретенников, Л. М. Тарасенко, Г. Гевлич. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 280 с.

2. *Малиновський В. Я.* Державне управління / В. Я. Малиновський // Проблеми державного управління : навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. – К. : Атака, 2003. – 576 с.

3. *Катренко А. В.* Управління ІТ-проектами Малиновський / А. В. Катренко // Планування проектів : [Книга 1. Стандарти, моделі та методи управління проектами] : [підручник]. – Львів : Новий Світ-2000, 2011. – 550 с.

4. *Цивилизационные модели современности и их исторические корни / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко и др. ; под ред. Ю. Н. Пахомова.* – К. : Наук. думка, 2002. – 632 с.

компетентісний підхід, ідеї якого в освітньому просторі нашої країни помітно поширюються, активно обговорюються й апробуються в системі загальної, професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти тощо. Ми погоджуємося з тим, що він становить методологічну основу, доповнює ту низку освітніх інновацій у поєднанні з класичними підходами, які в цілому утворюють систему позитивного досвіду для досягнення освітніх цілей [4]. Звідси компетентісний підхід – пріоритетний напрямок удосконалення управління освітою на місцевому рівні, що сприяє вмінню керівника по іншому визначати цілі і зміст освіти на підпорядкованій території, забезпечувати її якість, готовність компетентно вирішувати основні завдання професійної та управлінської діяльності.

Очевидним є те, що сучасні вимоги до освітньої практики, забезпечення високої якості освіти диктують необхідність реалізації компетентісного підходу не тільки в навчально-виховному процесі, професійній діяльності педагогів, а й в управлінській сфері керівників. Як справедливо зазначає І. Зязюн «розвиток змісту неминує зумовлює і реконструкцію форм, процесуальних характеристик освіти» [3, с. 12]. Адже результат діяльності керівника залежить не лише від кваліфікації, а й від професійної компетентності як особливого особистісно-професійного феномену, здатного забезпечити керівнику ефективність управлінської діяльності та всебічний гармонійний розвиток.

Узагальнюючи трактування сутності компетентісного підходу до підготовки керівних управлінських кадрів, вважаємо, що його основними ознаками є посилення особистісної орієнтації в освітньому процесі; акцентування уваги на результатах освіти, якими є не лише сума засвоєних знань, умінь та навичок, а здатність людини діяти в різноманітних проблемних професійних та соціальних ситуаціях.

Компетентнісний підхід не протиставляється традиційному знанневому, а посилює його особистісним та діяльнісним спрямуванням. Не тільки засвоєння знань, а й оволодіння процесом та засобами діяльності стає важливим компонентом розвитку особистості.

У контексті розгляду проблеми вдосконалення управління якістю освіти перехід від кваліфікаційної до компетентнісної моделі керівника-професіонала передбачає, що цілі освіти пов'язуються не тільки з виконанням конкретних фахових функцій, але й управлінських з інтегрованими вимогами до результату освітньої діяльності. А рівень професійної компетентності, на нашу думку, може бути показником ефективності в системі забезпечення якості освіти.

Аналіз існуючих відмінностей щодо трактування компетентності дозволяє зупинитися зокрема на такому визначенні: компетентність – це «... інтегральна якість особистості, що характеризує її прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та інше) для успішної діяльності у відповідній сфері» [4, с. 26]. Це не єдине визначення, в різних авторів поняття компетентності має дещо відмінні значення, але всі вони підтримують думку про її розкриття в межах професійної діяльності.

Як стверджують О. Амосов і Н. Гавкалова «... компетентність повинна включати професійні знання, вміння, навички, досвід, ділові якості, психологічні особливості, загальний рівень здоров'я і культури, поведінкові характеристики, мотивуючі фактори і процедури, тобто все те, що може бути представлено як комплексна оцінка державного службовця» [1, с. 5].

Таким чином, на актуальність запровадження компетентнісного підходу в управлінні освітою, вказує стійкий попит на особистість керівника-професіонала з розвинутим інтелектом, здатного конструктивно спілкуватися у багатофакторному світі, працювати у мінливих умовах ринку, продукувати ідеї, успішно вирішувати конкретні проблеми, бути готовим до

постійного професійного розвитку, створення умов на підпорядкованій території для забезпечення високої якості освіти.

Ми поділяємо думку А. Вербицького та О. Ларіонової, що впровадження компетентнісного підходу буде означати реальний перехід до нової освітньої парадигми, оскільки це вимагає істотних змін у всіх ланках освітньої системи, а значить, в ній самій як цілісності [2]. А отже, буде сприяти удосконаленню управління якістю освіти на місцевому рівні.

Список використаних джерел:

1. Амосов О. Ю. Удосконалення освітнього стандарту: компетентнісний підхід / О. Ю. Амосов, Н. П. Гавкалова // Технології забезпечення якості освіти в державному управлінні: виклики сьогодення: матеріали другої Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 30 листоп. 2012 р. : до 15-річчя галузі науки «Державне управління» / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, М. М. Білинської. – К.: НАДУ, 2012. – 408 с.

2. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы в образовании / А. А. Вербицкий, О. Г. Ларионова. – М.: Логос, 2010. – 336 с.

3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи / І. А. Зязюн. – К.: Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10–18.

4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи; за заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с. – (Бібліотека з освітньої політики).

5. Татур Ю. Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектирования стандартов высшего профессионального образования. Авторская версия / Ю. Г. Татур. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 18 с. – (Серия: Труды методологического семинара «Россия в Боболонском процессе: проблемы, задачи, перспективы»).

О. М. РАКОЦИЛО

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Інституційна підтримка впровадження інноваційних підходів до регіонального розвитку в Україні потребує впровадження інноваційних інструментів регіональної політики, зокрема: агентств регіонального розвитку (АРР), фонду регіонального розвитку (ФРР), торгово-промислових палат, публічно-приватного партнерства, проектного фінансування.

Вищезазначені інструменти мають суттєвий інноваційний потенціал, оскільки здатні забезпечити оптимальне поєднання державних, регіональних та місцевих ініціатив з інтересами приватного сектору в межах окремої території. Вони виконують роль своєрідних каталізаторів соціально-економічного розвитку регіонів: фонди акумулюють ресурси на реалізацію проектів, які мають значення для регіону, а агентства проводять проектувальну роботу та здійснюють адміністрування виділених коштів.

Невід'ємною складовою успішного розвитку регіонів України є ефективне функціонування соціальної і виробничої інфраструктури, що вимагає розширення фінансових можливостей державних і місцевих органів влади. Тому в якості перспективного інструмента розвитку територій, особливо в період інноваційно-інвестиційних реформ, повинні стати механізми державно-приватного партнерства та проектного фінансування.

Як відомо, інституційно-правовим підґрунтям для створення *агенцій регіонального розвитку* (АРР), як провідних акторів регіоналізму в Україні, стала Концепція державної регіональної політики. За ідеологією цього документу агентства регіонального розвитку мали сприяти використанню внутрішнього потенціалу певної території і мати місію – узагальнення «колективного інтересу» до розвитку цієї території. З

цією метою в 2001 р. було створено Асоціацію агенцій регіонального розвитку України, яка станом на червень 2010 р. об'єднувала 43 агенції регіонального розвитку з усієї України. Проте загальна оцінка ефективності їх функціонування на сьогодні залишається низькою: діяльність АРР має фрагментарний характер, а рівень їх співпраці з державою та бізнесом є недостатнім для здійснення вагомого впливу на регіональний розвиток. Крім того, окремі регіони України є пасивними в плані використання потенціалу АРР для стимулювання регіонального розвитку.

Слід наголосити, що АРР не є абсолютно самостійними інститутами, оскільки їхня діяльність залежить від політики регіонального та галузевого розвитку, яка здійснюється центральним урядом. Таким чином, легітимність та ефективність функціонування АРР в державі визначається узгодженням із пріоритетами загальнодержавної політики регіонального розвитку та збереженням елементів незалежності від втручання центральної, регіональної чи місцевої влади.

На думку науковців НІСД [2], самодостатність українських АРР як повноправних інститутів регіонального розвитку викликає сумніви. Реалізуючи значну кількість соціально-економічних та інших проектів, вони, проте, не мають власних стратегій регіонального розвитку чи інших програмних документів, котрі б визначали пріоритети розвитку регіонів.

Для того, щоб АРР дійсно стали дієвим інститутом регіонального розвитку необхідним є унормування правового режиму поняття «агентство регіонального розвитку», підстав та порядку їх створення, участі у формуванні та реалізації стратегічних пріоритетів розвитку регіону тощо.

Серед пріоритетів реформування державного управління регіональним розвитком в Україні визнано створення сучасного інституту, спроможного забезпечувати регіональний розвиток держави – *Державного фонду регіонального розвитку* (ДФРР.) На необхідності запровадження ДФРР як дієвого інноваційного інструменту фінансової підтримки регіонального розвитку, у т.ч. фінансування стратегічних проектів регіонального розвитку та міжрегіональної співпраці наголошував Президент України на засіданні Ради регіонів, що відбулось 24 січня 2011 р.

Кошти ДФРР спрямовуються на фінансування інвестиційних програм (проектів) і заходів, що відповідають пріоритетним напрямкам розвитку регіонів, визначеним Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 року і стратегіями розвитку регіонів. Постановою КМУ від 21.03.2012 р. [4] затверджено Порядок використання у 2012 році коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Державний фонд регіонального розвитку» (далі - бюджетні кошти). Постановою КМУ від 04.07.2012 № 656 [3] затверджено Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм (проектів), що можуть реалізуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

Таким чином, Державний фонд регіонального розвитку, як бюджетна програма, має забезпечити

концентрацію бюджетних коштів на вирішення пріоритетних завдань розвитку регіонів, дотримуючись принципів прозорості в процесі реалізації регіональних та міжрегіональних інвестиційних проектів.

Діяльність торгово-промислових палат в Україні урегульована Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні» [1]. Проте їх участь в активізації регіональної співпраці проявляється спорадично, що й відмічалось у рішенні Ради регіонів від 24.01.2011 р. З цього приводу актуальним питанням інноваційного розвитку міжрегіональної співпраці є організація торгово-промисловими палатами взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності, координація їх відносин поміж собою та з державою в особі її органів.

Проектне фінансування – це фінансування інвестиційних проектів, за якого сам проект є способом обслуговування боргових зобов'язань. Кредитори оцінюють об'єкт інвестицій з точки зору прибутковості, яка забезпечить виплату наданих позик. Основним забезпеченням за такими угодами є сам проект і активи, які беруть участь у ньому. Переваги проектного фінансування порівняно з іншими формами фінансування полягають у тому, що воно дозволяє: більш достовірно оцінити платоспроможність позичальника; розглянути весь інвестиційний проект з точки зору його життєздатності, ефективності, можливостей реалізації, забезпеченості ресурсами, ризиків; прогнозувати результат реалізації інвестиційного проекту. Слід зазначити, що механізм проектного фінансування державних інвестиційних проектів в Україні починає формуватися в стабільний фінансовий інститут, зокрема створення ДФРР.

Як показав проведений аналіз, реалізація заходів, передбачених у межах інституційно-правового забезпечення реформування системи державного управління регіональним розвитком в Україні у напрямку переходу на проектно-орієнтоване управління, у стратегічній перспективі має стати консолідуючою ланкою у розбудові взаємин довіри і підтримки не тільки між державою та регіонами, а також між державою, регіонами та громадянським суспільством.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР «Про торгово-промислові палати в Україні» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=671%2F97-%E2%F0>.
2. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні. – К. : НІСД, 2011. – 47 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 656 «Про питання Державного фонду регіонального розвитку» // Офіційний вісник України від 30.07.2012. – № 55. – С. 59. – Ст. 2212. – Код акта 62671/2012.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2012 р. № 312 «Про Порядок використання у 2012 році коштів державного фонду регіонального розвитку» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/312-2012/>.

СТВОРЕННЯ КУОРТУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИЧОРНОМОРСЬКИМИ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ З НАЯВНІСТЮ ПРИРОДНИХ ЛІКУВАЛЬНИХ РЕСУРСІВ (НА ПРИКЛАДІ САКСЬКОГО РАЙОНУ АР КРИМ)

Причорноморські території Криму, Одеської, Миколаївської та Херсонських областей мають однакові природні лікувальні ресурси (далі – ПЛР): море, лікувальні грязі, мінеральні води, оздоровчий клімат. Ці адміністративні райони по морю «граничать» з усіма територіями держав Чорноморського басейну, які також мають такі ПЛР. Конкуренція на ринку курортно-туристичних послуг між усіма прибережними державами існує багато років.

За часів СРСР громадяни відпочивали у себе в країні й їх, у більшості, задовольняли відношення ціни та якості послуг. Незалежність України створила реальну конкуренцію наших курортів з іноземними, і все частіше ми програємо боротьбу за клієнта. Однією з головних причин, з якої українські причорноморські курорти програють боротьбу за покупця своїх послуг, є відсутність державної політики до комплексного освоєння територій з наявністю ПЛР.

Однак Україна зможе конкурувати з багатьма державами Чорноморського басейну в курортній сфері, якщо розбудовуватиме різного типу курорти, які будуть частинами одного проекту перетворень причорноморських територій адміністративних районів. А проектування нових курортів, курортних територій є одним з інструментів державного управління розвитком територій з наявністю ПЛР.

Окрім того, більш ефективно використання прибережних територій, на яких розташовані природні лікувальні ресурси, неможливо без зміни їх цільового призначення з сільськогосподарського на рекреаційне та оздоровче. Існуюча законодавча база у вигляді Постанови Кабінету Міністрів України (від 11.04.2002 року № 502) дозволяє змінювати цільове призначення окремих земельних ділянок, але ця процедура тривала (1,5-2 роки) та занадто коштовна.

Цілі створення курорту місцевого значення:

– забезпечення оздоровлення, лікування та медичної реабілітації жителів і гостей Криму на базі наявних сполучень природних лікувальних ресурсів і факторів;

– більш ефективно використання ресурсів приморських територіальних громад для збільшення надходжень коштів до бюджетів усіх рівнів від рекреації, розглянутої в якості виду економічної діяльності;

– створення умов для охорони, раціонального використання та відновлення природних лікувальних ресурсів та природних територій курорту.

Створення КМЗ у Сакському районі АР Крим може бути моделлю для проектів розвитку приморських сільських адміністративних районів України. Одним з механізмів управління адміністративними територіями з наявністю природних лікувальних ресурсів є створення курортів, що, по суті, є агро-рекреаційним кластером, спрямованим на створення територій сталого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Стефанович А. Н. Концепция создания курорта местного значения в Сакском районе Автономной Республики Крым / А. Н. Стефанович, С. А. Карпенко. – Саки, 2010. – 128 с.

2. Проведение комплексных исследований по определению медицинского профиля курорта местного значения западного побережья Сакского района АР Крым : Отчет о НИР (Заключительный). – Евпатория : ГУ «Украинский НИИ детской курортологии и физиотерапии» МОЗ Украины (№ госрегистрации 0108U002788), 2008. – 96 с.

3. Оцінити природні лікувальні ресурси західного узбережжя Сакського району АР Крим та перспективи організації курорту місцевого значення / Звіт про НДР (заключний) – Одеса : Український науково-дослідний інститут медреабілітації та курортології Міністерства охорони здоров'я України (№ держреєстрації 0108U002649), 2008. – 126 с.

4. Подгородецкий П. Д. Крым. Природа / П. Д. Подгородецкий – Симферополь: Таврия, 1988. – 192 с.

5. Сравнительная медико-климатологическая характеристика основных приморских курортных местностей Европы и прилегающих к ней регионов Азии и Африки / А. М. Ярош, С. С. Солдатченко, Ю. П. Коршунов и др. – Симферополь: СОНАТ, 2000. – 135 с.

6. Програма раціонального використання мінерально-сировинних ресурсів / Отчет о НИР – Симферополь : Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского (№ гос. регистрации 0104U002119), 2004. – 254 с.

7. Повышение эффективности использования ресурсов территориальной громады Сакского района АР Крым на основе разработки и реализации инновационно-инвестиционных проектов : изд. второе, перераб. ; под ред. А. Н. Стефановича, С. А. Карпенко. – Саки, 2009. – 144 с.

8. Научное обоснование направлений стратегического развития рекреационно-туристической сферы Сакского административного района Автономной Республики Крым / Научный руководитель д. э. н., профессор И. В. Бережная // Отчет о НИР. – Симферополь, 2008. – Национальная академия природоохранного и курортного строительства (шифр 28309) – 80 с.

9. Бабкин А. В. Специальные виды туризма [Электронный ресурс] / А. В. Бабкин – Режим доступа : http://uamconsult.com/book_158.html.

10. Курорти України державного та місцевого значення / за ред. К. Д. Бабова, О. М. Нікіпелової. – Одеса, ПАЛЬМІРА, 2010 – 220 с.

11. Новооран О.В. До проблеми диференціації курортів державного та місцевого значення / О. В. Новооран, А. В. Мокієнко, С. В. Леонова // Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія, 2008 – № 3 (55) – С. 39–41.

12. Критерії оцінки природних територій курортів. Методичні рекомендації / Міністерства охорони здоров'я України, Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи. – К., 2010 – 6 с.

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Ефективний розвиток інституціональної структури (інфраструктури) ринку цінних паперів в Україні залежить від належного функціонування інституційного механізму державного регулювання з системним та поетапним вирішенням завдань підвищення результативності ринку цінних паперів. Передумовою розв'язання поставленої проблеми є ефективність інститутів – регуляторів, здатних забезпечити відповідними інструментами та методами регулювання (насамперед, адміністративними) дієвий вплив на розвиток ринку цінних паперів. З цієї метою в основу розробки вітчизняної моделі інституціональної структури регулювання ринку цінних паперів доцільно покласти регуляторні принципи, розроблені Міжнародною організацією комісії з цінних паперів (IOSCO).

Державне регулювання ринку цінних паперів – це діяльність органів державної влади для досягнення встановлених цілей; технологія реалізації державних, суспільних і приватних інтересів; спосіб забезпечення певних гарантій за допомогою інституціоналізованого контролю над формуванням і використанням суспільних ресурсів тощо. Тобто, *систему державного регулювання ринку цінних паперів можна розглядати як певне інституціональне утворення*, розвиток якого відбувається в напрямку вдосконалення адміністративних, нормативно-правових, фінансово-бюджетних та інших інститутів, що в сукупності визначають характер державно-управлінських реформ.

Проте слід наголосити на інституціональній особливості ринку цінних паперів як найвищої форми розвитку товарно-грошових відносин, та багатоаспектної соціально-економічної системи з складною інфраструктурою та потужним механізмом захисту інтересів всіх його учасників – інвесторів, емітентів, посередників, які є зрілими інституціями. Враховуючи зазначене, вважаємо за доцільне, у межах нашого дослідження, *під інститутами ринку цінних паперів* розуміти не тільки сукупність формальних і неформальних меж (норм, правил), які структурують взаємодію всіх його учасників, але й як сукупність організацій, які генерують, модернізують, розповсюджують норми і правила, а також виконують функції, пов'язані зі спонуканням до примусового їх виконання.

На нашу думку, *інституціональна структура регулювання ринку цінних паперів* – це склад і система регуляторів (норм, правил і організацій), які здійснюють вплив на фінансові інститути і діяльність суб'єктів фондового ринку, та нагляд за ними.

Інституціональна структура (інфраструктура) ринку цінних паперів – це система регулювання, яка, за визначенням Г. І. Андрєєвої [1], охоплює: законодавчо-нормативну базу (регулятивні норми, що діють на ринку цінних паперів); регулятивні органи (державні та саморегулювальні); регулятивні функції та процедури (законодавчі, реєстраційні, ліцензійні, наглядові); етику фондового ринку (правила чесного

ведення бізнесу, вироблені саморегулювальними організаціями); традиції та звичаї.

Аналіз досліджень вітчизняних науковців та нормативно-правового забезпечення засвідчив, що інституціоналізація ринку цінних паперів в Україні відбувається за двома напрямками: з одного боку, через інститути прямого державного регулювання фондового ринку, а з іншого – шляхом створення інституціональної основи для діяльності саморегулювальних організацій. Враховуючи, що тільки ринок цінних паперів є єдиною сферою ринкової економіки, де існує концепція саморегулювання, важливим *концептуальним завданням розвитку інституціональної структури регулювання є створення можливостей для ефективної діяльності саморегулювальних інституцій*.

Як свідчить світовий досвід, ринок цінних паперів ефективно розвивається, якщо враховується принцип оптимальності державного регулювання. Тобто, держава регулює діяльність учасників ринку тільки в тих випадках, коли це дійсно необхідно, а в інших випадках делегує свої повноваження професійним учасникам ринку, які об'єднуються в саморегулювальні організації. Але, в Україні фондовий ринок ще не набув ознак традицій та правил роботи, що зумовлює необхідність реалізації наступного *концептуального завдання – приведення в дію системи ефективного його регулювання і насамперед із боку держави*. Система регулювання фондового ринку має охоплювати всіх учасників фондового ринку і забезпечувати здійснення ними своєї діяльності відповідно до встановлених правил.

Враховуючи політику держави стосовно розвитку фондового ринку, зокрема положення Програми економічних реформ на 2010 – 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада» [3], ще одним *концептуальним завданням* розвитку інституціональної структури ринку цінних паперів є *наукове обґрунтування напрямів реформування системи державного регулювання ринку цінних паперів і впровадження відповідних стандартів організації регульованих ринків* фінансових інструментів з огляду на новітні тенденції світових ринків. Важливу роль в цьому аспекті відіграє врахування 30 регуляторних принципів IOSCO, які базуються на 3 основних цілях регулювання фондового ринку: захист інвесторів, забезпечення функціонування справедливого, ефективного та прозорого ринку; зниження ризику [4].

Комунікація між державними органами, що здійснюють регулювання на ринку цінних паперів, та вирішення конфліктних ситуацій – найважливіший елемент інституціональної структури ринку цінних паперів. Законодавчо «правила» комунікації закріплено в Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [2]. Зокрема, ст. 22 прямо присвячена співпраці та координації діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг (тобто НБУ, НКЦПФР та Нацфінпослуг). Цією статтею закону

Національний банк України, НКЦПФР та Нацфінпослуг зобов'язуються співпрацювати згідно з положеннями цього Закону. Комунікації між державними органами є важливою складовою ефективного регулювання ринку цінних паперів. На сьогодні вони скоріше носять формальних характер. Звідси, ще одним *концептуальним завданням* розвитку інституціональної структури є *встановлення належної комунікації та розроблення регламенту ролей при вирішенні конфліктних ситуацій* з чітким наданням повноважень щодо прийняття рішень одному з органів з метою уникнення двозначності чи суперечок.

Список використаних джерел

1. Андрєєва Г. І. Особливості інституціоналізації ринку цінних паперів в Україні / Г. І. Андрєєва //

Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2001. – Т. 4. – С. 205–209.

2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/page2>.

3. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки Комітету з економічних реформ при Президенті України «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

4. IOSCO Annual Report 1995. – Madrid (Spain), 1996. – 59 p.

М. В. УХОРСКИЙ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ НЕРАВЕНСТВА КАК МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СОВРЕМЕННОГО РОССИЙСКОГО ОБЩЕСТВА

Социальное неравенство является одной из наиболее значимых проблем современного российского общества. Поэтому вопросы государственного регулирования неравенства являются приоритетными для правительства как для улучшения уровня жизни населения, так и повышения конкурентоспособности страны в целом.

Правительство берет на себя задачу уменьшить социальное неравенство в обществе, приняв определенные меры и реализовав целевые программы [1].

Во-первых, трансфертные бюджетные платежи обеспечивают льготы социально незащищенным слоям населения, в частности инвалидам и малообеспеченным. В развитых странах существуют государственные программы медицинской помощи, социального обеспечения, помощи семье, которые реализуются путем перераспределения доходов через бюджет.

Во-вторых, доходы распределяются с помощью рыночного вмешательства, то есть модификацией цен, устанавливаемых рыночным механизмом. Существует также перераспределение доходов граждан через налоговый механизм – введение высоких прогрессивных налогов на высокие доходы. Корректировка перераспределения ресурсов предусматривается в случае резкого нарушения функционирования рынка, т.е. если конкурентная рыночная система производила «не то» количество определенных товаров (услуг), то она не имела возможности выделить любые ресурсы на производство отдельных товаров (услуг), выпуск которых экономически оправдан. Первый случай связан с переливанием ресурсов или с побочным эффектом, второй – с государственными или социальными благами.

Если производство или потребление товара приводит к появлению у любой третьей стороны расходов, которые не компенсируются, возникают расходы переливания. Наиболее очевидные из них связаны с загрязнением окружающей среды. Если возникают

расходы перераспределения, т.е. производитель переносит часть своих расходов на население, то расходы его производства ниже их возможного уровня до переноса. Загрязняя окружающую среду, т.е. создавая расходы переливания, предприятие имеет меньшие издержки производства. Как следствие, объем уравнивающего продукта превышает его оптимальный объем. Иначе говоря, ресурсы находят в чрезмерном количестве именно для производства этого товара. Государство должно принимать меры по регулированию непропорционального распределения ресурсов, связанного с расходами переливания.

Правительство с помощью определенных мер может «трансформировать» расходы переливания во внутренние издержки производства. К таким мерам относятся разработка соответствующих законодательных актов (направленные на запрет или ограничения загрязнения и заставляют «загрязнителей» увеличивать расходы на надежное уничтожения промышленных отходов) и введение особых налогов. Законодательные акты должны заставить потенциальных нарушителей (под угрозой судебной ответственности) взять на себя все расходы, связанные с производством, создав тем самым условия, когда оптимальный объем продукта равен уравнивающему объему [2].

Второй, не такой прямой выход, основывается на том, что налоги в целом являются расходами. Правительство может ввести особый налог, равный или который приближается к расходам переливания на единицу продукции. В результате уравнивающий объем продукции уменьшится на равный оптимальному объему продукта, следовательно, на производство не выделится избыточное количество ресурсов. Правительство может решить проблему непропорционального распределения ресурсов тремя способами: повысив спрос и предложение или взяв на себя роль производителя.

Спрос можно повысить, обеспечив покупательную способность потребителей, что может

буть направлено тільки на придбання конкретного товару або послуги. Уряд може підвищити також пропозицію, надавши субсидії виробникам певного товару, який зменшить їх витрати. Через це зникне дефіцит ресурсів на виробництво даного товару.

Третій варіант ліквідації диспропорції в розподілі ресурсів прийнятним тоді, коли вигоди перекидання занадто великі. Уряд може взяти на себе фінансування таких галузей або, в крайньому випадку, зробити їх власністю держави і безпосередньо керувати ними.

Історично склалося так, що стабілізація економіки в певній ступені є найважливішою функцією уряду, яка полягає в тому, щоб стабілізувати, згладити промисловий цикл, попередити «хронічне» безробіття, запобігти інфляційним явищам і інфляційному попиту [3].

В економіці можуть виникнути несприятливі ситуації, коли загальний рівень витрат в приватному секторі буде занадто низьким для реалізації повної зайнятості. В цьому випадку уряд повинен доповнити витрати приватного сектору, щоб загальний рівень витрат – приватних і державних – був достатнім для створення повної зайнятості. С однієї

сторони, потрібно збільшити бюджетні витрати на громадські блага і послуги, а з іншої – зменшити податки з метою стимулювання витрат приватного сектору.

Може виникнути і інша ситуація, коли суспільство буде витратити більше, ніж дозволяють виробничі потужності. Якщо загальні витрати перевищують обсяг випуску продукту при повній зайнятості, то надлишкові витрати приведуть до підвищення цін. Зумірнені загальні витрати повинні мати інфляційний характер. В такому випадку уряд повинен ліквідувати надлишкові витрати, зменшив витрати

Список використаних джерел:

1. *Голєнкова З. Т.* Соціальна структура суспільства: в пошуку адекватних відповідей / З. Т. Голєнкова, Д. Ігітханян // Соціологічні дослідження. – 2008. – № 7.
2. *Горшков М. К.* Російське суспільство як воно є: (опит соціологічної діагностики) / М. К. Горшков. – М.: Новий хронограф, 2011. – 67 с.
3. *Доходи і соціальні послуги: нерівність, уразливість, бідність: кол. моногр. / рук. Л. Н. Овчарова; Незалежний ін-т соціальної політики.* – М.: ГУ ВШЕ, 2005.

В. В. ФЕДОРЧАК

СТРАТЕГІЧНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ЯК УПРАВЛІНСЬКА ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Нова державна екологічна політика України за інтегрованим підходом, що визначається Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» та Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища (НПД) на 2011 – 2015 рр., потребує і нових інструментів та механізмів підтримки й впровадження: забезпечення доступу до екологічної інформації; участь громадянськості в процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля; оцінка впливу на довкілля проєктів (ОВНС); стратегічна екологічна оцінка (СЕО) політик, планів і програм; регулярна звітність, що базується на показниках. Впровадження зазначених інструментів у стратегію регіонального розвитку та практику діяльності органів регіональної влади можливе на основі технології стратегічного проєктування.

Управлінська технологія є одним із проявів соціальних технологій, що безпосередньо відображає управлінські процеси. Її сутність полягає в системному поєднанні наукового знання, управлінських потреб та інтересів суспільства, цілей і функцій державного управління, можливостей і елементів управлінської діяльності. Вона поділяється на послідовно взаємопов'язані процедури й операції, метою яких є досягнення високої результативності та ефективності [3].

Управлінська технологія – це регламент виконання процесу управління, який обумовлює порядок прийняття управлінських рішень і визначає найефективніші методи та інструменти їх впровадження на практиці.

Враховуючи вищезазначене, *стратегічне проєктування* – це технологія визначення стратегічних пріоритетів і прийняття управлінських рішень щодо екологічно безпечного розвитку регіону, що забезпечує інтегрованість використання органами публічної влади різноманітних стратегічних інструментів прогнозування, планування, програмно-цільового управління з метою проєктування управлінських дій по попередженню негативного впливу на довкілля.

Проєктування охоплює всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Воно тісно взаємодіє з усіма функціями управління і, будучи формою вироблення і прийняття рішення, є важливим елементом циклу управління, забезпечує реалізацію інших його функцій. Воно є попереднім відтворенням дійсності, створенням прототипу передбачуваного об'єкта, явища чи процесу за допомогою специфічних методів. Воно застосовується як для розробки різних варіантів вирішення нових соціальних проблем, так і для складання соціальних планів та програм з регулювання видозмінених, хоч і вже відомих, соціальних процесів та явищ [1].

Проєктування – це науково обґрунтоване визначення варіантів планового розвитку різноманітних процесів і явищ, спрямоване на перетворення конкретних соціальних інститутів. Проєктування є одним з елементів передпланової діяльності при розробці можливих варіантів певного рішення. Це різновид управлінської діяльності, який може широко застосовуватись при розробці різноманітних програм [2].

Проектування у сфері державного управління – це технологія ефективного управління проектами і програми, що направлені на реалізацію різноманітних державно-управлінських реформ. У таких програмах суб'єктами виступають органи влади і державні організації, яким за результатами програми зобов'язуються нові норми, внаслідок чого очікується покращення положення громадян, як кінцевих бенефіціарів програми.

Стратегічне проектування – це технологія визначення стратегічних пріоритетів і прийняття управлінських рішень щодо екологічного розвитку регіону, що забезпечує диференційованість використання різноманітних стратегічних інструментів управління, моніторингу та оцінки екологічних ризиків.

Стратегічне проектування – це інструментарій, що дозволить органам публічної влади використовувати методи прогнозування, планування, програмно-цільового управління з метою проектування управлінських дій по попередженню негативного впливу на довкілля.

Таким чином, *стратегічне проектування регіональної екологічної безпеки* – це управлінська технологія розроблення та реалізації регіональних програм соціально-економічного розвитку з пріоритетом вимог політики екологічної безпеки, що передбачає:

– аналіз екологічної ситуації регіону, визначення екологічних проблем та зонування території регіону на ареали з різним рівнем екологічного ризику, як основи для запровадження системи прогнозованого управління системою регіональної екологічної безпеки;

– проведення екологічної оцінки та організація системи заходів з визначення загрози, попередження та нейтралізації ризиків екологічної небезпеки;

– стратегічне планування управлінських дій та прогнозування наслідків політичних рішень;

– розроблення регіональних та цільових екологічних проектів і проектного процесу управління ними;

– розроблення інституційного механізму узгодження інтересів та потреб суб'єктів-природокористувачів через методи ринкового регулювання рівня екологічної безпеки;

– техніко-економічне обґрунтування дворівневої «наскрізної» моделі управління природоохоронною діяльністю.

Відповідно, інструменти стратегічного проектування – це система методів і моделей, способів і механізмів обґрунтованого вибору стратегії екологічно безпечного розвитку регіону за чітко визначеними критеріями еколого-ресурсних та еколого-техногенних загроз.

Список використаних джерел:

1. *Азаров Н. Я.* Инновационные механизмы управления программами развития / Н. Я. Азаров, Ф. А. Ярошенко, С. Д. Бушуев. – К. : Саммит-Книга, 2011. – 528 с.

2. *Горбатенко В.* Аналіз майбутнього та його роль в управлінні соціально-політичними процесами / В. Горбатенко / Український центр політичного менеджменту [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=22&c=219>.

3. Толковый словарь по социальным технологиям : 500 терминов. – М., 1994. – С. 220.

О. В. ТИМОШЕНКО

ДЕРЖАВНЕ ЗАМОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Згідно з чинним законодавством державне замовлення є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності. Державний контракт визначено як договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання – виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини [1].

Для визначення специфіки державного замовлення як засобу державного регулювання підприємництва важливе значення має законодавче визначення поняття «державні потреби». У ст. 1 Закону України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» від 22.12.1995 р. [2] надано визначення пріоритетних державних потреб як потреб України в товарах, роботах і послугах, необхідних для розв'язання найважливіших соціально-економічних проблем, підтримання обороноздатності країни та її

безпеки, створення і підтримання на належному рівні державних матеріальних резервів, реалізації державних і міждержавних цільових програм, забезпечення функціонування органів державної влади, що утримуються за рахунок Державного бюджету України.

На думку Л. В. Андрєєвої, одним із видів державних потреб можна вважати державні соціальні потреби, забезпечення яких повинно ґрунтуватися на загальних принципах формування, розміщення і виконання на контрактній (договірній) основі замовлень держави. Державні соціальні потреби передбачаються в соціальних замовленнях держави і реалізуються шляхом укладання державних контрактів, виконавцями яких переважно є державні унітарні підприємства та установи [3, с. 236].

Тобто в даному визначенні державні потреби – це правове поняття, що має самостійне значення. Публічні інтереси більш широке поняття, чим державні потреби. Поняття державних потреб ґрунтується на понятті публічних інтересів, у якості яких виступають усвідомлені і визнані державою суспільні інтереси. Однак державні потреби не отожднюються з поняттям публічних інтересів. Державними потребами визнаються особливі публічні інтереси, що задовольняються за допомогою спеціально

розробленого правового механізму. Категорія «державні потреби» має низку ознак, що дозволяють відмежувати її від інших публічних інтересів.

З огляду на те, що за допомогою забезпечення державних потреб задовольняються потреби всього суспільства і державні, потреби мають як економічний, так і соціальний зміст, замість терміна «державні потреби» доцільно вживати термін «публічні потреби».

Здійснення поставки товарів, виконання робіт і надання послуг для публічних потреб повинне ґрунтуватися на єдиних принципах формування, розміщення і виконання на конкурсній договірній основі замовлень на закупівлю товарів, виконання робіт і надання послуг для федеральних і регіональних потреб.

Публічні потреби можуть бути визначені за сукупністю ознак. Одним із критеріїв є вказівка в законі на мету здійснення поставки товарів, виконання робіт, надання послуг для публічних потреб. Другим критерієм є особливий порядок визначення публічних потреб. Публічні потреби повинні визначатися в чітко встановленому законом порядку. Ще одним критерієм визначення публічних потреб є джерела їхнього фінансування – кошти бюджетів і позабюджетні кошти, які спеціально залучаються для цих цілей [3, с. 237].

Відкриття сфери державний закупівель в ЄС становить суттєвий виклик не лише для державних органів, які зобов'язані привести свою закупівельну практику у відповідність до норм права ЄС, але і для підприємств, які демонструють свою зацікавленість у відкритих закупівлях.

У більшості країн ЄС уряд разом із іншими органами державної влади є найбільшим покупцем різноманітних товарів та послуг. Починаючи від найпростіших їх видів і закінчуючи високотехнологічним обладнанням [4, с. 6].

В ЄС існують наступні загальні правила щодо державних закупівель:

– правила визначення типу державного закупівельника та обсягу контрактів, які регулюються директивами;

– правила визначення типу процедури укладення контракту у сфері державних закупівель, яку повинні як правило використовувати державні закупівельники;

– правила щодо технічних специфікацій, які надають перевагу стандартам Співтовариства і виключають застосування дискримінаційних технічних вимог у тендерній документації;

– правила щодо оголошення тендерів, згідно з якими повідомлення про тендер повинно бути

опублікованими у Офіційному Віснику Європейських Співтовариств та повинно відповідати особливим вимогам щодо встановлення часових меж та бути складеним у відповідності до встановленого зразка;

– загальні правила щодо участі у тендері, включно із об'єктивними критеріями якісного відбору та укладення контракту (або найнижча запропонована ціна, або найбільш економічно вигідний тендер, на вибір закупівельника);

– зобов'язання щодо надання статистичних відомостей з тим, щоб Європейська Комісія володіла інформацією практичного характеру щодо функціонування цих правил [4 с. 15].

Згідно з ч. 3 ст. 13 Господарського кодексу України поставки продукції для пріоритетних державних потреб забезпечуються за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для цього, в порядку, визначеному законом [1].

Засади та загальний порядок формування державного замовлення на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб визначаються законом (ч. 5 ст. 13 ГК).

Відповідно до Закону України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» такі поставки забезпечуються шляхом формування, розміщення та виконання суб'єктами господарювання на договірній (контрактній) основі замовлень держави на поставку (закупівлю) товарів, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб суб'єктами господарської діяльності всіх форм власності.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : наук.-практ. коментар / О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов, В. М. Коссака та ін. ; за ред. О. І. ХаритонОВОЇ. – Х. : Одіссея, 2006. – 832 с.

2. Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб : Закон України від 22.12.1995 р. в редакції Закону від 17.03.2006 р. // ВВР України. – 1996. – № 3. – Ст. 9.

3. Андреева Л. В. Коммерческое право России: Проблемы правового регулирования / Л. В. Андреева – М. : Право и закон XXI, 2012. – 368 с.

4. Паппас С. Політика ЄС у сфері державних закупівель : навч. посіб. / С. Паппас. – О. : Одеська нац. юрид. акад., 2009. – 124 с.

А. В. ТАГАЕВ

ВОПРОСЫ ОПТИМИЗАЦИИ И ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И МУНИЦИПАЛЬНЫХ УСЛУГ ПО ПРИНЦИПУ «ОДНОГО ОКНА»

В рамках реализации административной реформы и формирования электронного правительства на федеральном уровне принят ряд нормативных правовых документов, определивших направления повышения эффективности взаимодействия органов государственного управления всех уровней с институтами

гражданского общества, прозрачности процесса предоставления государственных и муниципальных услуг гражданам и организациям, а также ограничения вмешательства государства в экономическую деятельность субъектов предпринимательства, в том числе прекращение избыточного государственного регулирования.

Созданы условия для обращения граждан за всеми видами государственных и муниципальных услуг в одну организацию, которая берет на себя ответственность за решение любых вопросов, без их жесткого деления на федеральные, региональные и муниципальные. Одним из основных механизмов такого подхода, получивших развитие в мировой практике, является организация многофункциональных центров предоставления государственных и муниципальных услуг (далее – МФЦ).

Учитывая вышесказанное, МФЦ становится посредником между гражданами и организациями – получателями услуг и множеством органов и организаций, участвующих в предоставлении этих услуг, беря на себя функцию по взаимодействию с ними вместо заявителя, являясь законным антикоррупционным механизмом.

В тоже время, МФЦ формирует инфраструктуру, необходимую для качественного предоставления гражданам и организациям услуг, и способствуют интеграции необходимых интеллектуальных и технологических ресурсов для организации эффективного взаимодействия различных институтов власти в интересах граждан.

В процессе анализа современной ситуации деятельности МФЦ и предоставления органами власти государственных и муниципальных услуг был выявлен ряд проблемных аспектов, решение которых является актуальным направлением повышения качества оказания услуг гражданам и организациям.

Во-первых, большинство МФЦ преимущественно организованы по принципу «одной двери», подразумевающему расположение в едином помещении представителей органов власти разных уровней.

Во-вторых, отсутствие в административных регламентах, принимаемых органами исполнительной власти, альтернативного механизма оказания соответствующих услуг через МФЦ способствует слабой мотивации органов исполнительной власти для включения оказываемых ими услуг в сферу деятельности МФЦ и организации эффективного взаимодействия.

В-третьих, существующие наработки субъектов РФ носят в основном характер локальных проектов, которые не интегрированы в единую логическую схему и не подкреплены соответствующими информационными ресурсами.

Таким образом, повышение качества предоставления государственных и муниципальных услуг на базе МФЦ требует использования новых подходов и методов.

Во-первых, в 2011 г. необходимо создать условия для перехода к предоставлению услуг в режиме «одного окна» во всех МФЦ, созданных или создаваемых на территории РФ.

Во-вторых, требуется обеспечить оперативный анализ деятельности созданных и создаваемых МФЦ, в том числе определить оптимальные мероприятия субъектов РФ по скорейшему приведению МФЦ в соответствие с установленными требованиями, а также организовать методическое сопровождение создания сети МФЦ.

В-третьих, за счет внедрения и массового распространения информационных и коммуникационных технологий необходимо обеспечить информатизацию сети МФЦ и органов власти.

С одной стороны, стоит рассмотреть возможность использования принципиально нового подхода получения физическими и юридическими лицами той или иной совокупности услуг в любом многофункциональном центре субъекта РФ на основе «принципа свободного выбора МФЦ резидентом РФ».

С другой стороны, определить направления межведомственного взаимодействия и оказания услуг в электронном виде, а также совершенствовать их дальнейшую работу с учетом разработки технических рекомендаций или создания единого программного комплекса работы МФЦ.

На решение вышеназванных проблем должна быть направлена реализация проекта по оптимизации механизмов нормативного, организационного и ресурсного обеспечения деятельности МФЦ, а также формирование единой системы предоставления государственных и муниципальных услуг на территории РФ.

Список использованных источников.:

1. Федеральный закон от 01.07.2011 г. № 169-ФЗ «О внесении изменений в отдельные законодательные акты РФ» // Собрание законодательства РФ. – 02.08.2011. – № 31. – Ст. 4179.
2. Федеральный закон от 27.07.2010 г. № 210-ФЗ «Об организации предоставления государственных и муниципальных услуг» // Собрание законодательства РФ. – 02.08.2010. – № 31. – Ст. 4179
3. Постановление Правительства РФ от 16.05.2011 г. № 373 «О разработке и утверждении административных регламентов исполнения государственных функций и административных регламентов предоставления государственных услуг» // Собрание законодательства РФ. – 30.05.2011. – № 22. – Ст. 3169.
4. Распоряжение Правительства РФ от 17.11.2008 г. № 1662-р (ред. от 08.08.2009 г.) «О Концепции долгосрочного социально-экономического развития РФ на период до 2020 года» // Собрание законодательства РФ. – 24.11.2008. – № 47. – Ст. 5489.
5. Распоряжение Правительства РФ от 25.10.2005 г. № 1789-р (ред. от 10.03.2009 г.) «О Концепции административной реформы в РФ в 2006–2010 годах» // Собрание законодательства РФ. – 14.11.2005. – № 46. – Ст. 4720 ; Распоряжение Правительства РФ от 09.02.2008 г. № 157-р «О внесении изменений в распоряжение Правительства РФ от 25.10.2005 г. № 1789-р» // Собрание законодательства РФ. – 18.02.2008. – № 7. – Ст. 633.
6. Распоряжение Правительства РФ от 6 мая 2008 г. № 632-р «О Концепции формирования в РФ электронного правительства до 2010 г.» // Собрание законодательства РФ. – 2008. – № 20. – Ст. 2372.
7. Выступление Премьер-министра РФ В. В. Путина 25 мая 2011 г. на заседании президиума Совета по развитию местного самоуправления Выступление в г. Пскове // Сайт Псковского агентства информации. – Режим доступа : <http://informpskov.ru/tema/77368.html>.

СТРАХОВИЙ ФОНД ДОКУМЕНТАЦІЇ УКРАЇНИ: ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Як наукова категорія інформація в управлінських структурах характеризується низкою ознак (властивостей), до яких належать: відома самостійність даних; можливість їх багаторазового використання, збереження у передавача чи утримувача, придатність до оброблення, інтеграції та ущільнення за рахунок вилучення дублюючої, надлишкової інформації; припустимість математичного аналізу; системність і комунікативність [1].

Інформаційне забезпечення є базою, на якій будується управлінська діяльність державного апарату. З цієї точки зору інформацію варто розглядати як певну сукупність різних повідомлень, зведень, даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, які у вигляді зібраної, систематизованої і перетвореної на придатну для використання форму, відіграють у процесі прийняття й реалізації державно-управлінських рішень виняткову роль.

Інформація як сукупність яких-небудь відомостей, характеристик чого-небудь, фактів, даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, події і таке інше, зібраних і систематизованих в придатну для використання форму, складає основу державного управління. Інформація необхідна для формування і реалізації державно-управлінських впливів.

Носіями управлінської інформації можуть бути:

- норми законодавчих і інших нормативно-правових актів;
- звернення громадян;
- обов'язкові вказівки вищих державних органів;
- факти, які виявлені у процесі контролю;
- проблемні, конфліктні, екстремальні та інші складні ситуації.

Особливо хотілося б звернути увагу на останній носій інформації. В екстремальних (надзвичайних) ситуаціях, які виникають при стихійних лихах, аваріях, державні органи повинні діяти в умовах неповної інформації і високої динаміки процесів, що проходять. Для забезпечення в цих умовах надійною та достовірною інформацією і покликана державна система страхового фонду документації України. Адже документи страхового фонду, які створюються на мікрографічній плівці чи інших компактних носіях інформації, в повній мірі відповідають основним вимогам, які пред'являються до інформації, а саме її достовірності, достатності, доступності і автентичності.

Створення страхового фонду документації (далі – СФД) є найбільш ефективною формою надійного зберігання інформації. Наявність СФД дозволяє у разі втрати або псування оригіналів документів в обставинах надзвичайних ситуацій (воєнні дії, стихійні лиха, пожежі, аварії та катастрофи техногенного, економічного та природного характеру) у стислі терміни відновити виробництво найважливіших видів промислової продукції, провести відбудову об'єктів господарського

призначення, об'єктів та систем життєзабезпечення населення, відновити пам'ятки, занесені до державних реєстрів, а також пам'ятки містобудування, архітектури та історії. При цьому слід враховувати, що вартість створення СФД приблизно у 50 разів менша вартості повторної розробки документації на промислову продукцію і складає менше 2-х відсотків від первинної вартості розробки документації [2].

Для забезпечення інформаційної безпеки України, захисту її життєво важливих інтересів, що є конституційним обов'язком державних органів, направлені прийняті Верховною Радою України закони «Про інформацію», «Про державну таємницю», «Про національну систему конфіденційного зв'язку», «Про страховий фонд документації України» зі змінами та доповненнями. Цими законами створено правові гарантії захисту даних, які становлять державну таємницю. У зв'язку з безпечним загостренням в Україні ситуації з положенням техногенної та природної безпеки це питання неодноразово розглядалося Радою національної безпеки та оборони України, за його висновками, Президентом України видані укази, якими намічені заходи по рішенню невідкладних питань та вдосконаленню управління у сфері попередження та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [3].

Значне місце при забезпеченні безпеки в умовах надзвичайних ситуацій займає достовірна інформація, яка міститься у різноманітних документах. Для ліквідаторів наслідків надзвичайних ситуацій головним гальмом, а іноді і непереборною перешкодою при проведенні аварійно-рятувальних робіт є відсутність документації на об'єкти та їх інженерне забезпечення. Проте, найбільш катастрофічне положення склалось саме з цією документацією, без якої взагалі неможливо грамотно й оперативно ліквідувати аварії. На підприємствах, які експлуатують ці системи, вона відсутня або застаріла і не відповідає дійсності.

Тому для Державного департаменту страхового фонду документації, як і в цілому для державної системи СФД, найважливішою є інформація про об'єкти системи СФД, стан і наявність технічної документації на виробі і об'єкти спеціального і господарського призначення, на об'єкти систем життєзабезпечення і транспортних зв'язків України, пам'ятки містобудування і архітектури, унікальні історико-культурні пам'ятки, які мають виняткову наукову, історичну та культурну цінність, і занесені до державних реєстрів національного культурного надбання, на які створюється страховий фонд документації. Від того, наскільки вона буде повною і достовірною, буде залежати виконання завдань щодо формування СФД, а в подальшому – видача користувачам документів страхового фонду, які необхідні для забезпечення потреб мобілізаційної підготовки та сталого функціонування

економіки держави, відбудови об'єктів систем життєзабезпечення населення, проведення аварійно-рятувальних та аварійно-відбудовних робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Державним департаментом СФД проводяться роботи з розробки та впровадження автоматизованої інформаційної системи СФД України (далі – АІС СФД). Головною метою створення АІС СФД є формування однієї з підсистем національних ресурсів щодо забезпечення органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування достовірною та повною інформацією, яка зберігається у стратегічному банку даних СФД України, взаємодії усіх рівнів управління СФД України у вирішенні завдань державного, міжгалузевого та відомчого характеру. Для забезпечення можливості обробки інформації, що зберігається в СФД України, її конфіденційності, надійного зберігання інформації (у тому числі інформації з обмеженим доступом) у державній системі СФД створюється комплексна система захисту інформації від несанкціонованого доступу, фізичного впливу, витоку інформації технічними каналами, її спотворення або знищення.

Проблемним є той факт, що у нас в Україні мало хто знає, навіть в органах державної влади, що являє собою державна система страхового фонду документації України, та сприймає її як архів, у кращому випадку, – як інформаційний банк даних на випадок непередбачених ситуацій. А у дійсності – це служба, яка покликана забезпечувати постійне відновлення і безстрокове збереження банку найважливіших, національних стратегічних державних даних і створення державного страхового фонду документації є необхідною умовою забезпечення національної безпеки країни, захисту населення і територій від наслідків стихійних лих і катастроф природного і техногенного характеру, збереження наукової, культурної та історичної спадщини народів будь-якої держави. Формування страхового фонду документації було і є справою унікальною за складністю і значенням, що далеко виходить за межі технологічного процесу мікрофільмування. Корінна його відмінність від архівів полягає у необхідності постійного внесення змін до документів страхового фонду у процесі експлуатації виробів, об'єктів, досягнень науки і техніки.

В. В. Д'ЯЧЕНКО

ЕФЕКТИВНЕ ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ ДО ВЛАДНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Україна, розробляючи вектори політико-адміністративного реформування, орієнтується на європейські стандарти демократії, виборів, політико-правової системи, механізмів функціонування інституцій державного управління. Політико-управлінські перетворення, пов'язані з тенденціями розвитку постіндустріального інформаційного суспільства, дають змогу зробити висновок про спільні тенденції розвитку і стратегії управлінських змін у різних країнах [2].

Сутність і завдання нового державного менеджменту полягають у розробці механізму підвищення довіри до владних інституцій завдяки

Інформаційне забезпечення органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування з державної системи страхового фонду документації надасть можливість:

- оперативно відновити нормальне функціонування об'єктів безпеки в регіонах, які постраждали в результаті виникнення надзвичайної ситуації, відновити виробництво найважливіших видів промислової продукції, впровадити найсучасніші досягнення науки і техніки, відновити пам'ятки, занесені до державних реєстрів, а також пам'ятки містобудування, архітектури та історії;

- захистити життєво важливі інтереси людини і громадянина, суспільства і держави для забезпечення сталого розвитку суспільства;

- зберегти не тільки науково-технологічний потенціал держави, але й пам'ять нації, її культурну спадщину, зробити доступним суспільству інформацію, ідеї, знання;

- підвищити національну безпеку країни в оборонній, економічній, інформаційній та інших сферах діяльності за рахунок можливості швидкого поновлення найважливішої документації, втраченої чи недоступної в результаті воєнних дій, терористичних актів і надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру;

- сприяти забезпеченню екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства.

Список використаних джерел:

1. *Дегтяр А. О.* Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: моногр. / А. О. Дегтяр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2004. – 224 с.

2. *Сергієнко М. Г.* Державна система СФД: теоретико-історичні засади / М. Г. Сергієнко, В. Л. Степаненко, О. О. Труш // Актуальні проблеми державного управління: наук. зб.: у 2 ч. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ, «Магістр», 2005. – № 2 (25). – Ч. 2. – С. 60–68.

3. *Правовые основы военного строительства и военно-гражданских отношений: Сборник законодательных актов по вопросам национальной безопасности и обороны / ред. совет: Г. К. Крючков (председатель), Б. П. Андреев, В. П. Горбулин и др.* – К.: Парлам. изд-во, 2005. – 896 с.

різноманітні напрямки реформування суспільства можна лише на основі цілісної концепції соціального управління, що спрямована на впорядкування процесу соціальних змін і свідоме та цілеспрямоване культивування тих з них, що виводять країну на новий рівень соціальної організації [1].

Відмітимо, що одним із пріоритетних завдань політико-адміністративного реформування є також переорієнтація традиційної пострадянської номенклатурної бюрократії на формування нової філософії взаємовідносин з політичним істеблїшментом та інституціями громадянського суспільства, громадянами, виходячи з концепції побудови нових бюрократичних відносин так званої «відповідальної бюрократії». При цьому важливо пам'ятати, що зміни бюрократичних відносин повинні бути адекватні змінам, які відбуваються в суспільстві, інакше вони не будуть ефективними й тривалими. Йдеться передусім про готовність громадян бути задіяними у процесі

вироблення, прийняття і контролю політико-адміністративних рішень, тобто переході від пасивного об'єкта, що спостерігає за процесами, до активних дій, які перетворюють його на рівноправного партнера, суб'єкта впливу на процес реалізації політико-адміністративних рішень [3].

Список використаних джерел:

1. Бебик В. Глобальне громадянське суспільство: теорія, методологія, менеджмент / В. Бебик // Політ. менеджмент. – 2006. – № 2 (17). – С. 140–147.

2. Гонцяж Я. Адміністративна реформа: нездійсненні мрії та втрачені можливості. Як знайти конструктивний шлях до реалізації основних компонентів адміністративної реформи? / Я. Гонцяж, Н. Гнидюк. – К. : Міленіум, 2002. – 153 с.

3. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. Тертичка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750 с.

О. М. БОЛБАС

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ УКРАЇНИ

Мета нормативного забезпечення страхового фонду документації України – розроблення національних стандартів (у тому числі гармонізованих з міжнародними) і стандартів організації України комплексу стандартів СФД для реалізації положень законодавства щодо формування, ведення та використання СФД України відповідно до ст. 10 Закону України «Про страховий фонд документації України».

З метою реалізації положень законодавства України щодо формування, ведення та використання СФД у нормативній базі комплексу СФД у 2008–2012 рр. було розроблено нормативні документи, які визначають порядок функціонування державної системи в особливий період; порядок створення, формування, ведення та використовувannya нормативної документації СФД; вимоги до документів оригіналу чинної документації; вимоги до підготування та відправлення на мікрофільмування проектної документації на об'єкти будівництва; вимоги до графічних символів і трафаретів у мікрофільмах; вимоги до підготування та постачання документації на електронних носіях інформації; вимоги до документації для проведення аварійно-рятувальних робіт (далі – АРР); вимоги до електронних копій документів; порядок створення, формування, ведення та використання СФД для АРР; порядок закладання технічної документації при поставленні продукції на виробництво; порядок створення, формування, ведення і використання СФД для об'єктів

систем життєзабезпечення і транспортних зв'язків; методи та засоби контролю продукції СФД; нормативи трудомісткості технологічних операцій виготовлення мікрофільмів страхового фонду; нормативи трудомісткості наукових робіт; порядок проведення та фінансування наукових робіт; порядок надання позначення документам СФД; контроль наявності документів страхового фонду; нормативи трудомісткості технологічних операцій відтворення повнорозмірних паперових копій з мікрофільмів та нормативи трудомісткості технологічних операцій підготування документації для формування.

Розроблено технічні умови до мікрофільмів страхового фонду документації та технічні умови до коробки картонної для довгострокового зберігання документів страхового фонду документації.

Проведення НДІ мікрографії експертизи міжнародних стандартів у сфері репрографії, мікрографії, фотографії, електронного зображення, зображувальних матеріалів дозволяє надавати рекомендації щодо вдосконалення, розвитку нормативної бази комплексу СФД та використовувати світовий досвід під час розроблення нормативних документів комплексу СФД. У 2008–2012 рр. було проведено експертизу 161 міжнародного стандарту.

З урахуванням набутого міжнародного досвіду в зазначених сферах, згідно з Планом національної стандартизації, у 2008–2012 рр. було гармонізовано з міжнародними 14 національних стандартів.

Н. В. СУХАНОВА

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

У ст. 3 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» відзначається, що держава регулює відносини

у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики, створення відповідних державних

органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості [1]. Реалізація даної норми законодавства потребує цілеспрямованої злагодженої роботи державних інституцій, територіальних громад, виробничих структур, приватних організацій, громадських об'єднань та фахівців сфери. Насамперед це стосується територіальних органів державної влади. Тільки за умови оптимального поєднання дій всіх зацікавлених суб'єктів управління стане реальним забезпечення людям оптимальною руховою активністю протягом усього життя, досягнення нею достатнього рівня фізичної та функціональної підготовленості, впровадження традицій здорового способу життя, сприяння її соціальному, біологічному та психічному благополуччю.

На жаль, сьогодні є підстави стверджувати, що ситуація в цій сфері залишається складною. Численні проблеми існують щодо впровадження фізичного виховання серед усіх верств населення країни. Виходячи з цього, розвиток фізичної культури та спорту в Україні може відбуватися за трьома варіантами:

- незмінність існуючої нормативно-правової бази, механізмів матеріально-технічного та кадрового забезпечення, збереження обсягів бюджетного фінансування, що призведе до подальшого занепаду сфери фізичної культури та спорту і викличе негативний резонанс у суспільстві;

- реалізація радикальних інновацій, які передбачають суттєве оновлення інфраструктури фізичної культури та спорту і значне підвищення ефективності діяльності системи та її окремих складових, що потребує значного додаткового ресурсного забезпечення;

- системний підхід до комплексного розв'язання існуючих проблем за рахунок поетапного зростання матеріально-технічного, кадрового та фінансового потенціалу, як ми використовуємо на засадах пріоритетності щодо підтримки найбільш ефективних організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Система управління сферою фізичної культури і спорту в Україні потребує серйозних змін, останнім часом активно обговорюється в колі фахівців, на різноманітних нарадах тощо. Існує велика проблема у взаємовідносинах між управліннями, комітетами з питань фізичної культури і спорту та громадськими фізкультурними органами. Стара система управлінських відношень між ними порушена, а нова не дозволяє чітко регулювати їхню діяльність через те, що немає прямого підпорядкування. На жаль, ця проблема залишається актуальною і сьогодні.

Західна модель розвитку фізичної культури і спорту, крім незрівнянно кращої матеріально-технічної бази, вигідно відрізняється від нашої, передусім, значно меншою кількістю державних установ (із схожими функціями і повноваженнями) та чиновників, що сприяє чіткішій структуризації та ефективнішому управлінню цією сферою. Особливо помітними є ці переваги на регіональному рівні.

Візьмемо для порівняння досвід сусідньої Румунії, яка в соціалістичну епоху копіювала практично всю радянську спортивну систему, а тепер увійшла до Євросоюзу. У всій Румунії в системі «Спорт для всіх» на зарплаті працює лише 5 осіб (керівник, бухгалтер і 3 інспектора), завдяки чому вони значно більше бюджетних коштів виділяють на масові фізкультурно-оздоровчі заходи. Ці заходи на місцях проводять громадські організації, федерації, ініціативні групи тощо. Фінансування таких заходів відбувається за системою міні-грантів. Координаторами цієї роботи виступають повітові дирекції спорту, які вивчають відповідні пропозиції та приймають рішення про обсяг фінансування того чи іншого заходу, враховуючи наявні відповідні асигнування з державного бюджету [2, с. 198].

Порівняно з українськими регіональними структурними підрозділами з питань фізичної культури і спорту, чия відповідальність не підкріплена відповідними повноваженнями і матеріальними ресурсами, зарубіжні державні організації, які відповідають за розвиток фізичної культури і спорту, мають значно ширші можливості для повноцінної реалізації державної політики у цій сфері. Навіть у Російській Федерації, яка чи не найбільше успадкувала від радянської системи управління, спостерігаються прояви, з одного боку, територіальної децентралізації управління сферою фізичної культури і спорту й, з іншого боку, концентрації відповідних повноважень у спортивній вертикалі. Так, останнім часом непоодинокими стали факти передачі різних фізкультурно-спортивних організацій з федеральної власності у власність суб'єктів Російської Федерації і муніципальну власність (частіше передають спортивні школи різного типу – ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ, а також різноманітні спортивні споруди). Є також приклади передачі підпорядкованих Міністерству освіти спортивних шкіл у підпорядкування державного органу управління сферою фізичної культури і спорту на рівні суб'єкта Російської Федерації.

Отже, цілком очевидно, що нам є що перейняти в моделі розвитку фізичної культури і спорту, зокрема на регіональному рівні в європейських країнах, які багато років перебувають на провідних позиціях у світі на найбільших континентальних і світових спортивних форумах, що підтверджує ефективність їхньої моделі управління цією сферою.

У системі менеджменту державних установ і організацій, як і в інших типах організацій, відправним елементом виступають функції управління види управлінської діяльності, що характеризуються відокремленим комплексом завдань і здійснюються за допомогою спеціальних способів і прийомів [3, с. 43].

Основними напрямками оптимізації функціонального забезпечення роботи Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Луганської обласної державної адміністрації є:

- проведення моніторингу відповідності структури, функцій, методів діяльності тим інтересам громадян, колективів, які вони повинні реалізувати;

- узгодження нормативно-правового забезпечення діяльності організації із потребами їх практичного функціонування, тенденціями розвитку суспільства;

– удосконалення форм взаємодії з органами місцевого самоврядування, громадськими та політичними організаціями, населенням.

Діюча система управління фізичною культурою і спортом не є оптимальною як на державному, так і на регіональному і місцевому рівнях. Следством злиття органів управління фізичною культурою і спортом з іншими організаціями (відділами у справах сім'ї та молоді, культури) стала нечіткість, розмитість і низька ефективність управлінських функцій і структур на регіональному і місцевому рівнях.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>.

2. *Андрющенко О. А.* Документний потік України з фізичної культури та спорту: стан і тенденції розвитку / *О. А. Андрющенко* // Вісн. ХДАК : зб. наук. праць. – 2001. – № 5. – С. 197–207.

3. Государственное управление: основы теории и организации : [учебник] : в 2 т. / [под ред. *В. А. Козбаненко*]. – М. : Статут, 2002. – Т. 1. – 366 с.

С. В. ГАЗАРЯН

ГІДНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСІБ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА УПРАВЛІННЯ КЛАСТЕРОМ

Питання створення кластерів на даний час розглядається як інновація для підвищення конкуренції територій в цілому та його учасників. Кластери як управлінські структури сприяють переходу від прямого втручання органів влади до опосередкованого. Європейський досвід показав, що в країнах, де реалізовано і профінансовано за рахунок державних програм кластерну модель, конкурентоспроможність території взяла різкий старт на покращення. У світлі орієнтації України на європейську інтеграцію питання розвитку кластерних об'єднань набувають особливої актуальності та мають безумовну перспективу, особливо в умовах суспільних змін, коли на перший план виходить володіння якісно новим видом ресурсів, а саме інформацією, інноваціями та інтелектом.

У зв'язку з цим, актуалізуючи питання кластера як ефективно функціонуючого елемента суспільної системи, керівники територіального управління і власники сучасних підприємств повинні усвідомлювати, що успіх кластерних об'єднань залежить не тільки від наявності сировини, доступних інвестицій і ефективних технологій, а, в першу чергу, за рахунок високоефективної команди управлінців, які зможуть керувати кластерами та узгоджувати діяльність влади, науки і виробництва. Тому виразно виявляється потреба в інтенсивному формуванні нового покоління осіб, уповноважених на управління кластером. У контексті означених умов особлива роль належить пропонованій нами концепції зростання потенційних можливостей осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування. Перша позиція в цій моделі належить поняттю гідності людини, яку визначає рівень сформованості знань, мислення і свідомості [1].

Поняття «гідність» вживається в контексті різних наук та напрямів, в кожній з яких воно розглядається з різних точок зору протягом вже багатьох років. Проте, підсумовуючи аналіз досліджень і публікацій, стає очевидним, що коренева суть поняття «гідність» практично залишилася незмінною. Ця категорія виступає як еталон, за допомогою якого визначається цінність людини як представника соціальної групи, класу або всього людства. Разом із тим розвиток суспільства, практичне втілення в життя проголошених принципів гуманізму, справедливості, законності вимагає приділення належної уваги питанню вмонтованості поняття гідності у державному

управлінні в контексті підвищення довіри населення до органів влади, авторитет яких в значній мірі залежить від авторитету людей, що виконують функції держави або органів місцевого самоврядування, від їх професійної майстерності і етичних якостей, знання професійного етикету і вміння виявити такт, поважне відношення до громадян, до людей взагалі.

У зв'язку з цим та у перспективі розвитку державної кадрової політики в Україні [4] як ніколи зростає значення технологій навчання управлінців керуватися відчуттям власної гідності у своїх повсякденних і професійних діях. Серед сучасних технологій навчання, враховуючи, що в основу професійно-посадового розвитку персоналу державної служби України покладений компетентнісний підхід [3; 5], на нашу думку, є досить перспективним виокремлення технології інтерактивного навчання (від англ. *inter* (взаємний), *act* (діяти)). Технології інтерактивного навчання управлінців керуватися відчуттям власної гідності в своїх повсякденних і професійних діях (далі – ТІНГ) має бути притаманна опора на наукову концепцію гуманізму (гасло гуманізму – «Людина – міра усіх речей»), що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення мети – задавати той масштаб змін, який шикуються з (1) визнанням гідності кожної посадової особи, що базується на пошані до самої себе, у поєднанні із (2) захистом її гідності, відношенням до неї з боку суспільства та держави, в якому виражається моральна оцінка та самооцінка особистості, пов'язані головним чином з потребою особи в усвідомленні своєї цінності і (3) визнанням гідності людей, що користуються послугами, результатами праці осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування, при верховенстві права, що дає солідарне суспільство, правову державу та демократію.

Ця технологія системно, логічно, взаємозв'язує наукове знання, управлінські потреби та інтереси суспільства, цілі і функції державного управління, можливості і елементи управлінської діяльності, самоцінність управлінця як особистості, його духовність та суверенність, що дозволяє розуміти її цілісну сутність. Це навчання діалогу, під час якого відбувається формування посадової особи як неповторної особистості, творця самої себе і своїх обставин в повсякденних і професійних діях, сприяння лідерству, виховання самоповаги, а також підтримка

глобального діалогу про гідність і залучення управлінців в обговорення значущості цієї категорії.

При цьому ТІНГ притаманні можливості управління у формі алгоритму, що представляє послідовне проходження мотиваційної, орієнтаційної, контрольної, виконавчої дії. Це надає підстави для діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.

Складовими ТІНГ є велика кількість форм і методів їх організації. Ось приклади деяких з них: проблемна/парадоксальна лекція, евристична бесіда, пошукова лабораторна робота, ситуативне моделювання, колективно групове навчання: «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Громадські слухання», «Оксфордські дебати», «Спільний проект», «Карусель» тощо [2]. Звичайно, це не все, що можна використовувати. До того ж, на основі цих методів можна будувати інші, або придумувати щось принципово нове, у цьому і полягає перевага ТІНГ.

Ефективність ТІНГ полягає у гарантуванні в конкурентних умовах досягнення стандарту освіти, забезпечення за результатами й оптимальними за витратами внутрішніх стандартів та процедур роботи державних і самоврядних органів, державної кадрової політики й управління персоналом.

Відмінністю ТІНГ є те, що елемент суб'єктивності доведений до мінімуму, що дає можливість її перенесення з одного навчального закладу до іншого ідентичного, при цьому в руках різних викладачів вона дає подібні результати, що свідчить про її відтворюваність. Наприклад, ТІНГ сприяє організації спеціальних 2-годинних заходів, відомих під назвою «День Гідності», де зовнішні куратори/волонтери представляють концепцію гідності і організують обговорення цієї теми з учасниками з метою навчити людей, керуватися відчуттям власної гідності в своїх діях.

Для ТІНГ характерна візуалізація, яка, з нашої точки зору, повинна передбачати використання таких засобів: сучасні програмно-методичні (навчальні, робочі програми, програми семінарів, тренінгів тощо); навчально-методичні (навчальні, методичні та оригінальні наочні посібники, організаційно-інструктивні матеріали тощо), апаратні (аудиторії навчально обчислювальної техніки, локальні і глобальні навчальні комп'ютерні мережі, електронне демонстраційне обладнання тощо).

Результатом ТІНГ є зміна поведінки посадової особи, яка зберігається протягом тривалого часу, на

бік впевненого і свідомого користування відчуттям власної гідності в своїх повсякденних і професійних діях для управління кластером, забезпечення належної інституціональної спроможності державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Таким чином, в останнє десятиріччя для виживання, адаптації і розвитку території в конкурентному ринковому середовищі кластери слугують найбільш успішним інструментом. Оскільки праця осіб, уповноважених на управління кластером, виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування, важлива для всіх, ці особи все частіше постають перед певними обов'язками по відношенню до себе і людей, що користуються їх послугами. Це вимагає вироблення інноваційних технологій навчання цих осіб керуватися відчуттям власної гідності в своїх повсякденних і професійних діях, формування у них здатності підтримувати моральний престиж державної служби та служби в органах місцевого самоврядування як професійних груп в суспільстві, вселяти до них довіру, позитивне ставлення. Розв'язання цього завдання можливе, у тому числі, за умови впровадження інтерактивної технології навчання, принципова відмінність якої у залученні абсолютно всіх у спільну активну роботу щодо засвоєння поняття гідності і вироблення навичок поведінки та спілкування згідно цієї позицій.

Список використаних джерел:

1. Газарян С. В. Концепція зростання потенційних можливостей особи, уповноваженої на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування / С. В. Газарян // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – Вип. 1 (40). – (На редагуванні).

2. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – К. : СПД Кулінічев Б.М., 2007. – 144 с.

3. Про державну службу: Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI // ВВР України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.

4. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки : Указ Президента України від 01.02.2012 р. № 45/2012 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.

5. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.06.2012 р. № 411-р [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/411-2012-%D1%80>.

**Т. В. МАМАТОВА,
О. Б. КІРЄЄВА**

РОЗВИТОК СПІЛЬНОТ ПРАКТИКИ У СФЕРІ НАДАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

У той час, як багато країн працюють у напрямку впровадження управління знаннями (knowledge management) в публічному секторі, в Україні у сфері публічного управління ця концепція залишається маловідомою. За К. Коллісоном, «управління знаннями – оксюморон, тому що ніхто не може

реально управляти активом, що знаходиться у головах співробітників, та передається, головним чином, через спілкування. Але ви можете зробити таке: управляти середовищем, у якому знання можна створювати, відкривати, фіксувати, обмінювати, видобувати, підтверджувати, передавати, приймати, адаптувати й

застосовувати. З метою створення цінності для справи» [3].

Фахівці визначають, що зараз відбувається «третя хвиля» управління знаннями [2]. Під час першої увагу науковців і практиків було зосереджено на вивченні можливостей нових технологій, під час другої – на дослідженні природи знання й того, яким чином люди «знають» та навчаються. Основну увагу на третій фазі розвитку управління знаннями приділяють двом напрямам: формуванню особистісної й командної продуктивності та належному застосуванню можливостей «управління знаннями» задля досягнення стратегічних цілей організації. Особливого значення у цьому контексті набуває застосування такого інструменту управління знаннями як спільноти практики.

Спільнота практики (англ. – Community of practice, CoP) – це добровільне віртуальне об'єднання професіоналів / або усіх зацікавлених задля вирішення практичних проблем. Фактично, це об'єднання практиків, залучених у спільну діяльність, спрямованих на пошук нових ідей. В останні роки спільноти практики стають все більш поширеними в публічному секторі багатьох країн [2]. Особливості CoP (відмінності від формальної робочої групи/підрозділу, проектною команди та неформальної мережі): ціль – розвиток спроможності учасників, створення й обмін знаннями; склад – учасники, які самі себе обрали (собі це обрали); тримає разом – пристрасть / захоплення, цілеспрямованість, ідентифікація з досвідом групи; тривалість існування – доки триватиме інтерес утримувати групу.

Яскравим прикладом спільноти практики є мережа «Communities of practice for public service» (Спільноти практики для публічних послуг) у Великій Британії, яку розвинуто у межах проекту IDEA Асоціацією місцевого самоврядування (Local Government Association). Реалізація проекту тривала від опанування відповідних бізнес практик (вересень 2005 р.) та проектну фазу (до квітня 2006 р.), через пілотне впровадження (вересень 2006 р.) до офіційного відкриття веб-ресурсу (2007 р.). За рік у листопаді 2008 р. на платформі зареєструвалось понад 26 000 користувачів. З 2012 р. ресурс увійшов у нову фазу розвитку – приєднання платформи Knowledge Hub – навчально-інформаційний центр місцевого самоврядування [2].

Дуже цікавим є досвід Швейцарії в межах проекту «Rregionsuisse». Це фінансована державою національна мережа знань у сфері регіонального розвитку, яка діє з 2008 р. у рамках Нової регіональної політики Швейцарії. Дана мережа з обсягом фінансування 2 млн. швейцарських франків на рік пропонує можливості для обміну знаннями та засвоєння знань, реалізує програми з різними формами навчання, наприклад, самопідготовкою (навчальний курс он-лайн «Регіональний менеджмент»), навчанням у малих групах із активною участю та доповідями експертів тощо. Також «Rregionsuisse» підтримує об'єднання суб'єктів регіонального розвитку у мережі у різні способи, зокрема, через спільноти знань та спільноти практики. На перше місце мережа ставить новітні практики реалізації проектів у галузі регіональної

політики та розвитку (адреси, новини, документи для завантаження), завдяки чому існує можливість безперервно адаптувати навчально-інформаційні програми до потреб практики [2].

Європейський досвід вже успішно адаптується в Україні. Активна співпраця Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні з проектом DESPRO зумовили створення у 2012 р. е-платформи «Спільнота практиків: інновації у місцевому самоврядуванні», ключові ідеї якої:

- об'єднати практиків з місцевого самоврядування з усіх регіонів України;
- дати можливість практикам обговорювати найактуальніші питання розвитку територій, залучення громад і створення ресурсних центрів;
- створити умови для обговорення актуальних питань розвитку територій;
- навчити вірно ставити запитання й дати можливість отримати відповіді експертів з місцевого самоврядування та проектного менеджменту, чи від інших учасників спільноти;
- надати інструментарій для генерації нових ідей та спільного пошуку рішень, щоб реалізовувати їх у нових програмах з надання публічних послуг;
- створити умови для обміну позитивними практиками реалізації змін у територіальних громадах.

Такий підхід став основою для успішної реалізації у квітні – червні 2012 р. та у листопаді 2012 р. – січні 2013 р. двох унікальних е-курсів, в яких взяли участь понад 1000 учасників [1].

88 % учасників пілотного е-курсу підтвердили, що е-навчання принесло значну користь професійній діяльності, якою вони займаються, 93 % слухачів заявили про готовність взяти участь у подібному навчанні наступного року, 81 % учасників проекту мають бажання продовжити спілкування у спільнотах практик з актуальних питань їх управлінської діяльності [2].

Особливості спільноти учасників зумовили специфіку роботи команди організаторів навчання, експертів і тьюторів. Фактично у період підготовки, проведення й опрацювання результатів пілотного е-навчання створено відповідну спільноту практики.

Список використаних джерел:

1. Інновації та розвиток місцевого самоврядування: платформа «Спільноти практики розвитку місцевого самоврядування». – Режим доступу : <http://mx.despro.org.ua:8081/>.

2. *Маматова Т. В.* Здобутки та перспективи е-платформи «Спільнота практиків: інновації у місцевому самоврядуванні» / Т. В. Маматова, С. В. Маліков, О. А. Тертишна, І. Б. Катерняк // Наукові праці. – Миколаїв : Чорноморський держ. ун-т ім. П.Могилі, 2012. – Т. 194. – Вип. 182. – С. 3–9. – (Серія «Державне управління»).

3. *Маматова Т. В.* Управління знаннями в публічному адмініструванні: методологічні засади та шляхи практичної імплементації в Україні / Т. В. Маматова // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 2 (10). – С. 27–32.

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Електронне урядування забезпечує підвищення ефективності державного управління, створює умови для розвитку бізнесу, спрощуючи бюрократичні процедури. Також воно значно розширює можливості для участі громадян у політичних процесах, зокрема у законотворчості. Окрім того, зводиться до мінімуму безпосередній контакт чиновників з громадянами, що сприяє зменшенню рівня корупції. Електронне урядування дійсно змінює саму природу влади, робить її більш прозорою, доступною, підконтрольною громадськості.

Проте впровадження технології електронного урядування залишається ще низьким. Так, за даними досліджень ООН у 2012 р. рейтингу рівня розвитку електронного уряду серед 193 країн світу на основі зваженого індексу оцінок України за трьома основними складовими (масштаб і якість онлайн-послуг), рівень розвиненості ІКТ-інфраструктури та людський капітал, знизилися за рік на 14 позицій, займає 68 місце.

Таким чином, на сьогоднішній день *актуальною проблемою* є запровадження системи електронного урядування в Україні до світових тенденцій розвитку інформаційного суспільства [1].

Пріоритетним системоутворюючим фактором функціонування системи електронного урядування є людський капітал, тобто готовність державних управлінців до електронного уряду. Тут головна проблема міститься в суб'єктивному чиннику, слабке місце в ланцюгу еволюції до інформаційного суспільства – державний службовець, відсутність критичної маси фахівців, що досконало володіють комп'ютерними технологіями [4].

Отже, *метою досліджень* є вдосконалення науково-методологічного забезпечення ефективного функціонування електронного урядування.

У системі електронного урядування забезпечується надання адміністративних послуг для [3]:

– громадян: реєстрація актів громадянського стану (народження, шлюбів тощо); оформлення документів (паспортів, посвідчень); реєстрація фізичних осіб; реєстрація прав власності; пошук роботи службою зайнятості; отримання соціальної допомоги; надання податкової звітності; організація загальнодоступних електронних бібліотек та сховищ інформації; освітні послуги; одержання дозволів на будівництво тощо.

– бізнесу: реєстрація нових підприємств; отримання дозволів і погоджень проектної документації від уповноважених організацій (екологія, будівництво, використання природних ресурсів); отримання та продовження ліцензій, дозволів, довідок, що видаються державними органами; організація електронних державних закупівель на конкурсній основі здійснення обов'язкових платежів до Держбюджету; прийняття та контроль документів і відомостей при здійсненні митних операцій юридичними особами; підготовка та подання електронної звітності до органів державної влади;

соціальні відрахування роботодавців; інформаційна підтримка малого та середнього бізнесу.

Концепція розвитку електронного урядування [5] визначає мету, основні завдання, пріоритети, етапи побудови електронного урядування в Україні на період до 2015 р., а також очікувані наслідки від його впровадження.

Сьогодні актуальними завданнями подальшого розвитку системи електронного урядування є [1]:

– визначення переліку адміністративних послуг та найбільш пріоритетних серед них, які надаються органами державної влади через мережу Інтернет;

– здійснення інтеграції існуючих електронних систем органів влади в систему, яка взаємодіє, функціонує за єдиним регламентом та контролюється одним органом виконавчої влади;

– забезпечення удосконалення адміністративних процесів в органах державної влади з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій;

– прискорення створення інформаційної інфраструктури електронного урядування;

– розробити критерії оцінки якості надання адміністративних послуг та встановити стандарти надання послуг.

Задля забезпечення ефективного управління розвитком електронного урядування на перший план виходить підготовка магістрів за спеціальністю «Електронне урядування» напряму «Державне управління».

Спеціалізація «Електронне урядування» забезпечує досягнення компетентності управлінців:

– забезпечувати відкритість і прозорість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування за рахунок впровадження механізмів реалізації електронної демократії;

– впроваджувати механізми формування у державних службовців інформаційної культури в процесі електронної взаємодії з громадянами;

– спрягати та інтегрувати телекомунікації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадськими організаціями і громадянами з використанням систем електронного уряду G2C, G2B, G2G;

– розробляти стандарти, адміністративні процеси, регламенти надання адміністративних послуг і практично реалізовувати процедури надання адміністративних послуг громадянам та установам по електронним каналам;

– розробляти механізми електронної взаємодії з громадянами, організувати опити, голосування, форуми, конференції для забезпечення електронних консультацій з громадянами;

– готувати програмні документи (стратегії, програми, концепції) з впровадження електронного урядування з врахуванням зарубіжного досвіду;

– створювати комплексні, структурні, архітектурні та функціональні моделі електронного урядування на різних рівнях державного управління;

– проводити моніторинг функціонування систем електронного урядування за якісними і кількісними показниками розвитку електронної демократії та надання адміністративних послуг громадянам і бізнесу.

Таким чином, навчання інформаційно-комунікаційним технологіям потрібно зробити базовим для державних управлінців, а вимогу володіти комп'ютерними технологіями ввести до кваліфікаційних вимог при прийомі на державну службу. Програма підготовки магістрів за спеціальністю «Електронне урядування» можуть бути кваліфікована як: *професійна*, яка передбачає розвиток професійних та формування управлінських компетентностей у напрямку «Державне управління»; *кар'єрна*, що передбачає вдосконалення (просування) здобутих теоретичних знань і практичного досвіду для кар'єрного зростання та підготовки до здійснення управлінської діяльності.

Для української практики організації навчання управлінців в порівнянні зі світовими була б корисною наявність чітких критеріїв оцінювання інформаційної компетентності державних службовців, що створює великий позитивний стимул для підвищення рівня освіти та професійних навичок [2].

О. В. ПОЛОВЦЕВ

СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Упровадження інформаційних технологій, зокрема розробка і використання СППР (систем підтримки прийняття рішень) в системі публічної служби в Україні – один з основних чинників підвищення ефективності публічного управління, забезпечення: розвитку економіки і техніки нашої країни згідно з вимогами міжнародних стандартів. Проте у цій галузі спостерігається значне відставання від передового світового досвіду. Практично всі вітчизняні технічні та технологічні засоби комп'ютеризації виявилися непридатними для використання в сучасних умовах і замінюються на відповідні зарубіжні зразки, як правило, застарілих типів [1].

Державне управління передбачає розробку ефективної (в економічному та соціально-політичному сенсі) державної стратегії, а також вироблення та реалізацію повсякденної публічної політики. Але на даний час все ще дуже незначна частина задач, що розв'язуються в процесі публічного управління, мають аналітичну та інформаційну підтримку [2].

Аналіз досвіду впровадження та використання управлінських інформаційних систем в Україні показав, що комп'ютерна підтримка діяльності у формі СППР в умовах неструктурованих або слабоструктурованих проблем, в яких не завжди задані залежності між важливими характеристиками, в Україні практично відсутня [3].

Це зумовлює необхідність застосування інформаційних технологій, зокрема розробку і використання систем підтримки прийняття рішень в галузі публічного управління в Україні та впровадження в управлінську практику передового світового досвіду

Список використаних джерел:

1. Доповідь про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні за 2011 рік / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://nc.gov.ua/menu/publications/>.

2. *Клімушин П. С.* Кваліфікаційні вимоги до інформаційної компетентності державних службовців / П. С. Клімушин // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2011. – Вип. 2 (33). – С. 360–369.

3. Концепція розвитку електронного урядування в Україні / за ред. А. І. Семенченко. – К. : Міжнародний фонд «Відродження», 2009. – 15 с. – Режим доступу : <http://nc.gov.ua/menu/publications/>.

4. *Линьов К.* Сертифікація державних службовців у сфері інформаційних технологій [Електрон. ресурс] / К. Линьов // Державне управління : теорія та практика. – К. : Вид-во НАДУ при Президентові України, 2006. – № 1. Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2006-1/txts/TEKNOLOGIYA/06lkosit.pdf>.

5. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250-р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>.

використання СППР як одного з основних чинників забезпечення інноваційного розвитку держави та інтеграції до Європейського Союзу.

СППР можна визначити як інтерактивну комп'ютерну систему, призначену для підтримки різних видів діяльності при прийнятті рішень щодо слабоструктурованих і неструктурованих проблем. СППР виконує різні обчислювальні функції і функції візуалізації даних на всіх етапах процесу прийняття рішень. Вона допомагає розпізнати поточну ситуацію, сформувані альтернативні варіанти рішень, оцінити наслідки можливих рішень, згенерувати рішення, формалізувати моделі, виконати необхідні складні обчислення, вибрати краще рішення за одним або декількома критеріями.

Можна виділити чотири основні чинники, що сприяють розвитку і поширенню СППР в сучасній управлінській практиці [4]. Перша причина, що сприяє використанню технологій підтримки прийняття рішень – технології, це імітація обчислення на робочому столі, що зробило технологію простішою з тією метою, щоб використовувати переносний комп'ютер. Другий чинник поширення СППР – це розроблення дружніх пакетів програм із зрозумілим та доступним інтерфейсом навіть для недосвідчених користувачів. Створення дружнього, спрощеного і полегшеного для користувачів програмного забезпечення сприяли посиленню третього чинника сприяння СППР – зменшенню комп'ютерної тривоги, тобто побоювання комп'ютера у користувачів. Тепер керівники зазнають меншої комп'ютерної тривоги, менше побоюються працювати безпосередньо з комп'ютерними

системами [4]. Зазначені перші три чинники, що сприяють застосуванню і поширенню СППР, зумовлені технологічними досягненнями в галузі інформаційних технологій, проте існує четвертий чинник, що пояснює використання таких систем. ОПР (об'єкти прийняття рішень) дедалі більше використовують СППР, тому що втрати через незастосування комп'ютерних технологій в публічному управлінні стають дуже відчутними.

Переваги від застосування СППР в системі публічного управління дуже відрізняються від застосування звичайних інформаційних систем, які використовуються для обробки ділових операцій. СППР задовольняє ширші потреби і дає змогу виконувати більше функцій, ніж системи оброблення транзакцій. СППР може бути стратегічною інформаційною системою щодо підвищення якості публічного управління. Орієнтовані на знання СППР можуть допомогти проаналізувати різні негаразди всередині існуючих процесів і вдосконалити управління ресурсами, а також аналізувати повідомлювану оперативну інформацію про діяльність державних та іноземних організацій. Групові системи підтримки прийняття рішень та орієнтовані на комунікації СППР можуть підтримувати колективну співпрацю у межах всієї країни та її закордонних представницьких організацій. Система підтримки прийняття рішень створює переваги в управлінні за трьома показниками. По-перше, як тільки система впроваджена, це має стати головною або суттєвою силою, можливістю організації. По-друге, СППР має бути унікальною і пристосованою до організації. По-третє, перевага, яка забезпечується СППР, має спостерігатися протягом щонайменше трьох років [4].

СППР може потенційно допомогти об'єкту управління – установі, регіону чи галузі – створити

економічну перевагу за допомогою підвищення швидкості та якості прийняття рішень, що забезпечить більш ефективне використання ресурсів, зменшення ризиків втрат коштів, відповідність дій керівників реальним умовам мінливого зовнішнього середовища.

Упровадження інформаційних технологій, зокрема, розробка і використання систем підтримки прийняття рішень в Україні є одним з основних чинників забезпечення інноваційного розвитку держави. Це обумовлюється зростанням динаміки процесів; збільшенням обсягів інформації, що надходить до органів управління і безпосередньо до керівників; ускладненням завдань, що розв'язуються щоденно і на перспективу; необхідністю обліку і урахування великої кількості взаємопов'язаних факторів і вимог, що швидко змінюються; необхідністю зняття невизначеності пов'язаної з неможливістю кількісного вимірювання окремих чинників; збільшенням важливості наслідків рішень, що приймаються.

Список використаних джерел:

1. *Олексюк О. С.* Системи підтримки прийняття фінансових рішень на мікрорівні / О. С. Олексюк. – К. : Наук. думка, 1998. – 507 с.
2. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / кол. авт. ; наук. кер. В. В. Цветков. – К. : Оріяни, 1998. – 364 с.
3. *Дегтяр А. О.* Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття і реалізації державно-управлінських рішень / А. О. Дегтяр // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : ХарPI УАДУ, 2002. № 2 (13). – Ч. 1 – С. 51–54.
4. *Ситник В. Ф.* Системи підтримки прийняття рішень : навч. посіб./ В. Ф. Ситник. – К. : КНЕУ, 2004. – 614 с.

Л. В. АМОСОВА

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Процеси європейської інтеграції охоплюють все більше сфер життєдіяльності українського суспільства. Не стала винятком і система публічного управління, особливо публічна служба. Україна чітко визначила орієнтир на адаптацію інституту публічної служби до стандартів Європейського Союзу, забезпечення професіоналізації публічної служби, насамперед через систему професійної підготовки управлінських кадрів.

Зазначимо, що стрімкий розвиток мережевих інформаційних технологій відкрив нові перспективи в галузі вищої освіти.

Згідно із Законом України «Про національну програму інформатизації» [5] виділяють такі рівні використання інформаційних технологій (ІТ) у системі вищої професійної освіти: для супроводу традиційних педагогічних завдань; для вирішення педагогічних завдань, що виникли у зв'язку з інформатизацією суспільства; як технологічний базис для підтримки нової парадигми освіти.

На першому рівні впровадження інформаційних технологій, зазвичай, мають допоміжний характер. У цій ситуації підвищення ефективності навчального процесу в системі професійної підготовки управлінців залежить від майстерності та досвіду викладача.

Другий рівень пов'язаний з використанням ІТ у системі професійної підготовки майбутніх фахівців як засобу для вирішення нових завдань навчального процесу (завдань безпосередньо педагогічного характеру, зміни змісту навчальних дисциплін тощо). Ефективність такого застосування ІТ залежить не тільки від рівня технологізації навчального процесу, але й від відповідності педагогічних завдань засобам діяльності щодо засвоєння навчального матеріалу.

Третій рівень у системі підготовки майбутніх фахівців сфери публічного управління містить у собі обидва попередніх, а в технологічному плані він ґрунтується на розвитку всієї інформаційно-комунікаційної інфраструктури вищого навчального закладу.

Отже, саме третій рівень застосування ІТ призводить до істотної перебудови всієї системи професійної підготовки, що зумовлено як внутрішніми (наприклад, принципова зміна мотивації навчання), так і зовнішніми (наприклад, динамічність вимог зовнішнього середовища до фахової адаптації спеціалістів) чинниками та забезпечує формування поняття інформаційно-освітнього середовища (ІОС) [4].

Становлення ІОС на новій технологічній основі дозволяє будувати процес професійної підготовки управлінських кадрів з урахуванням специфіки діяльності майбутніх фахівців, їхніх можливостей і бажань, сприяє досягненню: рівності соціального старту кожного, дає можливість розширювати педагогічні методи та прийоми, змінювати характер усього навчального процесу.

Відмітимо, що на використанні нових інформаційних і телекомунікаційних технологій базується дистанційне навчання (ДН) управлінців. Воно пройшло декілька етапів становлення й розвитку.

Перший етап – ДН, у межах якого навчання організується за схемою: «викладач – один або декілька слухачів факультету магістерської підготовки». Види засобів зв'язку між викладачем і слухачами при цьому обмежені: звичайна пошта, телефон, комп'ютери. На цьому етапі відсутні системність і комплектність у застосуванні дистанційних засобів навчання.

Другий етап – ДН, при якому навчання організується за схемою: «викладач – багато слухачів факультету магістерської підготовки». На цьому етапі збільшуються й ускладнюються види зв'язку, що включають у свій арсенал аудіовізуальні засоби, комп'ютерні програми, відеолекції тощо.

Третій етап – ДН через всесвітню мережу Інтернет. Навчання через Інтернет стало серйозною альтернативою традиційним формам отримання знань.

Сьогодні відбувається формування четвертого (інтегруючого) етапу розвитку ДН, заснованого на комплексній віртуально-тренінговій технології навчання із застосуванням усіх відомих форм дистанційного навчання [2].

Необхідно відзначити, що при максимальному використанні інформаційних технологій у процесі професійної підготовки управлінців у системі відкритої дистанційної освіти поряд з основними принципами ДН проявляються додаткові принципи, а саме:

- принцип діяльності (зміст навчальних матеріалів та організація навчального процесу повинні вибудовуватися навколо основних видів діяльності тих, хто навчається);
- принцип формування підтримуючого дружнього середовища;

**М. В. АНДРІЄНКО, О. Г. БАРИЛО,
С. П. ПОТЕРЯЙКО, В. О. ТИЩЕНКО**

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

В останні роки в Україні склалися негативні тенденції щодо зростання кількості та масштабності надзвичайних ситуацій. Одним із найважливіших завдань, яке покладається на органи державного управління у сфері цивільного захисту, є здійснення комплексу заходів із реагування на надзвичайні

– принцип оптимального поєднання «м'яких» і «твердих» форм управління пізнавальною діяльністю тих, хто навчається;

– принцип особистісно-опосередкованої взаємодії;

– принцип відкритості комунікативного простору;

– принцип інтерактивності (відбиває особливості контактів слухачів з викладачем, а також слухачів між собою);

– принцип індивідуалізації (проводиться оцінка стартових знань, вихідний і поточний контроль);

– принцип ідентифікації (проводиться контроль самостійності навчання);

– принцип регламентності навчання (забезпечується жорсткий контроль і планування навчального процесу);

– принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій;

– принцип забезпечення відкритості й гнучкості навчання [2].

Реалізація зазначених принципів призводить до якісних змін усіх елементів системи професійної підготовки управлінських кадрів.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок про те, що в цілому інформатизація вищої професійної освіти країни є найважливішим критерієм її сучасного стану й розвитку, а використання інформаційних технологій у процесі навчання є основою педагогічних інновацій і сприяє якісному підвищенню ефективності професійної підготовки фахівців сфери публічного управління.

Список використаних джерел:

1. *Гуревич Р. С.* Концептуальні засади інформатизації сучасної освіти / Р. С. Гуревич // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наукових праць. – Л.: ЛДУБЖД, 2006. – Вип. 1. – С. 52–57.

2. *Ибрагимов И. М.* Информационные технологии и средства дистанционного обучения: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / И. М. Ибрагимов; под ред. А. Н. Ковшова. – М.: Академия, 2005. – 336 с.

3. Концепція дистанційної освіти в Україні. – К., 2000. – 12 с.

4. *Литвин А. В.* Інформаційні технології в контексті формування освітнього середовища / А. В. Литвин // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. праць. – Л.: ЛДУБЖД, 2009. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 86–90.

5. Про національну програму інформатизації // Голос України. – 1998. – 7 квітня (№ 65). – С. 5.

роботи органів управління в ході реагування на надзвичайні ситуації не завжди забезпечує прийняття обґрунтованого рішення та виконання комплексу заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. У певній мірі однією із причин такого стану справ є недостатній рівень підготовки державних службовців до виконання складних завдань, які на них покладено [1-3].

Таким чином, існує проблема, яка полягає у недостатньому розвитку інноваційних технологій у системі підготовки державних службовців до публічної служби.

На даний час наукові та науково-педагогічні працівники Інституту державного управління у сфері цивільного захисту вишукують шляхи розвитку творчих здібностей слухачів. Одним із них є вдосконалення і впровадження в учбовий процес Інституту перспективних форм і методів навчання.

Відомо, що творчі здібності притаманні будь-якій людині, необхідно лише вміти їх розкрити і розвинути, надати процесу навчання потрібну спрямованість. При цьому слід відмітити, що проблемному навчанню притаманні відповідні функції. Найбільш важливими з них, на думку авторів, є: по-перше, розвиток творчих здібностей у слухачів і, по-друге, розвиток практичних навичок використання знань і підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу.

Для розвитку у слухачів здібності вирішувати практичні завдання з урахуванням конкретних умов обстановки вагоме значення має вміння викладача викликати у них зацікавленість у навчальному матеріалі, активізувати їх розумову діяльність у ході заняття. Досвід підтверджує, що цьому значною мірою сприяє проблемний метод навчання та метод аналізу конкретних ситуацій.

Найбільш яскраво продуктивні процеси творчого мислення у слухачів виявляються при постановці та вирішенні проблемних питань, які створюються викладачем у ході заняття. Самостійний пошук у процесі навчання створює сприятливі умови для засвоєння нових знань та розвитку творчого мислення у слухачів. Це мислення можливе лише під час творчої діяльності, яка організується викладачем на занятті. При цьому викладач не повинен розуміти процес формування знань, які він передає слухачам, як механічне їх запам'ятовування, тобто проектування цих знань у свідомості слухачів, тому, що це ігнорує особисту розумову роботу людини, яка володіє лише тим, що сама набула своєю працею. Ось чому навчання проблемним методом та методом аналізу конкретних ситуацій заслуговує особливої уваги та пропонується активно впроваджуватись під час навчання державних службовців.

Суть проблемного навчання полягає в тому, що знання значною мірою не даються слухачам у готовому вигляді, а набуваються ними в процесі активної творчої самостійної пізнавальної діяльності.

Досліджено, що пізнавальна необхідність виникає у слухачів тоді, коли вони не можуть досягнути мети за допомогою відомих їм способів дій або знань. Ця ситуація і називається проблемною, вона допомагає спрямувати думки і тим самим створити внутрішні

умови для засвоєння нового матеріалу, забезпечити можливість керування з боку викладача цим процесом. Ось чому під час проведення занять проблемну ситуацію слід розглядати як центральну ланку навчання.

Зважаючи на результати наукових досліджень та досвід викладачів Інституту, процес проблемного навчання можна звести до таких основних характерних етапів: виникнення (постановка) проблемної ситуації; усвідомлення сутності протиріччя і постановка проблеми (формулювання проблемного завдання); пошук способу вирішення проблемної ситуації шляхом інтеграції здогадок, гіпотез тощо з намаганням відповідного обґрунтування; доведення гіпотези; перевірка вірності вирішення проблемної ситуації [4, 5].

Творчість слухачів полягає в опрацюванні неповних, суперечливих даних, та доведенні їх в якісно нові знання та вміння для прийняття ефективних рішень. Сутність методу аналізу конкретних ситуацій полягає у тому, що викладач моделює декілька сценаріїв розвитку надзвичайної ситуації та надає можливість слухачам для кожного сценарію прийняти свій варіант рішення. У ході заняття ці варіанти обговорюються, слухачі обґрунтовують обрані варіанти рішень, а викладач спрямовує розумову діяльність слухачів на прийняття найбільш оптимального рішення у даній ситуації. За необхідності викладач пояснює положення керівних документів.

Досвід проведення занять свідчить, що слухачі починають творчу роботу на заняттях, де виникає складна і не досить ясна обстановка, тобто коли створена проблемна ситуація, а вся їхня діяльність з прийняття управлінських рішень триває в обмеженому часі, що змушує слухачів шукати нові форми і способи дій сил цивільного захисту при виконанні завдань.

Узагальнюючи вищесказане відмічаємо, що застосування проблемного методу та методу аналізу конкретних ситуацій під час проведення занять розвиває творче мислення у слухачів, допомагає їм найбільш якісно засвоїти навчальний матеріал.

Список використаних джерел:

1. *Потеряйко С. П.* Застосування ефективних методів проведення навчальних занять / С. П. Потеряйко // *Часопис Київського університету права.* – К. : Київ. ін-т права НАН України – 2008. – № 3. – С. 38–42.

2. *Барило О. Г.* Проблеми викладання питань регулювання техногенної безпеки / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко // *Удосконалення навчально-виробничого процесу з професійної підготовки рятувальників та практичного навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : матеріали наук.-практ. семінару.* – Черкаси : НМЦ ЦЗ та БЖД, 2008. – С. 42–45.

3. *Барило О. Г.* Удосконалення форм і методів підготовки фахівців сфери цивільного захисту / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко // *Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2012 р. : до 15-річчя галузі науки «Державне управління».* – К. : НАДУ, 2012. – С. 291–293.

4. Барило О. Г. Інноваційні методи проведення занять / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко // Напрями удосконалення вищої освіти з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару, Херсон, 6-7 червня 2012 р. – Херсон : ХДМА, 2012. – С. 179–181.

5. Барило О. Г. Проблеми підготовки фахівців сфери цивільного захисту / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко, А. В. Терент'єва // Пожежна безпека: теорія і практика : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., Черкаси, 12 жовтня 2012 р. – Черкаси : АПБ ім. Героїв Чорнобиля. – С. 412-413.

Т. О. АСТАПОВА

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Інноваційні технології різних сфер діяльності послугують як досягненням науково-технічного прогресу, так і практичній діяльності сучасної людини. Певний внесок на цьому шляху робиться і викладачами іноземних мов для покращення викладання іноземних мов слухачам немовних ВНЗ (у даному випадку мова йдеться про підготовку державних службовців різних ланок). Проблема формування іншомовних навичок у студентів немовних спеціальностей завжди привертала увагу дослідників. Для більшості студентів немовних спеціальностей ділове спілкування іноземною мовою є проблемним і не дає бажаних результатів. Ще декілька років тому на заняттях з іноземної мови на немовних спеціальностях метою було вивчення загальнонаукової літератури. Однак із розвитком потреб суспільства змінювались акценти вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі, і нагальною потребою стало формування іншомовної комунікативної компетентності. У сучасній психології мають місце різні підходи до розуміння комунікативної компетентності. Слід також зазначити, що в більшості випадків психологи (як вітчизняні, так і зарубіжні) дотримуються неоднозначних підходів до розуміння і вирішення такої проблеми (Г. Абрамович, Ю. Азаров, А. Андрієнко, Г. Барабанова, Е. Бібікова, Л. Гапоненко, Н. Кузьміна, Н. Логутіна, Л. Морська, Л. Петровська та ін.). Проблема розвитку комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземної мови досліджувалась у працях Л. Биркун, О. Вишневського, І. Зимньої, Ю. Пасова, Т. Сірик та ін.

Проблема поліпшення іншомовної підготовки фахівців різного професійного спрямування набула особливої актуальності і стала предметом багатьох досліджень, а саме: психологічні аспекти формування комунікативної компетентності вивчалися О. Бодальовим, Н. Кузьміною, Л. Петровською, Н. Чепелевою та ін. Сутність і структуру іншомовної професійної комунікативної компетенції вивчали Г. Архіпова, Н. Гез, О. Павленко, Ю. Федоренко, Н. Чернова.

Комунікативна мовленнєва компетенція особистості реалізується у виконанні різних видів

мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, усвідомлення, відтворення (усного чи письмового).

Більшість дослідників розглядає компетентність і як характеристику особистості, і як сукупність комунікативних, конструктивних, організаторських умінь особистості, тобто розуміють під компетентністю здатність не тільки володіти знаннями, але й потенційно бути готовим їх застосовувати у нових ситуаціях.

Отже, іншомовна комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою професійної діяльності фахівця, яка охоплює такі підструктури:

– діяльнісну (уміння, знання, навички та способи здійснення професійної діяльності);

– комунікативну (уміння, знання, навички та способи здійснення професійного спілкування).

Соціально-економічна ситуація, котра склалася на сьогодні, розкриває перед майбутніми спеціалістами нові можливості самореалізації, яка може здійснюватися не тільки через спілкування із зарубіжними колегами та партнерами, але й через здійснення професійної діяльності в умовах іншомовного суспільства. У цьому зв'язку необхідно спрямовувати навчальну діяльність навчаючих на формування здібностей реалізації професійної діяльності та формування іншомовної професійної компетентності. Навчання іноземної мови майбутніх фахівців повинно розглядатись крізь призму їхньої подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Список використаних джерел:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання : [метод. реком. / наук. ред. С. Ю. Ніколаєв]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Николаева С. Ю. Индивидуализация обучения иностранным языкам : [моногр.] / С. Ю. Николаева. – К. : Выща шк., 1987. – 139 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

На сучасному етапі наука ще не може однозначно заявити, шкідливі або корисні генно-модифіковані продукти. У зв'язку з цим у міжнародній практиці сформувалися різні стандарти регулювання їх виробництва і розповсюдження.

Починаючи з 90-х рр. минулого століття, виробництво та обіг генетично модифікованих продуктів набуває все більшого значення у світовій торгівлі. На сьогоднішній день в Україні тільки формується ефективна система контролю за виробництвом і розповсюдженням генно-модифікованих організмів (ГМО).

У світлі вступу до СОТ і прийняття зобов'язань в рамках даної організації, Україна повинна буде визначити свою позицію і підхід щодо забезпечення державного контролю за продукцією, яка містить ГМО. У зв'язку з цим доцільно ознайомитися з основними підходами державного управління, існуючими в міжнародній практиці.

Вже протягом багатьох років людина користується результатами біотехнології, зокрема застосовує біотехнологічні методи в сільському господарстві, фармацевтиці, промисловості.

Проте набуті якості ГМО можуть також нести і певний ризик у зв'язку з непередбачуваністю місця інтеграції рекомбінантних ДНК у рослинному геномі, можливим порушенням його стабільності і зміною його функціонування при трансформації, проявом алергенності й токсичних ефектів трансгенного білка та інших неконтрольованих процесів [1].

Запобігання та усунення вищевказаних ризиків тісно пов'язане з таким поняттям, як біобезпека. Очевидно, що систему державного управління процесами забезпечення біобезпеки необхідно створювати з урахуванням досвіду провідних у галузі генетичної інженерії країн (США, країн Європейського Союзу тощо).

Державний контроль у галузі безпеки генно-інженерної діяльності (ГІД) здійснюється в США більш тривалий час, ніж в інших країнах світу. Оцінка ризику ГІД, як складовий елемент державної системи біобезпеки США, заснована на науковому та індивідуальному підході. В основі процедури оцінки ризику ГІД лежить принцип «суттєвої еквівалентності». Згідно даного принципу, генно-модифіковані продукти харчування можна вважати такими ж безпечними, як звичайні продукти харчування, в тому випадку, якщо їх основні токсикологічні й живильні компоненти можна порівняти з компонентами традиційних продуктів харчування, а також за умови, що сама по собі генетична модифікація визнана безпечною [2].

Оцінку ризику ГІД в США здійснюють вчені та фахівці, які перебувають на державній службі, в штаті уповноважених державних інститутів, а не спеціальні, дорадчі органи, як, наприклад, у багатьох Європейських країнах.

Основними федеральними органами, що здійснюють регулювання в галузі біобезпеки, є: Міністерство сільського господарства США, Агентство з охорони навколишнього середовища, Управління з санітарного нагляду за якістю харчових продуктів і медикаментів Міністерства охорони здоров'я і соціальних послуг. Ці державні органи здійснюють регулювання використання окремих продуктів генетичної інженерії в рамках своєї компетенції.

Унаслідок відсутності точних наукових даних про шкідливі наслідки ГМО, на противагу принципу «суттєвої еквівалентності» сформувалася правова концепція запобіжних заходів, що стала відома під назвою «принцип вжиття застережних заходів», або «принцип обережності». На відміну від принципу «суттєвої еквівалентності», невизначеність у відношенні потенційного екологічного збитку не є належною підставою для того, щоб утримуватися від вживання заходів обережності. Таким чином, країни, що використовують даний принцип, довіряють навіть не підтвердженим науковими даними щодо ризику використання ГМО і основну увагу приділяють регулюванню процесу виробництва продукту. Порівняння з продуктами, виробленими природним шляхом, не проводиться. Дотримуючись «принципу обережності», країна має право робити певні кроки, що обмежують доступ на ринок продукції, виробництва і споживання якої здатне призвести до серйозних наслідків для здоров'я людей і навколишнього середовища [3].

Прикладом державного контролю за ГМО, заснованого на даному принципі, є управління процесами виробництва, транспортування та використання ГМО в країнах Європейського Союзу. Його відмінною рисою є жорстка регламентація і систематизація всієї законодавчої бази. У Європейському Союзі, на противагу Сполученим Штатам, законодавчо регламентуються: процес виробництва ГМО; кількісний і якісний склад продуктів, що містять ГМО; умови обов'язкового маркування ГМО. У кожній країні ЄС дотримуються норми як національного, так і загальноєвропейського законодавства. Даний підхід володіє особливою цінністю з точки зору гнучкості вибору в майбутньому, так як зниження ризику можливого збитку від застосування біотехнологій передбачає прийняття превентивних заходів на теперішньому етапі [3].

В основі існуючого порядку забезпечення біолого-генетичної безпеки в країнах Європейського Союзу (далі - ЄС) лежать директивні документи, що встановлюють порядок здійснення основних напрямків генно-інженерної діяльності. Наприклад Директива 90/219/ЄЕС регулює використання генетично модифікованих мікроорганізмів (ГММ) в замкнених системах в дослідних і промислових умовах з метою захисту здоров'я людини та навколишнього середовища від ймовірних шкідливих впливів даних ГММ.

Директива 2001/18/ЕС узгоджується з принципом обережності і має на меті зблизити законодавства країн ЄС в галузі біолого-генетичної безпеки та захистити здоров'я людини і навколишнє середовище при вивільненні ГМО у навколишнє середовище. Директиви формулюються і затверджуються органами центральної влади Євросоюзу – Європейським парламентом і Європейською Радою. Їх виконання контролюється і курується Європейською Комісією [4,5].

У світлі можливого вступу до СОТ Україна повинна буде прийняти на себе зобов'язання, встановлені у багатосторонніх угодах, зокрема, дотримуватися принципів недискримінації і не створювати бар'єрів, обтяжливих для ведення вільної торгівлі. У свою чергу, це може означати, що діючі методи державного управління процесами виробництва і обігу генномодифікованих організмів можуть зазнати суттєвих змін. Залишається поки відкритим питання, чи вибере Україна один з розглянутих підходів до регулювання генетичної інженерної діяльності або синтезує свій удосконалений підхід.

Ю. В. ДІДОК

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНА КАТЕГОРІЯ

Незворотний поступ України шляхом незалежності, формування її як високорозвиненої, демократичної, правової і рівноправної європейської держави з кожним роком підвищує вимоги до рівня професійної підготовки управлінських кадрів. Забезпечення відповідності кадрового складу публічних службовців сучасним вимогам можливе за умов їх обізнаності з перспективними напрямками розвитку теорії та практикою реалізації вимог і принципів публічного адміністрування у зарубіжних країнах, досвідом функціонування існуючих моделей децентралізованого управління, основами публічного адміністрування, змістом категорій, які використовуються в цій галузі знань.

З'ясування змісту терміна «публічне адміністрування» вже тривалий час не втрачає актуальності. Узагальнення наукових підходів доводить, що публічне адміністрування є особливим видом діяльності в суспільстві з формування, впровадження, оцінювання та модифікації публічної політики [1, с. 187]. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху донизу.

Дефініції публічного адміністрування об'єднують у чотири категорії: політичну, правову, управлінську, професійну [3, с. 14]. Професійна категорія публічного адміністрування розкриває ідеологічний, професійний та академічний аспекти даного поняття.

Ідеологічний аспект передбачає розгляд публічного адміністрування як «ідеалізму в дії». З обов'язками публічних службовців традиційно асоціювались такі якості як шляхетність і патріотизм. Тому деякі люди починають кар'єру на публічній

Список використаних джерел:

1. Кузнецов В. Возможные биологические риски при использовании генетически модифицированных сельскохозяйственных культур [Электрон. ресурс] / В. Кузнецов // Вестн. ДВО РАН. – 2005. – № 3. – URL: <http://eps.dvo.ru/vdv/2005/3/pdf/vdv-040-054.pdf>.

2. Ермишин А. П. Биотехнология. Биобезопасность. Биоэтика / А. П. Ермишин и др. ; под ред. А. Л. Ермишина. – Мн. : Тэхналогія, 2005. – 430 с.

3. Михневич С. Страны и регионы. Проблемы регулирования торговли ГМ-товарами / С. Михневич // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2004. – № 9. – С. 96.

4. Council Directive of 23 April 1990 on the contained use of genetically modified microorganisms (90/219/EEC).

5. Directive 2001/18/EC of the European Parliament and the Council of 12 March 2001 on the deliberate release into the environment of genetically modified organisms and repealing Council Directive 90/220/EEC.

службі, керуючись ідеалістичними поглядами: вони вірять і прагнуть втілювати благородні принципи.

В академічному аспекті публічне адміністрування розглядається як академічна дисципліна, яка вивчає мистецтво і науку управління, що застосовується у публічному секторі та об'єднує у своєму предметі політичне, соціальне, культурне та правове оточення, що впливають на діяльність публічних інституцій. Як сфері дослідження, публічному адмініструванню притаманна міждисциплінарна природа, тому що воно містить в собі напрацювання політології, соціології, ділового адміністрування, психології, права, антропології, медицини та інших галузевих наук. Публічне адміністрування – міждисциплінарна академічна сфера, що базується на теорії та концепціях економіки, політичних наук, соціології, адміністративного права, менеджменту.

Нарешті публічне адміністрування – це професія, покликана використовувати *We*: унікальне мистецтво та науку управління для вирішення проблем суспільства. Але чи є це професією, такою як право, медицина, інженерія або архітектура? Статус публічного адміністрування як професії може бути визначений за допомогою тесту на професіоналізм, який доводить, що йому притаманні всі три ключові критерії, спільні для традиційних професій:

– комплекс академічних і практичних знань, які застосовуються для обслуговування суспільства;

– стандарт успіху теоретично вимірюється задоволенням потреб суспільства ніж намаганням досягти особистих цілей;

– система контролю за професійною діяльністю, яка регулює освіту нових членів та підтримує етичний кодекс та відповідні передбачені законом міри покарання.

Публічне адміністрування є професійною категорією оскільки реалізується публічними

службовцями, які працюють у публічних організаціях і виконують широке коло задач. Проте більшість людей у цій широкій професійній категорії навіть не вважають себе публічними адміністраторами, ототожнюючись з галузевими професіями та заняттями.

Публічні службовці – особи, що обіймають адміністративні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих, консультативно-дорадчих, контрольно-наглядових та інших управлінських функцій, а також наданням адміністративних і публічних послуг [2, с. 19]. Одна з переваг професії публічного службовця полягає в можливості брати участь в аналізі та оцінці публічних програм, політики, законів та управлінських проблем.

Професійний аспект публічного адміністрування розкривається саме через вузьке розуміння даного поняття, що пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як професійна діяльність державних

службовців, спрямована на вивчення, розробку та реалізацію всіх напрямів урядової політики.

Список використаних джерел:

1. Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Львів, 4 квіт. 2008 р. – Ч. 1 / [ред. : В. С. Загорський; А. В. Ліпенцев ; ЛРІДУ НАДУ при Президентіві України. – Л., 2008. – 561 с.

2. Дзюндзюк В. Б. Публічне адміністрування в Україні : [навч. посіб.] / [В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтохова, Н. В. Фоміцька та ін. ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. В. Корженка, к. е. н., доц. Н. М. Мельтохової. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – С. 7–29.

3. *Shafritz J. M. Introducing Public Administration / J. M. Shafritz, E. W. Russell. – Pearson Education, Inc. – 4-th edition. – P. 5–22.*

Н. В. МИРНА

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В умовах активізації світових інтеграційних процесів та міжрегіонального і транскордонного співробітництва зростає роль регіональної політики та регіонального управління у всіх сферах суспільного життя, оскільки постає необхідність визначення оптимального співвідношення між централізацією та децентралізацією державного управління.

Європейські країни мають багатий досвід здійснення регіональної політики. Вважають, що сучасна історія регіональної політики була започаткована в 30-х рр. минулого століття і пов'язана з досвідом країн щодо активного впливу держави на розвиток відсталих (проблемних) регіонів, зокрема у Великій Британії безробіття стало предметом державного регулювання, а закон про спеціальні райони був прийнятий ще в 1934 р. [2]. Післявоєнна регіональна політика Великої Британії була спрямована значною мірою на окремі місцевості у депресивних регіонах, на території яких розвивалася інфраструктура, стимулювався розвиток високоефективних галузей промисловості, що обслуговували національний ринок. У Франції законодавче регулювання регіональної політики розпочалося в 1955 р. У Бельгії державна регіональна політика започаткована законом про економічний розвиток, що був прийнятий у 1959 р. [1]

Зароджуючись у формі заходів надзвичайного характеру регіональна політика поступово перетворилась на постійний чинник соціального та економічного розвитку європейських країн, що вимагало системних дій щодо забезпечення її дієвими ефективними правовими, інституційними, фінансовими та організаційними механізмами.

Країни Центральної Європи, зокрема сусідні з Україною Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Румунія, які сьогодні вже є членами ЄС, також почали втілювати підходи ЄС у сфері регулювання

регіонального розвитку. Формування регіональної політики в країнах Центральної та Східної Європи, в контексті співвідношення процесу реформування державного управління та вимог вступу до Європейського Союзу, можна розділити на три основні періоди:

1) несистемний підхід і підхід «згори» до регіональної політики з боку центрального уряду, а також недостатня активність з боку місцевих органів влади («бюрократичний період»);

2) формування системного підходу та підходу нового типу – «знизу» – до регіональної політики, партнерства між центральною владою і регіональними (місцевими) органами влади в контексті вступу до Європейського Союзу («перехідний період»);

3) інтегрований регіональний підхід з боку держави, децентралізація та активність органів місцевої влади стосовно впровадження принципів Європейської регіональної політики («демократичний період») [3].

На першому етапі «бюрократичного періоду» в усіх країнах Центральної та Східної Європи зусилля були спрямовані на управлінську регіоналізацію, тобто, певну роль в реалізації заходів з регіонального розвитку було відведено урядовим чи неурядовим організаціям в регіонах, зокрема почали активно створюватись Агенції регіонального розвитку. Проте регіональні органи влади виступали у цьому лише партнерами: висловлювали свою думку або були кінцевими бенефіціантами таких заходів. Тобто у цілому регіональна політика того періоду була неефективною: законодавство про регіональний розвиток не створювалось, як наслідок – залишалось домінування галузевого підходу, бракувало інструментів для спрямування та стимулювання регіонального розвитку, зокрема стратегії регіонального розвитку, як результат – регіональні нерівності не зменшувалися.

На другому етапі «перехідного періоду» формування регіональної політики у країнах Центральної та Східної Європи здійснювалось в умовах реформи державного управління, створення такої системи врядування на центральному та місцевому рівнях, яка б адекватно сприяла швидкому впровадженню засад незалежних демократичних правових держав і ринкової економіки. При цьому вирішальною причиною для запровадження системного підходу до регіонального розвитку та формування ґрунтовної регіональної політики стала перспектива набуття цими країнами членства в ЄС: вони повністю скоригували цілі своєї регіональної політики на стратегічні напрями та інструменти, що пропонувані ЄС.

На третьому етапі «демократичного періоду» нова управлінська структура та запровадження регіонального самоврядування відкрили можливості для вироблення повноцінної регіональної політики: сприяння формуванню таких регіонів, які були б спроможні до впровадження і координації просторового планування та інших галузевих програм розвитку, а також до освоєння програм підтримки ЄС і децентралізованого прийняття рішень. Це здійснюватиметься через створення форумів регіональних органів влади (обраних регіональних урядів у найсучаснішій формі), реорганізації більшості територіальних державних адміністрацій, підпорядкованих центральним органам влади, разом з масштабною децентралізацією бюджетних ресурсів.

У цей період формування регіональної політики здійснювалось у двох вимірах: вертикальному –

забезпечення скоординованих дій органів місцевого самоврядування та регіональних і центральних органів державної адміністрації; горизонтальному – територіальна координація окремих галузевих політик, упровадження інтегрованого підходу до регіонального розвитку з боку держави.

Узагальнення досвіду трансформації регіональної політики в європейських країнах дає можливість виокремити основні характеристики її механізмів, імплементація яких може бути здійснена в Україні, таких як обрання моделі державної регіональної політики (підтримка розвинених регіонів, підтримка слабких регіонів, підтримка приблизно однакових умов життя у всіх регіонах); створення спеціалізованого або неспеціалізованого центрального органу виконавчої влади для координації процесів формування та реалізації державної регіональної політики.

Список використаних джерел:

1. Інституційне забезпечення регіональної політики та практика взаємодії органів влади в Україні / М. Дацишин, В. Керецман. – К. : К.І.С., 2007. – 102 с.
2. Мрінська О. В. Особливості регіональної політики щодо старопромислових регіонів у Великобританії (Мерсісайд) та Україні (Луганська область) / О. В. Мрінська // Управління сучасним містом. – 2002. – № 10-12 (8). – С. 40–49.
3. Формування політики регіонального розвитку : досвід країн Центральної та Східної Європи у контексті вступу до ЄС / [В. Ніжнінські, Т. Потканські, П. Сегварі] ; пер. з англ. С. Соколів, Л. Ільченко-Сюйви ; наук. ред. перекл. та словн. О. Кілієвича. – Братислава-Будапешт-Варшава-Київ : К.І.С., 2007. – 166 с.

М. В. МОРДВИНЦЕВ

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розвиток і зростання добробуту міста області, країни, як відомо, залежить від інвестиційного клімату. Інвестори ж з низки причин охочіше вкладають кошти в проекти пов'язані з високими технологіями. У роботі пропонується концептуальний проект використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) для розвитку туризму в Україні [1].

Мова піде про автоматичне створення відеофільмів для туристів, які відвідують нашу країну і місто, в тому числі вболівальників, які приїжджають на різні змагання.

Щоб залишилася пам'ять від відвідування українських міст і стадіонів туристам необхідно фотографувати своїм фотоапаратом або відеокамерою відвідувані місця. Для того, щоб сфотографуватися на тлі того чи іншого пам'ятного місця буде необхідно просити когось про цю послугу. Або створювати агентства, які повинні супроводжувати уболівальників або туристів для зйомки і створення фільмів звітів про відвідування міст, пам'яток, стадіонів. Для п'ятдесяти тисяч уболівальників, що приїхали одночасно, як це трапилось на Євро-2012, таке завдання не зможе вирішити ні одне туристичне агентство. В даний час є

всі технічні можливості для розробки і впровадження системи автоматичного створення відеофільмів (САСВ) за допомогою веб - камер.

Пропонується створення САСВ, в результаті якої вболівальники та туристи зможуть отримати фільм про відвідування найбільш цікавих місць в містах України, включаючи стадіони та інші місця відпочинку. У той же час держава отримує можливість поліпшити систему безпеки при проведенні масових заходів.

САСВ має три складових: система панорамної зйомки, система ближньої зйомки, Система індивідуальної зйомки.

Система панорамної і ближньої зйомки припускає встановлення веб-камер в місцях, які вважаються пам'ятками міста та на стадіонах. При цьому встановлюється два види камер: ближньої і дальньої зйомки. Камери далекої зйомки документують панорамну картинку об'єкта, в який потрапить турист, а камери ближньої зйомки виробляють зйомку в зоні своєї видимості на малій відстані. У м. Харкові працює тільки 7 панорамних веб-камер, які транслюють зображення в Інтернеті. Це дві камери Укртелекому (пейзаж і площа Свободи) і камера «Реалбанка» на вул. 23 Серпня, камера «Дзеркальний струмінь» і три на стадіоні «Металіст».

Для того щоб отримати відео звіт про відвідування того чи іншого міста України турист замовляє цю послугу через мобільного оператора. Посилаючи зі свого телефону СМС певного змісту на певний номер мобільного оператора. Мобільний оператор визначає точне положення туриста і сектор спостереження тієї чи іншої веб-камери за певною програмою записує відео фрагмент, коли турист перебуває в зоні зйомки тієї чи іншої камери. Переходячи із зони зйомки від однієї камери до іншої, комп'ютерна програма монтує ці фрагменти в один фільм. Чергування фрагментів камер ближнього спостереження з фрагментами панорамних камер створить більш повне сприйняття відвідуваного об'єкта. Перемикання на панорамну веб-камеру відбувається при виході об'єкта із зони спостереження ближньої веб-камери. При вході в зону спостереження веб-камери на мобільний телефон туриста передається СМС яка підтверджує що, він увійшов в зону видимості панорамної веб-камери або камери ближньої дії.

Система індивідуальної зйомки передбачає доповнення створюваного фільму-звіту фрагментами індивідуальної веб-камери. Для цього турист повинен придбати веб-камеру з мобільним пристроєм або камеру, сполучену з мобільним телефоном по якомусь каналу зв'язку. Якщо ж на стадіоні існує покриття Wi-Fi, можна користуватися камерами, що мають цю функцію. Прикріпивши камеру до сидіння, що стоїть попереду на стадіоні, вболівальник зможе зняти фрагмент про те, як він вболівав на стадіоні за свою збірну з футболу. А користуючись веб-камерою як відеокамерою, турист може проводити зйомку тих об'єктів, які він хоче відобразити. При цьому обидва ці фрагмента через засоби мобільного оператора будуть автоматично вмонтовані у фільм-звіт.

Прикладом може служити бездротова веб-камера TrendNet TV-IP110W, що має можливість кріплення на більшості поверхонь, швидкість мережі до 54 Мб / сек.

При знаходженні об'єкта в зоні видимості трьох типів камер, пріоритет віддається індивідуальній веб-камері. Необхідно відзначити, що фільм може бути змонтований, як на карті пам'яті туриста, так і на порталі Інтернет ресурсу. При цьому фільм може транслюватися прямо з сайту компанії надає ці послуги. Туристу необхідно тільки отримати пароль доступу до своїх даних і передати його тій людині, якій він дає дозвіл на перегляд цього матеріалу. Матеріал

може транслюватися по скайпу в реальному масштабі часу в момент, коли відбувається подія, або бути записаний на карту пам'яті або диск за замовленням туриста.

Таким чином, їдучи з нашого міста України, турист отримуватиме на згадку фільм про ті місця, які він відвідував у період перебування в ньому, змонтований автоматичним монтажником, а також можливість спілкуватися з друзями, близькими, родичами безпосередньо з того місця, де він в даний момент знаходиться.

Необхідно відзначити, що установка великої кількості панорамних камер в містах України та трансляція в Інтернеті зображень пам'яток культурних об'єктів в реальному масштабі часу повинна призвести до збільшення притоку туристів в міста України. Превеликій кількості панорамних камер в зоні одного об'єкта його трансляція панорамними камерами може вестися за певною програмою. Така зміна фрагментів зйомки може надати велику привабливість об'єктів зйомки.

Однією з привабливих особливостей цього проекту є те, що вмісті підвищується ступінь безпеки за рахунок відеоспостереження в місцях великого скупчення людей [2].

У цьому масштабному проекті можуть брати участь: міська влада, мобільні оператори, виробники веб-камер, власники готелів, органи внутрішніх справ.

Таким чином, запровадження концептуальної моделі реалізації сучасних ІКТ технологій в сфері туризму, може дозволити не тільки поліпшити інвестиційну привабливість міста і країни в цілому, але і підвищити безпеку проведення масових заходів за рахунок відеоспостереження.

Проект потребує узгодження дій всіх, що беруть участь, організацій. Так саме потрібна широка реклама цього проекту.

Список використаних джерел:

1. Патент на корисну модель № 73635. Спосіб відео документування переміщень об'єкта за допомогою системи відео фіксації / М. В. Мордвинцев, Ю. Г. Машкаров. 2012. – 4 с.

2. Свідчення на полезну модель № 36912. Система автоматизованого видеонаблюдения и распознавания объектов и ситуаций / И. А. Кан и др. 2004.

К. В. ПЛОСКИЙ

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

1. У сучасному світі важливим чинником суспільного поступу держави є її міжнародна інтеграція, в тому числі, що здійснюється в рамках системи міжнародного сприяння розвитку. Особливого значення здійснення зазначеної інтеграції набуває для перехідних суспільств, адже

ефективність соціально-економічних, політичних реформ у країні може суттєво підсилюватися завдяки інструментам зовнішньої допомоги.

2. На сьогоднішній день курс європейської інтеграції України, за даними соціологічних досліджень, підтримує значна частина українців – у грудні 2012 р. 48 % громадян вважали, що Україні слід

вступати в Європейський Союз (далі – ЄС), 29 % були проти [1]. Опитування свідчить, що така євроінтеграційна лінія підсилюється тим, що молоді громадяни висловлюють більшу підтримку на її користь (вступ до ЄС підтримують 52% молоді віком до 30 років), а відтак з часом можна очікувати зміни у загальній громадській думці та здійснення більш вагомих інтеграційних кроків влади.

Європейські структури в рамках співпраці з країнами-партнерами надають значну допомогу у проведенні їх реформ, наближення до європейських стандартів тощо. Зазначене актуалізує питання реформування системи державного управління щодо залучення та ефективного використання зовнішньої допомоги в Україні. Ці реформи, за останніми оцінками Організації з економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), є невідкладними та такими, що вже давно очікуються від України, багато у чому вони є запізненими [2, с. 12].

3. Очевидно, що завдання вдосконалення системи зовнішньої допомоги є спільним партнерським завданням як донорів так і урядів країн, що отримують таку допомогу. Важливим кроком на шляху виконання зазначеного спільного завдання стало затвердження у 2005 р. більш ніж 100 донорами та країнами, що розвиваються, Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги (далі – Декларація), до якої Україна приєдналася у 2007 р. Декларація визначає завдання партнерства, а саме: причетність, узгодженість, гармонізація, управління орієнтоване на результат, спільна відповідальність [3]. Відповідно до згаданих завдань у Декларації сформовано 15 показників прогресу її виконання, з яких станом на 2010 р. досягнуто лише один із запланованих – посилення спроможності шляхом узгодженої (координованої) підтримки [4, с. 19]. За оцінками ОЕСР такий результат моніторингу носить «витверезний» характер, разом з тим зазначається, що певний прогрес все ж таки досягнуто.

4. За даними моніторингу виконання завдань Декларації у 2010 р. Україна має такі показники:

- партнери мають діючу стратегію розвитку (наявність національної стратегії розвитку, що має чіткі стратегічні пріоритети, які пов'язані з середньостроковими витратами та відображені в щорічних бюджетах) – D (за шкалою від А – найвище значення до Е – найнижче значення);

- потоки зовнішньої допомоги узгоджені з національними пріоритетами (процентне співвідношення допомоги, яка надається донорами для урядового сектору, що відображено в національних бюджетах країн-партнерів) – 47 % (завдання – 85 %);

- посилення спроможності шляхом узгодженої (координованої) підтримки (процент підтримки розвитку спроможності за допомогою спільних програм, що відповідають національним стратегічним пріоритетам країн-партнерів) – 26 % (завдання – 50 %);

- використання національних систем державного фінансового управління (процент донорів та процент потоків допомоги, що використовують національну систему закупівель та/або державне фінансове управління в країнах-партнерах, які

належать до широко прийнятих практик чи мають програму реформ для досягнення цього) – 27 % (завдання – 55 %);

- використання національної системи закупівель – 20 % (середній показник по країнам 44 %);

- посилювати спроможність через запобігання утворенню паралельних структур (кількість паралельних відділів з реалізації проекту у рамках однієї країни) – 84 (у 2007 р. було 46);

- допомога є передбачувана (процентне співвідношення виплат, що відбуваються відповідно до попередньо узгодженого графіку в рамках річного та багаторічних бюджетів) – 63 % (завдання – 71 %);

- непов'язана допомога (відсутність зобов'язань щодо поставки товарів, послуг з країни донора) – 58 % (завдання – 100 %);

- використання спільних систем чи процедур (процентне співвідношення допомоги, що надається через програмні підходи) – 10 % (завдання – 66 %);

- спільні місії донорів – 8 % (завдання – 40 %);

- проведення донорами спільної аналітичної роботи – 27% (завдання – 66 %);

- структури, орієнтовані на результати (прозора й така, що піддається аналізу структура оцінки виконання проектів, яка використовується для виміру прогресу) – В (за шкалою від А – найвище значення до Е – найнижче значення);

- взаємна відповідальність (проводяться спільні оцінки досягнутого прогресу) – спільна оцінка проводиться.

5. Зазначене актуалізує завдання щодо розвитку державного управління у сфері залучення та використання зовнішньої допомоги в Україні, а саме:

- формування національної стратегії розвитку з чіткими пріоритетами, яка повинна стати основою для діалогу з донорами, узгодження потоків зовнішньої допомоги;

- створення такої системи впровадження зовнішньої допомоги в Україні, яка б передбачала передачу українським інституціям відповідальності та управління програмами, які на сьогодні реалізуються донорами (за оцінками експертів створення вищезазначеної системи можна здійснити протягом 3-5 років);

- забезпечення органів влади необхідними ресурсами задля належного управління системою впровадження міжнародної технічної допомоги, передусім людськими, що передбачає запровадження відповідної фахової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Результати загальнонаціонального опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру Разумкова [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/es-iti-gromadjani.htm>.

2. Проект модернізації державних фінансів. Заключний звіт. – К. : Ей.Ті.Сі. Консалтантс ГмБХ, 2012. – 123 с.

3. Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги. Офіційний

переклад [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_271.

4. Aid effectiveness 2005-2010: Progress in implementation the Paris declaration. OECD Publishing, 2011. – 200 p.

5. Офіційний веб-сайт Організації з економічного співробітництва та розвитку [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://stats.oecd.org/Index.aspx?lang=en&DataSetCode=SURVEYDATA>.

К. М. РОМАНЕНКО

СВІТОВИЙ ДОСВІД МАРКЕТИНГОВИХ ІННОВАЦІЙ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В узагальненому вигляді концептуальні засади маркетингових управлінських інновацій звичайно формулюють у межах концепцій менеджменту, переважно не у традиційних його формах, а як складову відносно нового напрямку цієї багатоаспектної управлінської галузі – інноваційного менеджменту. Основні засади застосування інновацій в управлінні розроблені відомим західним теоретиком менеджменту В. Е. Демінгом. Їх доцільно інтерпретувати як концептуальний базис формування державного інноваційного маркетингу, що представляє собою теоретико-методологічну основу переходу державного управління на інноваційну модель свого розвитку з використанням маркетингової парадигми.

Важливою методологічною проблемою є системне визначення соціального контексту маркетингових управлінських інновацій. Концептуальним ядром інноваційної парадигми державного управління може бути лише його розуміння як соціально-політичної функції громадянського суспільства, що має здійснювати реальний контроль за державною діяльністю [2, с. 364]. У процесі поступового відходу від прямої регульовальної ролі держави і реалізації сукупності заходів, спрямованих на зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність, на перше місце виходять регулятиви впливу, адекватні ринковому суспільству.

Важливим напрямом концептуальних інновацій маркетингового характеру у державному управлінні є гумано- та соціоцентрична переорієнтація управлінської діяльності. Концептуальною основою переорієнтації державного управління на інтереси об'єкта управління, передусім людини та суспільства, є теорії якості управління та управлінських послуг. «Під забезпеченням якості розуміємо формування необхідних характеристик продуктів органів публічної влади (нормативно-правових документів, послуг), а під управлінням нею – вплив на процес функціонування органу влади з метою забезпечення якості управління» [3, с. 35].

Перехід на якісні показники у системі органів державного управління і місцевого самоврядування розвинених країн є одним з основних інноваційних компонентів формування постсучасних управлінських практик. Перспективною метою цього процесу є формування системи державного управління якістю в усіх сферах життя з відповідною адаптацією до цього завдання всіх органів державної

влади. Основний соціальний сенс цього інноваційного процесу полягає у встановленні прямого зв'язку між якістю державного управління та якістю життя в країні. У центр управлінської діяльності стає людина, її потреби, і на цій основі розвиваються управлінські технології, мотивація управлінців тощо.

У цьому пункті відбувається перетин концепцій якості управління та управлінських послуг, оскільки остання є основним механізмом соціально-ринкової орієнтації державного управління на потреби громадян («маркетизації»). Орієнтація органів державної влади на громадян як на клієнтів є магістральним напрямом адміністративних реформ останніх десятиліть практично у всіх розвинених країнах. Для суспільства управлінські послуги означають соціоцентричну переорієнтацію державного управління, проте для нього самого це передусім інструмент оптимізації власної організації та процесу цілепокладання. «Організаційну структуру державного управління можна сформувати оптимально за умови забезпечення функціонування відповідних структурних одиниць на засадах конкуренції» [1, с. 134], і саме такі умови створює впровадження практики управлінських послуг громадянам. Тому результатом комплексного впровадження концепції управлінських послуг є не просто демократизація управління, а вдосконалення структури керуючого суб'єкта і керованого об'єкта, підвищення їхніх функціональних можливостей, що сприяє оперативному усуненню негативних процесів усередині системи державного управління, практично неунікних в умовах системних реформ.

Потрібно мати на увазі, що впровадження управлінських послуг, як правило, є ведучим, але не єдиним компонентом системних реформ державного управління, що орієнтуються на адаптацію управлінської діяльності до гуманоцентричних реалій постіндустріального суспільства на основі впровадження маркетингової парадигми. Зарубіжний досвід показує концептуальну єдність кількох напрямів інновацій у державному управлінні маркетингового характеру, до яких передусім слід віднести:

1. Створення умов для інноваційної, творчої, пошукової діяльності професійно підготовлених державних службовців. Стимулювання внутрішньої «креативної свободи» урядових службовців забезпечується не наділенням їх додатковою владою, як це практикується у нашій країні, а максимальним використанням наявного потенціалу відповідальності.

2. Впровадження командного принципу у функціонування органів державної влади як ефективного інструмента боротьби з бюрократією та культивування відповідальності. Управлінська команда стає відповідальною за підготовку програмних рішень. У результаті зникають непотрібні видатки та бюрократичні перепони.

3. Комп'ютеризація державного управління, перехід на електронні носії, впровадження електронних підписів тощо. Цей процес ліквідує рутинну переписку та надмірність у різноманітних звітах. Він також сприяє відкритості управлінської діяльності та систематизації зв'язків з громадянами та іншими об'єктами управління.

4. Набуття органами державного управління статусу суб'єктів ринкових взаємовідносин. При цьому адміністративні структури та урядові агенції працюють напряду з представниками малого та середнього бізнесу через консалтингові бюро, безпосередньо впливаючи на різноманітні ринки та адаптуючи до своїх потреб маркетингові принципи управління.

5. Широкий розвиток соціального партнерства на всіх рівнях. Особливо значущим є формування рівноправних партнерських відносин урядових органів з великим бізнесом у промисловості. Соціальне

партнерство дозволяє успішно використовувати спільні цілі прогресу та оперативно вирішувати економічні, міжгалузеві, громадські та інші проблеми.

Загалом інтерпретація управлінських інновацій в Україні як інноваційного процесу розвитку вітчизняного державного управління дозволяє виявити найбільш значущі з погляду теорії та практики діяльності органів державної влади маркетингові теоретико-методологічні компоненти політико-адміністративного реформування.

Список використаних джерел:

1. *Бандурка О. М.* Визначення принципів державного управління економікою в контексті адміністративного реформування в Україні / О. М. Бандурка, О. П. Рябченко / Актуальні проблеми державного управління. – Х. : ХарПІ НАДУ, 2001. – №1. – С. 129–136.

2. *Мотренко Т.* Адаптація адміністративної системи до стандартів ЄС / Т. Мотренко // Україна-НАТО : інформ.-аналіт. журн. Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України. – 2007. – № 1/2. – С. 77–83.

3. *Пахомова Т.* Забезпечення якості та управління нею в органах державної влади / Т. Пахомова // Право України. – 2003. – №8. – С. 35–40.

С. А. ФЕДЧИШИН

МІСЦЕ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Одним з найважливіших напрямків адміністративної реформи в Україні є розвиток державної служби, вдосконалення її організаційного та правового забезпечення, якісне оновлення змісту з метою ефективної реалізації державної політики та забезпечення прав і свобод громадян, перетворення на службу, що здатна адекватно реагувати на виклики сучасності, реальні та потенційні загрози національній безпеці України. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження теоретичних та організаційно-правових засад державної служби та окремих її видів. Безпосередньо це стосується й дипломатичної служби, визначення її місця в системі державної служби.

За сучасних умов в юридичній науці державна служба класифікується залежно від різних критеріїв (гілок державної влади, порядку проходження, сфери діяльності та ін.). При цьому, спостерігається певна єдність поглядів вчених-адміністративістів щодо належності дипломатичної служби до спеціалізованої державної служби. Так, Ю. М. Старілов відносить дипломатичну службу до спеціалізованого виду цивільної служби, який існує поряд зі загальнофункціональною цивільною та мілітаризованою державною службою [3, с. 158]. С. В. Ківалов та Л. Р. Біла-Тіунова, поділяючи державну службу на адміністративну, мілітаризовану та спеціалізовану, до останньої крім дипломатичної служби відносять службу в органах прокуратури, санітарно-епідеміологічної, податкової, митної служби та деякі інші [2, с. 43]. Загалом ми поділяємо висновок про доцільність віднесення дипломатичної служби до спеціалізованого виду

державної служби, проте вважаємо, що він потребує більш детальної аргументації в рамках спеціального дослідження.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про дипломатичну службу» від 20.09.2001 р. під дипломатичною службою України розуміється професійна діяльність громадян, спрямована на реалізацію зовнішньої політики України, захист національних інтересів України у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном [1]. З огляду на те, що дипломатична служба є окремим видом державної служби, вона повною мірою наділена загальними ознаками останньої (професійна основа здійснення, спрямованість на практичну реалізацію завдань та функцій держави, заробітна плата за рахунок державних коштів та ін.).

Поряд з цим, дипломатична служба характеризується низкою спеціальних, притаманних виключно їй ознак. Вони відрізняють дипломатичну службу від інших видів, сприяють визначенню її місця в системі державної служби України. Повною мірою усвідомлюючи складність поставленої проблеми, звернемо увагу лише на деякі зі спеціальних рис дипломатичної служби. По-перше, це особливий кадровий склад дипломатичної служби. До працівників дипломатичної служби України включаються: а) дипломатичні працівники – службовці, які виконують дипломатичні або консульські функції в Україні чи за кордоном та мають відповідний дипломатичний ранг; б) адміністративно-технічні працівники – державні службовці, які здійснюють

адміністративно-технічне обслуговування системи органів дипломатичної служби [1, ст. 1].

Дипломатичним працівникам, на відміну від адміністративно-технічних, яким присвоюються ранги державних службовців, присвоюються спеціальні звання – дипломатичні ранги. Зокрема, такі як Надзвичайний і Повноважний Посол, Надзвичайний і Повноважний Посланник (першого та другого класу), радник (першого та другого класу), перший секретар (першого та другого класу), другий секретар (першого та другого класу), третій секретар, аташе.

По-друге, дипломатичні працівники проходять дипломатичну службу на дипломатичних посадах системи органів дипломатичної служби України. До неї відносяться внутрішньодержавні органи (МЗС та його представництва на території України) та закордонні дипломатичні установи України (дипломатичні представництва та консульські установи України в інших державах, представництва при міжнародних організаціях). Крім того, вони проходять дипломатичну службу також на відповідних посадах структурних підрозділів Адміністрації Президента України, що забезпечують здійснення Президентом України повноважень у зовнішньополітичній сфері, а також Апарату Верховної Ради та Секретаріату Кабінету Міністрів України, що забезпечують представництво Голови Верховної Ради та Прем'єр-міністра України у зносинах з органами влади інших держав та здійснення заходів з міжнародного співробітництва Верховної Ради і Кабінету Міністрів України.

По-третє, особливим є призначення дипломатичної служби України – практичне виконання зовнішніх функцій української держави. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про дипломатичну службу» основними її функціями є: забезпечення підтримання дипломатичних зносин з іншими державами, представництво України у міжнародних організаціях та спеціальних місіях; захист національних інтересів України, її громадян та юридичних осіб у сфері міжнародних відносин; здійснення зовнішньополітичної діяльності держави і забезпечення єдності її зовнішньополітичного курсу; використання переваг міжнародного спілкування для сприяння внутрішньому розвитку України, зміцненню її національної безпеки та позицій у світі; організація проведення переговорів і укладення міжнародних договорів України та ін.

Порядок проходження дипломатичної служби крім рис, притаманних проходженню державної служби

загалом, також відзначається певною специфікою. Насамперед це пов'язується з ротацією та довготерміновими відрядженнями працівників. Працівники дипломатичної служби підлягають ротації і направляються у довготермінове відрядження з урахуванням їхньої професійної підготовки, спеціалізації, досвіду роботи, а також службової необхідності. Строк відрядження триває до 3 або 4 років залежно від кліматичних умов та політичної ситуації держави відрядження працівника. Після закінчення довготермінового відрядження працівник направляється у наступне відрядження, як правило, не раніше ніж через 2 роки [1, ст. 20-21].

Відзначимо й таку особливість дипломатичної служби як комплексність правового регулювання. Державно-службові відносини, як підкреслюється вченими-юристами, регулюються нормами не лише адміністративного, а й конституційного, трудового, фінансового та інших галузей права [2, с. 27]. Правові засади ж дипломатичної служби відзначаються багаторівневим характером, формуються з норм як національного (конституційного, адміністративного, трудового та ін.), так і міжнародного права (насамперед, дипломатичного та консульського). Крім того, цей перелік слід доповнити й законодавством держави перебування, в якій проходять службу працівники закордонних дипломатичних установ України. У ньому деталізуються і розвиваються положення міжнародних договорів, зокрема Віденської конвенції про дипломатичні зносини та ін., визначаються особливості правового статусу працівників закордонних дипломатичних установ України.

Підсумовуючи зазначимо, що дипломатична служба є невід'ємною складовою системи державної служби України. Вона є спеціалізованим видом державної служби, відзначається яскравою галузевою специфікою, що пов'язана з реалізацією зовнішньої політики та здійсненням управління у цій сфері, зумовлена природою міжнародних відносин та іншими факторами.

Список використаних джерел:

1. Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. № 2728-III зі змін. та доп. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 42. – Ст. 1881.

2. Ківалов С. В. Публічна служба в Україні : підруч. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова. – Одеса : Фенікс, 2009. – 688 с.

3. Старілов Ю. Н. Служебное право : учеб. / Ю. Н. Старілов. – М. : БЕК, 1996. – 698 с.

В. М. ЩЕГОРЦОВА, В. С. ВОЛИК

НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Багатоаспектність функцій і завдань, що реалізуються органами державної влади у різноманітних сферах, актуалізують необхідність професійного навчання державних службовців та його безперервність відповідно до потреб економічного та соціального розвитку країни, становлення

громадянського суспільства. Особливо це стосується керівних посад.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.07.2010 р. № 564 «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і

посадових осіб місцевого самоврядування» система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців створюється з метою задоволення потреби центральних та місцевих органів виконавчої влади у високопрофесійних та висококультурних працівниках, здатних компетентно і відповідально виконувати управлінські функції, впроваджувати новітні соціальні технології, сприяти інноваційним процесам [3].

Успішність навчання державних службовців може залежати від виконання таких пунктів:

– індивідуальний інтерес – державний службовець повинен, перш за все, бути сам зацікавлений у навчанні, підвищенні кваліфікації. Навчання буде більш ефективним, якщо людина вважає його доречним та необхідним для своєї професійної діяльності, і сама зацікавлена у тематиці. Заслугує на увагу точка зору Н. Протасової, яка вважає, що досвід діяльності системи підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців свідчить, що найважливіший за часом етап професійної освіти, яка триває упродовж усієї кар'єри державного службовця, здійснюється на основі традиційних підходів, запозичених з практики середньої та вищої школи. Інформативний характер цих традиційних підходів фактично виключає можливість врахування у навчальному процесі особливостей дорослої людини, її досвіду, реальних потреб і можливостей. Оскільки інформативні моделі орієнтовані на знання, вміння та навички, що стають метою навчального процесу, то доросла людина, для якої освіта є лише засобом досягнення інших життєвих і професійних цілей, перетворюється на пасивний об'єкт навчання, наділений тільки можливістю сприймати запропоновану інформацію [4];

– мотивація до навчання – державний службовець буде прикладати більш зусиль до оволодіння новими знаннями та навичками, якщо буде знати яка винагорода його чекатиме по закінченню навчання;

– практична спрямованість здобутих знань – державний службовець під час навчання повинен розуміти як використовувати здобуті знання на практиці. Крім того, під час самого навчання важливо формувати не тільки знання, а й навички, тобто проектувати теоретичні положення на виконання конкретних завдань;

– зворотній зв'язок – це найліпший засіб дати зрозуміти державним службовцям, якими знаннями вони оволоділи, побачити особистий прогрес, вказати на помилки та окреслити шляхи саморозвитку. При цьому важливо створити атмосферу довіри між інструкторами і тими, хто проходить навчання, державні службовці під час практичних занять не повинні боятися зробити помилки, адже це не тільки підвищить результативність, а й упередить неефективне використання нових знань у професійній практичній діяльності;

– організаційна культура органів виконавчої влади підтримує політику постійного навчання своїх державних службовців. Керівники органів державної влади повинні у колективі створити атмосферу постійного навчання, як всередині організації, шляхом

передачі знань та навичок від досвідчених та професійних кадрів, так і ззовні, шляхом направлення державних службовців на навчання до спеціалізованих освітніх закладів. Державні службовці повинні відчувати підтримку з боку керівництва щодо прагнення удосконалення вже набутих, а також формування та розвитку нових компетентностей [5, с. 367–379].

Інформаційні технології відіграють провідну роль у забезпеченні життєдіяльності сучасного суспільства, в органах виконавчої влади вони постають головним ресурсом з отримання, обробки, накопичення та використання інформації. Тому особливе місце у підвищенні кваліфікації державних службовців, на нашу думку, повинна мати електронна система навчання. Така система передбачає проведення Інтернет-конференцій, активне спілкування в режимі «real-time» з провідними фахівцями-практиками країни [2, с. 88]. Також можливе проведення Інтернет-тренінгів за участю провідних вчених у сфері державного управління за запитами самих державних службовців щодо проблемних питань, що потребують обговорення та інноваційного рішення. Така система навчання дозволить адресно вирішувати проблеми нових знань та підходів в роботі державних службовців без відриву від робочого місця, що значно економить як часові ресурси, так і фінансові, пов'язані з відрядженнями.

Цілком слушною є пропозиція Т. Крушельницької та С. Пригородової про створення єдиної корпоративної інформаційно-комунікаційної системи професійного навчання державних службовців. Створення такої системи дозволить централізовано управляти системою професійного навчання державних службовців, зміцнить комунікативні зв'язки між суб'єктами системи, забезпечить доступ до навчально-методичної та наукової бази, проводити віртуальні заняття, консультації, тренінги тощо [1, с. 55–56].

Система професійного навчання державних службовців повинна ґрунтуватись на навчальному циклі, що має такі етапи: конкретний досвід (він може бути запланованим або випадковим), спостереження (активне осмислення досвіду та його значення), абстрактна концептуалізація (узагальнення досвіду для розробки різних концепцій та ідей, що можуть бути використані при схожих ситуаціях), активне експериментування (перевірка концепцій у нових ситуаціях). Проходження останнього етапу дає новий досвід і навчальний цикл може початися знову. Для ефективного навчання державні службовці повинні бути як спостерігачами, так і учасниками, переходити від опосередкованої участі до об'єктивного аналітичного мислення.

Список використаних джерел:

1. Крушельницька Т. Удосконалення системи професійного навчання державних службовців: інноваційно-інформаційний аспект / Т. Крушельницька, С. Пригородова // Вісник НАДУ : зб. наук. пр. / редкол. : В. Т. Нанівська (голов. ред.) [та ін.]. – К. : Вид-во НАДУ, 2010. – № 4. – С. 49–57.

2. Мостовий Г. Технологія формування професійних компетенцій персоналу в органах державної влади / Г. Мостовий, В. Бабаєв // Вісник НАДУ : зб. наук. пр. – К. : Вид-во НАДУ, 2011. – № 2. – С. 81–89.

3. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : постанова Кабінету

Міністрів України від 07.07.2010 р. № 564. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/564-2010-%D0%BF>

4. Протасова Н. Теоретичні основи навчання державних службовців у системі підготовки та підвищення кваліфікації : навч.-метод. посіб. / Н. Протасова. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 160 с.

5. Relay D. Understanding how people learn / D. Relay. – London : Kogan Page, 1994. – 521 p.

О. О. ГАВРИЛОВА

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄС

Нові вимоги до системи публічної служби поширюються рівною мірою і на підготовку державних службовців, в тому числі і з іноземної мови. У даний час навчання іноземній мові перебудовується відповідно до загальноєвропейських вимог, що обумовлено наміром України увійти в єдиний загальноєвропейський простір вищої освіти.

Завдання полягає не тільки в тому, щоб адаптуватися до нових вимог, але й працювати на випередження. Зміст навчання має відповідати потребам економічного і соціального розвитку держави, певне значення повинно надаватися стратегічному плануванню.

У даний час «...відбувається комплексна трансформація інституту професійної освіти, змінюються життєві траєкторії його суб'єктів, зміст, форми і методи навчання, переосмислюється сутність, продукт і цілі діяльності» [2, с. 4]. З одного боку, в навчанні зберігаються класичні традиції, а з іншого – необхідно враховувати що в світі відбуваються політичні, соціальні, культурні трансформації.

Модернізація змісту освіти на сучасному етапі розвитку суспільства не в останню чергу пов'язана з інноваційними процесами в організації навчання іноземним мовам.

На відміну від колишніх цілей навчання, коли основний акцент робився на знанні мовного матеріалу, в першу чергу, лексики та граматики, і вмінні перекладати, в даний час метою навчання є формування комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція передбачає оволодіння всіма видами мовної діяльності та комунікативне використання іноземної мови в повсякденних, загальних ділових і професійних ситуаціях міжкультурного спілкування [2, с. 8].

Особливо слід підкреслити значимість такої складової комунікативної компетенції як соціокультурна компетенція, роль якої нівелювалася протягом тривалого часу. Важливість соціокультурного фактора зростає в даний час, коли державні службовці повинні бути готові до співпраці та взаємодії з представниками країни досліджуваної мови, до спілкування на інтеркультурному рівні, повинні розуміти різні корпоративні культури.

У процесі навчання ми не можемо дати людині запас знань на все життя. Завдання полягає в тому,

щоб дати основні базові орієнтири знань, розвивати пізнавальні інтереси і здібності учнів, прищепити їм ключові компетенції, необхідні для подальшої самоосвіти. Державний службовець повинен вміти самостійно здобувати знання, безперервно працювати над власним управлінським саморозвитком, постійно поглиблювати знання, уміння, майстерність. Для іноземної мови ця вимога є особливо актуальною, оскільки іноземну мову, в силу специфіки цього предмета, необхідно постійно підтримувати на належному рівні за рахунок регулярного використання або тренування.

Автономне навчання починається, як тільки припиняється викладання, і продовжується протягом всього життя. У відповідності з цим державні службовці повинні володіти стратегіями автономного навчання, тобто вміти вчитися самостійно, брати на себе відповідальність за власне навчання, самостійно визначати цілі і шляхи вивчення іноземної мови. Щоб вміти самостійно здобувати знання протягом усього життя, необхідно мати так звані процедурні знання («навчатися вчитися») і володіти різними стилями навчання. Оволодіння і активне користування протягом всього життя так званими процедурними знаннями як основою самоосвіти є важливою метою в рамках сучасного підходу до вивчення іноземної мови.

Визначення та облік індивідуальних психофізіологічних якостей кожної конкретної людини, його потреб, мотивів і інтересів є умовою його раціонального навчання. У відповідності з цим за своїми формами, програмами, термінами навчання підготовка державних службовців повинна відповідати як інтересам держави в цілому, так і кожної окремої особистості зокрема.

Для дорослих навчання і освіта не є основними видами діяльності, а здобувають реальну цінність тоді, коли стають найважливішим чинником розвитку особистості, засобом вирішення конкретних життєвих і професійних проблем, служать досягненню індивідуальних цілей, особистісному самовираженню, самореалізації.

У сучасних умовах певну трансформацію переживає сам навчальний процес, в який все більше входять нові методи викладання, в тому числі ігрові. Специфіка гри полягає в тому, що вона більш вільно

співвідноситься з поняттям місця і часу, може охоплювати континенти і історичні епохи [2]. Досвід, отриманий в грі, повинен увійти в систему компетентності держслужбовців.

В епоху надлишку інформації викладач перестає бути простим транслятором знань, традиційні форми проведення занять повинні поступитися місцем новим технологіям, призначеним для того, щоб підготувати розум учня до дослідження, розуміння, а не просто наповнити його знаннями. Викладачі вміють давати знання, але «розуміючі» педагогічні технології залишаються надбанням небагатьох ентузіастів.

Т. В. КАМОК

ТІМБІЛДІНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Ми маємо прагнути не до загального розуміння, а до того, щоб нас неможливо було не зрозуміти.

Вергілій

У Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 р. (далі – Концепція) зазначається, що для створення професійної, політично нейтральної та ефективної державної служби поряд із законодавчим забезпеченням необхідно розвивати інституційну базу й забезпечувати послідовність у впровадженні нових засад діяльності, кардинальну перебудову кадрової політики [4]. При цьому наголошується, що головною проблемою існуючої системи державної служби України є недостатнє застосування сучасних технологій управління людськими ресурсами, відсутність єдиних управлінських стандартів державної служби в усіх органах виконавчої влади центрального та місцевого рівнів. На думку розробників Концепції, саме впровадження ефективної системи управління персоналом на державній службі створить передумови для подальшого здійснення заходів, спрямованих на модернізацію державного управління на основі демократичних цінностей і принципів урядування.

Отже, одним із перспективних напрямів удосконалення системи державної служби України є пошук сучасних управлінських технологій, здатних не лише модернізувати існуючі державноуправлінські відносини, але й запровадити нові цінності й стандарти професійної діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Щодо цінностей і моделей державного управління, то тут ведуться палкі дискусії стосовно того, за якими принципами будувати політико-адміністративну систему, які конституційно-правові засади визначатимуть зміст діяльності державних інституцій, яким чином адаптувати стандарти європейського адміністративного простору до умов України тощо. Не поглиблюючись у зміст цих дискусій, хочемо визначити власну позицію з цього приводу. На нашу думку, адаптація сучасних принципів «Належного врядування» (*Good Governance*) до професійної

Інноваційні педагогічні технології в навчанні іноземній мові охоплюють нові форми і методи навчання, закономірності побудови навчального процесу, використання нових інформаційних технологій, інтернет-ресурсів.

Список використаних джерел:

1. *Бориско Н. Ф.* Новые типовые программы по иностранному языку для вузов и их особенности / Н. Ф. Бориско // *Иноземні мови.* – 2006. – № 3. – С. 3–9.
2. *Инновационные технологии в образовании* / под ред. И. И. Абылгазиева, И. В. Ильина / [сост. Д. И. Земцов]. – М. : МАКС Пресс, 2011. – 141 с.

діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування України має відбуватись поступово через проходження низки еволюційних етапів, причому не заперечуючи кращі управлінські практики, що склались в межах «Нового публічного менеджменту» (*New Public Management*). Традиційну модель державного управління, яка домінувала впродовж більшої частини ХХ ст., було замінено в середині 1980-х рр. на гнучку ринкову модель Нового публічного менеджменту, і це було не просто питання реформи або незначних змін у стилі управління, а цілком виправдана трансформація ролі держави в суспільстві, а також відносин між урядом і громадянами. Традиційна модель державного управління була дискредитована теоретично й практично, а запровадження нових форм публічного врядування означало, що поява сучасної парадигми в державному секторі є прямим викликом основоположним принципам традиційної державної адміністрації.

Саме в межах концепції Нового публічного менеджменту лінія між управлінням у державному і приватному секторах «демаркувалася», тому що ефективні управлінські практики стали більш універсальними за своїм змістом. Крім того, ця концепція свідчила на користь ефективного менеджменту в рамках урядових установ. Ключовими елементами Нового публічного менеджменту стають різні форми децентралізованого управління в рамках державних послуг (наприклад, створення автономних установ), а також зростаючий інтерес до продуктивності й клієнто-орієнтованості.

Ідея тимбілдингу (*team building*) активно впроваджується в моделі Нового публічного менеджменту, адже саме від персоналу публічної служби вимагалась ефективність кожного управлінського рішення, кожної дії та вчинку. У Вікіпедії (*Wikipedia – Вільна енциклопедія*) поняття «Team building» визначається як управлінська технологія, спрямована на формування і закріплення єдиних цінностей і принципів діяльності організації [3]. До тимбілдингу належить широкий спектр заходів, спрямованих на підвищення продуктивності команди.

Процес тимбилдингу побудований на п'яти ключових постулатах:

– успішна команда складається з набору ефективних фізичних осіб (це службовці, які мають досвід, мають здатність до вирішення завдань, відкриті до вирішення проблем, орієнтовані на дії);

– члени команди формують між собою взаємовідносини за системою зворотного зв'язку;

– ефективність команди залежатиме переважно від того, яким чином сформовано цілі команди (врахування особливостей внутрішнього і зовнішнього середовища);

– ефективне керівництво команди залежатиме від лідерських компетенцій (компетентний лідер зосереджений на цілі, забезпечує належний клімат, зміцнює довіру членів команди, визначає пріоритети, демонструє достатню «ноу-хау» і підвищує продуктивність через зворотній зв'язок);

– соціально-психологічний клімат і організаційна культура мають стати «духом» командної поведінки.

На думку вчених, ідея командних методів роботи була запозичена зі світу спорту і стала активно впроваджуватись у практику менеджменту в середині ХХ ст. Сучасна модель тимбилдингу сьогодні забезпечує ефективне управління і розвиток інституції (установи). На думку фахівців, поняття команди характеризується декількома ознаками: загальна мета, професійна відповідальність і кінцевий результат. Кожен керівник, прагнучи організувати командну роботу, повинен пам'ятати про чіткий розподіл обов'язків, відповідальність за їх виконання, мотивацію працівників та інші складові. Висока мотивація, чіткий розподіл завдань, адекватний розподіл відповідальності, активні комунікації між виконавцями завдань – це складові командної роботи.

Правильний підбір кадрів надає змогу реалізувати принцип «кожна людина на певному місці і кожне місце – для певної людини». Людина забезпечує максимальну⁷ віддачу, якщо виконує посильну роботу, що відповідає її нахилам, здібностям, рівню загальної й спеціальної підготовки.

На жаль, кришталева мрія японського менеджера «всі відповідають за все» в командній роботі нездійснена. Адже в нашому менталітеті «всі» означає «ніхто». Тому для досягнення мети – створення команди – слід переглянути застарілі показники оцінювання діяльності державних службовців. Вміння працювати в команді – важлива складова, необхідна при оцінюванні роботи державного службовця, один із критеріїв, за яким потрібно оцінювати. Саме тому ефективне функціонування системи державного управління залежить не лише від її організаційної структури, але й особистих характеристик персоналу.

Час висуває нові вимоги до підготовки державних службовців, що має бути відображено в методиці оцінювання результатів їх роботи. В Україні наразі не розроблено відповідної об'єктивної методики, що зумовлює необхідність реформування всієї системи оцінювання та пошуку ймовірних шляхів розв'язання даної проблеми.

Компетентність, професіоналізм, вміння та навички виступають складовою тимбилдингу. Тому при

створенні команди важливо враховувати особисті якості, рівень інтелекту, самоконтроль працівників, не кажучи вже про професійну підготовку та креативне мислення, здатність до діалогових форм взаємодії й співпраці, що повинні стати основою професійної компетентності. З огляду на це вкрай важливою проблемою є залучення на державну службу висококваліфікованих фахівців, порядних, патріотично налаштованих громадян.

В Україні управління персоналом є одним із болючих аспектів. Для успішного розв'язання цієї проблеми в кожному державному органі потрібно визначити функції претендента на посаду. Вони задаються професіограмою, тобто систематизованим описом комплексу якостей, якими повинен володіти співробітник, що претендує на дану посаду. В основі професіограми або моделі посади лежать майбутні потреби організації в кадрах, які можуть виникнути в процесі її розвитку.

Для підбору кадрів використовують конкурс. З цієї метою, за можливостю, через газети оповіщають про заміщення вакансій і відбір комісією кандидатів з числа тих, хто виявив бажання взяти участь у конкурсі. До кандидата на заняття вакантної посади висуваються відповідні вимоги. Згідно з чинним законодавством конкретні обов'язки та права державних службовців визначаються на основі Довідника типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад держслужбовців і відображається в посадових положеннях та інструкціях, що затверджуються керівниками відповідних державних органів у межах закону та їх компетенції [1].

У практичній діяльності, пов'язаній із переміщенням кадрів, оцінювати роботу кандидата доцільно не однією особою, а колективом, з використанням об'єктивних критеріїв і досконалих методів. В інтересах справи й кожного працівника необхідно створити такі умови, за яких кожен кандидат бачив би перспективи свого просування по службі й розумів, від яких реальних умов залежить це просування.

Політика кадрового командного добору державних службовців повинна базуватися на принципі системності й наукового забезпечення. Для успішного добору персоналу потрібно ввести й тестування, що не є новим для нашої країни, адже ще в 30-х рр. ХХ ст. у нас уже існувала система психотехнічних тестів, за допомогою яких визначали професійну придатність (чи непридатність) кандидатів у водії.

Залежно від призначення тести поділяють на професійні й психологічні. Професійні тести дають змогу визначити придатність працівника для відповідної професії. За допомогою психологічних тестів випробовують загальну обдарованість і світогляд, кмітливість, спеціальну теоретичну ерудицію працівника. Але тестування дає досить загальне уявлення про особу і тому не може повністю замінити інші види роботи з кадрами. Так, у дослідженнях багатьох закордонних авторів містяться твердження, що психологічні тести не виправдали покладених на них надій. За їх допомогою визначається тільки стан особи у даний момент і в даній конкретній ситуації. Цей стан

змінюється залежно від часу і ситуації. Тобто, дане питання ще потребує свого вивчення, аналізу та вдосконалення.

Таким чином, дослідження технології командної роботи дозволяє дійти висновку, що вона потрібна, а кожен керівник повинен прагнути створити власну команду, яка працювала б задля спільної справи, на благо держави.

Список використаних джерел:

1. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nads.gov.ua/>

control.ru/publish/article;jsessionid=92F7053EFBF6C369B2E8B28564F7AC87?art_id=501533.

2. Кадрова політика і державна служба : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. Т. Гончарук, Н. А. Липовська [та ін.] ; за заг. ред. проф. С. М. Серьогіна. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2011. – 352 с.

3. Командообразование [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.06.2012р. №411-р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/411-2012-%D1%80>.

О. А. НОСИК

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПРИ ПІДБОРІ КАДРІВ – ОСНОВНА ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ ЩОДО РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУСПІЛЬСТВА

В останні роки державна кадрова політика в Україні стає більш послідовною. Вона має вектор розвитку, спрямований на вдосконалення системи регулювання кадрових процесів та відносин. Велике значення приділяється визначенню головних критеріїв підбору кадрів, удосконалюються підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації персоналу, спрямовані на раціональне використання кадрового потенціалу країни в цілому.

Основною складовою процесу вдосконалення державної кадрової політики є прийняття нового Закону України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. № 4050-VI, який набуде чинності з 01.01.2014 р. З прийняттям цього нормативного акту можна буде відмітити серйозний крок до розбудови в Україні професійної нейтральної та ефективної державної служби європейського зразка, яка забезпечуватиме результативну та ефективну діяльність органів державної влади та надання якісних послуг громадянам.

Ефективна державна служба повинна бути забезпечена професійними кадрами відповідно до сучасних потреб державного управління. Головним механізмом у цьому процесі буде мати місце компетентний підхід при підборі кадрів на посади державних службовців.

Питання впровадження компетентного підходу розглядалися в роботах закордонних і вітчизняних учених. Так, американський учений Р. Бояцис у контексті компетенцій людини розкриває інтегровану модель компетенцій, дає оцінку ефективності управлінської діяльності, методи оцінки професійної діяльності; російські вчені Т. Геріш висвітлює питання компетентного підходу як основу модернізації професійного утворення, В. Байденко досліджує проблему компетентного підходу до проектування державних освітніх стандартів вищого професійного утворення.

Український учений О. Онопрієнко формулює на основі аналізу робіт закордонних дослідників визначення понять «компетентність» і «компетентнісний підхід», приводить приклади переліків ключових

компетентностей, певних і зафіксованих у відповідних нормативно-правових документах низки європейських країн. В. Сороко та О. Оболенський досліджують проблему професійних стандартів і профілів компетентностей у системі державної служби, Н. Ничкало – компетентності державного службовця, Г. Кушнірова – види й рівні професійної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування, Л. Гогіна – компетентнісний підхід у професійному навчанні державно-управлінських кадрів. Більша частина цих досліджень спрямована на висвітлення питань у галузі освіти, але не вирішеними залишаються проблеми впровадження компетентного підходу під час процедури підбору кадрів на посади державної служби, з метою підвищення рівня професіоналізму й компетентності персоналу.

Термін «компетенція» походить від латинського слова «competere», що означає добиватися, відповідати, підходити. Це коло повноважень, наданих законом, уставом або іншим актом державному органу або посадовій особі, знання, досвід у певній області, у якій носій компетенції добре обізнаний.

Під компетентнісним підходом слід розуміти не просто знання, уміння й навички, придбані за час навчання (професійної підготовки, підвищення кваліфікації), але й знання, уміння й навички, які необхідні для роботи фахівця в певних умовах і при конкретних обставинах. Компетенція може рости майже протягом всього професійного життя людини. Це буде зумовлено викликами сьогодення та здатністю державного службовця розпізнавати проблеми громадського життя, орієнтуватися в них, засвоювати нові знання й нові моделі поведінки.

З метою адаптації України до європейського освітнього простору, введення європейських стандартів та вимог ринку праці до компетентностей фахівців, підвищення якості та ефективності підготовки кадрів затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 Національна рамка кваліфікацій. Це системний і структурований опис кваліфікаційних рівнів, призначений для використання органами виконавчої влади, установами та організаціями, що реалізують державну політику, роботодавцями, іншими

юридичними і фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій, якісного добору кадрів.

Особа, яка претендує на зайняття посади державної служби, відповідно до норм Закону України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. № 4050-VI повинна відповідати мінімальним загальним вимогам до освітньо-кваліфікаційного рівня та досвіду роботи. Цими ж нормами передбачено обов'язкове встановлення вимог до напряму підготовки (спеціальності) особи, що претендує на зайняття посади держслужби.

Вимога щодо наявності вищої освіти до особи, яка претендує на зайняття посади державного службовця, носить не рекомендаційний, а обов'язковий характер, вона закріплена законодавчо. Яку саме освіту повинен мати претендент на посаду (повну вищу, базову чи неповну вищу) залежить від належності посади до відповідної підгрупи відповідно до ст. 16 Закону України «Про державну службу», де визначені вимоги до рівня професійної компетентності особи, яка претендує на зайняття посади державної служби.

Компетентність державного службовця – це наявність глибоких фахових знань у певній галузі чи сфері діяльності, вміння аналізувати та прогнозувати розвиток ситуацій та добути на практиці знання щодо вирішення певних проблем, а також правомочність вирішувати їх, уповноваженість відати певними справами.

З метою дотримання загальних та спеціальних вимог, вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття посад державної служби, законодавством передбачено розроблення профілів професійної компетентності посад.

Профіль професійної компетентності посади державної служби – комплексна характеристика посади державної служби, що містить визначення змісту виконуваної за посадою роботи та перелік спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних державному службовцю для виконання посадових обов'язків

Профілі професійної компетентності посад державної служби у державному органі, органі влади Автономної Республіки Крим або їх апараті, використовуються керівником державної служби, службою персоналу, керівниками відповідних структурних підрозділів державного органу для:

– диференціації вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття посад державної служби;

– визначення обсягу відповідальності та повноважень за кожною посадою державної служби у державних органах;

– забезпечення об'єктивності під час проведення конкурсу на зайняття вакантних посад державної служби, планування кар'єри державних службовців та її розвитку, просування по службі, щорічного оцінювання результатів службової діяльності, визначення необхідності підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, розроблення системи стимулювання державних службовців;

– оцінювання відповідності рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття посад державної служби у державних органах, необхідним мінімальним вимогам, що визначені керівником державної служби;

– визначення особистих потреб державних службовців у підвищенні рівня професійної компетентності;

– підвищення ефективності роботи служб персоналу з управління людськими ресурсами та якості роботи державних службовців тощо.

Профілі професійної компетентності посад державної служби у державних органах є основою для розроблення посадових інструкцій для цих посад, які визначають та закріплюють перелік конкретних прав, обов'язків, повноважень та відповідальності, забезпечують належні умови для ефективної роботи державних службовців.

Таким чином, застосування компетентнісного підходу при підборі кадрів на посади державної служби є одним з основних вимог сьогодення для досягнення основної мети державної кадрової політики – формування й раціонального використання кадрового потенціалу суспільства щодо надання якісних послуг громадянам.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. // *Голос України*. – 2012. – № 10.

2. Державна служба в Україні : соціально-правовий та організаційний аспекти : навч. посіб. / авт. кол. Ю. П. Сурмін, Т. В. Мотренко, Р. А. Науменко та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 204 с.

3. *Дубенко С. Д.* Державна служба і державні службовці в Україні : навч.-метод. посіб. / С. Д. Дубенко ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К., 1999. – 244 с.

4. *Кадровик України*. – 2012. – № 10.

5. *Словник іноземних слів та виразів* / авт.-склад. Є. С. Зенович. – К. : Олімп ; ТОВ «Фірма «Видавництво АСТ», 1998. – 608 с.

Т. І. КАРНАУХ

ДІЯЛЬНІСТЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

В умовах посилення впливу внутрішніх і зовнішніх викликів зростає значення системи управління державними фінансами як фундаментальної складової для розвитку інших сфер реалізації державної політики. Важливість подальшого підвищення ефективності

системи управління зумовлена необхідністю постійного розвитку, оновлення та реагування на зовнішнє та внутрішнє середовище, що змінюється. Розвиток зазначеної системи потребує не тільки удосконалення роботи центральних органів виконавчої

влади (далі – ЦОВВ), а і посилення діалогу та співробітництва Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) з громадськістю. Виникає необхідність у визначенні напрямів розвитку системи управління для подальшого підвищення ефективності її функціонування через удосконалення нормативно-правового регулювання комплексу її складових та поглиблення координації діяльності органів державної влади, що здійснюють державну політику [1]. Він залишається єдиним органом результати управління якого залежать від злагодженої роботи таких важелів, як вироблення політики, бюджетний процес, управління в рамках відповідної політико-адміністративної культури [2, с. 112].

Владний орган здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші ЦОВВіє., Раду міністрів Автономної Республіки Крим (далі – АРК) та місцеві державні адміністрації (далі – МДА). Його діяльність спрямовується на забезпечення інтересів Українського народу шляхом виконання Конституції та законів України, актів Президента України (далі – ПУ), а також Програми діяльності КМУ, схваленої Верховною Радою України. Він спрямовує і координує роботу міністерств та інших ЦОВВ, які забезпечують проведення державної політики у відповідних сферах суспільного і державного життя (діяльність ЦОВВ, керівники яких не входять до складу КМУ, спрямовується і координується міністрами); Ради міністрів АРК щодо виконання Конституції та законів України, актів ПУ і актів КМУ на території АРК; МДА щодо виконання Конституції та законів України, актів ПУ, актів КМУ, органів виконавчої влади вищого рівня, здійснення на відповідній території інших наданих МДА повноважень. КМУ спрямовує діяльність органів виконавчої влади на сприяння ефективному функціонуванню та розвитку місцевого самоврядування та взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення [3].

Міністерство юстиції України (далі – МЮОУ) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ. МЮОУ є головним органом з формування та забезпечення реалізації державної правової політики, що покликаний координувати діяльність міністерств, інших ЦОВВ, Ради міністрів АРК, міністерств та інших органів виконавчої

влади АРК, МДА, а також державних підприємств, установ, організацій та державних господарських об'єднань, навчальних закладів із питань щодо правової освіти населення, перевіряти стан їх діяльності із зазначених питань та надавати їм необхідну методичну допомогу; надавати роз'яснення з питань, пов'язаних із діяльністю МЮОУ, його територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління міністерства. Він здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку головні управління юстиції МЮОУ в АРК, в областях, містах Києві та Севастополі, а також районні, районні у містах, міські (містобласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції. Міністерство під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими органами державної влади, допоміжними органами і службами, утвореними ПУ, з органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями [3]. Основними напрямками розвитку системи управління державою є: розширення повноважень МЮОУ як незалежного державного органу у частині здійснення контролю за реалізацією державної правової політики; запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом, визначення стратегічних цілей розвитку держави з урахуванням можливостей бюджету, а також забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності державної правової політики.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку системи управління державними фінансами : розпорядження Кабінету Міністрів України № 633-р від 03.09.2012 р. / Міністерство юстиції України // Офіційний вісник України. – 2012. – № 67. – С. 61–68.
2. *Берега А. В.* Реформування публічної влади: сучасні концепції та політична практика : моногр. / А. В. Берега. – К. [б. в.] : Логос, 2012. – 360 с.
3. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 07.10.2010 р. № 2591-VI / Верховна Рада України // ВВР України. – 2011. – № 9. – Ст. 58.
4. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 395/2011 / Міністерство юстиції України // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – С. 45–55.

А. В. КОВАЛЕНКО

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сфера захисту прав споживачів є невід'ємною і вагомим складовою загальних прав людини. З усіх суб'єктів ринку, споживач є єдиним учасником, який не має можливості ефективно відстоювати свої законні права без належної підтримки з боку держави. Право на отримання якісного та безпечного товару (роботи, послуги) є ключовим для будь-якого споживача. Рівень розвитку та цивілізованості споживчого ринку в країні визначається через стан задоволення потреб

споживачів. Це має важливе значення тому, що споживча спільнота не обмежується тільки громадянами певної країни, але й громадянами іноземних держав, які перебувають на її території. Повага та дотримання: законних прав споживачів з боку державних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, так само як і відсутність такого ставлення до потреб споживачів, суттєво впливає на імідж країни.

Україна, першою з країн СНД, у 1991 р. прийняла Закон «Про захист прав споживачів», чим засвідчила повагу до міжнародних засад цивілізованого громадян як споживачів. Але, попри прийняття чисельних законодавчих та інституційних змін, система захисту прав споживачів в Україні й далі має низку проблем. Однією з таких проблем є недосконалість в українській системі з захисту прав споживачів ефективних інноваційних технологій, які діють в країнах Європейського Союзу. Як наслідок, невідповідність української системи захисту прав споживачів сучасним міжнародним системам, наприклад тій, що існує у Європейському Союзі. Аналіз кращих практик захисту прав споживачів в країнах Європейського Союзу свідчить про різноманітність підходів до врегулювання та удосконалення системи захисту прав споживачів.

В Україні почали впроваджувати сучасні технології щодо здійснення контролю на споживчому ринку. Прикладом цього є затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Порядок функціонування системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, та подання повідомлень для внесення до неї» від 26.12.2011 р. № 1398. Цей Порядок визначає механізми функціонування системи оперативного взаємного сповіщення між органами виконавчої влади про продукцію, що становить серйозний ризик, та подання повідомлень для внесення до зазначеної системи з метою запобігання потраплянню небезпечної продукції до споживачів.

Система сповіщення формується з повідомлень, що подаються органами державного ринкового нагляду в разі виявлення ними продукції, що становить серйозний ризик, та може містити відомості про зазначену продукцію, отримані з міжнародних, регіональних та іноземних систем повідомлення або в інший спосіб від уповноважених органів іноземних держав.

Доступ до відомостей, що містяться в системі сповіщення, мають органи державного ринкового нагляду та їх територіальні органи, митні органи, Мінекономрозвитку та громадськість [2].

Але в цьому Порядку немає жодного згадування про органи місцевого самоврядування, що здійснюють захист прав споживачів. На теперішній час органи місцевого самоврядування залишилися наодинці у вирішенні питань щодо захисту прав споживачів. Держава фактично втратила контроль за діяльністю суб'єктів господарювання з виробництва, реалізації товарів. Як результат, на споживчий ринок продовжують потрапляти неякісні та фальсифіковані товари. Про рівень незаконного обігу товарів на внутрішньому ринку України свідчать матеріали контролюючих та правоохоронних органів. Так, за статистичними даними, зі 100 % перевірених суб'єктів господарювання, порушення встановленого порядку

виготовлення, зберігання, транспортування та реалізації товарів було виявлено у 84 % перевірених суб'єктів господарської діяльності [3]. Найбільше з цими фактами стискаються органи місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів. Відповідно до п. 3 ст. 28 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1024-ХІІ (зі змінами та доповненнями): «У разі виявлення продукції неналежної якості, фальсифікованої, небезпечної для життя, здоров'я, майна споживачів і навколишнього середовища негайно повідомляти про це відповідні територіальні органи з питань захисту прав споживачів, інші органи, здійснюючі контроль і нагляд за якістю і безпечністю продукції» [1].

Але на практиці, взаємодія органів місцевого самоврядування з державними органами виконавчої влади щодо оперативного реагування та прийняття відповідних заходів по факту виявлених неякісних, фальсифікованих товарів є недосконалою. Тому постає питання у впровадженні сучасних інноваційних технологій з метою вдосконалення механізму взаємодії між органами місцевого самоврядування та державними органами виконавчої влади щодо здійснення дієвого контролю за надходженням на споживчий ринок України якісних товарів, робіт та послуг.

Упроваджуючи нові інноваційні технології щодо захисту прав споживачів на місцевому рівні, необхідно враховувати позитивний досвід країн Європейського Союзу, які на рівні нормативно-правового забезпечення створили дієву систему оперативного зв'язку з питань захисту прав споживачів. Впровадження інноваційних технологій значно покращить оперативний зв'язок між державними органами виконавчої влади, що здійснюють контроль у сфері захисту прав споживачів та органами місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів і стане ефективним важелем у протидії незаконному обігу неякісної, фальсифікованої продукції в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1024-ХІІ (1024-12) // ВВР України. – 1991. – № 30.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок функціонування системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, та подання повідомлень для внесення до неї» від 26.12.2011 р. № 1398.

3. Прес-служба Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: Мінекономрозвитку посилить нагляд за якістю продукції, що реалізовується на вітчизняному ринку [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art>.

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Одним із важливих напрямів євроінтеграції є адаптація українського законодавства та реформування державного управління відповідно вимог європейського права та управління. Це актуалізує питання щодо визначення основних цілей та завдань реформування державної служби України в умовах євроінтеграції.

Ефективне здійснення державної служби - це один з найважливіших чинників успішної реалізації політичних, економічних, соціальних та антикризових програм в Україні. Її діяльність має бути направлена на задоволення потреб громадян, захист демократичних цінностей, створення умов для політичної та економічної свобод, забезпечення розвитку відкритого громадянського суспільства.

На даному етапі державна служба стикається з проблемами, котрі перешкоджають реальній адаптації до умов європейського співтовариства, та потребують негайного вирішення, а саме: відсутність чіткого законодавчого розмежування політичних та адміністративних функцій у системі державного управління, що призводить до плінності кадрів серед державних службовців, недосконалість системи проходження державної служби (відбір, призначення, просування по службі) та ін.

Серед основних напрямків адаптації державної служби України до стандартів Європейського Союзу виділено наступні: вдосконалення правових засад функціонування державної служби, реформування системи оплати праці державних службовців, вдосконалення та підвищення ефективності управління державною службою, професіоналізація державної служби [3].

Задля того, щоб державна служба України набула європейського зразка необхідно в законодавчих актах передбачити: встановлення публічно-правових відносин між державними службовцями і державою, реформування і законодавче врегулювання системи оплати праці державних службовців, встановлення індивідуальної дисциплінарної відповідальності державних службовців, конкретного переліку дисциплінарних порушень і дисциплінарних стягнень, порядку оскарження.

Низку цих вимог враховано в новому Законі України «Про державну службу», який визначає основи функціонування професійної державної служби, що ґрунтується на верховенстві права та є лояльною до легітимного керівництва держави. Ним регулюється державна служба як публічно-правові відносини між державним службовцем і державою, що виникають під час здійснення професійної діяльності в органах державної влади щодо реалізації державно-владних повноважень з отриманням грошової винагороди за рахунок коштів державного бюджету [1].

Закон ґрунтується на європейському розумінні професійності державної служби, що полягає в

об'єктивності, справедливості та неупередженості при підготовці політичних та прийнятті адміністративних рішень, незалежності професійної позиції державного службовця від впливу політичного чи приватного інтересів, відданості інтересам суспільства, лояльності до держави та її легітимного політичного керівництва.

Вдосконаленню функціонування інституту державної служби сприяє Державна цільова програма розвитку державної служби на 2011 – 2015 рр., яка спрямована на покращення якості державних послуг шляхом удосконалення системи та структури органів виконавчої влади та підвищення професійної спроможності державних службовців.

Досягнення цієї мети посилять здатність системи державної служби до розроблення ґрунтовних варіантів дій щодо формування політики та реалізації рішень уряду, оперативних змін на вимоги і виклики, що виникають у процесі суспільної трансформації. Посилення правового та соціального статусу державного службовця, професіоналізація його роботи призведуть до позитивних змін у суспільному сприйнятті як державної служби, так і системи державного управління в цілому [2].

Окремим проблемним блоком питань на шляху до Європейського Союзу є надання державних послуг. Основою для встановлення порядку надання державних послуг має стати нормативне визначення поняття «державні послуги», встановлення порядку і регламенту надання послуг, критеріїв оцінки їх якості. З цією метою слід систематично проводити оцінки результатів діяльності державних органів через опитування громадян для виявлення задоволення їх потреб у послугах. Модернізувати та удосконалити діяльність апаратів державної влади, оптимізувати чисельність, постійно проводити моніторинги відповідності їх діяльності вимогам суспільства. Пріоритетом державної політики має стати професіоналізація державної служби насамперед через систему професійного навчання державних службовців.

Вирішення основних проблемних питань, особливо стабільність корпусу

державних службовців, їх професіоналізм, можливе за умови здійснення необхідних інвестицій у розвиток кадрового ресурсу та створення потужної горизонтальної інфраструктури управління процесом європейської інтеграції у всій системі державних органів.

Отже, зважаючи на стратегічне завдання України щодо здійснення комплексу системних перетворень та створення певних передумов для вступу до Європейського Союзу, вивчення досвіду і наближення державної служби до загальноприйнятих стандартів ЄС, набуває особливо актуального значення. У результаті, можливе створення якісно нової моделі державної служби відповідно до найкращих європейських практик.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на 2011 – 2015 роки». – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

3. *Поважний О. С.* Концептуальні засади професійного супроводу державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування в системі безперервної освіти : моногр. / О. С. Поважний, Н. Г. Діденко, В. І. Токарева. – Донецьк : ВІК, 2012. – 308 с.

Л. В. РИЧКИНА

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Основні соціально-економічні показники, які характеризують стан розвитку України, низький рівень довіри та «споживчий підхід» до діяльності органів влади з боку населення, свідчать, що країна потребує негайного переосмислення підходів до економічного розвитку, який на сьогодні можна характеризувати достатньо високою централізацією в сфері прийняття рішень щодо вирішення місцевих проблем. Погіршення соціально-економічного стану особливо зростає у мірі віддалення від столичної області України на периферію. Існуюча система управління розвитком територіальних громад в Україні недостатньо ефективна і вимагає подальшого дослідження в напрямі пошуку інструментів розвитку; застосування нових концепцій, принципів розвитку; побудови нових взаємозв'язків в даній системі.

Проблеми розвитку територіальних громад є предметом вивчення багатьох галузей науки, таких як соціологія, економіка, політологія, філософія, державне управління тощо. Це свідчить про комплексність зазначеної проблеми і неможливість вирішення її лише традиційними економічними методами та засобами.

Поняття «територіальна громада» є порівняно новим для вітчизняної державно-управлінської науки. Вперше серед чисельної кількості споріднених дефініцій, як наприклад «територіальна самоорганізація громадян», «громадяни, які проживають на території», «населення адміністративно-територіальних одиниць», «територіальний колектив громадян» у Конституції України, прийнятій у 1996 році, територіальний колектив офіційно названо територіальною громадою [4]. У ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» наведено таке визначення територіальної громади: «Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр» [2, с. 17]. «Розвиток» в Енциклопедії державного управління (англ. development - розвиток; зростання; розширення, еволюція; створення; подія; поліпшення, удосконалення) – особливий тип незворотних, поступальних, цілеспрямованих змін складних системних об'єктів, що пов'язано з їх структурним та функціональним оновленням, поліпшенням, зростанням, удосконаленням, перетворенням у «своє» якісно нове [1, с. 498].

Необхідно відзначити, що існують різні уявлення про сутність і механізми «розвитку територіальних

громад». При цьому є десятки концепцій, що розкривають сутність розвитку з позицій різних соціальних наук.

Узагальнюючи існуючі теорії їх можна об'єднати в чотири підходи: екзогенний і ендогенний; ліберальний і прогресивний та вісім груп, кожна з яких описує сутність близьких за своїм змістом концепцій з точки зору цілей розвитку територіальних громад. Виділяють наступні підходи: системний, синергетичний, глобалізаційний, інформаційно-інноваційний, корпоративний та екологічний підходи [3; 5].

Ліберальний підхід визначає пріоритетом розвиток бізнесу, тоді як прогресивний підхід визначає головною метою зміцнення потенціалу громади. Головна роль у розвитку територіальних громад за екзогенним підходом є діяльність органів публічної влади, а за ендогенним підходом – інститутів самоорганізації населення. Найбільш відомим серед інших є системний підхід, згідно з яким виокремлюють внутрішнє і зовнішнє середовище, а функціонування елементів цих середовищ знаходиться у взаємозв'язку з іншими елементами. Вважається, що покращання функціонування будь-якої сфери призводить до позитивних змін в інших сферах. Наступним є синергетичний підхід, який передбачає суттєве збільшення результатів за умов самоорганізації населення. За цим підходом територіальна громада може розглядатися як система, рух якої до певних стійких станів визначається можливостями її самоорганізації. Ситуативний підхід передбачає комбінацію найбільш вигідних варіантів дій з урахуванням ситуативних чинників зовнішнього середовища та інтегрує у собі різноманітні підходи, залежно від ситуації. Глобалізаційний підхід щодо забезпечення розвитку територіальної громади передбачає ефективне використання місцевих особливостей та можливостей глобалізації. Найскладнішими завданнями місцевої влади є збереження місцевого культурного середовища. Інформаційно-інноваційний підхід виявляється в підтримці місцевих суб'єктів інноваційної діяльності та застосування управлінських інновацій. Корпоративний підхід можливо застосовувати у високоорганізованих громадах, він пов'язаний із включенням у процеси прийняття рішень та їх реалізації різних суб'єктів місцевого розвитку – органів публічної влади, підприємців, наукових і освітніх закладів, громадськості і т. ін. Соціальний підхід

виходить з того, що головною метою розвитку є людина, її потреби та інтереси. Основна ідея соціокультурного підходу полягає в тому, що в його рамках суспільство розглядається в єдності культури і соціальності, що формуються діяльністю людини. Аспекти життєдіяльності тієї чи іншої територіальної громади взаємопов'язані й взаємообумовлені як цілісна соціокультурна система. В умовах обмежених ресурсів та потреби збереження довкілля важливе значення набуває екологічний підхід. Головними його завданнями є урівноваження потреб людини з використанням ресурсів таким чином, щоб не знищити їх запаси для наступних поколінь, а також створити безпечні для життєдіяльності технології виробництва.

Система розвитку територіальних громад вимагає пошуку інноваційних інструментів управління процесами розвитку в громаді. Одним з таких підходів є застосування інструментів проектного менеджменту для розвитку територіальних громад. Запропонований інструмент має універсальний характер і придатний для управління процесами розвитку як на стратегічному (стратегічний план розвитку територіальної громади), так і операційному рівнях (програми та проекти з розвитку).

О. Є. СЕРДЮКОВА

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ПЕРЕДУМОВИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН УПРОВАДЖЕННЯ

Одним із принципів здійснення місцевого самоврядування в Україні є принцип гласності [5, ст. 4]. Розвиток громади сьогодні не можливо уявити без застосування нових форм та методів управління. Потреби суспільства вимагають забезпечення його повною, своєчасною та достовірною інформацією щодо усіх процесів, що відбуваються у суспільстві, оперативного обміну інформацією між громадою та органами влади, а також між органами влади взагалі та всередині між структурними підрозділами.

Забезпеченню цього принципу місцевого самоврядування сприяють інноваційно-комунікативні технології, до яких відноситься електронне урядування, що активно запроваджується сьогодні в діяльності органів місцевого самоврядування. Е-врядування вже тривалий час широко застосовується в світі. Ефективність функціонування е-врядування оцінюється за такими показниками як індекс розвитку електронного урядування (e-Government Development Index), індекс он-лайн послуг та їх компонентів (Online Service Index and its Components); індекс участі в електронному урядуванні (e-Participation). Ці показники розраховуються Організацією Об'єднаних Націй з 2000 р. для різних країн Європи та світу [4]. Наша країна в напрямку застосування ефективного е-урядування в місцевому самоврядуванні робить лише перші кроки.

Моніторинг діючих на кінець 2010 р. сайтів місцевих органів влади у Луганській обл. показав, що належні веб-сайти мають Усього 5 міських рад (з 37 міських

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (гол.) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 2 : Державна служба / наук.-ред. колегія : Ю. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін. – 2011. – С. 498.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» : // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2002. – № 10: Місцеве самоврядування в Україні. – С. 17–72.

3. *Льченко Н. В.* Комплексна система забезпечення та підтримки розвитку територіальних громад в Україні [Електрон. ресурс] : автореф. дис. ... канд. держ. упр. / Н. В. Льченко. – К., 2011. – Режим доступу : <http://avtoreferat.net/index.php?searchword>.

4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Просвіта, 1997. – С. 78.

5. *Підкуйко О. О.* Формування моделі розвитку територіальної громади на основі сучасних підходів: теоретичні та практичні аспекти [Електрон. ресурс] / О. О. Підкуйко. – Х., 2011. – Режим доступу : kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/4/05.pdf.

рад, існуючих в області), що складає 13,51 % від загальної

кількості. 8 міських рад взагалі не мали власних веб-сайтів, що унеможливило оперативне надання інформації членам територіальної громади (це 21,62 % від загальної кількості, тобто п'ята частина міст Луганської області). Веб-сайти інших міських рад обмежувалися наданням контактних телефонів посадових осіб, освітленням деяких подій у місті. Ще гірша ситуація склалася на той час щодо роботи сайтів районних, сільських та селищних рад. Здебільшого вони взагалі були відсутні [3].

При вибірковому дослідженні на кінець 2010 р. кращих сайтів місцевих рад міст обласного значення за різними критеріями (наявність обов'язкової та додаткової інформації, розміщення документів, використання мережевих функцій, відповідність технічним вимогам та ін.) в різних областях України було визначено, що лише 9 з 23 досліджених сайтів набрали більше половини з максимальної кількості балів при оцінюванні (максимальну кількість не набрав жоден з досліджених сайтів), що також свідчить про незадовільний стан роботи електронних ресурсів місцевих рад на той час [2].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р., яким було затверджено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні [6], органи місцевого самоврядування було зобов'язано створити власні офіційні веб-сайти, які б забезпечували громаду необхідною інформацією.

Цією ж концепцією проголошено забезпечення здійснення У 2013-2014 р. організації надання послуг в електронній формі в усіх сферах суспільного життя. Е-урядування пов'язане з інформатизацією сучасного суспільства, спрямованістю його розвитку як на держаному, так і на місцевому рівнях з урахуванням сучасних інноваційних технологій. Сучасні технології дозволяють будь-якому громадянину звернутися до органів влади через Інтернет-мережу та оперативно отримувати електронні послуги від органів місцевого самоврядування, в т.ч. й адміністративні.

Сьогодні запровадженню сучасних інформаційно-комунікативних технологій в різні сфери життєдіяльності особистості, держави та суспільства заважають перешкоди як технічного, так і людського характеру [4].

Основною проблемою більшості органів місцевого самоврядування залишається відомча роз'єднаність і відсутність відповідних нормативних актів, що перешкоджає вільному обміну інформацією між ними [1].

Застосування е-врядування в місцевому самоврядуванні потребує достатньої кількості висококваліфікованих працівників. Крім того, населення також повинно знатися на сучасних інноваційно-комунікативних технологіях. Як показує досвід, значна кількість населення в Україні навіть сьогодні в XXI ст. не має доступу до Інтернет-мережі, не вміє користуватися сучасними засобами інформатизації, при зверненні на веб-сайти місцевих рад не уявляє, яка конкретно інформація їм потрібна. Особливо це стосується сільської місцевості та невеликих містечок. Хоча певний відсоток такого населення присутній і у достатньо великих містах.

Так, наприклад, у м. Северодонецьку Луганської обл. за 2012 рік до відділу реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців міської ради за допомогою Інтернет-мережі за адміністративними послугами звернулася лише 1 особа при загальній кількості звернень на отримання таких послуг майже 10 тис. осіб. Тобто відсоток осіб, що звернулися, використовуючи можливості е-врядування, мізерно малий, всього 0,01 %. Особа ж, яка звернулася, використала електронний підпис нотаріуса, а не власний. Населення не готове до отримання е-послуг, не зважаючи на необхідність фінансових та часових витрат, а бажає отримувати послуги особисто.

Якщо проводити взагалі аналіз звернень до міської ради від юридичних та фізичних осіб (без урахування звернень за наданням адміністративних послуг), то можна констатувати, що кількість звернень, що надійшли на електронну адресу міської ради, від юридичних осіб (підприємств, установ, організацій різної форми власності) У 2012 р. склала близько 26 % від загальної кількості кореспондентів, у 2011 р. цей

показник склав 12,7 %, тобто кількість звернень за допомогою можливостей е-урядування збільшилась майже вдвічі. Хоча слід зазначити, що левову частину (80-85 %) таких звернень складають звернення від органів влади різного рівня.

Аналіз звернень, що надійшли до міської ради від громадян, показав що у 2011 р. кількість фізичних осіб, що звернулися до міської ради електронною поштою, склала 7,11 % від загальної кількості, у 2012 р. – 7,08 %. Тобто майже на тому ж рівні, що і в 2011 р.

Таким чином, можна зробити висновок, що хоча функціонування е-врядування дозволяє виявляти та оперативно вирішувати проблемні ситуації в місті, залучати мешканців населеного пункту до вирішення його проблем та участі у місцевому самоврядуванні, зекономити час городянам на знаходження необхідної інформації та отримувати її безпосередньо на місцях у будь-який час доби, зменшити навантаження на працівників органів місцевого самоврядування щодо надання певних послуг мешканцям, як фізичні, так і юридичні особи виявляються не готовими отримувати послуги за допомогою е-урядування. Перевагу вони надають особистому зверненню до органів влади, закріпленому у паперовому вигляді. Тому, на наш погляд, серед інших заходів треба проводити роз'яснювальну роботу з фізичними та юридичними особами щодо використання можливостей Інтернет-мережі, використовуючи засоби масової інформації, проведення семінарів-практикумів та ін. заходів.

Список використаних джерел:

1. Електронне урядування в Україні – ефективна влада для мешканців – К. : ПРООН/МПВСР, 2011. – 52 с.
2. Звіт за результатами проведеного моніторингу сайтів офіційних представництв міських рад других за величиною міст областей України в мережі Інтернет / С. М. Корчинський. – К. : Леста, 2010. – 24 с.
3. Как работают сайты местной власти [Электрон. ресурс] – 2010. – Режим доступа : <http://sever.lg.ua/kak-rabotayut-saity-mestnoi-vlasti>.
4. Лопушинський І. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби / І. Лопушинський // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : ДокНау-кДержУпр. – 2010. – № 2. – С. 194–198.
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // ВВР України. – 1997. – № 24. – С. 170.
6. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250-р // Офіційний вісник України. – 2010. – № 97. – С. 48.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Основою якісно нової стадії розвитку вітчизняної державної служби є забезпечення подальшого дослідження її організації в зарубіжних країнах, створення умов для ефективної співпраці та обміну досвідом між державами у зазначеній сфері, врахування світових позитивних тенденцій у трансформуванні державної служби. Ці питання є особливо актуальними в Україні, яка, перебуваючи у центрі європейського простору, прагне до розбудови дієздатної державної служби, що відповідатиме європейським стандартам. З огляду на це, сьогодні перед вітчизняними науковцями стоїть важливе завдання – виявлення основних моделей реформування державної служби у зарубіжних країнах і на цій основі визначення шляхів її розвитку в Україні з врахуванням сучасних тенденцій суспільних змін.

Враховуючи історичні та культурні особливості становлення держав, рівень застосування ними ринкових елементів у державній службі, розвиток децентралізації державних функцій, відбувається групування усіх держав щодо обраного ними напрямку реформування державної служби. На сьогодні в Європі розвиваються англосаксонська, «наполеонівська», німецька і скандинавська моделі розвитку державної служби, кожна з яких властива тій чи іншій групі країн. Окрім того, слід виділити ще одну групу до якої віднести країни постсоціалістичного простору. В Європейських федеральних моделях спостерігаються тенденції до централізації прийняття рішень, а унітарні країни демонструють децентралізацію управління.

Так, особливостями англосаксонської моделі державної служби, яскравими представниками якої виступають Великобританія та США, є здійснення акценту на застосування ринкових елементів на державному рівні управління; скорочення чисельності посадовців; забезпечення здорової конкуренції між приватним та державним секторами. Фактично розвиток державної служби у англосаксонських країнах відбувається на основі «трьох Е» (economy, efficiency, effectiveness – економія, виробництво, ефективність), тобто відповідно до ринкових правил, а також базується на теорії суспільного вибору, концепції приватизації, ідеї реінжинірингу, теорії загального управління якістю.

У рамках розвитку державної служби за англосаксонською моделлю виокремлюються три основні напрями такого процесу: «вестмінстерська» (Нова Зеландія, Великобританія), «американська» (США) та «гібридна» (характерна для скандинавських країн). У фундаменті концепції нового державного менеджменту перебувають ринкові моделі регулювання. Ринкова модель поведінки вважається прийнятною для державних службовців усіх рівнів. Мотивація й оцінка їх діяльності будується так, якби вони були учасниками операцій на ринку. Сама структура організації управління публічним

сектором розглядається за аналогією зі структурою організації бізнесу [1, с. 217].

Відповідно до вестмінстерської моделі у Великобританії застосовується принцип набору на державну службу, який отримав найменування «системи особистих якостей», яка має скоріше юридичний, ніж політичний характер. Ця система передбачає відкритий конкурс шкільного типу для всіх. Таким чином, система особистих якостей орієнтується передусім на інтереси державної служби. Перевіркою відповідності кандидатів на посаду вимогам, що пред'являються, займається спеціальний незалежний орган – комісія по справах державних службовців [3, с. 98].

На відміну від англосаксонських країн – держави наполеонівського типу характеризуються частковим застосуванням ринкових механізмів. У них спостерігаються дві головні тенденції розвитку державної служби: прагнення демократизувати державну службу і забезпечити її ефективність. Децентралізацію управління доповнено деконцентрацією повноважень і обов'язків, покращенням планування процесів і забезпечення конкуренції.

Розвиток державної служби у німецьких країнах (Німеччина, Австрія і частково Швейцарія) був дещо скромнішим ніж у попередніх групах. Це пояснюється більш стійкими традиціями правової держави і досить тривалим періодом застосування веберівської моделі бюрократії. Ключовим моментом в німецькій моделі реформування державної служби є врахування правового підходу, де цінностями виступають верховенство права, захист прав громадян. Як зазначає Н. В. Дацій [2], за німецькою системою організації державної служби міцно затвердилась репутація «традиційних принципів професійної державної адміністрації», до числа яких відносять: політичний нейтралітет державного службовця, вірність фундаментальному порядку Конституції, на якій він приніс присягу, принцип відбору за гідністю, принцип рівного відношення при рівних посадах і кваліфікації.

У скандинавській моделі підкреслено співставлення менеджеріальних і правових елементів на всіх рівнях управління. У постсоціалістичних країнах реформування державної служби відбувається на основі децентралізації влади, залучення громадян до процесів розроблення державної політики, врахування реальних суспільних потреб та оцінки їх очікуваного впливу на розвиток суспільства.

Отже, на сьогодні у країнах Європи поширеними є п'ять моделей реформування державної служби: англосаксонська (Великобританія); «наполеонівська» (Франція); німецька (Німеччина, Австрія, Швейцарія); скандинавська (Швеція, Норвегія); постсоціалістична (Польща, Угорщина). Дослідження зарубіжного досвіду дає можливість виявити позитивні тенденції у розвитку державної служби і розробити шляхи її удосконалення в Україні.

Список використаних джерел:

1. Государственная политика и управление : учеб. : в 2 ч. / Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН). – М., 2006. – Ч. 1: Концепции и проблемы государственной политики и управления / под ред. Л. В. Сморгунова. – 384 с.
2. Дацій Н. В. Аналіз досвіду організації державної служби у демократичних країнах [Електрон. ресурс] / Н. В. Дацій // Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. – 2001. –

Вип. 1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nrzd/2011_1/5.pdf.

3. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн Європейського Союзу : порівняльний аналіз / Ж. Зіллер. – К. : Основи, 1996. – 306 с.

4. Калганова Л. А. Компаративные исследования европейской и российской моделей государственного управления [Електрон. ресурс] / Л. А. Калганова. – Режим доступа : <http://www.intelros.ru/pdf/sinergiya/9/1.pdf>.

М. А. ТРУБИНА

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Україна першою серед держав СНД законодавчо закріпила курс на науково-технологічне оновлення економіки. У прийнятому ще в 1991 р. Законі України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної політики» було констатовано, що саме науково-технічний прогрес є головним фактором розвитку суспільства і проголошено, що «держава надає пріоритетну підтримку розвитку науки як визначального джерела економічного зростання». У дещо іншій редакції ця теза підтверджена і в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який був прийнятий у 1998 р. замість вище названого: «Розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства, підвищення добробуту його членів, їх духовного та інтелектуального зростання» [1, с. 82].

Реалізація такого спрямування політики держави, вибір інноваційної моделі розвитку економіки конкретизувались Постановою Верховної Ради України від 13.07.1999 р. № 916-XIV, якою була затверджена Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України, та низкою законів України:

- «Про спеціальну економічну зону «Яворів» від 15.01.1999 р. № 402-XIV;
- «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. № 991-XIV;
- «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. за № 2623-III;
- «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV;
- «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. № 433-IV;
- «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих технологій» від 09.04.2004 р. № 1676-IV;
- «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. № 143-V;
- «Про науковий парк «Київська політехніка» від 22.12.2006 р. № 523-V.

Таким чином, нині чинна законодавча база науково-технологічного та інноваційного розвитку, незважаючи на значні зусилля, витрачені на її розробку, не відповідає сучасним вимогам і практично не впливає на темпи такого розвитку. У ній лишаються не вирішеними питання: стимулювання інноваційної діяльності та витрат на наукові

дослідження і розробки, формування інноваційних венчурних фондів, реалізації політики інноваційних пріоритетів держави, використання для цього можливостей і переваг програмно-цільового підходу. Втілення в життя «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів» вимагає істотного вдосконалення законодавчої бази та розробки нового системного нормативно-правового і організаційно-методичного забезпечення [2].

Життя показало, що для жодного з численних урядів нашої держави визначені Верховною Радою України пріоритетні напрями насправді пріоритетами не були. Тобто ніякої реально значимої політики пріоритетів науково-технологічного розвитку за роки незалежності в Україні не було. Визначені законом пріоритетні напрями розвитку науки і техніки жодним з урядів нашої держави не сприймалися як пріоритети своєї діяльності в кращому випадку вони позиціонувалися як деяка внутрішня справа Міністерства науки і технологій, потім як один із не дуже істотних напрямів діяльності Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

У кінцевому підсумку ми прийшли й до того, що Україна сьогодні – єдина країна Європи, в якій ніяк не стимулюються інвестиції в наукові дослідження і розробки, практично відсутній вплив держави на інноваційні процеси в економіці, внаслідок недостатньої підтримки держави продовжується деградація наукового потенціалу. Без вирішення цих проблем всі заклики про переведення економіки на інноваційний шлях розвитку будуть залишатися порожніми деклараціями і пустими розмовами.

На принципові недоліки в реалізації законодавства, що регулює відносини в науково-технологічній та інноваційній сферах, зверталась увага під час парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правокористування» що відбулися в березні 2007 р., а також «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» (червень 2007 р.). Цим питанням приділялась значна увага і під час слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти: «Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення» (листопад 2006 р.) та «Ефективність застосування

законодавства України в сфері авторського права і суміжних прав» (вересень 2008 р.) [2].

Проте істотних змін ситуації від цього не відбулося. Характерна в цьому плані позиція Мінфіну, висловлена в листі, надісланому при підготовці даного слухання: «податкові стимули не застосовувалися, оскільки їх дія призупинялась законами про Державний бюджет України на 2003 – 2005 рр., і надалі вони були скасовані Законом України від 25.03.2005 р. № 2505-ІУ «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України». Тому немає підстав для ствердження про ефективність таких податкових стимулів та їх відновлення.

Для розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних заходів, що охоплюватимуть: здійснення ефективної державної інноваційної політики, погоджуючи темпи і пропорції розвитку науки, технологій і виробництва; вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки; розвиток інноваційної інфраструктури шляхом покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження

розробок, підготовки і перепідготовки кадрів; забезпечення комерціалізації наукових результатів шляхом формування основ для ефективного партнерства державного та підприємницького секторів в інноваційній сфері; розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності, координації зусиль в питаннях розвитку пріоритетних для кількох держав напрямків. Реалізація запропонованих напрямків розвитку інноваційної діяльності в Україні дасть змогу наче підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності / Л. І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 3. – С. 82–97.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-ІV. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

Ю. Л. ОРЕЛ

МЕХАНІЗМИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Кар'єра людини в будь-якій організації складається з двох основних чинників: бажання самого працівника реалізувати власний професійний потенціал та зацікавленості організації в просуванні саме цієї особи. При цьому, як свідчить світовий досвід, організації, керівники яких розуміють важливість управління кар'єрою своїх працівників, роблять серйозний крок на шляху до підвищення ефективності своєї діяльності [1].

Деякі автори вважають, що процес управління кар'єрою вимагає великих витрат часу і грошей і явно поступається за ефективністю прийому вже сформованого фахівця високої кваліфікації [3]. Але практика більшості успішних корпорацій сучасності свідчить, що ці витрати з часом повністю виправдовують себе [5, с. 46]. Крім того, працівник, який пройшов всі етапи професійного зростання в межах однієї організації, краще знає її специфіку, сильні та слабкі сторони. Саме це і робить його роботу більш продуктивною. На відміну від того, хто прийде в організацію «з вулиці», йому не потрібен час на засвоєння корпоративної культури: він вже є її частиною, та й поведінку такого працівника легше передбачити.

При цьому необхідно зазначити, що управління професійною кар'єрою працівника – це процес, який відбувається за участі трьох сторін: працівника, керівника та кадрової служби відповідної організації.

Саме керівник формулює потреби організації в працівниках, визначає цілі їх професійного розвитку та шляхів, що ведуть до їх досягнення. При цьому саме він виступає в якості відповідального за весь кадровий процес на рівні організації та дотримання всіх нормативних формальностей та правил.

Реалізація процесу розвитку кар'єри для кадрової служби передбачає, з одного боку, забезпечення умов для професійного розвитку працівника, тобто отримання необхідної для зайняття бажаної посади кваліфікації. З іншого боку кадрова служба відповідає за оцінку роботи працівника, проведення його атестації та винесення вердикту про відповідність або невідповідність його професійного рівня певній посаді.

Для працівника, у свою чергу, планування кар'єри допомагає чітко бачити кінцеві цілі своєї кар'єри і умови, необхідні для їх досягнення, що в результаті мобілізує його до самовдосконалення, отримання професійних знань, розвитку професійних навичок і умінь. При цьому саме працівник несе відповідальність за планування і розвиток власної кар'єри.

Необхідною умовою успішної реалізації процесу управління кар'єрою також є забезпечення партнерства працівника, керівника організації та кадрової служби. Моніторинг кар'єри, постійний діалог, консультації, обговорення проблем стають в сучасних організаціях невід'ємною частиною їх діяльності [7, с. 211].

Слід зазначити, що в останні двадцять років у багатьох приватних, а також публічних кампаніях розвинених зарубіжних країн спостерігається тенденція формалізації відносин між всіма учасниками процесу управління кар'єрою [4]. Вона знаходить прояв у затвердженні на рівні організації спеціального документа, який регламентує процес управління кар'єрою її працівників, – «Положення про кар'єру». Незважаючи на те, що в різних організаціях цей документ має свої особливості, як правило, він містить такі розділи: «Цілі і завдання управління кар'єрою»; «Організація управління кар'єрою»; «Оцінки персоналу в процесі кар'єри» «Порядок підготовки та прийняття рішень по кар'єрному зростанню».

Таке Положення включає опис вимог до кандидатів на посади, що існують в організації, часові інтервали та досвід, необхідні для зайняття певних посад, форми і методи оцінки знань, навичок і вмінь, результатів роботи тощо. Крім того, Положення, можливо в якості додатку, містить докладний структурований опис кожної посади, в ньому також знаходять відображення знання та вміння, необхідні для виконання певної роботи, примірний опис особистісних якостей працівників, а також його менеджерських умінь (Job Description). Також обов'язковою є наявність в Положенні опису методів вимірювання вище перерахованих характеристик.

Відзначимо, що особливу складність представляють методи вимірювання особистісних якостей. Тому, як правило, для їх оцінки застосовується психологічне тестування [6, с. 76].

Таким чином, завдяки такому Положенню, кар'єра кожного конкретного працівника стає не тільки керованим, але й передбачуваним процесом, а значить, його можна вважати таким, що є заздалегідь спланованим. При цьому в процесі реалізації плану, кожен суб'єкт чітко розуміє свої права та обов'язки.

На нашу думку, подібні «Положення про кар'єру» могли б успішно існувати і в системі публічної служби в Україні. Прийняття таких документів на рівні окремих організацій не тільки б не суперечило положенням нового Закону про Державну службу в Україні, але й навпаки, сприяло б кращому виконанню функцій служб персоналу державних органів, які, згідно зі ст. 1 цього Закону, відповідають за проходження та припинення державної служби, прийом персоналу, планування та організацію заходів з питань підвищення рівня професійної компетентності державних службовців [2].

Підбиваючи підсумки, неможливо не зазначити, що будь-яка організація має на практиці реалізовувати

механізм взаємної зацікавленості у розвитку свого персоналу як з метою досягнення цілей самої організації (її керівників), так й її рядових працівників. Головним механізмом кар'єрного розвитку є поєднання інтересів працівників (задоволення потреб у життєзабезпеченні, соціальному визнанні, самореалізації) та організації (ефективне вирішення поставлених перед нею завдань). Успішна реалізація цих інтересів можлива виключно завдяки впровадженню механізму інституціоналізації відносин щодо управління кар'єрою, одним з проявів якого може бути прийняття в межах організації спеціального документа «Положення про кар'єру». Прийняття такого документу в органах публічної служби дозволить досягнути: залучення молодих перспективних працівників; забезпечення спрямованості планування кар'єри на конкретного працівника з урахуванням його специфічних потреб; відкритості процесу управління кар'єрою; усунення «кар'єрних глухих кутів», в яких практично немає можливостей для розвитку працівників в межах конкретної організації; підвищення якості процесу планування кар'єри; формування зрозумілих критеріїв кар'єрного зростання; забезпечення ефективного вивчення та обґрунтованої оцінки кар'єрного потенціалу працівників; визначення потенційних шляхів їх кар'єрного зростання, використання яких дозволить задовольнити кількісну і якісну потребу організації в персоналі у найближчій та стратегічній перспективі.

Список використаних джерел:

1. *Бондар В. Д.* Мотивація трудової діяльності державних службовців: світовий та вітчизняний досвід / В. Д. Бондар // Університетські наукові записки. – 2006. – № 3–4 (19–20). – С. 428–433.
2. Закон України «Про державну службу» // ВВР України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.
3. *Климов Е. А.* Стремиться не к карьере, а стремительно служить делу / Е. А. Климов // Психологический журнал. – 2011. – № 5. – С. 131–141.
4. *Лобанов В.* Управление высшим административным персоналом (опыт Голландии и США) / В. Лобанов // Проблемы теории и практики управления. – М., 2009. – № 2. – С. 118–123.
5. *Поляков В. А.* Технология карьеры. Практическое руководство / В. А. Поляков. – М. : Наука, 1999. – 273 с.
6. *Турчинов А. И.* Профессионализация и кадровая политика: проблемы развития теории практики / А. И. Турчинов. – М. : Флинта, 2008. – 272 с.
7. Управление человеческими ресурсами / под ред. М. Пула, М. Уоркера. – СПб. : Питер, 2012. – 1200 с.

А. О. РЕШЕТНЯК

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ринкова система господарювання, що формується в Україні, обумовлює зміну форм та методів регулювання освітньої галузі, вимагає нових підходів до визначення місця і ролі органів виконавчої влади, служби зайнятості, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, окремих підприємств щодо

навчання, підготовки та перепідготовки високо кваліфікованих кадрів.

Такий процес регулювання попиту і пропозиції на ринку освітніх послуг ніколи не носив суцільно ринкового характеру, він завжди перебував під контролем зі сторони держави. Не зважаючи на те,

що ринок праці регулює потоки працівників, він так і не став безпосереднім замовником робочої сили. Це проявляється як у нашій державі, так і на ринках сучасних розвинених країн світу. В Україні дана асиметрія носить більш загрозливий для економічної безпеки суспільства характер: попит на робочу силу складають потреби економіки (реального виробництва), а пропозиція формується невідповідними до цих потреб амбіціями і запитами замовників освітніх послуг.

Сучасний стан економіки України демонструє певну невідповідність системи освіти зростаючим потребам замовників освітніх послуг. Роботодавець (без різниці – держава чи підприємець) потребує від спеціаліста нової культури і дисципліни праці, комунікативних навичок, відповідальності, уміння орієнтуватися у реальній професійній ситуації, в той час як залишаються невирішеними проблеми відповідності освітніх послуг запитам зі сторони її замовників.

Проблеми ринку освітніх послуг і професійної підготовки робочої сили потрібно розглядати в контексті різноманітних прямих і зворотних зв'язків з іншими макроекономічними процесами, такими як динаміка ринку праці, зайнятості і безробіття, зміною їх структурних характеристик. Виробники освітніх послуг обслуговують потреби одночасно суб'єктів ринку праці і освіти, які є взаємозалежними і визначають стан один одного, причому в будь-який момент часу один із цих ринків здійснює більш суттєвий вплив на інший, тобто є ведучою стороною. Практично навчальні заклади виходять з одним продуктом на два взаємозалежні ринки.

Самі навчальні заклади також виходять на ринок праці, коли формують кадрове забезпечення своєї діяльності. В умовах становлення інформаційного типу суспільства кон'юнктура на ринку праці визначає ринок освіти, в умовах кризового стану національної економіки домінуючим елементом у системі взаємозв'язків стає ринок праці і визначає якість надання освітніх послуг. Такий вплив ринку праці досягається тим, що він визначає основні стандарти якості освіти і виступає фактично індикатором потреб на спеціалістів тієї чи іншої кваліфікації; ринок праці встановлює кількісні і якісні показники, які необхідно враховувати при плануванні обсягу пропозиції на ринку освітніх послуг.

Як і на будь-якому ринку, на ринку освіти, якість безпосередньо залежить від рівня конкуренції та можливості залучення інвестицій. Примусове скорочення числа вишів викликає макроекономічні ризики, а також сприяє зниженню рівня припливу капіталу і, як наслідок, якості вироблених освітніх послуг. Так, жоден інвестор не будуватиме новий корпус для вишу, якщо він в будь-який момент може бути позбавлений акредитації або буде призупинена дія його ліцензії.

Також актуальною проблемою залишається відсутність установлених рекомендацій стосовно антимонопольної політики держави на ринку освіти. Тут повинна бути висвітлена така функція, як запобігання збиткових для вишів договорів, заборона використання ліцензування і акредитації задля обмеження виходу нових утворень на ринок, забезпечення однакових

можливостей стосовно отримання фінансової підтримки розвитку інфраструктури ВНЗ від держави, незважаючи на організаційно-правову форму [1].

Якими ж інструментами необхідно володіти державі, щоб регулювати освіту в ринкових умовах? Держава регулює соціальну сферу за допомогою таких фінансових інструментів, як: податкові пільги, фінансування цільових державних програм, всі види страхування, фінансові стандарти та нормативи, санкції та пільги, система державних замовлень тощо. Нажаль, сьогодні постають серйозні розбіжності в економічних інтересах керівних інстанцій та освітніх установ. Що стосується перших, то їх інтереси ґрунтуються на вимогах державного освітнього стандарту та потребі забезпечити належний рівень, обсяг та якість послуг. З іншого боку, виші опікуються достатньою кількістю фінансів, задля безперешкодного маневрування наявними ресурсами та дотримуванням їхніх економічних прав [3].

Таким чином, фінансово-економічний механізм має враховувати інтереси обох сторін, для досягнення максимального ступеню ефективності використання економічних важелів в управлінні розвитком освіти. Необхідність участі держави в здійсненні освітньої політики обумовлюють вади ринку освітніх послуг, поєднані з ціннісними уявленнями про права громадян на здобуття освіти. Це, перш за все: забезпечення громадян достовірною інформацією про якість освітніх послуг, обмеження можливостей виробників послуг освіти витягувати вигоди зі свого монопольного становища; забезпечення доступності освіти всім членам суспільства.

Держава регулює організацію освітнього процесу, вимагає послідовного та стандартизованого надання загальної освіти, для забезпечення наступності переданих знань. Державні освітні стандарти покликані регламентувати права та обов'язки учасників системи освіти стосовно змісту освіти, результатів та їх оцінки тощо. Вплив держави на систему освіти має зростати [2]. Сьогодні уряд не тільки усвідомлює необхідність суттєвої модернізації змісту та структури освіти, але й робить для досягнення даної мети реальні кроки. Проте, беззаперечним є твердження, що механізм державного регулювання в галузі освіти підлягає трансформуванню. Що ж він має являти собою такий сучасний механізм державного регулювання у сфері загальної освіти? На нашу думку, регулювання сфери освіти з боку держави має являти собою систему економічних, соціальних, правових, політичних і організаційних форм і методів впливу на суб'єкти освітніх процесів, що визначають середовище для реалізації ними цілей і завдань, одночасно відповідають як стратегічним інтересам держави, так і безпосереднім інтересам самих цих суб'єктів. При цьому державний вплив має виражатися не тільки з боку пропозиції освітніх послуг у вигляді державного сектора освіти, але і з боку попиту на освіту у формі державного освітнього замовлення, що гарантує загальний високий рівень розвитку людського потенціалу.

За умови реалізації саме такого тлумачення механізму державного регулювання в галузі освіти можна буде стверджувати, що державне регулювання у сфері освіти – це сукупність заходів прямого і

непрямого впливу держави на розвиток освіти за допомогою законодавчого, адміністративного і економічного регулювання, з метою забезпечення умов ефективного функціонування закладів освіти.

Регулювання освіти державою має являти собою вплив держави на загальноосвітні установи, а також на процеси, котрі виникають в галузі освіти. Державне регулювання освіти здійснюється для упорядкування діяльності навчальних закладів, забезпечення дотримання чинного законодавства, відстоювання інтересів громади і держави з метою формування адекватного часу і потреб суспільства, рівня людського потенціалу, досягнення сучасної якості загальної освіти, його відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Багаутдінова Н. Г. Вища школа сьогодні і завтра шляхи подолання кризи / Н. Г. Багаутдінова. – М. : Економіка, 2003. – 431 с.

2. Битяк Ю. П. Конституційно-правове регулювання державної служби в Україні // *Правова система України: історія, стан та перспективи* : у 5 т. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, 2008. – Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення.

3. Балашов Г. В. Економіка вищої школи: проблеми і перспективи / Г. В. Балашов, С. А. Беляков, Н. М. Виноградов. – СПб. : Изд-во СПб. Ун-ту економіки і фінансів, 1996. – 130 с.

4. Гавкалова Н. Л. Менеджмент персоналу : [навч. посіб.] / Н. Л. Гавкалова. – Х. : Вид. дім «ІНЖЕК», 2009. – 276 с.

5. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці : навч. посіб. / Я. В. Крушельницька. – К. : КНЕУ, 2000. – 232 с.

6. Управління персоналом : навч. посіб. / М. Д. Виноградський, С. В. Беляєва, А. М. Виноградська, О. М. Шкапова. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 504 с.

І. М. РОСТОВ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах функціонування соціально-орієнтованої ринкової економіки, посилення ролі та значення людського капіталу, гостро виникла потреба розробки, удосконалення та застосування інноваційних підходів до управління персоналом підприємства, які в найбільшій мірі сприяли б максимізації результатів управлінської діяльності.

Також про нагальну потребу покращення менеджменту на вітчизняних підприємствах свідчать можливості досі нереалізованої активізації людської діяльності, яка б базувалась на бажанні працюючих, адаптації управлінських рішень до потреб життєдіяльності, їх генералізації у відповідності очікувань респондентів, з метою наближення до максимально можливого рівня ефективності управлінського процесу.

Успішне вирішення економічного зростання підприємства в значній мірі залежить від використання таких інноваційних підходів до управління персоналом як:

– праксеологія – наука, яка необхідна для максимальної адаптації цілей управління й управлінських рішень до потреб життєдіяльності людини та формування і практичне використання різних мотивів і стимулів персоналу з метою підвищення зацікавленості працівників продуктивно і якісно працювати;

– внутрішній навчальний центр – створення якого дозволить підприємству здійснити додаткове навчання працівників всіх рівнів з метою подолання страху перед новими вимогами до них, створення позитивного відношення до поточних перетворень і розвитку конкурентоспроможності.

Праксеологія трактується як вчення про людську поведінку, як теорія людської дії, вона може дати характеристику реальним людським можливостям, визначити її об'єктивні та суб'єктивні дії, сприяти

становленню її ідеалів і цінностей, допомагає адаптувати управлінські рішення відповідно до потреб життєдіяльності людини [1].

Отже, ефективне управління підприємством в сучасних умовах неможливе без розуміння мотивів і потреб людини-працівника. Мотивація залежить від категорії співробітників і їх індивідуальних переваг. До нових, в нашій країні, методів стимулювання персоналу можна віднести «метод кафе» та метод компенсаційного або соціального пакету.

Реалізація «методу кафе» на практиці здійснюється шляхом надання так званого «меню» послуг. До таких можна віднести накопичення відгулів, відпрацювання додаткової робочої години в цілях подальшого відпочинку або відмова від частини заробітної плати в рахунок майбутнього навчання, надання позику для придбання нерухомості, страхування та ін. Працівникові слід надати право здійснювати вибір залежно від особистих інтересів і переваг.

Подібним до «методу кафе» пропонується метод компенсаційного або соціального пакету, що включає набір благ, якими роботодавець оплачує працю найбільш цінних співробітників. Розробляється цей пакет не для конкретного працівника, а для конкретної посади, як правило для керівників середньої та вищої ланок [2].

Використовуючи праксеологічний підхід до управління персоналом, можна мінімізувати проблеми, які потенційно виникатимуть через зниження мотивації працівників, та забезпечити якнайкраще її підвищення, адаптовано до потреб життєдіяльності людини. Даний підхід дозволяє формувати і будувати ефективні механізми мотивації праці на підприємствах, в організаціях всіх рівнів. Також освоєння праксеологічного підходу в менеджменті праці сприятиме оновленню економіки України і приєднанню її до високодуховних,

висококультурних та економічно спроможних країн світу [3].

Ще одним інноваційним підходом до управління персоналом підприємства є створення внутрішнього навчального центру. Враховуючи те, що людина, як складова частина продуктивних сил є носієм виробничих і суспільних відносин, які постійно змінюються, розвиваються, її роль у суспільному виробництві незмірно зростає. Підвищується значення її професійної підготовки. Додаткове навчання дозволить працівникам всіх рівнів подолати страх перед новими вимогами до них, створити позитивне відношення до поточних перетворень і широко розповсюдити необхідні нововведення на підприємстві. Підвищення кваліфікації, як і придбання знань, навиків і умінь, дозволить досягти мету за коротший термін, оскільки спрямоване на послідовне вдосконалення професійних знань і зростання майстерності за професією працівника. Підвищення кваліфікації пропонується ще і тому, що працівники, вже володіючи певними знаннями і практичними навичками виконання робіт, можуть через це критично відноситися до учбового матеріалу, прагнучи здобути саме те, що їм перш за все потрібно для своєї діяльності [4].

Відомими спеціалістами з управління персоналом пропонується створити внутрішній навчальний центр, завдання якого – підготувати персонал до роботи в сучасних умовах.

Для досягнення якнайкращих результатів необхідно використовувати комплексну систему відбору персоналу, що включає відбір співробітників в робочі групи і команди менеджерів з урахуванням їх особистих поведінкових характеристик. Відбір персоналу обов'язково повинен базуватися на вимогах, що пред'являються до особових характеристик фахівців залежно від стадій і циклів розвитку компанії, організаційної культури, що існує на підприємстві.

Процедура відбору є візитною карткою компанії. Рівень напрацьованості схем пошуку та відбору кандидатів залежить від розміру фірми, її іміджу та тривалості роботи на ринку.

Процедура відбору може включати іспити з професійної підготовки, співбесіди зі старшими консультантами та керівниками напрямків діяльності для визначення рівня кваліфікації претендента. Вибіркові інтерв'ю дозволяють здійснити відсів претендентів, котрі не задовольняють вимогам. Основним елементом вибіркової процедури є співбесіда керівника фірми та претендента. Головною метою співбесіди є знайомство та аналіз досвіду претендента, його досягнень, оцінка загальної ерудиції, глибини розуміння проблеми, комунікативних здібностей, цілеспрямованості.

Добір кадрів являє собою створення певного резерву на плановані посади, як із зовнішніх, так і з внутрішніх джерел. При підборі кадрів керівництво відбирає зі створеного в ході набору резерву кандидатів, що найбільше підходять для роботи в організації. Для цього використовують створення центрів оцінки кандидатів, у яких оцінюється здатність

до виконання повного кола посадових обов'язків за допомогою методів складного моделювання ситуацій. У таких центрах кандидати випробуються за допомогою ігор, їм пропонуються конкретні ситуації для виявлення в них здібностей до прийняття рішень і т.п. Центри оцінки є дорогим методом добору і тому вони створюються тільки на великих підприємствах [4]. Центр оцінки можна умовно розділити на три основні компоненти: зміст, процеси та інфраструктуру.

Відповідно, зміст включає в себе розробку завдань і тестів, якими буде користуватися центр при оцінці кандидатів. Процеси визначають те, яким чином буде працювати реальний центр, включаючи підбір і складання графіка для кандидатів, забезпечення безперебійної роботи з тестування, збір зауважень і пропозицій і, нарешті, надання кандидатам пропозиції щодо роботи або відмови. Інфраструктура охоплює фізичні аспекти, включаючи визначення завдання, вибір меблів, обладнання і забезпечення матеріалами, необхідними під час роботи центру. Персонал також входить до цієї категорії. Центру оцінки потрібен підготовлений персонал як для управління центром, так і для проведення оцінки. І, нарешті, припускається, що в своїй роботі центр буде користуватися сучасними технологіями як в процесі оцінки, так і в адміністративних цілях.

При розробці будь-якої нової ініціативи існують ризики, які необхідно приймати до уваги. У випадку з центром оцінки якість кінцевого результату залежить від кваліфікації людей, які його створюють і ним керують. Дуже важливо періодично контролювати результати їх роботи, перевіряючи успіхи відібраних кандидатів, щоб переконатися, чи вони виправдали очікування.

Не дивлячись на існуючі ризики, центри оцінки залишаються найкращим способом відбору нових працівників на посади або оцінки нинішніх працівників для просування по службі. З цієї причини багато крупних міжнародних компаній використовують, головним чином, даний метод. Центри оцінки носять комплексний характер, дозволяють уникнути особистісного судження і дають можливість відібрати людей, які володіють не тільки відповідними навичками, але й розділяють культуру і цінності компанії.

При наявності центру оцінки, на певному етапі свого розвитку підприємство відчуває потребу у створенні внутрішнього навчального центру. Як правило, це відбувається після того, коли вже створений центр оцінки, який дає можливість оцінити компетенції працівників.

Проте система навчання у внутрішньому учбовому центрі буде ефективною лише за умови використання також і зовнішнього навчання. Зовнішнє навчання (тренінги, експрес-курси, курси підвищення кваліфікації, мастер-класи, стижирування, конференції, зовнішній консалтинг) дозволить авіакомпанії через консультантів, експертів в своїй області, отримувати нові знання, апробовані технології, досвід багатьох компаній. Крім того, на таких семінарах і тренінгах у учасників є можливість спілкування в своєму професійному. В той же час система внутрішнього навчання

(обговорення, рефлексія, ротація, наставництво, навчання на робочому місці, баскет-метод, моделювання, метод спроб і помилок, інформаційний пошук, навчальні програми) буде розвивати потенціал і професійний рівень персоналу за рахунок ексклюзивних корпоративних програм, які створені з врахуванням досвіду, знань і творчих ідей компанії.

Також внутрішній навчальний центр не може проводити навчання всіх працівників. Часто внутрішні навчальні програми зорієнтовані на адаптацію нових працівників, формування конкретних навичок та вмій, або ж на професійну підготовку при кар'єрному зростанні. Для персоналу керівного рівня потрібно створювати систему навчання, в якій би поєднувалось внутрішнє навчання та зовнішнє навчання.

Безумовно, що створений внутрішній учбовий центр значно знизить затрати компанії з розрахунку вартості одного тренінг-дня, які раніше припадали на зовнішнє навчання. В той же час система внутрішнього навчання буде розвивати потенціал і професійний рівень персоналу за рахунок ексклюзивних корпоративних програм, які створені з врахуванням досвіду, знань і творчих ідей компанії.

Д. Г. РАЗУВАЄВ

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІЗАЦІЙ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ТА ЦЕНТРАМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ

У сучасних умовах становлення цивілізованих ринкових відносин виникають і набувають розвитку принципово нові організаційно-правові форми господарювання, змінюється система економічних відносин з державою, власниками, господарськими партнерами, профспілками, закладами освіти та персоналом організації різних форм власності щодо його розвитку.

Планування й організація розвитку персоналу, одночасно з контролем за цим процесом, уже давно розглядаються як опорна підсистема стратегічного управління організації, засіб досягнення її перспективних та поточних цілей через формування освіченого, висококваліфікованого, та, як наслідок, конкурентоспроможного на ринку праці робітника, фахівця з вищою освітою та керівника, відповідальних за свою справу.

Ефективне функціонування будь-якої організації насамперед визначається ступенем розвитку її персоналу. В умовах сучасного швидкого старіння теоретичних знань, умій та практичних навичок спроможність організації постійно підвищувати фаховий рівень своїх працівників є одним із найважливіших факторів забезпечення конкурентоспроможності її на ринку, оновлення і зростання обсягів виробництва товарів чи надання послуг.

Управління розвитком персоналу сприяє ефективному використанню трудового потенціалу особистості, підвищенню її соціальної та професійної мобільності, є засобом профілактики масового безробіття, відіграє значну роль у підготовці працівників для здійснення структурної і технологічної

Список використаних джерел:

1. *Богоявленська Ю. В.* Економіка та менеджмент праці (праксеологічний аспект) : навч. посіб. / Ю. В. Богоявленська, Є. І. Ходаківський. – К. : Кондор, 2006. – 366 с.

2. *Богоявленська Ю. В.* Формування менеджменту на підприємствах зв'язку: праксеологічні засади : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Юлія В'ячеславівна Богоявленська. – Житомир, 2006. – 19 с.

3. *Салій Т. М.* Праксеологічний підхід до управління персоналом / Т. М. Салій // Актуальні проблеми економічного розвитку виробничої сфери : матеріали IV міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених та студентів, Донецьк, 7-8 червня 2007 р. – Т. 3. – Донецьк : ДВНЗ «Донецький Національний технічний університет», 2007. – С. 87-88.

4. Корпоративне управління в Україні: інтелектуальний капітал, персонал, якість / [Борисюк І. О., Дяченко Т. О., Дяченко О. О. та ін.] ; за ред. В. І. Щелкунова, Г. В. Жаворонкової. – К. : Наук. думка, 2010. – 615 с.

перебудови галузей економіки. Усе це позитивно впливає на збільшення обсягів та оновлення номенклатури випуску продукції чи надання послуг, забезпечує поліпшення результатів фінансової діяльності організації. У таких умовах розвиток персоналу є одним із найважливіших напрямів раціонального функціонування будь-якої організації, її конкурентоспроможності на ринку [3].

Одночасно розвиток персоналу сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності самих працівників на ринку праці. Вони, підвищуючи свій рівень кваліфікації чи опановуючи нову професію або спеціальність через засвоєння нових знань, умій і навичок, одержують додаткові можливості для планування трудової кар'єри як в організації, так і за її межами. Навіть у випадку безробіття внаслідок вивільнення з підприємства навчена особистість швидше знайде собі нову роботу, легше зможе організувати власну справу, а отже, й забезпечити працевлаштування інших громадян [1].

Професійний розвиток особистості, розвиток персоналу належать до основних показників прогресивності суспільства, вирішальних важелів науково-технічного прогресу. Тому в країнах з розвинутою ринковою економікою дедалі більше компаній перебирають на себе ініціативу щодо подальшого розвитку персоналу своїх організацій. Планування та організація розвитку персоналу стають важливими функціями служби управління персоналом. Наслідування Україною цього прикладу є однією з обов'язкових умов забезпечення в державі сталого економічного зростання.

Кон'юнктура на ринку освітніх послуг безпосередньо пов'язана із ситуацією на ринку праці – збалансованістю професійної освіти і попиту на робочу силу, розвитком кадрового потенціалу, підвищенням якості робочих місць, територіальною мобільністю робочої сили, оптимізацією залучення іноземної робочої сили, державним інвестуванням тощо. У свою чергу, кон'юнктура ринку праці розуміється як соціально-економічно зумовлене співвідношення попиту, пропозиції робочої сили і рівня заробітної плати на ринку праці. В межах держави пропозицію праці розглядають як загальну кількість потенційно працездатного населення, попит – як загальну кількість зайнятих і вакантних робочих місць за даних демографічних і соціально-економічних умов.

Виникає питання, якою мірою підготовлена системою освіти робоча сила відповідає за своїми властивостями реальним потребам економіки, тобто як узгоджуються кількісні і якісні показники попиту на працю і її пропозицію. Якщо попит і пропозиція дорівнюють загальній чисельності зайнятих в економіці, то ринки праці і освітніх послуг повністю узгоджені. Невідповідність попиту пропозиції на робочу силу означає існування збиткового попиту на працю, який виражається об'ємом вакантних робочих місць (дефіцит кадрів), або надлишкової пропозиції, яка виражається чисельністю безробітних.

Потреба економіки України в спеціалістах з професійною освітою знаходиться в безпосередній залежності від макроекономічної динаміки, що визначає її зміни у відповідності з коливаннями сукупного попиту та інвестиційних потоків. Пропозицію на ринку праці формують спеціалісти – особи з повною, базовою та неповною вищою, професійно-технічною освітою. Рівень освіти є однією з небагатьох соціальних характеристик, яка постійно покращується в нашій країні (принаймні з формально-статичної точки зору) [5].

Разом з тим соціально-економічна криза в країні вкрай погіршує бюджетне фінансування сфери знань і нормальне функціонування навчальних закладів як виробників знань. У цих умовах підвищується роль прогнозування попиту на знання як новий товар сфери маркетингу, вивчення економічних механізмів функціонування і розвитку сфери знань, збагнення особливостей ринку знань і можливостей оптимального поєднання ринкових механізмів з державною політикою в сфері знань.

Сьогодні значною є невідповідність потреби ринку праці у фахівцях із вищою освітою обсягам їх підготовки, оскільки поширення вищої освіти орієнтується передусім не на потреби економіки, а на необґрунтований попит молоді на певні спеціальності.

Наслідком є зростання безробіття серед випускників вищих навчальних закладів, збільшення соціального напруження в суспільстві. Масовими у вищих навчальних закладах I і IV рівнів акредитації є випуски фахівців за спеціальностями «Бухгалтерський облік», «Правознавство», тоді як ринок праці перенасичений бухгалтерами, юристами, економістами.

Одним із важливих складників ринку праці є якість робочої сили [8]. Роботодавці зацікавлені не тільки у фахівцях, а насамперед у висококваліфікованих

працівниках, які володіють новітніми технологіями, знають сучасну техніку й обладнання. І завдання вищого навчального закладу – готувати таких фахівців. Якість підготовки залежить від багатьох чинників. Це і стан навчальної бази, і професійний рівень викладача, і здібності та мотивація до опанування професійних навичок самого студента. Тому на державному рівні вкрай потрібно здійснити комплекс заходів щодо забезпечення економічних і соціальних гарантій діяльності педагогічних працівників, створення умов для підготовки фахівців відповідно до вимог ринку праці.

Безумовно, пріоритетною у відносинах на ринку праці є позиція роботодавців. Однак зараз більшість роботодавців розуміють її дуже вузько, вважаючи, що майже всі випускники вищих навчальних закладів є недостатньо кваліфікованими і не в змозі виконувати в повному обсязі на належному рівні поставлені виробничі завдання. Аргументом при цьому слугує недостатність у випускників практичних навичок, тим часом як самі роботодавці майже не вживають заходів для надання можливості проходження студентами вищих навчальних закладів виробничої практики, не дбають про співпрацю з навчальними закладами.

Враховуючи зростання вимог роботодавців до рівнів знань і умінь випускників, слід визначити і таке явище, як дискримінація на ринку праці. У теоріях ринкової дискримінації наявні різні причини і механізми, які сприяють відтворенню соціальної нерівності в розподільчій системі ринкового механізму. Найважливішим дискримінаційним чинником є так зване «спотворення інформації» у процесі працевлаштування. Це має стосунок як до працівника, так і до роботодавця. Ідеться про те, що методи отримання, обробки та інтерпретації інформації у процесі прийняття рішень не є абсолютно надійні. Ця обставина пояснюється так: отримана на ринку інформація про параметри робочої сили має імовірний характер, що передбачає оцінювання індивідуальних якостей випускників ВНЗ на підставі екстраполяції «типово статистичних» випадків. Унаслідок цього інформація про якість робочої сили, яка концентрується у роботодавців, становить статистику вибірки, яка відображає найбільш типові переваги кадрового відбору з його сторони. І якщо навіть уявити, що переваги роботодавця базуються на об'єктивних критеріях, отримана ними інформація не може бути підставою для правильної оцінки професійних здібностей випускника вищого навчального закладу як конкретного претендента на одне робоче місце. Однак в умовах конкурентного ринку це призводить не лише до витрат зі сторони молодого фахівця, а й до невиправданих затрат суто економічного характеру самого роботодавця. Наприклад, якщо припустити, що кваліфікація випускника вищого навчального закладу не поступається категоріям фахівців, які мають переваги, то дискримінуючи роботодавці жертвують прибутками заради своїх упреждень.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що для ліквідації негативних протиріч слід забезпечувати взаємодію ринку праці та ринку освітніх послуг шляхом вивчення їх стану та розробки

короткострокових прогнозів щодо можливостей працевлаштування. Для цього слід активізувати участь вищих навчальних закладів у вирішенні проблеми подолання дисбалансу ринку освітніх послуг та ринку праці, забезпечення економіки країни висококваліфікованою робочою силою. Як показує світовий досвід, маркетингові служби вищих навчальних закладів, котрі вивчають потреби ринку праці, вимоги роботодавців, мають стати невід'ємним складником структури управління вищого навчального закладу.

Список використаної літератури:

1. Дрозач М. Підготовка робітничих кадрів на виробництві через мережу професійно-технічних навчальних закладів / М. Дрозач // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 7. – С. 36–41.
2. Левченко О. Сучасна безперервна професійна освіта та підготовка кадрів в Україні: основні проблеми та напрями трансформації в контексті міжнародного досвіду / О. Левченко // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 1. – С. 30–35.

**О. О. ТРУШ,
Ю. О. ЛЕРМОНТОВА,
В. Ю. НАЗАРЕНКО**

ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЗАКОРДОННИХ КРАЇН

Протягом усієї історії свого існування людство піддається впливові всіляких НС природного і техногенного характеру, що призводять до великих людських втрат і величезному матеріальному збитку.

У більшості закордонних держав, і насамперед європейських, склалася досить розвинена й ефективна система органів, сил і засобів цивільної оборони (ЦО) або цивільного захисту (ЦЗ). Вона вирішує завдання забезпечення захисту і виживання населення, економічного потенціалу та соціальної структури держави як у мирний час при різних лихах, аваріях і катастрофах, так і в умовах війни.

У працях вітчизняних і зарубіжних учених розглядаються питання державного управління системами ЦО та ЦЗ в окремих державах світу. Зокрема, дослідженням у цій сфері присвячено роботи С. Андреева, М. Брушлінського, Ю. Воробйова, О. Могильниченка, С. Соколова, М. Стеблюка, М. Фалеева, Г. Федулова, В. Федоренка В. Шоботова та ін.

Усю сукупність завдань ЦО (ЦЗ), за якими може здійснюватися міжнародне співробітництво, можна об'єднати в такі три групи: попередження, захист та порятунк.

В останні роки у зв'язку з поліпшенням міжнародної обстановки, особливо у сфері військового протистояння, у багатьох країнах розгорнулася гостра полеміка, починаючи з питання про доцільність існування ЦО (як системи підготовки до дій в умовах воєнного конфлікту), і закінчуючи конкретними напрямками її розвитку. При цьому чітко визначаються дві тенденції. Перша з них відбиває прагнення до подальшого нарощування зусиль

3. Петюх В. М. Управління персоналом: [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / В. М. Петюх. – К. : КНЕУ, 2009. – 124 с.

4. Робінс Стефан П. Основи менеджменту / Робінс Стефан П., Де Ченцо Девид А.. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», – 2009. – 671 с.

5. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу: навч. посіб. / В. А. Савченко. – К. : КНЕУ, 2008. – 351 с.

6. Сладкевич В. П. Стратегічний менеджмент організацій: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Сладкевич. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2008. – 496 с.

7. Щегорцова В. М. Проблеми формування та удосконалення системи мотивації праці державних службовців / В. М. Щегорцова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – Вип. 2 (37). – Ч. 1. – С. 215–224.

8. Щербак Л. Професійна освіта і навчання кадрів на виробництві в Іспанії / Л. Щербак // Справочник кадровика. – 2006. – № 5. – С. 88–90.

з удосконалення та розвитку ЦО (ЦЗ) із завданням забезпечення захисту населення у воєнний час, тому питання про можливість розв'язання війни поки що не може бути повністю знято з порядку денного. Прихильники другої тенденції вважають за доцільне переключити основну частину сил і засобів, що виділяються ЦО, на підготовку і практичне виконання заходів з надання допомоги населенню в надзвичайних умовах мирного часу, тобто на ЦЗ (на нашу думку, таку позицію займає і Україна). Вони вважають, що витрачання коштів на підготовку до захисту населення в умовах сучасної війни з використанням ядерної зброї невиправдано й недоцільно, оскільки ефективного захисту від нього не існує. При цьому вказують, що щорічно відбувається велика кількість різних подій, ліквідація наслідків яких і є одним з головних завдань ЦО. Досвід будівництва сучасної ЦО свідчить про те, що вона вирішує обидва завдання. В організації ЦО розвинених країн світу є багато спільного:

1. Організаційна структура систем ЦО за кордоном, в основному, ідентична. У низці країн (наприклад, Швеції, Португалії, Ізраїлі, Мексиці) функції керівництва діяльністю ЦО покладено на міністерства внутрішніх справ, а в деяких країнах – міністерства (департаменти) юстиції та поліції (наприклад, Швейцарія, Норвегія); у США органи ЦО безпосередньо підпорядковані президенту, а в Канаді – федеральному уряду. Організація систем управління ЦО в окремих країнах передбачає поділ їх територій на округи, підокруги, зони, сектори, райони та ділянки ЦО. Так, у США налічується 10 округів (в кожному від

4 до 8 штатів), у Канаді 10 округів надзвичайної готовності (за числом провінцій), у ФРН 15 округів (за кількістю земель). У кожній з них, а також у різних адміністративно-територіальних одиницях (провінціях, землях, департаментах, графствах, містах та громадах) створено відповідні штати ЦО. У всіх країнах створено й надійно функціонують органи управління, системи зв'язку та оповіщення, захисні споруди, розроблені плани евакуації та розосередження населення, забезпечено запас засобів захисту, ведеться навчання особового складу сил ЦО і населення, розгорнуто пропаганду ідей ЦО. Як свідчать публікації зарубіжних фахівців, у системі ЦО західних країн особлива увага приділяється питанням планування дій і підтримання постійної готовності органів управління та формувань ЦО на рівні місцевих органів влади – мерій, на які покладається найбільший обсяг робіт в умовах надзвичайної обстановки. Загальне керівництво ЦО в них, як правило, здійснюють мери, а безпосереднє – призначувані ними начальники ЦО (начальники штабів ЦО). При виникненні великих стихійних лих, аварій, катастроф та при ліквідації їх наслідків місцеві органи влади наділяються надзвичайними повноваженнями. Для вирішення завдань ЦО на рівні місцевих органів влади відповідно до розпорядження мера, в першу чергу, залучаються сили та засоби ЦО [1-2].

2. Сучасні погляди на проблему захисного будівництва у західних державах, в основному, збігаються і зводяться до того, що завчасне створення на території цих країн захисних об'єктів різного призначення (притулки, заглиблені пункти управління, лазарети і ін.) є доцільним, оскільки забезпечує в разі виникнення екстремальних ситуацій воєнного часу, а також при катастрофах і стихійних лихах збереження життя людей або істотне зниження можливих втрат серед населення. У більшості держав для укриття населення широко застосовуються підземні споруди багатопільового призначення (склади, спортивні споруди, кафе, кінотеатри, тунелі, станції метро та ін.), які в разі потреби можуть бути в найкоротші терміни переобладнані на сховища.

3. Евакуація і розосередження як спосіб захисту розглядається західними країнами, хоча і не без урахування місцевих (для кожної країни) особливостей. Для багатьох з них це справа не проста через порівняно невеликих територій та високою щільністю населення, а також насиченості промисловими підприємствами, тим не менш, майже у всіх країнах в тій чи іншій мірі планується проведення евакуації з небезпечних районів.

А. И. МОРОЗОВА

КРАУДСОРСИНГ И ЕГО РОЛЬ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Актуальной научно-практической задачей развития российской системы управления является её коренная модернизация, направленная на повышение эффективности процесса управления. Поиск и использование качественно новых методов, технологий и инструментов управления является одним из актуальных вопросов современного этапа

У західних державах велика увага приділяється розвитку системи оповіщення про напад і НС різного характеру. Найбільш досконалі системи оповіщення створено у ФРН, Великобританії, Італії. Основним засобом безпосереднього оголошення тривоги в них є сирени (на території ФРН – понад 20 тис., у Великобританії – 18 тис.). Крім того, інформація надзвичайного характеру доводиться за допомогою радіо і телебачення.

4. Практично у всіх зарубіжних країнах є сили ЦО, призначені для ліквідації наслідків застосування противником засобів масового ураження, а також ліквідації наслідків стихійних лих, великих виробничих аварій і катастроф, у тому числі й підрозділи медицини катастроф.

5. У системі проведених заходів щодо ЦО значне місце відводиться її пропаганді населення до дій в умовах надзвичайної обстановки.

6. У всіх країнах велика увага приділяється рятувальної підготовки кадрів у навчальних закладах: у ФРН – Академія ЦО, Франції – інститут ЦО, Великобританії – коледж ЦО, Бельгії, Данії, Нідерландах і Греції – національні школи та центри. й:

Велика увагу надається проведенню навчань з ЦО, в ході яких населення не тільки спостерігає за дією органів і формувань ЦО, але в деяких випадках, наприклад, при організації евакуації і т.п., бере участь у них, знайомлячись із встановленими на надзвичайний період сигналами тривоги в практичній діяльності сил органів ЦО [1-2].

Таким чином, закордонний досвід державного управління у сфері ЦО (ЦЗ) дає підстави стверджувати, що системи захисту населення і територій від НС будь-якого характеру здатні досить ефективно забезпечити життєдіяльність людей і суспільства, об'єктів економіки та інфраструктури в разі їх виникнення. При цьому в усіх країнах створено сучасні системи управління силами та засобами, добре продумано системи навчання населення діям при виникненні НС.

Список використаних джерел:

1. Генеральний директорат з питань навколишнього середовища. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs_en.htm.

2. Оперативное управление мероприятиями РСЧС : сборник лекций для руководящего состава МЧС России / под общ. ред. В. Ф. Мищенко. – Кн. 2. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М. : ООО «ИПП «КУНА», 2003. – 405 с.

Анализ международного опыта использования инновационных технологий в системе государственного управления показал, что одним из критериев успеха модернизации системы управления является внедрение инструментов, направленных на вовлечение гражданского общества и бизнес-структур в процесс государственного управления. Использование инновационных механизмов будет способствовать преодолению традиционных недостатков бюрократической модели управления и приведет к созданию более эффективной системы государственного управления, основанной на оптимизации взаимодействия личных и общественных интересов. В условиях поиска путей решения управленческих проблем сформировалось понимание необходимости развития публичного характера управления.

Начало нового тысячелетия показало, что на фоне глобального экономического кризиса в современном мире обостряется проблема отчуждения общества от государства, проявляющаяся в гражданской апатии, дистанцировании населения от реализации властных решений. В ряде стран данное отчуждение провоцирует нарастание социального напряжения. Это свидетельствует о развитии основополагающего противоречия государственного управления, сущность которого заключается в том, что наряду с объективной необходимостью развития публичного характера управления нарастает отчуждение объектов управления от процесса разработки и реализации управленческих решений.

В проведении целенаправленных изменений в рамках развития партисипативной схемы взаимодействия государства и общества повышение транспарентности является одним из актуальных направлений преобразований системы государственного управления. Главными направлениями модернизации системы управления являются обеспечение максимально допустимой открытости государственных данных («Open Data»), в т. ч. государственных расходов, достижение свободы доступа к государственной информации для граждан, ведение открытого диалога власти и общества (в т. ч. для обеспечения возможности гражданам влиять на процесс принятия управленческих решений).

Актуальность применения в государственном управлении технологии краудсорсинга связана с развитием современных информационных и коммуникационных технологий, социальных сетей и различных диалоговых интернет-площадок. Краудсорсинг позволяет органам публичной власти принимать более эффективные управленческие решения с учетом мнений, требований, предложений населения (городов, области, страны) через привлечение к решению затрагивающих его интересы задач путем предоставления возможности высказывать предложения, обсуждать и оценивать эти предложения. Технология краудсорсинга применяется и при использовании мнения граждан для совершенствования правовых актов, что позволяет осуществить переход от практики простого комментирования к активному привлечению граждан к разработке проектов

нормативных документов в форме прямой работы над текстом того или иного правового акта.

Международный опыт взаимодействия власти и общества при решении общественных, правовых и инфраструктурных проблем с помощью краудсорсинга подтверждает эффективность новых способов организации государственного управления. Так, результатом всенародного обсуждения в социальных сетях (Фейсбук и Твиттер) и референдума в Исландии стала первая «краудсорсинговая» Конституция, референдум по принятию которой задал новый мировой стандарт прозрачности государственной политики и участия в ней граждан.

Во многих странах краудсорсинг реализуется через электронные петиции и способствует результативному вовлечению гражданского общества в решение вопросов государственной важности. Впервые в государственном менеджменте такой способ краудсорсинга был реализован в Шотландии (www.scottish.parliament.uk), где появилась возможность в электронной форме отправить свое предложение депутатам. Немецкая система (epetitionen.bundestag.de) создана по шотландскому примеру и предполагает порог в 50 000 подписей. Аналогичный ценз установлен в Финляндии (www.avoinministerio.fi), где в течение не более 6 месяцев можно голосовать не только за, но и против идеи. В Великобритании (epetitions.direct.gov.uk) интернет-петиция должна набрать за год не менее 100 000 подписей, чтобы ее обсудили в Палате Общин. В США (petitions.whitehouse.gov) петиция попадет на официальное рассмотрение, если наберет 25 000 голосов за 30 дней.

Внедрение краудсорсинга дает синергетический эффект: у группы людей больше знаний, чем у отдельного человека, но искусство состоит именно в том, чтобы создать условия для реализации этих знаний. Таким образом, краудсорсинг представляет не просто организацию форума, на котором участники формулируют в нерегулируемом режиме свои вопросы, замечания и предложения, и даже не традиционный механизм обратной связи, а организационно и методически упорядоченную модель взаимодействия организации с инициативными пользователями Интернета. Реализация принятой модели предполагает формирование и внедрение таких управленческих процессов, как формулирование тем обсуждения (проблематизация), определение условий обсуждения, привлечение и мотивация экспертов, отбор и фильтрация идей, документирование результатов обсуждения.

Краудсорсинг является действенным механизмом разрешения основополагающего противоречия публичного управления, поскольку осуществляется соучастие заинтересованных потребителей государственных властных услуг в решении задач государственного масштаба, предполагается участие граждан в принятии решений, установлении целей, решении проблем. При этом формируется качественно новое социальное, экономическое, политическое, экологическое пространство, для которого характерны социальная справедливость,

социальная сплоченность, социальные ценности и культура, социальная, экономическая, политическая стабильность. Это кардинальным образом меняет мотивацию населения, его поведение: появляется реальная возможность оказаться услышанным, ощутить свою сопричастность к решаемой проблеме, получить возможность что-то изменить к лучшему, перейти из состояния пассивной социальной зависимости к активному участию в экономических процессах. Таким образом, краудсорсинг будет способствовать возникновению и развитию новых форм экономической и социальной активности, что так актуально в условиях модернизации и перехода страны на инновационный путь развития.

Сегодня и в прогнозируемом будущем невозможно упорядочить управленческую деятельность и систему публичного управления без разработки и освоения современных технологий по всем важнейшим аспектам его организации и функционирования. При этом речь идет не о придании новых наименований старым, бюрократическим процедурам и операциям, а о качественно новом осмыслении государственного управления. Новые управленческие технологии должны вызвать глубокие преобразования во всей системе, обеспечить рациональность и эффективность управленческой деятельности государственного аппарата.

Таким образом, эффективное применение краудсорсинга как метода публичного управления способствует повышению прозрачности и

позволяет гражданам принимать активное участие в решении проблем государственного управления. В масштабе страны внедрение краудсорсинга в государственном секторе будет содействовать созданию гражданского общества, в котором активность граждан, общественная экспертиза и народный контроль станут представлять неотъемлемые характеристики процесса принятия важных государственных решений.

Список использованных источников:

1. *Головко В. М.* Теневые отношения как форма развития основополагающего противоречия управления / В. М. Головко, В. Н. Некрасов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2011. – № 5. – С. 125.

2. *Епинина В. С.* Использование актуальных технологий и инструментов государственного менеджмента в субъектах Российской Федерации / В. С. Епинина // Управление экономическими системами : электрон. научн. журн. – 11/2012. – Режим доступа : <http://www.uecs.ru/marketing/item/1706-2012-11-26-08-05-01>.

3. От редакции: За что в Кремле полюбили краудсорсинг? // Ведомости. – 26.06.2012.

4. *Шапигузов С. М.* Краудсорсинг в госсекторе: инновация с расчетом на гражданское общество / С. М. Шапигузов, А. К. Синягин // Бюджет. – 2012. – № 7. – С. 23.

В. В. НИКИТИН

СИЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВО ИЛИ СИЛЬНОЕ ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО?

With all due respect, when is the last time you heard about an important, policy-relevant theory coming out of a public administration school?

При всём уважении, когда в последний раз вы слышали о сколь-нибудь значимой, относящейся к политике теории, вышедшей из недр научной школы публичного администрирования?
Френсис Фукуяма, 2012

Заголовок, предваряющий мои тезисы, призван спровоцировать некое недоумение. С общепринятой точки зрения, сильное гражданское общество – это, по определению, хорошо, а вот сильное государство – не совсем хорошо, поскольку его сила может ограничить общественные свободы. Возможно иное мнение: сильное государство и сильное гражданское общество – есть реалии взаимосвязанные и взаимозависимые, и потому порознь в природе встречаться не должны. Третий вариант – государство и гражданское общество являются равными партнёрами в общем деле.

Попробуем разобраться. Во-первых, что есть «сильное государство»? Френсис Фукуяма, инициатор данного дискурса в западной науке, предлагает различать сферу влияния государства и его реальную силу или мощь (см. его. *State Building. Governance and World Order in the Twenty-First Century. 2004*; рус. пер. – *Сильное государство. Управление и мировой порядок в XXI веке, 2006*). Государство может обладать огромной внешней мощью (например, США с их армией и полицией), но иметь чётко ограниченную сферу влияния или компетенции (современные демократические государства). Мощное, но ограниченное в правах и полномочиях государство, вполне совместимо с развитым гражданским обществом. Более того, такое государство нуждается в поддержке гражданского общества и строит свои отношения с ним на паритетных основаниях.

Во-вторых, что такое гражданское общество? Есть стандартное определение: совокупность общественных структур, независимых в своей жизнедеятельности от прямого государственного регулирования, т.е. «третий сектор» между государственными институциями и рынком. Если это так, то необходим классический институционально-рациональный подход к анализу форм и методов их взаимодействия. Но критика Фукуямы в адрес традиционной для Запада школы публичного администрирования (см. цитату, взятую в качестве эпиграфа) как раз вызвана бесперспективностью подобного подхода. Поскольку общество – не механическое единство стандартных элементов, а органичное множество субъективных волей и интересов.

Целесообразным представляется определение гражданского общества как системы общественных отношений, которые формируются и осуществляются вне прямого влияния, но при опосредованном участии государства. Тогда общественные организации – это вторичные формы экстернизации или опредмечивания таких отношений. Последнее означает: управлять надо не социальными институтами, а социальными отношениями, что далеко не одно и то же.

Понятно, что гражданское общество является составной частью общества вообще. А современное общество по очень многим причинам не может существовать без государственного принуждения к общему благу. Проблема в том, что государство не всегда знает, в чём состоит общее благо... Но в любом случае государство выступает как социальный институт, выделенный среди всех иных институтов, центр социального притяжения, средоточие политической и экономической активности. Поскольку именно государство полагает и продвигает макроцели общественного развития.

Вернёмся к тезису, заявленному в заголовке. Государство с формально широкой сферой влияния, но без должной мощи, своей организующей функции выполнить не сможет. Общество, оказавшись вне государственной опеки, захочет само стать на место несостоятельного государства. Но тогда оно или воссоздаст новое мощное государство, которое быстро покончит с общественным произволом (как это происходило после великих революций – французской или российской), или явит свою собственную беспомощность (что-то похожее произошло с Украинской народной республикой 1918 – 1920 гг.).

Далее. Государство с широкой сферой влияния и реальной мощью неизбежно будет рассматривать гражданское общество как конкурента, досадное препятствие на пути осуществления общего блага, которое само государство и декларирует. Естественно, для гражданского общества тут нет особой перспективы роста. Оно или исчезает (пример – в СССР), или становится ритуальным средством легитимизации всевластия государства (в постсоветских республиках СНГ).

Государство с узкой сферой влияния (компетенции) по определению предполагает наличие сильного гражданского общества. Иначе кто ограничит его естественный аппетит? Такие государства будут достаточно демократичными, но лишёнными мощи и потому нежизнеспособными (вспомните межвоенную версальскую Европу). Наконец, государства с широкой сферой внутреннего влияния и реальной внешней мощью слишком хороши, чтобы быть правдой. Поскольку собственную правду они с увлечением

станут навязывать остальному миру, не способному эффективно противодействовать настойчивым предложениям всеобщего блага...

Итак, государство должно быть достаточно сильным (мощным), чтобы обеспечить необходимые условия для существования общественных свобод. И ограничено компетентным, чтобы не задавить своей опекой общественную инициативу.

Это означает, что дискурс сильного государства должен первенствовать по отношению к дискурсу демократического развития. Этот тезис применим к нашей эпохе увлечения либеральными свободами и повсеместного недоверия к сильным государственным институтам. Он не экстраполируется на всю социальную реальность.

В нынешней Украине мы, возможно, более увлеклись идеями общественной самоорганизации (что отвечает нашим историческим традициям). И меньше – идеями государственного строительства. В результате наша интеллигенция («думающий класс» и проч.) обратилась к книжилистическому отрицанию государства в духе старых народников. По крайней мере, нынешнего реального государства, но не грядущего царства воплощения идеальных грёз о всеобщем благе. Все отечественные

лидеры и все реальные государственные инициативы подвергаются равной критике. Со своей стороны, действующее вне общества отечественное государство, предоставлено само себе и реализует собственные интересы, что не способствует росту его популярности.

Основной вывод: у нас государство и общество существуют даже не параллельно, но в разных реальностях, соединяясь лишь в чёрных дырах взаимного непонимания. Наше общество должно прекратить ребяческое самолюбование собственными добродетелями, незапятнанными практической деятельностью. Нам необходимо общее понимание того, что без сильного государства (и сферой влияния и внешней мощью) сильное гражданское общество в Украине невозможно. Сегодня начинать нужно именно с воссоздания сильного государства. Именно сильное государство – с его правом легитимного принуждения к общему благу – в условиях хронического дефицита «обычных» ресурсов (экономических, организационных, кадровых и т.д.) является главным целеполагателем и инструментом общественного развития.

P.S. Неизбывная проблема Украины состоит в том, что каждый считает собственное видение общего блага монополюсально верным...

**В. Г. БУЛЬБА,
А. В. МЕЛЯКОВ**

ДО ПИТАННЯ ПРО «VOX POPULI»

«Молчать! Хватит! Смирно!
Одна бумага рвёт,
другой на столе валяется,
третий истерики устраивает,
про яблони тут рассказывает!»
«Гараж», 1979 г.

Дискусійний формат інтернет-порталу «До XIII Конгресу» дозволяє залучити гротескний підхід до розуміння напрямків і шляхів реалізації соціальної і гуманітарної політики, або... імітації такої діяльності. Проілюструємо тезу на прикладі деяких ознак в роботі дорадчих органів.

Якщо подивитися на повсякденну практику, треба визнати очевидне: громадські ради (ГР) працюють значно гірше ніж можуть, за умови, звичайно, що можуть і бажають взагалі. Десятки членів рад виведені зі складу за банальні прогули. Не будемо голослівними: за період з 27.12.2011 р. по 06.03.2012 р. із складу Донецької ГР виключено 23 з 71 особи початкового складу, а із складу ГР при Запорізькій ОДА виключено 34 особи, що в дорівнює понад 30 % від початкової чисельності. 8 осіб виведені із громадської ради при Житомирській ОДА, 23 делегати НДО виключені із числа членів Харківської обласної ГР.

Структура громадських рад. Приклад: ГР при Дніпропетровській ОДА. 25 осіб у складі, але 22 комітети в структурі – цікаве протистояння арифметики та амбіцій... Інша цікавинка: громадська рада при Львівській ОДА – 192 особи у складі і 29 комітетів у структурі. 221 особа у складі ГР при Київській МДА..., як не згадати тезу М. Лациби про те, що великі цифри

роз'єднують і не здатні мобілізувати, або більш відоме, хрестоматійне про «двох українців – трьох гетьманів».

Нарешті, засідання відбулося. Проаналізуємо протоколи. «Рекомендувати», «Звернути увагу», «Заслухати», натомість, надзвичайно рідко: «Взяти участь», «Провести моніторинг», «Оприлюднити результати». Отже, ще одне запитання: «Чи не переплутали громадяни засідання ГР з шкільними батьківськими зборами?».

Прискіпливо розглядати все не вважали за потрібне, подивились на те, в чому розуміємося – гуманітарний розвиток. Прикладів конкретних дій – мінімум. Серед останніх – моніторинг стану бібліотек в одному з регіонів. Справа-то кричуща, не дарма Рахункова палата наголошує на небезпеці перетворення бібліотек в архівні сховища радянської партійної літератури [1]. І ще один реальний приклад – той-таки моніторинг, але стану спортивних споруд. Моніторинг – цікава річ, часу вимагає, однакової методики спостереження. Не люблять українські політики/чиновники/комунальники моніторингів...

На завершення наголосимо, що вступ до громадських рад є справою добровільною, і, за логікою, усвідомленою. Звідси запитання: «На що сподівалися?», «З чим прийшли: енергійно створювати спільне, завзято вимагати особисте, чи апатично спостерігати за першим і другим процесами?».

Список використаних джерел:

1. Державні бібліотеки фінансуються за залишковим принципом. 22.02.2012 р. [Електрон. ресурс]/ Рахункова палата України. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua>

ГЛОБАЛЬНЫЕ ВЫЗОВЫ И ИМПЕРАТИВЫ РАЗВИТИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Эпоху можно считать законченной, когда истощились ее основополагающие иллюзии.

Артур Миллер

Пытаясь заглянуть в будущее, мы вольно или невольно возвращаемся в прошлое и задумываемся: а каким видели его наши предшественники, скажем, 100 лет назад? Могли ли они, лучшие умы начала века минувшего, предположить, с какими глобальными вызовами им придется столкнуться, попав в жернова новейшей истории? Как сложится судьба тех великих держав, присягая на верность которым, они вначале пытались воспевать идеалы социального равенства и справедливости, а потом надеялись самозабвенно спасти их от разрушительных интернациональных лозунгов мировой революции? Что произошло за эти сто лет? Сколько раз мир менялся кардинально?

А произошло многое. Мировая война сменилась гражданской, а та, в свою очередь, – коллективизацией. К концу 30-х практически полностью была уничтожена местная интеллектуальная элита, а в середине 40-х мир содрогнулся от атомных бомбардировок и страшного слова «Холокост». Но было и другое: Великая Победа и первый полет в Космос, стремление к светлому будущему и разочарование. В итоге – трагедия целого поколения, победившего фашизм и, одновременно, возможности для тех, кто родился в новой стране. Парадокс?

Не спрогнозированный XX Век. Можно ли сегодня говорить о вызовах и возможностях XXI Века? Будем ли мы повторять ошибки наших предшественников или попытаемся что-либо изменить уже сейчас, приподняв завесу времени? Где сигналы, которые говорят нам о том, каким будет Век XXI? Ответ однозначен. Он будет другим. При этом, какие бы глобальные вызовы не стояли перед нами сейчас и с каких бы высоких трибун не говорилось о Европейской интеграции и о стратегическом партнерстве в рамках Евразийского пространства, но сдерживающими барьерами, как это не парадоксально, тогда – 100 лет назад и сейчас, остаются внутренние проблемы и противоречия. К современным следует отнести назревшие структурные трансформации, а также финансово-экономическую нестабильность, обусловленную с одной стороны высокой степенью тенезации экономики, а с другой – социальными обязательствами государства перед гражданами. И наконец – усиливающиеся противоречия, индуктируемые извне и связанные с энергетической зависимостью, техногенной и экологической безопасностью.

Вот они – тревожные тенденции на пути становления и развития гражданского общества, где формируется взаимоусиливающаяся связка «независимых» общественных организаций и «свободных» субъектов предпринимательства. При этом, для потенцирования взаимных точек соприкосновения, зачастую и те, и другие начинают искать общего врага в лице государства. Поэтому, все

чаще мы слышим в обиходе такие словосочетания, как «чиновничий беспредел», «коррупционная составляющая», «уничтожение малого и среднего бизнеса», «несвобода средств массовой информации». Это разрушительные послы гражданского общества, которые перерастают в деструктивную самоцель определенных политических сил, что является отчасти, искусственно раздуваемой проблемой, не обращать внимания на которую, уже нельзя.

Может ли государство дать ответы на все эти вызовы? События последних лет показали, что может, и пыгается делать это, постепенно развенчивая мифы о своей несостоятельности. При этом, основная задача государства в современных условиях состоит в том, чтобы проявлять активную жизненную позицию, направленную на диалог и взаимную ответственность перед гражданами. Но какая самоотдача необходима для того, чтобы объединить усилия всех заинтересованных сторон – субъектов общественного производства и, что важнее, воспроизводства, чтобы и бизнес и общественность видели в нем, прежде всего, гаранта правовой и экономической стабильности и безопасности.

Поэтому *нельзя говорить о глобальных вызовах абстрактно*. Надо видеть ориентир, и тогда станет понятно, какие возможности открывают эти вызовы, а не только то, что негативного они несут. Одним словом, надо идти к качественным изменениям, используя новые возможности публичного управления. Альберт Эйнштейн в свое время сказал гениальную фразу: *«Вы никогда не решите проблему, если будете думать так же как те, кто ее создал»*. Следовательно, сегодня говорить о таких актуальных вопросах, как регулирование социально-трудовых отношений, развитие местного самоуправления, подготовка новой генерации профессионалов государственной службы можно только понимая цели публичного управления в информационном обществе. А целевые установки публичного управления заключаются именно в открытом содействии развитию гражданского общества и его институциональной составляющей, как бы банально это не звучало.

Говоря об императивах развития гражданского общества в Украине, фактически речь идет о назревшей необходимости конструктивного взаимодействия трех секторов (государственного, коммерческого и некоммерческого) современного общества и определяющей роли государства, прежде всего, в поиске регуляторных механизмов, которые дадут возможность: привлечь к диалогу все заинтересованные стороны; обеспечить баланс интересов заинтересованных сторон; выйти на конкретные решения назревших проблем, и тем самым достигнуть общественно значимых результатов. Ведь рассматривать их в отдельности, то есть, вне взаимодействия – означает не учитывать либо экономической, либо социальной, либо организационной составляющей процесса. При этом, особую важность приобретает консолидация усилий обозначенных субъектов в условиях

нарастающих противоречий, обусловленных глобальными вызовами современности.

Современное государство имеет все возможности заявить о готовности конструктивного диалога с гражданским обществом, путем поиска тех решений, которые бы объединили органы публичной власти, бизнес-структуры и общественные институты, на основе партнерских отношений, доверия и взаимной ответственности. Это те грани, которые хотелось бы

сложить в геометрическую фигуру. А вот ответ на вопрос, каким получится треугольник – равнобедренным или равносторонним?... Надеемся, нам предстоит найти.

И пусть идея может показаться не новой. Да. Она не нова там, где уже реализована, там, куда мы стремимся именно потому, что она доказала свою состоятельность. Новизна заключена в не в самой идее ради иллюзии, а именно в *конвергенции*. Так почему не реализовать ее здесь?

Д. В. КАРАМИШЕВ

AD HOMINEM

(по мотивам первого дискуссионного тезиса

«Глобальные вызовы и императивы развития гражданского общества в Украине»)

Уважаемые коллеги. Перед вами текст, где-то излишне пафосный, где-то намеренно ироничный, но в целом отражающий глубинный смысл первого дискуссионного тезиса Конгресса «Публичное управление: вызовы XXI столетия».

Мы с пониманием относимся к нашему прошлому, к новейшей истории, так же, как и к желанию приподнять завесу будущего. По крайней мере, мне бы очень хотелось, чтобы было именно так. Но, все же, мы живем в настоящем времени, которое интересует нас реально, а не постольку поскольку, точнее – в промежутке времени, охватывающем активную часть жизни и ответственность одного поколения, влияющего на принятие общественно значимых решений за все то, что происходит именно сейчас, а не вчера и не завтра. Именно поэтому, на мой взгляд, сегодня нужно говорить, прежде всего, о настоящем, и еще о том, каким образом глобально изменяющийся мир может повлиять на наше настоящее. Говорить в контексте ответа на вопрос: *каковы реальные угрозы, стоящие перед человечеством и как противостоять этим угрозам, находя ответы на вызовы XXI века?*

Безусловно, речь идет о глобальных угрозах, которые могут носить характер природных катаклизмов, техногенных катастроф или военных конфликтов. Но это чаще объективная реальность – то, что происходило, происходит и будет происходить, потому что должно произойти в то или иное время, в том или ином месте. Иными словами – это угрозы, обусловленные внешними факторами.

Но главная угроза, по моему глубокому убеждению, все же лежит в иной плоскости и заключается в неготовности современного общества к новым вызовам, и, как следствие, – неспособности современного индивидуалистически ориентированного «общества всеобщего безразличия» (не путать с благоденствием) отвечать на вызовы.

Какова же природа неготовности общества к вызовам? На мой взгляд, она обусловлена, прежде всего, социально-политическими процессами и внутренними противоречиями, возникшими вследствие либеральных реформ на постсоветском пространстве, и несостоятельностью современного, а точнее – «юного украинского государства»

противостоять технологиям управляемого хаоса, инспирируемым извне и как следствие – социальной поляризацией общества. Увы, прав был поэт, когда говорил «*Не верю я в стойкость юных, не бредущих бороды*». Так и произошло: коррупция, чванство, распри, противостояние элит, заигрывание с сильными и безразличие к слабым, и откровенно потребительское отношение к жизни. А «вересковский мед» забыт вместе с теми, кто в свое время боролся за светлое будущее, и боюсь, что его рецепт утерян навсегда.

Мы оказались на распутье, находясь между двумя форматами, – старым, традиционным и принципиально новым. При этом важно констатировать, что старый формат доказал свою эффективность перед вызовами середины XX века. Новый формат, к сожалению, показывает свою нежизнеспособность перед вызовами XXI века, напоминая страуса-технократа, прячущего голову, только не в песок, а в экран монитора. Все дело в идеологии, а точнее – в ее наличии либо отсутствии. И пусть одна была несовершенной, но способной выполнить свою судьбоносную миссию, а другой просто нет, и точка! В результате мы больше ничего не строим. Но ведь если ничего не строить, то даже то, что досталось нам от строителей – романтиков и утопистов рано или поздно придет в упадок.

Но, наконец, настало светлое время виртуальных прагматиков, которым больше не нужна чуждая идеология, а нужна своя субкультура (не путать с культурой, все гораздо прозаичнее). И все же нашли те, кто решил отойти от пафосных лозунгов и языческих ритуалов и обустроить-таки Украину (не путать с Россией). И вот Украина вступила в период экономических реформ и всеобщей модернизации всей страны (не путать с коллективизацией и электрификацией). Процесс, безусловно, продиктованный временем. Только за нордической риторикой хотелось бы отвести больше роли и места человеку, говоря на экономическом языке, – важнейшему ресурсу и первичному носителю информации всех времен. Ведь кто, как не он, даже в информационный век является вездесущим системным администратором, без которого эта пресловутая информация не имела бы никакого смысла!

Говоря о роли государства в современном мире, я убежден, нужно говорить о роли человека, о новых

возможностях, которые открывает перед ним XXI век. Конечно, я испытываю уважение к человеку XXI века, и в первую очередь – к тому, который, используя новые возможности сетевых электронных ресурсов, помогает, например, спасти обреченного ребенка, собрав необходимые средства на лечение, или будучи лишенным возможности передвигаться, находит работу в сети и получает возможность почувствовать себя полноценным членом общества. Да, электронный мир – это новые возможности и каждый вправе сам решать, как ими воспользоваться. Беспокоит другое. Как бы помягче охарактеризовать тенденцию, которая свидетельствует о том, что с бурным развитием новых технологий все чаще происходит деградация личности отдельно взятого индивидуума.

И все же, мне бы хотелось затронуть вопрос о социально-духовном здоровье общества в условиях глобальных вызовов, с которыми сталкивается человечество и отдельные государства в современном мире. Наиболее показательно, на мой взгляд, это можно сделать на примере Японии. Почему Япония? То, что произошло в марте 2011 г. в Японии (я имею в виду страшное землетрясение), затрагивает самые глубинные структуры человеческой психики и сознания. Там не было всеобщей паники, не было мародерства, а было одно – желание противостоять стихии силой духа и любви к ближнему! Беда в том, что, к сожалению, общество, в котором доминирует примитивное мировосприятие на уровне удовлетворения физиологических потребностей, менее жизнеспособно в обозримом будущем. Я называю это «эффектом Нового Орлеана».

На самом деле опыт Японии очень показателен. Сравните и сделайте выводы: как и почему одновременно и технократическая, и традиционная Япония в который раз возродилась из пепла, благодаря исключительному отношению к происходящему, в основе которого лежит терпение и взаимная ответственность каждого перед всеми, – то, что мы привыкли называть общественной солидарностью, но почему-то рассматривая чаще лишь фискальную составляющую этого понятия.

Но ведь главное как раз заключается в том, что человек получает реальную возможность – почувствовать и осознать то, что от него и от каждого в отдельности может зависеть очень многое. Это многое не связано ни с материальным благополучием, ни с либеральными ценностями. Это многое дает не просто понимание неизбежности того, что нами скоро будет управлять наднациональная кучка маргиналов, обладающих всеми богатствами мира и использующая новые технологии для утверждения своей власти. Смысл в том, чтобы дать каждому возможность осознать свою причастность и значимость в происходящем.

В чем же состоит главная идея роли государства в информационном обществе? Она заключается в том, чтобы пробудить глубинные процессы, заложенные у нас на генетическом уровне, на уровне подсознания, – процессы, связанные с осознанием того, что и в XXI веке – веке информации человек – не только слово, которое «звучит гордо», а нечто значительно большее, и тем самым дать новый посыл, толчок к консолидации

общества. А для этого нужно совсем немного. Прежде всего, нужна идеологическая платформа и базирующаяся на ней соответствующая достоверная информация, но не деструктивная, разрушительная, а, как говорят, правильная, жизнеутверждающая и со знаком «плюс».

Не так давно (конец января 2013 г.) мы стали свидетелями еще одной знаменательной даты, но уже совсем другого порядка (светлой даты), о которой, наверное, уместно было бы вспомнить и сказать особые слова, учитывая особенность и глубину затрагиваемой проблематики. 75 лет назад мир увидел человека, которому суждено было стать выразителем душевных поисков целого поколения. Его песня «Баллада о книжных героях» как нельзя лучше отражает смысл того, что я все равно не смог бы сказать лучше, чем он. Не буду цитировать, поскольку в данном случае из песни слов не выкинешь (она представляет собой одну завершенную цитату).

Феномен консолидации присущ человеческому обществу. Другое дело, что на определенных этапах развития общества и на определенных территориях общественное самосознание и самоорганизация заменяются дезорганизацией и происходит это часто при попустительстве со стороны государства, которое создает предпосылки к тому, чтобы в обществе происходили деструктивные процессы, направленные на его разложение. Что способствует разложению? В первую очередь, это социальное неравенство и либеральная политика слабого государства. Социальная поляризация характеризуется нарастанием численности социально дезорганизованного населения, что неизбежно приводит к нарастанию революционных настроений и хаосу, который сметает все на своем пути, если, конечно ему не придать вектор управляемости извне. Тогда то и происходит коренная смена ценностей. Почему коренная, – потому что в отсутствие корней – дерево сначала увядает, а затем рушится и на его месте возникает нечто другое – хорошо если новое дерево, а не выгребная яма!

Какова при этом роль государства? А она заключается именно в том, чтобы запускать консолидирующие механизмы, и в первую очередь – идеологически-пропагандистский механизм государственного управления, несмотря на неоднозначное отношение к слову пропаганда. Иными словами, если государство действительно заинтересовано в переменах, то общество нужно готовить к ним. Затем можно будет всерьез говорить о детенизации экономики и борьбе с коррупцией. Но для этого мало одного желания, должна быть политическая воля и последовательность в проведении реформ. При этом граждане должны понимать, что необходимо платить налоги, что только от них самих, прежде всего, зависит чистота и порядок, и в конечном итоге – будет ли общество здоровым и будут ли его граждане чувствовать себя социально защищенными. А осознание защищенности приходит тогда, когда изменится отношение гражданина к государству и, соответственно, государства – к гражданам.

Давайте начинать! Не надо ждать, кто первый! Просто возьмем и начнем! Как написано в одной очень

старой книге: «*Все начинается с простых вещей*». И начинать, безусловно, нужно с уважения друг к другу. Причем, существует несколько видов уважения к человеку: уважение к человеку как к личности (присущее зрелому гражданскому обществу), уважение к человеку труда (присущее утопическому социализму) и псевдоуважение к человеку, основанное на уважении к его деньгам (присущее незрелому деструктивному капитализму с феодальным лицом). А где находимся мы? Наше состояние я бы охарактеризовал недвусмысленно как переходное от утопии к незрелости, учитывая, что старшее поколение все еще требует уважения за былые заслуги, и при этом живет воспоминаниями об уважении к человеку труда. Новое же поколение прагматично уважает только силу, основанную на деньгах, при этом особо не задумываясь ни о прошлом, ни о будущем. Оно уже приучено жить от появления одной модели ай-фона к более новой и в ожидании выхода следующей. При этом происходящее в Зимбабве по-прежнему интересует старшее поколение. А новое интересуется свой виртуальный мирок с короткими твитами и примитивными фэйс-картинками. Главное – вовремя «законнектиться», чтобы было «прикольно».

Но вернемся к готовности к вызовам глобального мира. Общество может быть консолидированным, и понять это можно лишь вскрыв глубинные механизмы консолидации. Что лежит в основе общественной

самоорганизации? Что заставляло выживать и поддерживать друг друга? Что дало возможность людям сохранять свое человеческое лицо в катастрофических условиях? В современной истории есть и другие примеры, показывающие способность людей не только выживать, но и не пасовать, а достойно и адекватно реагировать на вызовы. Будь то в немецком концлагере или в заснеженной тайге, или в пылающей шахте!

Уважительно относясь к современным «долларовым» материалистам (не путать с Гегелевскими) и не настаивая на превалянии духовных ценностей над материальными, я все же выскажусь в пользу последних, а точнее – за баланс (не путать с базаром) между ними.

В украинском языке есть красивое слово – людність. Российский аналог (человечность), на мой взгляд, несколько уступает в красоте, поэтому попробую заменить его словом – добросердечие. Парадокс заключается в том, что именно это состояние и есть той прививкой, которая создает иммунитет общества к угрозам и вызовам глобального мира. Мира без границ территориальных и языковых. Мира новых возможностей для всех живущих. Мира, в котором Человечество с уверенностью перешагнет рубеж XXI века, а не превратится в фантом истории на руинах цивилизации!

CONTRA SPERM SPERO...

Н. А. ЛАТЫНИН

ПАРАДОКСЫ НАШЕГО ВРЕМЕНИ И ПЛАНЫ НА БУДУЩЕЕ

«Парадоксом нашего времени является то, что мы имеем высокие строения, но низкую терпимость, широкие магистрали, но узкие взгляды ...
Тратим больше, но имеем меньше, покупаем больше, но радуемся меньше. Имеем большие дома, но меньшие семьи, лучшие удобства, но меньше времени. Имеем лучшее образование, но меньше разума, лучшие знания, но хуже оцениваем ситуацию...»

Увеличили свои притязания, но сократили ценности. Говорим слишком много, любим слишком редко и ненавидим слишком часто. Знаем, как выжить, но не знаем, как жить. Добавляем года к человеческой жизни, но не добавляем жизни к годам ...».

Дж. Гарлин

Каждый из нас сталкивается с такого рода парадоксами из жизни американца прошлого столетия каждый день сегодня в Украине и, безусловно, может продолжить этот список. Но самое интересное в том, что большинство скажет, что виноваты в этом не мы, а все, кто угодно, и, в первую очередь, – государство. И в чем-то будут правы, потому что многие вышли из того общественного устройства, когда государство было за все в ответе. Однако – время другое, экономическая система – другая, а парадоксов не становится меньше.

Также они будут правы, потому что государство такие ситуации иногда продуцирует. Так, государство, через законы провозглашает верховенство права, а право не всегда в верховенстве. К примеру, Налоговый кодекс Украины провозглашает всеобщность налогообложения, а налогообложение выборочное, ибо существует теневая экономика. В Кодексе прописано равенство всех плательщиков перед законом, а в жизни – ситуативный подход. Среди принципов кодекса – «социальная справедливость в установление налогов и сборов», а в жизни – бедные беднеют, а богатые богатеют. В кодексе – «стабильность налогов», а в жизни – стабильность в изменении налогов.

Все знают, что экономические функции государства заключаются в создании условий, необходимых для эффективной экономической деятельности общества. Их можно объединить по следующим направлениям:

- *формирование правовых основ функционирования экономики;*
- *устранение недостатков рыночного саморегулирования;*
- *перераспределение доходов;*
- *обеспечение людей необходимыми товарами, а экономике – необходимым количеством денег.*

Однако правовые основы у нас есть, а право – не всегда торжествует. В рыночной экономике – недостатки, а не достает государства. Доходы – большие, но у меньшинства. Зарплата в стране растет,

но не у всех. Товары в магазинах есть, а здоровья на них не хватает. Деньги в Национальном банке есть, но их дефицит.

Парадоксами нашего времени является и то, что мировые экономические кризисы по-разному влияют на развитие экономики Украины. Так, до кризиса 1998 г. инвестиции в основной капитал уменьшались в абсолютном и относительном измерениях, а после – стали увеличиваться. А вот до кризиса 2008 г. – инвестиции увеличивались, а после – стали уменьшаться. Такая же ситуация и с реальным ВВП (таблица).

Ответ может лежать в разной сути этих кризисов. Однако не все страны мира после мирового

финансового кризиса 2008 г. имели такой спад в экономике как в Украине.

Парадокс можно объяснить, если обратиться к арифметике синергетики. Так, к составляющим развития экономики Украины, кроме классических факторов (трудовые и природные ресурсы, инвестиции, инновации), сегодня необходимо относить и качество институциональной среды. Напомню, что институциональная среда, исходя из теории институционализма, – это совокупность основополагающих политических, социальных и юридических правил, которая образует базис для производства, обмена и распределения.

Таблица

Динамика инвестиций и валового внутреннего продукта в Украине

Годы	Инвестиции в основной капитал, млн грн	В % к предыдущему году	Инвестиции в основной капитал, % к валовому внутреннему продукту	Валовой внутренний продукт, млн грн	Рост реального валового внутреннего продукта, %
1996	12557	78,0	15,4	81519	90,0
1997	12401	91,2	13,3	93365	97,0
1998	13958	106,1	13,6	102593	98,1
1999	17552	100,4	13,5	130442	99,8
2000	23629	114,4	13,9	170070	105,9
2001	32573	120,8	16,0	204190	109,2
2002	37178	108,9	16,1	225810	105,2
2003	51011	131,3	18,9	267344	109,6
2004	75714	128,0	21,9	345113	112,1
2005	93096	101,9	21,1	441452	102,7
2006	125254	119,0	23,0	544153	107,3
2007	188486	129,8	26,2	720731	107,9
2008	233081	97,4	24,6	948056	102,3
2009	151777	58,5	16,6	913345	85,2
2010	150667	99,4	13,9	1082569	104,1
2011	209130	122,4	15,9	1316600	105,2

Таким образом, формально зависимость реального ВВП от качества институциональной среды можно отразить следующим образом:

$$\text{потенциальный ВВП} = \text{номинальный ВВП} * k,$$

где k – коэффициент, который отражает качество институциональной среды.

А вот k можно представить как взаимодействие и соотношение определенных понятий, правил, принципов и действий в обществе:

$$k = \frac{\text{Вера} * \text{Дело} * \text{Справедливость} * \text{Стабильность}}{\text{Идея} * \text{Слово} * \text{Право} * \text{Свобода}}.$$

И если числитель по всем показателям будет больше, чем знаменатель хотя бы на 10 %, то этот коэффициент будет равняться 1,5 (1,1*1,1*1,1*1,1), а если меньше на 10 %, то коэффициент составит 0,7 (0,9*0,9*0,9*0,9). Отсюда качество институциональной среды может или увеличить потенциал ВВП в 1,5 раза, или уменьшить на 30 %, т.е. институциональная среда

имеет как стимулирующее, так и дестимулирующее воздействие на характер и темпы макроэкономической динамики.

Отсюда развитие экономики Украины сегодня зависит не только, и не столько от используемых ресурсов, инвестиций и инноваций, сколько от состояния общественных и государственных институций.

В заключение – три извечных вопроса: кто виноват, что делать и с чего начать?

Ответы очевидны: виноваты все – государство, общество и каждый в отдельности. Что делать – будущее (или будущее нужно делать), а начать – с себя.

В свое время американский инженер и изобретатель Чарльз Ф. Кеттеринг отмечал: «Будущее может быть таким, каким мы хотим его видеть, если у нас есть вера и понимание, что мир, не меньше, чем война, требует «крови, пота и слез».

Поэтому будущее будет таким, каким мы его видим и делаем, а не делаем вид, что видим и делаем.

**ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ – РЕЗУЛЬТАТ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ,
БІЗНЕС-СТРУКТУРА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Рівень розвитку країни чи регіону тим ближчий до раціонального, чим більшою є частка осіб, яких можна віднести до середнього класу. Тому про взаємодію органів публічної влади, бізнес-структур та громадських організацій доцільно говорити й у контексті створення умов для формування і підтримки середнього класу. Про останній кажуть: «Середній клас – це ті, хто заробляє стільки, що може думати не лише про виживання, але й про життя».

Академік І. Юхновський довів математичним моделюванням, що без правового закріплення захисту середнього класу суспільство скотиться до так званого бімодального типу, в якому переважають бідняки, середняків дуже мало, а основна маса багатства зосереджується в невеликій кількості багатих [1]. Таке суспільство нестабільне, йому притаманні революційні настрої, низький рівень мотивації до досягнення ділового успіху через труднощі легального розвитку бізнесу.

Людський капітал країни є чи не найважливішим чинником формування середнього класу. Він характеризується не просто чисельністю населення, а динамікою демографічних процесів, освітою і професійним розвитком, розселенням, рівнем співпраці громадян, соціальним капіталом («Енциклопедичний словник з державного управління»

визначає соціальний капітал як соціальні зв'язки, що можуть виступати ресурсом одержання переваг; він є груповим ресурсом і не може бути вимірний на індивідуальному рівні [2, с. 663]).

Які конкретні кроки зроблено і можуть бути зроблені органами публічної влади для сприяння формуванню середнього класу в Україні? Один із напрямів – реалізація державно-приватного партнерства відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» [3].

Список використаних джерел:

1. *Юхновський І.* Чи можна «скасувати» закони суспільства? Про комунізм, утопізм та місію середнього класу / І. Юхновський // День. – 2008. – № 68. – 12 квітня [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/199927/>
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Міхненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
3. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Аверченко С. І.* народний депутат України, м. Чернігів
- Ажажа М. А.* доцент кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії, к.держ.упр., м. Запоріжжя
- Аксёненко А. В.* доцент кафедри економіки і фінансов Росийской академии народного хозяйства и государственной службы (Брянский филиал), к.э.н., доц., г. Брянск (Российская Федерация)
- Алексеенок А. А.* доцент кафедры социологии и психологии управления Росийской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), к.соц.н., г. Орел (Российская Федерация)
- Амосова Л. В.* доцент кафедри іноземних мов ХарРІ НАДУ, к.пед.н., доц., м. Харків
- Андреев С. О.* доцент кафедри державної служби, адміністрування та управління навчальними і соціальними закладами. Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, к.держ.упр., м. Луганськ
- Андрієнко В. М.* генерал-майор служби цивільного захисту, т.в.о. начальника Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.і.н., доц., м. Київ
- Андрієнко М. В.* майор служби цивільного захисту, заступник директора центру – начальник відділу сертифікації та технічного нагляду за виробництвом систем пожежної сигналізації та автоматичного пожежогасіння Державного центру сертифікації Державної інспекції техногенної безпеки України, к.і.н., м. Київ
- Анікеєва С. Є.* заступник начальника відділу з питань правового забезпечення, корпоративних прав та відносин власності виконавчого апарату Дніпропетровської обласної ради, м. Дніпропетровськ
- Арюткина Л. Н.* доцент кафедри государственного управления социальной сферы и белорусоведения Академии управления при Президенте Республики Беларусь, к.э.н., доц., г. Минск (Республика Беларусь)
- Астапова Т. О.* доцент кафедри іноземних мов ХарРІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Бабенко А. Г.* завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці Дніпропетровської державної фінансової академії, д.е.н., проф., м. Дніпропетровськ
- Бабинцев В. П.* заведуючий кафедрой социальных технологий Национального исследовательского университета «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), д.филос.н., проф., г. Белгород (Российская Федерация)
- Бакуменко В. Д.* проректор з наукової роботи Академії муніципального управління, д.держ.упр., проф., м. Київ
- Балашиов Е. Л.* ст. преподаватель Филиала Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова в г. Севастополе, к.э.н., г. Севастополь
- Балдич Н. І.* доцент кафедри управління національним господарством НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Київ
- Бараночников В. А.* аспірант кафедри социологии и психологии управления Росийской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), г. Орел (Российская Федерация)
- Барило О. Г.* старший научный сотрудник научно-исследовательского центра Института государственного управления в сфере гражданского захисту, к.т.н., с.н.с., м. Київ
- Барка Мохаммед Зайн* директор дослідницької групи з економіки публічних фінансів, професор факультету економіки та адміністрування Тлемсенського університету, д.е.н., проф., м. Тлемсен (Алжир)
- Безуглов Антон* доктор філософії у сфері комп'ютерних наук та інженерії, доцент кафедри комп'ютерних наук Бенедикт коледжу, Колумбія, Південна Кароліна (США)
- Белозор А. Ф.* ст. преподаватель Росийской академии народного хозяйства и государственной службы (Брянский филиал), к.культ., г. Брянск (Российская Федерация)
- Белозор Ф. П.* доцент кафедри менеджмента, государственного и муниципального управления Росийской академии народного хозяйства и государственной службы (Брянский филиал), к.соц.н., доц., г. Брянск (Российская Федерация)
- Березенька О. М.* аспірант кафедри державного управління Київського національного університету імені Т. Шевченка, м. Київ
- Бессонова Ю. А.* доцент кафедри иностранных языков Росийской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), к.филол.н., доц., г. Орел (Российская Федерация)
- Белай С. В.* начальник науково-дослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності внутрішніх військ Академії внутрішніх військ МВС України, к.військ.н., с.н.с., м. Харків
- Бельська Т. В.* доцент кафедри політології та філософії ХарРІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Білоконь М. В.* головний спеціаліст навчально-методичного управління ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Білосорочка О. В.* студентка Харківської національної академії міського господарства, м. Харків
- Білосорочка С. І.* провідний спеціаліст бібліотечного відділу ХарРІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Бобровський О. В.* ст. преподаватель академии Федеральной службы охраны Росийской Федерации, г. Орел (Российская Федерация)
- Бобровська О. Ю.* завідувач кафедри економіки та регіональної економічної політики ДРІДУ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Дніпропетровськ
- Боклаг В. А.* доцент кафедри державного управління та земельного кадастру Класичного приватного університету, к.держ.упр., доц., м. Запоріжжя
- Болбас О. М.* начальник відділу Науково-дослідного, проектно-конструкторського та технологічного інституту мікрографії, м. Харків
- Болдырева Н. Н.* доцент кафедри гражданско-правовых дисциплин ФГБОУ ВПО «Курская государственная сельскохозяйственная академия имени И. И. Иванова», к.ю.н., г. Курск (Российская Федерация)
- Бондаревська К. В.* ст. викладач кафедри управління персоналом та економіки праці Дніпропетровської державної фінансової академії, к.е.н., м. Дніпропетровськ

- Бугло О. Л.* заступник начальника управління внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю Харківської облдержадміністрації, м. Харків
- Будецький Р. В.* начальник Харківського міського управління юстиції, м. Харків
- Бульба В. Г.* декан факультету підготовки магістрів державного управління ХарPI НАДУ, д.держ.упр., доц., м. Харків
- Быхтин О. В.* доцент кафедри соціальних технологій Національного дослідницького університету «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), к.соц.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Ватковська М. Г.* проректор Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, к.філос.н., м. Дніпропетровськ
- Вацьковські К. С.* завідувач кафедри інформатичних систем Варшавського технологічного університету «Варшавська політехніка», д.е.н., проф., м. Варшава (Польща)
- Вишлова-Пилева І. І.* аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарPI НАДУ, м. Харків
- Вітренко-Хрустальова Т. М.* здобувач кафедри економічної політики та менеджменту ХарPI НАДУ, м. Харків
- Волик В. С.* доцент кафедри державного управління ХарPI НАДУ, м. Харків
- Ворона П. В.* докторант кафедри парламентаризму і політичного менеджменту НАДУ, к.держ.упр., м. Київ
- Воронкова В. Г.* завідувач кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії, д.філос.н., проф., м. Запоріжжя
- Воронянський О. В.* професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування», філософії та історії України при ХНТУСГ ім. П. Василенка, к.і.н., доц., м. Харків
- Гавкалова Н. Л.* завідувач кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки ХНЕУ, д.е.н., проф., м. Харків
- Гаврилова О. О.* ст. викладач кафедри іноземних мов ХарPI НАДУ, м. Харків
- Газарян С. В.* професор кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарPI НАДУ, д.держ.упр., доц., м. Харків
- Гайдукова Г. Н.* доцент кафедри соціальних технологій Національного дослідницького університету «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), к.соц.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Гамова Г. І.* професор кафедри української мови ХарPI НАДУ, к.філол.н., доц., м. Харків
- Глуха В. В.* аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарPI НАДУ, м. Харків
- Гнатенко А. І.* аспірант кафедри економічної політики та менеджменту ХарPI НАДУ, м. Харків
- Гончарова М. А.* доцент кафедри менеджменту і управління народним господарством Російської академії народного господарства і державної служби при Президенті РФ (Орловський філіал), к.э.н., г. Орел (Российская Федерация)
- Гордієнко Л. Ю.* доцент кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки ХНЕУ, к.е.н., доц., м. Харків
- Горелік Олександр* доктор філософії у сфері економіки ЗМІ, доцент кафедри масових комунікацій, координатор програми масових комунікацій, Бенедикт коледж, Колумбія, Південна Кароліна (США)
- Грибко О. В.* головний спеціаліст відділу організації наукових досліджень ХарPI НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Григорова М. О.* доцент кафедри природничої освіти Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, к.б.н., м. Дніпропетровськ
- Гук А. С.* аспірант кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії, м. Запоріжжя
- Дегтяр А. О.* завідувач кафедри економічної теорії та фінансів ХарPI НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Дегтяр О. А.* ст. викладач кафедри обліку і аудиту ХНАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Дідок Ю. В.* доцент кафедри державного управління ХарPI НАДУ, к.вет.н., доц., м. Харків
- Долгий М. Л.* професор кафедри державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.б.н., доц., м. Київ
- Домасевич І. В.* аспірант, преподаватель кафедри державного управління соціальною сферою і белорусоведення Академії управління при Президенті Республіки Беларусь, г. Минск (Республика Беларусь)
- Долбровская А. Ю.* доцент кафедри соціально-культурної діяльності Орловського державного інституту мистецтв і культури, к.соц.н., г. Орел (Российская Федерация)
- Драгомирецька Н. М.* професор кафедри філософських та соціально-політичних наук ОРІДУ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Одеса
- Древаль Ю. Д.* професор кафедри державного управління ХарPI НАДУ, д.держ.упр., доц., м. Харків
- Дука Н. С.* аспірант, старший викладач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне
- Д'яченко В. В.* доцент кафедри менеджменту Міжгалузевої академії управління, к.держ.упр., м. Київ
- Єганов В. В.* доцент кафедри державного управління ХарPI НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Єльчанінов Д. Б.* доцент кафедри інформатики та інтелектуальної власності НТУ «Харківський політехнічний інститут», к.т.н., доц., м. Харків
- Єрмоленко О. А.* заступник декана факультету економіки і права ХНЕУ, к.е.н., м. Харків
- Жарикова А. А.* доцент кафедри державного управління соціальною сферою і белорусоведення Академії управління при Президенті Республіки Беларусь, к.філос.н., доц., г. Минск (Республика Беларусь)
- Заблоцький В. В.* докторант кафедри політології та філософії ХарPI НАДУ, заслужений працівник освіти України, к.політ.н., м. Харків
- Заболотна Н. М.* аспірант кафедри філософських та соціально-політичних наук ОРІДУ НАДУ, м. Одеса
- Загребельна Л. С.* доцент кафедри української мови ХарPI НАДУ, к.філол.н., доц., м. Харків

- Заїка О. В.* завідувач кафедри адміністративного менеджменту та бізнес-адміністрування Інституту управління Класичного приватного університету, к.держ.упр., доц., м. Запоріжжя
- Закоморна К. О.* доцент кафедри державного будівництва Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», к.ю.н., доц., м. Харків
- Закриницька В. О.* аспірант кафедри адміністративного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», м. Харків
- Зарицька І. П.* аспірант кафедри філософських та соціально-політичних наук ОРІДУ НАДУ, м. Одеса
- Захаров В. М.* і.о. директора Інститута государственного и муниципального управления, профессор кафедры социальных технологий Национального исследовательского университета «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), к.соц.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Збукар В. П.* доцент кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарРІ НАДУ, голова Харківської РДА Харківської області, к.держ.упр., м. Харків
- Зварич М. М.* аспірант ДРІДУ НАДУ, м. Дніпропетровськ
- Іваницька О. М.* заступник директора з наукової роботи Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету, д.держ.упр. доц., м. Київ
- Івашина Л. П.* ст. викладач кафедри державного управління та педагогічного менеджменту Сумського ОППО; здобувач кафедри державного управління ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Ігнат'єва Т. В.* доцент кафедри політології і соціології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, к.і.н., м. Кам'янець-Подільський
- Іжа М. М.* директор ОРІДУ НАДУ, д.політ.н., доц., м. Одеса
- Інковська Ю. М.* аспірант кафедри політології та філософії ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Іщенко В. М.* аспірант кафедри права та європейської інтеграції ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Казюк Я. М.* доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, к.держ.упр., м. Херсон
- Каюра Ю. В.* доцент кафедри інформатики и информационных технологий в менеджменте Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), к.соц.н., доц., г. Орел (Российская Федерация)
- Калюжний В. В.* доцент кафедри управління персоналом і економіки праці ХарРІ НАДУ, к.е.н., доц., м. Харків
- Камок Т. В.* заступник начальника загального відділу ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Капустін І. В.* завідувач центру моніторингу якості освіти комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків
- Карамішев Д. В.* завідувач кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарРІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Кармінська-Белоброва М. В.* доцент кафедри менеджменту Харківського інституту управління, к.держ.упр., м. Харків
- Карнаух Т. І.* аспірант кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ, м. Львів
- Карпенко Е. В.* доцент Российской академии народного хозяйства и государственной службы (Брянский филиал), к.соц.н., г. Брянск (Российская Федерация)
- Качалкин В. М.* аспирант кафедры политологии, государственного и муниципального управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), г. Орел (Российская Федерация)
- Кернес Г. А.* аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ, м. Київ
- Кіктенко О. В.* докторант кафедри державного управління та земельного кадастру КПУ, к.держ.упр., доц., м. Запоріжжя
- Кіреєва О. Б.* доцент кафедри філософії, соціології державного управління ДРІДУ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Дніпропетровськ
- Кіров В. І.* директор Одеської міської виконавчої дирекції Одеського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, м. Одеса
- Клименко Н. Г.* доцент кафедри економічної теорії та фінансів ХарРІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Клімушин П. С.* доцент кафедри інформаційних технологій та систем управління ХарРІ НАДУ, к.т.н., доц., м. Харків
- Коваленко А. В.* заступник начальника відділу з захисту прав споживачів Сєверодонецької міської ради, здобувач кафедри права та європейської інтеграції ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Коваленко М. М.* доцент кафедри економічної політики ХарРІ НАДУ, к.е.н., м. Харків
- Коваленко Н. В.* викладач кафедри економічної теорії та фінансів ХарРІ НАДУ, м. Харків
- al:Коваленко О. М.* аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Ковальова Т. В.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарРІ НАДУ, к.філол.н., доц., м. Харків
- Ковальчук В. Г.* заступник голови Чугуївської райдержадміністрації, к.е.н., м. Чугуїв, Харківська обл.
- Козуб В. П.* доцент кафедри державного управління ХарРІ НАДУ, к.і.н., доц., м. Харків
- Козюра І. В.* начальник відділу місцевого самоврядування та регіонального розвитку ІПДУМС НАДУ, доцент ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к.і.н., м. Київ
- Колесников Б. П.* професор кафедри інвестування Донецького державного університету управління, чл.-кор. Академії економічних наук, д.держ.упр., проф., м. Донецьк
- Комов В. Г.* профессор Курского филиала Российского государственного торгово-экономического университета, д.э.н., доц., г. Курск
- Коняев С. А.* здобувач кафедри державного управління ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Коробов О. І.* здобувач кафедри політології та філософії ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Коротич О. Б.* професор кафедри державного управління ХарРІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Кошкін А. О.* аспірант кафедри права та європейської інтеграції ХарРІ НАДУ, м. Харків
- Кравченко С. Г.* доцент кафедри урбаністики ХНУБА, к.держ.упр., м. Харків

- Кривулькін І. М.* заступник директора з наукової роботи Науково-дослідного, проектно-конструкторського та технологічного інституту мікрографії, к.ф.-м.н., м. Харків
- Кринична І. П.* професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ, д.держ.упр., доц., м. Дніпропетровськ
- Крюков О. І.* професор кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Кудлай А. А.* ст. преподаватель кафедры управления Филиала Московского государственного университета им. М.В.Ломоносова в г. Севастополь, к.полит.н., г. Севастополь
- Кузнецов А. О.* начальник управління координації наукових досліджень та інформаційно-аналітичної роботи, доцент кафедри державного управління та менеджменту ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Куліков А. І.* доцент кафедри фінансів Буковинського державного фінансово-економічного університету, к.держ.упр., м. Чернівці
- Кулініч О. В.* доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Куц. Ю. О.* завідувач кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Ландсман В. А.* директор, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці ХарПІ НАДУ, к.пед.н., заслужений працівник освіти України, м. Харків
- Латина С. В.* заведующая кафедрой государственного управления социальной сферой и белорусоведения Академии управления при Президенте Республики Беларусь; д.соц.н., проф., г. Минск (Республика Беларусь)
- Латинін М. А.* завідувач кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Лапшкіна М. Г.* докторант кафедри державної політики та управління політичними процесами НАДУ, к.держ.упр., м. Київ
- Лінецький Л. М.* доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування», філософії та історії України при ХНТУСГ ім. П. Василенка, к.і.н., доц., м. Харків
- Лермонтова Ю. О.* аспірант кафедри економічної політики ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Літвінов О. В.* начальник відділу координації, маркетингу та моніторингу наукових досліджень управління з наукової роботи ДРІДУ НАДУ, к.держ.упр., м. Дніпропетровськ;
- Літвінова Н. М.* завідувач сектора контролю та управління якістю відділу адміністративної роботи та управління якістю ДРІДУ НАДУ, м. Дніпропетровськ
- Лозинська Т. М.* професор кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Луговенко Н. В.* доцент кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Лунячек В. Е.* завідувач сектора вечірньої форми навчання факультету підготовки магістрів державного управління ХарПІ НАДУ, к.пед.н., доц., м. Харків
- Лутохина Э. А.* профессор кафедры экономической теории Академии управления при Президенте Республики Беларусь, д.э.н., проф., г. Минск (Республика Беларусь)
- Майковська В. І.* доцент кафедри маркетингу ПВНЗ Харківського інституту економіки ринкових відносин та менеджменту, м. Харків
- Майстро С. В.* професор кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., доц., м. Харків
- Макаренко О. М.* доцент кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Макарова Г. В.* доцент Брянского государственного университета им. акад. И. Г. Петровского, к.соц.н., г. Брянск (Российская Федерация)
- Макеева Л. М.* аспірант кафедри державного управління та земельного кадастру Класичного приватного університету, м. Запоріжжя
- Малик Е. Н.* доцент кафедры социальной работы и педагогики профессиональной деятельности Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), к.полит.н., г. Орел (Российская Федерация)
- Малихіна А. О.* здобувач кафедри адміністративного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», м. Харків
- Маматов А. В.* и.о. проректора по учебной работе и информатизации, профессор кафедры социальных технологий Национального исследовательского университета «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), к.т.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Маматова Т. В.* професор кафедри менеджменту та управління проектами ДРІДУ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Дніпропетровськ
- Мартиненко В. М.* завідувач кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Матакас Юозас* доцент Каунасского технологического университета, д.социальн.н., доц., г. Каунас (Литва)
- Матвеева Е. С.* ст.преподаватель кафедры теории и истории государства и права Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), г. Орел (Российская Федерация)
- Матвійшин С. Г.* доцент кафедри економічної політики та економіки праці ЛРІДУ НАДУ, к.е.н., м. Львів
- Машкаров Ю. Г.* професор кафедри інформаційних технологій та систем управління ХарПІ НАДУ, д.ф.-м.н., проф., м. Харків
- Медведев І. А.* доцент кафедри державного управління та педагогічного менеджменту Сумського ОПППО, член-кореспондент Російської Академії педагогічних та соціальних наук, к.держ.упр., доц., м. Суми
- Медякова Е. М.* заведующий сектором обучения в сфере размещения заказов и проведения торгов Южно-Российского института-филиала ФГБОУ ВПО «Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации», к.э.н., г. Ростов-на-Дону (Российская Федерация)

- Мельман В. О.* доцент кафедри управління проектами в міському господарстві і будівництві Харківської національної академії міського господарства, к.т.н., доц., м. Харків
- Мельников О. С.* доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингового менеджменту НТУ «Харківський політехнічний інститут», к.е.н., доц., м. Харків
- Мельникова К. І.* професор кафедри управління персоналом і економіки праці ХарПІ НАДУ, к.е.н., проф., м. Харків
- Мельниченко О. А.* професор кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Мельтюхова Н. М.* професор кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, к.е.н., доц., м. Харків
- Меляков А. В.* докторант кафедри соціальної та гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, к.і.н., доц., м. Харків
- Меняйло В. І.* начальник науково-дослідної частини Запорізького національного університету, к.ф.-м.н., доц., м. Запоріжжя
- Мерзляк А. В.* проректор з науково-педагогічної роботи – директор Інституту Класичного приватного університету, д.держ.упр., проф., м. Запоріжжя
- Мирна Н. В.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Михайліченко М. В.* доцент кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, к.пед.н., доц., м. Київ
- Мілева Т. С.* ст. викладач кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Монаєнко А. О.* проректор з наукової роботи Класичного приватного університету, заслужений юрист України, д.ю.н., доц., м. Запоріжжя
- Мордвинцев М. В.* доцент кафедри інформаційних технологій та систем управління ХарПІ НАДУ, к.т.н., доц., м. Харків
- Мордовець А. В.* студентка факультету економіки і права ХНЕУ, м. Харків
- Морозова А. І.* спеціаліст центра підвищення кваліфікації Южно-Российского інститута-філіала ФГБОУ ВПО «Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации», г. Ростов-на-Дону (Российская Федерация)
- Москалева И. И.* доцент кафедри документообігу, державного та муніципального управління Курского інститута соціального образования (філіал) РГСУ, к.э.н., доц., г. Курск (Российская Федерация)
- Мотречко В. В.* аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Набока Л. В.* доцент кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Назаренко В. Ю.* головний інспектор відділу державного нагляду з питань техногенної безпеки Головного управління Держтехногенбезпеки в Харківській обл., м. Харків
- Наконечний В. В.* доцент кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, к.політ.н., м. Харків
- Настечко К. О.* молодший науковий співробітник, Голова Ради молодих вчених Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, к.ю.н., м. Київ
- Настечко О. Д.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Непомнящий О. М.* докторант кафедри соціальної та гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, к.е.н., м. Харків
- Нестерова М. О.* докторант кафедри філософії та методології науки Київського Національного Університету імені Тараса Шевченка, доцент кафедри управління, інформаційних технологій та євроінтеграції НПУ ім. М. П. Драгоманова, к.філос.н., м. Київ
- Никитін В. В.* професор кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, к.і.н., доц., м. Харків
- Ніколенко А. А.* аспірант ДРІДУ НАДУ, м. Дніпропетровськ
- Новак О. Д.* аспірант кафедри адміністративного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», м. Харків
- Носик О. А.* заступник начальника відділу кадрів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Олефіренко С. В.* аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ, м. Львів
- Олешко О. М.* аспірант кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Орел Ю. Л.* доцент кафедри управління персоналом та економіки праці ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Орлов О. В.* завідувач кафедри інформатизації державного управління ХарПІ НАДУ, к.т.н., доц., м. Харків
- Островський І. А.* докторант кафедри економічної теорії Харківської національної академії міського господарства, к.е.н., доц., м. Харків
- Павелко Н. І.* аспірант кафедри державного управління та земельного кадастру Інституту управління Класичного приватного університету, м. Запоріжжя
- Пакулина И. С.* ст. преподаватель Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), к.э.н., г. Орел (Российская Федерация)
- Панченко А. Г.* доцент кафедри державного управління та управління освітою Київського університету ім. Бориса Грінченка, к.держ.упр., м. Київ
- Парубчак І. О.* ст. викладач кафедри філософії та економіки Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, к.держ.упр., м. Львів
- Пахомова О. М.* здобувач кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Паянова Л. В.* аспірант кафедри філософії та психології Донецького державного університету управління, м. Донецьк
- Петраков С. І.* аспірант кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Петренко А. М.* аспірант кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Петрище В. І.* доцент кафедри менеджменту та управління народним господарством Російської академії народного господарства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), к.э.н., г. Орел (Российская Федерация)
- Петров О. Г.* ст. викладач кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Петрова І. А.* професор кафедри гуманітарних та економічних дисциплін, полковник міліції Навчально-наукового інституту підготовки фахівців кримінальної міліції ХНУВС, д.ю.н., доц., м. Харків

- Піддубна Л. П.* завідувач кафедру управління документно-інформаційними комунікаціями Академії муніципального управління, к.е.н., с.н.с., м. Київ
- Плоский К. В.* докторант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ, к.держ.упр., м. Київ
- Погорєлий С. С.,*
Подп'ятнікова А. Я. доцент Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, к.держ.упр., м. Луганськ
- Покотило Т. В.* здобувач кафедри фінансів Донецького державного університету управління, м. Донецьк
- Половцев О. В.* ст.викладач кафедри управління персоналом і економіки праці ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Помаза-*
Пономаренко А. Л. професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, д.держ.упр., доц., м. Херсон
- Полухин О. Н.* аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Поп'юк Л. В.* і.о. ректора, професор кафедри соціальних технологій Національного дослідницького університету «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), д.полит.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Попов С. А.* аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ, м. Київ
- Попова О. І.* заступник директора з наукової роботи ОРІДУ НАДУ, к.т.н., доц., м. Одеса
- Поступна О. В.* аспірант кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Потеряйко С. П.* доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарПІ НАДУ к.держ.упр., м. Харків
- Прасол В. П.* провідний науковий співробітник наукового відділу Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.військ.н., доц., м. Київ
- Прядко С. Н.* здобувач кафедри соціальної та гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Разуваєв Д. Г.* доцент кафедри менеджменту організації Белгородського державного національного дослідницького університету, к.э.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Радаченко О. В.* виконавчий директор АТ «ХАР-ІСТЕТ», м. Харків
- Радченко О. О.* професор кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., проф., м. Харків
- Ракоцило О. М.* аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Рач В. А.* здобувач кафедри управління проектами ОРІДУ НАДУ, м. Одеса
- Ревенко Т. В.* завідувач кафедри управління проектами та прикладної статистики Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, д.т.н., проф., м. Луганськ
- Редін П. О.* провідний спеціаліст відділу організації наукових досліджень управління координації наукових досліджень та інформаційно-аналітичної роботи ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Решетило В. П.* завідувач кафедри української мови ХарПІ НАДУ, к.філол.н., доц., м. Харків
- Решетникова Н. В.* завідувач кафедри економічної теорії Харківської національної академії міського господарства, д.е.н., проф., м. Харків
- Решетняк А. О.* доцент кафедри документознавства, державного та муніципального управління Курского інституту соціального образования (філіал) РГСУ, к.э.н., г. Курск (Российская Федерация)
- Ричкіна Л. В.* радник міського голови Куп'янської міської ради Харківської обл.
- Рогова О. Г.* аспірант кафедри регіонального розвитку і місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Романенко К. М.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.ю.н., доц., м. Харків
- Ростов І. М.* доцент кафедри управління загальноосвітніми навчальними закладами Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, к.ю.н., доц., м. Дніпропетровськ
- Руденко О. М.* студент факультету «Авіації та Космонавтики» Слов'янського коледжу Національного авіаційного університету, м. Слов'янськ, Донецька обл.
- Савін Є. Є.* професор кафедри державного управління ННІ післядипломної освіти Національного університету біоресурсів і природокористування України, д.держ.упр., доц., м. Київ
- Савонюк Р. Ю.* здобувач кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Савченко Б. О.* методист вищої категорії Кримського Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій при Раді міністрів АР Крим, к.ю.н., доц., м. Сімферополь
- Савченко І. Г.* аспірант кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Садовська А. Л.* доцент кафедри державних фінансів Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, к.держ.упр., м. Харків
- Салієнко О. О.* аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ, м. Київ
- Самофалова Т. О.* викладач кафедри соціальних та правових дисциплін Академії внутрішніх військ МВС України, здобувач кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Сапрыка В. А.* доцент кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Свиридов В. И.* заступник директора по науковій роботі Інституту державного та муніципального управління Курского інституту соціального образования (філіала) РГСУ, д.с.-г.н., проф., г. Курск (Российская Федерация)
- Севостьянова І. С.* доцент кафедри соціальних технологій Національного дослідницького університету «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), к.соц.н., г. Белгород (Российская Федерация)
- Селютіна Е. Н.* завідувач кафедри документознавства, державного та муніципального управління Курского інституту соціального образования (філіала) РГСУ, д.с.-г.н., проф., г. Курск (Российская Федерация)
- Селютіна Е. Н.* доцент кафедри філософських та соціальних наук Севастопольського національного технічного університету, к.політ.н., доц., м. Севастополь
- Селютіна Е. Н.* завідувач кафедри теорії і історії держави та права Російської академії народного господарства і державної служби при Президенті РФ (Орловський філіал), к.ю.н., доц., г. Орел (Российская Федерация)

- Селютіна Н. Ф.* доцент кафедри соціології управління Донецького державного університету управління, к.держ.упр., доц., м. Донецьк
- Сергієнко М. Г.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Сергіна Т. О.* аспірант кафедри філософії та психології Донецького державного університету управління, м. Донецьк
- Сердюкова О. Є.* аспірант кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Серенко А. О.* доцент кафедри інформаційних технологій і систем управління ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Сидора В. С.* доцент кафедри інформаційних технологій і систем управління ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Сичова В. В.* професор кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, д.держ.упр., доц., м. Харків
- Сікорська І. М.* доцент кафедри соціології управління Донецького державного університету управління, к.держ.упр., м. Донецьк
- Смолова Л. М.* аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування ЛРІДУ НАДУ, м. Львів
- Соболь Р. Г.* доцент кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Солових В. П.* доцент кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Стельмацук Л. С.* асистент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, м. Івано-Франківськ
- Степаненко В. Л.* директор Державного департаменту страхового фонду документації, к.е.н., доц., м. Харків
- Степаненко С. В.* доцент кафедри економічної теорії НУДПСУ, докторант Інституту проблем державного управління та місцевого самоврядування НАДУ, к.держ.упр., м. Київ
- Степанко О. В.* здобувач кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Степанов В. Ю.* декан факультету управління та бізнесу Харківської державної академії культури, д.держ.упр., доц., м. Харків.
- Стефанович А. М.* директор державного підприємства «Національний проект «Місто майбутнього» Національного агентства з інвестицій та управління національними проектами, здобувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування» ОРІДУ НАДУ, м. Одеса
- Стрижаківа А. Ю.* аспірант кафедри філософії та психології Донецького державного університету управління, м. Донецьк
- Сурнін В. О.* аспірант кафедри «Державної служби та управління» Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, м. Луганськ
- Суханова Н. В.* аспірантка кафедри державного управління та менеджменту ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Тагаєв А. В.* начальник отдела по созданию и координации деятельности МФЦ инновационно-технологического центра Южно-Российского института-филиала ФГБОУ ВПО «Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации», к.э.н., г. Ростов-на-Дону (Российская Федерация)
- Тарабан С. В.* ст. викладач кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, заступник начальника управління аналітики, прогнозування та зведення інформації – начальник відділу прогнозування та зведення інформації Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської ОДА, к.держ.упр., м. Харків
- Твердохлібов Є. О.* аспірант кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Тевелєв Д. М.* здобувач кафедри управління проектами ОРІДУ НАДУ, м. Одеса
- Терент'єва А. В.* завідувач кафедри державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, д.держ.упр., с.н.с., м. Київ
- Терещенко В. М.* доцент кафедри української мови ХарПІ НАДУ, к.філол.н., доц., м. Харків
- Терещенко Д. А.* доцент кафедри менеджменту ХНУБА, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Тимошенко О. В.* депутат Луганської обласної ради, м. Луганськ
- Тищенко В. О.* учений секретар Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.держ.упр., м. Київ
- Ткаченко Л. П.* доцент кафедри української мови ХарПІ НАДУ, к.пед.н., доц., м. Харків
- Ткаченко О. І.* аспірант кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Толкованов В. В.* Голова Національного агентства України з питань державної служби, доктор публічного права, к.ю.н., м. Київ
- Трубіна М. А.* аспірант, асистент кафедри менеджменту та фінансів Запорізької державної інженерної академії, м. Запоріжжя
- Тумакова С. В.* директор Севастопольської філії ПВНЗ «Кримський інститут економіки та господарського права», д.е.н., доц., м. Севастополь
- Труш О. О.* професор кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Ухорський М. В.* соискатель кафедры социологии и психологии управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), г. Орел (Российская Федерация)
- Федорчак В. В.* здобувач кафедри управління проектами ОРІДУ НАДУ, м. Одеса
- Федченко О. В.* аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Федчишин С. А.* асистент кафедри адміністративного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», к.ю.н., м. Харків
- Фесенко Н. С.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Фоміцька Н. В.* доцент кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., доц., м. Харків
- Фурсін О. О.* ст. викладач кафедри менеджменту організації Запорізької державної інженерної академії, к.держ.упр., м. Запоріжжя
- Халецька А. А.* професор кафедри загального та адміністративного менеджменту Донецького державного університету управління, д.держ.упр., проф., м. Донецьк
- Халецький А. В.* перший заступник начальника Головного управління взаємодії з громадськістю та у справах національностей і релігій, к.держ.упр., м. Донецьк

- Хашиєва Л. В.* доцент кафедри політології та філософії ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Хижняк Л. М.* професор кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, д.соц.н., проф., м. Харків
- Хірамагомедов М. Г.* здобувач кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Хлебнікова А. А.* аспірант кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії, м. Запоріжжя
- Холодок В. Д.* аспірант кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Хомякова Н. В.* головний спеціаліст Управління труда и занятости Орловской области, аспірант кафедри менеджмента и управления народным хозяйством Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (Орловский филиал), г. Орел (Российская Федерация)
- Царёв А. С.* доцент кафедри государственного управления социальной сферой и белорусоведения Академии управления при Президенте Республики Беларусь; к.соц.н., г. Минск (Республика Беларусь)
- Цибенко В. С.* аспірант кафедри інформаційних технологій і систем управління ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Чаннов С. Е.* заведующий кафедрой служебного и трудового права Поволжского института управления им. П. А. Столыпина РАНХиГС, д.ю.н., доц., г. Саратов (Российская Федерация)
- Червякова О. В.* доцент кафедри державного управління Національного університету біоресурсів та природокористування України, к.держ.упр., м. Київ
- Чернышев А. И.* доцент кафедри документооборота, государственного и муниципального управления Курского института социального образования (филиала) РГСУ, к.и.н., г. Курск (Российская Федерация)
- Чумак О. В.* доцент кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, к.е.н., доц., м. Харків
- Чурсина В. Н.* доцент кафедри менеджмента организации Белгородского государственного национального исследовательского университета, к.соц.н., доц., г. Белгород (Российская Федерация)
- Шамраєва В. М.* доцент кафедри права та європейської інтеграції ХарПІ НАДУ, к.і.н., доц., м. Харків
- Швидун В. М.* докторант кафедри філософії, соціології державного управління ДРІДУ НАДУ, к.пед.н., доц., м. Дніпропетровськ
- Шевчак Марцин* доцент факультету комерційного та адміністративного права Католицького університету ім. Іоанна Павла II, к.ю.н., м. Люблин (Польща)
- Шевченко О. М.* аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Шеломовська О. М.* асистент кафедри соціології Дніпродзержинського державного технічного університету, м. Дніпродзержинськ
- Шкромада В. И.* ст. преподаватель кафедри менеджмента организации Белгородского государственного национального исследовательского университета, г. Белгород (Российская Федерация).
- Шмигирилова Л. Н.* доцент кафедри социологии и организации работы с молодежью Национального исследовательского университета «Белгородский государственный университет» (НИУ «БелГУ»), к.соц.н., доц., г. Белгород (Российская Федерация)
- Шумаков І. О.* магістрант кафедри інформатики та інтелектуальної власності Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків
- Шупик І. І.* доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень Полтавської державної аграрної академії, к.політ.н., доц., м. Полтава
- Шур В. М.* завідувач кафедри іноземних мов ХарПІ НАДУ, к.пед.н., доц., м. Харків
- Щегорцова В. М.* доцент кафедри державного управління ХарПІ НАДУ, к.держ.упр., м. Харків
- Щербакова Н. В.* доцент кафедри української мови ХарПІ НАДУ, к.філол.н., доц., м. Харків
- Юнявичюс Альгіс* професор Каунасского технологического университета, д.социальн.н., проф., г. Каунас (Литва)
- Юр'єва О. І.* аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарПІ НАДУ, м. Харків
- Юрченко С. О.* аспірант кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ, заступник голови Сумської районної ради Сумської області, м. Суми
- Язлюк Б. О.* заступник завідувача магістратури факультету довузівської, післядипломної та магістерської підготовки, доцент кафедри АМП, Тернопільського національного економічного університету, к.е.н., доц., м. Тернопіль

Наукове видання

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ:
ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ХІІІ МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВОГО
КОНГРЕСУ**

21-22 березня 2013 р.

Відповідальний за випуск к. держ. упр. А. О. Кузнецов

Редактор *М. М. Сорокун*
Технічна верстка *Л. О. Петренко, К. І. Кохно*
Дизайн обкладинки *К. І. Кохно*

Підписано до друку 04.03.2013. Формат 60х90 ¹/₈. Папір офсетний.
Гарнітура тип Таймс. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 46.
Обл.-вид. арк. 54. Тираж 300 прим.

Видавництво Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України «Магістр». Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1654 від 19.01.2004 р. 61001, м. Харків, просп. Московський, 75, тел. (057) 732-32-55, електронна адреса: nauka@kbuara.kharkov.ua

Віддруковано з оригінал-макета в ТОВ «Оберіг».
61140, м. Харків, просп. Гагаріна, 62, к. 97.

**Запрошуємо опублікувати наукові статті
у фахових збірниках наукових праць Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України.**

Наукове фахове видання «**Актуальні проблеми державного управління**» (свідоцтва про державну реєстрацію серії КВ № 2971 від 25.11.1997 р., КВ № 15528-4100ПР від 06.07.2009 р.). Включене до переліку фахових видань з **державного управління**. Зареєстроване в Міжнародному центрі періодичних видань (м. Париж, Франція) – ISSN 1684-8489. Періодичність – **2 випуски на рік**. Головний редактор – д.філос.н., проф. В. В. Корженко.

Наукове фахове видання «**Теорія та практика державного управління**» (свідоцтва про державну реєстрацію серії ХК № 1031 від 26.12.2003 р., КВ № 15527-4099 ПР від 09.07.2009 р.). Включене до переліку наукових фахових видань з **державного управління та економічних наук**. Зареєстроване в Міжнародному центрі періодичних видань (м. Париж, Франція) – ISSN 1727-6667. Періодичність – **4 випуски на рік**. Головний редактор – д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України О.Ю. Амосов.

Електронне наукове фахове видання «**Державне будівництво**». Включене до переліку наукових фахових видань з **державного управління**. Зареєстроване в Міжнародному центрі періодичних видань (м. Париж, Франція) – ISSN 1992-2337. Періодичність – **2 випуски на рік**. Головний редактор – к.пед.н., заслужений працівник освіти України В.А. Ландсман.

Програмна мета видань: сприяння розвитку галузі науки «Державне управління», обмін досвідом із проблем державного управління та місцевого самоврядування (економічні, правові, політичні, соціологічні, філософські, освітянські, соціальні).

Шановні автори! З умовами подачі матеріалів, а також із змістом всіх наукових фахових видань можна ознайомитись на офіційному сайті нашого Інституту: <http://www.kbuara.kharkov.ua> (головна сторінка, праворуч – банер з написом «Фахові видання он-лайн»)

Запрошуємо до співпраці!